ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք : Հատը 20 փր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 2 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8407 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4308

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՁԼԱՄԱՐՏԸ

Մինչ Ժընեւի խորհրդաժողովը ժամանակաւոր դադարի շրջան մը կը բոլորէր — Ֆոսթըր Տըլըսի յուղարկաւորութեան առթիւ —, Խրուշչեւ կը թռէր դէպի Ալպանիա՝ փորձելով նոր սպառնալիքներու սարսափին տակ պահել ազատ աշխարհը :

Հերթական ջլամարտը Իրանէն վերջ կը փոխադրուէր դէպի Պալքանները :

Հիւլէական զէնքերու, մասնաւորաբար հեռաթռիչ հրթիռներու մշտական զարգացումը մեծապէս կը մտահոգէ Կրեմլինի վարիչները, որոնք ամէն կողմէ թշնամիներով պաշարուած կը զգան Խորհրդային Միութիւնը :

Կը կարծեն, որ Ատլանտեան Ուխտի պայմանագիրը իր ռազմավարութեան գըլխաւոր նպատակն է դարձուցած հրթիռ արձակելու յատուկ կայաններ հաստատել յայնկոյս երկաթեայ վարագոյրին : Այսինքն խորհրդային դրախտին եւ արբանեակներուն սահմանակից երկիրներուն մէջ :

Այս հեռանկարը ջղայնութեան մատնած է Մոսկուայի մենատէրը, որ ո՛չ մէկ առիթ կը փախցնէ դրացի երկիրներուն սպառնագին ազդարարելու համար որ չընդունին յանուն Ատլանտեան Ուխտին՝ նման կայաններու հաստատումը իրենց հողերուն վրայ :

Քանիցս նման ազդարարութիւններ ուղղած էր Թուրքիոյ, Իրանի, Յունաստանի, Իտալիոյ եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ :

Զօրավար Մալինովսքի եւ Մուհիտտինով՝ իսլամ ականաւոր վարիչ մը՝ կ'ընկերանային Խրուշչեւի, առաջին օրէն իսկ : Այժմ Ալպանիոյ մէջ կը համախմբուին Վարշաւայի Ուխտին ներկայացուցիչները, կարմիր Չինաստանի եւ Հիւս. Քորէայի զինուորական եւ պետական պատասխանատուները :

Արեւմտեան ազատ աշխարհը զարմանքի մատնուած է արեւելեան ճակատի ցոյց տուած այս խլրտումին համար այն պահուն, երբ Ժընեւի մէջ ճիգեր կ'ըլլան համաձայնութեան եզր մը գտնելու :

Տարակոյս չկայ, որ Մոսկուա մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ Ալպանիոյ ռազմագիտական դիրքին :

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ բոլշեւիկները սուզանաւի արգիլական խարիսխներ շինած են Ադրիական ափերուն վըրայ, զինուորական օդակայաններ հաստատած՝ երկրին ներսերը եւ լեռներուն վրայ : Դեռ աւելին, երկու հազար եւ երեք հազար քիլոմեթր հասողութեամբ հրթիռի արձակարաններ կը կառուցանեն ...

Այս կայաններէն կարելի է սպառնալ Յունաստանի, Իտալիոյ, նոյնիսկ Թուրքիոյ :

Թիրանայի, Շքոտրայի եւ Կորիտայի մէջ խօսած մարտաշունչ ճառերով Խրուշչեւ կը զգուշացնէ Իտալիան եւ Յունաստանը հրթիռի կայաններ հաստատելու փորձութեան դէմ :

Իսկ Եուկոսլաւիոյ հանդէպ բարեացակամ վերաբերում ցոյց կուտայ : Ապացոյց՝ իր բարեկամական հեռագիրը մարեշալ Թիթոյի :

Իտալիոյ եւ Յունաստանի խիստ բողոքներէն վերջ, նախագահ Այզընհաուըր՝ մեծապէս ազդուած Ալպանիոյ անցուդարձերէն՝ բուռն ազդարարութիւն մը կ'ուղղէ խորհրդային վարիչներուն, որոնք իրենց ցուցարարական համախմբումներով կը սպառնան վտանգել աշխարհի խաղաղութիւնը :

Մինչեւ ե՞րբ պաղ պատերազմի մարզանքները, որոնք յարատեւ գերագրգիռ վիճակի մէջ կը պահեն մարդոց ջիղերը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄԵՐԺԵՑ ՀԵՐԹԸՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ 10 15 ՕՐ ԵՒՍ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

★

Ժընեւի ժողովը այլեւս մտաւ գաղտնի բանակցութեանց փուլին մէջ : Հրապարակային նիստեր պիտի չգումարուին : Որոշուած է նաեւ որ մամուլին տեղեկութիւններ պիտի չտրուին :

Գերմանացի ներկայացուցիչներն ալ ժողովին չեն մասնակցիր :

Կը կարծուի թէ այս խորհրդակցութիւնները տակաւին 10 – 15 օր պիտի շարունակուին : Խօսակցութեանց առանցքը պիտի կազմէ Պերլինը, սակայն Արտաքին նախարարները այդ ուղղութեամբ որոշում մը պիտի չտան : Պիտի գոհանան՝ մեծերու հանդիպումին «հող պատրաստելով», ինչպէս կը յայտարարուի կիսապաշտօնական աղբիւրներէ :

Այնպէս կը կարծուի թէ Այզընհաուըր, Տը Կոլ, Խրուշչեւ եւ Մաքմիլըն Յուլիսին կամ Օգոստոսին պիտի գումարեն միջազգային շրջանակներու կողմէ այնքան բաղձացուած ժողովը :

Ամէն պարագայի մէջ, Արտաքին նախարարներու ժողովին մէջ յստակ է այլեւս, որ կողմերը զիջումներ պիտի չընեն : Ռուսերը փոփոխութեան չեն ենթարկեր իրենց ծրագիրը · Արեւմուտքը հաստատ կը մնայ իր որոշումներուն վրայ :

Խ · Միութեան Վարչապետ Խրուշչեւ, Թիրանայի մէջ ճառ մը խօսելով պաշտօնապէս մերժեց Հերթըրի ներկայացուցած ծրագիրը · — « Եօթը կէտերէ բաղկացած այդ ծրագիրը ոչ մէկ կէտ կը պարունակէ, որ արժանի ըլլայ բանակցութեան : Չի համապատասխաներ միջազգային լարուած կացութեան լուծում մը գտնելու ընդհանուր բաղձանքին :

« Խ · Միութիւնը անկեղծօրէն կը փափաքի համաձայնութեան մը յանգիլ : Բայց մենք չենք ընդունիր այն սկզբունքը՝ որ մէկ կողմի մը պայմանները կը պարտադրէ միւս կողմին : Անիկա Ատընաուըրի եւ Ֆոն Պրենթանոյի սկզբունքն է : Անոնք կ'ըսեն · հարկ է բանակցիլ Խ · Միութեան հետ՝ ոչ մէկ զիջում ընելով եւ ոչ մէկ զիջում ստանալով ... :

«Գալով մեզի, մեր ծրագիրը առաջարկելով՝ չշարժեցանք, այն առեւտրականներուն պէս որոնք իրենց գինը կ'եռապատկեն, սակարկութիւններէ ետք բուն գինին իջնելու համար : Ոչ մէկ պատճառ ունինք՝ զիջումներ ընելու համար, որովհետեւ մեր առաջարկները սակարկութեան նպատակով չենք ըրած : Խ · Միութիւնը պիտի խորհրդակցի այն բոլոր առաջարկներուն շուրջ՝ որոնք կը կատարուին միջազգային կացութիւնը մեղմացնելու նպատակով : Բայց եթէ մեր դիմացինները նոյն նպատակները չունին՝ շատ դժուար պիտի ըլլայ իրար հասկնալ եւ համաձայնութիւն մը գոյացնել » :

Խրուշչեւ տակաւին բաւական երկար պիտի մնայ Թիրանա, հակառակ անոր որ պաշտօնական այցելութիւնը վերջացաւ՝ ռուսեւալպանական յայտարարութեամբ մը :

Խորհրդային պատուիրակութեան վեց անդամները վերադարձան Մոսկուա : Խըրուշչեւի հետ Թիրանա կը մնայ նաեւ մարեշալ Մալինովսքի : Ոչ մէկ բացատրութիւն տրուեցաւ այս մասին, քանի որ պատուիրակութեան անդամները պիտի մնային մինչեւ Յունիս վեց :

Կը կարծուի թէ Խրուշչեւ հոն կը մընայ՝ պալքանեան երկիրներու համագումարի կոչ մը ընելու համար, հրաւիրելով Ալպանիան, Պուլկարիան, Ռումանիան, Եուկոսլաւիան, Իտալիան, Յունաստանը եւ Թուրքիան :

Իսկ Պատերազմական նախարար Մալինովսքիի հոն մնալու պարագան կը բացատրուի Ալպանիոյ մէջ հրթիռներու արձակարաններու հաստատման շուրջ շրջան ընող զրոյցներով : Այս ուղղութեամբ յայտարարութիւններ ընելով Խըրուշչեւ եւ Էնվէր Հոճա ըսին թէ արձակարաններ պիտի զետեղուին՝ եթէ Յունաստան արտօնէ որ իր հողամասին վրայ օտար խարիսխներ հաստատուին : Երկու ճառախօսներն ալ չմոռցան սպառնալ Իտալիոյ՝ որ համաձայնած է արդէն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ ...

Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով քննադատեց նաեւ Ֆրանսայի գերմանական քաղաքականութիւնը · — « Ֆրանսայի պետական մարդիկը, ըսաւ ան, մօտաւորապէս այսպէս կը տրամաբանեն · «Գերմանիա զօրաւոր պետութիւն մըն է, որ ունի կարեւոր ճարտարարուեստ եւ մարդկային ուժ : Պատերազմի ընթացքին՝ Գերմանացիները լաւ զինուորներ են : Հետեւաբար՝ Եւրոպայի ապահովութիւնը հաստատուն հիմերու վրայ դնելու համար պէտք է Ֆրանսա մօտենայ Արեւմտեան Գերմանիոյ, որպէսզի ան մնայ Ատլանտեան Ուխտի մէջ եւ զինուի ամէն տեսակ զէնքերով » :

«Բայց Գերմանիան զինել՝ հիւլէական զէնքերով եւ ստեղծել բանակ մը, այն յոյսով՝ թէ ան հսկողութեան տակ պիտի ըլլայ, անձնասպանութեան մը համապատասխան է » :

Խրուշչեւ խստօրէն քննադատելէ ետք Ֆրանսան՝ որ ուժ կուտայ Գերմանիոյ վերազինման, եզրակացուց · — « Այդ պարագային Ֆրանսան չէ որ պիտի հսկէ Գերմանիոյ վրայ, այլ Արեւմտեան Գերմանիան է որ պիտի ղեկավարէ Ֆրանսան » :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ ՔԱՐԻՒՂ ԳՏՆՈՒԵՑԱՒ

Օրանի հարաւային շրջանին մէջ, Ատրարէն հարիւր քիլոմեթր անդին մասնագէտներու փնտռտուքները յաջողութեամբ պսակուեցան եւ 730 մեթր խորութենէն քարիւղը ժայթքեց : Օրական՝ 50 խորանարդ մեթր քարիւղ դուրս կուգայ :

Երկրորդ հոր մը սկսած է փորուիլ մէկ քիլոմեթր անդին · աշխատանքները երբ վերջանան՝ կարելի պիտի ըլլայ գնահատել քարիւղին քանակութիւնը :

Այս առիթով սկզբունքի որոշում մը տրուեցաւ նաեւ նաւթուղիներու ցանցին ընդարձակման համար :

Հասի ռ'Մէլի նաւթուղին պիտի անցնի Լաղուաթէն եւ Թիարէ – Մոնկոլֆիէ գիծով պիտի հասնի Պէլ Հաւէլ, ուրկէ երկուքի պիտի բաժնուի · մէկ թեւը պիտի երթայ դէպի Օրան, միւսը՝ Ալժէ :

Ինչպէս ծանօթ է, Ալժերիոյ Քարիւղի Ընկերութիւնը երկար ատենէ ի վեր փընտռտուքներ կը կատարէր՝ Սահարայի քարիւղի հանքերու յայտնաբերումէն յետոյ : Առաջին նաւթահորը ցոյց տուաւ թէ մասնագէտները չէին սխալած :

×

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցան ծերակուտական ընտրութիւնները Ալժերիոյ մէջ : Ընտրուեցան 32 ծերակուտականներ, որոնց 22ը մահմետական : Ընդհանուր պատկերը կը ներկայացնէ չափաւորականներու յաղթանակ մը :

Ընտրուածներու կարգին կրնանք յիշել Անալպէռ (նախկին ծերակուտական), Լէօփոլտ Մոռել (երեսփոխան) բայց պարտուած են · — Անտրէ Մորիս (նախկին նախարար, Ալէն Տը Սեռինեի (քաշուած էր) եւ Փրոֆ · Լանպեռ որ Մայիս 13ի Ժողովրդական Շարժումին գլուխն էր :

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Խուռներամ բազմութիւն մը լեցուցած էր Շաբաթ գիշեր 6րդ թաղապետարանի ընդարձակ սրահը վերակոչելու համար ազատատենչ Հայութեան ազատութեան եւ անկախութեան թուականը՝ Մայիս 28 :

Տօնակատարութեան կը նախագահէր ընկեր Հրանտ Սամուէլ : Խօսք առին Կ. Փօլատեան եւ ընկեր Կ. Մեհեան : Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկ. Օննիկ Ալթունեան :

Գեղարուեստական խնամուած եւ ճոխ յայտագիր մը գնահատուեցաւ հանդիսականներու կողմէ, ապա սկսան պարերը մինչեւ լոյս :

Մանրամասնութիւնները՝ վաղը :

×

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

★

Լոնտոնի մեր թղթակիցը կը հեռաձայնէ · — Կիրակի օր Մայիս 31ին, Պ. Ն. Տարայեանի ճաշարանին մէջ տօնուեցաւ Հայաստանի Անկախութեան տարեդարձը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :

Ներկայ էին եւ խօսք առին Օքսֆորտէն՝ Հայր Գարեգին վարդապետ, Պ. Շաւարշ Թորիկեան եւ Էտուար Գույէնճեան : Խօսած են նաեւ Տիկին Գէորգեան, Պ. Ս. Սարգիսեան, Տիգրան Բէօշքեան : Գործադրուած է խնամուած գեղարուեստական բաժին մը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԲԱՐՈՅԵԱՆ

ԱՂՕԹՔՈՎ ՄԸ ԲԱՑՈՒՄԸ ԿԱՏԱՐԵՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ

★

« Գերաշնորհ Խորէն Արք. Բարոյեան, Հինգշաբթի առաւօտ, Մայիս 28, 1959, Հայաստանի Անկախութեան 41րդ տարեդարձին առթիւ, մասնաւոր հրաւէրով, բացումը կատարեց Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտին նիստին՝ հայերէն եւ անգլերէն աղօթքներով :

Աղօթքէն անմիջապէս ետք Նիւ Եորքի ծերակուտականներէն, Քէննէթ Պ. Քիթինկ յայտարարութիւն մը ըրաւ Հայաստանի Անկախութեան Տարեդարձին առթիւ :

Այս յայտարարութիւնը լոյս պիտի տեսնէ Քոնկրէշընըլ Ռիքորտի մէջ :

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ», 30 Մայիս

ԼԻԲԱՆԱՆ

56 ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ Կ'ԱՆՑՆԻՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐՔԵՐԸ

●

Երկուշաբթի, 25 Մայիսի երեկոյեան ժամը 9ին, Նոր Մարաշի Գերմանիկ սըրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Սարդարապատ կոմիտէութեան ընկերական ընդհանուր ժողովը, նորագիրներու երդման արարողութեան միակ օրակարգով :

Ժողովը բացաւ Կոմիտէի հերթապահը եւ հրաւիրեց ընկեր Կարօ Սասունին՝ ստանձնելու կնքահայրութիւնը նորագիրներուն, թիւով 56 հոգի :

Ընկեր Սասունիի աւուր պատշաճի խօսքէն ետք, տեղի ունեցաւ երդման յուզիչ արարողութիւնը, եւ 56 նոր ընկերներ մտան Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին մէջ :

Արարողութենէն ետք խօսք առին ընկերներ Մովսէս Տէր Գալուստեան եւ Միհրան Հերարդեան :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ «ԳՐԱԿԱՆ ԴԻՄԱՍՏՈՒԵՐՆԵՐԸ»

Նախորդ յօդուածիս մէջ («Յառաջ», Մայիս 24), կը գրէի. «Ուէ գրագէտի կամ հանրային գործիչի դիմագիծը այն ատեն կը յաջողի, երբ դիմանկարիչը կը մտահոգուի իր ստանձնած գործով, երբ առարկայական ճշմարտութեան բոլոր ստորոգելիներով զինուած, էնթակային առաւելութիւնները, գրական գիծերը քննախոյզ ակնոցով կը ներկայացուին, երբ երկրորդական գոյներն ու յատկանիշները ստուերի մէջ կը ձգուին»:

Ահաւասիկ այս չափանիշներով է որ Ա. Յարութիւնեան կը դիմանկարէ իր դէմքերը :

Մատթէոս Մամուրեան, որ իր տոհմին իմացական ու բարոյական գործունէութեան մասին ընդարձակ սահմանի մը մէջ, բարձր ու լայնածիր հայեցողութիւններ ունի: Անձուկ միտքը չէ ան, որ իր կեանքի նպատակը ճղճիմ սահմաններու կը պատնէշէ: Գաղափարային ձգտումի բարձրութիւնը, որուն կը միտին իր հոգին ու գործը, զինքը վեր կը բռնեն ամէն երկրայութենէ, ամէն կարճ նկատողութենէ: Մամուրեան, այս հայեցակէտով, իտէալիստ մը, գաղափարապաշտ մըն է :

Ա. Յարութիւնեան փիլիսոփայական իր ծանօթութիւններն ու համոզումները կը ներկայացնէ այն գրական դիմաստուերին մէջ, զոր նուիրած է Եղիա Տէմիրճիպաշեանի :

Այս վերջինը, որ մեր արեւմտահայ գրականութեան մէջ, իր բացասական ու գրական յատկանիշներով, անկախ անհատականութիւն մըն է, առիթ տուած է վերլուծող քննադատին, որ մէջ բերէ իր ըմբռնումները, բարոյագիտական, իմաստասիրական ու գիտական հայեցակէտերով :

Տէմիրճիպաշեանի գրականութեան համակրող մը չէ ինք: Այդ պատճառով է որ անոր կ՚ուղղէ քննադատական սլաքներ : Անոր ոչնչապաշտ ու անէացման ջատագովութիւնը կը մատնանշէ : Համոզուած է որ Տէմիրճիպաշեան ախտաւոր միտքը, աղէտ մըն է որեւէ առողջ գործարանաւորութեան համար: Տէմիրճիպաշեանի գրականութիւնը, իր թեյադրողի եւ հրապուրողի գերազանց յատկութիւններով, — վասն զի ուժ մը, հրապոյր մըն է ան, բայց ախտավարակ ու վնասակար, — մեր մէջ ամբողջ գրական սերունդ մը գերեզմանական խոնաւ ցանկութիւններով վառեց: Անոր համեմատ չէ՞ր որ ճշմարիտ բանաստեղծները հարկ էր ըլլային տժգոյն եւ թոքախտաւոր :

Բայց Ա. Յարութիւնեան իր անկողմնակալութեան ապացոյցը կուտայ, խոստովանելով որ Տէմիրճիպաշեան ունի գրական արժանիքներ ալ, որոնք մեր արդի գրականութեան մէջ նշանակելի պիտի մնան: « Գրիգոր Զօհրապէն ետք, կը գրէր, առաջնակարգ արձակագիր արուեստագէտն է մեր աշխարհիկ գրականութեան առաջին շրջանին: Ոչ ոք իրեն չափ ամենակարող Աստուածն է իր գրչին, այդ մոգական, առաձգական, գերառաձգական փետուրին, որուն այնքան արուեստով էջեր կը պարտինք »:

Գրական հին սերունդին կը պատկանի գիտուն Գալուստ Կոստանդեան, որուն մասին արդի սերունդը գրեթէ ոչինչ գիտէ: Պատճառը շատ պարզ է, որովհետեւ մեր միջնակարգ վարժարաններուն մէջ, գրականութեան դասերուն, մեր դասատուները երկրորդական ու երրորդական հեղինակներով ու մտաւորականներով զբաղած են, քան այն քանի մը բացառիկ դէմքերով, որոնք այլեւս պատմութեան կը պատկանին, եւ որոնք մուտք գտած չեն նոյնիսկ ոչ գրականութեան պատմութեան եւ ոչ ալ գրական ժողովածուներուն մէջ:

Գալուստ Կոստանդեան մէկն է անոնցմէ. Ա. Յարութիւնեան չէր կրնար յարգանքի իր տուրքը չբերել մէկու մը յիշատակին իր դիմաստուերով :

Անոր կը պարտինք «Մեթոտի վրայ» անուն գիրքը: Մէկ կողմէն, բնական ու բնապատմական գիտութիւններու յայտնած ճշմարտութիւններուն համեստ ու համառօտ մէկ ուրուագիծը, միւս կողմէն, տրամաբանական, բնազանցական եւ աստուածաբանական ըմբռնումներու աւերակներուն վրայ, դրական ու գիտական մտքին յաղթանակը կը հռչակէ եւ գիտա[illegible] մեթոտի ամէնէն պերճախօս, ամէ[illegible]ժով ու անկեղծ ջատագովութիւնն է :

Ա. Յարութիւնեան իր համակրալից տողերուն հետ, զոր կը նուիրէ անոր Դիմաստուերին, չի կրնար զսպել իր արդար զայրոյթը հանդէպ հասարակութեան մը ամբոխային տրամաբանութեան, որ գիտունը խաչը հանեց, նոյնիսկ իր կենդանութեանը : Ժամանակներ ու մարդիկ փոխուած են, սակայն իրողութիւնները նոյնը կը մնան այսօր ալ, որովհետեւ մեր մէջ կայ դասակարգ մը, որ թշնամի է գիտութեան, ազատատենչ ու դրական մտքի, կենսունակ ստեղծագործութեան ու ազգային քաղաքական արժէքներու վերագնահատումին :

Ինչպէս կը ներկայացուի, Գալուստ Կոստանդեան գիտութեան իմաստին աւետաբանիչ մըն էր: Իր գրքոյկը «Մեթոտի վրայ», տեսակ մը հանգանակ է, ուր կը տեսնանք ու կը բռնկին իր վճռական մարդու բացարձակ անկեղծութիւնն ու խանդավառութիւնը: Այդ խանդավառութիւնը շինիչ ըլլալէ առաջ պարտաւորուած էր կործանարար ըլլալ: Առկէ՝ այն հալածանքը, որ առաքեալին կեանքը կը հետապնդէ դարերէ ի վեր: Վասն զի պզտիկ ոճիր մը չէ այն յանդգնութիւնը, որ կը միտի մտաւորական ու բարոյական հանդարտ ու երջանկաբեր սթաթիւ քւօի մը ամբարիշտ տակնուվրայութեան ... :

Իր դիմաստուերներու շարքին մէջ Թըրքահայ գրականութեան բոլոր ներկայացուցիչները տեղ գրաւած են: Այսպէս գիտունին ու փիլիսոփային կողքին, բանաստեղծն ու հրապարակագիրը, արձակագիրն ու լեզուաբանը :

Մկրտիչ Աճէմեան հին սերունդին պատկանող բանաստեղծ մըն է: Իր քնարին վրայ արձագանգ գտած են յոռետես ու լաւատես երգեր: Հակառակ իրենց մելամաղձոտ շունչին, անոնք կը պահեն կենդանի ու զուարթ դրոշմ մը, որ կը բխի բանաստեղծին հոգիէն: Ծերունի Աճէմեանի գրածները նոյնիսկ հակասութիւն մը չեն ներկայացներ երիտասարդ տարիքի արտադրութիւններուն, որոնք կը մատնեն իր սիրտը, որ «կ՚ուէի երիտասարդութեան օրերուն կարմիր կարօտովը »: Եթէ Աճէմեան մեր ժամանակին ամենամեծ բանաստեղծը չէ, մեր ժամանակին ամէնէն զուտ բանաստեղծն է անանց տարակոյսի: Կշռութեան եւ ներդաշնակութեան պաշտամունքը, Մուսաներու լեզուին սէրը, ոչ ոք իրեն չափ անխառն խանդավառութեամբ հետապնդած է: Հետեւեալ տողերով կը վերջանայ այս դիմաստուերը : Մեր ժամանակին մէջ, ուր շատ են բանաստեղծները ու շատ քիչ իրական տաղանդները, մխիթարական է որ այս ճշմարիտ բանաստեղծը երբեմն բանայ իր հնօրեայ դարակները, անոնցմէ դուրս քաշելու եւ մեր հիացումին ու վայելքին նուիրելու համար իր ձեռագործներէն մէկը, որ եթէ երբեմն ըլլայ իսկ նորազուրկ ու հնաբոյր մտքի արդուզարդ մը, այլ յաճախ գանձ մը ու գոհար մըն է :

Իր դիմաստուերներու շարքին մէջ Ա. Յարութիւնեան շեղում մը կ՚ընէ: Փոխանակ առարկայօրէն դիմանկարելու Արամ Անտոնեանը, երեւան հանելու համար անոր գրագէտի եւ հրապարակագրի արժանիքները, ծածկանուններու եւ հարազատ անուններու հոգեբանական փոխ յարաբերութեամբ կը մտահոգուի : Դիմակին հոգեբանութիւնը, կ՚ըսէ բարդ ու բազմակնճիռ է: Անիրաւ պիտի չըլլայի օրինակի համար ենթադրելու թէ, անընդհատ անուն փոխելու այս մոլութիւնը հոգեկան հիւանդութեան մը ախտանիշն է: Կ՚ենթադրէ, օրինակի համար, թէ տարտամ, յեղյեղուկ, ոչ ինքնավստահ անհատականութեան մը խարխափանքները կրնային յատկանշուիլ այդ միեւնոյն քրմահաճոյքով:

Արամ Անտոնեան մեր այն գրագէտ հրապարակագիրն է, որ բազմաթիւ ծածկանուններ գործածած է: Իրն են Մարտ, Մերսէտէս, Այբայբ, Էտլվայս եւ ուրիշ ծածկանուններ: Եթէ վերեւի տողերը պատշաճեցնենք Անտոնեանի, ի՞նչպէս պէտք է արդարացնել հետեւեալ տողերը, զոր ստորագրած է Ա. Յարութիւնեան, « Արժանի գովեստներ ունիմ իրեն ըսելիք: Շատ անկեղծ է եւ համարձակախօս, ու նաեւ անկախ: Ասոնք պզտիկ յատկութիւններ չեն հրապարակագրի մը համար, մանաւանդ երբ նկատենք թէ հազուադէպ է հանդիպիլ անոնց մեր հրապարակագիրներուն մօտ: Անտոնեանի գրական տաղանդին ամէնէն հարազատ ու ամէնէն ազնիւ ծիլերը չնշմարեցի՞ք. իմ մասիս, ես պիտի սիրէի որ Արամէն՝ Էտլվայսի Թափառումները եւ Մարայի Ասուլիսները շատ յաճախ կարդայի » :

Պոլիսը ներկայացնող ու այդ միջավայրէն իսկ իրենց սնունդը ստացող գրական դիմաստուերներուն քով՝ Յովհ. Գազանճեանը գաւառական գրականութեան եւ բանասիրութեան յատկանիշներով կը ներկայանայ: «Ինքն ալ մէկն է, կ՚ըսէ այն անանուն ծաղիկներէն, որոնք անջրդի ժայռի մը կողին վրայ կը բուսնին, դժուարաւ դուրս գալով քարերու բացուածքներէն, եւ արեւին հայրական խանդաղատանքին տակ, օրին մէկը իրենց բովանդակ ուժն ու կենսունակութիւնը կը զգացնեն առոյգ ու ջերմ բողբոջումով մը, որ այնքան ուժգնօրէն կ՚ընդդիմադրէ ջերմանոցներու կեղծ մթնոլորտին մէջ ու պարտիզպանի խնամքներուն ներքեւ հասնող ծաղիկներուն հիւանդ գեղեցկութեան: » Յ. Գազանճեան մէկն է գաւառացի այն գրողներէն, որոնք իրենց ուժը ի սպաս դրին վաղուան հայ գրականութեան (այսինքն Հայաստանի եւ մասամբ սփիւռքի հայ գրականութեան) ցեղայնութեան եւ ինքնուրոյնութեան առողջ ու կենսունակ գաղափարին :

Հոս կանգ կ՚առնեմ այլեւս, որպէսզի յօդուածի մը սահմանները չընդարձակուին :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Յ. Գ.— Արտաշէս Յարութիւնեանի «Գրական Դիմաստուերներէն» Մ. Մամուրեան գրուած է 1902ին «Մասիս» շաբաթաթերթին մէջ, էջ 35:

1902ին « Արեւելեան Մամուլ » կիսամսեայ հանդէսին մէջ Եղիա Տէմիրճիպաշեան, էջ 244: Գալուստ Կոստանդեան, նոյն տեղը, էջ 388 – 389 Մկրտիչ Աճէմեան, էջ 497, Արամ Անտոնեան էջ 623 եւ Յովհ. Գազանճեան էջ 731:

ԱՐԴԻ ԹՈՒՐՔԻԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԱՑԻԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ՚ՕԳՆԷ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԱՆԳՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՒԱԶԵՑՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Չգոհանալով միայն ամերիկեան օգնութենէն, Մեներէս գնումներ ըրաւ Անգլիայէն, Ֆրանսայէն, Գերմանիայէն եւ Իտալիայէն, այդ երկիրներուն պարտական մնալով մօտ 1·2 միլիառ տոլար: Եւրոպացիները, բախտախաղի նման գործ մը տեսան, ենթադրելով որ Միաց. Նահանգները պատասխանատու պիտի ըլլային Թուրքիոյ պարտքերուն համար, եւ հետզհետէ իրենց վարկերը մեծցուցին : Սակայն, 1958ին, վերջապէս սկսան մտահոգուիլ, եւ Թուրքիոյ որեւէ ապրանք յանձնելէ առաջ, կանխիկ դրամ պահանջեցին :

Աղէտը շուտով ցցուեցաւ Թուրքիոյ առջեւ: Ներածուած ապրանքները անյայտացան խանութներէն: Գրեթէ անկարելի դարձաւ գնել երկրին մէջ՝ օճառ, ածելի, դեղեր, նոյնիսկ տնական հասարակ առարկաներ, ինչպէս դանակ, կերակուր եփելու աման, ասեղ եւ գնդասեղ: Ճէնէրըլ Իլէքթրիք Ընկերութիւնը, որ Պոլսոյ մէջ բացած է երկու միլիոն տոլար արժած գործարան մը, ելեկտրականութեան լամբարներ պատրաստելու համար, երկու ամիս անգործ մնաց, որովհետեւ չէր կրնար նախանիւթեր ներածել :

4 Օգոստոս, 1958ին, Միաց. Նահանգները համաձայնեցան Թուրքիոյ փոխ տալ 75 միլիոն տոլար եւս, իր տնտեսական զարգացման համար, եւ յետաձգել, 44 միլիոն տոլարի նախորդ փոխատուութեան մասնավճարներու իրենց պահանջը, մինչեւ 1965: Մ. Նահանգները նոյնպէս յանձն առին հարիւր միլիոն տոլար եւս տալ, ելմտական ընթացիկ տարուան մէջ, եւ ասոր հետ՝ 15 միլիոն տոլարի արժէքով երկրագործական արտադրութիւններ: Վերոյիշեալ գումարը այս տարի լրիւ պիտի չվճարուի, սակայն Թուրքիա պիտի ստանայ, 15 միլիոնէն շատ աւելի արժէքով երկրագործական նիւթեր, եւ իր ստանալիք ոչ – զինուորական իրեղէններուն ամբողջական փոխարժէքը պիտի հասնի աւելի քան 150 միլիոն տոլարի :

Թուրքիոյ տրուած ամերիկեան թեքնիք օժանդակութիւնը, կը թուի լաւ արդիւնքներ տալ, յատկանշուելով վարկերու եւ փոխատուութեանց մէջ, երկրին տնտեսական զարգացման համար :

Այս թեքնիք օժանդակութեան շնորհիւ, տարեկան 120·000 անգրագէտ զինուորներու կը սորվեցնեն գրել եւ կարդալ, հազարաւորներ կը մարզուին իբրեւ գաւառական հողագէտներ, հողի պահպանման, անտառապահութեան, ջրաբաշխութեան համար, ամէն տարի մօտ 125·000 արտավար հող կ՚ոռոգուի, կ՚աւելնայ հաւաբուծութեան եւ այլ դեղջկական արտադրութեանց որակը: Այս աշխատանքներով, ամերիկեան թէքնիք օժանդակութիւնը կ՚օգնէ Թուրքիոյ գիւղացիներուն ապրուստի մակարդակին բարձրացման եւ հաւանաբար երկրին ամբողջ տնտեսութեան :

Այս կարգի օժանդակութիւնը իբրեւ ծախք ունի միայն մասնագէտներու վարձատրութիւնը եւ կարգ մը ցուցադրութիւններ, որոնք չեն կրնար Թուրքիոյ ելմտական կեանքը խանգարել, թղթադրամի առատութիւն առաջ բերելով :

Ընթացիկ ելմտական տարեշրջանին, Թուրքիա պիտի ստանայ 4·5 միլիոն տոլարի արժէքով թեքնիք օժանդակութիւն: 1947էն ի վեր, Թուրքիոյ եղած ոչ – զինուորական օգնութիւնը պիտի հասնի 1·1 միլիառ տոլարի այս տարեշրջանի վախճանին, եւ այդ գումարէն 23·900·000 տոլարը ծախսուած պիտի ըլլայ թէքնիք օգնութեան համար :

Այս գումարներուն շնորհիւ, սկսած են 231 ծրագիրներ, երկրագործութեան, ճարտարարուեստի, փոխադրութեանց, կրթութեան, առողջապահութեան, հանրային վարչութեան, եւ այլ ճիւղերու մէջ, ու 192ը անոնցմէ արդէն իրագործուած են :

Սկսելով Ապրիլ մէկէն, զօրակոչի ենթակայ բոլոր անգրագէտ զինուորցուները, (որոնք յիսուն առ հարիւր կը կազմեն ամբողջ զինուորներուն), պիտի ստանան երկու ամսուան արագ կրթութիւն մը, կարդալ – գրել սորվելու, նաեւ նախնական թուաբանութիւն, ապա, յաւելուածական՝ շաբաթական տասը ժամուան կրթութիւն, իրենց մնացեալ 22 ամսուան ծառայութեան ընթացքին: Նկատելով որ կառավարութիւնը տարեկան 240·000 հոգի զէնքի տակ կը կանչէ այս ծրագիրը ուրեմն պիտի գործադրուի 120·000 զինուորի համար :

Կրթական ծրագրին համար, ամերիկեան Ճորճթաուն համալսարանին մասնագէտները, միջազգային համագործակցութեան վարչութեան պայմանագրութեամբ, պատրաստած են մասնաւոր դասագիրքեր, եւ մարզած՝ 1090 ուսուցիչներ, որոնք նախապէս Թուրք նախակրթարաններու ուսուցիչներ էին :

Տարրական գրաճանաչութեան այս ծրագրին առաջին օրերուն, կարգ մը նորակոչ զինուորներ վարանոտ վերաբերում ունէին: Հովիւ մը կ՚ըսէ. «Ոչխարը գրել-կարդալ չի գիտեր, ես ի՞նչ ընեմ գրել սորվելով»: Քանի մը օր յետոյ սակայն, կախարդուած էին բառերու մոգութեամբ, եւ այն ըմբռնումով որ, այս դասերուն հետեւելով, պիտի կրնային գիրք եւ թերթ կարդալ :

Իր դասերը աւարտելէ յետոյ բանակ վերադարձած զինուոր մը կը գրէ իր ուսուցչին. « Ես որ գրել – կարդալ գիտեմ հիմա, ինչո՞ւ պէտք է ծառայեմ անգրագէտ տասնապետի մը հրամանին տակ »:

Տողերս գրողը այցելեց նման դասընթացքի մը երկրորդ խումբին, ու տեսաւ թէ ինչպէս գիւղացի տղաք, որոնք դեռ հազիւ ամիս մը առաջ սորված էին մատիտ բռնել, կրցան գրել իրենց անուններն ու ծննդավայր գիւղերուն անունները, ընթեռնելի հռոմէական գիրերով : Երբ ուսուցիչը աշակերտները գրատախտակին կանչեց, հաշիւ մը լուծելու համար, անոնք վազելով եկան, ու երբ կրցան լուծել, ամբողջ դասարանը ծափահարեց :

Անգրագիտութիւնը նուազեցնելու կրթական ծրագրին համար, Միաց. Նահանգները ծախսած են 2·300·000 տոլար, որմէ երեք հարիւր հազարը իբրեւ տոլար կը տրուի, իսկ մնացեալը՝ ամերիկեան սեփականութիւն եղող Ֆրանսական Փրանք եւ իտալական լիրէթ: Թուրք կառավարութիւնը կը ծախսէ երեսուն միլիոն ոսկի (3·333·000) տոլար, դասարաններու շինութեան համար :

Անգարայի մօտ, Կիւզէլհիսարի բնակիչ 360 գիւղացիներու խանդավառ գործակցութեամբ, ամերիկացի մասնագէտ երկրագործներ ցոյց կուտային, թէ ինչպէս կարելի է աւելցնել հողին արտադրութիւնը, բարելաւել հաւաբուծութիւնը, եւ աւելի լաւ սնունդ տալ կաթնատու կենդանիներուն :

(4 Շար.)

Զ. ՄԵՆԼԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

★

ԼԻՈՆ, (Յառաջ) — Շաբաթ երեկոյ, 23 Մայիս, հաւատաւոր բազմութիւն մը լեցուած էր «Սթիւտիոյ Բրէքի» սրահը, քաջալերելու եւ ծափահարելու մեր Խաչուհիները:

Երեսունամեակին նուիրուած այս հանդէսը անցաւ շատ յաջող: Ունէին ճոխ յայտագիր, խնամքով պատրաստուած գեղարուեստական բաժինով մը:

Բեմին վարագոյրը բացուելուն ականատես եղանք յուզիչ կենդանի պատկերի մը: Կեդրոնը սպիտակազգեստ աղջնակ մը ջահ մը բարձր բռնած՝ իր չուրջը հրեշտակներ, հոս ու հոն կապտազգեստ Օրիորդներ՝ իրենց թեւերը հովանի ըրած մանուկներուն, եւ անդին ... անապատներէն նոր վերադարձած, կքած, սեւազգեստ այրիներ ...

Խաչուհի տիկին Գայթանճեան կարդաց ձօն մը՝ ուղղուած Կապոյտ Խաչին, անոր անցեալի անխոնջ եւ նուիրուած մշակներուն:

Այնուհետեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը յաջորդաբար երգեց երեք երգեր: «Համբարձում եայլա», «Սարերի վրով գնաց» եւ «Սօնա եար», ղեկավարութեամբ Աբրահամեանի: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Օր. Բրաբիոն Տապաղեան՝ (Տէսինէն), Գարեգին Եպ. Սրուանցեանցի «Խօսք առ Մասիս»ը, Օր. Կարապետեան (Տէսինէն) Զարենցի «Գովք Հայաստանի», Օր. Նուարդ Սարգիսեան՝ Աւ. Իսահակեանի «Հէյ ջան Հայրենիք»ը, Օր. Արաքսի Գազնէճեան՝ Դ. Վարուժանի «Կարօտի Նամակ»ը, Օր. Շաքէ Ղազարեան «Գուչակը» Դ. Վարուժանի: Եւայլն:

Երգեցին Տիկին Կարապետեան (Տէսինէն) «Հայոց աղջիկներ» եւ Օր. Կարապետեան: Նուագեցին Օր. Ազատուհի Ղազարեան «Սուրբերու պարը» (Խաչատուրեան) եւ ընկեր Յովհ. Պէրպէրեան «Էրգրումի պար»ը:

Բոլորն ալ առանց բացառութեան արժանացան բուռն ծափերու:

Խօսնակի պաշտօնը կը կատարէր եռանդուն Խաչուհի Տիկին Պերճուհի Մամուրեան, որ միեւնոյն ատեն մեզի կարդաց տեղեկագրութիւն մը իրենց կատարած մէկ տարուան աշխատանքներուն չուրջ, արժանանալով բուռն ծափերու եւ քաջալերական բացագանչութիւններու:

Օրուան բանախօսուհին, ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդ, կուռ եւ խանդավառ ճառով մը փառաւորեց Կապոյտ Խաչը եւ անոր երեսուն տարուան կտրած ճամբան: Յուզումով յիշեց թէ ինչ պայմաններու տակ ինկանք այս երկիրը, ի՞նչ էր այն օրերու մեր կեանքն ու վիճակը, թէ ինչ բաներու ապաւինեցանք հանրային աշխատանքի լծուելու եւ դրական գործ կատարելու համար: Փառաբանեց մասնաւորապէս աշխատաւոր դասը որ այդ օրերուն գտնուելու խորապէս դժուարին պայմաններու մէջ, չմոռցաւ, չանտեսեց, չլքեց հանրային աշխատանքը եւ մեզի պարգեւեց Կապոյտ Խաչի նման կուռ եւ կազմակերպուած միութիւն մը, որ այսօր նախախնամական դեր կը կատարէ:

Յարգելի բանախօսուհին մասնաւորապէս ծանրացաւ Կապոյտ Խաչի կայանին վրայ եւ յիշեց այն գնահատանքները՝ զոր ըրած են եւ կ՚ընեն Ֆրանս. պետական պաշտօնեաներ եւ պատասխանատու անձնաւորութիւններ:

Ընկերուհիին բանախօսութիւնն բազմաթիւ անգամներ ընդհատուեցաւ բուռն ծափերով:

Հանդէսի երկրորդ բաժինին հաճոյքով դիտեցինք մէկ արարնոց թատերգութիւն մը «Կեցցէ մեր լեզուն»: Դերակատարները բոլորն ալ 11–12 տարեկան աղջնակներ, Շաքէ Պէճիճեան, Ազաւնի Պետրոսեան, Սիրուհի Թօփալեան, Արաքսի Գազնէճեան, Ազնիւ, եւ Շաքէ Ղազարեան: Դերուսոյցը՝ Տիկին Գայթանճեան:

Հանդէսին «Հուսկ բանք»ը կը կազմէին փոքրիկներու հայկական չուրջպարերը: Գեղեցիկ, գոյնզգոյն տարազներով եւ յաջողակ պարերով, որոնք արժանացան բուռն ծափերու եւ «պիս»երու: Յիշենք մասնաւորապէս փոքրիկն Անուշ Եաղուպեանի եւ Գրիգոր Պէնէեանի «Թամարա» ծանօթ պարը որ գնահատանքի արժանացաւ:

ՊԱՊԼԷ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԷՋ

———o———

Վենետկահայ Ուսանողական Միութեան կազմակերպած Ապրիլեան Սգատօնը տեղի ունեցաւ Մայիս 24ին, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի սրահին մէջ: Հանդէսին կը նախագահէր Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայրը Գերպ. Սրբազան վրդ. Ուլուհոճեան: Ներկայ էին քաղաքական եւ մտաւորական դէմքեր, Վենետիկի զանազան չրջաններէն եկած Իտալացիներ, գաղութահայեր եւ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի բարձրագոյն երկու կարգերը: Ուսանողական Միութիւնը ուզելով հաղորդ պահել մեր իտալացի բարեկամները հայկ. անցեալին հետ, հանդէսը պատրաստած էր իտալերէնով:

Հանդէսը բացաւ Միութեան կողմէ Պ. Վ. Վարդանեան: Սահուն իտալերէնով մը նախ խօսեցաւ Ուսանողական Միութեան կազմակերպութեան մասին: Շեշտեց թէ իրենց գլխաւոր նպատակն է հաւաքել հայ ուսանողները եւ զանոնք իտալացի ընկերներու եւ չրջանակներու հետ շփման մէջ դնել, ծանօթացնելով անոնց հայ գեղարուեստը, մշակոյթը եւ պատմութիւնը:

Պ. Ճիրճոյ Վիանելլոյ, տաղանդաւոր դաշնակահարը, չնորհալի կերպով յաջորդաբար նուագեց Շումանէն, Հայտընէն եւ Պրամսէն:

Յետոյ Հայր Վահան վրդ. Յովհաննէսեան (իտալերէն լեզուով) ակնարկ մը նետելէ վերջ Հայաստանի աշխարհագրական դիրքին, խօսեցաւ հայ ընկերային կեանքի մասին: Բաղդատեց Հայն ու իր չրջակայ ժողովուրդը: Ամփոփ կերպով ներկայացուց Մեծ Եղեռնի զարհուրանքը եւ յուզումով յիշեց մարտիրոսական դրուագներ:

Պ. Վ. Վարդանեան, դաշնակահար Ճիրճոյ Վիանելլոյի ընկերակցութեամբ, ջութակի վրայ ճարտարութեամբ եւ յուզումով նուագեց երաժշտագէտ Ա. Խաչատուրեանի «Նիննա Նաննան»:

Ծափերու տարափի մը տակ բեմ եկաւ երիտասարդ Վիրճիլիոյ Ջերնից, Բաֆոսքարի թատրոնի տաղանդաւոր արտասանողը որ ապրումով եւ զգայնութեամբ կարդաց Դ. Վարուժանի «Կարմիր հողը», եւ Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր հայրենի տան» քերթուածները (իտալերէն թարգմանութեամբ): Հակառակ օտար մը ըլլալուն, ապրեցաւ եւ ապրեցուց Իտալացիները Հայուն հոգեվիճակով:

Կարճ դադարէ մը ետք, Մ. Ռափայէլեանի նախկին աշակերտ, բժիշկ Բագրատ Եղիազարեան քանի մը խօսքով (միշտ իտալերէն) ներկայացուց Ա. Ահարոնեանի գրական կեանքն ու գործունէութիւնը եւ իտալերէն թարգմանութեամբ կարդաց «Յարգանք քեզ հայ ժողովուրդ» արձակ բանաստեղծութիւնը, ծափեր խլելով ներկայ օտարներէն իսկ:

Անգամ մը եւս բեմ եկաւ Պ. Վ. Վարդանեան եւ նուագեց անմահն Կոմիտասի «Գարուն ա»:

Վերջին խօսքը եղաւ օրուան հրաւիրեալ բանախօսը Փրօֆ. Ճիուզէփփէ Ֆըրասօն: Հայագէտ փրօֆէսօրը սկսաւ՝ յիշելով իտալացի մեծ բանաստեղծ Քարտուչչիի մէկ քերթուածէն մաս մը.—

«... Թուրքը կը ջարդէ: Հայ գլուխները՛ն են որ երէկ ինկան եաթաղանին տակ»:

Փրօֆէսօրին բանախօսութիւնը, Վ. Ո. Մ.ի կողմէ, հրատարակուած էր գրքոյկով մը, որ կը պարունակէր նաեւ տեղեկութիւններ, Դ. Վարուժանի եւ Սիամանթոյի մասին եւ անոնց կարգ մը քերթուածներու թարգմանութիւնները: Գրքոյկները, սկիզբէն, նուիրուեցան ներկաներուն որոնք կրցին հետեւիլ ամբողջ բանախօսութեան:

Հանդէսը փակուեցաւ խանդավառ մթնոլորտով: Իտալացիներ զմայլած կը կրկնէին «Հայերը մեծ ժողովուրդ են»:

Վ. ԵՐԱՆԴԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՊԷԼՖՕՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՃԻԳ ՄԸ ԵՒՍ

———o———

Սիրելի հայ մայրեր ու հայրեր, քոյրեր ու եղբայրներ,

Վերջերս Պ. Պ. Զպուքճեան անձամբ այցելած ըլլալով Ֆ. Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանը, Յառաջի միջոցով հանրութեան ուշադրութեան յանձնեց թէ չինարարական ինչ վիճակի է հասած մեր պզտիկներու տունը:

Լրացած են նորոգութիւններն ու բարեփոխումները՝ արժանանալով պետական իշխանութեանց բարձր գնահատանքին: Կը մնան միայն վերջին ներկն ու դուրսի յարդարանքը, որոնք պիտի կատարուին յառաջիկային:

Թող հպարտ ըլլան բոլոր անոնք, որ իրենց լուման դրին այդ տան մէջ՝ կոչուած դառնալու Ֆրանսահայ գաղութի պարծանքը:

Վերջացած է չէնքը, բայց լրիւ չենք կատարած դեռ մեր պարտականութիւնը հանդէպ յանձնառուին:

Պէտք է չուտով վճարենք մեր պարտքը: Կեդրոնական վարչութեանս նիւթական միջոցները բաւարար չէին մէկ անգամէն կատարել տալու վերաշինութիւնը: Սակայն պարտաւոր էինք ընդ առաջ երթալ վերէն տրուած հրահանգներուն:

Ծանր պարտքերու տակ ինկանք՝ մեր հաւատքն ու յոյսը դնելով մեր մասնաճիւղերուն, մեր ընկերուհիներուն եւ բարեկամներուն վրայ:

Ներկայիս կոչ կ՚ուղղենք բոլորին, վստահ ըլլալով որ կարելին պիտի ընեն մեզի օգնելու համար:

Վերջին ճիգ մը, ընկերուհիներ, բարեկամներ ու հայրենակիցներ:

Վերջին ճիգ մը, որպէսզի ազատելով մեր պարտքէն՝ ազատ չունչ քաշենք թէ այլեւս լրացած է մեր Տունը:

Ինչ մեծ ուրախութիւն մեր փոքրիկներուն համար, որոնք Ֆրանսայի ամէն կողմերէն պիտի երթան Պէլֆօնթէն՝ իրենց արձակուրդը անցընելու համար ամէն յարմարութիւններով օժտուած հանգստաւէտ, սիրուն տան մը մէջ:

Ո՞ր ծնողքը, ո՞ր Հայը պիտի չուզէ իր նիւթական օժանդակութեամբ մասնակից ըլլալ հայ մանուկներու ուրախութեան:

Տուէ՛ք ձեր սրտաբուխ նուէրները՝ մասնաճիւղերու վարչութեան, կամ կեդրոնական վարչութեանս չէք փաստալին:

Վերջին ճիգ մը եւս, փրկելու համար Պէլֆօնթէնի կայանը:

ՖՐԱՆՍ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Մեր հասցէն է՝

Croix Bleue de Arméniens de France
48, rue Etienne Dolet, Alfortville(Seine)
Chèque Postal Paris 5985-07

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Դ.

Յետոյ, ուղղուեցաւ, եւ, բռնելով իր կնոջ ձեռքը.

— Ասոր նայէ, Կէրթրուտ, ուզեց վըշտանալ, յիմարը ... հոս եկուր, չարաճճի, հէ՞ ... Կէրթրուտն է ... աղէկ նարէ անոր. հէ՞ ...անոր դէ՞մ է որ ուզեցիր վշտանալ:

Ինքզինքը այնքան ծանրօրէն նստարանին վրար ձգեց, որ ճերմակ փոշիի նոր ամպ մը բարձրացաւ. դառնալով, աչքերը Ժանի վրայ ձգեց, վայրկեան մը խընդաց ինքն իրեն եւ վերջապէս ըսաւ Կէրթրուտի.

— Գնա խողանակ մը բեր.

Կէրթրուտ ծիծաղ մը արձակեց եւ թըռաւ երգելով: Երբ վերադարձաւ, օդին մէջ ճօճելով ուղուած տարկան, Մառթէն հրամայական ձեւով մը ըսաւ անոր.

— Խողանակէ Ժանը.

— Երբ ջաղացպաններն ու ծխան մաքրիչները իրարու կը խնամխանան փափականալու համար, միշտ դժբախտութիւն մը կը պատահի, ըսաւ Ժան զուարճանալով չուարած երեւոյթ մը առած:

Եւ խողանակը առնել ուզեց անոր ձեռքէն.

— Խնդրեմ, թողէք, ըսաւ Կէրթրուտ պաշտպանուելով եւ չուտ մը խողանակը իր գոգնոցի տակը պահելով:

Մառթէն բուռնցքը նստարանին վրայ զարկաւ.

– –Թո՛ղ ինծի ... Օ՜. ահա տուն մը, ինչպէս, դեռ չէ՞ք եղբայրացած իրարու հետ, հէ՞.

Ժան լուռ մնաց, եւ Կէրթրուտ կորովի կերպով սկսաւ խողանակել անոր կռնակը:

— Ես գրաւի կուզամ որ դուք դեռ չէք համբուրած իրար:

Կէրթրուտ, յանկարծ, ձեռքէն ձգեց խողանակը. Ժան «հըմ» ըսաւ եւ սկսաւ մաքրել իր կօշիկի խթանը դրան առջեւ գտնուող չեխթափին վրայ:

— Անհրաժեշտ է ատիկա. Օն. ըսաւ Մառթէն:

Ժան արագօրէն կէս չրջանակ մը գծեց եւ սկսաւ ոլորել իր պեխերը: Անիկա կը յուսար դուրս ելլել այս ճակատագրական կացութենէն յաղթական երեւոյթ մը առնելով. բայց քաջութիւնն իսկ չունեցաւ ըսելու Կէրթրուտը ծռելու: Ցիցի մը նման անշարժ կեցաւ իր տեղը եւ սպասեց որ Կէրթրուտը մօտեցնէ իր բերանը եւ իրեն տայ չրթունքները դողդղալով եւ զգաց որ թեթեւ սարսուռի պէս բան մը անցաւ իր մարմնէն:

Պահ մը ետք, ամէն բան վերջ գտած էր: Երկուքն ալ հոն էին, մէկը միւսին քով, վեհերոտ ժպիտով եւ ծիրանեփայլ այտերով:

Մառթէն ձեռքերը ծունկերուն զարկաւ եւ ըսաւ թէ խնդալէն մարելու ատրճան գանէշտական տեսարան մը պարզուած էր իր առջեւ: Յետոյ, ոտքի ելաւ յանկարծ եւ գնաց: Եւ միասին դէպի մենութիւն տարաւ իր երջանկութիւնը:

Ե.

Կէսօրէն ետք, երկու եղբայրները միասին ջրաղաց գացին: Կէրթրուտ, պատուհանը կեցած, աչքերով անոնց հետեւեցաւ. Ժան ետ դարձաւ, Կէրթրուտ ժպտեցաւ եւ գլուխը պահեց վարագոյրին ետին:

Սեմին վրայ կանգ առաւ Ժան. կռթնած դրան թեւերէն մէկուն վրայ, յուզումնալից ակնարկ մը ձգեց հին եւ սիրելի սըրահին կիսաստուերին մէջ, մինչ դեռ անիւներու խլացուցիչ աղմուկը կուգար իր ականջներուն եւ գորշորակ ալիւրի ամպեր, թեփի փոշիներ եւ ջրաչողիներ, օդի հոսանքէն քշուելով, կը խարազանէին իր դէմքը:

Իր առջեւ իրենց տեղերը չարուած էին ջրաղացի զանազան մասերը: Ձախ կողմը, պատին մօտիկը կը կենար բարակ ալիւրի հին մաղը, յետոյ մանրող գործիքը եւ երկանաքարը, ուր թեփը ալիւրէն հետ խառն կը մնայ. յետոյ դաւիչ երկանաքարը, որ զարիին փեճեկը կը հանէ, եւ վերջ պէս բոլորովին նոր դրութեան մը գըլանը, որ իր բացակայութեան միանեղուն վրայ աւելցած է: Կայ նաեւ անվերջ պտուտակաձեւ սանդուղ մը եւ վերամբարձ խողովակ մը: Նորոյթն էր որ աւելիս կը պահանջէր:

Մառթէն, երկու ձեռքերը տաբատին գրպանը դրած, հանդարտ եւ գոհ, բերնին մէջ կը չարժէր իր կարճ ծխամորճը: Յետոյ, բռնեց Ժանի ձեռքը անոր բացատրելու նոր մեքենականութիւնները: Անոր ցոյց տուաւ բարակ ալիւրը, որ յանձնուած անվերջ սանդուղին, կ՚անցնի վերամբարձ խողովակին մէջէն, ուր պըզտիկ ամաններ, որոնք կը վազեն չրջանակաձեւ փոկի մը երկայնքը, կը բարձրացնեն զայն երկու յարկերու մէջէն, գրեթէ մինչեւ երդիքին գագաթը, զայն թափելու համար յետոյ գլանաձեւ մետաքսեայ խողովակներու մէջ, որովհետեւ պէտք է որ այս ալիւրը նախ քան իր գործածութիւնը, բարակ փոշիի մը պէս անցնի խիտ կերպով գործուած իրենց հիւսքերուն ընդմէջէն:

Հ. ՋՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տոքթ. Մամբրէ Գարաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Քալճըքըրեան (Հալէպ) եւ բոլոր պարագաները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ այլն. հաստատութիւններու փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, եւ ազգականին Տիկին Կատարինէ Մ. Գարաճեանի մահուան առթիւ:

×

Կրընոպլի Կապ. Խաչը ի նպաստ իր դպրոցին Տէր եւ Տիկին Ճէլալեանէ շնորհակալութեամբ ստացաւ հազար ֆր. նուէր:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Ծատուր Աստուրեան (Մարսէյլ) երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին եւ չորս հազար՝ Իսիի եկեղեցիին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քառէի սրահը: Կը խօսի Պ. Արտաւազդ Պէրպէրեան: Նիւթ՝ «Հայկական մանրանկարչութիւնը»: Լուսարձակով ցոյց պիտի տրուի նմոյշներ այդ արուեստէն:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն – 22

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով, առատ ըմպելի եւ աւանդական «շիշ քէպապ»:

Մուտք 100 փրանք

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200հոգինոց բացօթեայ ճաշ մը նախատեսուած է կէսօրին, անձ գլուխ 800 ֆրանք ճաշ եւ մուտք: Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել: (Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, հեռաձայն ՓՐՕ. 77-73):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւն, կիրակի 21 Յունիս, առաւօտեան, պտոյտ դպրոցի աշակերտութեան համար կէսօրէ վերջ:

Մրցանակաբաշխութեան դաշտահանդէս, կիրակի 28 Յունիսին: Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յուլիս հինգին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէրի 28 Յունիսի մրցանակաբաշխութեան հանդէսէն ետք, տեղի պիտի ունենայ դաշտահանդէսը: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ

Իմաստութեանց Ուղիով

(Հէքեաթներ եւ աւանդութիւններ)

ԳԻՐՔ Ա.

ԵՕԹ ՋՐԿԵԱԼՆԵՐ
ԵՒ
ԵՕԹ ՕԺՏԵԱԼՆԵՐ

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բացառիկ պատրաստութեամբ:

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ

CASA D'ITALIA (Théâtre Verdi)

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը երեքին, Խրիմեան սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կոմիտէի: Հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէի:

Կը խօսի ընկեր Կ. ՄԵՀԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'երգեն Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Տիկին Մուրատեան, Օր. Ա. Քէօսէեան, Նահապետեան քոյրեր:

Կ'արտասանեն Եր. Գրիգորեան, Զ. Մուրատեան:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

×

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տէսինի Նոր Սերունդի կողմէ:

Շաբաթ, Յունիս 6, ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթ տը լա Մէրի, Տէսին:

Նուագախումբ՝

RUDY MISSOL

Հայերէն երգեր՝ ԺՕ ՊՕՂՈՍԵԱՆ:

COTILLONS-BAR-BUFFET

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին, Ֆրանս. Համալսարանի Ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէօն Կամպէթա:

Կը նախագահէ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՅԵԱՆ:

Կը խօսի ՎԵՐ. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

Նիւթ՝ Ա. Իսահակեանի «Աբու Լալա Մահարի»ն, Աստուածաշունչի լոյսին տակ: Մուտքը ազատ է:

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ
ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

SALLE PAUL FARALICQ

21. Rue Yves Toudic. Paris - Métro Répuplique

Երկուշաբթի, Յունիս 8, ժամը ճիշդ 20.45ին:

Մասնակցութեամբ՝ փարիզահայ թատրոնի լաւագոյն արուեստագէտներուն:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Տրամ չորս արար, Ա. Շիրվանզադէի: Բեմադրութիւն Տիկ. ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆի

Կը մասնակցին.— Քնար Ազնաւուր, Բերկրուհի Դաւիթեան, Նոյեմի Շահինեան եւ Հայկուհի Խտշեան, Տրդատ Նշանեան, Նուրիան Մարգարեան, Ս. Սուրէնեան, Ն. Պշտիկեան, Օ. Սարաֆեան, եւ Արտաշէս Գմբէթեան:

Մուտքի գիները՝ սովորական:

Դիմել՝ Հր. Բալուեան գրատունը, 43, Րիւ Րիշէ, Փարիզ:

Սամուէլ – Մուրատեան Վարժարանի Աշակերտաց Ծնողքներու եւ Մուրատ–Ռափայէլեան Ն. Ա. Միութեանց միացեալ կազմակերպութեամբ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾԱՌԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16էն ՍԿՍԵԱԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ԺԱՄԸ 20 ԷՆ ԵՏՔ

... ՈՒՐԱԽ, ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ...

ՏԷՏԷՃԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

իր ամբողջական կազմով

Փարիզի մէջ առաջին անգամ

Ա Ն Ր Ի Մ Ա Ր Գ Ա Ր Ե Ա Ն

հեղինակ–երգիչ

ԵՐԳ, ԽՄԲԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

« Շիշ քէպապ »

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Անճպաստ օդի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ ներքին սրահներու մէջ

26, RUE TROYON, SÈVRES — MÉTRO : PONT DE SÈVRES

ՕԴԱՓ. ԿԱՅԱՆ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Օդափոխ. կայանին արձանագրութեանց վերջնական ձեւ մը տալու համար, նախապէս արձանագրուողները պէտք է ներկայանան մինչեւ Յունիս 10, Րիւ Մէյրան 5, Երկուշաբթի, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ, ժամը 13–14 եւ 18 – 20, այս օրերէն դուրս ժամադրութեամբ, հեռ. Թրիտէն 27.35:

Մինչեւ Յունիս 10 չներկայացողները պիտի համարուին հրաժարած:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար:

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր:

26, RUE TROYON, SEVRES

TEL. OBS. 18-28

Վարժարանի մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալօրէայի առաջին մասը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ
ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
1959 – Զ. ՏԱՐԻ

640 մեծադիր էջերով, 300 հին ու նոր նկարներով եւ բազմատեսակ նիւթերու կարգին նաեւ Ֆրանսահայ գաղութին վերաբերեալ ընդարձակ բաժինով (170 էջ):

«Ամէնուն Տարեգիրքը» հետաքրքրական հրատարակութիւն մըն է ամէնուն համար:

Հատորը կ'արժէ՝ լաթակազմը 1700 ֆրանք եւ թղթակազմը՝ 1400 ֆր.:

Դիմել՝ Փարիզի մէջ Հ. Սամուէլ, Մ. Պարսամեան եւ Հ. Բալուեան գրատուններուն եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, իսկ գաւառներու մէջ՝ Տարեգրքի ներկայացուցիչներուն:

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ազատ ժամերու զբաղումի մը համար պաշտօնեայ կ'ուզուի: Դիմել Զ. Ալեքսանեանի, 18, Րիւ տ'Էքս, Մարսէյլ:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհանուր ժողովը այս Կիրակի, Պար տիւ Կլօպ, առաւօտեան ժամը 9ին: Նիւթական ու բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ
ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ Պանեէօ – Քաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը՝ Յունիս 7ին, Կիրակի օր ժամը երեքին, Քաշանի Թաղապետարանի Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի

Կը նախագահէ Պ. Լեւոն Տօնիկեան

Երգ, պար, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հռիփսիմէ Պալըզճեանի, բոլոր ծնողքները եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին:

Ծանօթ.— Հաղորդակցութեան միջոց, իջնել Քաշանի Մէթրոյի կայարանը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 14 Յունիս, Կիրակի ամբողջ օրը: Կը խնդրուի տեղւոյս կազմակերպութիւններէն, նկատի ունենալ վերոյիշեալ թուականը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մատակարարի աղէտեալներուն ի նպաստ:

Կազմակերպուած Մարսիլիահայ ամբողջ գաղութին անունով:

Այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Գարիթօլ սինեմա, Լա Գանըպիէր, Մարսէյլ:

«ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ»

Ն. Ս. Օ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ (արտադրութիւն Երեւանի սթուտիօներու):

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն արուեստագէտներ՝ Ս. Պօղոսեան, Սիւզի Թոմ, Ժ. Փափազեան:

Պար ու նուագ, փոքրիկներ Ճօշկունեան եւ Միհրանեան:

Մատակարարի աղէտեալներուն ի նպաստ սարքուած սոյն հանդէսին առթիւ Մարսիլիահայ հանուր գաղութը կը հրաւիրուի իր պարտականութիւնը կատարել:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Յունիս 10ին, Չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 9ին,

ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet. Paris

Կը մասնակցին

ՍԷՐԺ ԳՈԼՕ (ռամբ ջութակահար)

ՄՈՆԻՔ ՄԱԹԱՆԵԼ (դաշնակահար)

Երեկոյթը նուիրուած է գերման վիպական երաժշտութեան (ՇՈՒՄԱՆ, ՊՐԱՄՍ):

Առաջին ունկնդրութիւն ՄԱՐՍԻԼ ՏԸ ԼԱՆՈՒԱՅԻ վերջին մէկ գործին. Սիւլամիթ:

Տոմսերու համար դիմել՝

DURAND, PLACE DE LA MADELEINE

OU MLLE. ITCHKALATZIAN, 73, FBG. POISSONNIERE, TEL. PRO. 64-23

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 3 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8408 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4309

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Խանդավառ ու հաւատաւոր, անգամ մը եւս եկած էր Հայոց ժողովուրդը լեցնելու Օրդ. Թաղապետարանի ընդարձակ սրահները: Ներկայ էին նաեւ Կովկասեան ժողովուրդներու եւ ազգ. կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները:

Զոյգ եռագոյններով շքեղօրէն զարդարուած բեմէն՝ օրուան նախագահ ընկ. Հր. Սամուէլ կը բանայ հանդէսը :

« Համաշխարհային պատմութեան մէջ եզակի եւ արտակարգ երեւոյթ մըն է այն, որ տեղի ունեցաւ 41 տարիներ առաջ Արարատեան դաշտին վրայ, յաւիտենական Մասիսի ստորոտը: Իսկական հրաշք մըն էր որ գործեց հայ ժողովուրդը, ճակատագրական եւ բախտորոշ այդ օրերուն, երբ նժարի վրայ էր դրուած ազգին կենաց եւ մահու խնդիրը »:

« Այդ վճռական օրերուն էր, որ մէկ միլիոն նահատակներու վրէժը իրենց սրտին մէջ, հայութեան բոլոր զաւակները, առանց սեռի, տարիքի եւ դաւանանքի խտրութեան, հերոսաբար եւ առիւծի պէս կռուեցան եւ մեր նենգամիտ եւ ոճրածին թշնամիին պարտադրեցին Ազատ եւ անկախ Հայաստանի հանրապետութիւնը »:

« 1875ին մեր անկախութիւնը կորսնցնելէ 543 տարի յետոյ 1918ին աշխարհի քարտէսին վրա՛յ արձանագրեցինք Հայաստան ցանկալի անունը, երբ կորիզ ապագայ մեծ Հայաստանին» :

« Այս հանդիսաւոր օրուան առթիւ մեր երախտագիտական մտածումները կ'երթան դէպի այն հազարաւոր ռազմիկները, հերոսներն ու նահատակները որոնք իրենց արիւնը տուին ազատութեան ճանապարհին վրայ »:

« Փա՛ռք ու պատիւ եւ յարգանք անոնց անմոռանալի յիշատակին »:

Մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութենէ յետոյ բեմ կը հրաւիրուի Պ. Կարապետ Փօլատեան (Մարսէյլէն), որու ճառը կարելի է հետեւեալ կերպով ամփոփել :

« Հոգեկան անզերազանցելի հրճուանք է եւ երջանկութիւն Հայու մը համար խօսիլ հայկական յաղթանակի մը մասին »:

« Այս վայրկեանիս ինքզինքս կը զգամ աշխարհի ամէնէն բարձր լերան մը գագաթը: Այդ շքեղ լեռը Հայոց պատմութիւն կը կոչուի ու անոր երկնաճեմ գագաթն ալ Մայիս 28» :

« Ի՞նչ է սակայն Մայիս 28: Իսկական հրաշք մը, Հայոց հրաշալի պատմութեան մէկ նոր հրաշքը, եւ արդէն ծայրէ ծայր հրաշք մը չէ՞ միթէ Հայոց պատմութիւնը »:

« Վեց տարիէ ի վեր իր անկախութիւնը կորսնցուցած խառնիճաղանճ բազմութիւն մըն էր Հայութիւնը, ցարին, սուլտանին եւ շէյխին քմահաճօրէն ենթակայ: Սակայն յանկարծ ուժ մը եկաւ ցնցել զայն, ազատութեան շունչն էր ան, յեղափոխութեան շունչը : »

« 1890 Թուականին, Քրիստափոր, Ռոստոմ եւ Զաւարեան կը հիմնէին Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, հրաշք մը չէ՞ր այս : Քսան եւ ութ տարիներ յետոյ 1918ին, Հայութեան դարաւոր երազին իրականանալը եւ պետական անկախութիւն ստեղծուիլը հրաշք մը չէ՞ր, միթէ »:

Կարելի՞ է միթէ վիճաբանութեան առարկայ դարձնել այսպիսի հրաշքները: Ի՞նչ կը պակսի անոր ամբողջ Հայութեան կողմէ ընդունուելու համար իբրեւ ազգային տօն, թերի՞ է միթէ այս գործն ալ » :

« Իբրեւ Հայ, միմիայն Հայ, նման բոլոր Հայերուն որոնց համար Հայ ըլլալը պատիւ է, կը յայտարարեմ, սրբութիւն է Մայիս 28ը, հայկական հարազատ ու պանծալի տօն է Մայիս 28ը: Կռուած ենք մինակ, շահած ենք մինակ, անհերքելի ճշմարտութիւն մըն է այս :

« Հայ ժողովուրդի ազատութեան թշնամիներն են զայն ուրացողները եւ կը կոչուին համայնավար, որովհետեւ անոնց հետապնդած նպատակները մերը չեն: Անոնք կ'ըսեն թէ դժոխք էր Հայաստանը իրենց գալէն առաջ եւ դրախտի վերածուեցաւ իրենց գալէն վերջը : Կը պատասխանենք, սխալ է, Հայը ոչ միայն հոն, այլ ուր որ ալ գտնուի կը շէնցնէ, կը ծաղկեցնէ, անապատները ծաղկաստաններու կը վերածէ »:

« Միմիայն Մայիսեան կռիւներն էին որ փրկեցին Հայաստանը եւ տուին պետական անկախութիւն, համայնավարութիւնը ոչ մէկ բաժին ունի անոր մէջ» :

« Մայիս 28ը ուրացողները կը դաւաճանեն իրենց ցեղի ոգիին, հայ չեն այդպիսիները եւ իրենց պոռչտուքը անտեղի» :

« Մենք Հայերս ամէն տարի այս տարեդարձին մեր գլուխները պիտի բարձրացնենք եւ հպարտութեամբ նայինք ոսկեղէն գիրերով գրուած Մայիս 28ին»:

« Վստահ եմ որ պիտի գայ օրը երբ ամբողջ Հայութիւնը, ամբողջական Հայաստանի մէջ, պիտի դիտէ հայկական բանակին տողանցքը »:

Բեմ կը բարձրանայ ընկեր Կ. Մեհեան եւ կ'ըսէ իր բանախօսութիւնը հետեւեալ բովանդակութեամբ .—

« Երգ մը գիտեմ ես, պարզունակ երգ մը, մէկը այն երգերէն որ տասնամեակներէ ի վեր կ'երգուի. Մենք չենք ուզեր ազատ կամքի բռնութիւն :

« Հայը իր ծնունդէն ի վեր միշտ սիրած է ազատութիւնը, վկայ է պատմութիւնը »:

« Այդ ազատ կամքի բռնութիւնը չուզելուն համար էր որ Հայկ Նահապետ տապալեց հսկայ Բէլը: Ազատ կամքի բռնութիւն չուզելուն համար էր նաեւ որ հայ ժողովուրդը ծառացաւ պարսիկ հսկայ բանակներուն դէմ եւ հիմնեց Բագրատունեաց իշխանութիւնը » :

« Նոյնը եղաւ նաեւ արաբական արշաւանքներուն ժամանակ եւ հիմնուեցաւ Ռուբինեանց իշխանութիւնը »:

« Հինգ հարիւր տարիներէ ի վեր յոյսը աղօթքին վրա՛յ դրած Հայը, երկաթեայ բռունցքով բարձրացաւ ու թնդացուց հայրենի լեռները: Սարդարապատի մէջ իր բռունցքը բարձրացուց եւ հայկական եռագոյն դրօշը կոթողեց Արարատի ստորոտը: Փետրուար 18ին փողոց նետեց եկուոր իշխանութիւնը »:

« Ինչո՞ւ կը տօնենք Մայիս 28ը: Կը տօնենք որովհետեւ ամէն բանէ առաջ ան յաղթանակն է հայ ժողովուրդին, զէնքը ջարդող բռնակալին վրայ » :

« Ամէն օր կը տեսնենք թէ ինչ սխրագործութիւններ կը կատարէ համայնավարութիւնը, նոյնիսկ վեղարաւորներու միջոցաւ, ջնջելու համար այդ փառաւոր թուականը »:

« Մայիս 28էն առաջ ունէինք հող, լեզու, պատմութիւն, սակայն ազատութիւն չունէինք, այսօր նոյն դժբախտ վիճակին մէջն ենք »:

« Մեզի կը պարտադրուի որ խորհրդային բառը դնենք Հայաստան անունին առջեւ: Ոչ կ'ըսենք մենք անոնց: Հերիք է այլեւս, յոգնեցանք լսելով Թրքահայաստան, Պարսկահայաստան, Ռուսահայաստան, հիմակ ալ խորհրդայինը: Չենք ընդունիր մենք զայն, այլ միմիայն Հայաստան »:

« Ազատամարտ եղած է մեր ամբողջ պատմութիւնը, որովհետեւ անվերջ պայքար եղած է մեր կեանքը յանուն ազատութեան »:

«Մեր հայրենիքին մէջ բոլոր զանգակատուններն ու զանգակները քանդեցին, սակայն չկրցան ու պիտի չկրնան քանդել արտասահմանի Հայութեան կուրծքին տակ ղօղանջող զանգակը: Հայու ազատատենչութեան զանգակն է այդ, եւ մենք կը հաւատանք որ այդ զանգակները հաւաքաբար, միանուագ պիտի ղօղանջեն օր մը մեր հայրենիքին մէջ»:

Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Օ. Ալթունեան, որ առանձին պիտի հրատարակուի «Յառաջ»ի մէջ :

Պատրաստուած էր ճոխ գեղարուեստական բաժին մը, արժանի գնահատանքի :

Փարիզի պետական երաժշտանոցէն Ա. մրցանակի արժանացող Օրիորդներ Ախլէն տը Մօնսօ ջութակով, Օր. Ժիզէլ տը Մօնսօ թաւ ջութակով, իսկ Տիկին Մօնսօ դաշնակով՝ նուագեցին «Կանչէ կռունկ»ը, «Քուն եղիր Բալաս»ը, «Մայր Արաքսի»ն, «Ալաքեազ»ը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ եւրոպական կտորներ մեծ յաջողութեամբ: :

Տիկին Պրեսէ քնարի վրայ ճկուն կերպով նուագեց եւրոպական կտորներ :

Ապրումով արտասանեցին ծանօթ դերասան Պ. Ա. Գմրէթեան, ինչպէս նաեւ Տիկին Գարակէօզեան եւ ընկեր Վ. Թորոսեան: Ընկեր Մարտիրոս Գակէօզեան երգեց քանի մը հայերէն երգեր :

Ոգեւորիչ տպաւորութիւն թողուց Տէտէճեանի նուագախումբը իր հայկական կտորներով, մանաւանդ երբ կ'ընկերակցէր ծանօթ երգիչ Մկրտիչ Պօղոսեանի եւ Օր. Մարուքեանի երգերուն:

Վերջին մասը կը կազմէր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պանեօլէի խումբին մենապարը. որոնք մեծապէս խանդավառեցին ներկաները: Աւելի խանդավառիչ պիտի ըլլար անշուշտ կը խորհինք — քանի որ տեղւոյն վրայ ներկայ էին — եթէ այդ պարերը ղեկավարուէին Տէտէճեան նուագախումբին կողմէ: Աւելորդ է ըսել որ գեղարուեստական բաժնի բոլոր դերակատարները արժանացան ծափահարութեանց:

Գեղարուեստական բաժինը վերջացաւ նախագահին փակման խօսքերով եւ կէս գիշերէն յետոյ սկսան խնջոյքը եւ եւրոպական պարերը ղեկավարութեամբ Ժան Քլոտ Փէլըքիէ նուագախումբին շատ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ տեւելով մինչեւ լոյս :

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՆ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ ՃՇԴԵՑԻՆ ԻՐԵՆՑ ԱԼԺԵՐԻԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի օրուան մեթրոյի բանուորներու գործադուլը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ. բազմաթիւ թերթեր կը շեշտեն թէ ազդարարութիւն մըն էր ան՝ կառավարութեան ընկերային քաղաքականութեան դէմ :

Երկուշաբթի առաւօտ փարիզաբնակները մեթրոյի կայարաններու դուռները փակ գտան: Միայն մէկ գիծ՝ Փորթ տը Քլիշի – Կառ Սէն Լազար, սովորականին նման կ'աշխատէր :

Կէսօրուան մօտ՝ 27 գիծերու վրայ երթեւեկ կար եւ մօտ 200 կայարաններու մուտքի դուռները փակ կը մնային :

Փարիզի փողոցները սովորականէն դուրս պատկեր մը կը ներկայացնէին : Նկատելով որ հանրակառքերը բաւական չէին՝ գործաւորներն ու պաշտօնեաները քալելով կ'երթային իրենց գործին: Գործատեղիներէն կը հաղորդուի թէ 40 առ հարիւր համեմատութեամբ յապաղումներ արձանագրուած են :

Իրիկուան դէմ բանուորական կազմակերպութիւնները զեկոյց մը հրատարակեցին, շեշտելով գործադուլին յաջողութիւնը եւ աւելցնելով թէ այս պարագան ցոյց կու տայ՝ որ բանուորներու պահանջները պէտք է քննութեան առնուին:

Միւս կողմէ, ընկերվարականներու ղեկավար մարմինը ժողով մը գումարեց երկուշաբթի օր, կարեւոր որոշումներ տալով :

Շեշտելէ ետք թէ ընկերվարական կուսակցութիւնը Լիլի, Թուլուզի եւ Իսի լէ Մուլինոյի համագումարներուն մէջ ճշդեց ալժերիական իր քաղաքականութիւնը՝ հրատարակուած զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ այս քաղաքականութեան հիմնական կէտերը չեն փոխուած :

Կուսակցութիւնը դէմ է էնթէկրասիոնի ծրագրին եւ կը դատապարտէ կառավարութեան քաղաքականութիւնը :

Քննադատելով Լորիոլի ներկայացուցած տեղեկագիրը, Ընկերվարականներու ղեկավար մարմինը կը յայտարարէ թէ այդ ձեւով (էնթէկրասիոն) տարակարծութիւններ պիտի ստեղծուին, դժուարացնելով ալժերիական հարցին լուծումը: Ծայրայեղներու առաջարկն է ան եւ ընկերվարական կուսակցութեան համար՝ անընդունելի :

Եզրակացութեան մէջ, ղեկավար մարմինը ըսելէ ետք թէ Ալժերիոյ վերջին ընտրութիւնները ոչ մէկ բանի կը ծառայեն, կ'աւելցնէ թէ ողբերգութեան վերջ մը տալու համար անկեղծ եւ օրինաւոր խօսակցութիւնները անհրաժեշտ են, որուն համար ընկերվարականները պիտի աշխատին Խորհրդարանին մէջ. «Ալժերիոյ բնակչութեան ներկայացուցիչներուն հետ, առանց բացառութեան, բանակցիլ՝ միակ միջոցն է, այս խնդրին քաղաքական լուծում մը գտնելու համար » :

Այսուհանդերձ, կարելի է այժմէն ըսել թէ ընկերվարականները պիտի մնան ընդդիմադիրի իրենց դիրքին վրայ՝ երբ հինգշաբթի օր Խորհրդարանին մէջ սկսի ալժերիական հարցին քննութիւնը :

Փարիզեան մամուլը հետեւեալ ձեւով կը ճշդէ անոնց քաղաքականութիւնը .— Այո՝ Նախագահ Տը Կոլին, ոչ՝ Վարչապետ Տըպրէի պատրաստած ծրագրին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԸՆԵՒԻ մէջ Արտաքին նախարարները կեդրոնացած են Պերլինի հարցին վրայ : Երկուշաբթի օրուան գոնփակ նիստէն ետք, Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի առաջարկով երեքշաբթի օր երկու նիստեր պիտի գումարուէին. մէկը՝ հրապարակային, միւսը՝ գոնփակ : Ամէն պարագայի մէջ, մամուլը ընդարձակ տեղեկութիւններ չունի ժողովին աշխատանքներուն մասին եւ կը սպասուի հրապարակային նիստին՝ որպէսզի կարելի ըլլայ որոշ լուրեր ստանալ :

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐԻ ընտրութիւններուն յաղթեց ժողովրդական գործունէութեան կուսակցութիւնը, որ ոչ համայնավար բայց հակագաղթատիրական շարժում մըն է : Այս ընտրութիւններով Սինկափուր՝ որ մինչեւ կիրակի անգլիական գաղթավայր մըն էր դարձաւ՝ ինքնավար հողամաս մը անգամ Անգլիական Հասարակապետութեան: Նոր ժողովին 51 աթոռներուն 43ը գրաւեց ժողովրդական շարժումը: Անմիջական հարցը կառավարութեան կազմութեան խնդիրն է :

ԱՄԵՐԻԿՈՒՀԻ ծանօթ լրագրող՝ Մարկրիթ Հիկկինս յայտարարեց թէ Տըլըս կարեւոր «քաղաքական կտակ» մը ձգած է: Համաձայն Հիկկինսի Տըլըսի թելադրած վերջին հարցն է «խուսափիլ Մեծերու ժողովէ մը որ ծուղակ մը պիտի ըլլայ Ամերիկայի համար » :

ԴԱՏԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

Ֆրանսական Ե. Հանրապետութեան առաջին կառավարութիւնը խոր բարեփոխումներ կատարեց հանրային գրեթէ բոլոր մարզերուն մէջ։

Կարեւորագոյններէն մէկը եղաւ դատական բարեփոխումը որ 22 եւ 23 Դեկտեմբեր, 1958 թուակիր բազմաթիւ հրովարտակներու նիւթը կը կազմէ ։

Կարելի չէ հոս մանրամասնօրէն պարզել նոր տրամադրութեանց պարունակութիւնը որ քանի մը հարիւր էջեր կը գրաւէ ։ Կը նշանագրենք միայն անոնց ընդհանուր գծերը։

Մէկուկէս դարէ ի վեր ֆրանսական դատական կազմակերպումը գրեթէ անփոփոխ կը մնար հակառակ երկրին բնաշրջման։ Քիչ շատ արմատական բարեփոխման փորձերը զանազան ընդդիմութեանց բախելով անյաջողութեան կը մատնուէին։ Նոր կառավարութիւնը, օգտուելով խորհրդարանին իրեն շնորհած լիազօր իրաւասութենէն, կարճ ժամանակի մէջ գլուխ հանեց փոփոխութիւններ որոնք «յեղափոխական» որակման արժանացան եւ մարտ 2ին գործադրութ՛ան մտան ։

Ամենացուցական փոփոխութիւնները կը վերաբերին դատական կազմակերպութեան։

Ցարդ գոյութիւն ունէին, բացի վճռաբեկ Ատեանէն՝ 30 Վերաքննիչ,, 351 Նախադատ, եւ 2918 Հաշտարար ատեաններ։

Մարտ 21էն ի վեր հաշտարար դատարանները ջնջուեցան։ Անոնց փոխարէն հաստատուած են 454 պարզ նախադատ ատեաններ, որոնք ունին միակ դատաւոր մը, ինչպէս անցեալի հաշտարար դատարանները։ Կը քննեն ընդհանուր կերպով մինչեւ 150.000 ֆրանք հասնող պահանջները անվերաքննելիօրէն, եւ, մինչեւ 300 հազար ֆրանք՝ վերաքննութեան պայմանով։

300.000էն բարձր պահանջները եւ բոլոր այն խնդիրները որոնց համար այլապէս չէ տրամադրուած, կը պատկանին մեծ նախադատ ատեաններուն, որոնք, թիւով 172, հաստատուած են նահանգային կեդրոններուն եւ բազմամարդ քաղաքներուն մէջ։

Այդ հասարակաց դատարաններէն զատ, միշտ ի զօրու կը մնան իրագիտաց խորհուրդները, (Քոնսէյ տէ Փրիտոմ) աշխատանքի վերաբերեալ դատերուն համար։ Վաճառականական դատարանները, գիւղական վարձումներու դատարանները եւ Ընկերային Ապահովութեան Նախադատ Յանձնախումբերը ։

Վերոյիշեալ դատարաններու վճիռներու վերաքննութիւնը, երբ արտօնուած է, կը կատարուի Վերաքննիչ Ատեաններու առջեւ։ Նախկին դրութեան մէջ հաշտարար դատարաններու եւ իրագիտաց խորհուրդներու վճիռները կը վերաքննուէին նախադատ դատարաններուն կողմէն։ Ընկերային Ապահովութեան Նախադատ խորհուրդներու վճիռները կը վերաքննուէին վերին յանձնախումբերու կողմէն։ Ըստ նոր կանոնադրութեան բոլոր վերաքննութիւնները անխտիր կը պատկանին Վերաքննիչ Ատեաններուն ։ Այս վերջիններուն յանձնուած խնդիրները բազմապատկուած են. իրենց թիւը անփոփոխ պահուած ըլլալուն անոնց յաւելուածական սենեակներ, նախագահներ եւ խորհրդականներ յաւելցուած են ։

Բոլոր դատարաններուն առջեւ կարելի է անձամբ կամ ուէ փոխանորդի մը միջոցաւ ներկայանալ։ Միայն մեծ Նախադատ եւ Վերաքննիչ Ատեաններուն առջեւ երդուեալ – փոխանորդի եւ փաստաբանի միջնորդութիւնը պարտադիր է։ Դատերուն լուծումը արագացնելու համար խստացուած են իրաւազրկումները դատաղանցներուն եւ յապաղիչ միջոցներ գործածողներուն դէմ ։

Նոր հրովարտակներէն դուրս կը մնան վարչական դատարանները որոնք իրաւասու են Պետութեան դէմ կամ հանրային հաւաքականութեանց դէմ բացուած դատերուն վերաբերմամբ ։

Պատժական օրէնսդրութիւնը բազմաթիւ կէտերու վրայ փոփոխութիւն կրած է ։

Մինչ այժմ հաշտարար դատարանը, երբ պարզ ոստիկանական դատարան, իրաւասու էր կանոնազանցութեանց վերաբերմամբ որոնց պատիժը տասը օր բանտարկութենէ կամ 36.000 ֆրանք տուգանքէ գերազանց չէր։ Այդ իրաւասութիւնը յանձնուած է նախադատ ատեանին բայց ընդլայնուած մինչեւ երկու ամիս բանտարկութիւն եւ երկու հարիւր հազար ֆրանք տուգանք ։

Աւելի ծանր բանտարկութեան կամ տուգանքի արժանացող յանցանքները մեծ նախադատ դատարանի պատժ. բաժանման իրաւասութեան կը պատկանին ։

Ինչպէս քաղաքային խնդիրներուն համար բոլոր վճիռներուն վերաքննութիւնը ի հարկին կը կատարուի Ատեանի առջեւ։

Ոճիրները, որոնց պատիժներն են մահ, տաժանակիր աշխատանք, խցարգելութիւն եւայլն, առաջուան պէս կը դատուին Ոճրադատ Ատեանին կողմէն որուն կը նախագահէ Վերաքննիչ Ատեանին պատկանող նախագահներէն կամ խորհրդականներէն մէկը ։ Առաջին նախագահը կրնայ միշտ, եթէ յարմար դատէ, ինքն անձնապէս Ոճրադատ Ատեանին նախագահութիւնը ստանձնել։ Ժամանակակից շրջանին մէջ անգամ մը այդ պատահեցաւ էքս ան Փրովանսի մէջ երբ դատուեցան Եուկոսլաւիոյ Աղեքսանդր թագաւորին եւ նախարար Պարթուի սպաննիչ «Ուսթաշի»ները։ Նախագահէն զատ կան երկու խորհրդականներ կամ դատաւորներ, եւ երդուեալները։ Այդ բոլորը անցեալէն չին տարբերիր։ Փոփոխումներուն կարեւորները միայն յիշենք՝

Ա.— Երդուեալներուն թիւը եօթէն 9ի բարձրացած է. ուրեմն վճռողներուն գումարը — Ատեան եւ երդուեալներ միասին — փոխանակ տասնի կը հասնի 12ի։

Բ.— Դատավարութեան թղթածրարը այլեւս խորհրդակցութեանց սենեակը չի տարուիր այլ կը մնայ դիւանապետին մօտ։ Որեւէ ճշգումի մը անհրաժեշտութեան պարագային, ստուգումը կը կատարուի դատախազին եւ փաստաբանին ներկայութեամբ ։

Գ.— Ամբաստանեալը « յանցաւոր » կը յայտարարուի ոչ պարզ մեծամասնութեամբ, այլ առ նուազն՝ 12ի վրայ ութ ձայնով ։ Յանցաւորութեան պարագային պատժին չափն ու ծանրութիւնը կ'որոշուին պարզ մեծամասնութեամբ, այսինքն առ նուազն 7 ձայնով ։

Դ.— 6 Դեկտեմբեր, 1954 թուակիր օրէնք մը արգիլած էր լուսանկարչական եւ ձայնագրական գործիքներու գործածութիւնը նիստի ընթացքին բայց կ'ընդունէր որ արդարութեան նախարարը կրնար բացառիկ արտօնութիւններ տալ։ Նոր հրովարտակը հաստատելով արգիլումը լուռ կը մնայ որեւէ բացառութեան մասին եւ մեղանչողներուն հանդէպ կը սահմանէ 30 հազարէն մինչեւ ինը միլիոն ֆրանքի տուգանք ։

Ե.— Վճռին դէմ Վճռաբեկ Ատեանին դիմումին պայմանաժամը հինգ օրուան վերածուած է փոխանակ երեքի ։

Դատավարութենէն առաջ նախավճիռ բանտարկութիւնը բացառիկ միջոց հռչակուած է եւ մանրակրկիտ կանոններու ենթարկուած։ Վերաքննիչ Ատեանի Ամբաստանութեանց Սենեակը, որուն իրաւասութիւնը ընդարձակ էր արդէն, աւելի ընդլայնած իշխանութիւն կը ստանայ ։ Մասնաւորապէս անոր նախագահին հակակշռին տակ են քննիչ դատաւորները եւ ով որ, ոստիկան կամ այլ պաշտօնեայ, օրինապէս կը մասնակցի քննական գործողութեանց ։

Նախադատ քննութեան գաղտնի բնոյթը, որ յաճախ կ'անտեսուէր անցեալին, յատկապէս խստացուած է եւ պէտք է յարգուի ոչ միայն դատաւորներուն այլ անոնց բոլոր գործակիցներու կողմէ. իբր պաշտօնի բացարձակ գաղտնիք ։ Այդ տրամադրութիւնը մամուլին մէջ ընդհանուր բողոքի ծայր տուաւ ։

Դատական նոր պահանջներուն բաւարարութիւն տալու համար դատաւորներուն կարգապետութիւնը կրեց խոր փոփոխութիւններ որոնք ոչ – մասնագէտներուն դիւրամատչելի չեն։ Ըսենք միայն որ հանգստեան տարիքը 68ի իջած է նախադատ ատեաններու անդամներուն համար՝ մինչ կը մնայ 70 վերաքննիչ ու վճռաբեկ Ատեաններու անդամներուն եւ անոնց համահաւասարներուն համար ։

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ԱՐԴԻ ԹՈՒՐՔԻԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԱՑԻԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀԱՐԿԱՏՈՒՆ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹԷ ՀԵՐԿԵԼՈՒ ՄԵՔԵՆԱՆ

2100 արտավար հողի տէր գիւղ մը ունի ինը քաշան (թրաքթէօր), որոնք Միացեալ Նահանգներու կողմէ տրուած են, եւ կ'արժեն՝ հատը 1000 տոլար, ներկայ գինով. (9000 թրք. ոսկի)։ Գիւղը ունի 140 գլուխ արջառ, հարիւր գոմէշ, վեց հարիւր ոչխար, երեք հարիւր գառնուկ եւ 56 ձի։ Գոմէշները շատ կը գործածուին Թուրքիոյ մէջ, իբրեւ բեռնատար կենդանի, եւ կաթընտու։ Այս կենդանիները կովէն քիչ կաթ կուտան, սակայն շատ աւելի հարուստ՝ կարագով։

Թուրք գիւղացիներ կը սորվին գործածութիւնը պարարտացուցիչներու, որոնք կը շինուին երկրին մէջ, ամերիկեան թեքնիքին առաջնորդութեամբ ։ Գոմէշի եւ կովու աղբ չի գործածուիր այս նպատակով, այլ աղբը կը խառնուի ցօրենի յարդով, կը չորցուի, եւ կը գործածուի իբրեւ վառելանիւթ ։

Թուրքերը վառած են բոլոր ծառերը իրենց երկրին մեծ մասին մէջ, եւ այդ յարդի եւ աղբի խառնուրդը իրենց միակ վառելանիւթն է այժմ ։

Թուրքիոյ ածուխի եւ լիկնիթի (սրճագոյն ածուխ) արտադրութիւնը հետզհետէ կ'աւելնայ, եւ հաւանաբար բաւարար ածուխ պիտի հայթայթուի ագարակներուն, այնպէս որ, կենդանիներու աղբը կարելի պիտի ըլլայ իբրեւ պարարտացուցիչ գործածել ։

Այն համոզումը կայ, թէ Թուրքիա տէրն է դեռ երեւան չելած հանքային հարստութեանց, որոնք կրնային իր տնտեսութեան զարգացումը արագացնել ։ Տակաւին վաւերացման սպասող ծրագրի մը համաձայն, Միաց. Նահանգները Թուրքիոյ պիտի տան 900.000 տոլարի վարկ մը, արդիական միջոցներով կատարելու համար հանքերու պրպտումը ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ԽԻՍՏ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ մայրաքաղաքին՝ Անգարայի բանտը, Անգարա – Հիլթըն կը կոչուի խմբագիրներու եւ հրատարակիչներու կողմէ, որոնք ակամայ հիւր եղած են հոն, շատեր՝ քանի մը անգամ ։

Անգարա – Հիլթընի մէջ կան այժմ եօթը խմբագիրներ, եւ սակա միջին թիւն է։ Ընդհանրապէս երեք – չորս հոգիէն մինչեւ 12 կ'ըլլան բանտարկեալները ։ Անոնք արգելափակուած են, իբրեւ երկրին մամուլի օրէնքը բռնաբարողներ, եւ այդ օրէնքը առաւելագոյն երկու տարուան բանտարկութեան եւ հինգ հազար լիրա տուգանքի կը դատապարտէ բոլոր անոնք, որոնք «սխալ, չափազանցուած եւ ձգտումնաւոր» լուրեր կը տարածեն ։

Ուէ մէկու համար, որ «կը նախատէ ուրիշի մը պատիւը, սեփականութիւնը, կամ կը մտնէ անոր անձնական կեանքէն

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑ
(ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ)

Դէպքին ականատես ժամանակակից մը, հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ զայն.

« Հանդէսը վերջացաւ գիշերուայ ժամը մէկին եւ մեր պատուելի ծերունին պատրաստուեց տուն վերադառնալու։ Թատրոնի առաջ խռնուած բազմութիւնը նրան էր սպասում ։ Հէնց որ դուրս եկաւ, չորս կողմից սկսեցին կեցցէներ կանչել ու ապա շրջապատելով բարձրացրին ձեռքերի վրայ ու ճտի պէս թոցրին մինչեւ Հավլաբարի հրապարակը։ Կեցցէների ու ծափահարութիւնների տակ հազիւ էին լըսւում ծերունու խօսքերը — Հերիք է, հերիք է, շատ շնորհակալ եմ, ներքեւ դըրէք, կողքերս կու ջարդէք» ։

Եւ հետեւեալ օրը, ժողովրդասէր ու ժողովուրդին համար ապրող ու աշխատող ծերունին, հետեւեալն է յայտարարած։

« Շատ հանդէսներ եմ տեսեր, շատ մարդկանց մէջ եմ եղել, ամա էգպիսի բաւականութիւն չեմ ստացի։ Ղուրթ է վուր ինձ շատ վեր վեր թոցրին, ու կողքերս էլ մի քիչ ջարդեցին, բայց էդ ամէնը հէնց քաղցր ու ղուրեկան էր, վուր մինչեւ մահ չեմ մոռանայ։ Ա՛յ թէ ինչ է ժողովուրդը եւ ում մէջ ու ում համար պիտի ապրենք մենք։ Ժողովուրդի համար, ժողովուրդի մէջ »։

Եւ այս զմայլելի ծերունիին կեանքին մէջ բազմաթիւ են այն դէպքերը, ուր ան ամէն վայրկեան հաճոյակատար փութկոտութեամբ մը բարիք սփռած է իր չորս դին, երջանկացնելով դժբախտներն ու հարստահարուածները ։

×

Իր կեանքի վերջալոյսին, երբ արդէն ութսունը անց ծերունի մըն էր, մեծ տրամադուրգը կը գրէ «Կտակը» տիտղոսով փիէս մը, որ այնքան ալ ծանօթ չէ եւ գրեթէ ներկայացուած ալ չէ ։

Եւ իր այդ նոր փիէսը աւարտելէն անմիջապէս ետքը, կը գրէ նաեւ իր անձնական կտակը։ Նիւթական ժառանգութիւն չէ որ կը կտակէ ծերունին իր հարազատներուն, այլ անոր կտակը պարզապէս հրաժեշտի նամակ մըն է, որուն մէջ քանի մը յորդորներ կան իր թաղման կարգի եւ իր յիշատակին հանդէպ ըլլալիք որեւէ արարքի մասին։

Սունդուկեանը, այս մեծ տրամադուրգը եւ հրեշտակատիպ անձը, աշխարհէն բաժնուած է խաղաղ սիրտով եւ հանդարտ հոգիով, եւ իր մահը դիմագրաւած է որպէս պարզ երեւոյթ մը — անցք մը դէպի « էնհանդի տեղ, որդիանց ջեր ոչ ով չի հիտ էկի»։ Այստեղ, Սունդուկեանց տարբեր հոգեբանութեամբ նոր Համլէթ մըն է։ Դանիացի խռովայոյզ իշխանը ըսած էր. « ... այն անծանօթ աշխարհը, ուրկէ ոչ ոք դեռ ետ չէ եկած»։ Շէյքսփիրի խօսքերն է որ կը կրկնէ ծերունին, եւ արդարեւ իր բնազդին մէջ չակերտաւորած է զանոնք ։

Ան մահը ընդունած է որպէս յաւիտենական քուն, երբեք չէ մտահոգուած դըրախտ կամ դժոխք իյնալու գաղափարով, Աստուծոյ հետ բանակցութեան մտնելու եւ միջնորդներու միջոցով Աստուծմէ ողորմութիւն խնդրելու ղարտով, որովհետեւ այդ բոլորը ան կը համարէ իբրեւ բացարձակ սնահաւատութիւն ։

Անոր մտահոգութեան առարկան իր մահը կամ իր հոգիին փրկութիւնը չեն ։ Կը մտածէ ողջ մնացողներուն մասին. « Դուք լաւ ըլէք, երկար օր ունենաք, ջանով առողջ ըլէք, սրտով ուրախ, հոգով հանգիստ...» կը գրէ իր կտակին մէջ, ու կը շարունակէ.

« Ինձ թաղելիս ոչ մի թանթանա հարկաւոր չի. իմ վրէն չի լաք, սեւեր չհագնէք, անգամ պսակներ չպատուիրէք եւ ուրիշներից պսակ չընդունէք ։ Թաղումից առաջ տանը վուչ մի արարողութիւն չըլի։ Ամպհովան ու ուրիշ ցերեմոնիք բսկի չըլի ...»։

Միանգամայն համեստ, անշուք ու անաղմուկ, ահա թէ ինչպէս կը ցանկանար Սունդուկեանցը որ տեղի ունենար իր յուղարկաւորութիւնը։

Եկեղեցական մասնաւոր ծիսակատարութեան պահանջն ալ գոյութիւն չունի իր կտակին մէջ։ Մերժած է բոլոր տեսակի միջնորդութիւնները, մանաւանդ եկեղեցական միջնորդութիւնները, իր եւ երկինքին ու Աստծոյ միջեւ։ Իր կտակին մէջ, ոչ մէկ տեղ, որեւէ խորհրդածութիւն չկայ «հանդերձեալ կեանք»ի վերաբերմամբ ։

Կը համաձայնի միայն որ իրենց տանեցի քահանան « Հայր մեր » մը ըսէ, այն ալ յուղարկաւորներուն համար եւ ոչ թէ հանգուցեալի «հոգու փրկութեան համար»։

« Ինձ թաղելու օրը մէկ քահանայ ըլի մինակ, իմ տանու քահանան — իմ առջեւէն գնացող — ու մէկ էլ մէկ տիրացու, նրան ծառայող ։ Ուրիշ քահանաներ, ուրիշ հոգեւորականների օգնել չկանչիք ։ Իմ առջեւը գնացող քահանան ու տիրացուն սուս ու փուս գնան իր ճամբէն. տնից ինչքի եկեղեցին ու էնտեղից ինչքի գերեզման. ճամբին վուչինչ շարական ու բարձրաձայն աղօթքներ չըլի»։

Իր կտակին մէջ շատ անգամ չէ յիշատակուած Աստուծոյ անունը։ Միայն մէկ տեղ, ծերունի տրամադուրգը կ'ըսէ. «Աստուած հայ ժողովուրդին իր վաթանին արժանի անէ »։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(12 Շար.)

ներս», եւ կամ կը սպառնայ ընել այդ՝ օրէնքը կը նախատեսէ մինչեւ երեք տարի բանտարկութիւն եւ տասը հազար ոսկի տուգանք: Եթէ նման յանցանքներ գործուին պաշտօնական անձերու դէմ, պատիժը կրնայ բարձրանալ մէկ երրորդով :

Մէկը, որ պետութեան քաղաքական կամ տնտեսական վարկին վնասող հրատարակութիւններ կ'ընէ, եւ կամ գրգռութիւն առաջ կը բերէ հանրային կարծիքին մէջ, նոյնպէս կրնայ մինչեւ երեք տարի բանտարկութեան, եւ հազարէն մինչեւ տասը հազար ոսկի տուգանքի դատապարտուիլ: Յանցանքը կրկնելու պարագային, պատիժներն ալ կը կրկնուին :

Այս օրէնքը մէկն է այն ճնշիչ միջոցներէն, որոնք մաս կը կազմեն վարչութեան Թուրքիոյ, որ, Նախագահ Այզընհաուըրի համաձայն, «ազատ ազգերու հաւաքականութեան» կը պատկանի, եւ ցարդ Ամերիկայէն ստացած է մօտ 2·5 միլիառ տոլարի օգնութիւն :

Թուրքիոյ այժմու տիրող Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, 1950ին շահեցաւ ընտրութիւնները, յարձակելով Հալք կուսակցութեան 27 տարիներու բռնատիրութեան դէմ, եւ խոստանալով Թուրք ժողովուրդին այն բոլոր ազատութիւնները, զորս պէտք էր ունենար ըստ սահմանադրութեան : Սակայն վարչապետ Մենտերէս, բռնատիրական օրէնսդրութեամբ, ճնշեց մամուլը, ընդդիմադիր կուսակցութիւնները, եւ նոյնիսկ դատարանները :

Օրէնքի դէմ է քաղաքական ժողովներ գումարել, առանց արտօնութեան, եւ ոչ մէկ նման ժողով տեղի կ'ունենայ, բացի ընտրապայքարի շրջանէն, ընտրութիւններէն կարճ ժամանակ առաջ: Գասըմ Կիւլէք, Հալք կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը եւ հրատարակիչը «Ուլուս» թերթին, ձերբակալուած է, որովհետեւ գիւղական պազարի մը մէջ ձեռքը թօթուած է զինք բարեւելու եկող գիւղացիներուն :

Կիւլէք, որ հաւանաբար Թուրքիոյ յառաջիկայ վարչապետը ըլլայ, եթէ իր կուսակցութիւնը իշխանութեան վերադառնայ 1961ին, ինծ պատմեց, թէ 150 անգամ հետապնդուած է, իր թերթին կատարած անձնական յարձակումներուն եւ խմբագրական օրինազանցութեանց համար: Երեք անգամ բանտարկուած է, առաւելագոյնը, մէկ ամիս :

«Խմբագիրներէս շատերը բանտարկուած են» ըսաւ Կիւլէք: Անոնցմէ մէկը դեռ նոր ազատեցաւ, մէկուկէս տարի բանտ մնալէ յետոյ: «Այժմ բանտն է, մէկը մեր խմբագիրներէն, եւ ծաղրանկարիչ մը»:

Ուլքի Արման, «Ուլուս»ի խմբագիրներէն, տակաւին բանտն էր, երբ տողերս գրողը կը խօսէր Կիւլէքի հետ. դատապարտուած էր մէկ տարուան, եւ Մարտ 12ին ստացաւ նոր վճիռ մըն ալ՝ 16 ամիս բանտարկութեան եւ չորս հազար լիրա տուգանքի (444 տոլար) : Իր յանցանքն այն էր՝ որ հրատարակած էր մէկ ամփոփումը՝ «Ինտիանափոլիս Սթար» թերթին յօդուածներուն: Մամուլի մասնաւոր դատարան մը որոշեց, թէ խնդրոյ առարկայ յօդուածները, զորս գրած էին «Սթար»ի հրատարակիչը Եուճին Փուլիըմ եւ իր տիկինը՝ Նինա, կը ձգտէին պղտորեցնել Մենտէրէսը: «Ուլուս»ի հրատարակութիւնը նաեւ դադրեցաւ, մէկ ամիս :

Պոլիս լոյս տեսնող «Վաթան» Թուրքիոյ ամէնէն պատասխանատու օրաթերթերէն է: 1955ին թերթը 15 օր դադարման դատապարտուեցաւ, կառավարութիւնը քննադատած ըլլալուն համար: Իր խմբագիրը, եւ հրատարակիչը Ահմէտ Էմին Եալման, կ'ըսէ, թէ իր թերթին համար արտօնուած է միայն քառասուն հազար օրինակի թուղթ ստանալու, ինչ որ սպառման հազիւ կէսն է :

Թուրքիոյ համալսարանի եւ գոլէճի փրոֆէսէօրներ, օրէնքով զրկուած են հանրային կեանքի մասնակցելէ: Ինչպէս շատերը Թուրք մտաւորականներէն, անոնք խստիւ հակառակ են Մենտերէսի :

Ուրիշ օրէնք մը, դատական նախարարին իրաւունք կուտայ, ըստ կամս դատաւորներ փոխելու: Երկու տարի առաջ, բարձրագոյն ատեանի գլխաւոր դատաւորը եւ 13 ուրիշ դատաւորներ արձակուեցան, եւ տրուած միակ բացատրութիւնը այն էր, թէ «դատական նախարարը այդպէս անհրաժեշտ նկատած էր» :

Բանակն իսկ կասկածէ զերծ չէ: 1958 Յունուարին, ձերբակալուեցան ութ սպաներ, որոնք ուրիշ սպայի մը կողմէ ամբաստանուած էին՝ «պետութեան դէմ դաւադրելու» յանցանքով: Մէկ տարիէն աւելի տեւած դատավարութենէ մը յետոյ, զինուորական ատեան մը ազատ արձակեց զանոնք, եւ բանտարկեց ամբաստանող սպան, իբրեւ զրպարտիչ :

Սակայն, Թուրքերը Մենտերէսի բռնատիրութենէն չեն վախնար այլեւս, ինչպէս չեն վախնար նաեւ Ռուսերէն, որոնց դէնքերուն սպառնալիքին տակ կ'ապրին : Խմբագիրները կը շարունակեն տալ լուրերը, եւ քննադատել կառավարութիւնը, եւ երբ ոմանք բանտ կ'երթան, ուրիշներ կը շարունակեն անոնց գործերը :

«Թայմ» շաբաթաթերթը մեծապէս պախարակեց Թուրքերը գրելով, թէ անոնք կ'ապրին ընկերութեան մը մէջ, ուր մարդիկ «ուսերու վրայէն կը նային, թէ լսող կա՞յ»:

Թուրք առեւտրականներ եւ արհեստաւորներ, դասախօսներ, ընդդիմադիր քաղաքացիներ, բանուորական առաջնորդներ, սպասաւորներ, կամ ինքնաշարժի վարիչներ, երբ կը խօսին Ամերիկացիներու հետ, կը դատապարտեն իրենց կառավարութիւնը, եւ հոգ չեն ըներ, թէ ո՞վ կը լսէ :

Շատ Թուրքեր կը նախատեսեն, թէ Դեմոկրատները պիտի պարտուին յառաջիկայ ընտրութեանց մէջ, եթէ տեղի ունենան...

Զ. ՄԵՆԼԻ

(5 Շար.)

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԷՆ

ՇԱՒԱՐՇ ԹԱՇՃԵԱՆ

★

Մարսիլիահայ գաղութը, ընդհանրապէս եւ ազգանուէր կազմակերպութիւնները (Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Համազգային, Կապոյտ Խաչ, եւ Նոր Սերունդի մասնաւորապէս, այս վերջին տարիներուն ցաւով արձանագրեցին կորուստը քանի մը դէմքերու ինչպէս՝ Յակոբ Մալաքեան, Տոքթ. Սիմրիհխարլեան, Բենիամին Միլտոնեան, Ազգէն Մարտիրոսեան եւ ահա մեր սիրելի Շաւարշը :

Մարսիլիահայ գաղութին ամէնէն հին եւ ամէնէն նուիրեալ անդամներէն էր՝ Շաւարշ: Զայն կը գտնէինք ազգային ամէն կազմակերպութեան եւ ձեռնարկի մէջ եւ միշտ առաջին գիծին վրայ : Հանգուցեալը ծնած էր Խարբերդ եւ մօտէն կը ճանչնար այդ հայաշատ կեդրոնին բոլոր լուսաւոր դէմքերը, որոնք յետոյ նահատակներ դարձան՝ Շահպազ, Թլկատինցի եւ ուրիշներ: Զինադադարի տարիներուն գտնուած է Պոլիս եւ եռանդուն մասնակցութիւնը բերած, ազգային-կուսակցական բոլոր ձեռնարկներուն :

Երկու տարիէ ի վեր գիտէինք թէ մեր ընկերը բժիշկներու խնամքին տակ է, ու իր երեւոյթապէս ժպտուն եւ արտաքինին տակ կը մնար առօրեայէն եւ մեծ արհաւիրքէն մաշած Փիզիքական մը :

— Ճաշացուցակս կրամներով կշռուած է — այնքան սրամտօրէն կը սիրէր կրկնել :

Իր աշխատանքներու եռանդուն ձեւը սին խարկանքով մը կը հանգստացնէր մեզ եւ յոյս կը ներշնչէր իր շրջապատին:

Իր պատահական մեկուսացումներուն մէջ իսկ կը բաբախէր իր սիրտը, ու միտքը կը գործէր այն բոլոր խէժլներուն համար որոնք Հայուն երազներն էին վերջերս հակառակ իր առողջական վիճակին, կրկին նետուեցաւ ասպարէզ եւ երիտասարդական խանդով նուիրուեցաւ իր սիրած հանրային կուսակցական պատասխանատու աշխատանքներու, ինչպէս նաեւ Համազգայինի, Յ. Կ. Խաչի վարչական գործունէութեան :

Հայրենասէր մեր ընկերը կարծէք կը նախզգար իր մօտալուտ վախճանը եւ կ'ուզէր մեռնիլ այն լուսաւոր ճամբուն վրայ ուր մուտք գործած էր քառասուն եւ աւելի տարիներ առաջ :

×

Մայիս 18ին, Փրատոյի Մայր եկեղեցին լեցուած էր ընկերներով, բարեկամներով՝ յարգանքի իրենց վերջին տուրքը մատուցանելու համար մեր ողբացեալ ընկերոջ՝ Շաւարշ Թաշճեանին:

Յուղարկաւորութեան արարողութենէն ետք, դամբանականներ խօսեցան, Համազգայինի կողմէ՝ ընկեր Ասատուր Քէօսէյեան, Նոր Սերունդէն ընկեր Ժ. Միրճեան, Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան անունով Տիկին Հազարեան եւ Հ. Յ. Դ. մարմիններու եւ ընկերներու կողմէ ընկեր Պ. Յակոբեան :

Բոլորն ալ վեր առին հանգուցեալին բարոյական մաքուր արժանիքները ու մանաւանդ իր ազգանուէր եւ հանրանուէր գործունէութիւնը՝ Պոլիս թէ Մարսէյլ :

Հարուստ անցեալով, հայրենասէր դէմք մը եւս օտար հողին յանձնեցինք :

Հանգիստ բազմաչարչար իր ոսկորներուն :

Ժ. Մ.

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

« ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ »

●

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Կատարեալ վայելք մը եղաւ Զորեքշաբթի գիշեր Առնուվիլի Կ. Խաչի կողմէ կազմակերպուած եւ Ալփորվիլի Թատերասէր խումբին կողմէ Պ. Մեսումենցի ղեկավարութեամբ ներկայացուած «Արշին Մալ Ալան»ը :

Ալփորվիլէն եւ Իսիէն յետոյ՝ Առնուվիլի եւ շրջանի Թատերասէր Հայութիւնն ալ ամբողջ երեք ժամ խանդավառ երեկոյ մը ապրեցաւ: Դժբախտ պատահարի մը հետեւանքով խումբին երկու անդամները փոխարինուած էին ուրիշ երկու անդամներով, թէեւ այս փոփոխութիւնը ոչինչով կը նսեմացնէր խաղարկութիւնը :

Խաղին վերջին արարը որ հարսանիքով կը վերջանայ, ընդհանուր խանդավառութեամբ եւ կրկնակի ծափահարութեամբ վերջ գտաւ :

Խաչուհի Տիկին Ա. Պառաւեան վերջաւորութեան շնորհակալութիւն յայտնեց դերակատարներուն եւ ներկայ հասարակութեան՝ որ խէժն չարժանկարի սրահը լեցուցած էր մէկ ծայրէն միւսը :

Այս առթիւ բաղձանք մը կ'ուզեմ յայտնել: Շատ անգամ մեր թերթերուն մէջ ազգապահպանման ցաւոտ հարցի մասին կը խօսուի : Ահաւասիկ առիթ մը, կարելի չէ՞ արդեօք Թատերական շրջապտոյտ մը կատարել գաւառի մէջ, Լիոն, Մարսէյլ, Կրընոպլը եւայլն:

Թատերախումբին ուշադրութեան կը յանձնենք այս պարագան : Ապահովաբար ամէն տեղ մեր ժողովուրդը պիտի քաջալերէ զիրենք:

Կամենալ կարենալ կը նշանակէ :

Օ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (10)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Ե.

Ժան, հազիւ ընչելով, մտիկ կ'ընէր. հազուադէպ նախադասութիւններ միայն ըմբռնեց, զորս իր եղբայրը կտոր կտոր կ'արտասանէր. եւ խիստ զարմացած էր տեսնելով թէ ինչ աստիճան մարդ կը բթանայ բանակին մէջ, որովհետեւ այս բոլորը, իրեն համարչինարէնի պէս կուգային :

Գործերը բարդուած էին. բոլոր մեքենաները տենդագին կ'աշխատէին եւ ջաղացպան տղաքը շատ գործ ունէին ընելիք, հոն՝ վերնատան մէջ հացահատիկները դոյլերուն մէջ պէտք է լեցնէին եւ վարը՝ պէտք է հսկէին ալիւրի եւ թեփի հոսումին վրայ:

— Երեք հոգի ունիմ հիմակ, ըսաւ Մառթէն, մատով ցոյց տալով իր աշխատակիցները, ձիմնի պէս ճերմակ, որոնք, երբեմն մէկը, երբեմն միւսը, սանդուղը կը մագլցէին կամ վար կ'իջնէին :

— Եւ դեռ Դաւի՞թն ալ ունիս, հարցուց Ժան.

— Բնականաբար, պատասխանեց Մառթէն, ծամածռութիւն մը ընելով :

Կարծես այն միակ մտածումը թէ Դաւիթը կրնար այլեւս չըլլալ ջրաղացին մէջ, սարսափով լեցուց զայն: Ժան սկըսաւ խնդալ :

— Ուր է կարիճ ծերուկը .

— Դաւիթ, Դաւիթ .

Եւ Մառթէնի զօրաւոր ձայնը թընդաց սրահին ընդմէջէն, տիրելով անիւներու աղմուկին :

Այն ատեն, մթաստուեր անկիւնէն մեքենաներու, որոնց հսկայական զանգուածը կ'երեւար վարը՝ երկանաքարերու կազմածներուն ետին, ծանրօրէն կը յառաջանայ երկար եւ դեղեւուն դիմաստուեր մը, որ գլուխէն մինչեւ ոտքը ալիւրով ծածկուած է : Երեւան կուգայ տժգոյն դէմք մը, որուն վրայ կը կարդացուի միայն այն տեսակ մը տխմարութիւնը, զոր տարիները կուտան : Թէեւ մը կարմիր քիթ մը որ մինչեւ կզակը կ'իջնէ, որուն վրայ յարդի չիւղեր թափթփած են, անփայլ եւ տժգոյն աչքեր որոնք կը ծածկուին գիսախռիւ յօնքերու ներքեւ, բերան մը որ կը թուի թէ ծամելու յաւերժական շարժումի մը մէջ է:

— Ի՞նչ կ'ուզէք ինծմէ, տէր, հարցուց անիկա, կենալով երկու եղբայրներուն առջեւ, առանց բերնէն հանելու այն հողէ ծխամորճը, որ կը կախուէր եւ կը տա– տանէր իր շրթունքներուն միջեւ :

— Ահա ուզածդ, ըսաւ Մառթէն զարնելով ծերունիին ուսին, մինչ դէմքին վրայէն անցաւ գուրգուրալից յարգանքի ժպիտ մը:

— Զիս այլեւս չե՞ս ճանչնար, Դաւիթ, հարցուց Ժան, ձեռքը բարեկամաբար անոր երկարելով :

Ծերունին իր ականներուն մէջէն ծուխի գոլորշի մը արձակեց, խորհեցաւ պահ մը եւ մրմնջեց .

— Ինչու պիտի չճանչնամ ձեզ :

— Է՛, ինչպէս ես :

Ծերունին դարձեալ խորհեցաւ, քերեց գլուխը եւ ըսաւ .

— Է՛, ինչպէս պիտի ըլլանք :

Այն ատեն սկսաւ իր կոճկոճած մատներով կապել, յետոյ քակել ալիւրի պարկի մը առասանը. յետոյ, երբ զգէկ մը համոզուեցաւ որ այլեւս պէտք չունէին իրեն, ձգեց հեռացաւ եւ անհետացաւ իր մութ անկիւնին մէջ:

Մառթէնի դէմքը կը շողշողար .

— Անձնուէր սիրտ մըն է: Քսանը ութ տարի մեր ծառայութեան մէջ, եւ միշտ աշխատասէր, միշտ հաւատարիմ իր պարտականութիւններուն մէջ:

— Ինչ է իր բուն գործը .

— Մառթէն չփոթեցաւ .

— Այս ... կը տեսնե՞ս, հէ ... դժուար է ըսել ... վստահութեան գործեր . Ահ, անձնուէր սիրտ ... անձնուէր սիրտ ..

— Այս անձնուէր սիրտը, դարձեալ, երբեմն ալիւր կը թողնէ՞ պարկին մէջ, հարցուց Ժան խնդալով

Մառթէն ուսերը վեր ըրաւ դժգոհ եւ կարծես մրմնջեց սանկ խօսքեր. «Քսանը ութ տարի ծառայութիւն» եւ «աչք գոցել»:

— Կը թուի թէ դեռ քէն պահած է ինծի դէմ, որովհետեւ համարձակեցայ գտնել այն թաքստոցը, ուր արջամուկի պէս կը դիզէր իր գողցածները:

— —Տրտունջ մը ունիս միշտ անոր դէմ, մոլտաց Մառթէն, ինչպէս կէրթրուտն ալ... Անիրաւ էք, անգթօրէն անիրաւ էք անոր հանդէպ :

Ժան զուարթօրէն ցնցեց գլուխը եւ, մատով ցոյց տալով դուռ մը որ նոր հաստատուած տախտակէ առանձնարան մը, կը տանէր, ըսաւ .

— Ի՞նչ է սա :

Մառթէն, շփոթած, գլուխը մեղմակի օրօրելով.

— Գրասենեակս է, կակազեց վերջապէս :

Եւ, որովհետեւ Ժան դուռը բանալու եղաւ, Մառթէն խոյացաւ եւ ետ քաշեց զայն բռնելով հագուստին քղանցքէն .

— Կ'աղաչեմ, մոնչեց, մի՛ անցնիր այս սեմէն, ոչ այսօր, ոչ ալ որեւէ ատեն ... արդար պատճառներ ունիմ :

Հ. ԶՈՒՏԵՐՄԱՆ

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Համազգային Ընկերութեան պարբերական դասախօսութիւնը այս Շաբաթ, Յունիս վեց, երեկոյեան ժամը 9ին, Մըշակոյթի տան մէջ (17 Ռիւ Պլէօ) :

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ԴԱՍԱԽՕՍ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթը՝ ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ՝ (Նոպելեան մրցանակ) :

Մարդը, բանաստեղծը եւ իր վէպը՝ «ՏՐ · ԺԻՎԱԿՕ» :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին, Ֆրանս · Համալսարանի Ամփիթատրոնը, 40 Ալէ Լէօն Կամպէթա :

Կը նախագահէ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՂԱՅԵԱՆ :
Կը խօսի ՎԵՐ · Յ · ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ Ա · Իսահակեանի «Աբու Լալա Մահարի»ն, *Աստուածաշունչի լոյսին տակ : Մուտքը ազատ է :*

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տէսինի Նոր Սերունդի կողմէ :

Շաբաթ, Յունիս 6, *ժամը 9ին,* Սալ տէ Ֆէթ տը լա Մէրի, Տէսին :

Նուագախումբ՝

RUDY MISSOL

Հայերէն երգեր՝ ԺՕ ՊՕՂՈՍԵԱՆ :

COTILLONS-BAR-BUFFET

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Շահլամեան եւ որդին Սուրէն իրենց Թանկագին զաւկին եւ քրոջ Տիկին Զարուհի Ճիվանեանի յիշատակին հազարական ֆրանք կը նուիրեն, եկեղեցւոյ Կրթ · մարմնին, Որբ · Տիկնանց Միութեան, Կապոյտ Խաչի օգափ · կայանին, Հայկազեան գաւընթացքին, Հայ–Բոյժին, Հայ Երիտ · Միութեան (Ժ · Ա · Ֆ ·) եւ Փարիզի հայ երգչախումբին :

Նոյն առթիւ փոխան ծաղիկի կը նուիրեն՝ Տիկին Փառանձեմ Օհանեան հազար ֆրանք Աղքատախնամին, հինգ հարիւր ֆր · Կարմիր Խաչի բուժարանին, Օր · Ճէնազեան հազար ֆր · Հայկազեան գաւըն–թացքի : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսիլիոյ Թոքատի Հայր · Միութեան առժամեայ վարչութեան կողմէ : Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ Պոմոնի Թրուալիւքի *պարտէզին մէջ :*

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Պ · Մկրեանի, նախագահութեամբ Պ · Աւէտազի :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը :
J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Բացառիկ պատրաստութեամբ :
ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ
CASA D'ITALIA (Théâtre Verdi)

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը երեքին, Խրիմեան սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ «Ջաւարեան» կոմիտէի : Հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ · կոմիտէի :

Կը խօսի ընկեր Կ · ՄԵՀԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կ'երգեն Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Տիկին Մուրատեան, Օր · Ա · Քէօսէեան, Նահապետեան *քոյրեր :*

Կ'արտասանեն Եր · Գրիգորեան, Զ · Մուրատեան :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ · Յ · Դ · Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին, Ֆ · Կապ · Խաչին եւ Ազգային Միութեան :

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Գ · Թագաւորութեան սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր ՆՇԱՆ ՊԾՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ մեներգ :

Խմբերգ, Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ · Աբրահամեանի :

Մուտքը ազատ է :

×

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին :

Ժամը 15·30ին, Րիւ Ժէի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ · Յ · Դ · Եօթնեղբայեան ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդին :

Կը նախագահէ Ընկ · Ս · ՍԻՍԼԵԱՆ :
Կը բանախօսէ ընկ · ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին՝ տեղական կարող ուժերու կողմէ : Երգ, արտասանութիւն, խմբերգ Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ :

Տոհմիկ պարեր կը պարէ Կապ · Խաչի պարախումբը : Անոյշ օրէրէթը միջնարարին :

ԱՄԱՌ Է

Ձեր պտոյտներու ընթացքին մի մոռնաք հանդիպիլ՝

RESTAURANT JEAN
7, Rue de la Paroisse
CHATOU (S. & O.)

Ուր պիտի գտնէք մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն եւ ֆրանսական խնամուած ճաշացուցակ :

Ճաշարանը կը ստանձնէ նաեւ հարսանիքի, նշանախօսութեան, մկրտութեան և նման հանդիսութեանց սպասարկութիւնը :

ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ ՓԱԿ Է

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

Սամուէլ – Մուրատեան Վարժարանի Աշակերտաց Ծնողքներու եւ Մուրատ–Ռափայէլեան Ն · Ա · Միութեանց միացեալ կազմակերպութեամբ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾԱՌԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16էՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ԺԱՄԸ 20 ԷՆ ԵՏՔ

··· ՈՒՐԱԽ, ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ···

ՏԷՏԷՃԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
իր ամբողջական կազմով

Փարիզի մէջ առաջին անգամ
Ա Ն Ր Ի Մ Ա Ր Գ Ա Ր Ե Ա Ն
հեղինակ–երգիչ

ԵՐԳ, ԽՄԲԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
« Շիշ քէպապ »
ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Անձրեւոտ օդի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ ներքին սրահներու մէջ

26, RUE TROYON, SÈVRES   MÉTRO : PONT DE SÈVRES

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Ա · ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ
ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

SALLE PAUL FARALICQ
21. Rue Yves Toudic, Paris - Métro République

Երկուշաբթի, Յունիս 8, ժամը ճիշդ 20·45ին :

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզահայ թատրոնի լաւագոյն արուեստագէտներուն :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԵՐՎԻՇԵԱՆ
Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Դրամ չորս արար, Ա · Շիրվանզադէի :

Բեմադրութիւն Տիկ · ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Կը մասնակցին .— Քնար Ազնաւուր, Բերկրուհի Դաւիթեան, Նոյեմի Շահինեան եւ Հայկուհի Խաչեան, Տրդատ Նշանեան, Նուրհան Մարգարեան, Ս · Սուրէնեան, Ն · Պշտիկեան, Օ · Սարաֆեան, եւ Արտաշէս Գմբէթեան :

Մուտքի գիները՝ սովորական :

Դիմել՝ Հր · Բալուեան գրատունը, 43, Րիւ Րիշէ, Փարիզ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քառէի սրահը :
Կը խօսի Պ · Արտաւազդ Պէրպէրեան :
Նիւթ՝ «Հայկական մանրանկարչութիւնը» : Լուսարձակով ցոյց պիտի տրուին նմոյշներ այդ արուեստէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ · Մ · Ը · Մ ·ի տարեկան ընդհանուր ժողովը այս Կիրակի, Պար տիւ Կլօզ, առաւօտեան ժամը 9ին : Նիւթական ու բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն :

Գարունը կը վերսկսի գեղազարդել բնութիւնը, տերեւաթափ ծառերը կը զուգաւորուին դալարով եւ ծաղիկներով, կեանքը կը վերանորոգուի

Ձեր բնակարանն ալ պէտք է որ վերանորոգուի
ՆՈՐ ԳՈՅՆԵՐՈՎ ԵՒ ՆՈՐ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔՆԵՐՈՎ
Նոր կենսունակութիւն ստանալու համար

PEINTURES THOMLAC

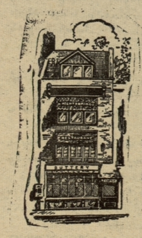
16 bis, BOULEVARD SEBASTOPOL, PARIS (4e)
Tél. : ARC. 26-61 (Métro : Châtelet - Halles)

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Իր սեփական արտադրութիւնը եղող արդիական գոյներով առաջնակարգ ՍԷՆԹԷԹԻՔ եւ ՎԻՆԻԼԻՔ նորոյթ իւղաներկներու, գեղարուեստական պատի թուղթերու, ԼԻՆՈԼԷՈՄներու եւ ՄԻՒՆԵՎԻԼներու տեսակները, նաեւ ձեր բնակարաններուն արտաքին եւ ներքին խնամքներուն համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պիտի հայթայթէ ձեզի, ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ :

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝

52, Rue de Chalon - Paris (12e)
64, Boulevard de Belleville - Paris (20e)
166, Av. Aristide Briand - Pavillons-sous-Bois (S.)
4bis, Rue Paul Vaillant-Couturier - Argenteuil (S.O.)
18, Rue Brézin (Paris (14e)

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆԸ

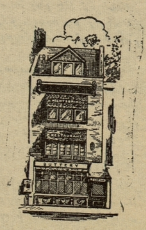
ԼՈՆՏՈՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
(HYDE PARK)

Knightsbridge Buttery 26, Knigthsbridge, London S.W.I.

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ
ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՕՂԻՆ

RAKI DUZE

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ ԺԱՄԸ 8,30ԷՆ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 2

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 4 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8409 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4310

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԵԼԻ ԾԱՆՐ ՔԱՆ ՅԱՆՑԱՆՔԸ

Նիս – Մաթէնի ծանօթ «զզուելի եւ զազրելի» գրութիւնը, որուն անդրադարձեր էինք Յառաջի 25 եւ 26 Մարտի թիւերով, խոր զայրոյթ առաջ բերած էր Հայկական բոլոր շրջանակներուն մէջ անխտիր :

Արտասահմանի հայերէն թերթերն ալ արտատպեցին մեր գրածները, իրենց կարգին խարանելով յօդուածագիր Տիկին Ռընէ Փիէր – Կոսէն, որ այնքա՛ն թեթեւօրէն հաւատացած էր իր Թուրք «բարեկամ»ին յերիւրածոյ պատմութեան եւ խմբագրած իր վարկաբեկիչ գրութիւնը :

Ընդ առաջ երթալով մեր կոչին, բազմաթիւ հայրենակիցներ բողոքի եւ զայրոյթի նամակներ ուղղած էին թերթի խմբագրութեան եւ յօդուածագիր կնոջ — որ Թանժէ կը բնակի :

Ժաք Թէրի Նիսի «Փաթրիոթ» թերթին մէջ արժանավայել պատասխանը տուած էր արդէն: Քանի մը Հայեր ալ անձամբ այցելելով «Նիս – Մաթէն»ի խմբագրատուն՝ հասկցուցեր էին թերթի պատասխանատու խմբագրին Հայերուն ո՛վ եւ ի՛նչ ըլլալը:

Այս բոլորէն վերջ կը սպասուէր, որ յօդուածագիր Տիկին Կոսէ յետս կոչում մը կ'ընէ կամ կը խոստովանի թէ թըրքական խաբեբայութեան մը զոհ գացեր է:

Ջո՜ւր յոյսեր :

Փոխանակ չքմեղանքի խօսքեր ընելու — ինչ որ մեծապէս պիտի մեղմացնէր իր յանցանքը — Տիկինը «Նիւ–Մաթէն»ի Մայիս 12ի թիւին մէջ, բոլորովին տարբեր նիւթի մը մասին գրուած յօդուածի մը վերջաւորութեան աւելցուցած է «Յետ գրութիւն» մը, որուն մէջ կ'ըսէ թէ իր զազրելի պատմութեան «վաւերականութեան երաշխիքներ»ն ունի :

Յաւելեր է նախատական նամակներ : Կը ցաւի որ «ակամայ» վիրաւորեր է շատ մը Հայեր: Իր գրութեան մէջ ո՛չ մէկ չարակամութիւն կայ եղեր ...: Ու կ'աւելցնէ .

«Հակառակ նամակագիրներու մեծ մասին կարծիքին, ո՛չ ոքի ծախուած եմ ես եւ ո՛չ մէկ նենգամիտ զգացում կը տածեմ հանդէպ հինաւուրց հայ ժողովուրդին, որ բոլորին պէս ունի իր առաքինութիւններն ու թերութիւնները, եւ սակայն որուն արժանիքներուն ու երկարատեւ ու տաժանելի պատմութեան ծանօթ եմ» :

Այս քիչ թէ շատ քաղաքավարական խօսքերէն ետք, կ'ըսէ որ հայ բարեկամներ ունի, ու կը յիշէ անունը արուեստագէտ Գրիգոր Ասլանեանի, որ տարիներ առաջ «Քօքօ Ասլան» կը կոչուէր : Բայց կը կարծէ — շատ իրաւամբ — որ Հայերը այլեւս բարեկամ չեն իրեն :

Յետոյ կը խոստովանի որ «շատ լաւ Թուրք բարեկամներ» ունի եւ ատիկա իր իրաւունքն է : Եւ սակայն ինքը կողմ չէ հայեւթուրք դարաւոր վէճին մէջ ...

Եւ ի վերջոյ կ'ուզէ հասկնել իր «հայ բարեկամներուն» եւ բոլորին, որ երբ ինք կը գրէ «իրական պատմութիւն»մը, հոգ չէ թէ հերոսը Հա՞յ է, Սուտանցի՞, Ամերիկացի՞ թէ Չինացի :

Այսինքն թէ ինք այնքան անկողմնակալ լրագրող մըն է, որ մարդոց ազգութիւնը, ցեղը եւ դաւանանքը ոչ մէկ կերպով ի յառաջագունէ կ'ազդեն իր վրայ ...

«Զմեղանքը աւելի ծանր է քան յանցանքը», կ'ըսէ թրքական ծանօթ առածը:

Տիկին Ռընէ Փիէր – Կոսէ երբ կը յաւակնի գրել թէ ծանօթ է մեր ազգի «արժանիքներուն եւ երկարատեւ ու տաժանելի պատմութեան», ի՞նչպէս կը յանդգնի տակաւին պնդել իր զազրելի ու զրպարտիչ «հէքեաթ»ին վաւերականութեան վրայ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐՕՄԻՔՕ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԻՆԱՒՈՐ Է ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

★

ՀԵՐԹԸՐ ԿԸ ԹԵԼԱԴՐԷ ՊՈԼՑԻ՝ ՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՈՐՎԻ

Ժընեւի մէջ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին եւ տակաւին եզրակացութեան մը մասին կարելի չէ խօսիլ: Արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչ Կրեւէ իր ճառին մէջ շեշտեց այն պարագան՝ որ բանակցը բաւական երկարեցաւ. ու եթէ այսպէս շարունակուի՝ դժուար թէ կարելի ըլլայ վերար հասկնալ : Կրոմիքոյի ուշադրութեան յանձնեց այն իրողութիւնը՝ որ Արեւմտեան Պերլինի օտար բանակները Ատլանտեան Ուխտին կապուած չեն եւ անոնց փոքր թիւն ալ ակար կերպով ցոյց կու տան թէ պատերազմական նպատակներ չեն հետապնդեր:

Կրեւէ աւելցուց. — Կրոմիքօ խօսեցաւ նաեւ Արեւմտեան Պերլինի քարոզչական կեդրոն մը ըլլալուն մասին: Չեմ կարծեր թէ այս ժողովին նպատակներուն ծառայած պիտի ըլլայ՝ եթէ փաստաթուղթերով ցոյց տամ թէ միայն վերջին երեք շաբաթներու ընթացքին քարոզչութեան ինչպիսի եղանակներ օգտագործուած են Արեւելեան Պերլինի մէջ եւ անկէ տարածուած աշխարհի չորս կողմը ...:

Այնուհետեւ խօսեցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Տոքթ. Պոլց, որ երկար ճառով մը սկսաւ բացատրել թէ Արեւմտեան Պերլին «զինաթափ եւ ազատ քաղաք» մը պէտք է ըլլայ :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Հերթըր Պոլցի ճառը ընդմիջելով յայտարարեց .— Արեւելեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչին արտակարգ այս յայտարարութիւնը մեկնաբանելու նպատակ չունիմ : Միայն թէ, պարոն նախագահ, — աւելցուց Հերթըր՝ Կրոմիքոյի դառնալով, — կը կարծեմ թէ դուք կրնաք իրեն օգնել՝ որպէսզի լաւ ծանօթանայ Գերմանիոյ գրաւման հետ կապ ունեցող գլխաւոր փաստաթուղթերուն՝ որպէսզի անգամ մը եւս Արեւմուտքին դաս չտայ այն բաներու մասին, որոնք մեր իրաւունքներն են ...

Ոչ Պոլց եւ ոչ ալ Կրոմիքօ պատասխանեցին :

Խօսք առաւ նաեւ Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը, առաջին առթիւ մերժելով Հերթըրի ներկայացուցած եօթը կէտերէ բաղկացած ծրագիրը .— Պերլինի եօթը կէտերով ծրագիրը պատրաստուած է Արեւմտեան գօտիին մէջ ներկայ վարչակարգը մնայուն դարձնելու եւ Արեւելեան Պերլինը այդ վարչակարգին տակ առնելու նպատակով :

Ինչպէս կը սպասուէր՝ Կրոմիքօ արտասանեց Խրուշչեւի խօսքերը. արդարեւ, խորհրդային Վարչապետը Թիրանայի մէջ յայտարարած էր. «Հերթըրի ծրագիրը ոչ մէկ կէտ ունի՝ որուն վրայ հիմնուելով կարելի ըլլայ բանակցիլ »:

Կրոմիքօ անգամ մը եւս շեշտեց թէ Խ. Միութիւնը անկեղծօրէն կը փափաքի համաձայնութիւն մը գոյացնել Պերլինի շուրջ՝ Եւրոպայի խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Ուշագրաւ է սակայն Արտաքին նախարարին հետեւեալ յայտարարութիւնը .— «Ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական ուժերու Պերլին գտնուելու պարագան ապօրինի չենք նկատեր», ինչ որ կը նշանակէ թէ Մոսկուա կ'ընդունի արեւմտեան բանակներու օրինապահութիւնը :

Վերջին խօսողն էր Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ, որ յայտարարեց թէ արդէն իսկ ծանօթ կարծիքներու կրկնութիւնը ոչ մէկ օգուտ ունի Պերլինի համար .— «Պէտք է շինարար արդիւնքներ փնտռենք »:

Անգլիոյ ներկայացուցիչը իր եզրակացութեան մէջ շեշտեց՝ թէ իրաւունքները պահելով պէտք է ճիգ թափել ներկայ կացութիւնը բարելաւելու համար :

× Արեւմտեան Գերմանիոյ փոխ վարչապետ Էրհարտ Նիւ Եորք հասնելով յայտարարեց թէ բազմաթիւ պատճառներ կան՝ որոնք Պերլինի հարցին լուծում մը գտնելու յոյսը կը ներշնչեն :

ՏԸ ԿՈԼ - ՄՈՒԼԷՅ ՀԱՍԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ՝ ՏԸ ԿՈԼ – ՄՈՀԱՄԷՏ Ե. ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մարոքի գահաժառանգ իշխանը՝ Մուլէյ Հասան, երկու անգամ տեսակցեցաւ Նախագահ Տը Կոլի հետ, որմէ ետք պաշտօնական հացկերոյթ մը սարքուեցաւ Ելիզէի մէջ :

Խօսակցութիւնները եղած են գլուխ – գլխի: Ոչ մէկ յայտարարութիւն՝ օրակարգի հարցերուն շուրջ: Երկու կողմերն ալ գաղտնապահ են :

Մարոքեան շրջանակները կը գոհանան ըսելով թէ երկու երկիրները շահագրգռող հարցերու մասին կարծիքներու փոխանակութիւն եղած է եւ գահաժառանգ իշխանը շատ լաւ տպաւորութիւն ունի : Կ'աւելցնեն նաեւ՝ թէ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին եւ Մարոքի Թագաւորին տեսակցութեան թուականն ու վայրը պիտի որոշուին եւ հրատարակուին «յարմար թուականի մը »:

Ամէն պարագայի մէջ, Ելիզէի խօսակցութիւններուն մէջ գլխաւոր երկու հարցերը հետեւեալները պէտք է ըլլան .

1.— Ֆրանքեւմարոքեան տարակարծութիւնները:

2.— Ալժերիոյ թնճուկը :

Տեղական մամուլը կը շեշտէ մասնաւորապէս Մարոքի կարգ մը թերթերուն յարձակողական յօդուածները՝ գահաժառանգին ճամբորդութիւնը ձախողեցնելու համար. մինչեւ իսկ յայտարարուեցաւ թէ Մուլէյ Հասան «յետաձգած է իր ճամբորդութիւնը » :

Այսօր, երբ ան եկած է եւ խօսակցութիւններ ունեցան Նախագահին հետ՝ պարզ է թէ խափանարարական բոլոր փորձերը ձախողած են: Ապահովաբար՝ համաձայնութիւն մըն ալ գոյացած է :

———o———

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔՑԻՆԵՐՈՒՆ արգիլուեցաւ Ֆրանսա այցելել: Ֆրանսան արդէն դիւանագիտական յարաբերութիւններ չունի Իրաքի հետ, պահելով հանդերձ քարիւղի շահագործման 25 առ հարիւրը: Կառավարութեան որոշումով Իրաքցիներուն անցագիրը այլեւս ի զօրու չէ Ֆրանսայի համար ...

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ «Ազգային Ուղղութեան» նախկին նախարար Սալահ Սալէմ, որ վերջերս մամուլի կարեւոր խմբակցութեան մը նախագահ նշանակուեցաւ կոչ մը ուղղած է Քասըմի, իր մէկ օրաթերթին՝ Ալ Կումհուրիէյի մէջ: Քննելով Իրաքի քաղաքական կացութիւնը, Սալահ կը գտնէ որ, ի մօտոյ, Զօր. Քասըմ բացէ ի բաց բախումներ պիտի ունենայ համայնավարներուն հետ, այդ պատճառով ալ հրաւէր կ'ուղղէ Քասըմի որ ժամ առաջ ապահովէ արաբ ազգայնականներու օժանդակութիւնը փրկելու համար Իրաքը: Առաջին անգամն է որ Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան մամուլը Քասըմը չի նկատեր իբր թշնամի մը արաբ ազգայնականութեան :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԶՕՐ. ՏԻՒՖԻՈՅԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

●

Առաջին աշխարհամարտին՝ Ֆրանսական բանակի վերին սպայ եւ պետական պատուիրակ Միջին Արեւելքի մէջ, Զօր. Տիւֆիէօ զինուորական վարիչը եղաւ Կիլիկիոյ ճակատի կարգ մը ռազմակոիւներուն :

Այդ տարիներուն, զինուորականը հիացումով՝ քաղաքական պատուիրակը յուզումով վկայ եղած էր հայ կամաւորին հերոսութեան եւ մեր ժողովուրդին հայրենասէր ոլացքին, հայապատկան Կիլիկիոյ լեռներուն եւ դաշտերուն վրայ :

Յետագային, դաշնակից պետութիւններու կիլիկեան հակահայ կարգադրութիւնը, յուսախաբ ըրած էր հայասէր Փըրանսացին

Անցեալ Կիրակի առաւօտ՝ Մայիս 31ին, Կաթողիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին, հոգեհանգստեան հայածէս պաշտօն կատարեց զօրավարին ի յիշատակ : Պատարագն ու պաշտօնը մատոյց Գերպ. Կ. Ամատունի : Արարողութեանց ներկայ էին հանգուցեալին ընտանիքը, Ֆրանսացի զինուորական եւ քաղաքային անձնաւորութիւններ, Ս.Յովհ.Մկրտիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ատենապետը, լեգէոն. խումբերու ներկայացուցիչները իրենց դրօշով, Հայ Ռազմիկներու Միութեան պատուիրակութիւնը հայկական եռագոյնով եւ հանգուցեալին յիշատակը յարգող բազմաթիւ Ֆրանսացիներ եւ Հայեր :

Գերապայծառ պատարագիչը ամփոփ կենսագրականը ըրաւ զօրավարին եւ պատմականը անոր երկար ասպարէզին:

Եկեղեցական արարողութենէն ետք, ներկաները մտերմօրէն հիւրասիրուեցան Առաջնորդարանի վերնայարկը :

Կիլիկիոյ անմոռաց ողբերգութիւնը վերյիշեցնող օր մըն էր : Այս առիթով կարգադրուած էր նաեւ պատուել, «Զարշարանք Կիլիկիոյ» պատմական հատորին հեղինակը՝ Պ. Փօլ Տիւ Վէօւ, որուն կը շնորհուէր՝ Վատիկանի կողմէ, Մեծն Ս. Գրիգոր կարգին ասպետութեան աստիճանը: Պապական մագաղաթին ընթերցումէն եւ պաշտօնական յանձնումէն ետք, Ս. Խաչ Ընկերակցութեան փոխ – ատենապետը՝ Պ. Արմենակ Սիրունեան, պատկերալից ուղերձով մը թուեց Ֆրանսայի եւ Հայոց անցեալ ու ներկայ յարաբերութիւնները եւ, առոնց առնչութեամբ, Փօլ Տիւ Վէօւի կատարած դրչի դերը մեր օրերուն :

Նորընտիր ասպետին շնորհակալութեան զգայուն խօսքերով փակուեցան յիշատակի եւ մեծարանքի զոյգ հանդիսութիւնները :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՄԵԼՔՈՆ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Պէյրութի մէջ Յունիս 2ին, մեռած է Մելքոն Տէր Մելքոնեան, բնիկ Այնթապցի :

Ողբացեալը ազգային եւ բարեսիրական գործունէութիւն ունեցած է Լիբանանի մէջ եւ անդամ էր Համազգային Մշակ. Ընկերութեան: Կ'աշխատակցէր «Ազդակ»ի եւ «Ակօս»ի :

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 3ին, Պէյրութ :

Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Լիւսի Տէր Մելքոնեանին, զաւակներուն՝ Շաքէի, Սուրէնի եւ Էլոյի, ինչպէս նաեւ ողբացեալին եղբօր՝ Պ. Յակոբ Տէր Մելքոնեանի :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետ Րաշիտ Քարամէ Յունիս 6 – 8 Գահիրէ պիտի մնայ, տնտեսական համաձայնութիւն մը ստորագրելու համար Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան հետ :

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայերէնագիտութիւնը և ընդհանրապէս հայագիտութիւնը վաղուց արդէն դուրս են եկել ազգային շրջանակներից եւ դարձել համաշխարհային գիտութիւն: Հայերէնի ուսումնասիրութեամբ զբաղուել են ոչ միայն հայ լեզուաբանները, այլեւ տարբեր դպրոցների եւ ուղղութիւնների պատկանող օտարազգի շատ մասնագէտներ:

Հայագիտութեան մէջ արժէքաւոր ներդրում է Փրոֆ. Է. Աղայեանի «Հայ լեզուաբանութեան պատմութիւն» աշխատութիւնը, որի առաջին հատորը արդէն լոյս է տեսել: Սոյն աշխատութեան հեղինակը իր ուսումնասիրութեան շրջանակների մէջ է առնում Հայոց լեզուին առընչուող ընդհանուր լեզուաբանական այնպիսի հարցեր, ինչպէս լեզուի փիլիսոփայութիւնը, Հայոց լեզուի պատմահամեմատական ուսումնասիրութիւնը, ստուգաբանութիւնը եւայլն:

Հայ լեզուաբանութեան պատմութիւնը հեղինակը բաժանում է երեք շրջանների: Առաջին շրջանն ընդգրկում է հնագոյն ժամանակներից մինչեւ 19րդ դարի բուն սկիզբները, երկրորդ շրջանը՝ 19րդ դարի սկիզբներից, երբ լեզուաբանութիւնը ձեւաւորւում է որպէս առանձին գիտութիւն՝ մինչեւ Հայաստանի ներկայ կարգերի հաստատումը, եւ վերջին՝ երրորդ շրջանը՝ ներկայ իշխանութեան տարիները: Իւրաքանչիւր շրջան իր հերթին հեղինակը ստորաբաժանում է առանձին ուղղութիւնների եւ դպրոցների, մանրամասն ներկայացնելով դրանց աչքի ընկնող ներկայացուցիչներին:

Առաջին եւ երկրորդ շրջանները հանդիսանում են գրախօսուող հատորի ուսումնասիրութեան առարկան: Աշխատութեան սկզբում կցուած է ընդարձակ ներածութիւն, որտեղ համառօտակի շարադրուած է ընդհանուր լեզուաբանութեան պատմութիւնը հնագոյն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը:

Աշխատութեան մէջ ամենայն իրաւամբ առաջին հայ լեզուաբանն է համարւում հայ գրերի գիւտի հանճարեղ հեղինակ Մեսրոպ Մաշտոցը, որի 5րդ դարում կազմած հայերէն այբուբէնը մինչեւ այժմ գործածւում են նրա երախտագէտ սերունդները:

Հայ լեզուաբանութեան առաջին շրջանը, ինչպէս հեղինակն է բնորոշում, նախապատրաստական փուլ էր, երբ լեզուաբանութիւնը որպէս առանձին գիտութիւն գոյութիւն չունէր եւ լեզուի զանազան հարցեր արծարծւում ու իրենց լուծումն էին ստանում փիլիսոփայական պատմական եւ քերականագիտական աշխատութիւնների մէջ: Լեզուաբանական դիտողութիւններն էլ ոչ թէ հիմնուածէին գիտական տուեալների, այլ Աստուածաշունչի վրայ: Ելակէտ ընդունելով Աստուածաշունչը, այդ շրջանում հայերէնը համարում էին բաբելոնեան խառնակութիւնից առաջացած տասնեակ լեզուներից մէկը:

5 – 6րդ դարերում հայերէն է թարգմանւում Դիոնիսոս Թրակացու յայտնի քերականութիւնը եւ այնուհետեւ տրւում են հայ մեկնիչների մեկնութիւնները (Մովսէս Քերդող, Դաւիթ Անյաղթ, Ստ. Սիւնեցի, Գր. Մագիստրոս, Յ. Երզնկացի): Այդ շրջանում կատարուել են նաեւ բառերի ստուգաբանութեան առաջին փորձերը, որոնք մեծ մասամբ մտացածին եւ սխալ էին:

Երկրորդ փուլը ընդգրկում է համարեա ամբողջ միջնադարը (ընդհուպ մինչեւ 19րդ դարի առաջին կէսը), երբ երեւան են գալիս իր ժամանակի համար Հայոց լեզուի համեմատաբար լուրջ, գիտական ուսումնասիրութիւններ, առանձին քերականութիւններ, որոնք արդէն յունարէնի օրէնքների յարմարեցումը չեն հայերէնին, այլ հեղինակները փորձում են հայերէնի կանոններ սահմանել: Ցատկանշական է, որ այս շրջանում հայերէնով գրաղւում են նաեւ օտարերկրացիները, որոնցից նշանաւորն է Սկրոդերը: Նա 1711 թուին Ամստերդամում լոյս է ընծայում Հայոց լեզուի ուսումնասիրութեան գործում դարագլուխ կազմող «Արամեան լեզուի գանձ» աշխատութիւնը: Զարգացման մեծ թափ է ստանում հայ բառարանագիտութիւնը, երեւան են գալիս հայերէնին առնչուող առաջին բառարանները, որոնցից Ռիվոլայի հայ–լատիներէն բառարանը (1621 թ.) աշխարհի հնագոյն տպագիր բառարաններից մէկը պէտք է համարել: 1749 թուին լոյս է տեսնում Մխիթար Սեբաստացու հայերէն բացատրական առաջին լուրջ բառարանը, որը հանդիսանալով նախորդ շրջանի հայ լեզուաբանութեան եւ բառարանագիտութեան նուաճումների ամփոփումը, ճանապարհ է հարթում յետագայի համար: Վերջապէս 1836 – 37 թթ. լոյս է տեսնում հայ բառարանագիտութեան անգուգական կոթող Մ. Աւգերեանի, Գ. Աւետիքեանի եւ Խ. Սուրմէլեանի Նոր Հայկազեան բառարանը, որը անգնահատելի է ոչ միայն որպէս հայերէնի բացատրական բառարան, այլեւ մեծ արժէք է ներկայացնում որպէս ստուգաբանական եւ ընդհանրապէս լեզուաբանական աշխատութիւն:

Գրախօսուող աշխատութեան մէջ իրաւացիօրէն մեծ տեղ է յատկացուած նոր շրջանին, երբ սկզբնաւորւում եւ բուռն կերպով զարգանում է գիտական լեզուաբանութիւնը: Անցեալ դարի 30ական թուականներից սկսւում է Հայոց լեզուի համեմատական ուսումնասիրութեան մի նոր շրջան՝ համեմատական լեզուաբանութեան գիտական սկզբունքներով: Այդ շրջանի առաջին ներկայացուցիչները եղան Հ. Պետերման, Ֆ. Վինդիշման, Ֆ. Բոպ, թէեւ արդէն ապացուցուած է (Գ. Ջահուկեան) որ այդ ուղղութեամբ առաջին քայլերն արել էր հայ մեծ լուսաւորիչ Խ. Աբովեանը: Նա առաջինը կիրառելով պատմա–համեմատական մեթոդը, փորձել էր ապացուցել հայերէնի ցեղակցութիւնը ռուսերէնին, գերմաներէնին եւ ֆրանսերէնին: Սոյն աշխատութեան մէջ հարուստ փաստերով ցոյց է տրուած հայերէնի ցեղակցական կապերի ուսումնասիրութեան աստիճանական զարգացումը: Պետերմանն ու Վինդիշմանը առաջինները եղան, որ հայերէնը հնդեւրոպական լեզու համարեցին, որը եւ ընդունելով Ֆ. Բոպը, իր «Հնդեւրոպական լեզուների համեմատական քերականութեան» երկրորդ հրատարակութեան մէջ (1857 – 1861) հայերէնը տեղադրում է հնդեւրոպական լեզուների շարքում: Յետագայում արդէն, սկզբում դեռ Ռ. Գոշէն ապա Ֆ. Միւլլերն ու Պ. Լագարդը որոշում են հայերէնի դիրքը հնդեւրոպական լեզուների շարքում, հռչակելով այն որպէս իրանեան մի բարբառ: Այնուհետեւ սոյն աշխատութեան հեղինակը եզրակացնում է, որ իր ամբողջ դրական գործունէութեան հետ այս դպրոցի հետեւորդները չկարողացան յայտնաբերել հայերէնի յատուկ գծերը, նրա սեփականը, չկարողացան տարբերել բնիկը՝ փոխառեալից: Այդ իսկ պատճառով էլ նրանք չկարողացան ճշդորոշել հայերէնի դիրքը հնդեւրոպական լեզուների շրջանում: Այդ մեծ եւ պատուաւոր գործը կատարեց մեծագոյն հայագէտ Հ. Հիւբշմանը, որի «Հայերէնի դիրքի մասին հնդեւրոպական լեզուների շրջանում» հռչակաւոր յօդուածը (1875 թ.) շրջադարձային կէտ հանդիսացաւ հայերէնի համեմատական ուսումնասիրութեան եւ ցեղակցութեան հարցերի վերաբերեալ: Նա մի շարք մեծարժէք ուսումնասիրութիւններով կարողանում է տարբերել հայերէնի մէջ սեփականը, բնիկը փոխառութիւններից ուսումնասիրելով հայերէնի բնիկ տարրը, ճշգրէն բացայայտում է հայերէնի բնոյթը եւ առաջին անգամ գիտութեանն ապացուցում, որ հայերէնը ոչ թէ իրանեան ճիւղի մի բարբառ է, այլ անկախ հնդեւրոպական լեզու: Որոշելով հայերէնի դիրքը հնդեւրոպական լեզուների շարքում, որպէս առանձին հնդեւրոպական լեզու, նա մանրազնին ուսումնասիրութեան է ենթարկում հայերէնի ամբողջ բառային կազմը եւ ինչպէս հայերէն բնիկ, այնպէս էլ փոխառեալ բառերի համար սահմանում հնչիւնական օրէնքներ, որոնք յետագայում հայերէնի ուսումնասիրութեան գործում ուղեցոյց դարձան:

19րդ դարի երկրորդ կէսը շրջադարձային հանդիսացաւ հայերէնի տարբեր փուլերի՝ գրաբարի, միջին հայերէնի մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան եւ առանձնապէս աշխարհաբարի հաստատման համար մղուող պայքարում: Այն ժամանակ, երբ օտարազգի գիտնականները ուսումնասիրում էին հայերէնը, որոշելու համար նրա ցեղակցական կապերը այլ լեզուների հետ, Վիեննայի Մխիթարեանները (Հ. Գաբրիէլեան, Մ. Գարագաշեան, Ղ. Ցովնանեան, Ա. Այտընեան, Հ. Տաշեան) դասական եւ ոչ դասական գրաբարի զատումն են անում, ուսումնասիրում են «Նախնի ռամկօրէնը» եւ լուսաբանում հայերէնի շատ մութ կողմեր:

Հասարակութեան կեանքում գոյութիւն ունեցող պայքարը հնի եւ նորի միջեւ, իր դարն ապրածի եւ զարգացողի միջեւ, ինչպէս գրում է գրքի հեղինակը, իր արտայայտութիւնն է գտել նաեւ լեզուի հարցում: Կղերա–ֆէոդալական հոսանքը կառչելով հնին, աշխատում էր գրաբարը պահպանել իբրեւ գրական լեզու, իսկ ազատական ու դեմոկրատական հոսանքները, որոնք հանդէս էին գալիս միասնաբար, պայքարում էին աշխարհաբարը գրական լեզուի աստիճանին բարձրացնելու համար: Այդ պայքարը, որ գրապայքար անունն է ստացել, ծաւալւում է Արեւելեան եւ Արեւմտեան Հայաստանում՝ 50 – 60ական թուականներին: Արեւելեան Հայաստանում շարունակելով հայ մեծ լուսաւորիչ Խ. Աբովեանի գործը, հայ յեղափոխական դեմոկրատ Մ. Նալբանդեանը եւ Ստ. Նազարեանցը «Հիւսիսափայլ»ում աւարտման են հասցնում գրապայքարի առաջին փուլը: Արեւմտեան Հայաստանում աշխարհաբարի յաղթանակը լեզուաբանական–գիտական տեսակէտից ապահովւում է Ա. Այտընեանը՝ իր «Քննական քերականութիւն աշխարհաբար կամ արդի հայերէն լեզուի» (1866 թ.) հոյակապ աշխատութեամբ:

Անցեալ դարի առաջին կէսերից հայագիտութիւնն սկսում է զարգանալ Ռուսաստանում: Գրախօսուող գրքի մէջ յիշատակւում են Բրոսսէի, Լանգլուայի հայագիտական աշխատութիւնները, Բորոեւի քերականութիւնը, Կարապետ Եզովի ուսումնասիրութիւնները, բայց առանձնապէս նշւում է Քերովբէ Պատկանեանը (1833 – 1889), որի հայագիտական ուսումնասիրութիւնները խոշոր արժէք են ներկայացնում Հայոց լեզուի եւ մասնաւորապէս հայ բարբառագիտութեան համար:

Վերջապէս սոյն աշխատութեան մէջ բնութագրւում են անցեալ դարի վերջերի եւ մեր դարասկզբի, ինչպէս նաեւ ժամանակակից եւրոպական հայագէտները, որոնցից ամենանշանաւորն է մեծ լեզուաբան Ա. Մէյէն (1866 – 1936), որն իր Հայոց լեզուի քերականութեան եւ բառային կազմի խոր եւ բազմակողմանի ուսումնասիրութիւններով բացայայտել է ոչ միայն հայերէնի ձեւաբանութեան ու շարահիւսութեան հնդեւրոպական ընդհանրութիւնները, այլեւ պարզաբանել է հայերէնի ոչ հնդեւրոպական տարրերի յետագայում հայկական հողի վրայ առաջանալու բնականոն օրինաչափութիւնները: Նա տուել եւ միաժամանակ ճշդել է բազմաթիւ հայերէն բառերի գիտական ստուգաբանութիւններ, որոնք խոշոր աւանդ են ներկայացնում Հայոց լեզուի ուսումնասիրութեան բնագաւառում:

Այսպէսով, գրախօսուող աշխատութեան ակնյայտ արժանիքն այն է, որ Փրոֆ. Է. Աղայեանը փաստական հարուստ նիւթի վրայ հիմնուելով առաջին անգամ մատչելի ձեւով տալիս է հայ լեզուաբանութեան ընդարձակ պատմութիւնը, լեզուաբանական մտքի աստիճանական զարգացումը հնագոյն դարերից, իր սաղմնային վիճակից սկսած մինչեւ նորագոյն ժամանակները՝ լեզուաբանութեան հասունութեան եւ արգասաւորութեան շրջանը: Ներկայացնելով լեզուաբանական առանձին ուղղութիւններն ու դպրոցները, ինչպէս նաեւ դրանց ականաւոր ներկայացուցիչներին, հեղինակը իր վճռական խօսքն է ասում, գնահատում եւ որոշում է նրանց տեղն ու դերը հայ լեզուաբանութեան պատմութեան մէջ:

Աշխատութեան միւս արժանիքն էլ այն է, որ հակառակ մինչեւ վերջերս տարածուած այն կարծիքի, ըստ որի Հայոց լեզուի ուսումնասիրութիւնների պատիւը վերագրւում էր միայն Եւրոպացիներին, Փրոֆ. Է. Աղայեանը անառարկելի փաստերով ցոյց է տալիս հայ լեզուաբանների մատուցած խոշոր աւանդը հայրենական լեզուաբանութեան մէջ:

Սոյն աշխատութիւնը իր մասնակի թերութիւններով հանդերձ կարեւոր ձեռնարկ է հանդիսանում հայ լեզուաբանութեան պատմութեան ուսումնասիրութեան համար:

Ա. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ.

«Ս. Հայաստան» (ամսագիր)

ԱՐԴԻ ԹՈՒՐՔԻԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԱՑԻԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ
ԴԵՄՈԿՐԱՏ ԿՈՒՍԱՑԿՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ԲՈՒՌՆ ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԱՆ, ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ,

ԿԱՐՍԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ոմանք կ'ըսեն, թէ Մենտերէս ցամքած–փճացած է, ինչպէս այն պատմական գետը՝ Մենտերէս, ուրկէ առաւ ան իր անունը, 1934ին, երբ Աթաթիւրք հրամայեց բոլոր Թուրքերուն ընտանեկան անուններ ընտրել: Ուրիշներ կը տարակուսին, թէ Մենտերէս փճացած է, նկատելով որ ան հարուստ հողատէր մըն էր քաղաքականութեան մտնելէ առաջ, սակայն կը գանգատին, թէ ան չի փորձեր զսպել իր կաշառակեր պաշտօնեաները: Անոնք կ'ամբաստանեն նաեւ, թէ Մենտերէսի մարդիկը, 1957ի ընտրութեանց առթիւ, դրամ բաժնած են գիւղացիներուն: Այս վերջիններուն քուէն, դեմոկրատներու գլխաւոր ուժը կը կազմէ:

Քաղաքներու մէջ սակայն, կառավարութեան հանդէպ ընդդիմութիւնը գերակշիռ է, եւ շատ մը Թուրքեր վստահութեամբ կը նախատեսեն, թէ յառաջիկայ ընտրութեանց ընթացքին, դեմոկրատները պիտի պարտուին, սակայն նշանակելի կերպով կ'աւելցնեն, «եթէ ուրիշ ընտրութիւն մը տեղի ունենայ ...»:

Սահմանադրութեան համաձայն պէտք է կատարուի նոր ընտրութիւն մը, 1961ին եթէ ոչ աւելի կանուխ: 1957ի ընտրութեանց ընթացքին, դեմոկրատները ստացան քուէներուն 47.9 առ հարիւրը, սակայն, Թուրքիոյ ընտրական օրէնքով անոնք ձեռք ձգեցին Ազգ. Մեծ Ժողովի 610 աթոռներէն 424ը:

1959ի Յունուարին, Հալք կուսակցութիւնը ձուլուեցաւ «Ազատութիւն» կուսակցութեան հետ: 1957ի ընտրութեանց մէջ, երկու կուսակցութիւնները հաւաքաբար ստացած էին գրեթէ դեմոկրատներուն չափ քուէ, մնացած փոքր մասը շահած ըլլալով «Ազգ» կուսակցութիւնը, որ կրօնական մոլեռանդութեան կոչ ուղղող անջատ հատուած մըն է:

Վերոյիշեալ միացած ընդդիմադիր կուսակցութեանց կողմէ հրատարակուած յայտարարութիւն մը կ'ըսէ, թէ անոնք պիտի ջնջեն այն բոլոր օրէնքները, որոնք կը սահմանափակեն խօսքի, մամուլի, ժողովի, արուեստի եւ կրօնի ազատութիւնները, հաստատելով սահմանադրական ատեան մը, որ պիտի պահպանէ յիշեալ ազատութիւնները եւ միւսները: Ներկայի սահմանադրութեամբ, Թուրքերը իբրեւ թէ կը վայելեն այդ ազատութիւնները, սակայն ամէն ինչ առաձգական է, եւ Խորհրդարանը կրնայ «օրէնքով»՝ ճզմել այդ ազատութիւնները:

Ընդդիմադիրները նոյնպէս կը խոստանան նախաձեռնութեան ազատութիւն, սեփականութիւն, աշխատելու իրաւունք, ինչպէս եւ գործադուլ: Թուրքիոյ ներկայ օրէնքներով բանուորական միութիւններ թոյլատրուած են, եւ կան այդ միութեանց համադաշնակցութիւններ, սակայն գործադուլը ապօրէն կը նկատուի:

Թուրքիա ունի յաւելուածական մտաւորական դասակարգ մը, որ կրնայ առաջնորդութիւն հայթայթել իր ժողովուրդին: Հազարաւոր Թուրքեր կրթուած են Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համալսարաններուն մէջ. — անցեալ տարի կ'ուսանէին 3192 հոգի, արտասահմանի մէջ: Այս Թուրքերը վարակուած են արեւմտեան գաղափարներով, եւ անտարբեր պիտի չմնան Մենտերէսի արեւելեան ոճով բռնատիրութեան հանդէպ:

Թուրքերը ծագում առած են Կեդր. Ասիայէն, եւ մօտէն ցեղակից են Հիւսիս. Չինաստանի Մոնկոլներուն եւ Մանչուներուն, իսկ Ֆիններուն եւ Հունգարներուն՝ Եւրոպայի մէջ: Իրենց երկրին ասիական մասը՝ աւելի ընդարձակ է քան Թեքսասը, իսկ եւրոպական մասը՝ աւելի փոքր է քան Նիւ Հեմշիրը: Սակայն Թուրքերը խառնուած են շատ մը ազգերու, ոմանք եւրոպական, որոնք իրենցմէ առաջ կը բնակէին Փոքր Ասիոյ մէջ:

Մաքուր մորթ ունին, եւ ֆիզիքապէս աւելի կը նմանին Եւրոպացիներու, քան Ասիացիներու, եւ ինքզինքնին եւրոպացի կը նկատեն: Կան խարտեաշ, շագանակագոյն եւ կարմիր մազերով Թրքուհիներ, որոնցմէ շատեր գեղեցիկ են: Թուր–

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ) — *Կիրակի, 24 Մայիս, քաղաքիս սրահներէն Սալ Մազընոյի մէջ ազատատենչ հայրենակիցներու խուռներամ բազմութիւն մը եկած էր յաւերժացնելու հայ ազատագրական Շարժման մեծագոյն խոյանքներէն՝ Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի քառասուն եւ չորրորդ տարեդարձը :*

Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան անունով ու որպէս հանդիսատոնի նախագահ՝ Պ. Վարդան Պանտիկեան բացման իր խօսքին մէջ նախ անդրադարձաւ դիւային այն ծրագրին, զոր Ճէվտէթ յղացած էր — ջլատել Վասպուրականի մարտական ուժը, դաւադրաբար սպաննելով ղեկավար տարրը՝ Արամ, Իշխան Վռամեան եւ ուրիշներ, ապա ոչնչացնել Վանի եւ շրջակայքի Հայութիւնը :

Թէեւ մասամբ յաջողած էր ծրագրին մէջ, Վռամեանի եւ Իշխանի եղերական սպանութիւններով, Ճէվտէթ սակայն իր առաջ գտաւ ազատատենչ եւ հայրենասէր ժողովուրդ մը որ վճռած էր, պաշտպանել դարաւոր իր իրաւունքները, կեանքն ու պատիւը :

Ապա, նախագահը հանգամանօրէն ներկայացուց Մայիսեան կռիւները, ուր վասպուրականցին ի յայտ բերաւ մարտական անընկճելի կորովին առընթեր, այլասիրութիւն, ազգային շահերու խոր գիտակցութիւն եւ կազմակերպչական ու կարգապահութեան օրինակելի կեցուածք:

Յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսք առաւ՝ ընկեր Ասատուր Քէօսէեան :

Թուելէ ետք Խրիմեանի պատմական քարոզը, յիշեց որ մեր յեղափոխական շարժումը բնական արտայայտութիւնն էր եւ արդիւնքը այն մռայլ միջավայրին զոր Թուրքերը ստեղծած էին: Մայիսեան յաղթական կռիւները եւս իրենց խորքով շարունակութիւնն էին Հայ Ազատագրական շարժման փայլուն պատմութեան ուր ազատասէր Հայը անգամ մը եւս հրապարակ նետուեցաւ ի խնդիր իր ազատութեան եւ գոյատեւման իր իրաւունքին :

Օրուան բանախօսն էր՝ Պ. Կարապետ Փօլատեան, Թուելէ վերջ այն տուեալները որոնք ապահովեցին Վասպուրականի յաղթանակը — նախապատրաստական լուրջ աշխատանք, նուիրեալ ղեկավարութեան մը գոյութիւնը տեղւոյն վրայ եւ ազգային համերաշխութիւնը — բանախօսը ծանրացաւ մանաւորապէս հերոսամարտին պատմական արժէքին վրայ.— Այս հերոսամարտը միայն Վասպուրականի չի պատկանիր: 1915 Ապրիլին մղուած եւ շահուած ինքնապաշտպանութեան այդ սխրալի կռիւներուն ներկայ էր ամբողջ հայութիւնը, մտքով ու հոգիով եթէ ոչ Ֆիզիքապէս: Աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել, այդ կռիւներուն Հայութիւնը ներկայ էր իր լաւագոյն ներկայացուցիչներով :

Կ'ուզեմ ճշդել, Վասպուրականի հերոսամարտին պատմական արժէքը, մեր նորագոյն պատմութեան մէջ: Մեր ազատագրական կռիւներուն մէջ միակը չէ ան, 1915էն առաջ թէ վերջ: Բայց իր համեմատութեամբ,— 150.000 Հայերու կեանքն էր այնտեղ խնդրոյ առարկայ — ան ամենամեծն է: Անոր բացառիկ նշանակութիւնը նոյնիսկ այդ թիւին մէջ չէ : Վասպուրականի հերոսամարտը միակն է մեր մղած կռիւներուն մէջ, որ կատարեալ յաղթանակով մը վերջացաւ :

1915ին փրկեց 150.000 հոգի, գրեթէ անվնաս: 1918ին, 3 տարի վերջ գրեթէ նոյն գարնանային ամիսներուն Հայութեան մղած մեծ կռիւներուն ընթացքին, զինուորներ դրաւ Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի հրամանատարութեան տրամադրութեան տակ: Կռուողներ տուաւ, կռուի վարժ, նոյն թշնամիին անգամ մը արդէն յաղթած զինուորներ :

Եթէ երբեք, Վասպուրականի մէջ պարտուած ըլլար Հայութիւնը, ո՞վ պիտի զօրացնէր Սարտարապատի ճակատամարտը »:

Խօսք առաւ նաեւ սրբազան հայրը՝ Սեբուղնէ Եպիսկ. Մանուկեան որ իր կարգին շեշտեց հայ ազատագրական կռիւներու պատմութեան մէջ Վասպուրականի հերոսամարտին բացառիկ արժէքը, որ սակայն իր ձեւին եւ խորքին մէջ եզակի չէ, քանի որ մեր պատմութիւնը, ինքնին, գոյապայքար մըն է, ապրելու եւ ստեղծագործելու պայքար մը :

Գեղարուեստական շատ խնամուած բաժին մը գործադրուեցաւ մէջ ընդ մէջ:

Արտասանեցին՝ Օր. Ալիս Շամիրեան, Պ. Պ. Գրիգոր Քէնտիրեան եւ Սամուէլ Բրուտեան :

Մեներգեց՝ Օր. Ժագլին Փափազեան ընկերակցութեամբ Պ. Չէօրէքճեանի (ջութակ) եւ աղջիկը (դաշնակ) :

Պարեցին՝ փոքրիկներ Վանիկ եւ Վերգինէ Նազարեան եւ Հայ Արենոյշներու պարախումբը :

Նուագեցին՝ Պ. Չէօրէքճեան եւ աղջիկը :

Ապա՝ միջնարարէն ետք ներկայացուեցաւ Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկանները» Թրագօշին եւ իր խումբին կողմէ:

Հանդիսութիւնը շարունակուեցաւ եւրոպական պարով մինչեւ ուշ գիշեր :

Հոգեզմայլ հանդիսութիւն մը, զոր գնահատուեցաւ բոլորէն :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

քերը մտաւոր եւ մշակութային զօրաւոր կապեր ունին Արեւմուտքին հետ :

Ամէն պարագայի տակ, Մենտերէսի դիկտատորութիւնը անապահովութեամբ վտանգուած է: Ամերիկեան տնտեսական օգնութեան մարմնին մէկ անդամը ըսաւ, թէ այդ կառավարութիւնը պիտի տապալէր անցեալ Օգոստոսին իսկ, եթէ Միացեալ Նահանգները եւ Արեւմտ. Եւրոպան չփրկէին զայն, 359 միլիոն տոլարի վարկի նոր խոստումներով:

Ինչ որ ալ ըլլայ Թուրքի մը տեսակէտը իր կառավարութեան մասին, երկրին հանդէպ իր նուիրումը, զինուորական իմաստով, գլխաւոր տարրն է իր հայրենասիրական եռանդին :

Թուրքեւռուսական սահմանին վրայ, Լենինականի դէմ, Կարսի պատմական ներխուժման ճամբուն վրայ, Թրքական պահակախումբի երիտասարդ հրամանատարը իր ջոկատը վերածեց պատւոյ պահակախումբի, ողջունելու համար Շիքակօ Թրիպիւնի թղթակիցը : Սպան բարեւեց, ներկայացուց ինքզինք եւ իր ջոկատը, ու յայտարարեց թէ իր պարտականութիւնն էր պաշտպանել իր դիրքը, մահուան գնով :

Այս է առաքելութիւնը ամբողջ երրորդ Թրքական բանակին, Ռուսիոյ հետ 367 մղոն ճակատի մը վրայ — ոչ թէ յապաղեցնել ներխուժում մը եւ յետոյ նահանջել, այլ պաշտպանել իր դիրքը, մինչեւ մահ: Կարսի կենսական ճամբան պաշտպանող Թրքական ուժերու հրամանատարը յատկանշական անուն մը ունի՝ Եուրտաթափան, որ կը նշանակէ բառացի կերպով, «մէկը, որ կը պաշտէ իր երկիրը »:

Զ. ՄԵՆԼԻ

(6 Տար.)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ինչպէս ամէն տարի այս շրջանիս, դպրոցական մրցումներու փակումը տեղի ունեցաւ: Անգամ մը եւս վարժարանին աշակերտներու մարզական խումբը գանազան յաղթանակներ տարաւ :

Միջդպրոցական մրցումներու Միութեան նախագահը անձամբ յանձնեց առաջնութեան եւ այլ կարգի յաջողութեանց չքանշանները, հանդիսաւոր կերպով :

Փաշտօնական հանդէսը տեղի ունեցաւ « Դուպէրթէնի » ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ, ուր կը կատարուին, սէզպ, միջազգային մրցումները :

Հարկ է ճշդել որ, բոլոր տարեկան մրցումները վերջացած են բացի «վոլէյ պոլ»էն, որ այս տարեշրջանին կը սկսի : Անցեալ հինգշաբթի կէսօրէ ետք, դպրոցի երեք խումբերը, առանց բացառութեան, այս մարզին մէջ յաղթական ելան: Յուսադրիչ է այս արդիւնքը եւ հաւաստում մը, որ այդ ճիւղին մէջ ալ առաջնութեան մրցաբաժակները ստանալու ճամբուն վրայ են վարժարանի մարզական խումբերը:

ՍԱԳՈՅ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆ Թատերախումբը, որ վերջերս Թեհրան գացած էր, մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է պարսկահայ գաղութին մէջ: Թատերախումբը յաջորդաբար ներկայացուցած է «Ոսկի Աքաղաղ»ը, «Շղթայուածը», եւ «Տոն Փեսան », հանդիսականներու հիացման առարկայ դառնալով : Թատերասէրները այցելութիւն մը տուած են նաեւ Լիբանանեան Դեսպանին, որ հացկերոյթ մը սարքած է :

ԸՆԿ. Հ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ վերջերս գացած է Հալէպ, Դամասկոսի մէջ Սուրիոյ նախկին նախագահ Շիւքրի Քուաթլիի հետ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունենալէ ետք :

ՄԻ ՔՆՆԱԴԱՏԻ

Երբ Աղուէսին չի հասնում խաղողը՝ Ե՛ւ խաղողն է վատ, ե՛ւ այն .. քաղողը :

ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑ
(ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ)

Կը խորհիմ սակայն, որ Սունդուկեանց այստեղ այս բացատրութիւնը կըգործածէ որպէս սովորական դարձուածք մը, որուն մէջ աստուածը միայն կրօն. իմաստով չի հասկցուիր: Չէ՞ որ ամենաանհաւատ մարդը, մեծագոյն աղդէն անգամ կրնայ գոչել « տայ Աստուածոր», այսինքն «երանի թէ յաջողուի»ի իմաստով :

Խորապէս արտասուչ է կտակին մէջ Սունդուկեանցի ստեղծած ջերմիկ կապը իր եւ Պեպօներու եւ Համալներու միջեւ: Հայ Թատերագրութեան լաւագոյն ներկայացուցիչը իր կտակին մէջ անգամ մը եւս աշխատած է ընդգծել որ Պեպօներու, աշխատաւորներու եւ ընչազուրկներու շահերը պաշտպանելու համար, նոյնինքն այդ Պեպօներու, կեանքին տարապարհակ դրութենէն է ծնունդ առած ու զարգացած իր ստեղծագործական աւիւնը :

Անիկա, իր սիրելի Պեպօներուն, Կինտօներուն ամէնէն մեծ պատիւն է վերապահած իր կտակին մէջ, ուր ցանկութիւն կը յայտնէ որ իր դագաղը գերեզման տանին Համալներն ու Կինտօները, այն դասակարգին պատկանող մարդիկ, որոնք կ'ըսէ . « իրենց բարոյականութեամբ, մեծահոգութեամբ ու վեհանձնութեամբ կարող են օրինակ լինել շատ ու շատ բարձր դասուն պատկանող մարդկանց » :

Ծերունի տրամադուրգը կ'ըսէ .

« Ութ Համալ ու ութ Կինտօ վարձեցէք, հերթով ծոփ պէս կու թողնեն ինձ: Մի զոյգ նրանց մէջը մի իսկական Պեպօ էլ ուտո զա: Իրանց վարձքը, ինչ հարկաւոր է, տուէք աւելի եւ ոչ պակաս, նրանք շատ չեն ուզի »:

Այստեղ, այս պարզ նախադասութիւնը, իր մէջ կը պարունակէ մեծ իմաստ : Ի՞նչ կ'ուզէ ըսել Սունդուկեանը երբ կ'ըսէ « Նրանք շատ չեն ուզի »: Պարզապէս այն, որ Կինտօն, Համալը, խոնարհ աշխատաւորը մեծ տարբերութիւն ունի վաշխառու եւ հարստահարիչ գործատէրէն, որ անխնայ կը զղնէ ու կը թալանէ իր հացին «մօհթաճ» աշխատաւորը : Մինչդեռ, այս վերջինը, այնքան առաքինի է, այնքան արդար, որ իր աշխատանքին փոխարէն երբեք մտքէն չանցնիր աւելի դրամ պահանջելու գաղափարը :

Եւ արդարեւ, այս տարբերութիւնն է եղած իր բոլոր գործերուն հիմնական նիւթը, բարձր եւ խոնարհ դասի ներկայացուցիչներու պայքարը: Մահուան սեմին նոյնիսկ, մեծ հիւմանիստը չի մոռնար գոյութիւն ունեցող հակասութիւնը, կը շեշտէ այդ բանը եւ կը ցանկանայ որ շարունակուի պայքարը ու Զիմզիմովներու իրեն նմաններուն դէմ :

Կը պնդէ իր կտակին մէջ թէ՝ Զիմզիմովները, այսինքն իրաւազրկողները, հարստահարողները մարդ չեն, որքան ալ օր բարձր ըլլայ անոնց դիրքը մարդկային ընկերութեան մէջ: Եւ ճիշդ ատոր համար ալ իր վերջին խօսքին մէջ, մեծ ծերունին մտահոգուած է աշխարհի մարդոց վիճակին բարելաւման հարցով : Ան կը շարունակէ ատել Զիմզիմովներն ու Զիմզիմովականութիւնը եւ սիրով ու խոնարհութեամբ մնաք բարով կ'ըսէ իր ընտանիքի անդամներուն եւ հարազատ բարեկամներուն եւ նաեւ «սիրելի մարդկանց, ինչ ազգից ու ցեղից, ինչ հաւատից էլ լինին նրանք »:

« Մնաք բարով, սիրելի մարդիկ, ինչ ազգի, ցեղի ու հաւատի էլ ըլէք» կը գրէ իր կտակին մէջ: Իր համոզմով, հաւատքը, ցեղը, ազգը չեն որ չափանիշ կը դառնան մարդը բնորոշելու համար, այլ անոնց սիրելի կամ ատելի ըլլալու հանգամանքը: Եւ կտակին մէջ որոշակի ըսուած է թէ որոնք են այդ սիրելիները : Անոնք աշխատաւորներն են, ազնիւ ու թալանուած եւ կողոպտուած մարդիկը, Պեպօներն ու Համալները: Անոնք արժանի են արձանի եւ ատոր համար ալ Սունդուկեանը կ'առաջարկէ իր կտակին մէջ արձանը կանգնել Պեպոյին, իսկ իր վրան զետեղել միայն սեւ քար մը ու վրան գրել՝ «Գաբրիէլ Սունդուկեան – Համալ »եւ իր ծննդեան եւ մահուան թուականները: Ինքզինքը իբրեւ «Համալ» միայն յիշելու այս ցանկութիւնը պատահական երեւոյթ մը չէ Սունդուկեանցի կտակին մէջ. ատով ան անգամ մը եւս ինքզինքը կը հակադրէ միլիոնատէր Զիմզիմովներուն, իբրեւ անոնց անհաշտ թշնամին մինչեւ իր հուսկ շունչը:

Մեծ Սունդուկեանց, աննման թատերագիր եւ անզուգական մարդ :

Հիւմանիզմի եւ քրիստոնէավայել ընկերվարութեան մեծ տրիբուն:

Արդեօք ինչպիսի՛ դասեր կրնան առնել քեզմէ մեր օրերու բոլոր այն պսակաւոր հիւմանիսթները, Մարքսի, Էնկէլսի եւ Լենինի անունով ճառող բոլոր անոնք, որոնք գաղափարը, վսեմ գաղափարը, ճշմարիտ ընկերվարութիւնը կը շփոթեն յաճախ քաղաքականութեան, եւ ինչո՞ւ չէ, շուկայիկ եւ զիմզիմովական հաշիւներու հետ :

×

Ի[illegible]կտակը գրելէն քիչ ժամանակ ետք, 1912ին, Սունդուկեանց կը փակէ իր աչքերը, կը թողու այս աշխարհը, կ'երթայ «էն հանդի տեղ, որդիանց ջէր ոչով չի հիդ էկի»: Կը ցնցուի ամբողջ Թիֆլիզը, ոչ միայն ամբողջ Թիֆլիզը, այլեւ բովանդակ Կովկասը: Երախայ, երիտասարդ, կին, օրիորդ, ծերունիներ թափած են փողոցները . « մեռել է Գաբրիէլ Սունդուկեանցը ...» :

Խռոված է Պեպօներու, Կեկելներու, Շուշաններու հոգին...

Իրենց պաշտպանը, իրենց դարտերուն մեծ երգիչը ոչ եւս է ...

Եւ օր մը, ծովածաւալ բազմութիւնը կը հետեւի իր դագաղին :

Կինտօները՝ որոնց մէջ իրական Պեպօներ անպակաս են, ուսամբարձ կը տանին իր դագաղը, դէպի յաւիտենական հանգըստարանը :

Կը յարգուին իր կտակին բոլոր տրամադրութիւնները :

Եւ այսօր, իր մահուընէն մօտաւորապէս կէս դար ետք, կը խորհիմ թէ իր հոգին յաւիտենական քունին մէջ հանդարտ է: Վասնզի իր ժողովուրդը տիրացած է իր փոքրիկ «վաթանին», պարզ այն տարբերութեամբ որ այդ «վաթանը» բարձեալն Աստուած չէ պարգեւած անոր, այլ այդ արի ու քաջ ժողովուրդը, անհաւասար ու օրհասական գրոհներու գինով տիրացած է անոր, այդ փոքրիկ հողաշերտին, սպասելով որ նոր արշալոյսներ ծագին ամբողջական տիրացումի մը համար :

Հանգիստ է իր քունին մէջ մեծ Գաբրիէլ Սունդուկեանցը, որովհետեւ գիտէ թէ իր ժողովուրդը, իր հանճարեղ ու ստեղծագործ ժողովուրդը, որ ամէն երկնքի ու ամէն արեւի տակ, եւ մանաւանդ ամէն տեսակ ռէժիմի ներքեւ նոյն ստեղծագործ ժողովուրդն է, նոյն չարքաշ ու համբերատար ժողովուրդն է, գիտէ շինել ու շէնցընել, ապառաժներ ճեղքել ու ջրանցքներ հոսեցնել, կառուցած է հոյակապ շէնք մը որուն անունն է Սունդուկեանցի անուան պետական Թատրոն, որուն բեմէն այսօր կը հնչէ Սունդուկեանցի զուլալ ու ինքնուրոյն լեզուն:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(13 եւ վերջ)

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ բանակի սպայակոյտի նախկին պետը՝ Զօր. Պըզրի ապաստանի խնդրանք ուղեց Իրաքի կառավարութե-նէն եւ այս վերջինը տուաւ: Պաշտօնի ձայնասփիւռը ճշդեց որ Զօր. Պըզրի «Եւրոպայի մէջ տեղ մը կը գտնուի» եւ արտօնուած է ուզած ատենը Իրաք երթալու:

ՊԵԼՃԻՔԱՅ Թագաւորը Պրիւսէլ վերադարձաւ եւ խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ ժողովուրդին կողմէ: Միւս կողմէ Պապը հրաժարած է դահաժառանգ իշխան Ալպերի եւ Փաոլայի պըսակը կատարել: Իշխանական զոյգին ամուսնութիւնը պիտի կատարուի Պելճիոյ մէջ ինչ որ մեծ ուրախութիւն պատճառեց ժողովուրդին եւ կառավարութեան:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ պատերազմական նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ վիրաբուժական գործողութեան մը հետեւանքով մեռած է էյպըլ կապիկը: Այս կենդանին ուրիշ կապիկի մը հետ անջի չարաթ հրթիռով մը ճամբորդած էին մթնոլորտին մէջ եւ ողջ-առողջ վերադարձած: Էյպըլի վրայ կատարուած գործողութիւնը կը ձգտէր հանելու գործիք մը որ հաղորդակցութեան մէջ էր երկիր գտնուած ձայնագրիչ մեքենաներու հետ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ հեռատեսիլէն հինգ լրագրողներ խօսեցան Պերլինի մասին: Ասոնց երեքը՝ արեւմտեան լրագրողներ էին, երկուքը՝ արեւելեան: Ասոնցմէ մէկը շեշտեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կան ցուցատախտակներ ուր գրուած է. «Ատլանտեանը ընտրել կը նշանակէ՝ ատոմական մահը ընտրել»: Արեւմտեան լրագրողները (Ֆիկառօ - Նիւ Եորք Թայմզ եւ Շթութկարտի օրաթերթը) պարզած են արեւմտեան տեսակէտը:

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ պաշտօնական վիճակ յայտարարուեցաւ. վերջին օրերուն երկու նախարարներ եւ բազմաթիւ զինուորականներ ձերբակալուած են:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գապաքճեան կը ծանուցանեն իրենց անդրանիկ զաւկին՝ Վարուժանի ծնունդը եւ այս առթիւ Հայ Մշակոյթի Տան կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք:

Նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Կար. Սուպարալեան կը նուիրեն 1000 ֆրանք Մշակոյթի Տան եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Գապաքճեան՝ երկու հազար ֆր. Մշակոյթի Տան: (Բ. հրատարակութիւն):

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Համազգային Ընկերութեան պարբերական դասախօսութիւնը այս Շաբաթ, Յունիս վեց, երեկոյեան ժամը 9ին, Մշակոյթի տան մէջ (17 Ռիւ Պլէօ):

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթը՝ ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ՝ (Նոպելեան մրցանակ):

Մարդը, բանաստեղծը եւ իր վէպը՝ «ՏՐ. ԺԻՎԱԿՕ»:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի յաւարտ պատարագի ժամը 10.30ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վաստակաւոր ուսուցիչ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Եւ նոյնպէս Թաղիս մէջ պաշտօնավարած քահանայ հայրերու Տէր Մեսրոպ քհնյ. Աւէտեանի, Տէր Բաբգէն քհնյ. Ասլանեանի, Տէր Գալուստ քհնյ. Մովսէսեանի, Տէր Շահէն քհնյ. Աբէլեանի: Եւ Թաղիս վաստակաւոր եկեղեցաշէն ու դպրոցաշէն ազգայիններու Բարսեղ Հայրապետեանի, Տիգրան Ստեփանեանի, Բարսեղ Փիլիկեանի, Պօղոս եւ Յակոբ Պալեանի, Նշան Փափազեանի, Միքայէլ Կուլեանի եւ համայն Թաղիս հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոյն:

Կը հրաւիրուի Թաղիս բարեպաշտ հայ հասարակութիւնը:

×

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ, իր զաւակներուն եւ թոռներուն փափաքին համաձայն հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ,

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Բացառիկ պատրաստութեամբ:

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ

CASA D'ITALIA (Théâtre Verdi)

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը երեքին, Խրիմեան սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» կոմիտէի: Հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէի:

Կը խօսի ընկեր Կ. ՄԵՀԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'երգեն Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Տիկին Մուրատեան, Օր. Ա. Քէօսէեան, Նահապետեան քոյրեր:

Կ'արտասանեն Եր. Գրիգորեան, Զ. Մուրատեան:

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին, Ֆ. Կապ. Խաչին եւ Ազգային Միութեան:

Այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Գ. Թագաւորանի սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ մեներգ:

Խմբերգ, Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Աբրահամեանի:

Մուտքը ազատ է:

×

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին:

Ժամը 15.30ին, Րիւ Ժէի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:

Կը բանախօսէ ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին՝ տեղական կարող ուժերու կողմէ: Երգ, արտասանութիւն, խմբերգ Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ:

Տոհմիկ պարեր կը պարէ Կապ. Խաչի պարախումբը: Անոյշ օրէրէթը միջնարարին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Սիրանոյշ Պապիկեան եւ ընտանեկան պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Թէրզիպաշեանի (Լիոն), Վիէնի Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Վիէննաբնակ եւ այլուր բնակող կէմէրէկցի հայրենակիցներուն եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, նամակով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ մասնակցեցան իրենց մեծ ցաւին եւ սուգին՝ ողբացեալ Խաչիկ Պօղիկեանի (Խաչոյ Տայի) մահուան առթիւ (17 Մայիս 1959):

×

Որբերու Օգն. Մարմինը (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գաբրիէլ Համբարձումեանէ հազար ֆրանք, Օհանեան ընտանիքէն հինգ հազար ֆրանք ողբացեալ Տիկին Ֆ. Ներսէս Օհանեանի յուղարկաւորութեան առթիւ:

×

Շաւիլէն Պ. Պաղտիկ Բիւլչեան երկու հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Ալիս Գալայճեանի ղառնաղէտ մահուան առթիւ:

×

Մարսիլիայի Աղքատախնամ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Փափազեանէ եւ Պ. Ա. Տէր-Զաքարեանէ հազարական ֆր. Շաւարշ Թաշճեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Ռընէ Լըմէ հինգ հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Նուարդ Պալեանի մահուան առթիւ:

Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանի Աշակերտաց Ծնողքներու եւ Մուրատ-Ռափայէլեան Ն. Ա. Միութեանց միացեալ կազմակերպութեամբ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾԱՌԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16էՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ԺԱՄԸ 20 ԷՆ ԵՏՔ

... ՈՒՐԱԽ, ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ...

ՏԷՏԷՃԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

իր ամբողջական կազմով

Փարիզի մէջ առաջին անգամ

ԱՆՐԻ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

հեղինակ-երգիչ

ԵՐԳ, ԽՄԲԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

« Շիշ քէպապ »

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Անձրեւոտ օդի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ ներքին սրահներու մէջ

26, RUE TROYON, SÈVRES MÉTRO : PONT DE SÈVRES

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տէսինի Նոր Սերունդի կողմէ:

Շաբաթ, Յունիս 6, ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթ տը լա Մէրի, Տէսին:

Նուագախումբ՝

RUDY MISSOL

Հայերէն երգեր՝ ԺՕ ՊՕՂՈՍԵԱՆ:

COTILLONS-BAR-BUFFET

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի դաշտապարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս հինգին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆ Գ. ՑԱՆԿ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Պէնլեան (Լոնտոն) երկու հարիւր հազար ֆրանք, Պ. Աւետիս Գալուստեան (Րէնսի) յիսուն հազար ֆրանք, Սոսիէթէ Ֆըրանսէզ Թապա ան Ֆէօյ 50.000, Պ. Արամ Սարգիսեան (Րէնսի) քսան հազար, Տէր եւ Տիկին Վ. Օհանեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Զ. Մութաֆեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Ս. Տամլամեան հազար ֆրանք, գումար 325.000 ֆրանք, նախորդ գումար 817.000, ընդհ. գումար 1.142.000:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ Պանեէօ - Քաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը՝ Յունիս 7ին, Կիրակի օր ժամը երեքին, Քաշանի Թաղապետարանի Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ Պ. Լեւոն Տօնիկեան

Երգ, պար, արտասանութիւն, թատերախօսութիւն աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հռիփսիմէ Պալըզճեանի, բոլոր ծնողքները եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսին:

Ծանօթ.— Հաղորդակցութեան միջոց, իջնել Քաշանի Մէթրոյի կայարանը:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մատակարարի աղէտեալներուն ի նպաստ:

Կազմակերպուած Մարսիլիահայ ամբողջ գաղութին անունով:

Այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 8.30ին, Գաբրիէլ սինեմա, Լա Գանըպիէր, Մարսէյլ:

«ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ»

Ն. Ս. Օ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ (արտադրութիւն Երեւանի ստուտիօներու):

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն արուեստագէտներ՝ Ս. Պօղոսեան, Սիւզի Թոմ, Ժ. Փափազեան:

Պար ու նուագ, փոքրիկներ Ճօշկունեան եւ Միհրանեան:

Մատակարարի աղէտեալներուն ի նպաստ սարքուած սոյն հանդէսին առթիւ Մարսիլիահայ համայն գաղութը կը հրաւիրուի իր պարտականութիւնը կատարել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները: Այս Շաբաթ ժամը 21ին: Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհանուր ժողովը այս Կիրակի, Պար տիւ Կլօպ, առաւօտեան ժամը 9ին: Նիւթական ու բարոյական տեղեկագիր եւ վարչութեան ընտրութիւն:

COLLÈGE DE FRANCE

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դասախօսական շարք

Օր. ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Դասախօս Հարուարտի համալսարանը:

ժամը վեցին, թիւ երեք սրահը:

ՅՈՒՆԻՍ 5 - 10 - 12 - 17 եւ 19:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսիլիոյ Թոքատի Հայր. Միութեան տոժամեայ վարչութեան կողմէ: Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ Պոմոնի Թրուալիւքի պարտէզին մէջ:

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Պ. Մկրեանի, նախագահութեամբ Պ. Աչըգեանի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— Դպրոցասէրի նուիրատուներու երկրորդ ցանկին մէջ յիշատակուած տասը հազար ֆրանքի նուիրատուն, Մարսէյլէն Պարոն Յակոբ Փափազեանն է:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՅՈՒՆԻՍ — VENDREDI 5 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8410 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4311

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Կարդացի՛ք մեր մենաճարէն հասած վերջին լուրը: «Անաստուածութեան Համալսարան» մըն է բացուեր Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ ...

«Սովետական Հայաստան» թերթը, որ այս աւետիսը կուտայ իր Մայիս 20ի թիւով, կը բացատրէ թէ «Համալսարան»ին դասընթացքը պիտի տեւէ մէկ տարի: Նպատակն է «բնակչութեան գիտական անաստուածութեան քարոզչութիւնը բարելաւել»: Մասնաւոր զարկ պիտի տրուի անաստուածութեան գաղափարներու տարածման աշխատաւորներու մէջ:

Մեր մամուլը տասնեակ տարիներէ ի վեր՝ փաստերու վրայ հիմնուած՝ կը մատնանշէ անաստուածեան քարոզչութիւնները խորհրդային դրախտին, — անոր չարքին նաեւ Հայաստանի մէջ:

Կը չեշտէ, որ բոլշեւիկեան գաղափարաբանութիւնը իր էութեամբ թշնամի է կրօնքին: Լենին զայն կը նկատէր «աֆիոն», ժողովուրդները քնացնելու եւ խաբելու համար:

Համայնավար կուսակցութեան անդամները, նոյնիսկ դեռատի կոմսոմոլները ծաղր ու ծանակ կը դարձնեն կրօնքն ու կրօնաւորները:

Գաղտնիք մը չէ, որ Հայաստանի մէջ հարիւրաւոր եկեղեցիներ ու վանքեր գրաւուելով՝ ախոռի կամ մթերանոցի, լաւագոյն պարագային չարժանկարի սրահի վերածուած են:

Երջանկայիշատակ Խորէն Ա. Կաթողիկոս Մուրատբէգեան 1934ին իրեն այցելող ֆրանսացի հայագէտ Փրոֆ. Միչէլ Ժոնվալի խորհրդաբար կը յայտնէր թէ՝ Էջմիածնի մայր տաճարին մէջ երգող դպիրներու անունները կ'արձանագրուին չեկիստներուն կողմէ ...

Երկրորդ աշխարհամարտը որոշ մեղմացում առաջ բերաւ կրօնական ճակատին վրայ:

Խորամանկ Սթալին՝ քաջ գիտնալով ռուս ժողովուրդին աւանդական կրօնամոլութիւնը, «հայրենական պատերազմ»ը աւելի դարձնելու եւ ժողովուրդը հրապուրելու նպատակով թուլցուց սեղմումները: Պատրիարքական գահին վրայ բազմեցուց Ալեքսի եպիսկոպոսը:

Միւս կողմէ զինուորականները սիրաշահելու համար վերահաստատեց հին տիտղոսներն ու պատուանշանները:

Դաշնակիցները կարծեցին, որ բոլշեւիկեան վարչաձեւը դէպի ժողովրդավարութիւն կ'երթայ՝ շնորհիւ «ժողովուրդներու մեծ առաջնորդ, արեւ Սթալին»ի իմաստուն քաղաքականութեան ...:

Ազատագրութենէն վերջ շարունակուեցաւ նոյն քաղաքականութիւնը՝ այս անգամ պարզապէս խաբելու համար խորհրդային սահմաններէն դուրս ապրող մարդիկը:

Հայաստանի մէջ 1945ին եւ 1955ին կաթողիկոսական ընտրութիւն կատարել տալով, Կրեմլինի վարիչները ուզեցին հրապուրել Սփիւռքի Հայութիւնը՝ զայն կապելու համար խորհրդային սայլին:

Ու յաջողեցան երկպառակութիւն, — իրենց բառով «երկփեղկում» — առաջ բերել արտասահմանի հայ գաղութներուն մէջ:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ու մայր աթոռի պաշտօնաթերթ Էջմիածինը «արտածելի ապրանք»ներ են խորհրդային իշխանութեան համար: Հայաստանի մէջ ո՛չ ոք արժէք կուտայ անոնց:

Դիմակները վար առնուած են այլեւս:

Երեւանի մէջ «անաստուածութեան համալսարան» բանալով, բոլշեւիկեան վարիչները մտած են իրենց իսկական դերին մէջ, «դէն չպրտելով» ամէն կեղծիք:

Ի՞նչ կը մտածէ Վեհ. Վազգէն Ա.:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ՉԷ
ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

ՏԸ ԿՈԼ - ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՀԱՆԴԻՊՈ՞ՒՄ

★

Նախագահ Այզընհաուըր չորեքթական մամուլի իր ասուլիսը տուաւ Սպիտակ Տան մէջ, մասնաւորապէս յայտարարելով թէ Արտաքին Նախարարներու ժողովը ցարդ ոչ մէկ յաջողութիւն արձանագրած է արդարացնելու համար մեծերու ժողովի մը անհրաժեշտութիւնը:

Արդարեւ, ցարդ ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացաւ Ժընեւի մէջ, իսկ «յաջողութիւն» ըսելով՝ Ամերիկայի Նախագահը կ'ակնարկէր Պերլինի մէջ Արեւմտեաններու իրաւունքներուն ճանաչման:

Այսուհանդերձ, Նախագահը մերժեց խօսիլ իր «նուազագոյն պայման»ներուն մասին՝ մեծերու ժողովի մը մասնակցելու համար. պարզապէս ըսաւ թէ անտրամաբանական կը թուէր այն պարագան՝ որ ինքնիշխան երկրի մը ղեկավարը ընդունի ժողովի մը երթալ ի պատասխան իրեն եղած սպառնալիքներուն ...:

Հակառակ այս բոլորին, Այզընհաուըր անգամ մը եւս չեշտեց թէ պատրաստ է մասնակցելու նոյնիսկ մէկէ աւելի ժողովներու՝ եթէ պաղ պատերազմին վերջ մը դնելու նուազագոյն հաւաստիքը ունենայ:

Նախագահը աւելցուց թէ ապահովաբար Խրուշչեւի վերջին կարգ մը յայտարարութիւնները եղած էին միջազգային լարուած կացութիւնը մեղմացնելու նպատակով, բայց այդ յայտարարութիւններով կարելի չէր հասկնալ Խրուշչեւի բուն նպատակը. Խ. Միութեան համար Մեծերու ժողով մը կարեւո՞ր է թէ ոչ:

Ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է, թէ Նախագահ Այզընհաուըր յուսախաբ եղած է Ժընեւի Արտաքին չորս Նախարարներու խօսակցութիւններէն. ամուլ բանավէճեր, որոնք ոչ մէկ արդիւնքի հասած են ու եթէ այսպէս շարունակուի՝ դժուար թէ կարելի ըլլայ որոշում մը տալ:

Այզընհաուըրի մտահոգութիւնը այն է, որ եթէ Արտաքին նախարարները իրար չհասկցան, ինչպէ՞ս կարելի է մտածել որ մեծերու հանդիպում մը արդիւնաւոր կրնայ ըլլալ:

Անուղղակի ազդարարութիւն մը՝ Ժընեւի ժողովականներուն .— եթէ յաջողութեան յոյսեր չըլլան՝ մեծերու ժողով մը անհրաժեշտ չէ:

Միւս կողմէ, «Նիւ Եորք Թայմզ» կը գրէ թէ Նախագահ Տը Կոլ եւ Նախագահ Այզընհաուըր հանդիպում մը պէտք է ունենան՝ լուծելու համար Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները:

Թերթը հետեւեալ ձեւով կը պատճառաբանէ իր առաջարկը .— Այնքան ատեն որ մենք պիտի չընդունինք Ատլանտեան Ուխտի հովանոցը տարածել Ափրիկէի եւ Կարմիր Ծովու շրջանին վրայ, ինչպէս կ'ուզէ զօրավարը, եւ այնքան ատեն որ Ուխտին մէջ պատասխանատուութեան մեծ բաժին մը պիտի չտանք Ֆրանսայի՝ Տը Կոլ պիտի շարունակէ իր ընթացքը:

Ահա՛ թէ ինչու, կ'եզրակացնէ թերթը, շատեր կը յուսան թէ կոլիզմի վերածնունդին երկրորդ տարուան ընթացքին պատերազմի երկու հերոսները, Այզընհաուըր եւ Տը Կոլ, հանդիպում մը պիտի ունենան եւ բանակցին՝ բոլորովին նոր հիմի մը վրայ:

Գլխաւոր մտահոգութիւնը՝ Ատլանտեան Ուխտը աւելի հաստատուն հիմերու վրայ դնելու մէջ կը կայանայ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ

«Խ. Միութիւնն ու Ալպանիան առաջարկեցին որ մօտ ատենէն պալքանեան երկիրներու մեծերու ժողով մը գումարուի հրատապ հարցերու եւ մասնաւորապէս Պալքանները ապազինեալ գօտիի մը վերածելու մասին խորհրդակցելու համար» կը գրէ Մոսկուայի «Նոր Ժամանակներ» թերթը, աւելցնելով .—

Նման ժողովի մը նպատակը պիտի ըլլայ՝ Արեւելեան Միջերկրականի մէջ խաղաղութիւնը պահպանել եւ նոր տագնապներու առաջքն առնել:

Թերթը մասնաւորապէս կը մեղադրէ Յունաստանն ու Իտալիան՝ որոնք այդ շրջանին մէջ խռովութիւններ կը ստեղծեն:

Ինչպէս գրած էինք, վերջերս Խրուշչեւ խստօրէն քննադատեց հեռահար հրթիռներու արձակարաններ ընդունելու Իտալիոյ որոշումը եւ զգուշացուց Հելլէն կառավարութիւնը՝ նման որոշումի մը դէմ:

Միւս կողմէ, Խրուշչեւի եւ Էնվէր Հոճայի կողմէ ստորագրուած զեկոյցը հետեւեալ ձեւով կը վերջանար .— Ժողով մը՝ խորհրդակցելու համար պալքանեան երկիրներու գործակցութեան հարցին շուրջ, ժողով մը՝ ինչպէս առաջարկած էր Ռումանական կառավարութիւնը երկու տարի առաջ, կրնայ նպաստել Պալքաններու մէջ ապազինեալ գօտի մը ստեղծելու կարեւոր հարցին:

Խրուշչեւ իր գործը վերջացուցած է Ալպանիոյ մէջ: Հաւանական է որ այսօրվաղը մեկնի Թիրանայէն՝ դէպի Հունգարիա: Կարգ մը լուրերու համաձայն Հունգարեւեուկոսլաւ սահմանին վրայ Թիթօ - Խրուշչեւ հանդիպում մը պիտի ըլլայ:

× Լեհաստանի ժողովրդավար հանրապետութեան 15րդ տարեդարձին տօնակատարութիւններուն մասնակցելու համար՝ Յուլիս 22ին Խրուշչեւ Վարշաւա պիտի երթայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՌԼՍՌՈՒՀԷԻ (Արեւմտեան Գերմանիա) դատարանը յայտարարեց թէ քրիստոնեայ ժողովրդավար կուսակցութեան երկու անդամները ձերբակալուեցան, իբրեւ լրտես: Այս ձերբակալութիւններով, 23ի կը բարձրանայ այն կուսակցականներու թիւը որոնք ամբաստանուած են իբրեւ լրտես Խ. Միութեան հաշւոյն:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետ՝ Պէն Կուրիոն յայտարարեց խորհրդարանին առջեւ թէ Եգիպտոսի կատարած վերջին արարքը (դանիական նաւուն գրաւումը) աննախընթաց է եւ կը վնասէ ոչ միայն Իսրայէլի շահերուն այլ նաեւ՝ Միացեալ Ազգերու Ուխտին, Պոլսոյ դաշինքին եւ ապահովութեան խորհուրդին որոշումներուն:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ Ֆոն Պրաուն յայտարարեց թէ 3 հանգրուանով կարելի պիտի ըլլայ դէպի Հրատ երթալ: Առաջին հանգրուանը՝ հրթիռով երթալ մինչեւ «ծփացող կղզի» մը, Բ. հանգրուանը՝ ուրիշ հրթիռի մը միջոցով պիտի տեւէ 260 օր: Ապա՝ վերջնական կայանը:

ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ բռնի աշխատանք հաստատեցին Թիպեթի մէջ: Չինական հրակողութեան տակ ապրող Թիպեթցի ամէն մէկ ընտանիք պարտաւոր է առնուազն մէկ անձ տրամադրել իրագործելու համար համայնավար զօրքին ճշդած ծրագիրները:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդը կարեւոր ժողով մը գումարած էր երեքշաբթի օր: Առաջին անգամ Վարչապետ Տըպրէ մեկնեց Ալժերիոյ ընտրութիւնները: 1960ի ելմտացոյցին համար, ելմտական նախարարութիւնը ապահովեց թէ ոչ մէկ նոր տուրք պիտի նշանակուի եւ ելքը՝ 6400 միլիառը պիտի չանցնի: Կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ Զօր. Տը Կոլ: Ըստ թէ Մուլէյ Հասանի հետ ունեցած տեսակցութիւնը «նախապատրաստական» էր, եւ Մարոքի թագաւորին պիտի հանդիպի Օգոստոսի սկիզբը:

ԱՐՑԻՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէն նամակ մը գրկած է Ատենաուըրի որպէսզի վերջ տրուի կուսակցութեան դէմ եղած արգելքին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ծանր արբանեակ մը ղրկուեցաւ առջի օր, մէջը՝ չորս սեւ մուկեր որոնց ականջները եւ պոչը վարդագոյն էին: Փորձը սակայն ձախողեցաւ:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ եւրոպական ախոյեաններու բաժակը շահեցաւ Ռէալ տը Մատրիտը 0ի դէմ 2 կէտով պարտութեան մատնելով Ռէնսը: Մրցումը տեղի ունեցաւ Շթութկարտի մէջ:

«ԺԷՕՆ ՆԱՍԻՈՆ» (աջ) թերթի բացառիկ թիւը գրաւուեցաւ առջի օր, Ֆրանսայի մէջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Պերլինի մէջ Ցելքըն Ալէ անունը պիտի փոխուի եւ այսուհետեւ կոչուի Ֆոսթըր Տըլըս Ալէ, անմիջապէս որ ընտանիքը իր համաձայնութիւնը տայ:

ՀԱՅ ՃԱՐՊԻԿ ԽԱԲԵԲԱՅ ՄԸ

★

«Նիւ Եորք Հերըլտ» (եւրոպական տպագրութիւն) «Հայ կեղծ կրօնաւոր մը դիմակազերծ եղած կուսակցութեան վարիչներուն կողմէ» խորագրին տակ կը գրէ. —

Հայաստանի Կոմունիստ թերթը կը գրէ թէ ինչպէս Աւքանալ Յովհաննէսեան անունով մէկը կրօնական կեղծարարութեամբ մարդկային տկարութիւնը շահագործելով կարճ ժամանակի մէջ մեծ գումարներու տիրացած է:

Փոխանակ «ընկերային օգտակար աշխատանքի» նուիրուելու, Յովհաննէսեան ինքզինքը կը ներկայացնէր իբրեւ Աստուծոյ կողմէ ղրկուած առաքեալ մը, «խաբելով հաւատացեալները եւ շահագործելով տկար նկարագրի տէր մարդոց զգացումները»:

Հայկական փոքրիկ գիւղերու մէջ խանութ բանալով՝ մէջը լեցուցած էր Սուրբերու եւ հրեշտակներու նկարներ, խաչեր, յուռութքներ եւ այլ սուրբ առարկաներ:

Շուտով համբաւ հանած էր՝ սրտցաւօրէն լուր տալով մայրերուն, որ իրենց զաւակները կը ծխեն կամ գիւղին աղջիկներուն ետեւէն կը վազեն: Ուրիշներու գաղտնօրէն ըսած է թէ մօտ ժամանակէն կոլխոզներէն հողի ընտիր բաժին մը պիտի ստանան:

Կոմունիստ կ'ըսէ թէ քանի՛ մեծցաւ իր ժողովրդականութիւնը, այնքան շատ դրամ շահեցաւ:

Կուսակցութեան տեղական վարիչները տեսնելով որ կրօնքի պիտակին տակ ռամիկ ժողովուրդը խաբեբայօրէն կը շահագործուի, շուտով վերջ տուին Յովհաննէսեանի սուրբ շահատակութեանց:

Երբ գիւղին սովետի նախագահը եւ տեղական կոլխոզի կուսակցական քարտուղարը իր «սրբատեղին» մտնելով ինքնութեան թուղթերը ուզած են, Յովհաննէսեան պատասխանած է թէ չունի եւ պէտք ալ չունի ունենալու, քանի որ ինք երկինքի մէջ կ'ապրի: Բանտ առաջնորդուելով, հասկցուած է շուտով, որ ծնած ու մեծցած էր ոչ թէ երկնային գիւղակի մը մէջ, այլ Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանի փողոցներուն մէջ:

Կոմունիստ չըսեր թէ ի՛նչ եղած է ի վերջոյ Յովհաննէսեան: Սակայն կը վստահեցնէ իր ընթերցողները, որ «անփառունակ վախճան» մը ունեցան անոր սխրագործութիւնները:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑԸ ՈՐՊԷՍ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ԺՈՂՈՎՐԴԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՄԱՐՏԻԿ ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ (1)

Վաղամեռիկ գրագէտ Ակսել Բակունցի մասին Լ. Մկրտիչեանի այս երկար խորագրով մենագրութիւնը, շատ մը հետաքրքրական տեղեկութիւններ կը պարունակէ :

Ոչ գրական ուսումնասիրութիւն է եւ ոչ ալ քննադատական վերլուծում : «Այստեղ նպատակ է դրուած ընդհանուր առմամբ ներկայացնել խորհրդահայ իրականութեան մէջ դեր խաղացած ականաւոր դէմքերից մէկի՝ Ակսել Բակունցի գործունէութիւնը իր մի շարք դրսեւորումներով, ցոյց տալ նրա տեղը մանաւանդ խորհրդահայ մշակոյթի պատմութեան մէջ», կ'ըսէ հեղինակը եւ կը բնորոշէ Բակունցի միջավայրն ու հիմնական աշխարհայեացքը :

Ասկէ չորս տարի առաջ, 1955ին, Հայրենի ամսագրի Օգոստոսի թիւին մէջ, Ակսել Բակունցի կեանքի եւ գրականութեան նուիրած յօդուածս կը վերջացնէի հետեւեալ խորհրդածութեամբ.—

« Վերագնահատման այս պակասաւոր փորձը, հիմնուած եօթը պատմուածքներու եւ յիշողութեանց վրայ, թերեւս խթան մը դառնայ լայն ուշադրութեան առարկայ դարձնելու Բակունցի ամբողջական գրականութիւնը, զայն աւելի համադամանօրէն ներկայացնելու համար » :

Եւ ահա, Լ. Մկրտիչեան, խորհրդային կարգերուն իբրեւ քաջածանօթ եւ իրազեկ, Բակունցի ծննդեան 60ամեակը եւ մահուան քսանամեակը կը դիմաւորէ այս երկով, տարաբախտ գրագէտը ներկայացնելով իր ստեղծագործական աշխարհին մէջ:

Խորհրդային իշխանութիւնը, համայն մարդկութեան եւ ազգերու գլխուն դարձած է Փանտորի չարեաց տուփ մը : Իր կարմիր գլանին տակ, հայ նահատակներու եղերական շարքը, մշտնջենական ցասում ու բողոք կը դառնան իւրաքանչիւր ինքնագիտակից Հայու մէջ: Ո՞ւր են եւ ինչո՞ւ անհետացած են Ե. Չարենցը, Ակ. Բակունցը, Վ. Թոթովենցը, Զ. Եսայեանը եւ ուրիշներ, որոնք «հաւատքով» ու նուիրումով լծուած էին երկրի վերաշինութեան գործին: Լուռ են եւ լուռ պիտի մնան անոնց մահուան պարագաներու մասին, բայց պիտի փառաբանեն ու արձաններ կանգնեցնեն յետ մահու, եւ ներբողներ հիւսեն ...

×

Ակսել Բակունցը, (Ալեքսանդր Թեւոսեան) իբր գրագէտ հասունցած ու կազմուած էր խորհրդային կարգերուն մէջ, բայց, հին դպրոցին հայկական խմորէն էր ան: Բակունց եւ Չարենց, Չարենց եւ Բակունց, դարձած էին խորհրդահայ գրականութեան երկու կարկառուն սիւները: « Այդ երկուսը, կ'ըսէ Լ. Մկրտիչեան, իրենց բազմապիսի յատկութիւններով առանձնանում էին» միւսներէն, մէկը՝ արձակագրութեան, միւսը՝ բանաստեղծութեան բնագաւառին մէջ:

Այս հաստատումէն վերջը, հեղինակը կը ծանրանայ մասնաւորապէս Բակունցի հայրենապաշտ եւ անխարդախ ժողովրդասիրական զգացումներուն վրայ :

Բակունց, իբր անուրանալի գրական մեծութիւն, հանդէս է եկած 1924ին, բայց իր գրական փորձերը կատարած է շատ աւելի առաջ, դպրոցական նստարաններէն, 1912ին, Տիգրան Նազարեանցի « Աղբիւր – Տարազ » մանկական ամսաթերթին մէջ, Թիֆլիս, մինչդեռ Ե. Չարենցը անակնկալ յայտնութիւն մը եղաւ 1919ին, Նիկոլ Աղբալեանի դասախօսութենէն վերջ:

Տասներկու տարուան ընթացքին, 1924էն մինչեւ իր բանտարկութիւնը 1936 Օգոստոս, Բակունց գրական բեղուն գործունէութիւն մը ունեցաւ :

Ան գրած է շուրջ վաթսունի չափ պատմուածքներ ու գրական ուսումնասիրութիւններ, հայ գաղթաշխարհին անծանօթ ու անմատչելի մնացած, ցարդ : Հոս, ժամանակագրական կարգով, թուենք կարեւորները միայն :

1926ին, « Խորհ. Հայաստան» թերթի մէջ սկսած է հրատարակել Միրհաւ պատմուածքը, «Նորք» գրական հանդէսի մէջ Իվան Բէյը, իսկ առանձին գրքով Գալուստի վիկը: 1927ին, Երեւանի մէջ սկսած է լոյս տեսնել Մթնաձորի պատմուածքներու ժողովածուն եւ Յովնաթան Մարչ երգիծական վիպակը : 1928ին, Պատմուածքները, իսկ 1929ին, Մոսկուայի մէջ Սպիտակ ձին եւ «Նոր Ուղի» ամսագրին մէջ Կարմրաքար անաւարտ վէպը : Երկու տարի դադրած էր գրելէ, որովհետեւ ուղղափառ պրոլետարական գծէն դուրս եկած եւ ազգային գրող պիտակին էր արժանացած (ի՞նչ սրբապղծութիւն ...) :

1931ը, անկիւնադարձ մը կ'ըլլայ Բակունցի գրականութեան, երբ Արտ. Կարինեանի խմբագրութեամբ լոյս տեսնող « Նոր Ուղի» ամսագրի խմբագրական կազմին անդամ կ'ընտրուի: Միաժամանակ Պրոլետարական Գրողներու վարչութեան մէջ կը մտնէ, Չարենցի կողքին :

« Բակունցի համար, կ'ըսէ Լ. Մկրտիչեան, սկսւում էր գործունէութեան մի նոր շրջան, որը կլանում էր նրա եռանդը եւ ժամանակ չէր տալիս գուտ գեղարուեստական երկեր արտադրելու: Այդ պայմաններում էր, որ Հայաստանի Կոմկուսի կենդկոմը 1932ի Յունուարին, որոշեց 12 գրողի, մէկ տարով ազատել, իրենց հիմնական պաշտօններից եւ նիւթապէս ապահովել, որպէսզի նրանք միայն գրական աշխատանքով զբաղուեն : Դրանց մէջ էր եւ Բակունցը» :

Ապա, Բակունցին կը գտնենք Սոցիալիստական Ագրոնոմիա տարեգրքի խմբագրութեան կազմին մէջ, իսկ 1930 – 1934ին ալ, Կոլխոզնիկ երկշաբաթաթերթի խմբագրութեան մէջ: Միաժամանակ, Հոկտեմբեր – Նոյեմբեր հաւաքածոր տարեգրքի խմբագիրներէն էր :

1932ին, կը հրատարակէ պատմաբանասիրական ուսումնասիրութիւն մը՝ Խաչատուր Աբովեանի անյայտ բացակայումը խորագրով :1933ին, «Գրական Թերթ»ի խմբագրական կազմի անդամ կը դառնայ եւ կը հրատարակէ Սեւ ցելերի սերմնացանը խորագրով պատմուածքներու ժողովածուն: 1934ին, Բակունց կը մասնակցի գրական կազմակերպչական բոլոր աշխատանքներուն եւ կը թարգմանէ Գոգոլի Տարաս Բուլբան եւ Ճօնաթան Սուիֆթի Գուլիվերի ճամբորդութիւնները :1935ին, կը հրատարակէ Անձրեւ ժողովածուն, իսկ 1936ին ալ Եղբայրութեան ընկուզենիները երկարաշունչ պատմուածքը: Հրատարակած է նաեւ ժԳ. դարու տաղերգու Վարդան Այգեկցու Առակագիրքը, բովանդակալից մեկնաբանութեամբ :

Բակունց, չարժանկարային մարզին մէջ ալ բերած է իր նպաստը եւ Հայկինոյի համար գրած Սեւ թաթի տակ եւ Արեւի Զաւակ ֆիլմերը: Գրած է «Զանգեզուր»ը, որ համայնավար գրաքննիչներու կողմէն մերժուած է: Բակունց ամէն ջանք կը թափէր, որ «Հայկինոյի գործունէութեան ծրագրի մէջ մտցուէր հայ ազատագրական պայքարի վաւերական ու հերոսական դրուագները, որի համար չափազանց քննադատուեց գաղափարական դատախազների կողմից » :

Ի հարկէ, խորհրդային գրախօսէն ներս ի՞նչպէս կարելի է ազատագրութեան մասին խօսիլ եւ արթնցնել նուիրական պաշտամունքի առարկայ դրուագները ...

Բակունցի գրական գործունէութիւնը կ'ընդհատուի Ագասի Խանճեանի սպանութենէն անմիջապէս վերջը, 1936ին: Կը դառնայ կասկածելի եւ կ'աքսորուի անյայտ ուղղութեամբ ...

Այսօր, Խորհ. Հայաստանի մէջ, Բակունցագիտութիւնն ու բակունցափառաբանութիւնը ի պատուի են դարձած :

Զանգեզուրի Լոր գիւղին մէջ, ուր ուսուցիչ եղած է Բակունց, յուշաքանդակ մը կը զետեղեն իր ապրած տան քով, իսկ գիւղի 7ամեայ դպրոցն ալ կը կոչեն Բակունցի անունով: Գորիսի մէջ ալ միջնակարգ դպրոցն ու փողոցներէն մէկը կը կրէ իր անունը :

1955ին, կը հրատարակեն Բակունցի « Երկեր »ու ժողովածուն : Բերաններըը ատրիճանաբար աւելի լայն կը բացուին եւ կը հրատարակուին Գ. Մահարիի, Ադամեանի եւ Գրիգորեանի կողմէ մենագրութիւններ: Ամէնէն վերջինը՝ Սուրէն Աղաբաբեանի «Ակսել Բակունց»ը, 1959ին, որ ցարդ տեսնելու բախտը չենք ունեցած :

Լ. Մկրտիչեանի այս գիրքը, ինչ խօսք, որ թանկագին առաջնորդ մըն է Բակունցի գրականութիւնը լայնօրէն ուսումնասիրելու համար :

Ժամանակակից ռուս համայնավար քննադատներէն Կոռնելի Զէլինսկին, իրաւունք ունի ըսելու .—

« Քննելով Բակունցի երկերը, մենք, կարծես, նորից ենք զգում այն հողի բոյրը, որ սնուցեց նրա տաղանդը եւ արուեստի մարդկանց հանդէպ տածած նրա սէրը, այն ամէնը, ինչով ապրում էր նա: Շնորհակալութիւն քեզ այս ամէնի համար Ակսել Բակունց, իմ տաղանդաւոր ժամանակակից »:

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(1) Հեղինակ Լ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, գլանատիպ (միմէոկրաֆիկ) հրատարակութիւն, ԽՍՀՄ.ի Ուսումն. Ինստիտուտ, Միւնիխ, 1959:

ԱՐԴԻ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՆՊԱԿԱՍ ԿԱՍԿԱԾՈՎ ԿԸ ՀՍԿԵՆ ԻՐԵՆՑ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

—o—

ԹՈՐՔԵՐԸ ՉԵՆ ՏԱՐԱԿՈՒՍԻՐ ՈՐ ՌՈՒՍԻԱ ԴԱՐՁԵԱԼ ՊԻՏԻ ՊԱՀԱՆՋԷ ԿԱՐՍԸ ԵՒ ԱՐՏԱՀԱՆԸ

★

Ամէն աստիճանի սպաներ, բանակի հրամանատարէն մինչեւ երրորդ տեղակալը, սահմանագլխուն վրայ, կը չեչտեն իրենց մեռնելու որոշումը, Ռուսերուն թիզ մը հող տալէ առաջ :

Սակայն, մեռնելու այդ որոշումը յայտնելով, Թուրքերը կ'ըսեն, թէ շրջապատուած պիտի ըլլան նաեւ Ռուսերու գիւղերով, եթէ պիտի մեռնին: Երկրորդ գաւաթ մը օղի խմելէ յետոյ, Թուրք սպաները կը խօսին նոյնիսկ ազատագրելու մասին այն հինգ միլիոն Թուրքերը, որոնք այսօր կ'ապրին Խ. Միութեան լուծին տակ :

Բազմաթիւ ազգերու հերոսապատումները բորբոքած են Կարսի անցքին սառած գագաթներուն վրայ: Եւրոպան ու Ասիան նուաճած բանակներու մեծ մասը, պատմութեան թէ նախապատմական շրջաններուն, անցած են այս անցքէն : Անոր հիւսիս – Արեւելքը՝ Վրաստանի մէջ է Գորին, Սթալինի ծննդավայրը, ստորոտը այն լերան, ուր, աւելի հին յեդափոխական մը, կրակ գողցող Պրոմեթեւս, շղթայուած էր Արամազդի կողմէ :

Դէպի Հիւսիս – արեւմուտք, Սեւ Ծովու արեւելեան ծայրամասերուն, կը գտնուի պատմական Կողքիսի ծովեզրը, ուր հիները փնտռեցին Ոսկեգեղմը, իսկ ռուս Արգոնաւորդներ քարիւղ գտան :

Թուրքիոյ հարաւ – արեւելեան կողմը կը գտնուի Արարատ լեռը (16·916 ոտք բարձր), ուր հանգչեցաւ Նոյի Տապանը : Դարձեալ հարաւ – արեւելքը կը գտնուի Երեւանը, մայրաքաղաքը Խորհրդ. Հայաստանի, ուր վերջերս Ռուսերը վար բերին ամերիկեան օդանաւ մը, իր 17 զինուորներով, որոնք մեռած կը նկատուին, թէեւ միայն վեց դիակներ վերադարձուած են :

Թրքական բանակը, գործածելով ամերիկեան հսկայ, ձիւն մաքրող մեքենայ մը, բացաւ 38 մղոն ճամբայ մը, Կարսի եւ Շահնալարի միջեւ, մեզի փոխադրելու համար ռուսական սահմանը : Այսուհանդերձ, վերջին 10·5 մղոնը սահնակով ճամբորդեցինք :

Ղըզըլչախչախի, ռումարտակի կայանի մը մէջ թէյ խմելէ յետոյ, վերջապէս հասանք սահմանագլուխի Թինիզ պահականոցը: Բարձրացանք քարաչէն դիտարանի մը վրայ, եւ հեռադիտակով դիտեցինք ռուս պահակը, որ նոյնպէս մեզ կը դիտէր հեռադիտակով, պողպատէ աշտարակի մը մէջ, քանի մը հարիւր եարտ հեռու :

Միակ երկաթուղին, որ ռուսական հողէն թրքականին կ'անցնի, Լենինականէն Կարս կ'երթայ, անցնելով Թինիզէն: Ընդհանրապէս բեռնատար այս կառախումբը շաբաթը երկու անգամ կուգայ, կանգ առնելով սահմանին վրայ, ուր կը փոխուին վայրաշարժը եւ պաշտօնէութիւնը: Երկու կողմէն, միշտ անպակաս անվստահութեամբ կը նային իրարու : Թուրք եւ ռուս ներկայացուցիչներ, երբեմն կը հանդիպին իրարու, փոխադարձաբար հետաքրքրութեան արժանի սահմանային հարցեր լուծելու համար: Ամէն պահականոց ունի իր «փրոթոքոլ»ի սրահը, եւ ժողովը կը գումարուի, առաջարկ բերողին կողմը: Հիւրընկալ հրամանատարը միշտ կը հրամցնէ վօտկա կամ գոնեաք :

Բաւական դժուար էր հասնիլ Թինիզի պահականոցը, սակայն, շատ աւելի դիւրին՝ քան միւս պահականոցներուն հասնիլը: Ոմանք այնքան մեկուսացած են, որ ձմրան ընթացքին, սահնակով իսկ հազիւ շաբաթը երկու – երեք անգամ կարելի է երթալ անոնց :

Երիտասարդ ընդպետ Հասան, որ տղերս գրողին ընկերացաւ, իբրեւ թարգման, Գ. բանակին կողմէ, բացատրեց բանակին դիրքերը եւ ամրութիւնները, մինչ կը մօտենայինք սահմանին: Կարսի բարձրաւանդակը, որ մղոն մը բարձր է, կը խաչաձեւուի լեռներով, որոնցմէ ոմանք երկու մղոն բարձր են: Խորտուբորտ եւ դժուարին շրջան մըն է, սակայն, բնականօրէն պաշտպանուելիք սահման մը չէ: Ամերիկացի հրամանատարներ, որոնք Գերմանիոյ մէջ հրասայլային միութիւններ վարած են, վերջին պատերազմին, կ'ըսեն, թէ շրջանը յարմար է հրասայլի պատերազմի :

Սակայն, լեռներու կիրճերուն մէջ հաստատուած թնդանօթներ կը տիրեն հովիտներուն եւ բոլոր անցքերուն: Նաեւ, ճամբաները ականներով լեցուն են, եւ պայթուցիկներ կապուած են կամուրջներու, որոնք անմիջապէս օդը պիտի հանուին, եթէ ռուսական թանքերը սահմանը անցնին: Բոլոր զինուորական միութիւնները, ջոկատէն մինչեւ գումարտակ եւ գօրաբաժին, ունին նախասահմանուած դիրքեր, եւ անմիջապէս պիտի հասնին անոնց, եթէ յարձակում մը տեղի ունենայ: Ամբողջ շրջանին մէջ, ռազմագիտական դիրքերու վրայ կան ռազմանիւթի մթերանոցներ :

Ամբողջ ճամբուն վրայ տեսանք ամերիկեան «Ճէօ» երկուքուկէս թոննոց բեռնատար կառքեր, եւ շատ մը ամերիկեան Մ 47 հրասայլեր, 90 միլիմեթրնոց թնդանօթներով: Սարըղամըշի շուրջ մարզուող լեռնային հետեւակազօրքը կը գործածէր ամերիկեան դահուկներ եւ ձիւնի կօշիկներ: Ամերիկեան հրացաններ կային զօրանոցներու մէջ, եւ ամէն ինչ կընար մաքրութեան քննութիւն մը անցընել յաջողութեամբ: Սակայն, շատ մաքուր են զէնքերը, կ'ըսեն ամերիկացի սպաներ, որովհետեւ լաւ է իւղի թեթեւ խաւ մը պահել հրացաններու վրայ, զանոնք պաշտպանելու համար ժանգէն :

Թուրք զինուորը իր ծառայութեան առաջին տարին, ամսական կը ստանայ 31 ղրուշ (43·4 սենթ) եւ 62 ղրուշ՝ երկրորդ տարին:

Բանակէն կը ստանայ սակայն իր բոլոր նիւթերը, նաեւ որոշ չափով սիկարէթ : Նորակոչ զինուորներ, իբրեւ հայրենասիրական պարտականութիւն կը կատարեն իրենց ծառայութիւնը, առանց դանդաչելու:

Աւելի դժուար է ամուսնացած սպաներու եւ ոչ – մնայուն սպաներու կացութիւնը, կանոնաւոր բանակին մէջ: Գնդապետ մը, որ ամուսնացած է եւ զաւակ մը ունի, կ'ըսէ, թէ իր ամսականն է 570 թրք. ոսկի եւ աւելի՝ 110 ոսկի սննդեղէնի համար (75·55 տոլար ընդամէնը), որմէ 250 ոսկի կը վճարէ տան վարձքի համար: Պետական նոր պիւտճէն թեթեւ յաւելում մը կը նախատեսէ սպաներու ռոճիկին վրայ :

Կառավարիչ Տաճօղլու եւ Թուրք հրամանատար մը, տղերս գրողը տարին Կարսի մէկ բարձր ամրութեան վրայ, բերդ մը, որ շինուած է 16րդ դարուն, Սուլթան Մուրատի կողմէ : Անոնք ցոյց տուին՝ անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր ներխուժման ճամբաները եւ ռազմավայրերը, ուր աւելի արիւն հոսած էր քան Սուրբ Հողերու վրայ: Թուրքերը կ'ըսեն, թէ միայն Կարսի մէջ, 27 պատերազմներ մղած են Ռուսերուն դէմ :

Բերդէն հայիւ կը տեսնուէր քաղաքը, որ ծածկուած էր ցած ամպերու տակ, ջուրի տակ մնացած քաղաքի մը նման, որուն մինարէները միայն բարձր կը մնային :

Կարս երբեմն եղած է մայրաքաղաքը Հայկական անկախ իշխանութեան մը, գրաւուած եւ քանդուած է 11րդ դարուն,

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ հիւսիսային շրջանին մէջ գտնուած են ոսկիի հանքեր, որոնց ցարդ կարելի էր հանդիպիլ ուրիշ հանքանիւթերու խառնուած: Երկրաբանները յայտնաբերած են նաեւ Ք. Ա. երկրորդ դարէն սկսած գոյութիւն ունեցող հին շահագործումներու մնացորդներ: Հնագէտները կը հաստատեն թէ հանքը քանդուած է Արաբներու կողմէ, որոնք այդ վայրերը գրաւած էին 7րդ դարուն: Այդ թուականէն ի վեր դադրած են արտահանման աշխատանքները: Հիւսիսային Հայաստանի ոսկիի արտահանման մասին գրած է նաեւ յոյն պատմաբան Ստրաբոն: Խորհրդային կառավարութիւնը շուտով պիտի սկսի Հայաստանի ոսկիի պաշարին արդիւնաբերումը եւ շահագործումը, — կ՚ըսեն Երեւանի թերթերը:

ԿՈՏԱՅՔԻ շրջանի Գառնի գիւղի բնակիչներէն մէկը իր տան մօտ աշխատած ատեն գտած է հինգ հարիւր «տիրէմ»ներէ բաղկացած արծաթեայ դրամներու գանձ մը: Գիւղացին գանձը յանձնած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմական թանգարանին: Ուսումնասիրութեամբ կարելի եղած է ճշդել թէ գանձը թաղուած է հաւանաբար 14րդ դարու 40ական թուականներուն եւ բաղկացած է Իրանի Հուլագուեան հարստութիւն Անուշիրվան խանի (1344 – 1355) դրամներէն: Արեւելեան երկիրներուն մէջ նման դրամները յայտնի էին «տիրէմ» անունով: Դրամներու վրայ մանր տառերով գրուած են շինութեան վայրը, տարեթիւը, իսկ կեդրոնը՝ իսլամական կրօնի խօսքեր կամ այն խանին անունը՝ որուն հրամանով շինուած է դրամը: Գանձին մէջ կան նաեւ Անիի, Նախիջեւանի, Երեւանի եւ այլ քաղաքներու դրամներ: Այս պարագան ցոյց կուտայ թէ 14րդ դարուն Գառնի կարեւոր կեդրոն մը եղած է, քանի որ հին ժամանակներուն՝ տեղական մանր առեւտուրը կ՚ըլլար պղնձեայ դրամներով իսկ միջազգային մեծ առեւտուրները՝ արծաթեայ դրամներով, գտնուած գանձը ամբողջութեամբ բաղկացած է արծաթեայ դրամներէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահութեան որոշումով բացուած է Ելեկտրամանալխտութեան գիտահետազօտական հաստատութիւն մը, որ պիտի զբաղի ելեկտրական զանազան հարցերով:

ՔԱՆԱՔԵՌԻ ալիւմինիումի գործարանը, որ ցարդ հեռուէն կը ստանար իր հում նիւթը, այսուհետեւ պիտի կարենայ աշխատիլ տեղական հում նիւթով. արդարեւ, Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիայի քիմիաբանները երկար աշխատանքներէ եւ պրպտումներէ ետք յաջողած են ալիւմինիումի հում նիւթ ստեղծել կաւահողէն, որ մեծ քանակութեամբ կը գտնուի Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ:

ՂԱՓԱՆԻ մէջ վիրաբոյժ Յովսէփեան ողնուղեղի վերահատում մը կատարած է մէկ տարեկան երախայի մը վրայ, որ հիւանդ ծնած էր– գործողութիւնը յաջողութեամբ անցած է եւ մանչուկը ազատած հաշմանդամութենէ եւ վաղաժամ մահէ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ գրողներէն Մ. Կորիւնի «Զարիքն ու Քաջիկը» մանկական թատերգութիւնը չեխերէնով հրատարակուած է Փրակայի մէջ եւ մօտ ատենէն պիտի ներկայացուի չեխ թատրոններու մէջ: »Զարիկն ու Քաջարիկ»ը մեծ յաջողութիւն գտած էր Հայաստանի եւ Պուլկարիոյ բեմերուն վրայ:

×

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

Այս տարի Արամ Խաչատուրեան գացած է Փրակա եւ մասնակցած Երաժշտական Միջազգային Փառատօնին, որ նուիրուած էր Հայտընի եւ Հէնտըլի տարեդարձներուն:

Ա. Խաչատուրեան երկու երաժշտահանդէսներ տուած է Փրակայի մեծագոյն երաժշտասրահին մէջ. յայտագիրը կը բաղկանար իր Համանուագէն, ջութակի քոնչերթոյէն եւ «Սպարտակ»ի երկու պարերէն:

Մեծ յաջողութիւն գտած է մանաւանդ ջութակի քոնչերթօն, որ ներշնչուած է հայկական ժողովրդական երաժշտութենէն:

սելճուկ Թուրքերու կողմէ, ապա անոնց յաջորդներուն՝ Ճինկիզ Խանի (13րդ դար) եւ Թիմուրլենկի կողմէ, 1387ին:

Բերդը յաջողութեամբ դիմադրած է Ռուսերուն 1807ին, սակայն անձնատուր եղած է անոնց 1828ին եւ դարձեալ 1855ին: Գրաւուած էր կրկին Ռուսերէն՝ 1877–78ի պատերազմին, երբ Թուրքիա կորսնցուց Կարսի եւ Արտահանի նահանգները, եւ հարկադրուած եղաւ վճարելու 300 միլիոն րուպլիի վնասուց հատուցում:

Ռուսերը այդ դրամը գործածեցին սակայն շինելու համար Կարսի մէջ զինուորական մնայուն բնակարաններ, փայտավառող հսկայ վառարաններ, զորս հիմա կը գործածեն Թուրքերը: Սարըղամըշի ռուս օրթոտոքս եկեղեցին, շարժանկարի սրահի վերածուած է:

Եթէ Ռուսերը յաջողին անցնիլ Կարսի ճամբէն, հաւանաբար դժուար պիտի չըլլայ անոնց համար հասնիլ Էրզրում, արեւելեան Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքը, եւ յետոյ Եփրատ գետի շրջանը, կեդրոնական հարթավայրը:

Երկրորդ մեծ պատերազմէն յետոյ, Ռուսերը պահանջեցին վերադարձը Կարսի եւ Արտահանի շրջաններուն, եւ Թուրքերը անակնկալի պիտի չգան, եթէ այս առաջարկը կրկնուի: Անոնք չեն տարակուսիր, թէ Կարսի արիւնոտ պատմութիւնը պիտի կրկնուի օր մը:

Զ. ՄԷՆԼԻ

(7 էն վերջ)

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

•

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Իբր յաւելուած մեր 23 Հոկտեմբեր 1958 հաղորդագրութեան որուն մէջ յիշուած էին յատկացումներ եւ շնորհումներ, Հայ բարեսիրական եւ կրթական հաստատութիւններու, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան խնամակալ վարչութիւնը կը փափաքի հրապարակել առ ի գիտութիւն Հայ համայնքներու, հետեւեալ յատկացումներու մանրամասնութիւնները, որոնք նախորդ հաղորդագրութենէն ի վեր եղած են:

Հիմնարկութիւնը կը փափաքի նաեւ շեշտել թէ կրթական եւ տնտեսական վերահաստատման գետնի վրայ գտնուող զանազան կարեւոր ծրագիրներու առնչութեամբ, ներկայիս խոր ուսումնասիրութիւններ կը կատարուին: Ինչպէս իսկոյն պիտի գնահատուի, սոյն ծրագիրները կը կարօտին սակայն շատ զգոյշ ուսումնասիրութեան մը, որդեգրուելիք ուղղութեան եւ որոշ պայմաններու վերաբերմամբ: Ուստի, ուրիշ յայտարարութիւն մը պարփակելով յաւելուածական յատկացումներ եւ շնորհումներ Միջին Արեւելքի մէջ, որոնք ուրեմն ուսումնասիրութեան տակ կը գտնուին, մամուլին պիտի յանձնուի նմանապէս առաջիկայ տարուան ընթացքին:

Խնամակալ վարչութիւնը, իր վերջին ժողովներու ընթացքին, որոնք տեղի ունեցան Դեկտեմբեր 1958 եւ Փետրուար 1959ին, որոշեց հետեւեալ յատկացումները ընել, որոնց ընդհանուր գումարը կը հասնի 57.000 անգլ. ոսկիի:

ԼԻԲԱՆԱՆ

Յովակիմեան Մանուկեան վարժարան, Պէյրութ

2500 տոլարի յատկացում մը՝ իբր յաւելուած նախապէս յատկացուած 28.500 տոլարին, վարժարանի սրահին լրացուցիչ սարքաւորման եւ կահաւորումին:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Հայոց պատրիարքութիւն – Իսթանպուլ

3000 անգլ. ոսկիի յատկացում մը Ս. Խաչ եկեղեցւոյ նորոգութեանց համար, ուր մեր հիմնադիրը մկրտուած է:

Անարատ Յղութեանց վարժարան, Պանկալթի

40.000 թրք. ոսկիի յատկացում մը, վարժարանի անմիջական նորոգութեանց համար:

ԻՏԱԼԻԱ

Մխիթարեան Հայրերու Միաբանութիւն, Վենետիկ

3930 տոլարի յատկացում մը իբր յաւելուած նախապէս յատկացուած 17.597 տոլար եւ 35 սէնթ, տողաշար (լինօթիփ) մեքենայի մը գնման եւ զետեղման ծախքերուն:

ՖՐԱՆՍԱ

Անտիպի ծերանոցին կից յաւելուածական շէնք

14.300 տոլարի օժանդակութիւն մը, քսան տարիքոտ եւ անբուժելի Հայերու համար, նոր շէնքի մը կառուցման: Սոյն ծրագրի գործադրութեան իրենց նիւթական աջակցութիւնը կը բերեն նաեւ, Ազգերու Դաշնակցութեան տարագիրներու բարձր քոմիսէրը, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի Հայ Աղքատասիրաց կազմակերպութիւնը:

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ (ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ)

Հարվըրտ համալսարանի Հայագիտական Ամպիոն

Ծանօթ է թէ Միացեալ Նահանգներու Ամերիկահայերը ի մասնաւորի Համազգային Հայագիտական ընկերակցութիւնը, իրենց միացեալ ջանքերով կարեւոր գումար մը հաւաքած էին, Հարվըրտ Համալսարանի մէջ Հայագիտական Ամպիոնի մը հաստատման առաջադրութեամբ: Նկատի ունենալով Հայագիտական ուսմանց համաշխարհային կարեւորութիւնը եւ հետաքրքրութիւնը, հիմնարկութիւնը որոշեց 70.000 տոլարի գումար մը յատկացնել, ամբողջացնելու համար ընդհանուր գումարը, որ հարկաւոր է այսպիսի Հայագիտական Ամպիոնի մը հաստատման:

Հայ ուսանողներու կրթաթոշակներ

Քսան հազար անգլ. ոսկիի նոր հիմնադրամի մը հաստատումը, 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանին համար: Սաներու ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ առաջիկայ Յուլիս – Օգոստոս ամիսներու ընթացքին: Կրթաթոշակներ պիտի տրուին փոխատուութեան հիման վրայ:

ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Նախապէս կատարուած 130.000 տոլարի երկու փոխանցումներէն ի վեր, որոնք Մայիս եւ Սեպտեմբեր 1958ին եղան, նոր տեղեկագիրներ եւ նախահաշիւներ ստացուած են Ս. Աթոռէն, Մայր Տաճարի նորոգութեանց առնչութեամբ: Սոյն նախահաշիւները այժմ ուսումնասիրութեան տակ կը գտնուին եւ մօտերս ուրիշ դրամական փոխանցում մը պիտի ըլլայ:

Հիմնարկութիւնը կ՚ուզէ վերյիշեցնել թէ ցարդ Հայկական բաժնի ըրած յատկացումներուն ընդհանուր գումարը, մէջն ըլլալով ներկայ հաղորդագրութեան մաս կազմող յատկացումները, ի բաց առեալ Էջմիածնի յատկացումը, որը մաս կը կազմէ Կտակարարի մասնաւոր կտակին, կը հասնի 551.165 անգլ. ոսկի կամ 1.543.260 տոլար:

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոնա, 26 Մայիս, 1959

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (11)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Ժան դժգոհ, դիտեց զայն. Հարցնելու վրայ էր. «Երբէ՞ն ի վեր գաղտնիքներ ունիս ինձմէ», բայց իր եղբօր անկեղծ աչքերուն մէջ կարդացած պաղատանքը փակեց իր բերանը, եւ երկուքն ալ թողուցին ջրաղացը եւ թեւ թեւի հեռացան:

Զ.

Իրիկուն եղաւ... Կանգ առաւ մեծ անիւը, եւ սաով իսկ, անշարժութեան դատապարտուեցաւ փոքր անիւներու ամբողջ կազմածը: Լռութիւն տիրեց ջրաղացին վրայ, միայն, հեռուն, բաց սահանքին մէջ, շարժուն ջուրերը կ՚երգէին իրենց միօրինակ մեղեդին...

Հոս, տունին առջեւ, ճիշդ է որ առուն հանդարտ էր ու խաղաղ, կարծես նունուֆարներ կրելէ զատ ուրիշ բան չունէր ընելու, եւ մայրամուտ արեւակը կը ցոլար իր խոր ջուրերուն մէջ: Ոսկեզոյն ժապաւէնի մը նման, օձապտոյտ կը հոսէր անիկա ազաղուն լաստենիներու մացառներու մէջէն, ուր խումբ մը սոխակներ, մոռնալով իրենց արժանիքը, կը դաշնաւորեն իրենց հաղաղը՝ պայքարի մտնելու համար վարը գտնուող գորտերուն հետ:

Մարդկային այն երեք արարածները որոնք կոչուած էին այսուհետեւ այս ծաղկաւէտ մենութեան մէջ ջապրելու, ուր ամէն բան երգ կը ներշնչէր, հաւաքուած էին արդէն մտերիմ շրջանակի մը մէջ: Նստած պատշգամին վրայ, ճերմակ ծածկոցով սեղանին շուրջ, որուն վրայ նախաճաշ դրուած էր, անոնք մեծ պատիւ մը չընծայեցին անոր, այս իրիկուն, եւ իրենց գետին յառած աչքերը բարօրութեան խորունկ զգացում մը կ՚արտայայտէին: Մառթէն, դէմքը կըռթընցուցած իր երկու ձեռքերուն վրայ, ծուխի թանձր ամպեր կ՚արձակէր իր կարճ ծխամորճէն, ատեն ատեն ծիծաղի եւ մռլտուքի խառնուրդ ձայն մը հանելով:

Ժան բոլորովին մխրճուեցաւ թանձր տաղարթին մէջ, թոյլ տալով որ շոյեն իր դէմքը կոյս այգիին բարունակները, որոնք կը դողդղային եւ կը թռչկոտէին իր շունչին առջեւ:

Կէրթրուտ, գլուխը օձիքին մէջ մխրճած, խուսափուկ ակնարկ մը կը նետէր երբեմն երկու եղբայրներուն վրայ. կարծես անկարգ տղայ մըն էր որ կ՚ուզէր խենթութիւն մը գործել. բայց կը ջանար նախապէս վստահ ըլլալ թէ ոչ մէկը կը դիտէր զինքը: Բացայայտ էր որ չէր սիրեր լռել, եւ շատ վարժ էր ձայն խզելու համար: Սակայն, անիկա կը զուարճանար միս մինակ հացի գնդիկներ շինելով գաղտնօրէն, նետելու համար զանոնք որկրամոլ ճնճղուկներու խումբի մը, որ կը թափառէր գետինը, պատշգամին շուրջը:

Ճնճղուկ մը կար մանաւանդ, պզտիկ ալտոտ չարաճճի մը, որ իր ճարպիկութեամբ եւ արագութեամբ, պարտութեան կը մատնէր բոլոր միւսները: Անմիջապէս որ կերի հատիկ մը կուգար գլտորելով, կը բանար իր երկու թեւերը եւ կը սկըսէր դիւահարի պէս ճչել: Յետոյ, աջ ու ձախ միւսներուն հետ վիճելով մէկտեղ, կը ջանար թեւի հարուածներով կռուադաշտէն դուրս հանել գնդիկը, ապաօրէն տէր ըլլալու համար անոր, մինչդեռ իր ընկերները կտուցի կատաղի հարուածներ կը փոխանակէին դեռ իրարու հետ:

Այս տեսնելով, Կէրթրուտ խնդալու մեծ փափաք մը ունեցաւ. ուզեց բանի կերպով զսպել իր խնդուքը. թաշկինակը բերանը դրաւ եւ բռնեց իր շունչը մինչեւ որ դէմքը կապուտցաւ: Յետոյ, աւելի երկար ինքզինք բռնելէն յուսահատ, ոտքի ելաւ փախչելու համար: Բայց դեռ դուռը չհասած, սկսաւ խնդալ եւ անհետացաւ գաւիթին ստուերին մէջ, ուրախութեան ճիչեր արձակելով:

Երկու եղբայրները, իրենց երազանքէն սթափած, շտկուեցան:

— Ի՞նչ կայ, հարցուց Ժան սարսափահար:

Մառթէն ցնցեց գլուխը, ակնարկը ուղղած դէպի դեռահաս կինը, որուն խենթութիւնը եւ տղայութիւնները լաւ կը ճանչնար:

Քիչ մը ետք, բռնեց իր եղբօր ձեռքը եւ ըսաւ, մատով դուռը ցոյց տալով.

— Ըսէ, քեզ ճամբու դնելու երեւոյթը ունի՞ ան:

— Անտարակոյս ոչ, պատասխանեց Ժան, քիչ մը բռնազբօսիկ ժպիտով:

— Օ՛, մանչուկս, ըսաւ Մառթէն, քերելով իր փշանման գլուխը, ինչ մտահոգութիւններ ունեցայ: Շատ մը գիշերներ չքնացայ անկողնիս մէջ, քու վրադ կը մտածէի գիտե՞ս, այն անիրաւութեան համար զոր ըրած եմ թերեւս քեզի...:

Դադարէ մը ետք, շարունակեց.

— Եւ սակայն, երբ կը տեսնէի զայն այսքան քաղցր, այսքան անմեղ, ըսէ ինծի, կարելի՞ էր որ չսիրէի զայն: Անմիջապէս որ տեսայ, ահ, այլեւս ես իմ տէրըս չէի: Անիկա ինծի կը յիշեցնէր իմ Ժաննս, շատ մը կողմերով — ուրախ, փայլուն աչքեր, ուր կը կարդացուէր խենթ զուարթութիւն մը, ճիշդ քեզի պէս:

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Համազգային Ընկերութեան պարբերական դասախօսութիւնը այս Շաբաթ, Յունիս վեց, երեկոյեան ժամը 9ին, Մշակոյթի տան մէջ (17 Ռիւ Պլէօ) :

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթը՝ ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ՝ (Նոպելեան մրցանակ) :

Մարդը, բանաստեղծը եւ իր վէպը՝ «ՏՐ. ԺԻՎԱԿՕ» :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Տէսինի Նոր Սերունդի կողմէ :

Շաբաթ, Յունիս 6, ժամը 9ին, Սալ տէ Ֆէթ տը լա Մէրի, Տէսին :

Նուագախումբ՝

RUDY MISSOL

Հայերէն երգեր՝ ԺՕ ՊՕՂՈՍԵԱՆ :

COTILLONS-BAR-BUFFET

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԽՈՒՄԲ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ *Շաբաթ, Օգոստոս* 8,
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ *Երկուշաբթի, Օգոստ.* 18:
Պայմաններուն համար դիմել՝
Պ. ՖԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆ
293, Ave. St.-Ju ier, Marseille 12· - Tel. 4879-75

×

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲ

Ս. ՂԱԶԱՐ, ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 8:
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31:
Ճամբորդներու թիւը սահմանափակ է:
Արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 5 :
Պայմաններու համար դիմել՝
Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ
7, Rue de la Grange Batelière, Paris - 9· Tél. PRO. 56 31
Պ. ԹԱՐՈՆ՝
58, Bd. Serrurier, Paris 19 - métro Pré-St-Gervais
Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ՝
11, Ave. Béranger, Arnouville-les-Genesses (S. et O.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի յաւարտ պատարագի ժամը 10·30*ին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի վաստակաւոր ուսուցիչ ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:*

Եւ նոյնպէս Թաղիս մէջ պաշտօնավարած քահանայ հայրերու Տէր Մեսրոպ Քհնյ. Աւէտեանի, Տէր Բաբգէն Քհնյ. Ասլանեանի, Տէր Գալուստ Քհնյ. Մովսէսեանի, Տէր Շահէն Քհնյ. Աբէլեանի: *Եւ Թաղիս վաստակաւոր եկեղեցաշէն ու դպրոցաշէն ազգայիններու* Բարսեղ Հայրապետեանի, Տիգրան Ստեփանեանի, Բարսեղ Փիլիկեանի, Պօղոս եւ Յակոբ Պալեանի, Նշան Փափազեանի, Միքայէլ Կուլեանի *եւ համայն Թաղիս հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոյն :*

Կը հրաւիրուի Թաղիս բարեպաշտ հայ հասարակութիւնը :

×

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

Մահուան քառասունքին առթիւ, իր զաւակներուն եւ թոռներուն փափաքին համաձայն հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Պերճ Ջիլինկիրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Մայր եկեղեցին, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ՊԵՐՃ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՎԱՐՁՈՒ ՑԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Ամառուան ամիսներուն համար վարձու են երեք սենեակ, խոհանոց եւ տուշ, Անթիպի մէջ: Հրաշալի տեսարան, ծովէն երկու քիլոմեթր հեռու: Մանրամասնութեան համար գրել՝

M. GARABEDIAN
VILLA SAYAT NOVA, LA CONSTANCE
ANTIBES - A.M.

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ,

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Բացառիկ պատրաստութեամբ :
ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ
CASA D'ITALIA (Théâtre Verdi)

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը երեքին, Խրիմեան սրահին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» *կո*միտէի: *Հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէի :*

Կը խօսի ընկեր Կ. ՄԵՀԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կ'երգեն Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Տիկին Մուրատեան, Օր. Ա. Քէօսէեան, Նահապետեան *քոյրեր :*

Կ'արտասանեն Եր. Գրիգորեան, Զ. Մուրատեան:

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» *կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի* «Սիամանթօ» *խումբին, Ֆ. Կապ. Խաչին եւ Ազգային Միութեան :*

Այս Շաբաթ, ժամը 20·30*ին, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ:*

Կը նախագահէ ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ մեներգ :

Խմբերգ, Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Աբրահամեանի :

Մուտքը ազատ է:

×

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին:

Ժամը 15·30*ին, Րիւ Ժէի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայեան ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին :*

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ:
Կը բանախօսէ ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին՝ տեղական կարող ուժերու կողմէ : Երգ, արտասանութիւն, խմբերգ Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ :

Տոհմիկ պարեր կը պարէ Կապ. Խաչի պարախումբը: Անոյշ օբէրէթը միջնարարին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Համազգային Մշակութային Միութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Ժանին Թաշճեանի եւ ընտանիքին ողբացեալ Շաւարշ Թաշճեանի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Պ. Պ. Արամ Թէրզիպաշեան երկու հազար ֆրանք, Թ. Գըլըճեան երեք հազար, Օ. Հրաչեան, Կ. Փօլատեան, Վ. Պանտիկեան հազարական ֆրանք, Սեպուհ Միլտոնեան երկու հազար :

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Զըլըեան, իրենց սիրելի զաւակներուն՝ Մկրտիչի եւ Գայանէի անմոռանալի յիշատակին տասը հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան, հինգ հազար ֆրանք Կապոյտ Խաչին, հինգ հազար ֆրանք Կարմիր Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ին:

×

Տիկին Հեղինա Երեմեան փոխան հոգեհանգիստի իր ամուսնոյն Լեւոն Երեմեանի, Օննիկ Երեմեանի եւ ներոջ՝ Ովսաննա Երեմեանի յիշատակին, 4000 *Ֆր. կը նուիրէ Աղքատախնամին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :*

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Փարիս Կարապետեան հազարական ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն: (Ստանալ Յառաջէն) :

Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանի Աշակերտաց Ծնողքներու եւ Մուրատ-Ռափայէլեան Ն. Ա. Միութեանց միացեալ կազմակերպութեամբ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾԱՌԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16էՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ԺԱՄԸ 20 ԷՆ ԵՏՔ
... ՈՒՐԱԽ, ԶՈՒԱՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ...

ՏԷՏԷՃԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
իր ամբողջական կազմով

Փարիզի մէջ առաջին անգամ
Ա Ն Ր Ի   Մ Ա Ր Գ Ա Ր Ե Ա Ն
հեղինակ-երգիչ

ԵՐԳ, ԽՄԲԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
« Շիշ քէպապ »
ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Անձրեւոտ օդի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ ներքին սրահներու մէջ

26, RUE TROYON, SÈVRES — MÉTRO : PONT DE SÈVRES

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

SALLE PAUL FARALICQ
21. Rue Yves Toudic, Faris - Métro Képuplique

Երկուշաբթի, Յունիս 8, ժամը ճիշդ 20·45ին :

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզահայ թատրոնի լաւագոյն արուեստագէտներուն :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ
Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Դրամ չորս արար, Ա. Շիրվանզադէի:
Բեմադրութիւն Տիկ. ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆի
Կը մասնակցին.— Քնար Ազնաւուր, Բերկրուհի Դաւիթեան, Նոյեմի Շահինեան եւ Հայկուհի Խտշեան, Տրդատ Նշանեան, Նուրհան Մարգարեան, Ս. Սուրէնեան, Ն. Պշտիկեան, Օ. Սարաֆեան, եւ Արտաշէս Գմբէթեան :

Մուտքի գիները՝ սովորական :

Դիմել՝ Հր. Բալուեան գրատունը, 43, Րիւ Րիշէ, Փարիզ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ
ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն – 22

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով, առատ ըմպելի եւ աւանդական «շիշ քէպապ» :

Մուտք 100 փրանք
ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200*հոգինոց բացօթեայ ճաշ մը նախատեսուած է կէսօրին, անձ գլուխ* 800 *ֆրանք ճաշ եւ մուտք: Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել: (Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը*, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, հեռաձայն ՓՐՕ. 77–73) :

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ առնել թիւ վեց օթոպիւսը մինչեւ Կրօլէ կայանը: Թրէնի ժամեր կէսօրէ առաջ 10·45, 11·13, 11·35, 12·5, 13·33, 13·54, 14, 14·30 : Վերադարձ.— 19·21, 19·30, 19·51, 20·09, 20·51, 21·14, 22·16: *Վերջին օթօպիւս ժամը 21ին :*

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի առաւօտ յաւարտ Ս. պատարագի Կաթ. Պատուիրակ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
ծայրագոյն վարդապետի աստիճան պիտի տայ նոր ձեռնադրուած՝
ԲԱԲԳԷՆ ԵՊԻՍԿ. ԱՊԱՏԵԱՆԻՆ
Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ

20, RUE JEMMAPES
ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պաշտամունք՝ այս Կիրակի, Սէն Ժերոմ՝ ժամը 9·30*ին, Ռիւ Ժէմաբ, Մարսէյլ՝ ժամը* 10·45*ին:*

Կը քարոզէ՝ Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ :

Նիւթ՝ «Քրիստոս ամէն բանի մէջ նախապատիւ » :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Փարիզի եկեղեցւոյ Պանեէօ - Քաշանի դպրոցի ամավերջի հանդէսը՝ Յունիս 7ին, Կիրակի օր ժամը երեքին, Քաշանի Թաղապետարանի Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ Պ. Լեւոն Տօնիկեան

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսիլիոյ Թոքատի Հայր. Միութեան առժամեայ վարչութեան կողմէ: Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ Պոմոնի Թրուալիւքի *պարտէզին մէջ :*

Հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Պ. Մկրեանի, նախագահութեամբ Պ. Այգազի :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

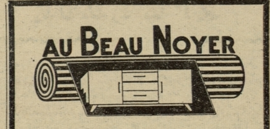
ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» *ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները: Այս Շաբաթ ժամը 21ին: Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհանուր ժողովը այս Կիրակի, Պար տիւ Կլօպ, առաւօտեան ժամը 9ին: Նիւթական ու բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի դաշտապարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ Յուլիս հինգին :

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՁՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր.·վեց·2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 6 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 6 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8411 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4312

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՏԱԾԵԼԻ ԱՊՐԱՆՔ

Կրկնենք անգամ մը եւս, որ համայնավարական գաղափարաբանութիւնը ըստ էութեան հակակրօնական է եւ անաստուածեան :

Ահա՛ թէ ինչ կը գրէր Ամեն. Գարեգին Պատրիարք «Աշխարհի լոյսն ի Հայս»ի Ա. հատորի «Ներածական – Յառաջաբան»ին մէջ.

« Կրօնքը ափիոն է»,— կը պատգամէ Լենինեան ժխտումնաւէր նոր վարդապետութիւնը: Բայց դարավերջին այս ուսուցումն ինքն իսկ «ափիոն» մըն է, թմրեցուցիչ մ'իրական, ընկերային քաղցրաւենիքի մը մէջ լուծուած, որ շատ հեշտութեամբ կը ներարկուի Տեսիլի եւ Գաղափարականի բարձր ու ազնուական թռիչքներէն զուրկ տկար միտքերում եւ հոգիներում »:

Խորհրդային դրախտին մէջ կը կիրարկուի «երկու չափ երկու կշիռ»ի սկզբունքը :

Կրօնքը երկրէն ներս կը հալածուի եւ եկեղեցիները կը փակուին : Չեկիստները էջմիածնի մայր տաճարին մէջ երգող դպիրներուն անունները կ'արձանագրեն՝ սարսափի տակ պահելով զանոնք: Երեւանի կէս միլիոն բնակչութեան համար երեք փոքրիկ եկեղեցիներ միայն ձգած են՝ քանի մը քահանաներով :

Կրօնական կնունք, պսակ եւ յուղարկաւորութիւն ժամանակավրէպ կը համարուին Հայաստանի մէջ :

Էջմիածնի հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդի անդամներուն անգամ կը զլացուի թաղուիլ եկեղեցական արարողութեամբ: Փաստերը թարմ են դեռ եւ չեն մոռցուած: Ակադեմիկոս Ստեփան Մալխասեանցի եւ վարպետ Աւետիք Իսահակեանի յուղարկաւորութիւնը կատարուած է աշխարհական – քաղաքային կարգով, ի մեծ դայթակղութիւն ... Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Հայաստանի հաւատացեալ ժողովուրդին եւ հանգուցեալներու ընտանեկան պարագաներուն :

Վեհ. Վազգէն Ա. բարեմտօրէն կը հաւատայ եւ կ'ուզէ հաւատացնել թէ «Մայր Աթոռի վերակենդանութիւնը եւ վերաշինութիւնը պայմանաւորող մէկ ուրիշ կարեւոր ազդակ կը հանդիսանայ կրօնական կեանքի նկատմամբ մեր Հայրենի Պետութեան լայնախոհ եւ բարեացակամ վերաբերմունքը, որ կ'արտայայտուի իրաւական եւ գործնական ձեւերով, որով մեր եկեղեցական կեանքը, յատկապէս Մայր Աթոռը, հետզհետէ, քայլ առ քայլ կը վերաշինուի, կը կազմակերպուի եւ կը ծաղկի » (Էջմիածին, Հոկտեմբեր – Նոյեմբեր 1958, էջ 12) :

Երանի՜ հաւատացողաց :

Գործը կը ժխտէ դժբախտաբար խօսքը: Էջմիածինը՝ «պաշտօնական ամսագիր Հայրապետական Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի», կը հրատարակուի Սփիւռքի Հայութեան համար: Երկրին մէջ զայն կարդացողներ չկան :

«Արտածելի ապրանք» է, ինչպէս կրօնքը, ինչպէս Հայաստանեայց առաքելական Սուրբ Եկեղեցին, ինչպէս Սահմանադրութիւնը, զոր Էջմիածին կ'ուզէ պարտադրել արտասահմանի հայ գաղութներուն :

Խորհրդային իշխանութեանց արտաքին քաղաքականութեան մաս կը կազմէ կրօնքի, եկեղեցիի եւ Մայր Աթոռի շահագործումը՝ յօգուտ իրենց պրոպագանտին :

Այս նպատակին համար անոնք կ'օգտագործեն «կաթողիկոսական նուիրակ»ները: Անոնցմով կ'ողողեն Սփիւռքի թեմերը եւ կը յաւերժացնեն անոնց պաշտօնները: Մինչդեռ «նուիրակ»ը մասնաւոր առաքելութիւն մը պէտք է ունենայ, սահմանափակ պայմանաժամով :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԵՂՔԱՅԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՅՈՒՇԱԳԻՐ

★

Արտաքին նախարարները կը շարունակեն գոցփակ նիստեր գումարել, բայց յաջողութեան ոչ մէկ նշան կը տեսնուի ցարդ :

Կը կարծուէր թէ անելը վերջնական է եւ Արեւմտեանները իրենց առաջարկները սպառած են, բայց առջի օր յայտարարուեցաւ թէ նոր եւ նախորդներէն աւելի վճռական առաջարկներ ներկայացուած են Արեւմուտքի կողմէ: Հերթըրի բնակարանին մէջ գումարուող գաղտնի նիստի մը ընթացքին Կրոմիքոյի յանձնուած է յուշագիր մը:

Համաձայն այս յուշագրին՝ Արեւմտեանները Պերլինի իրենց իրաւունքները կը պահեն: Չորս մեծերը հաւասարակշիռ յարաբերութեամբ մը քարոզչութիւնն ու խափանարարական աշխատանքները պիտի արգիլեն՝ փոխադարձ հետնի վրայ: Աւելցնելով թէ Արեւմտեան Գերմանացիները պիտի դրացին Արեւմտեան Պերլին մուտքի եւ ելքի գործերով՝ ինչ որ Արեւելեան Գերմանիոյ որոշ իրաւասութիւններ կուտայ :

Այս համաձայնութիւնները ի զօրու պիտի մնան մինչեւ Գերմանիոյ վերամիացումը:

Կրոմիքոյի եղած առաջարկներուն մաս կը կազմէ նաեւ չորս մեծերու եւ երկու Գերմանիաներու մասնակցութեամբ խառն յանձնախումբի մը կազմութիւնը՝ վէճերն ու տարակարծութիւնները հարթելու եւ Պերլինի նրբանցքին մէջ քարոզչական աշխատանքներուն հսկելու համար :

Առ այժմ մամուլին ծանօթ կէտերը ասոնք են եւ պաշտօնական շրջանակներու կարծիքը այն է թէ Կրոմիքօ, իր կարգին, վճռական առաջարկներ պիտի ընէ եւ վերջապէս դրական դիրք մը պիտի որդեգրէ կողմերու մերձեցումը դիւրացնելու համար :

Այս կարծիքը հող շահեցաւ մանաւանդ այն ատեն՝ երբ Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը առաջարկեց որ հրապարակային նիստ մը գումարուի: Հաւանական է՝ որ կարեւոր յայտարարութիւններ ընէ այս նիստին ընթացքին, քանի որ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի Արտաքին նախարարները ընդունեցան Կրոմիքոյի առաջարկը :

ԼԱՈՍԻ ՀԱՐՑ՝ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Անկախ գաղտնի եւ հրապարակային ընդհանուր նիստերէ՝ Արտաքին նախարարները գրեթէ ամէն օր առանձին հանդիպումներ կ'ունենան իրարու հետ: Անպաշտօն կամ կիսապաշտօնական այդ խօսակցութեանց ընթացքին կարեւոր հարցեր սեղան կը դրուին եւ, թերեւս, աւելի դիւրին կը լուծուին ...:

Վերջերս Կրոմիքօ – Սելվին Լոյտ աւելի քան կէս ժամուան խօսակցութեան մը ընթացքին, խորհրդային Արտաքին նախարարը իր կառավարութեան մէկ առաջարկը ներկայացուց Սելվին Լոյտի.— Խ. Միութիւնը Անգլիան կը հրաւիրէ իրեն միանալ՝ որպէսզի Լաոսի արքայական կառավարութեան միանաբար առաջարկեն ընդունիլ միջազգային յանձնախումբին հրաւէրը :

Համայնավար երկիրները կը յայտարարեն թէ բուռն բախումներ եղած են Լաոսի մէջ, արքայական ուժերու եւ ընդդիմադիրներու միջեւ. անոնք կը հաստատեն նաեւ որ արքայական կառավարութիւնը 1954ի զինադադարի համաձայնութիւնները չի յարգեր : Եթէ այսպէս շարունակուի, սպառնաց Կրոմիքօ, Հնդկաչինի մէջ խաղաղութիւնը պիտի վտանգուի: Հետեւաբար, միջազգային յանձնախումբ մը պէտք է դրկել՝ որ տեղւոյն վրայ ուսումնասիրէ կացութիւնը :

Անգլիոյ Արտ. Նախարարը խոստացած է հարցը ուսումնասիրել : Ուրբաթ իրիկուն՝ Կրոմիքօ եւ Սելվին Լոյտ նոր հանդիպում մը պիտի ունենային, Լաոսի խնդիրը աւելի մանրամասնօրէն քննելու համար :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

ՏԸՊՐԷ ԿԸ ՃՇԴԷ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչապետ Տըպրէ Հինգշաբթի օր, երկար ճառով մը պարզեց կառավարութեան ներկայ եւ ապագայ քաղաքականութիւնը :

Ալժերիոյ մասին խօսելով, Տըպրէ ճշդեց թէ կը շարունակուի Զօր. Տը Կոլի քաղաքականութիւնը եւ «ինչ որ կը պատրաստուի՝ վաղուան Ալժերիան եւ Ֆրանսան է, միացած լաւագոյն եւ հաւասարակաց ճակատագրի մը համար »:

Տըպրէի յայտարարութիւնները շատ յստակ են: Որեւէ պատրանք չի մնար Ալժ. Ազատ. Ճակատի ղեկավարներուն կամ զանոնք պաշտպանողներուն հաշտութեան մը համար որ պայմանաւորէ նաեւ Ալժերիոյ քաղաքական ապագան :

Անդրադառնալով Ֆրանսայի ներկայութեան օրինաւորութեան Ալժերիոյ մէջ, Տըպրէ շեշտեց.— « Ֆրանսական օրինաւորութիւնը գլխաւոր հարցն է Ալժերիոյ մէջ: Եթէ Ֆրանսան իշխանութիւնը վարելու իրաւունքն ունի այսօր, այդ նախ իր անցեալին կապակցութեամբ է, ինք է որ տուած է Ալժերիացիներուն պետութեան մը եւ ազգի մը պատկանելու զգացումը »:

Ալժերիոյ վերելքին համար Տըպրէ կուտայ նաեւ բացուած վարկերուն քանակութիւնը — 1959ին՝ հարիւր միլիառ, 1960ին 120 միլիառ, 1961ին 150 միլիառ, եւ կ'աւելցնէ.— « Կը տեսնուի թէ ինչ ոստում մը պիտի կատարէ Ալժերիան՝ մահմետական աշխարհի միակ երկիրը որ միաժամանակ կը հասնի իր տնտեսութեան բարգաւաճման, ընկերային բարձրացման եւ քաղաքական ժողովրդավարութեան »:

—o—

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԿԸ ՄՆԱՅ

★

Արեւմտեան Եւրոպայի մամուլի գործակալութիւնը հաղորդեց թէ Ատընաուըր ետ առած է իր թեկնածութիւնը Հանրապետութեան նախագահի աթոռին :

Ծանօթ է որ վերջերս Ատընաուըր թեկնածու էր Դաշնակցային Հանրապետութեան նախագահութեան եւ իր ընտրութիւնը կասկած չէր վերցներ : Սակայն քաղաքական շրջանակներու մէջ բաւական տարակարծութիւններ ծագեցան իր յաջորդին մասին :

Ատընաուըր կ'ուզէր որ երբ ինք նախագահ ըլլայ, վարչապետութիւնը յանձնուի ելմտական նախարար՝ Ֆռանց Էցելի, մինչ խորհրդարանին քրիստոնեայ — ժողովրդավար խմբակցութեան մեծամասնութիւնը դէմ էր Էցելի եւ կ'ուզէր վարչապետ ընտրել տնտեսական նախարար՝ Լուտվիկ Էրհարտ :

Այս ձեւով Ատընաուըր վարչապետ կը մնայ եւ Էցել թեկնածու՝ Հանրապետութեան նախագահութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՇՏԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Խրուշչեւ Թիրանայէն ուղղակի գացած է Հունգարիա, ուր պիտի մնայ երկու օր: Հունգար կառավարութեան ներկայացուցիչները՝ զինքը դիմաւորած են օդակայանին մէջ :

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը ընդունած է վեց միլիոն տոլար վճարել նացիներու զոհերուն ընտանիքներուն (Հրեաներու) :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան Նախագահ Տը Կոլ նոր շրջապտոյտի մը ելաւ. դէպի Օվերնիա :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ 18 հոգինոց պատուիրակութիւն մը երկուշաբթի օր պիտի երթայ Մոսկուա՝ Վարչապետ Կրոթվոլի եւ Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Ուլպրիխթի գլխաւորութեամբ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ առժամեայ «կառավարութեան» ղեկավար Ֆերհաթ Ապպաս շաբաթ օր Գահիրէէն պիտի մեկնի Եուկոսլաւիա, մարեշալ Թիթոյի հրաւէրով պաշտօնական այցելութիւն մը տալու համար. պիտի տեսնուի Թիթոյի եւ եուկոսլաւ այլ ղեկավարներու հետ :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ Ընկերակցութեան փոխ նախագահ զօր. Քարփանթիէ յայտարարեց թէ Ալժերիոյ մէջ ապստամբութեան դէմ կռուելով, Ֆրանսա կը պայքարի համայնավարութեան դէմ :

ՓՐՈՖ. ԺԱՆ ՏԸԼԷ, մեծ մասնագէտ մտային եւ ջղային հիւանդութեանց Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ հինգշաբթի օր: Ծնած 1907ին, Տըլէ ունի բազի դրական եւ բժշկական աշխատութիւններէ, վէպեր եւ գրական քննադատութիւններ: Ուսումնասիրութիւններ ունի Ժիտի եւ Փրուսթի մասին: Տըլէ ընտրուեցաւ Ժորժ Լըքոնթի աթոռին, 21 ձայնով, առաջին քուէարկութեամբ :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն թէ Լիբանանեան կառավարութիւնը եւ Այ – Փի – Սիճ (Իրաքի Քարիւղի Ընկերութիւն) համաձայնութեան եկած են : Բաշիր Քարամէ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին տուաւ հետեւեալ մանրամասնութիւնները: Այ – Փի · Սիճ 11 միլիոն լիբանանեան ոսկի պիտի տայ, տարեկան Լիբանանի պետական գանձին եւ 35.000 անգ. ոսկի այն շրջաններու թաղապետութեանց ուր ընկերութիւնը շինութիւններ ըրած է: Ցարդ Լիբանանի կը վճարուէր տարեկան 3.250.000 լիբ. ոսկի:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ Իրաք պիտի քաշուի սթերլինի շրջանէն: Քասըմ ընելով այս յայտարարութիւնը ըսաւ սակայն թէ բարեկամական կապերը պիտի պահուին Անգլիոյ հետ :

ՊԱՐՍԻՑ Շահը Թեհրան վերադարձաւ:

ԼԱՏԻՆ Ամերիկայի մէջ կացութիւնը միշտ ծանր է: Միջադէպեր եւ հրդեհներ պատահած են Էքուաթորի մէջ: Պաշարման վիճակ յայտարարուած է: Փարակուէյի մէջ, նոյնպէս, ծանր դէպքեր տեղի ունեցած են: Համաձայն Լա Փռենսա թերթին ուսանողական ցոյցի մը ընթացքին 4 հոգի սպաննուած են եւ 30 հոգի վիրաւորուած: Փերուի մէջ, դրամատան պաշտօնեաները որ վաթսուն օրէ գործադուլը կը շարունակեն, փորձեցին վերսկսիլ աշխատանքը, բայց յարձակումներու ենթարկուեցան :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Պերլինի քաղաքապետ՝ Վիլի Պրանտ Յունիս 11ին պիտի ընդունուի Զօր. Տը Կոլի կողմէ: Պրանտ նախապէս տեսակցած է Այզընհաուըրի եւ Մաքմիլընի հետ :

ՎԱԼԱՆՍԷՆ (Սպանիա) կը հաղորդեն թէ սպանական ոստիկանութիւնը կարգ մը ձերբակալութիւններ ըրած է, ձախակողմեան ուսանողներու շրջանակներու մէջ:

ԱՒԵԼԻ ՈՒՇ Է
ՔԱՆ ԿԸ ԿԱՐԾԵՍ ԴՈՒՆ

Անցեալ ամառ, երբ արձակուրդի համար գացեր էի իր հանքային ջուրերով նշանաւոր քաղաք մը. հոն եկաւ բանաստեղծ Թափառականը: Ջինքը մօտէն չճանչցողներուն համար ըսեմ թէ իր գրչանունը արդարացնող մարդ մըն է, բոլէ մը տեղ մը հանդարտ նստիլ չի գիտեր: Եթէ ընելիք մը չունենայ, կը նստի կառք ու աննպատակ կը վարէ: Դժուար է ըսել թէ այդ մինակութեան պահերուն ի՞նչ կ'ընէ. բայց երբ քովը մէկը ըլլայ. ան ընդհատ կը խօսի հինէն նորէն, կ'երգէ, կամ՝ իր կամ իր սիրած բանաստեղծներէն սուղեր կ'արտասանէ: Իր անհանդարտ պահերէն մէկուն էր որ գիս առաւ տարաւ Վարդերու Պարտէզը: Շիտակն ըսելով այդ համբաւաւոր վարդերու պարտէզէն յուսախաբուեցայ. ամենահասարակ ու ամէնէն դիւրին աճող տեսակներէն հարիւրեակ մը թուփեր՝ երկու ծերունի պարտիզպաններու մշտական խնամքին ու հսկողութեան յանձնուած: Ջկար թուփ մը որուն ծաղիկներուն բուրումը անցնող հովին թեւերով քթիդ հասնէր կամ գոյնը առինքնէր քեզ: Այսքանը՝ Վարդերու Պարտէզին ու իր պարունակած վարդերուն համար. բայց միւս մասերը, մանաւանդ այդ խաղաղ ու արեւշատ վայրին պատմութիւնը ինքնին յուզիչ է ու հետաքրքրական: Ան ժամանակին եղած է բնակավայրը հարուստի մը, որուն մէկ հատիկ զաւակը, ջրախեղդ է եղած կալուածի երկու աւազաններէն մէկուն մէջ: Սրտաբեկ ծնողքը, ապարանքն ու ամբողջ կալուածը յատկացուցած են առանձնութեան մէջ խոկալ ու աշխատիլ փափաքող մտաւորականներու, ու իրենք քաշուած հեռու տեղ մը՝ միաժամանակ յանձն առնելով կալուածի մատակարարման ու պահպանման բոլոր ծախքերը:

Կալուածը, ինչպէս ըսի, ունի երկու աւազաններ, անտառակ մը, լայնանիստ ու հին զօրանոցներու պէս ամուր հիմերով ընդարձակ տուն մը ու, բացատի մը կեդրոնը, խէժարոյր մայրիներու խաղաղ շուքին տակ բարձրացող ցած պատուանդանի մը վրայ, լեցուն ու կլոր միսերով ժպտուն աղջնակի մը մարմարէ արձանը: Այնքան թարմ է ան, այնքան իրական ու կենդանի որ, ահա կ'ըսես պիտի իջնէ իր պատուանդանէն ու քալէ անտառի գով խորքը կամ աւազանը՝ որուն խաղաղ ու քիչ մը կանաչ ջուրերուն մէջ ան խեղդուած է սեւ օր մը...

Մոռցայ ըսելու թէ աւազաններէն մէկուն կեդրոնէն ցայտաղբիւր մը իր ջուրերը վեր կը նետէ ու արեւոտ օրերը մշտական ծիածան մը ունի իր վրայ կլորցող. միւսը, որ համեմատաբար աւելի մեծ է ու խոր, ջրաշուշաններով լեցուն է: Ըսին ինծի թէ այս վերջնոյն մէջ է տեղի ունեցած ողբերգութիւնը ու մտքի աչքերով տեսայ ծաղիկներու գոյներուն ու շուշաններու լայն, ծփացող տերեւներուն մէջ: անբախտ աղջնակին կապարագոյն դէմքը...

Վայրը լեցուն է այցելուներով, լուսանկարչական գործիքներով ու ամէնազգի հետաքրքիրներով. ու, հակառակ այդ բոլորին, անսահման խաղաղութեամբ: Պատմութեան ողբերգականութիւնն է՞ պատճառը, թէ ոչ՝ ուրիշ ու ինծի անծանօթ պատճառ մը կայ, չգիտեմ, ամէն մարդ կը քալէ, կը խօսի ու կը շարժի հազար զգուշութեամբ տեսակ մը երկիւղածութեամբ ... կարծես մտահան չընելով թէ հոն, այդ դրախտանման վայրին մէջ, անժամանակ այցելած է մահը ... Այցելած՝ ու սգաւոր ծնողք մը թողած իր ետին ու իր հետքին վրայ ...

Դարատափի մը վրայ, դարնեվարդերու պատ մը կայ. ու անոր առջեւ ալ, ալ հնութեան ու քայքայումի նշաններ յայտնաբերող պատուանդանի մը վրայ՝ արոյրէ արեւի ժամացոյց մը: Մեծ հաւատք չունիմ այդ գործիքներուն վրայ, որոնք, բանի մը ծառայելէ աւելի, զարդարանք են կարծես, տեսակ մը անհրաժեշտութիւն՝ վայրին իրական ու լման պարտէզի երեւոյթ տալու՝ ինչպէս նոյն նպատակին կը ծառայեն օրինակի համար մակնոլիաներու շուքին տակ դրուած երկու հոգինոց նստարաններն ու ծառերու բուներուն ամրացուած թռչուններու մարդակերտ բոյները ... Առարկութիւն չունիմ մեղուներու բզզոցին, ջուրերու [illegible]աչին՝ ու աւազաններու ջուրին մէջ [illegible] շուքերնին ցոլացնող անանուխներու մասին... Այս վերջինները անհրաժեշտութիւններ են ... Բայց ինչ որ յատկանշական կը դարձնէ այդ արեւու ժամացոյցը, անոր տակ, սպիտակ մարմարի վրայ փորագրուած հետեւեալ նախադասութիւնն է.

It is later than you think
Աւելի ուշ է քան դու կը կարծես ...

Կարդացի զայն՝ ու ինկայ խոր մտածման մէջ: Պահ մը յետոյ, քովս մօտեցող Թափառականին դարձայ ու հարցուցի թէ.— Արդեօք երախան խեղդուած ատեն քանի՞ տարու էր — Վարը կառուցուած իր արձանէն դատելով, երեք՝ կամ առաւելագոյնը՝ չորս տարու ըլլալու էր:

Ու խօսակցութիւնը հատաւ:

Ես ինքս ծնողք, զաւակներու հայր ըլլալուս համա՞ր էր որ այդքան շատ յուզուեցայ, թէ ոչ՝ մահուան զաւակիր հրեշտակին թեւաբախումը զգացի ուսիս մօտ... Չգիտեմ: Օրըս հարամ եղաւ: Քիչ մը եւս հոն շուքի մը տակ հանգչելէ ետք, ընկերոջս հետ ճամբայ ելանք դէպի հիւրանոց:

Տարի է անցած այնօրէն ի վեր, բայց չեմ կրնար մոռնալ արեւու ժամացոյցին տակ փորագրուած նախադասութիւնը.—

Աւելի ուշ է քան կը կարծես դուն:

Ջեմ մոռցած նաեւ ուրիշ տեղ մը, ուրիշ պայմաններու տակ կարդացուած ուրիշ նախադասութիւն մը: Նորէն ամառուան արձակուրդի օրերս էին՝ ու լեռն էի այս անգամ: Ընկերներով կը ճամբորդէինք երբ բլուրի մը կողին, կանաչներու մէջ կորսուած աղօթատեղիի մը խաչը տեսանք ...: Կեցուցինք կառքը ու թափուեցանք դուրս: Մատուռ մըն էր համեստ ու խորհրդաւոր: Ոչ մէկ չքեղանք ունէր, ոչ ալ՝ դրան վրայ փակ կամ կողպանք: Բայց ունէր խորհրդաւորութիւն մը՝ որուն նմանը, մեծ քաղաքներու մայր եկեղեցիներն իսկ չունին ... Եթէ ես Աստուած ըլլայի.— Մեղայ յանդուգն մտածումիս համար .— պիտի նախընտրէի նման տեղ մը բնակիլ ... Այնքան գրաւիչ էր այդ մատուռը ... Խաղաղութի՛ւնն ըսես ...

Մուտքին աջ կողմը, անդապղինձի վրայ փորագրուած արձանագրութիւն մը կար.— Մատուռս կառուցուեցաւ Տիկին Հռիփսիմէի նուիրատուութեամբ:

Մտիր ներս ու հանգչէ պահ մը:

Ջեմ գիտեր ինչու՝ այս երկու նախադասութիւնները մինչեւ հիմա մտքիս մէջ զուգորդուած են՝ ու չեմ կրնար զանոնք մոռնալ.—

Աւելի ուշ է՝ քան դուն, կը կարծես. Ներս մտիր՝ ու հանգչէ պահ մը ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՄԻՋՆԱԴԱՐՈՒ ՀԱՅ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԼԱՄԴԱՐԵԱՆ

●

ԽՄԲ.— Պուքրէշի «Նոր Կեանք»էն կ'արտատպենք Մեսիա Էսկիճեանի շահեկան այս յօդուածը, արեւմտահայերէնի վերածելով.—

Հայ միջնադարեան բանաստեղծութեան վերջալոյսը եւ նոր բանաստեղծութեան արշալոյսը նշուած է լուսեղէն դէմքով մը.— Յարութիւն Ալամդարեան, որ հայ դեղարուեստական նոր գրականութեան նախակարապետը կը հանդիսանայ:

Յարութիւն Ալամդարեան ապրած է այնպիսի ժամանակաշրջանի մը մէջ, երբ ընկերային տիրող դասակարգերն էին հոգեւորականութիւնը եւ ազնուականութիւնը, որոնք կը վարէին հայ հասարակութեան գործերը եւ, երբ անոնց կողքին կը բարձրանար հայ առեւտրականութիւնը, որ կը ձգտէր մասնակցիլ հասարակութեան գործերուն տնօրինման: Ալամդարեանն ալ հոգեւորական էր (նախ քահանայ, ապա՝ վարդապետ):

Ան ուսումնասիրած է հայ, ռուս, ինչպէս նաեւ արեւմտաեւրոպական մշակոյթը եւ դարձած՝ իր ժամանակի իմաստուն մարդերէն մէկը:

Ալամդարեան ապրած եւ ստեղծագործած է Մոսկուայի, Աստրախանի, Թիֆլիսի, Հաղբատի, Նոր Նախիջեւանի մէջ: Յայտնի չէ, թէ ե՞րբ սկսած է բանաստեղծութիւններ գրել: Իր մահէն կէս դար յետոյ՝ 1884ին, Պետերբուրգի մէջ հրատարակուած «Ջափաբերականք» ժողովածուի թուակիր ամէնէն հին ոտանաւորը՝ «Նազելուս դէմքն էր ճերմակ ու կարմիր ...», կը կրէ «12 Աւգոստ. 1821» թիւը: Ուստի կարելի է ենթադրել, որ Ալամդարեան սկսած է ստեղծագործել 19րդ դարու քսանական թուականներու սկիզբը: Անոր ստեղծագործական կեանքը երկար չէ տեւած եւ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ բանաստեղծական շատ երկեր չէ յօրինած: Ինչպէս կ'երեւի «Ջափաբերականք»էն, ան ունի ընդամէնը 32 բանաստեղծութիւններ: Բայց էականը քանակը չէ, այլ՝ որակը: Ալամդարեանի բանաստեղծութիւնը հայ դասական գրականութեան գոհարներէն է:

Այդ բանաստեղծութիւնները կարելի է բաժնել երկու մասի՝ պատմակրօնական եւ աշխարհիկ:

Պատմա – կրօնականներէն գնահատենք «Տաղերգութիւն»ն ու «Տեսիլ»ը, որոնք գրուած են 1827ին՝ ռուս – պարսկական պատերազմի ընթացքին եւ կը հանդիսանան ժամանակակից հայ հասարակութիւնը խորապէս յուզող հարցին՝ Հայաստանի փրկութեան եւ վերածնման հրատապ խնդրին արձագանգը: «Տաղերգութիւն»ն ու «Տեսիլ»ը անկեղծ հայրենասէրին սրտէն բխած խօսքեր են, հայրենասիրական բանաստեղծութեան յաջող օրինակներ:

Ալամդարեան աշխարհիկ բանաստեղծութիւններուն մէջ կ'երգէ սէրը, վաղամեռ կինը, իր դժբախտ կեանքն ու միայնութիւնը, թռչունները, ծաղիկները եւն: Այդ բանաստեղծութիւններուն մէջ կայ կարօտի եւ տխրութեան հողերուխ, անկեղծ ճիչը:

Ալամդարեանի արտայայտած յոյզերուն մէջ կ'իշխէ սէրը: Սէրը մարդկային կեանքի իմաստն է: Սիրոյ պատճառած բերկրանքը ամէնէն նուիրական զգացումն է մարդու հոգեկան աշխարհին մէջ: «Պարերգութիւն» բանաստեղծութեան մէջ Ալամդարեան կը յայտնէ թէ եթէ ունէ մէկը «զաշխարհ լի գանձուք» իրեն պարգեւէր՝ այնքան ուրախ չէր ըլլար, «որքան ի գալս առ կուսին»:

Ալամդարեանի համար Սիրոյ պէս «իր հզօր» գոյութիւն չունի աշխարհի մէջ:

Սիրոյ զգացումն ու անոր ձգտող ուժը «Դաւ երեւակայութեան» ոտանաւորին մէջ կը նմանցնէ շարք մը բնական երեւոյթներու:

Ինչպէ՞ս էր բանաստեղծին սիրոյ առարկան, պարկեշտ օրիորդ մը՝ մարգարտափայլ մարմնով, վայելուչ հասակով, հրաշակերտ, անզուգական իրանով, ոսկեփայլ մազերով, չքնաղ դէմքով, աղեղանման յօնքով, հոգեքաղ աչքերով, վարդաթոյր այտերով, անուշահամ, նուրբ շրթներով, սրտակէզ լեզուով, հրբալի ծոցով, բոցավառ ստինքով. մի այնպիսի գեղուհի, որու նմանը չկար «յոլորտս աշխարհի»:

Այդ գեղուհին Ալամդարեան կը համեմատէ պատմական եւ առասպելական գեղուհիներու՝ Յուդիթի, Սաթենիկի, Բերսաբէի, Եսթերի, Հաւքէլի, Կղեոպատրայի հետ է կ'ըսէ թէ վերջինները «գիշեր» են, իսկ առաջինը՝ «տիւ աննման» («Դաւ երեւակայութեան»):

Ո՞վ էր այդ աննման գեղուհին. Մարգարիտ Արղանդիւլեանը: Վերջինիս սիրով վառուած բանաստեղծը գիշերը չէ քնացած, տխուր՝ անկողինը պառկած, տանջուած է, բայց առաւօտուն լսելով Նազելիին ձայնը՝ ցնծութեամբ կը համակուի («Անուրջք»):

Անպատմելի խինդ եւ հոգեզմայլութիւն ունեցած է Ալամդարեան, երբ ամուսնացած է Մարգարիտի հետ: Այս ճշմարտութիւնը կենսաթրթիռ տողերով տրուած է «Պարերգութիւն» բանաստեղծութեան մէջ:

Դժբախտաբար բանաստեղծը երկար չէ կարողացած վայելել կնոջ գեղը: Վաղաժամ մեռած է իր սիրելին՝ եւ ինք մնացած է վշտահար, երեք որբ աղջիկներով:

Ալամդարեան սրտի խոր կսկիծով կ'ողբայ այդ մեծ կորուստը, իր հոգին կը հալի ու կը մաշի («Կոծ»):

Բանաստեղծը հրաժեշտի ողջոյն կու տայ իր զաւակներուն եւ կ'երթայ փնտռել իր կորսնցուցածը («Ողջոյն հրաժեշտի զաւակաց իմոց»): Ալամդարեան կը խօսի իր որբերուն հետ եւ անոնք կը խնդրեն իրմէ որ չի «մոռնքի» ու հանդստանայ: Բայց բանաստեղծը երբեք չէ հանդստացած: Կնոջ մահը իր վրայ այնպիսի անջնջելի տպաւորութիւն ձգած է, որ ան ցմահ ապրած է տարաժամ զաղրած իր սիրոյ ողբերգութիւնը: Ինծ կը թուի թէ անփոխարինելի կենսընկերոջ կորուստն է մղած Ալամդարեանը՝ գրելու: Այս կարծիքը կարելի է հաստատել անով, որ բանաստեղծի թուակիր ամէնէն հին՝ «Նազելուս դէմքն էր ճերմակ ու կարմիր ...» բանաստեղծութիւնը գրուած է կնոջ մահէն յետոյ:

Այդ վշտի այլաբանական դրսեւորումն են «անբաղդ» սոխակի սիրոյ ողբերգութիւնը պատկերող բանաստեղծութիւնները, որոնց ամէնէն ուշագրաւն է «Վարդակորոյս»ը: Առաւօտուն՝ սոխակը իր վարդը չգտնելով վշտաբեկ կը հեծէ:

Բանաստեղծը կ'արտայայտէ այն միտքը, թէ «անբաղդ» սիրահարին համար մահը քաղցր է եւ սիրոյ խիստ ցաւին «ո՛չ տեղ կայ, ո՛չ ճար»:

Ալամդարեան գրած է նաեւ անհատական բանաստեղծութիւններ, որոնց մէջ կ'երգէ իր տառապանքը: Այս տեսակէտէն արժէքաւոր են իր «Գարուն», «Կողկողանք առ խաչ Փրկչին», «Սաղմոս Ծէ.» գործերը: Կենսագրութենէն յայտնի է, որ Ալեմդարեան շատ տառապած է, հալածուած է ցարական պաշտօնեաներու կողմէ, Ի. Ֆ. Պասկեւիչի պահանջով աքսորուած է Հաղբատ: Հոն. Հաղբատի մէջ, 1831 Ապրիլ 27ին ան գրած է «Գարուն» բանաստեղծութիւնը, ուր բնութեան զարնանային զարթօնքին կը հակադրէ իր «անդարձ պերութիւն»ն ու կրած զրկանքները:

Յարութիւն Ալամդարեան իր ստեղծագործութեան մէջ կ'արտայայտէ իր միտ ու արիւն դարձած մտքերն ու զգացումները: Ուստի, անոր բանաստեղծութիւնը ակնբախ է յուզմնութեամբ, անկեղծութեամբ: Ալամդարեանի բանաստեղծութենէն ընթերցողին առջեւ կը յառնեն հայ միջնադարի վերջին բանաստեղծը՝ քրիստոնէական աշխարհայեացքով ու ստեղծագործական հին մեթոտով, եւ նոր ժամանակի առաջին բանաստեղծը՝ մարդու միտքն ու հոգին կաշկանդող կրօնական աշխարհայեացքի կապանքներէն ազատելու ձգտումով ու բանաստեղծական արուեստի նոր տարրերով:

Ըսի թէ հայ միջնադարի վերջին բանաստեղծին աշխարհայեացքը կրօնական է: Անոր գաղափարով աշխարհը մարդու համար «թշնամի է անդութ», մարդը «հանրախորհուրդ» է, եւ

Սէրն ի ձեռաց Արարչին
Մեզ մահացուացս է ձիր նոր:

Բանաստեղծը կը դիմէ «սուրբ» խաչին, Աստուծոյ, որպէսզի պաշտպանեն զինքը կեանքի «դարաններ»ու դէմ, իր որբ աղջիկները կը կամենայ յանձնել «Հօր համայն սրբոց, Փրկչին Քրիստոսի» եւն.—

Ըսի նաեւ, որ իր բանաստեղծական արուեստը ստեղծագործական հին մեթոտն է, որուն յատկութիւններէն են՝ սիրուհիին նմանութիւնը հրեշտակի հետ, բարձր, փքուն մակդիրները, Աստուծոյ, տիրամօր, «սուրբ» խաչի պատկերումները, եւն.:

Նոր ժամանակի առաջին բանաստեղծը քրիստոնէական աշխարհայեացքի շղթաներէն ազատուելու բուռն ձգտում մը ունի: Այդ ձգտումը յստակ է.— Ի հակառակութիւն քրիստոնէական գաղափարախօսութեան՝ որ կ'աշխատի մարդերը հեռու պահել իրական կեանքէ, վայելքներէ, սէրէ, կինէ, Ալամդարեան ապրած է իրականութիւնը, խորութեամբ ու զգացումով երգած է սէրը, սիրոյ հրապոյրը, կինը, անոր գեղեցկութիւնը, մարգարտափայլ մարմինը, հրալի ծոցը, բոցավառ ստինքը, եւն.:

Ալամդարեան օգտագործած է բանաստեղծական արուեստի նոր տարրեր, իրերը վերստեղծած է իրական գոյներով: «Տաղերգութիւն» գործին մէջ անոր պատկերաց առասպելական Հայկի ըստուերը իրական ռազմիկի նկարագիր մըն է:

Ինչպէս մոռնալ սիրած կնոջ գեղին պատկերումը, որ տեղ – տեղ իրական այնպիսի նրբութեան կը հասնի, որ մարդու առջեւ կը յառնէ կենդանի կինը եւ մարդու սիրտը կը վառի հեշտանքի տենչանքով, իբրեւ ապացոյց՝ հատուած մը բերենք.

Ծոցն էր լի հրով, ստինք բոցավառք,
Լանջացն գովեստ՝ չէ բան իմ լեզուի:

Ալ չեմ խօսիր սիրահարին հոգեվիճակի այն խիստ յաջող վերստեղծման մասին որ Ալամադարեան ըրած է իր շարք մը բանաստեղծութիւններուն մէջ:

Ալամադարեան կատարած է բնական համեմատութիւններ, նմանութիւններ: Անզուգական է «Դաւ երեւակայութեան» մէջ սիրոյ նմանեցումը բնական շարք մը երեւոյթներու հետ:

Բանաստեղծը կիրառած է այնպիսի

ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ 2 ՄԻԼԻԱՌ 800 ՀԱԶԱՐ

Միացեալ Ազգերու 1958ի ազգագրական համաշխարհային տարեցոյցը հրատարակուեցաւ ՄԱԿի կողմէ. կը պարունակէ ազգագրական ամէն կարգի տուեալներ, որոնց կարգին ուշագրաւ են հետեւեալները .—

Աշխարհի բնակչութեան թիւը կը հասնի երկու միլիառ 800 հազարի, որուն աւելի քան կէսը կ'ապրի Ասիոյ մէջ. այս համեմատութիւնը վաթսուն առ հարիւրի պիտի բարձրանայ երկու հազար թուականին: Եւրոպա ունի աշխարհի բնակչութեան 14 առ հարիւրը միայն ու եթէ այսպէս շարունակուի՝ դարուս վերջը պիտի իջնէ տասը առ հարիւրի:

Ամէն տարի 45 միլիոն հոգի կ'աւելնայ, այսինքն՝ Ֆրանսայի բնակչութեան չափ. ժամական՝ աւելի քան հինգ հազար հոգի: Ամէն վայրկեան աշխարհի մէջ կը ծնին 85 հոգի:

Ծնունդները համեմատաբար շատ են Ափրիկէի եւ Հարաւային Ամերիկայի մէջ, իսկ աւելի քիչ՝ Եւրոպայի մէջ:

Միջին հաշուով հազար հոգիի վրայ 34 հոգի կը ծնին. ծննդաբերութեան տեսակէտէն առաջին կարգի վրայ կուգայ Կինէ՝ վաթսուն առ հազար համեմատութեամբ, մինչ 18·6 առ հազար է, Միացեալ Նահանգներու եւ Խ. Միութեան մէջ՝ 25 առ հազար :

Մահերու համեմատութիւնը տարեկան քսան առ հազարէն նուազ է միջին հաշուով, բայց Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ շատ աւելի բարձր է: Կինէ, որ ծննդաբերութեան տեսակէտէն առաջին երկիրն է, առաջին տեղը կը գրաւէ նաեւ մահերու համեմատութեան մէջ. 40 առ հազար. այնուհետեւ կուգան Նեփալ՝ 30, Հնդկաստան՝ 27, Պելժիական Քոնկօ՝ 22 եւ Պրազիլիա՝ 21:

Աշխարհի ամէնէն խիտ բնակչութիւնը կը գտնուի Մալթայի, Պերմուտեան եւ անգլեւնորմանտական կղզիներու մէջ՝ 500 հոգի մէկ քառակուսի քիլոմեթրի վրայ : Այնուհետեւ կուգան Հոլանտա, Մորիս կղզին, Պելժիա, Ֆորմոզա եւ Փորթօ Ռիքօ՝ աւելի քան 250 հոգիով :

Ամէնէն քիչ բնակչութիւն ունեցող շրջաններն են՝ սպանիական Սահարա, Կրոէնլանտ, Ալասքա, Ջրանսական Կիւյեան եւ Աւստրալիա՝ ուր մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ մէկ հոգի կայ: Քանատայի և Իսլանտայի մէջ՝ երկու հոգի :

Եւրոպա 84 հոգի ունի մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ, Միացեալ Նահանգները՝ 22:

Ամէնէն բազմամարդ չորս երկիրներն են.—

Չինաստան (640 միլիոն):

Հնդկաստան (400 միլիոն):

Խ. Միութիւն (աւելի քան 200 միլիոն):

Միացեալ Նահանգներ (աւելի քան 170 միլիոն):

Ամուսնութեան միջին տարիքը 27 է՝ այր մարդոց համար, քսանը չորս՝ կիներուն :

Ամուսնալուծուողները աւելի կարճատեւ կեանք ունին քան անոնք՝ որ ամուսնացած կը մնան :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ամուսնալուծումները 0,1 անգամ աւելցած են հազար զոյգի համար, Ալժերիոյ իսլամներուն մօտ այդ համեմատութիւնը կը հասնի 3,8ի: Միացեալ Նահանգները կը պահեն ամուսնալուծման մրցանիշը, իսկ ամէնէն քիչ ամուսնալուծումները կ'ըլլան Հիւս. Իրլանտայի (8,07 առ հազար), Փորթուկալի եւ Հարաւ. Ամերիկայի մէջ:

մակդիրներ, որոնք առաւել եւս բնորոշ են տուեալ առարկաներու կամ երեւոյթներու համար :

Ահա այս բոլորով՝ կրօնական մտածման սահմաններէն դուրս գալու ձգտումով եւ բանաստեղծութեան նոր, աշխարհիկ բովանդակութեամբ, Ալամդարեան դարձած է նոր ժամանակներու առաջին հայ նշանաւոր բանաստեղծը: Սակայն ան չէ հանդիսացած հայ նոր գրականութեան հիմնադիրը, որովհետեւ գրաբար գրած է թէեւ ոչ խրթին, այլ պարզ ու մեկին), չէ զգացած ժողովուրդին հասկնալի լեզուով գրելու պահանջը եւ չէ նուիրուած այդ էական պահանջին գոհացում տալու աշխատանքին :

Ալամդարեան իր ստեղծագործութեամբ հարթած է իր սիրելի աշակերտ՝ Խաչատուր Աբովեանի ուղին եւ նախապատրաստած անոր գրական – ընկերային աշխատանքը: Ան բարերար ազդեցութիւն ձգած է մեծ երգիչ Աւետիք Իսահակեանի բանաստեղծութեան վրայ :

Ալամդարեան թէ՛ Պատմա – կրօնական եւ թէ՛ աշխարհիկ բանաստեղծութիւնները մեծ մասամբ ստեղծած է քնարերգական շունչով :

Ան օգտագործած է բառերու քանի մը համահնչումը՝ յանգ, յարակից, խաչաձեւ յանգեր :

Բանաստեղծութեան բովանդակութեան համապատասխան՝ Ալամդարեան տաղաչափական տարբեր ձեւեր կիրառած է, ինչ որ կը նշանակէ թէ բաւականին բարձր մշակոյթի տէր բանաստեղծ եղած է:

Անշուշտ, ան զարգացուցած է հայ դասական բանաստեղծութիւնը :

Յարութիւն Ալամդարեան հայ գեղարուեստական նոր գրականութեան նախակարապետն է: Ան ունի հայրենասիրական, սիրային – անհատական քերթուածներու յաջող նմուշներ: Այդ բանաստեղծութիւններու գաղափարական ու գեղարուեստական նորոյթով Ալամդարեան դարձած է նոր ժամանակի առաջին հայ ականաւոր բանաստեղծը :

Ան ազդած է հայ գրականութեան յետագայ զարգացման վրայ :

Ալամդարեան այնպիսի դեր խաղացած է հայ գրականութեան պատմութեան մէջ, որ անմահացած է :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ Ալէնսպրուխ քաղաքին մէջ կարեւոր հաստատութիւն մըն է « Հասարակաց Կարծիքներու Ակումբ»ը :

Այս հաստատութիւնը վերջերս կազմակերպած է տեսակ մը հանրաքուէ-հարցարան, որուն մէջ կը շօշափուին օրուան հրատապ հարցեր :

Հաւաքուած պատասխանները յանգած են այն եզրակացութեան, թէ՝ Արեւմտեան կողմի Գերմանացիները կատարելապէս տիրացած են հանդուրժողական ոգիին եւ թէ՝ «մտքի ազատութիւնը» ամէն տարի նոր յառաջդիմութիւն մը կ'արձանագրէ Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ :

« Ո՞վ է այն Գերմանացին որ առաւելագոյնս աշխատած է Գերմանիոյ համար» հարցումին, հարցապնդուողներէն 26 առ հարիւրը ընտրած են Ատընաուըրը: Պիսմարք երկրորդ կուգայ 23 առ հարիւր ձայնով: Հիթլեր կը հանդիսանայ երրորդ, համեմատականի մնալով Պեթհովէնի, Պախի եւ Կէօթէի հետ :

Ուրիշ հարցում մը .—

« Եթէ ազգային ընկերվարական կուսակցութիւնը (Նացի) փորձէ իշխանութեան գլուխ գալ, ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր դիրքը »:

Ժողովուրդին 26 առ հարիւրը պատասխանած են թէ՝ այդ պարագային զօրաւոր ընդդիմութիւն մը յայտ պիտի տան, առանց սակայն գիտնալու թէ ի՞նչ պէտք է ընեն արգիլելու համար յիշեալ կուսակցութեան իշխանութեան գլուխ անցնիլը : Քսան առ հարիւրը պատասխանած են թէ՝ անտարբեր պիտի մնան, 19 առ հարիւրը՝ պիտի մնան անորոշութեան մէջ, իսկ հարիւրին երեքը պատասխանած են թէ հոգւովին պիտի սատարեն Հիթլերի ողբացեալ կուսակցութեան իշխանութեան գլուխ գալու գործին :

Ցատկանշական հարցում մը եւս .—

« Ի՞նչ խնդրի համար պիտի հաւանիք զոհել ձեր կեանքը »:

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ա պրող Գերմանացիներուն հարիւրին 42ին համար, ըստ իրենց պատասխանին, գոյութիւն չունի որեւէ խնդիր որ արդարացնէ այդ տեսակ զոհողութիւն մը :

Մեծամասնութեամբ, բոլորն ալ ժխտած են որեւէ ձեւի «միլիթարիզմ» : Եւ պատերազմի, բանակի եւ զինուորական ծառայութեան հարցերուն վերաբերմամբ, երիտասարդութեան հարիւրին 79ը պատասխանած են թէ՝ պատերազմի մը պարագային պիտի մերժեն ներկայ գտնուիլ: Քսան առ հարիւրը միայն տակաւին կը մտածեն զինուորական ասպարէզին մասին :

Գալով ծնողքներուն, հարցապնդուած երկու հազար զոյգերու վրայ 1700ը պատասխանած են թէ՝ չեն ցանկար որ իրենց զաւակները ընդգրկեն զինուորական ասպարէզը :

Անոնք լաւագոյն արհեստը կը նկատեն՝ առեւտուրը :

ՊԱԼԱՔԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԸ ՇԻՆՈՒԱԾ

Սրտի անհուն գոհունակութեամբ կը յայտնենք թէ՝ Պալաքեան Սրբազանի եւ վեց քահանայ հայրերու դամբարանին շինութիւնը լրացած է: Հարիւր տարուան համար, հողին վճարուած է 142·000 ֆր: 12 դագաղի համար շինուած դամբարանը արժած է՝ 162·000 ֆրանք : Պետական ծախք՝ 19·440 ֆրանք, քաղաքապետութեան վճարուած՝ հինգ հազար ֆրանք, ընդհանուր գումար՝ 328·440 ֆրանք :

Մինչեւ այսօր եղած նուիրատուութիւններէն գոյացած է՝ 660·000 ֆրանք, որով պատրաստ կայ 340·000ի մօտ գումար մը :

Կը մնայ չիրիմին կառուցումը :

Յանձնախումբը որոշեց մղում տալ հանգանակութեան, եւ արժանավայել չիրիմ մը կանգնել, ապացուցանելու համար թէ՝ հայ ժողովուրդն ալ գիտէ յարգել հանգուցեալ իր մեծ դէմքերը :

Սեւ մարմարէ, շատ գեղեցիկ կոթող մը պիտի ըլլայ այդ չիրիմը, որուն վրայ պիտի քանդակուին եպիսկոպոսական թագը, Անիի Մայր եկեղեցւոյ հայկական խաչը, դիմապատկեր, եւայլն:

Յանձնախումբը ունի հետեւեալ կազմը. Տ. Հմայեակ քահանայ՝ նախագահ, Պ. Պ. Պանտիկեան եւ Տոռումեան՝ Պոմոնի թաղականութենէն, Պ. Յ. Պետրոսեան՝ Սէն Ժեռոմի թաղականութենէն Պ. Գալուստ Աւագեան՝ Ս. Մարկրիթի թաղականութենէն, Պ. Լ. Գրիգորեան՝ Քամփանեը Ֆրէզի թաղականութենէն (Ս. Անթուան), եւ Խաչիկ Արզումանեան՝ Պուլվ. Օտտոյի թաղականութենէն : Թողատցի ազգայիններ՝ Պ. Պ. Յ. Մկրեան, Ալքազ, Կար. Իմիրեան եւ Յարութիւն Ղազարեան : Դպ. Դասէն՝ Պ. Յովհ. Յակոբեան եւ Պ. Խ. Պէրպէրեան :

Յանձնախումբի անդամները անձնուիրաբար, օրընդմէջ մէկ երկու ժամ լքելով իրենց անձնական գործերը Տ. Հմայեակ հօր հետ կ'այցելեն ծանօթ եւ խղճամիտ ազգայիններու, անոնց նուէրները ընդունելու համար ի նպաստ համազգային այս ձեռնարկին :

Լիայոյս ենք, որ Մարսիլիոյ եւ արուարձաններու մեր ժողովուրդը քաջալեր պիտի հանդիսանայ յանձնախումբի ձեռնարկին՝ իր նիւթական լայն աջակցութեամբ :

Ձեռնարկը լոկ համազգային բնոյթ ունի : Մեր ժողովուրդը կուտայ եւ պիտի տայ՝ ազգանուէր եւ շինարար իր հանգուցեալ Առաջնորդին յիշատակը յաւերժացնող ձեռնարկը իր լրման հասցնելու հաստատ հաւատքով :

ԼԵՒՈՆ ՃԷՐԱՀԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԼՌԱԾ ԶՐԱՂԱՑԸ

Զ.

Տղայ էր դեռ, ճիշդ է, եւ այնպէս ալ մնաց մինչեւ այսօր ... անհոգ, անհանդարտ, չարաճճի՝ ինչպէս մանուկ մը ... Եւ, գիտես, եթէ սանձը քիչ մը կարճ բռնես՝ կը սպառնայ ամէն բան խորտակել: Բայց այսպէս հաճելի կուգայ ինծի,— զուրգուրանքի փայլակ մը լուսաւորեց իր դիծերը,— եւ եթէ լաւ մտածես, պիտի չկրնայի այլեւս իր խենթութիւններէն որեւէ մէկէն բաժնուիլ... Գիտես որ ես միշտ պէտք ունէի հայրութիւն ընել ուեւէ մէկուն. երբեմն քեզի ունէի, այժմ անիկա :

Թեթեւցնելով իր սիրտը, ընկղմեցաւ խոր լռութեան մը մէջ:

— Եւ երջանի՞կ ես, հարցուց Ժան :

Մառթէն թանձր ծուխեր արձակեց իր ծխամորճէն եւ զինքը պատող ամպին մէջէն մրմնջեց, նոր դադարէ մը ետք :

— Հը՛, ատիկա կախում ունի ...

— Ի՞նչ բանէն.

— Պէտք է որ ոխ չպահես անոր հանդէպ.

— Ե՞ս, ո՞խ պահել անոր հանդէպ.

— Օ՛, Օ՛, մի պաշտպաներ ինքզինքդ.

Ժան ոչինչ պատասխանեց. դժուար չէր իր եղբայրը տարհամոզել, եւ աչքերը փակելով գլուխը դարձաւ մերձեց տերեւներուն մէջ, որոնք կը շարժէին հովէն.

Լոյսի ճառագայթ մը աչքերը վեր բարձրացուց.

Կէրթրուտն էր որ կեցած դրան սեմին, ճրագ մը ձեռքը, շփոթած երեւոյթ մը ցոյց կուտար: Իր շնորհալի դէմքը ծածկուած էր վառ կարմիրով եւ իր խոնարհած արտեւանունքները լեցուն այտերուն վրայ կիսաշրջանակ երկու ստուերներ կը ձգէին :

— Ինչ խենթուկ ես, ըսաւ Մառթէն, քնքշութեամբ շոյելով անոր անկարգ մազերը :

— Զե՞ս ուզեր պառկելու երթալ Ժան, հարցուց ան մեծ լրջութեամբ մը.

Բայց իր ձայնը կը մատնէր դեռ թեթեւ ծիծաղ մը, զոր կը ջանար զսպել.

— Գիշեր բարի, եղբայր.

— Սպասէ, քեզի հետ վեր պիտի ելլեմ.

Ժան ձեռքը իր հարսին տուաւ, որ գրկելով անդին դարձուց պահելու համար իր ժպիտը:

Մառթէն առաւ անոր ձեռքէն ճրագը եւ իր եղբօրը առջեւէն սկսաւ վեր բարձրանալ սանդուղէն: Վեր հասնելով, բռնեց անոր ձեռքը եւ առանց բան մը ըսելու, իր անկեղծ նայուածքը վայրկեան մը Ժանի դէմքին վրայ ուղղեց, կարծես դեռ չէր կրնար զսպել իր երջանկութիւնը. յետոյ լուռ կերպով ուղղուեցաւ դէպի դուռը եւ մեկնեցաւ :

Ժան հառաչեց եւ ճակտեցաւ, երկու ձեռքերը կուրծքին վրայ դրած: Կ'ուզէր եղբօրը մօտ երթալ անոր սիրտը թեթեւցնելու համար զուրգուրանքի եւ երախտագիտութեան մէկ քանի խօսքերով, բայց արդէն Մառթէնի քայլերուն թնդիւնը կը լսուէր վարը, գաւիթին մէջ : Շատ ուշ էր :

Նախ քան անկողին մտնելը, պէտք էր որ գտնէր իր հանդարտութիւնը : Մարեց ճրագը եւ բացաւ պատուհանի մէկ փեղկը: Գիշերուան զով օդը որ խարազանեց իր դէմքը, լաւ եկաւ իրեն եւ հանդարտեցուց զինքը:

Հակեցաւ պատուհանի յենակին վրայ եւ եղանակ մը սուլեց, ակնարկը սուզելով վերջալոյսի ստուերին մէջ: Իրմէ վարը, խնձորենին ծաղկալից, կ'օրօրէր իր ծաղիկներու գլուխները : Իր տղայութեան, քանի անգամներ մագլցած էր անոր ճիւղերուն մէջ: Քանի անգամներ, խաղալէն յոգնած, անոր բունին կռթնած էր, եւ երազով տարուած, , մինչդեռ տերեւները սիրուն հէքեաթներ կը պատմէին իրեն: Եւ յետոյ, աշունը, երբ հով մը կ'անցնէր ծառին վրայէն, ոսկեգոյն խնձորներու տարափ մըն էր որ կ'իջնէր գրեթէ իր թեւերուն մէջ: Ի՜նչ ուրախութիւն էր:

Ի՜նչ մտածումներ չեն ծնիր մաքիդ մէջ, երբ այս պէս կը սուլես: Իւրաքանչիւր խազ նոր երգ մը կ'արթնցնէ, իւրաքանչիւր եղանակ նոր յիշատակներ կը յարուցանէ: Անցեալի երգերուն հետ կ'արթննայ նաեւ անցեալի երազանքը, որ կը թռչի թիթեռնիկի թեւերով եւ կը կտրէ կ'անցնի մեր ընդարձակ կայսրութիւնը լուսնի ծագումէն մինչեւ արշալոյսի ծագումը ...

Եւ երբ գետինը կը դիտէր ուր ամէն բան կը սուզուէր խաւարին մէջ, իր ներքեւ տեսաւ պատուհանի մը մեղմօրէն բացուիլը եւ գլուխի մը երեւումը, դէմքը իրեն դարձած: Դէմքին տժգոյն ձուաձեւին մէջ, որ պայծառութեամբ կ'անջատուէր մազերու շուքէն, անիկա տեսաւ երկու սեւ եւ խորամանկ աչքերու փայլը, որոնք զինքը կը դիտէին պզտիկ կատուի չարութեամբ :

Յանկարծ դադրեցուց սուլումը. այն ատեն, իր ականջին հնչեց ծաղրական ծիծաղ մը, եւ իր հարսին ուրախ ձայնը գոչեց :

— Օն, Ժան, շարունակէ :

Հ. ԶՈՒՏԵՐՄԱՆ

(Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Համազգային Ընկերութեան պարբերական դասախօսութիւնը այս Շաբաթ, Յունիս վեց, երեկոյեան ժամը 9ին, Մըշակոյթի տան մէջ (17 Ռիւ Պլէօ)։

ՆԱԽԱԳԱՀ՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
ԴԱՍԱԽՕՍ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Նիւթը՝ ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ՝ (Նոպելեան մրցանակ) ։

Մարդը, բանաստեղծը եւ իր վէպը՝ «ՏՐ. ԺԻՎԱԿՕ»։

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՍԱՆԵՐՈՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

1.— *Յառաջիկայ* 1959 – 1960 *տարեշրջանին համար Մելգոնեան Կրթ. Հաստատութիւնը սահմանափակ թիւով նոր սաներ պիտի ընդունի զանազան հայ գաղութներէ* ։

2.— *Թեկնածուները պէտք է շրջանաւարտ ըլլան Ազգ. Վարժարանի մը Զ. դասարանէն եւ յանձնարարուած տնօրէնութենէն* ։

3.— *Թեկնածուները մինչեւ* 30 *Յունիս պէտք է լրացուցած ըլլան իրենց բոլոր փաստաթուղթերը համաձայն ընդունելութեան պայմաններու ցուցակին եւ գանուին յանձնած շրջանի Բարեգործականի գրասենեակին* ։

4.— *Ընդունելութեան պայմաններու մանրամասնութեանց համար դիմել Բարեգործականի տեղական գրասենեակին* ։

5.— *Բոլոր թեկնածուները մուտքի գրաւոր քննութիւն պիտի անցընեն Յուլիս* 10 – 11, *Բարեգործականի Տունը, առաւօտեան ժամը* 9 – 12, *հետեւեալ նիւթերու մէջ — Հայերէն, անգլերէն, Հայոց պատմութիւն եւ Թուաբանութիւն* ։

6.— *Նկատի ունենալով որ Կիպրոս մուտքի վիզան ապահովելը ժամանակ կը պահանջէ, Յունիս 30էն ետքը կատարուած դիմումները անհետեւանք պիտի մնան*։ (ԿՆԻՔ)

15 Մայիս, 1959, Նիկոսիա

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10.45*ին*։ *Կը խօսի Պատ. ՍԻՍԼԵԱՆ*։ *Նիւթ՝* «Ահա քու առջեւդ, բաց դուռ մը դրի»։

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Մօտիկ արուարձանի մը մէջ, վեց սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, ջերմութիւն, չորրորդ յարկ, առանց վերելակի։ *Կարելի է երկու յարկաբաժինի վերածել*։ *Մանրամասնութեանց համար անձամբ դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան*։

ՎԱՐՁՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Ամառուան ամիսներուն համար վարձու են երեք սենեակ, խոհանոց եւ տուշ, Անթիպի *մէջ*։ *Հրաշալի տեսարան, ծովէն երկու քիլոմեթր հեռու*։ *Մանրամասնութեան համար գրել՝*

M. GHARAKEN
VILLA SAYAT NOVA, LA CONSTANCE
ANTIBES - A.M.

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները։ *Այս Շաբաթ ժամը* 21*ին*։ *Առնուվիլի ծանօթ հաւաքատեղին*։ *Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է*։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուս. Ռուբէն Միութեան ժողովը՝ այս Կիրակի, ժամը 15*ին, սովորական հաւաքատեղին*։ *Պարտաւորիչ ներկայութիւն*։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան ընդհանուր ժողովը այս Կիրակի, Պար տիւ Կլօպ, առաւօտեան ժամը 9*ին*։ *Նիւթական ու բարոյական զեկուցում եւ վարչութեան ընտրութիւն*։

ՎԱԼԱՆՍԻ Հայ Մարզական Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, այս Երեքշաբթի ժամը 20.30*ին, Միութեանս կեդրոնը, Պ. Սարգիս Միթիլեանի սրճարանի վերնայարկը*։ *Օրակարգ.— Ա) Նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւն*։ *Բ) Նարչութեան ընտրութիւն*։ *Գ) Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ*։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ

20, RUE JEMMAPES

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պաշտամունք՝ այս Կիրակի, Սէն Ժերոմ՝ ժամը 9.30*ին, Ռիւ Ժէմար, Մարսէյլ՝ ժամը* 10.45*ին*։
Կը քարոզէ՝ Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ։
Նիւթ՝ «Քրիստոս ամէն բանի մէջ նախապատիւ»։

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

REPRÉSENTANTS A CARTES MULTIPLES

Տարիքը կարեւորութիւն չունի.

ՊԱՅՄԱՆԱՒ ՈՐ ԼԱՒ ՃԱՆՉՆԱՅ

Ա) Արեւելեան նպարավաճառներ, Հայ, Յոյն, Արաբ, Պուլկար եւն. եւն.։
Բ) Արեւելեան եւ ֆրանսական պանդոկներ, ճաշարաններ եւ սրճարաններ։
Ֆրանսերէն գրել՝

ORIENT EXPRESS, 87, Rue Baudin
Levallois Perret (Seine)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ տիկին մը պանդոկի մը մէջ աշխատելու համար, Անգլիա, չորս ամիս։ *Դիմել՝*

Charles
62, Rue St.-Honoré. Paris 1er
Métro : Louvre ou Chatelet

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՅՈՒՆԻՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ
ՔԱԶԱ Տ'ԻԹԱԼԻԱՅԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ
ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կ'երգէ Փարիզէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
ԵՐԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ
ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ
Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՄԷԿ ՆԻՍՏԸ
(Ե. ՍԱՀԱԿԵԱՆ, ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Լ. ՇԱՆԹ, Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՋՕՐ. ՍԻԼԻԿԵԱՆ — կ'արտասանեն իրենց պատմական ճառերը)
ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ԵՏՔ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի ժամը երեքին, Խրիմեան սրահին մէջ։
Նախաձեռնութեամբ «Զաւարեան» *կոմիտէի*։ *Հովանաւորութեամբ Փարիզի Շրջ. կոմիտէի*։
Կը խօսի ընկեր Կ. ՄԵՀԵԱՆ։
Գեղարուեստական ճոխ բաժին։
Մուտքը ազատ է

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին։

Ժամը 15.30*ին, Րիւ Ժէլի սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին*։
Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ։
Կը բանախօսէ ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին, Ֆ. Կապ. Խաչին եւ Ազգային Միութեան։
Այս Շաբաթ, ժամը 20.30*ին, Գ. Թագաւորեանի սրահին մէջ*։
Կը նախագահէ ընկ. ՆՇԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ մեներգ։
Մուտքը ազատ է։

×

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին։

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի Աշակերտաց Ծնողքներու եւ Մուրատ–Ռափայէլեան Ն. Ա. Միութեանց միացեալ կազմակերպութեամբ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

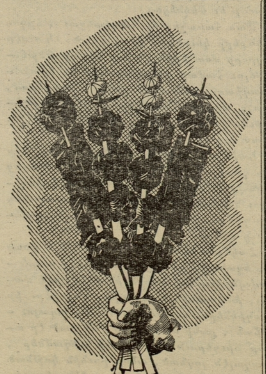
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԾԱՌԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
ԿԻՐԱԿԻ, 7 ՅՈՒՆԻՍ, ԺԱՄԸ 16էն ՍԿՍԵԱԼ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ ԺԱՄԸ 20 ԷՆ ԵՏՔ
... ՈՒՐԱ՜Խ, ԶՈՒԱ՜ՐԹ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ...
ՏԷՏԷՃԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
իր ամբողջական կազմով

Փարիզի մէջ առաջին անգամ
Ա Ն Ր Ի Մ Ա Ր Գ Ա Ր Ե Ա Ն
հեղինակ–երգիչ

ԵՐԳ, ԽՄԲԱԿԱՆ ՊԱՐ, ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ
« Շիշ քէպապ »
ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ
Անապատ օդի պարագային, հանդէսը տեղի կ'ունենայ ներքին սրահներու մէջ

26, RUE TROYON, SÈVRES MÉTRO : PONT DE SÈVRES

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք : Հատը 20 փր.

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 7 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8412 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4313

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Գարնան արեւոտ օրերուն հետ վերսկսան Հայ Մշակոյթի Տան վերաշինութեան աշխատանքները :

Ձմրան ցուրտ ու անձրեւոտ օդը թոյլ չէր տուած արագացնելու յառաջադէմ գործադրութիւնը :

Ամրան ամիսները առաւելագոյն չափով պիտի օգտագործուին՝ լրացնելու համար նախատեսուած նորոգութիւնները :

Լիայոյս ենք, որ աշնան վերամուտին մեծ յառաջդիմութիւններ պիտի արձանագրենք :

Ներքնայարկի մէկ մասը վերածուած է թատրոնի, ուր կը տրուի Յառաջ 1957 Սեպտեմբերէն ի վեր :

Միւս մասը յատկացուած է Դիւանատան, ուր փոխադրուած են արդէն Մոնմորանսիի մեր Տան վաւերաթուղթերը : Քանի մը օրէն հոն պիտի տեղաւորուին նաեւ անկիզելի պահարաններն ու թանգարանի գոյքերը :

Գետնայարկի մեծ սրահին մէջ ամիսներէ ի վեր տեղի կ'ունենան Համազգայինի դասախօսութիւնները :

Շուտով անիկա պիտի վերածուի Ակումբ – Ընթերցասրահի, իր ճոխ գրադարանով եւ փոքրիկ ըմպարանով (պառ) : Մեր ընթերցասէր հայրենակիցները այնտեղ իրենց տրամադրութեան տակ պիտի ունենան հայերէն թերթերու, պարբերականներու եւ ամէն տեսակ հրատարակութեանց հետ նաեւ Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան վերաբերեալ ֆրանսերէն գրքեր :

Ակումբ – Ընթերցասրահը պիտի դառնայ խոհական ժամադրավայր մը, ուր իրարու պիտի հանդիպին բոլոր Հայերը :

Գաւառէն ու արտասահմանէն Փարիզ եկող մեր հայրենակիցները վերջապէս պիտի ունենան հասցէ մը :

Առաջին յարկի Շ. Միսաքեան սրահին նորոգութիւնները վերջանալու վրայ են : Անմիջապէս վերջ պիտի ձեռնարկուի երկրորդ յարկի թանգարանի սարքաւորման :

Չորրորդ յարկի տանիքն ու ցածլիկ եւ խարխուլ սենեակները բոլորովին քանդուած են : Տեղը նոր ու արդիական բնակարան մը եւ սենեակներ կը շինուին ներկայիս :

Յանձնառու՝ ճարտարապետ Պ. Արամ Թէքդեանի անմիջական եւ հոգածու հսկողութեան տակ՝ զարկ կուտայ շինարարական աշխատանքներուն :

Հայ Մշակոյթի Տան Կեդրոնական Յանձնախումբը այս բազմածախս գործին համար ճամբայ էր ելած առանց դրամագլուխի, իր գլխաւոր յոյսը դնելով հայ շինարար եւ հայրենասէր ժողովուրդի անվերապահ աջակցութեան վրայ :

Շնորհիւ իր հաւաքած լումաներուն եւ կարգ մը նուիրատուութեանց՝ ո՛չ միայն վճարուած են շէնքին ամբողջական գինն ու փոխանցման ծախքերը, այլ եւ յանձնառուի պահանջին կարեւոր մասը :

Տակաւին շատ աշխատանքներու եւ ծախքի կը կարօտի շէնքը՝ ներկայանալի եւ բոլորովին օգտագործելի վիճակի հասնելու համար :

Ելեկտրականութեան, կեդրոնական ջերմութեան եւ ջուրի զետեղման, ներքին եւ արտաքին ներկի, ինչպէս նաեւ սրահներու եւ սենեակներու կահաւորման համար մեծ գումարներ անհրաժեշտ են :

Կարելի չէ մէկ անգամէն գլուխ հանել այս բոլորը :

Կեդրոնական յանձնախումբը քաջալերուած ցարդ հայութեան բոլոր դասակարգերուն կողմէ իր ձեռնարկին հանդէպ ցոյց տրուած համակրութենէն՝ վստահութեամբ եւ մեծ հաւատքով կը նայի ապագային :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐՈՄԻՔՕ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Կ'ՈՒԶԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ ՇՈՒՐՋ

ՀԵՐԹԸՐ – ԿՐՈՄԻՔՕ ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Արտաքին նախարարներու 15րդ նիստը, Ազգերու Պալատին մէջ, յար եւ նման էր իր նախորդներուն : Հերթըր եւ Լոյտ անգամ մը եւս փորձեցին Կրոմիքոյի հասկցնել Արեւմուտքի նպատակները : Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը երկար խօսեցաւ : Իսկ Լոյտ, սովորականին պէս մեղմ լեզուով, խորհրդային իր պաշտօնակիցէն խնդրեց որ այլեւս դիրքորոշում մը ընէ :

Հակառակ այս բոլորին՝ Կրոմիքօ յարձակողական շեշտով մը պատասխանեց եւ բանավէճի բռնուեցաւ :

Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը երկու [illegible] ցումներ ըրաւ Հերթըրի.—

« Ձեր առաջարկներուն մէջ, ըսաւ ան, բանի ուժի չդիմելու վերաբերեալ յիշատակութիւն մը ըրիք. կրնայի՞ք յաւելեալ մանրամասնութիւններ տալ այդ մասին :

« Ձեր ծրագրին մէջ ըսիք նաեւ որ Եւրոպայի մէջ զինուորական յատուկ շրջան մը կարելի է ստեղծել : Կրնայի՞ք կարգ մը լուսաբանութիւններ ալ տալ այդ մասին ... » :

Ի՞նչ նշանակութիւն ունէր այս զոյգ հարցումը :

Ժընեւի դիւանագիտական շրջանակներուն կարծիքով՝ Կրոմիքօ կ'ուզէ հրաժարիլ Պերլինի հարցէն եւ սկզբունքի համաձայնութիւն մը կը փնտռէ մեծերու ժողովին համար,

Կամ՝ ժամանակ կ'անցընէ, հրահանգներու սպասելով. այդ հրահանգները կրնան ուշանալ՝ այնքան ատեն որ Խրուշչեւ – Իւլպրիխթ խորհրդակցութիւնները չեն վերջացած :

Սակայն Հերթըր անմիջապէս պատասխանեց Կրոմիքոյի, շեշտելով թէ Արեւմտեան ծրագիրը «տրամաբանական լուծում մը կ'առաջարկէ՝ մինչեւ Գերմանիոյ վերամիացումը գոյութիւն ունենալիք տագնապին համար » :

Ամերիկայի Արտաքին նախարարը աւելցուց թէ որեւէ կարգադրութիւն պէտք է համապատասխանէ հետեւեալ պայմաններուն .—

1.— Արեւմուտքի իրաւունքները պէտք է յարգուին Պերլինի մէջ, քանի որ էական են անոնք՝ Արեւմտեան Պերլինի ազատութեան պահպանման համար :

2.— Արեւելեան Գերմանիոյ վարչակարգը պիտի չճանչցուի :

3.— Արեւմտեան Պերլին տնտեսական եւ քաղաքական իր կապերը պիտի պահէ Արեւմուտքի հետ :

Հերթըր Կրոմիքոյի հասկցուց մանաւանդ՝ որ Պերլինի հարցին լուծում մը գտնելու համար Արեւմուտքը Արեւելեան Գերմանիան ճանչնալու նպատակ չունի :

« Ազատ Քաղաք »ի խորհրդային ծրագիրը անընդունելի է, եզրակացուց Հերթըր :

Ժողովը յետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան, առանց արդիւնք մը տալու :

Այսուհանդերձ, կը կարծուի թէ համաձայնութեան կամ անհամաձայնութեան օրերը մօտեցած են : Կրոմիքօ վճռական յայտարարութենէ մը առաջ կը սպասէ Խրուշչեւի լուրերուն :

Խ. Միութեան Վարչապետը Արեւելեան Գերմանիոյ ղեկավարներուն կարծիքը կ'ուզէր ունենալ՝ բազմաթիւ հարցերու շուրջ :

Մինչ այս մինչ այն՝ Մոսկուայի օտար լրագրողներու լուր տրուեցաւ թէ Խրուշչեւ կարեւոր յայտարարութիւններ պիտի ընէ :

Արդարեւ, Ալպանիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ կատարած իր շրջապտոյտը վերջացնելով, շաբաթ օր Խրուշչեւ պիտի վերադառնար Մոսկուա. նոյն օրը, խորհրդային Վարչապետը ճառով մը պիտի պարզէր իր ծրագիրը :

Հաւանական է, որ Կրոմիքօ պիտի խօսի իր «առաջնորդ»ին կատարելիք յայտարարութիւններէն ետք :

ՇՈՒՆԵՐՈՒ ՄՈՒՏՔԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ...

Հինգշաբթի օրուան Արտաքին նախարարներու գաղտնի ժողովը գումարուեցաւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլի բնակարանին մէջ : Մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Քաննիփոն արտաքսուած է գաղտնի նիստէն :

Քաննիփոն Քուվ Տը Միւրվիլի շնիկն է : Երբ Արտաքին նախարարները կը խօսակցէին միջազգային հարցեր լուծելու մասին, Քաննիփոն յաղթական մուտք մը գործած է ժողովասրահ՝ Հերթըրի եւ Կրոմիքոյի միջեւ ... Խօսակցութիւնները ընդհատուած են՝ մինչեւ որ շնիկը դուրս հանուի ... :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ Օվերնիայի մէջ, ուր գացած էր իր չորրորդ շրջապտոյտը կատարելու համար : Օրլեանքի մէջ դիմաւորուեցաւ պաշտօնական անձերու կողմէ եւ ուղղակի գնաց ոստիկանատուն, ուր մտերիմ խօսակցութիւններ ունեցաւ եւ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, բայց կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ քաղաքապետարանի մէջ, հազարաւոր Օվերնիացիներու խանդավառ բացագանչութիւններով ընդհատուելով : Նախագահը մասնաւորապէս ըսաւ, Ալժերիոյ մասին.— « Մարդկային պարտականութիւն մը կը կատարենք Ալժերիոյ մէջ՝ հաւասարութիւն, ազատութիւն եւ եղբայրութիւն տալու համար բոլորին : Այդ գործը միայն Ֆրանսան կրնայ կատարել. հետեւաբար՝ թող ձգեն որ կատարէ» Զօր. Տը Կոլ յայտարարութիւններ ըրաւ նաեւ Սէն – Ֆլուրի եւ Փիւիի մէջ :

1959 – 111 դասը ծառայութեան պիտի կանչուի Յուլիս մէկէն սկսեալ : Այս դասին մաս կը կազմեն անոնք որոնք ծնած են 1939 Մայիս մէկէն Յուլիս մէկ :

ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ 227 հողատէրեր զրկուեցան իրենց սեփական հողերէն բարձրագոյն խորհուրդի որոշումով :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ձերբակալուեցան փերոնական քանի մը ղեկավարներ : Ֆրոնտիզիի կառավարութիւնը յայտնեց նաեւ թէ դաւադրութիւն մը երեւան հանուած է, [ո]ր պատրաստած էին փերոնականներ [illegible] համայնավարները :

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան պատմութեան առձեռն գրքին մէջ, գլուխ մը յատկացուած է 1957ի դէպքերուն : Ծանօթ է որ այդ թուականին « հակակուսակցական » խմբակցութիւնը դատապարտուեցաւ, ապահովելով Խրուշչեւի յաղթանակը : Յատկանշական է որ Վորոշիլովի անունը չկայ այն 19 հոգիներու կարգին որոնք զօրավիգ կանգնեցան Խրուշչեւի : Այս գիրքը կը փոխարինէ նախորդը որ քննադատուեցաւ Միկոյեանի կողմէ իբրեւ անբաւարար : Նորը ունի՝ 743 էջ : Այս գիրքին մէջ, մասնաւոր գնահատանքի կ'արժանանայ Խրուշչեւ, որ դատապարտած է «անհատի պաշտամունքը Սթալինի օրով» : Այս առձեռն հատորը մէկ էջէն պակաս կը յատկացնէ 1937ի մաքրագործութեանց եւ կը գրէ.— « Բերիա, քաղաքական արկածախնդիր մը կը շահագործէր Սթալինի տկարութիւնները » :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութեան բանբերներէն մէկը մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ Պելկրատ կը քաջալերէ Պալքաններու մէջ ապահովական գօտի մը ստեղծելու խորհրդային առաջարկը, որովհետեւ այդ երկիրներուն մէջ յարաբերութիւնները բարելաւելու կոչուած ամէն աշխատանք պէտք է գնահատել :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ գումարուող Ատլանտեան համագումարին մասնակցելու համար Անգլիա գացած ընկերվարական պարագլուխ Կի Մոլէ Վարչապետ Մաքմիլընի ճաշի հիւրը եղաւ առջի օր. երկու դիւանագէտները երկար խօսակցութիւններ ունեցան :

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ չորս հարիւր հազար բանուորներ գործադուլ հռչակեցին՝ կիներու եւ այրերու միջեւ աշխատանքի եւ աշխատավարձքի հաւասարութիւն պահանջելով :

ԵԳԻՊՏՈՍ շինած է իր սեփական հրթիռը՝ որուն փորձը կատարուած է անապատին մէջ, կը գրէ Գահիրէի «Ալ Ախպար» թերթը :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազատագր. ճակատը ֆրանսացի զինուոր մը ազատ արձակեց առջի օր՝ Թունուզեւալժերիական սահմանին վրայ :

ՔՈՒՊԱՅԻ արեւելեան նահանգներուն մէջ Ֆիտէլ Գասթրոյի կառավարութեան դէմ պատրաստուած դաւադրութիւն մը երեւան ելած է ոստիկանութեան կողմէ. բազմաթիւ զէնքեր, մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ գրաւուած են եւ Պաթիսթայի կողմնակիցներ ձերբակալուած :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ կացութիւնը միշտ լարուած է եւ գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին : Նիքարակուայի մէջ օդային եւ նաւային ուժերը հսկողութիւններ կը կատարեն Ատլանտեանի ափերուն վրայ՝ ուր ցամաքահանում մը պիտի կատարեն Քուպայէն երթալիք կամաւորներ : Կառավարութեան դիրքը զօրաւոր է, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղած են : Էքուաթօրի մէջ նոր միջադէպեր պատահած են, խռովարարները յարձակում գործելով վաճառատուներու վրայ՝ կողոպտել սկսած են : Ոստիկանութիւնը միջամտած է. 24 սպանեալ եւ 150 վիրաւորներ կան :

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ մէջ Կեդրոնական Ամերիկայի վեց երկիրները ժողով մը գումարեցին՝ համայնավարութեան ներթափանցման դէմ պայքարելու մասին խորհրդակցելու համար : Որոշուեցաւ համայնավար երկիրներէ Կեդրոնական Ամերիկա գացողներուն այսուհետեւ վիզա չտալ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԿԵՐՈՋՍ

Դու ջերմ եղիր համբոյրի պէս ,
Եւ նրա պէս քաղցր եղիր,
Եղիր զուլալ աղբիւրի պէս,
Եւ նրա պէս քաղցր եղիր,
Մաքուր եղիր դու առաջին
Սիրոյ նման այն անմարում ,
Երբ սիրածը իր սիրածին
Գրկում է լոկ երազներում ···

Եղիր կանչող կարօտի պէս,
Եւ սեղանի պէս բաց եղիր ,
Մարդու խինդով խնդա՛ անկեղծ ,
Նրա վշտով դու լաց եղիր ···
Հնչիր ինչպէս երգը պայծառ ,
Ջերմացրու կրակի պէս ,
Թէ փարոս չես դու շողարձակ ,
Վառուիր գոնէ ճրագի պէս ···

Մէկին յոյս տուր, լոյս տուր անմար ,
Մէկին՝ ճամբայ, միւսին՝ երգ,
Թող քու կեանքը մարդու համար
Դառնայ կամուրջ , դառնայ վերելք ,
Հպարտացիր, թէ քո ջանքով
Կեանքը թեկուզ քիչ քաղցրանայ ,
Երբ քո ձեռքով , աշխատանքով
Մարդը, մարդը վեր բարձրանայ :

ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

"ՈՒՄ" ՈՒ "ԿՈՐ"

ՀԱՅԵՑԻ ԵՒ ՀԱՐԱՑԱՏ

Դ.

Քերականագէտները « մասունք բանի » կը կոչեն խօսքը, որու լրիւ, ամբողջական կամ ամէնէն ընդարձակ կազմութիւնը կը բաղկանայ ութ «մասերէ»,— Դաւիթ Անյաղթ կը գրէ.— « Քերթողք զամենայն բան յութ մասն ժողովեցին» :

Մեր մէջ, սկզբնաբար, այդ ութ մասերն էին.— Անուն, բայ, ընդունելութիւն, յօդ, դերանուն, նախադրութիւն, մակբայ, շաղկապ :

Խոր փոփոխութիւն կրեց խօսքի մասերուն այս բաժանումը, դարերու ընթացքին: Նետեցին յօդը, որ կը մնար մինչեւ Պաղտասար Դպիր: Երկուքի բաժնեցին անունը՝ առանձին դասակարգելով գոյականը եւ ածականը: Աւելցուցին ձայնարկութիւնը (հետեւողութեամբ լատիներէնի): Արեւելահայերուն մօտ Գուրգէն Սեւակ, իսկ արեւմտահայերուն մօտ Ս. Գաբամաճեան, իննի(*) բարձրացուցին խօսքի մասերուն թիւը, (առաջինը կ'աւելցնէր թուական անունը, երկրորդը՝ դերբայը): Կը թուի թէ վերջնական չէ դեռ խօսքի մասերուն կրած փոփոխութիւնը, — այժմ վէճը կը դառնայ գլխաւորաբար այն հարցին շուրջ թէ ընդունելութիւնը պէ՞տք է ընդունիլ իբրեւ առանձին «խօսքի մաս», բային մաս կը կազմէ՞ դերբայը (**) թէ կը մնայ առանձին մաս :

Շփոթութիւնը փարատած չէ երբեք : Արդարեւ Ա. Աբրահամեան պայքարի ելած է բոլոր անոնց դէմ, որոնք դերբայը կը համարեն առանձին «մասն բանի» կամ ընդունելութեան մէկ եղանակը, չխնայելով հին ու նոր բոլոր քերականներուն,— Բագրատունի, Այտընեան, Պալասանեան, Աբեղեան (Հայերէնի դերբայները եւ նրանց ձեւաբանական նշանակութիւնը, 1953) :

Հետաքրքրակա՛ն է քննել քերականական այս տարազներուն պատմութիւնը, նկատելով որ «բոլորովին անժխտելի է եւ մէկ առ միշտ ապացուցուած պէտք է համարել, որ գրական լեզուի անկատար դերբայի ում *վերջաւորութիւնը հայերէնի ներգոյական հոլովի վերջաւորութիւնն է» (Ար. Ղարիբեան, Հայ.* բարբառագիտութիւն, *տպ.* 1953, *էջ* 164) :

Ի՞նչ է ընդունելութիւնը:

Այստեղ խօսած եմ Դիոնեսիոս Թրակացիի մասին, որու քերականութեան վրայ ձեւուած, որու քերականութեան հետեւողութեամբ գրուած, եթէ կ'ուզէք՝ որու քերականութենէն թարգմանաբար քաղուած՝ ունինք հայերէն քերականութիւն մը, ամենահին գործը նման աշխատութեանց մէջ, որովհետեւ կը հասնի մինչեւ Ե. դար, ինչպէս ընդունուած է :

Այս գործին մէջ է որ կ'երեւայ ընդունելութիւն բառը առաջին անգամ՝ իբրեւ քերականական տարազ կամ «մասն բանի»: Յունարէն բնագրին մէջ այս «մասն բանին» կը գրաւէ ԺԹ. գլուխը, հայերէնին մէջ՝ ԺԶ. գլուխը, (Հրատ. Զրպետի յունարէն – հայերէն –ֆրանսերէն, տպ. 1830, *էջ* 48) :

Յունարէնն է մեդոխի *(հին ընթերցումով), որ կը նշանակէ մասնակցութիւն Արդարեւ այս «մասն բանին» իր «յատկութիւնքը կ'ընդունի բայէն եւ անունէն եւ անոնց հետ կը մասնակցի» (Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեան,* Քերականութիւն հայկական, 1815, *էջ* 294) :

Դիոնեսիոս Թրակացիի քերականութեան թարգմանութենէն.—

« Ընդունելութիւն է բառ ընդունական բայից եւ անուանց յատկութեան : Եւ յարին նմա այնք որք եւ բային, (այլ) թարց դիմաց եւ ներխոնարհութեանց » (Զրպետի հրատարակութիւն):

Երեւանի «Լեզուի Ինստիտուտի» հրատարակութեան մէջ՝ Ա. Աբրահամեան հետեւելով Ադոնցի հրատարակութեան նոյն սահմանումը կուտայ այսպէս .— «Ընդունելութիւն բառ ընդունական բայից եւ անուանց յատկութեան եւ յարեւին նմա այնք, որք եւ բային թարց դիմաց եւ ներխոնարհութեանց » :

Եթէ սրբագրած չէ Զրպետ, Ադոնցի տեսածը մաքուր ձեռագիր մը չէ, ուղիղը Զրպետին տուածն է, ինչպէս կը հաս[illegible]ուի Արսէն Դպիրի քաղերով, Գիրք [illegible]ւնաց խորագրեալ (տպ. 1749, Պոլիս,— ունեցածս ընդօրինակութիւն (***) մըն է).—

« Ընդունելութիւն է բառ ընդունական բայից եւ անուանց յատկութեանց. եւ յարին նմա այնք որք եւ բային առանց դիմաց եւ ներ խոնարհութեանց »:

Թրակացիի նոյն սահմանումն է, որ կուտայ Ս. Գաբամաճեան՝ երբ կը սահմանէ... դերբայը. «Դերբայ կ'ըսուին այն կարգ մը բառերը՝ որոնք թէ բայի եւ թէ գոյականի կամ ածականի զօրութիւն ունին»: Չալըխեան – Այտընեան քերականութիւնը, իր կարգին, այսպէս կը սահմանէ դերբայը.— «Բայերուն աներեւոյթն եւ ընդունելութիւնը հոլովական բառեր են: Աներեւոյթին հոլովածը դերբայ կ'ըսուի »:

Առաջին անգամ Յովհաննէս վարդ. Ցակոբեանն էր, ծանօթ առաւելապէս Յովհաննէս Հոլով անունով, որ գործածեց «դերբայ» տարազը իր քերականութեան մէջ (1674), *բայց անջատելով բայական այս ձեւը: Աւելի առաջ, Կղեմէս Գալանոս* (1645) *փորձեր էր ստեղծել դերբայական նոր ձեւեր, մասնաւորաբար «գործակալ» անուանելով քերականական տարազ մը, որ պիտի համապատասխանէր լատինական ձեւին* (ժէրոնտիֆ) : *Տրէօտէր եւս կը խօսի դերբայական նոյն ձեւին մասին* (Գանձ Արամեան լեզուի, *տպ. Ամսթերտամ,* 1711, *էջ* 117, 121, 129, 139) : *Եւ խորհիլ որ ֆրանսերէնն անգամ իրեն խորթ կը համարի լատինական դերբայական ձեւերը,* ժէրոնտիֆ *ու* սիւփէն :

Դերբային պատմութենէն եւքը՝ այժմ հետեւինք իր ստացած ձեւերուն, դարերուն մէջէն, հասնելու համար ՈՒՄին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Արիստոտել խօսքի մասերը կը բաժնէր երեքի, — բայ, անուն, շաղկապ, (Կուինտիլիանոս դիտողութիւն կ'ընէ այս բառին լատիներէն եւ յունարէն համարժէքներուն մասին) : Ստոյիկեաններր ետքէն աւելցուցին յօդը, եւ յաջորդաբար նախադրութիւնը, դերանունը, ընդունելութիւնը, մակբայը, իսկ Լատինները՝ միջարկութիւնը : Քերական մըն ալ աւելցուց առասութիւնը : Այսպէ՛ս, խօսքի մասերուն թիւը բարձրացաւ իննի, տասնի : Բայց իմաստասէրները կրճատեցին կարգ մը «մասեր» նուազեցնելով մինչեւ հինգ, իսկ իտալացի քերթող մը՝ մինչեւ չորս : Այսուհանդերձ այժմ ընդունուած է ութի բաժնել ամբողջութիւնը, իսկ էական մասերը՝ երկուքի, հետեւողութեամբ Արիստոտէլի, մեր մէջ՝ Դաւիթ Անյաղթի, որու ներշնչումը կը կրէ Պաղտասար Դպիր .—

Զի գլխաւոր մասունք բանի
Են սոքին .—
Անուն եւ բայ, աշխատելիք
Երկոքին :
Վասն որոյ հին քերթողքն մեր
Հայկական ,
Ըզբայն երկրորդ մասն ասացին
Յետ անուան :

Կուինտիլիանոս, ընդհակառակն, առաջնութիւնը կուտայ բային :

(**) Դերբայ բառը կազմուած է ԴԵՐ եւ ԲԱՅ բառերով, ինչպէս դերանուն բառը՝ ԴԵՐ եւ ԱՆՈՒՆ բառերով : Խնդիր է գիտնալ թէ ի՛նչպէս պէտք է արտասանել ԲԱՅ (կամ ԴԵՐԲԱՅ ու ՄԱԿԲԱՅ) բառը, — ինչպէս *Հա՞յ*՝ հնչելով երեք տառերն ալ, ինչպէս *կա՞յ*՝ հնչելով միայն առաջին երկու տառերը (*կա*) :

Ղ. Աղայեան կը կարծէ թէ «հնումը գրելը գրողի կամքից էր կախուած, իսկ կարդալը՝ կարդացողի» (*Մուրճ*, 1890, էջ 1585),— կարծիք մը որ ··· ծիծաղի նիւթ է միայն : Այսուհանդերձ դժուար է ստուգել կամ ճշդել բազմաթիւ հայերէն տառերու եւ բառերու հնազոյն արտասանութիւնը :

Բայց կամ դերբայ բառերուն արտասանութիւնը տեսէք թէ ո՛ւր կ'առաջնորդէ մեր հետաքրքրութիւնը, մերժելէ ետք Աղայեանի կարծիքը :

Քիչ բառեր ունինք, նմանաձեւ ու միավանկ, որոնք կ'արտասանուին ինչպէս մեր ժողովուրդին անունը, — ՀԱՅ : Որքան գիտեմ՝ այդպէս կ'արտասանուին ՊԱՅ, ՆԱՅ, ՎԱՅ : Նմանօրէն կ'արտասանուի հիմա ՃԱՅ բառը, որ սկզբնաբար, եթէ ճիշդ է թէ բնաձայն ծագում ունի, կ'արտասանուէր երկատառ, ինչպէս ՃԱ : Ունինք դարձեալ հայհուչ բառին տարանջատեալ ձեւը, ՀԱՅ (հուչ), գրուած նաեւ ՅԱՅ (յու), ծաղրական ու նախադասական բացագանչութիւն՝ տառերուն ամբողջական արտասանութեամբ : Այս նախադասական նշանակութենէ՞ն կը մնայ արդեօք, որ ունինք բառ մը եւս, ՀԱՅ, ապականութիւն, աղբ, նշանակութեամբ : Մալխասեան կուտայ ուրիշ բառ մը, դարձեալ ՀԱՅ, «դժուար կացութիւն, նեղութիւն» իմաստով, որ ··· հայերէն բառ չէ՝ ըստ իս եւ ըստ վկայութեան : Յիշենք վերջապէս հայիլ (նայիլ) բային արմատը, ՀԱՅ,— առանձին անգործածական : Աւելորդ չէ թերեւս արձանագրել թէ Երեմիայի բառարանը կուտայ ՀԱՅ բառ մըն ալ, «հսկայ» նշանակութեամբ, — կուտանք՝ բանասէրներուն թողլով ճշդել թէ «ներքինացեալ » բառ մը չէ՞ արդեօք :

Նմանօրէն կազմուած՝ ԼԱՅ, ՏԱՅ, ԳԱՅ, ԿԱՅ բառերը կ'արտասանուին իբրեւ երկատառ, ինչպէս եւ Դ, Զ, Ծ, Ձ, Ճ, Ջ. Ռ. գիրերուն անունները՝ նոյնիսկ եթէ գրուին եռատառ, (Շնորհալի կը գրէ եռատառ) :

Վերադառնալով ԲԱՅ բառին, ուրեմն ճի՞շդ է արտասանել զայն իբրեւ երկատառ : Բագրատունի ԲԱՅ կամ ԴԵՐԲԱՅ բառերը կը կարդայ՝ ինչպէս ԱՐՔԱՅ, ՏՂԱՅ բառերուն վերջավանկը (տես Ի ՊԷՏՍ, էջ 655), նոյնիսկ ԽՈՅ բառը՝ իբրեւ երկատառ. բայց նոյն էջին վրայ, քանի մը տող վար, կ'աւելցնէ թէ «ոմանք » ամբողջական կը կարդան ԲԱՅ եւ ԽՈՅ բառերը, այսինքն եռատառ, ճիշդ ինչպէս թուրքերէն ՉԱՅ եւ ՊՈՅ :

ԲԱՅ բառը երեք նշանակութեամբ կը ներկայանայ լեզուին մէջ.

1.— Բայ, գոյական, կը նշանակէ գաղաններու որջ :

2.— Բայ, գոյական, կը համապատասխանէ ֆրանսերէն ՎԷՐԹ բառին, — ուրմն քերականական տարազ է :

3.— Բայ, ինք եւս այսպէս, բայածեւ է : Անառեան կը կարծէ թէ հին բայի մը խոնարհման մէկ ձեւն է,— ԲԱԼ = խօսիլ, ասկէ՝ ԲԱՄ, ԲԱՍ, ԲԱՅ (կը խօսիմ, կը խօսիս, կը խօսի) : Դարձեալ, նոյն այս բային խոնարհման ձեւերով է կազմուած *բամբասանք* (բամ – կը խօսիմ, բաս – կը խօսիս) : Վերջապէս այս բառն է որ տուած է խաբեբայ :

Այս պարագային՝ ԲԱՅ միշտ պէտք է կարդալ ԲԱ,— արդարեւ այս արտասանութեամբ՝ ունինք նաեւ շաղկապ մը եւ միջարկութիւն մը : Աւելցնենք, որ հայ լեզուն, գէթ ի հնումն, միշտ կը փակէր բառավերջի այբը Յ տառով, որ կը թուի թէ անձայն կը մնար՝ երբ այբը կը վերջանար իրմով : Բառին ծայրը, այբէն ետքը, Յ դնելու այս վարժութիւնը հիները կը կոչէին «աչքի յանգ» կամ «տեսողական յանգ » :

Բոլոր այս պրպտումներէն ետք՝ կը հետեւի թէ հայ լեզուին խորթ է ԲԱՅ բառը կարդալ ՉԱՅ կարդալու ձեւով, ինչպէս նմանօրէն որեւէ այլ բառ : Բացառութիւն է մեր ժողովուրդին անունը, — ՀԱՅ, բացառութիւն մը որ շատ բան կը խօսի ստուգաբանական տեսակէտով :

Եզրակացութիւն՝ կարդալու նոր ձեւ է *բայ*, *դերբայ*, *մակբայ*, *աներկբայ* բառերուն ծայրը հնչել Յ տառը : Եզրակացութիւն մը, որու պէտք պիտի ունենանք, երբ քննենք *Յուսարերի* հարցարանը, — *Ո՞Յ* թէ *Օ* :

(***) Գիրքը ունի տպագրական 528 էջ զոյգ սիւնակ : Ընդօրինակած եմ ձեռքովս : Ըստ յիշատակարանիս՝ «աւարտեցաւ ընդօրինակութիւնը 10 Հոկտ. 1944-ին, Գշ. գիշեր, ժամը 10.15, ցուրտ սենեակիս մէջ, պատերազմի ընթացքին » :

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑ

1936 *Թուականը ճակատագրական եղաւ Ակսել Բակունցի, ինչպէս խումբ մը ուրիշ գրագէտներու եւ մտաւորականներու համար :*

Ստեղծագործութեան եւ հասուն տարիքի լիութեան մէջ, դժբախտ օր մը անոնք կը հետեւէին ոստիկաններուն եւ աներոչութեան ու անստուգութեան մէջ կը հեռանային հայրենիքի սահմաններէն, իբրեւ թէ ոճրագործներ ըլլային կամ հայրենադաւներ :

Այն ատեն բացարձակ լռութիւն կը պահուէր : Ոչ ոք կը համարձակէր հետաքրքրութիւն ցոյց տալ կատարուած խորհրդաւոր արարքին համար : Իբրեւ հետեւանք, բոլոր ժողովածուներուն եւ դասագիրքերուն մէջ կ'արգիլուէր յիշատակութիւնը Ակսել Բակունցին, Եղ. Չարենցին, Վահան Թոթովենցին ու Տիկ. Զապէլ Եսայեանին :

Պէտք եղաւ սպասել քսան տարիներ, որպէս զի 1956ին լեզուները բացուէին :

1955*ին լոյս տեսաւ Ակսել Բակունցի «Երկեր»ը : Գրական քննադատութիւններ, վերլուծումներ, ուսումնասիրութիւններ եւ յօդուածներ իրարու յաջորդեցին :*

Հայ հեղինակներէն զատ, երկու ռուս գրական քննադատներ, Կորնելի Զելինսկի եւ Վալերի Կիրպոտին անդրադարձան Ակսել Բակունցի գրականութեան եւ արուեստին :

Նկատի առնելով Ակսել Բակունցի մասին վերը յիշուած հեղինակներուն բոլոր գրուածքները, կը տեսնենք որ «Մթնաձոր»ի հեղինակը զոհ մը եղած է, ինչպէս միւսները, որոնք աշխարհայեացքով, մտայնութեամբ եւ իրենց ստեղծագործութեամբ հակայեղափոխական ամբաստանուած էին : Ակսել Բակունց գրականութեան եւ արուեստի ուրիշ հանգամանքներ ունէր : Ժողովրդական հարազատ տարրերը ոչ մէկ գնով անտեսել ու արհամարհել կը մերժէր :

1936*ին «Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը » իր շարքերէն կը հեռացնէր Ակսել Բակունցը, երբ արդէն բանտարկուած էր :*

Ուրիշ մեղադրանք մըն ալ կը ծանրանար աքսորեալներուն վրայ : Իբրեւ թէ Ա. Խանճեանի հովանաւորութեամբ կատարած էին հակապետական եւ ազգայնական գործեր : 1950ին դժբախտաբար քիչերը կը վերադառնային աքսորէն : Չէր վերադառնար նաեւ տարաբախտ Ակսել Բակունց : 1936ին ոստիկանութիւնը կ'ոչնչացնէր նաեւ այս վերջինին ձեռագիրները, մանաւանդ անաւարտ վէպերը :

Կ'արժէ մասնաւորաբար մէջբերում մը ընել Կորնելի Զելինսկիի եւ Վալերի Կիրպոտինի գրուածքներէն : Առաջինը կը գրէ.— «Բակունցն իր վերջին անաւարտ վէպը նուիրել է Խաչատուր Աբովեանի երիտասարդ տարիներին : Աբովեանի վախճանը եղել է ողբերգական ու խորհրդաւորութեամբ պատուած : Մի անգամ, գիշերը, Խաչատուրը դուրս է գալիս տնից, որպէս զի այլեւս չվերադառնայ այնտեղ : Եւ ընդմիշտ անյայտանում է : Բակունցի վախճանը մի դրուագն էր մի այլ ողբերգութեան : Մեր կուլտուրայի թշնամիները 1937 թուականին Ակսել Բակունցին տարան իր տնից, եւ նա դիմաւորեց իր մահը որպէս կոմունիստ եւ այլեւս չվերադարձաւ տուն : ··· Եւ ահա հիմա, քննարկելով արուեստագէտի երկերը, մենք կարծես նորից ենք զգում եւ այն հողի բոյրը, որ սնուցել նրա տաղանդը, եւ արուեստի ու մարդկանց հանդէպ տածած նրա սէրը, այն ամէնը, ինչով ապրում էր նա : Շնորհակալութիւն քեզ այս ամէնի համար, Ակսել Բակունց, իմ տաղանդաւոր ժամանակակից, որին ես չէի ճանաչում» (*) :

Վալերի Կիրպոտին գրած է հետեւեալ տողերը «Մէրը հասարակ մարդկանց նկատմամբ» վերնագրով (**) .—

«Ակսել Բակունցը անիրաւօրէն քիչ է յայտնի համամիութենական ընթերցողին : Անիրաւօրէն, որովհետեւ իր կարճատեւ կեանքի ընթացքում Բակունցը ստեղծել է հիանալի երկեր, որոնք պատկանում են արդի խորհրդահայ արձակի լաւագոյն գեղարուեստական էջերին : Երբ նա գրում է, նրա սիրտը այրւում է : Բակունցը չի կարող եւ չի ուզում թաքցնել ոչ իր սէրն ու վիշտը, ոչ իր արհամարհանքն ու զայրոյթը, ոչ էլ իր յոյսերը : Բակունցը քնարական է, նրա պատկերները խոխոջում են, որպէս առուակներ, ոչ բարձրաձայն, բայց բիւրեղի պէս մաքուր եւ տիրական» :

1956 *Յունիսին, հայկական արուեստի եւ գրականութեան տասնօրեակի ընթացքին, Մոսկուայի մէջ կազմակերպուեցան հաւաքոյթներ, խորհրդահայ արդի գրականութեան կարգ մը նիւթերը քննելու համար : Բանաստեղծութեան մասին կը խօսի բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեան Յունիս 4ին եւ 5ին : Մամուլին տրր–*

(*) Կ. Զելինսկի, «Ակսել Բակունց » , « Գրական թերթ» 1956 :

(**) Վ. Կիրպոտին, Մոսկուայի «Գրական թերթ»ին մէջ 1956 :

ուած հալածանքներուն մէջ կը կար-
դանք .—

« Այդ տարիների ընթացքում քիչ չէին եղել նաեւ սխալները : Հայ գրականու-թեանը հսկայական վնաս պատճառեցին 1936–1937ի իրադարձութիւնները, «ժողովրդի թշնամիների» անուան տակ գրողների շարքերից հեռացրին ազգային մշակոյթի ականաւոր գործիչներին» :

Ուրեմն օտար եւ հայ հեղինակներ համաձայն են արձանագրելու, որ Ակսել Բակունցի վախճանը ողբերգութիւն մըն էր : Մշակոյթի թշնամիները տունէն տարին զայն, եւ այլեւս չվերադարձաւ : Այդ տարիներու սխալներ գործուած են, Հայ գրականութեան մեծ վնաս պատճառուած են ժողովուրդի իսկական թշնամիները, հեռացնելով ազգային մշակոյթի ականաւոր գործիչները :

Այս տողերը գրեցի աչքի առջեւ ունենալով Լ. Մկրեանի նոր գործը, «Ակսել Բակունցը որպէս անխարդախ ժողովրդայնութեան առաջամարտիկ խորհրդահայ գրականութեան մէջ» խորագրով, որ լոյս տեսած է 1959ին Միւնխենի մէջ : Գիրքը կը բաղկանայ տասը գլուխներէ, վերջաւորութեան անգլերէն լեզուով համառօտ ամփոփում մը :

Իր այս մենագրութեամբ, հեղինակըչահեկան վկայութիւններով ու մէջբերումներով, կը ջանայ երեւան հանել տարաբախտ գրագէտին դէմ նիւթուած բոլոր դաւերը, որոնք յանգեցան հեղինակին աքսորին ու անյայտացման :

Կ'արժէ սակայն որ խօսինք Ակսել Բակունցի գրականութեան եւ արուեստին մասին : 1924ին սկսած եւ ընդհատուած 1936ին, 12 տարիներու մէջ կը խտանայ անոր գործը, որուն մէջ ոչ արուեստակութիւն կայ եւ ոչ ալ պարտադրութիւն : Ինքնատիպ, տրամաբանական եւ տաղանդով յղացուած, ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէ :

Ակսել Բակունցի գրականութեան աշխարհը իր ծննդավայրը, Զանգեզուրն է : Ապրած ու վերարտադրած է մանկութեան եւ պատանեկութեան աւանդութիւնները : « Մթում կորած խրճիթներուն » թշուառ, բայց եւ այնպէս բարախուն կեանքը կը ներկայացնէ :

Եղ. Չարենց հետեւեալ տողերով յատկանշած է անոր գրականութեան նկարագիրը .—

Քո «Մթնաձոր»ում թաքնւած է ծորում՝
Ու կարօտ մանկութ հարազատ ձորի :

Ակսել Բակունց գիւղագիր մըն է, ինչպէս ուրիշ գիւղագիրներ : Բայց միշտ քընարերգական ու հոլուերգական է իր բոլոր պատմուածքներուն մէջ : Մէկն է այն գրագէտներէն, որոնք արեւմտահայ աշխարհն ալ գրականութեան նիւթ ըրած են : «Ծիրանի փողը» այդպիսի լաւագոյն պատմուածքներէն մէկն է, Սասունցիներու կեանքէն, ուր կ'ողեկոչուի Մարութայ սարը, հետեւեալ յատկանշական տողերով .—

« Հայ մի երթամ տեսութեան մըր քարերին, մըր ձորերին, մըր Մարութայ բարձր սարին : Առնեմ զիմ ծիրանի փող, ժողվիմ մարդերու, նստիմ անուչ խոտերու վրէն, հանց զառներ մարդիկ նստին զիմ չորս բոլոր : Երգեմ ընոնց խաղաղութեան զիմ երգեր, մարդիկ հալալ գուլալ ախպրտոց պէս գրկին զիրար, չեղնի ոչ տէր, ոչ մշակ, ոչ թուր, ոչ բռնութիւն : Փչեմ զիմ ծիրանի փող, էլման ծուխ բարձրանայ երդիկներէ, խմեմ մըր լուս աղբըրներէն, զիմ քըտինք կաթա մըր քարերու վրէն, մըր Մարութայ բարձր սարի ամպ թող լիզու զիմ սիվտակ ոսկորներ» :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՋԻՒԱՆԻ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 50ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Սայաթ – Նովայէ յետոյ թերեւս ոչ մէկ հայ աշուղ չունեցաւ այնքան ժողովրդականութիւն՝ որքան աշուղ Ջիւանին (Սերոբ Լեւոնեան) : Եւ այդ պատահական չէր : Ջիւանի փոքր հասակէն սկսեալ կըրեց կեանքի զրկանքներն ու վիշտը : Գիւղացի, անիկա նուիրուած էր հարազատ ժողովուրդին, որուն խոհերն ու յոյզերը իրենց արտացոլումն են գտած աշուղի ստեղծագործութիւններուն մէջ :

Ապարէնց իջնելով անցեալ դարու 60ական թուականներուն՝ Ջիւանին իր ջութակով արտայայտեց ընկերային բողոքի մերթ անզօր, յաճախ ալ ցասման զգացումներ :

Ջիւանի հրապարակախօս աշուղ էր : Անոր ստեղծագործութեան նիւթը իր ժամանակի, ընկերային կեանքի իրադարձութիւններն էին :

Անոր քնարը արձագանգ հանդիսացաւ Թրքահայ հարցին, հայկական կոտորածներուն, ռուսական դաժան վարչակարգին, հայկական դպրոցներու փակման եւն. : Ըլլալով դէպքերու ականատես՝ Ջիւանի իր ցասումը արտայայտեց, խարազանելով ռուսական չահագործումը, անհաւասարութիւնը :

Ընկերային անհաւասարութեան դեղարուեստական արտայայտութիւնն է Ջիւանիի «Կեանքը» բանաստեղծութիւնը, որուն առաջին քառեակը կը պարզէ ամէն բան.

Մարդ կայ զարդարուած ոսկով-արծա –
թով,
Մարդ կայ՝ որ կաշիէ ճամար էլ չունի ,
Մարդ կայ ուրախութիւն կ'անի շաքա –
թով,
Մարդ կայ մի աւուր պաշար էլ չունի :

Սակայն աշուղը տիրող անհաւասարութեան պարզ նկարագրողը չէ միայն : Ան լաւ գիտէ որ «ամէն տեղ բռնութիւն »է, «ամէն տեղ ճնշում» եւ որ «երբեք խղճի ազատութիւն չկայ», բայց այդ բոլորէն դուրս ելլելու միջոցը կը գտնէ ժողովուրդի պայքարին մէջ : Ջիւանի կը մեծարէ այդ պայքարի ուժն ու թափը .

Ժողովուրդը ահռելի ջրհեղեղ է,
Առաջը առնելը շատ դժուար բան է
Թէ գրգռուեց, կատաղի է, ահեղ է ,
Քարափները կը ճանդէ, ամէն ինչ կ'անէ :

Թէեւ Ջիւանիի երգերուն մէջ ընկերային կեանքն ու ժամանակի յուզող հարցերը լայն տեղ գրաւած են, բայց բոլոր աշուղներուն նման՝ ան ալ երգած է սէրն ու տառապանքը :

Ջիւանի շատ լաւ կը մեկնաբանէր իր երգերը, որոնց համար մեծ յարգ կը վայելէր Թիֆլիսի եւ Ալեքսանդրապոլի հայ ունկնդիրներու շրջանակին մէջ : Այդ երգերը մասնաւորապէս շատ տարածուած էին Շիրակի աշխատաւորներուն մէջ :

Մահէն յիսուն տարի ետք ալ՝ իր երգերէն շատեր, ինչպէս՝ «Բարի, գեղեցիկ»ը, «Անհոգ ես, չգիտես»ը, «Ձախորդ օրեր»ը եւ ուրիշներ տակաւին կ'երգուին Հայաստանի ու արտասահմանի մէջ :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՆՐԻ ՊԵՐԿՍՈՆԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Ֆրանսայի Ազգային Մատենադարանը նախաձեռնած է տօնակատարել աշխարհահռչակ փիլիսոփայ Հանրի Պերկսոնի ծննդեան հարիւրամեակը եւ ցուցահանդէսով մը ոգեկոչել յիշատակը Ֆրանսացի մեծ մտածողին :

« Փիլիսոփայի մը կեանքը ո՛չ մէկ լոյս կը սփռէ իր վարդապետութեան վրայ » գրած է Հանրի Պերկսոն, եւ հաստատելու համար կարծես իր այս մտածումը, մեծանուն խորհողը իր կտակին մէջ աւելցուցած է.

« Կ'արգիլեմ բացարձակապէս որ մահուընէս ետք հրատարակուին իմ ձեռագիրներս, եւ ոչ իսկ պատառիկ մը անոնցմէ, զորս կարելի պիտի ըլլայ գտնել թուղթերուս մէջէն կամ այլուր : Կ'արգիլեմ նոյնպէս հրատարակութիւնը իմ նամակներուս ...» :

Այս պայմաններուն մէջ, ուրեմն, ինչպէս կարելի պիտի ըլլար Հանրի Պերկսոնի յիշատակը ոգեկոչել,— ծնած էր 18 Հոկտեմբեր 1859ին, Փարիզ :

Ազգային Մատենադարանի տնօրէնը՝ Պ. Ժիւլիէն Քէն, այս հարցին պատասխանը կուտայ, Ռիշըլիէօ փողոցի Մատենադարանի սրահներուն մէջ ցուցադրելով արժէքաւոր փաստաթուղթեր, որոնք կապ ունին Պերկսոնի կեանքին հետ :

Իր կտակը յարգուած է, չկան ցուցահանդէսին մէջ իր նամակները, ոչ ալ ձեռագիրներ իրմէ, սակայն կան տետրակներ ու գրքեր, նաեւ բազմաթիւ նկարներ, որոնք կը կազմեն իր կեանքին գրեթէ ամբողջական պատկերը :

Տարիներու հոլովումի ընթացքին դեղնած այդ նկարներուն մէջ կ'երեւի մեծ փիլիսոփան, 1878ին նկարուած եւ շրջապատուած իրեն դասակից ընկերներէն Պուրկյառ (կարդինալ), Ժան Ժօրէս, եւ Քիւվիլիէ : Այս վերջինը, նոյնպէս փիլիսոփայ մը, նուազ փայլուն քան ինքը՝ Պերկսոն, սակայն եւ այնպէս շատ ծանօթ փիլիսոփաներու շրջանակին մէջ :

Ուրիշ նկարի մը մէջ կ'երեւի Պերկսոն երբ Անժէի Լիսէին մէջ կը դասախօսէր, շրջապատուած իր աշակերտներով, որոնց մէջ ինք աւելի երիտասարդ կ'երեւի քան այս վերջինները :

Ցուցահանդէսին մէջ կ'երեւին, տակաւին ուրիշ բազմաթիւ լուսանկարներու շարքին, գիրքեր, տետրակներ, որոնք պատկանած են Հանրի Պերկսոնի եւ եղած են իր աշխատանքի գործիքները :

« Բարոյականի եւ Կրօնքի երկու աղբիւրներ»ու հեղինակը իր փառքի գագաթնակէտին հասած է 1914ին, երբ կը դասախօսէր Գոլէժ տը Ֆրանսի մէջ : Արդարեւ, այս շրջանին, ուսանողներ մասնաւոր խնդրագրերով կը ցանկային գոնէ անկիւն մը ունենալ այն դասարանին մէջ, ուր կը դասախօսէր Պերկսոն, քանի որ նստարանները երկու ժամ առաջ արդէն գրաւուած կ'ըլլային ազատ ունկնդիրներու կողմէ :

Այս ցուցահանդէսը լոյս կը սփռէ կեանքին վրայ խաղաղ ու հանդարտ մարդու մը որուն ներաշխարհը եղաւ արկածալից եւ որուն մտածումներէն շատ բան իւրացուց ժամանակակից փիլիսոփայութիւնը, առանց սակայն խոստովանելու այդ իւրացումը :

×

ԺԵՐԱՐ ՏԸ ՆԵՐՎԱԼԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Փարիզի քաղաքապետութիւնը, որ 1955ին արդէն յարգած էր յիշատակը մռայլ պարագաներու տակ մահացած Ժերար Տը Ներվալի, Փարիզի փողոցներէն մին անոր անունով կոչելով, այս անգամ դժբախտ բանաստեղծին մահուան հարիւրամեակին առթիւ կատարեց յիշատակարանի մը բացումը :

Յիշատակարանը՝ որ գորշ մարմարով է շինուած, զետեղուեցաւ Սքուար Սէն Ժագի մէջ : Արուեստի գեղեցիկ գործ մըն է, որուն վրայ կ'երեւի բանաստեղծին դիմանկարը, ու քիչ մը անդին փորագրուած են անոր ծանօթ բանաստեղծութենէն հետեւեալ տողերը. — « Մռայլ եմ ես, այրին ու անմխիթարը ...» :

Բացումին ներկայ են եղած Փարիզի Թաղապետական Խորհուրդի բոլոր անդամները, Մշակոյթի նախարար Պ. Անտրէ Մալրոյի ներկայացուցիչը՝ Պ. Ժագ Ժոժար եւ Կոնքուրի կաճառէն Պ. Անտրէ Պիլլի : Պ. Էմիլ Հանրիօ կարդացած է ակադեմական Ֆէրնան Կրէկի կողմէ գրուած ճառ մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՀԹՕՆԸ (13)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Զ.

Եւ որովհետեւ անիկա չէր ուզեր այս հրաւէրը գործադրել, չրթունքները երկարելով, ինքն սկսաւ սուլել մէկ քանի խաղեր՝ խիստ անկատար կերպով :

Այն ատեն տան ներսէն լսուեցաւ կարճահասակ Մառթէնի որոտագին ձայնը, որ յանդիմանութեան շեշտով մը կ'ըսէր.

— Խեղկատակութիւններ մի ըներ, Կէրթրուտ, թող որ քնանայ :

— Բայց անիկա չի քնանար, պատասխանեց յանդիմանուող տղու մը նեղացած շեշտովը :

Ցետոյ պատուհանը գոցուեցաւ եւ ձայները մարեցան :

Ժան գլուխը երերցուց խնդալով եւ անկողին մտաւ. բայց չկրցաւ քնանալ այն ծաղիկներուն պատճառով, զորս Կէրթրուտ դրած էր իր սնարին եւ որոնց ոտերը կ'իյնային մինչեւ անկողնին երեսը :

Լէյլակներու մանիշակագոյն փունջերուն կը խառնուէին նարգիսները, իրենց թեթեւ մը ճերմակ աստղաձեւ բաժակներովը : Դարձաւ, յետոյ ծունկի եկաւ անկողնին վրայ եւ դէմքը մխրճեց ծաղիկներուն մէջտեղ : Փափուկ թերթերը փայփայեցին եւ համբուրեցին անոր կոպերն ու չրթունքները :

Ցանկարծ, ականջ տուաւ : Լսեց որ տախտակամածէն անիմանալի ծիծաղի մը շշուկը կը բարձրանար, կարծես թէ գետնին տակէն ըլլար. մեղմ ծիծաղ մը, ինչպէս հովի թեւը որ խոտին կը քսուի, բայց այնքան երջանիկ, այնքան խենթ զուարթութեամբ :

Մտիկ ըրաւ վայրկեան մը, յուսալ որ երկրորդ անգամ մըն ալ պիտի լսէ զայն. բայց ամէն ինչ լուռ մնաց :

— Ինչ պզտիկ խենթուկ, ըսաւ ուրախացած :

Ինկաւ բարձին վրայ եւ քնացաւ՝ ժըպիտը չրթունքներուն :

Է.

Յաջորդ առաւօտ Ժան սենեակին մէջ փնտռեց աշխատութեան իր հագուստները : Անոնք թեթեւ մը կը սեղմէին ուսերը. օ՜ քիչ մը գիրցեր էր :

Արեգակը արդէն բարձրացած էր : Կարծես թէ ուրիշ ամէն տեղ անիկա կէս մը պակաս լոյս ու ջերմութիւն կուտար սրտին : Տարբեր է ծննդավայրի արեւը : Կ'ոսկեզօծէ այն ամէնը, որոնց կը հպի, եւ երգեր կը ցայտեն այն չրթներէն, զորս կը փայփայէ : Որքան գեղեցիկ է կեանքը հայրենի տան մէջ : Կեցցէ ուրախութիւնը :

— Հիմակ, զուարթ թռչուններու ամբողջ բոյն մը ունիմ տունս, ըսաւ Մառթէն խնդալով, որ եկաւ բարի լոյս ըսելու : Շարունակէ երգել, պզտիկ ... Ես վարժուած եմ երգի, այն օրէն որ Կէրթրուտ հոս է ... Բայց ի՞նչ կ'ուզես ընել այս ճերմակ թիկնոցով :

— Արդեօք կը կարծես թէ ձեռքերս ծալլա՞ծ պիտի մնամ հոս :

— Օր մըն ալ հանգչէ դեռ :

— Ոչ իսկ ժամ մը : Դատարկապորտի հագուստներս զամէն կախուած են արդէն :

Սակայն, Մառթէն նշմարեց այն ծաղիկները, որոնք անկողնին քով դրուած էին եւ նեղացած երեւոյթով մը ըսաւ, խնդալով .

— Կը տեսնե՞ս այս սաղայէլական անզգամը : Այդ բանը արգիլեցի ես ինծի համար, եւ ահա կը սկսի ուրիշներու ըսնել այդ գէշ կատակը : Ասոր համար է ուրեմն, որ այնքան տժգոյն ես այս առաւօտ :

— Տժգո՞յն. ե՞ս, բնաւ երբեք :

— Ոչինչ մի ըսեր : Ես պիտի արգիլեմ անոր, որ չընէ այդ խեղկատակութիւնները :

Այս ըսելով վար իջան :

Կէրթրուտ տունը չէր :

— Ժամը հինգէն ի վեր պարտէզն է ան, ըսաւ Մառթէն գոհունակութեամբ ժպտելով : Ամէն բան շողիով կը քալէ հոս առտուընէ ի վեր, այն օրէն որ տան կառավարութիւնը իր ձեռքն առաւ ...

Ցուղակի մը պէս աշխոյժ, ոտքի վրայ է արշալոյսին իսկ, եւ միշտ զուարթ ... միշտ երգեր եւ ուրախութեան ճիչեր :

Երբ Ջրաղաց կ'երթային, երկու եղբայրները տեսան որ իրենց գլխուն վրայէն սեւպղինի ցօղուն մը անցաւ թեթեւ մը իրենց քսուելով :

Մառթէն ետ դարձաւ խնդալով, եւ մատովը սպառնալիքի շարժուձեւ մը ըրաւ :

— Ո՞ւր էր հարցուց Ժան, ակնարկ մը ձգելով բակին մէջ, ուր կենդանի ոչ մէկ շունչ կը նշմարուէր :

— Ո՞ւր կ'ուզէք որ ըլլար անկէ զատ ,

— Եւ բան մը չես տեսներ , որ ուր ըլլալը գուշակես ,

— Բացարձակապէս ոչինչ ... ճշմարիտ ոգի մըն է, ուզած ատենը անտեսանելի կը դառնայ :

Եւ, ճանանչաղէմ , իր եղբօրը հետեւեցաւ դէպի Ջրաղաց :

Ժամերը կը սահէին : Ժան կ'ուզէ ցոյց տալ թէ ի՛նչ կրնայ ընել, եւ կ'աշխատի կրկնակի կորովով :

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յ. Կապ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկին Ժանին Թաշճեանի, եւ իր ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին, ողբացեալ Շաւարշ Թաշճեանի մահուան տխուր առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Մայիս 28ի տօնակատարութեան կազմակերպիչ յանձնախումբը կու գայ հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնները յայտնել Իսի լէ Մուլինօ, Քաֆէ Սփորի տնօրէն Պ. Յակոբ Ազատեանի որ սիրայօժար եւ ձրի կատարեց օրուան պուֆէի խմիչքներու փոխադրութիւնը:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի դպրոցական տարեվերջի քննութիւն, կիրակի 21 Յունիս, առաւօտեան, պտոյտ դպրոցի աշակերտութեան համար կէսօրէ վերջ:

Մրցանակաբաշխութեան դաշտահանդէս, կիրակի 28 Յունիսին: Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յուլիս հինգին:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Երաժշտապետ՝
ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ
(35ամեայ գործունէութեան առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը բարեկամներու:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝
Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆ
(Ատենապետ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան):

Յունիս 13, Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·45
Սալ Շոփէն

Գեղարուեստական բաժին:

Փարիզի Եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐՍ. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ:

Օր. Իրիս Պիւպիւլեան (երգ), Օր. Սոնիա Գաբրիէլեան (դաշնակ), Պ. Նուբհան Մարգարեան (արտասանութիւն), Պ. Աւետիս Քիւքէլեան (երգ), Օր.Ներ Նահապետեան քոյրեր եւ Պ. Լ. Մոմճեան:

Կը ներկայացուի Էտմոն Ապուի՝
« ԽԵՆԹԵՐՈՒ ԲԺԻՇԿԸ »

Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մէկ արար:

Կը մասնակցին՝ Ա. Պետրոսեան, Ժ. Քէշիշեան եւ Օր. Յասմիկ, Ն. Պշտիկեան, Ս. Յակոբեան:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս երեքին: Ա. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Ուրբաթ 26 եւ երկուշաբթի 29 Յունիսին, ժամը 9–12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ: Կը խնդրուի ծնողքներէն ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզոններով:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի 14 Յունիս, ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ եւ Տէսինի մասնաճիւղերու դաշտահանդէսը, կիրակի, հինգ Յուլիս, Տէսինի մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցչական ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ:

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Զեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հայ Մարզական Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը, այս Երեքշաբթի ժամը 20·30ին, Միութեանս կեդրոնը, Պ. Սարգիս Միթիլեանի սրճարանի վերնայարկը: Օրակարգ.— Ա) Նիւթական ու բարոյական հաշուետուութիւն: Բ) Վարչութեան ընտրութիւն: Գ) Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԽՈՒՄԲ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Շաբաթ, Օգոստոս 8,
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Երկուշաբթի, Օգոստ. 18:
Պայմաններուն համար դիմել՝
Պ. ՖԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆ
293, Ave. St.-Julien, Marseille 12e - Tel. 4879-75

×

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲ

Ս. ՂԱԶԱՐ, ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ
ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 8:
ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31:
Ճամբորդներու թիւը սահմանափակ է:
Արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 5:
Պայմաններու համար դիմել՝
Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ
7, Rue de la Grange Batelière, Paris - 9e Tél. PRO. 56 31
Պ. ԹԱՐՈՆ
58, Bd. Serrurier, Paris 19 - métro Pré-St-Gervais
Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11 Ave. Béranger, Arnouville-les-Gonesses (S. et O.)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԷՆ՝ ԱՐՍ

Արսի Սուրբ Ժողովրդապետին մահուան դարադարձին առթիւ հայկական ուխտագնացութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Լիոնէն Արս 21 Յունիսի կիրակի օրը:

Լիոնէն մեկնում, առտուն ժամը եօթին եւ Արսէն վերադարձ իրիկունը ժամը 7ին:

Արսի մէջ, առտուն ժամը 8·30ին Հայածէս ձայնաւոր պատարագ, իսկ կէսօրէն յետոյ Թափօրի մասնակցութիւն:

Երթուդարձի համար 500 ֆրանք ճանապարհածախք անձ գլուխ: Արձանագրութիւններու համար դիմել մինչեւ Յունիս 15, Միքայէլ Վ. Մոմճեանի, 187 Տիւկէֆլէն փողոց:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ.

ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՅՈՒՆԻՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ
ՔԱՋԱ Տ'ԻԹԱԼԻԱՅԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ՍԱՐՀԱՏ ԳԻԼՃԵԱՆ

Կ'երգէ Փարիզէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Արտասանութիւն՝ Օր. Է. Կարապետեան, Օր. Ա. Յարութիւնեան, Պ. Յ. Սարգիսեան, ջութակ՝ Պ. Հրայր Գլըճեան, դաշնակ՝ Օր. Է. Կարապետեան, մեներգ՝ Օր. Ժագլին Փափազեան:

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ
Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՄԷԿ ՆԻՍՏԸ
(Ա. ՍԱՀԱԿԵԱՆ, ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Լ. ՇԱՆԹ, Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ԶՕՐ. ՍԻԼԻԿԵԱՆ
— կ'արտասանեն իրենց պատմական ճառերը)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

SALLE PAUL FARALICQ
21, Rue Yves Toudic, Paris - Métro République

Երկուշաբթի, Յունիս 8, ժամը ճիշդ 20·45ին:

Մասնակցութեամբ՝ Փարիզահայ թատրոնի լաւագոյն արուեստագէտներուն:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ
Կը ներկայացնէ եւ կը խաղայ

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Տրամ չորս արար, Ա. Շիրվանզադէի: Բեմադրութիւն Տիկ. ԱՆՆԱ ԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻ

Կը մասնակցին.— Քնար Ազնաւուր, Բերկրուհի Դաւիթեան, Նոյեմի Շահին–եան եւ Հայկուհի Խտշեան, Տրդատ Նշանեան, Նուբհան Մարգարեան, Ս. Սուրէնեան, Ն. Պշտիկեան, Օ. Սարաֆեան, եւ Արտաշէս Գմբէթեան:

Մուտքի գինը՝ սովորական:

Դիմել՝ Հր. Բալուեան գրատունը, 43, Րիւ Րիշէ, Փարիզ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍ — MARDI 9 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8413 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4314

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐԻ ՄԸ ՎԵՐՋ

1958 Յունիս մէկին իշխանութեան գլուխ կուգար Զօր. Շառլ Տը Կոլ՝ ծանր պայմաններու տակ :

Երկու գլխաւոր մտահոգութիւններ ունէր Ֆրանսա : Ալժերիոյ պատերազմը եւ տնտեսական - ելմտական աննախընթաց տագնապը, — երկրորդը իբրեւ հետեւանք առաջինին :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը իր ձախորդութիւններով մեծ դոհողութիւններ պարտադրած էր այս երկրին :

Ազատագրութիւնը բախտ չբերաւ :

Հնդկաչինի պատերազմը մարդկային ու նիւթական նոր զոհողութիւններու դուռ բացաւ եւ մեծ վնասներու ենթարկեց Ֆրանսան :

Մարոքի եւ Թունուզի անջատումն ու անկախութեան տիրանալը նոյնպէս դժուարին կացութիւն մը ստեղծեցին :

Ալժերիա փորձեց հետեւիլ իր հարեւան ու կրօնակից երկու երկիրներու օրինակին, զէնքի յաջողութեան յոյսերով :

Ռազմադաշտի վերածուեցաւ այդ երկիրը, ուր արիւնը կը հոսէր ապարդիւն՝ 1954 Նոյեմբերէն ի վեր :

Կի Մոլէ իշխանութեան գլուխ եկած՝ իբրեւ հետեւանք 1956 Յունուար 2ի ընտրութեանց՝ իր առաջին գործն բրաւ միջոց մը գտնել Ալժերիան խաղաղեցնելու եւ բնականոն վիճակ ստեղծելու համար :

Անձամբ գնաց Ալժէ՝ զինադուլ առաջարկելու եւ հաշտութեան եզր մը գտնելու համար ապստամբներուն հետ :

Միջազգային ընկերվարութիւնը ... յոյսեր դրած էր Ֆրանսայի Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհանուր - քարտուղարին վրայ, որ բոլորովին ձախողեցաւ իր առաքելութեան մէջ, ծայրայեղ ազգայնական տարրերու անհաշտ ընթացքին պատճառաւ :

Իրեն յաջորդող վարչապետները չկրցան նոյնպէս դուրս գալ անելէն : Տնտեսական տագնապը սաստկացաւ : Ֆրանսա պարտքերու տակ ինկաւ : Ելմտացոյցի բացը տարուէ տարի աւելցաւ :

1958 Մայիս 13ի դէպքերը Ալժերիոյ մէջ՝ ցոյց տուին, որ կարելի չէր երկիրը կառավարել Չորրորդ Հանրապետութեան մեթոտներով :

Զօր. Տը Կոլ գործադիր իշխանութեան ղեկը ձեռք առած՝ լայն լիազօրութիւններով՝ կարելին փորձեց խաղաղութեան նուաճանդիստն առաջնորդելու համար ալեկոծեալ նաւը :

Այսօր՝ տարի մը վերջ՝ Ֆրանսայի հաշուեկշիռը բարելաւումով մը կը ներկայանայ : Գոնէ տնտեսական - ելմտական դետնի վրայ :

Շատեր սկեպտիկ էին, երբ ելմտական նախարար Անթուան Փինէ 1958 Դեկտեմբեր 27ին 17 առ հարիւր համեմատութեամբ արժեզրկեց ֆրանքը, տոլարի պաշտօնական գին նշանակելով 493·70 ֆրանք :

Իրմէ առաջ, 1957 Օգոստոս 11ին, Ֆէլիքս Կայեառ հարիւրին քանի արժեզրկում մը կատարած էր արդէն, 350էն 420 ֆրանքի բարձրացնելով տոլարը :

Փինէի փորձը յաջող արդիւնք տուաւ : Ֆրանսա լրիւ վճարեց տեղական դրամատուներու ունեցած պարտքերը : Ելմտացոյցի բացը պակսեցաւ : Արտածումները աւելցան : Արտաքին աշխարհի առջեւ Ֆրանսայի վարկը բարձրացաւ :

Վերջացող շաբթուան ընթացքին նախարարապետին կողմէ ազգային ժողովին առջեւ եւ Հանրապետութեան նախագահին կողմէ իր դաւառական շրջապտոյտին ընթացքին խօսուած ճառերը մեծ յոյսեր կը ներշնչեն մօտալուտ կարգադրութեան մը համար Ալժերիոյ ցաւոտ հարցին :

Խնդիրը հասունցած է այլեւս : Միտքերը պատրաստուած են :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ՆՇԱՆՆԵՐ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ

Ինչպէս կը սպասուէր, Մոսկուա վերադառնալով՝ Խրուշչեւ ճառ մը խօսեցաւ, մասնաւորապէս ծանրանալով իր տասնօրեայ պտոյտին գլխաւոր հանգրուաններուն վրայ :

Խ. Միութեան Վարչապետը անգամ մը եւս չեշտեց թէ Պալքաններու մէջ ապահիւլէական գօտիի մը ստեղծումը համաձայնութիւնը կը դիւրացնէ. «դժբախտաբար սակայն, աւելցուց ան, Յունաստան եւ Իտալիա չեն հաւատար խաղաղասէր այն քաղաքականութեան՝ որուն կը հետեւին Պուլկարիա եւ Ալպանիա» :

Անդրադառնալով Ալպանիոյ տնտեսական յառաջդիմութեան՝ Խրուշչեւ ըսաւ թէ խորհրդային պղեցութիւնը զգալի է այնտեղ, մասնաւորապէս՝ համալսարաններու մէջ, ուր թարգմանիչի կարիք չէ եղած երբ ինք խօսք առած է :

Հունգարիա այցելութիւնը յիշելով՝ Խրուշչեւ փառաբանեց համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Քատարը, աւելցնելով թէ տեսնուած է նաեւ Հիւս. Քորէայի Խորհրդարանի Նախագահ Թչուա Ան Ժէնի հետ :

[illegible] համայնավար Չինաստանի Պատերազմական նախարարին հետ :

Հակառակ ենթադրութեանց՝ Խրուշչեւ չխօսեցաւ Ժընեւի մէջ իրենց որդեգրելիք դիրքին մասին : Բայց հունգարական մամուլի գործակալութեան Թղթակիցին հետ իր ունեցած տեսակցութեան ընթացքին՝ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ Ժընեւի մասին.— «Միջազգային կացութիւնը շատ աւելի լաւ է՝ քան երկու կամ երեք տարի առաջ : Ամէն ինչ կարգի պէտք է դրուի՝ որպէսզի Արտաքին նախարարները տրամաբանական լուծումի մը յանգին Ժընեւի մէջ : Բայց մեծերու հանդիպումը պէտք է տեղի ունենայ՝ նոյնիսկ Ժընեւի ժողովին ձախողութեան պարագային» :

Պատասխանելով կարգ մը հարցումներու՝ որոնք կապ ունէին մասնաւորապէս մեծերու ժողովին հետ, Խ.Մ.թեան վարչապետը ըսաւ.— «Կառավարութեանց ղեկավարներու հանդիպումը զուարճալիք մը չէ : Այդ հանդիպումը անհրաժեշտ է միջազգային բազմաթիւ հարցերու լուծման համար» :

Միջազգային մամուլը իր յոյսը դրած է Կրոմիկոյի եւ Իւլպրիխթի Մոսկուա այցելութեան վրայ : Արդարեւ, երէկ, երկուշաբթի, Արեւելեան Գերմանիոյ ղեկավարները Մոսկուա գացին, խորհրդային ղեկավարներու հետ խորհրդակցելու նպատակով : Այս բանակցութիւնները վճռական կրնան ըլլալ՝ Ժընեւի ժողովին յաջողութեան կամ ձախողութեան համար :

Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետին եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարին կ՚ընկերակցէին 16 հոգի, բոլորն ալ վարչակարգին մասնագէտներ, ինչ որ կը նշանակէ թէ լուրջ հարցեր պիտի քննուին Կրեմլինի մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, Արտաքին նախարարներու խորհրդակցութեանց հինգերորդ շաբաթը սկսաւ Կրոմիկոյի ապարանքին մէջ գումարուած նիստով մը : Կարգ մը լուրերու համաձայն՝ «Չորս»երը սկսած են արդէն պատրաստել Ժընեւի ժողովին վերջին զեկոյցը : Բայց վերջնական համաձայնութիւն մը չէ գոյացած տակաւին :

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ԱՏԸՆԱՈՒԷՐԻ ԵՒ ԷՐՀԱՐՏԻ ՄԻՋԵՒ

Արեւմտեան Գերմանիոյ նախագահական ընտրութեան հարցին շուրջ բացուած վէճը կը շարունակուի տակաւին :

Ինչպէս ծանօթ է, Վարապչետ Ատընաուըր դժուարութեամբ համոզեց խորհրդարանական իր խմբակցութիւնը՝ իր պաշտօնին վրայ մնալու համար : Բայց հակառակ Քրիստոնեայ - Դեմոկրատ 250 երեսփոխաններու համաձայնութեան, բազմաթիւ ուրիշներ ակամայ ընդունած են տրուած որոշումը :

« Ակամայ ընդունեցանք՝ բայց չէինք կրնար ուրիշ բան ընել » կը յայտարարեն շատեր :

Պատճառ չկայ որ տագնապի մը մասին հրջան ընող զրոյցները ճիշդ չըլլան՝ քանի որ Ատընաուըր առաջին անգամ ըլլալով չէ որ տակարծիք է իր խմբակին հետ :

Այս անգամ սակայն հարցը աւելի բարդ է եւ տագնապը կրնայ ծանրանալ, քանի որ վարչակարգին ուժեղագոյն դէմքերէն՝ Տնտեսական նախարար Էրհարտի անունն ալ խնդրոյ առարկայ դարձաւ :

Ատընաուըր փատահ է իր յաղթանակին վրայ եւ ներկայիս կ՚աշխատի աւելի եւս զօրացնել իր դիրքը : Կը մնայ մէկ հարց. — Որոշել Հանրապետութեան Նախագահի աթոռին համար՝ Քրիստոնեայ - Դեմոկրատ թեկնածուն :

Այսուհանդերձ, ամերիկեան հեռատեսիլին տեսակցութիւն մը տալով, Տնտեսական Նախարար Ֆոն Բ[illegible] յայտարարեց թէ Ատընաուըրի վարչապետ մնալու որոշումը ցաւալի է՝ Գերմանիոյ շահերուն համար իսկ, ինչպէս նաեւ «դեմոկրատական շահ»երուն համար :

Ուշագրաւ է սակայն Էրհարտի այն յայտարարութիւնը՝ որ պիտի չընդդիմանայ Վարչապետին տուած որոշումին :

Գլխաւոր չորս հարցերու յիշատակութիւնը հաւանական է զեկոյցին մէջ :

1.— Պերլինի հարցը եւ Գերմանիոյ վերամիացումը :

2.— Օտար ուժերը պիտի մնան Պերլինի մէջ՝ խորհրդանշական իմաստով :

3.— Հսկողութիւն՝ մուտքի եւ ելքի ղուռներուն վրայ :

4.— Մեծերու ժողովը :

Անցած հինգ շաբաթներու ընթացքին բուական մելան սպառեցաւ՝ այս հարցերուն շուրջ : Կողմերու միջեւ եղած փոփոխութեան մը մասին խօսք չկայ ցարդ : Եթէ վերջին պահուն, Խրուշչեւ - Կրոմիկօ - Իւլպրիխթ խօսակցութիւններէ ետք նոր ուղղութիւն մը չորդեգրուի՝ Արտաքին նախարարներու ժողովը պիտի փակուի առանց արդիւնքի :

Այսուհանդերձ, կ՚ըսուի թէ մասնակի համաձայնութեան մը յուսատու նշաններ կան տակաւին՝ Պերլինի համար :

Մինչ Արտաքին չորս նախարարներու ժողովը իր վախճանին կը հասնի՝ երկուշաբթի օր Ժընեւի մէջ վերսկսաւ երկար ժամանակէ ի վեր ընդհատուած Երեքներու ժողովը՝ հիւլէական փորձերու եւ զէնքերու արգիլման համար :

Միացեալ Նահանգներու, Խ. Միութեան եւ Անգլիոյ հիւլէական մասնագէտները կը մտածեն թէ այս անգամ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնիլ գլխաւոր կէտերու շուրջ եւ պատրաստել ծրագիր մը՝ որ ի զօրու ըլլայ հիւլէական բոլոր երկիրներու մէջ :

Առ այժմ երեք երկիրներու առջեւ դրուած գլխաւոր հարցը կը նկատուի՝ փորձերու ընդհատման վրայ ըլլալիք հսկողութիւնը, միջազգային հսկիչ յանձնախումբին կազմութիւնն ու թիւը, ինչպէս նաեւ անոր իրաւասութեան սահմանները :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ԴԱՍԱԴՈՒԼ

Վերջերս ծայր տուած գործադուլի շարժումները կնճռոտ հարցերու դուռ բացին Պէյրութի կառավարութեան համար եւ մինչ շուտափոյթ լուծումի մը կը սպասուէր՝ տագնապը աւելի ծանրացաւ : Լիբանանեան մամուլին մէջ կացութիւնը կը ներկայացուի հետեւեալ ձեւով.—

Դասադուլ.— Երկրորդական վարժարաններու ուսուցիչները դասադուլի մէջ են. մասնաւոր վճարում մը կը պահանջեն՝ իրենց մասնագիտութեան համար :

Դասաթուղներու պատուիրակութիւն մը ընդունելով՝ Կրթական նախարար Փիէռ Ճէմայէլ բացատրած է թէ մասնագիտութեան համար վճարումի հարց չի կրնար ըլլալ, քանի որ այդ պարագային բոլոր համալսարանականները յատուկ վճարումներ պիտի պահանջեն : Կրթական նախարարը յայտարարած է նաեւ՝ թէ դէմ է որեւէ գործադուլի, մանաւանդ ներկայ պայմաններու մէջ :

Փիէռ Ճէմայէլ դասաթող ուսուցիչներուն սպառնացած է.— « Քիչ մը եւս պիտի սպասեմ : Ապա պիտի հրատարակեմ զեկոյց մը եւ պայմանաժամ մը պիտի տամ որպէսզի բոլոր ուսուցիչները սկսին իրենց դասաւանդութիւնները : Անհնազանդները գործէ պիտի արձակուին » :

Բանուորներու գործադուլ .— Արիտա գործարաններու (հիւսուածեղէնի) գործադուլի մէջ են. անցեալ երկուշաբթի՝ ըսկըսած են նաեւ հացադուլ :

Բանուորները կը պահանջեն որ ապստամբութեան ընթացքին իրենց բացակայած օրերուն համար վճարում ըլլայ : Կը պահանջեն նաեւ գործադուլի երեք շաբթուան օրավարձքերը : Ընկերային նախարար Ալպեր Խեր միջամտած է գործարանատիրոջ մօտ՝ բայց կողմերու անդիջող դիրքին պատճառով կարելի չէ եղած համաձայնութիւն գոյացնել :

Եօթը բանթողներ հացադուլին չդիմանալով ուշաթափ եղած եւ հիւանդանոց փոխադրուած են :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ Օվեռնիայի շրջանը երեք օր մնալէ ետք Կիրակի գիշեր վերադարձաւ Փարիզ : Նոյն օրը խօսած էր Սէնթ - Էթիէնի եւ Ռոանի մէջ, ծանրանալով ընկերային յառաջդիմութեան եւ Ալժերիոյ վրայ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ եւ Ա. Մ. Հ.եան սահմանները փակուեցան (Սուրիա) Ամմանի կառավարութեան «գրգռութիւն»ներուն պատճառով, կը յայտարարուի Գահիրէի մէջ :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ, շաբաթ եւ կիրակի բազմաթիւ հրայանաձգութիւններ տեղի ունեցան հիւսիսային Ափրիկեցիներու միջեւ : Հինգ հոգի մեռած են եւ չորս անցորդներ վիրաւորուած :

ԳԱՀԻՐԷ հասաւ Լիբանանի վարչապետը՝ Քարամէ : Ա. Միացեալ Հանրապետութեան եւ Լիբանանի միջեւ պիտի ստորագրուի տնտեսական համաձայնութիւն մը Սուրիոյ եւ Լիբանանի վերաբերեալ :

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ, Կիրակի օր տեղի ունեցան երեսփոխանական ընտրութիւնները : 2·902·354 ընտրողներ որոնց՝ 1·514·209 կին, ընտրեցին « Սիկիլիոյ ինքնավար շրջանին» տեղական չորրորդ ժողովը : Արդիւնքը ցարդ յայտնի չէ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը խստօրէն քննադատեց հիւլէական ռումբ չինելու Ֆրանսական ծրագիրը :

ԱՆՍՏՈՅԳ ԻՐԱՔԸ

Միջին Արեւելքի գործակալութիւնը ամիսներէ ի վեր քանի քանի անգամ կը յայտարարէ թէ՝ քրտական, ռուսական զինուած ուժեր կուգան Մ. Միւթենէն, Սուէզի Ջրանցքին վրայով անցնելու համար Պասրա։ Իսկ Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը յայտարարէ թէ «Իրաքի ապստամբութեան ոճրային ծրագիրները համապատասխան են Արեւմուտքի շահերուն, որովհետեւ ծրագրուած է Արեւմուտքի մէջ»։ Եւ նոյն օրերուն, Մոսկուան 550 միլիոն րուբլի իբր թէ փոխատուութիւն մը բրաւ Իրաքին ։

Այսպիսով Համայնավար Թափանցումը Միջին Արեւելքի մէջ մերթ սպառնալիքով, մերթ դրամական առատ օգնութիւններով և մերթ «մասնագէտներ» ու «փորձագէտներ» ուղարկելով, կը շարունակուի Մոսկուայի կողմէ, եղբայրասպան կռիւներով Պաղտատի փողոցներուն մէջ յաճախ բարձրաձայն կը լսուի «կեցցէ Համայնավար Ռուսիան, Իրաքի իրական բարեկամը»։ Պաղտատի դեսպանատան Համայնավար մեքենան միշտ կը գործէ։ Մոսկուայի քաղաքական վարիչները բոլոր տեսակի մութ ու գարշելի ճանապարհներով կ'ուզեն ու կ'աշխատին քաղաքական ուժեղ խարիսխ մը ստեղծել Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ, Պաղտատը դարձնելով միջազգային Համայնավարութեան կեդրոն, որ կը հանդիսանայ դուռը եւ բանալին Միջին Արեւելքին։ Եւ հսկայ դրամական ու զինուորական միջոցներու առջեւ կանգ չառնելով, Մոսկուան գաղտնի եւ ոչ գաղտնի կերպով կ'ուզէ Իրաքի կառավարութեան եւ իշխանութեան ղեկը իր ձեռքը առնել եւ Համայնավար սկզբունքներով կառավարել Իրաքը, ինչպէս Արեւելեան Գերմանիան, Կովկասը, Պալթեան երկիրները, Ռումանիան եւ Պուլկարիան։ Այդ նպատակին հասնելու եւ ղեկավարելու համար Իրաքի Համայնավար շարժումը, առատ դրամով Պաղտատ ղրկած նաւարներ՝ Նազըմ Հիքմէթ, Խալիտ Պէկթաշ, Մուսթաֆա Պարզանի եւ ուրիշներ,

Այս ամէնը կը յիշեցնէ 1917 թուի մըռայլ օրերը, երբ Գերմանացիք առատ դրամներով, գաղտնի կերպով, Զուիցերիայէն փոխադրեցին դէպի Պետրոգրատ, տարագիր Լենինը, Տրոցկին, Ռատեկը, Բուխարինը եւ շատ ուրիշներ, որոնք Ռուսիա հասնելով բացականչեցին «կեցցէ քաղաքացիական կռիւը»։ Եւ շարունակեցին եղբայրասպան կռիւները, մինչեւ ռուսական բոլշեւիզմի յաղթանակը ։ Համայնավարութեան ոգին ու շունչը կը մնան նոյնը, կարմրացնել աշխարհը արիւն թափելով ։ Դեռ վերջերս Մոսկուայի հրահանգով Պարսկաստանի, Իրաքի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի Համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներու ժողովը տեղի ունեցաւ Պաղտատի մէջ, աւելի լաւ հիմերու վրայ դնելու համար Իրաքի համայնավար պայքարը, եւ գործադրելու համար 21րդ համագումարի որոշումները։ Այդ ժողովին մէջ Սուրիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խալիտ Պէքթաշ յայտարարած է թէ ««ժամանակը եկած է որ համայնավար վարչաձեւ հաստատենք ամէն տեղ» եւ որոշուած է համայնավար «Փոլիթ – Պիւրո» հաստատել Պաղտատի մէջ։

Արաբական թերթերը կը պնդեն թէ Իրաքի համայնավարները ձեռք անցուցած են երկրի բոլոր ներքին կազմակերպութիւնները եւ փաստօրէն համայնավարութիւնը կ'իշխէ երկրին մէջ ։ Ահա ինչպէս կը գործէ Մոսկուայի կարմիր մեքենան ։

Պաղտատի ձայնասփիւռը կը յայտարարէ թէ «Այսուհետեւ ռուսերէնի դասեր պիտի տրուին Իրաքի դպրոցներուն եւ համալսարանին մէջ։ Այս որոշումը տրուեցաւ դիւրացնելու համար Իրաքի եւ Մոսկուայի փոխ յարաբերութիւնները, հասկցողին շատ բարեւ։ Մոսկուայի վարիչները իրենց հաշիւները մաքրելու համար եւ իրենց քաղաքական մութ նպատակներուն հասնելու համար, յաճախ երբ առիթը հանդիսանայ, առաջ կը քշեն «ազատ Քիւրտիստանի» խնդիրը ։ Մանաւանդ որ կ'ուզեն սպառնալիքով խօսիլ Իրաքի, Իրանի, Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ հետ, ուր կ'ապրին միլիոնաւոր Քիւրտեր։

Մոսկուան այդ պիտակին տակ ոչ թէ կը մտածէ ազատ Քիւրտիստանի, այլ իր քաղաքական շահերուն համար թունաւորելով քրտական աշխարհը։ Ինչպէս այսօր արեւելեան Գերմանիան, ոչ թէ գերման ժողովուրդին համար, այլ Խորհրդային Ռուսիոյ համայնավար տիրապետութեան համար։ Վերջերս վարչապետ Խրուշչեւ թերթերու թղթակիցներուն յայտարարեց. «Ուր համայնավար իշխանութիւն կայ, թոյլ պիտի չտրուի երբեք այնտեղ որեւէ ուրիշ տարբեր իշխանութիւն»։ Այս է իրենց գերագոյն նպատակը ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ։ Եւ այդ հովերով տարուած, այսօր Խորհրդային Ռուսիան զէնքի տակ կը պահէ միշտ երկուքուկէս – երեք միլիոն զին[illegible]

Ռուսական բոլշեւիզմը իր ծնած օրէն մինչեւ այսօր չէ հրաժարած իր կործանարար գործելակերպէն, այլ ընդհակառակն նոյն ոգիով ու նոյն ուղիով կ'ուզէ միշտ յառաջանալ ու թափանցել ազատ աշխարհի երկիրները, խառնելով ու թունաւորելով արտաքին եւ թէ ներքին ճակատի վրայ։ Զսպուելով Եգիպտոսի, Լիբանանի, Յորդանանի եւ Սուրիոյ մէջ, այժմ կը փորձէ իր կարմիր դրօշակին տակ առնել Իրաքը եւ վարչապետ զօրավար Քասըմը։ Լենինէն մինչեւ Խրուշչեւի օրերը Մոսկուայի քառասնամեայ քաղաքականութիւնը կը մնայ միշտ նոյնը եւ միջազգային խաղաղութեան եւ մեծ ու փոքր ժողովուրդներու համակեցութեան մասին եկած բոլոր առաջարկները ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ խաբել ազատ աշխարհը, յանուն համայնավար կուսակցութեան տիրապետութեան ։ Համայնավարները ինչպէս միշտ եւ ամէն տեղ հաւատք չունին ոչ ժողովուրդներու եւ ոչ ալ պետութիւններու վրայ, ատոր համար անոնք միշտ կը դիմեն ահաբեկչական միջոցներու իրենց բուն նպատակին հասնելու համար, զէնքի ու արիւնի միջոցով իշխանութեան տիրանալու։ Այսպէս է եւ այսօր Իրաքի մէջ, զոր Մոսկուան ամէն կերպ կ'ուզէ գրաւել ։

Մոսկուայի դրամներով լոյս տեսնող արաբական համայնավար թերթերէն, Պէյրութի «Իլէյմամ» եւ Պաղտատի «Իթթիհատ էլ Շաապ» անցեալները կը գրէին թէ «Դաշնակ գործակալները կը մասնակցին Մուսուլի եւ Շաւաֆի դաւադրութեան»։ Մոսկուայի հրահանգով արաբական համայնավար թերթերը այսպիսի գրութիւններով կ'ուզեն վարկաբեկել արաբական աշխարհի մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը սակայն սխալած են իրենց հաշիւներուն մէջ ։ Աշխարհ գիտէ, որ գործակալներու եւ դաւադիրներու դպրոցը կը գտնուի Մոսկուա ։

Այդ դպրոցին մէջ է, որ կը դաստիարակուին համայնավար խմբագիրները, բոլշեւիկ դիւանագիտական ներկայացուցիչները, դեսպանները, հիւպատոսները, ամէն տեսակի գործակալները, դաւադիրները, լրտեսները, որոնք առատ դրամներով կը ցրուեն աշխարհի բոլոր երկիրները, տարածելու Ռուսական աղէտաւոր կոմունիզմի գաղափարը։ Դաշնակներու դպրոցին մէջ կ'իշխէ հայ ազատագրական յամառ պայքարի, ազատ հայրենիքի եւ հայ դարաւոր եւ հինաւուրց ժողովուրդի, ոգին ու շունչը, որ կուգայ Արտաշէսներէն, Տիգրաններէն, Բագրատունիներէն, Արշակունիներէն եւ Ռուբինեաններէն։ Հայ ազատագրական փշոտ ճանապարհին, Տարօնի աշխարհէն մինչեւ Սիւնիք եւ Ղարաբաղ, Դաշնակները յաճախ անողորմ կերպով պատժած են ամէն տեսակի դաւադիրները եւ գործակալները։ Դաւադիրները ու գործակալները փնտռեցէք համայնավար աշխարհին մէջ, ուրտեղ ամէն ինչ հիմնուած է ու հաստատուած բռնութեան, լրտեսութեան եւ արիւնի վրայ ։ Արդէն փաստ է, որ այսօր արաբական աշխարհը տողորուած է հակահամայնավար ցանկութիւններով ու տրամադրութիւններով։ Անոնք տեսան թէ Մոսկուան իր առատ դրամներով, մասնագէտներով ու փորձագէտներով, ոչ թէ կը մտածէ Արաբներուն համար, այլ միջազգային համայնավար կուսակցութեան տիրապետութեան համար ։ Անոնք տեսան թէ Մոսկուայի կողմէ ուղարկուած դեսպանները, հիւպատոսները իրենց հարիւրաւոր պաշտօնեաներով, ամէն տեղ եւ ամէն երկրի մէջ, կը ստեղծեն 5րդ զօրասիւն եւ կը խառնեն ու կը պառակտեն այդ երկիրներու ներքին խաղաղ կեանքը արիւն թափելով ռուսական բոլշեւիզմին յաղթանակին համար ։

Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏԵՆՔ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ Գ. Մ. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ ՀԱՄԱՆՈՒՆ ԳԻՐՔԷՆ)

Բարեգործականը 1957ին «Միութիւն» թերթին մէջ կը յայտարարէր. «Լիբանանի շրջանակի 48 դպրոցներու աջակցութիւն կ'ընծայուի»։ Այս թիւէն դուրս կը մնան բազմաթիւ ազգային, բողոքական, կաթողիկէ անհատական ինքնավար վարժարաններ, որոնց Բարեգործականը մէկ տոլար անգամ չի յօժարիր նպաստ տալ. Հետեւաբար, Բարեգործականի ներկայացուցած 48 թիւը, ջէն – ձխէն, վերէն վար սրբագրելի կը մնայ ։

Բարեգործականը ներկայիս սեփական վարժարաններ ունենալու մոլուցքէն բռնուած է ։

Պէյրութի Սուրբ Նշան ազգային վարժարանը իր պիտճէն կը հաւասարակշռէ դպրոցական կրթաթոշակներով։ Բարեգործականը իր Յովակիմեան – Մանուկեան վարժարանը փոխանակ կարօտ հայ թաղերու մէջ շինելու, Ս. Նշան ազգային վարժարանին ճիշդ դիմացը շինեց, որպէսզի Ս. Նշանի թոշակաւոր աշակերտները Բարեգործականի նոր դպրոցը երթան եւ ազգային վարժարանին տնտեսութիւնը խանգարուի ։

Անթիլիասի շատ փոքր գաղութին մէջ գոյութիւն ունէր վարժարան մը, կարօտ վիճակով։ Բարեգործականը, փոխանակ օգնելու այս ազգային կարօտ վարժարանին, Անթիլիասի մէջ Բարեգործականի անունով ուրիշ դպրոց մը բացաւ, եւ իր ծախքով Ճիւնիի աշակերտները Անթիլիաս փոխադրեց, որպէսզի Ճիւնիի ազգ. վարժարանը խափանուի։

Տէրպէսիէի Հայութիւնը ունէր 40–50 աշակերտով ազգային դպրոց մը, կարօտ վիճակի մէջ։ Բարեգործականը, փոխանակ օգնութիւն ընծայելու անոր, նոյն տեղը դպրոց մը եւս կը շինէ, խանգարելով արդէն եղած դպրոցը։

Արաբ – Փունարի Հայութիւնը ունի ազգային «Խրիմեան» վարժարան մը ։ Տեղւոյն հոգաբարձութիւնը կը դիմէ Բարեգործականին՝ օգնութեան մը յոյսով, սակայն Բարեգործականը պայման կը դնէ (նպաստ տալու համար), որ ուսուցիչները եւ հոգաբարձուները իր մարդոցմէն ըլլան։ Բնականաբար կը մերժուի։ Հետեւեալ տարին Բարեգործականը Արաբ – Փունարի մէջ իր ծախքով դպրոց մը կը շինէ, կաղացնելով երկու դպրոցներն ալ եւ երկպառակելով տեղւոյն խաղաղ ու խեղճ գիւղացիութիւնը ։ Եւ այս նոր շինուած դպրոցները իբրեւ շինարարութիւն կը հրամցուին մեր ժողովուրդին, Բարեգործականի օրկան «Յուշարար»ի միջոցով ։

1955ին Քեսապ կը գտնուէի, ուր կայ ազգային վարժարան մը 120 աշակերտներով, Հայ կաթողիկէներու վարժարան մը հարիւր աշակերտներով, բողոքականաց վարժարան մը եօթանասուն աշակերտներով։ Բարեգործականն ալ ունի նոյն Քեսապի մէջ վարժարան մը հինգ

ԴԺՆԴԱԼԻ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

Իվան Փէթրովիչ Փանիխիտին(*) տըժգունեցաւ, լապտերին պատրոյգը իջեցուց եւ սկսաւ՝ յուզուած ձայնով մը ․

— Սեւ, թանձր մառախուղ մը կը տարածուէր երկրին վրայ երբ, 1883ի Ծընունդի գիշերը տուն կը վերադառնայի՝ այժմ մահացած բարեկամի մը քովէն ելլելով, որուն տան մէջ ոգեհարցութեան երեկոյ մը՝ տեղի ունեցածէր ։

Այն փողոցները, որոնցմէ կ'անցնէի, չեմ գիտեր ինչու լուսաւորուած չէին եւ ճամբուս կը հետեւէի գրեթէ կոյրի նման ձեռքերս առջեւ պարզած ։ Մոսկուայի մէջ, Դամբանէն Յարութիւն եկեղեցիին մօտ կ'ապրէի՝ պաշտօնեայ Թրուփովի (**) տան մէջ, այսինքն՝ Արպաթի ամէնէն հեռաւոր թաղերէն մէկուն մէջ ։ Ճամբուն ընթացքին, մտածումներս ծանր էին, ճնշիչ... «Կեանքդ իր վախճանին կը հասնի... ապաշխարհէ»․ ահա ինծի բաւած նախադասութիւնը Սփինոզայի, որուն ոգին կանչելու յաջողած էինք։ Խնդրած էի կրկնել. բայց դարձող ամանը, փոխանակ կրկնելու, աւելցուց՝ «... այս գիշեր » ։

Ոգեհարցութեան չեմ հաւատար, բայց մահուան գաղափարը, նոյնիսկ մահուան մասին ակնարկութիւն մը, գլխս տխրութեան մէջ կը մխրճէ։ Մահը, պարոններ, անխուսափելի է. իւրաքանչիւր օրուան համար է։ Բայց, հակառակ ամէն բանի, իր գաղափարը խորշելի է մարդկային բնութեան ... Այդ պահուն, երբ անթափանցելի, ցուրտ մթութիւն մը գլխս կը շրջապատէր եւ անձրեւի կաթիլներ կատաղօրէն կ'ոլորուէին աչքերուս առջեւ, այդ պահուն երբ հովը տրտմագին կը հեծծէր գլխուս վերեւ, երբ չորս դիս կենդանի ոչ մէկ էակ կը տեսնէի, երբ մարդկային ոչ մէկ ձայն կը լսէի, անսահմանելի, անբացատրելի վախ մը պատեց հոգիս ։

Ես, նախապաշարումներու չհաւատացող մարդ, կ'աճապարէի, վախնալով գլուխս ետ դարձնել, վախնալով երկու կողմերս նայիլ։ Ինծի այնպէս կը թուէր որ եթէ ետ դառնամ՝ մահը պիտի տեսնեմ երեւոյթին մէջ ։

Փանիխիտին ընդմիջուած հառաչանք մը արձակեց, ջուր խմեց, եւ շարունակեց ․

— Այս անսահմանելի վախը, զոր կ'ըմբռնէք, ինձմէ չհեռացաւ նոյնիսկ երբ Թրուփովի տան չորս յարկերը բարձրանալէ վերջ դուռս բացի եւ ներս մտայ սենեակէս։ Իմ համեստ բնակարանիս մէջ մութ կ'ընէր։ Հովը կը հեծեծէր վառարանին մէջ եւ կը չարժտկէր անոր դռնակը, կարծէք խնդրելով որ իրեն թոյլ տայ մտնելու տաք սենեակէն ներս ։

«Ըստ Սփինոզայի, ըսի ինքնիրենս ժպտելով, այս գիշեր պիտի մեռնիմ այս լացերուն ընկերակցութեամբ։ Ինչ ալ ըլլայ, մարդ կը վախնայ »։

Լուցկի մը վառեցի ... Հովի կատաղի ալիք մը աւլեց տան տանիքը։ Մեղմ հեծծանքները վերածուեցան չար ոռնոցի։ Վարը, տեղ մը, իր սողնակէն կէսով փրցուած փեղկ մը զարնուեցաւ, եւ վառարանին ճռացող դռնակը օգնութիւն խնդրեց ողբագին ։

«Շատ գէշ բան է, խորհեցայ, այսպիսի գիշերով մը անապաստան մնալ »։

Բայց այս ձեւի խորհրդածութիւններով տարուելու ատենը չէր ։ Մինչ լուցկիիս փոփոխը կապոյտ լոյսով մը կը վառէր․ եւ իմ աչքերս սենեակին շրջանը կ'ընէին, անսպասելի, սարսափազդեցիկ տեսարան մը ներկայացաւ ինծի ... Ինչ մեղք, որ հովը լուցկիս չմարեց․ այն ատեն թերեւս բան մը պիտի չտեսնէի եւ մազերս փուշ փուշ պիտի չտնկուէին ... Ճիչ մը արձակեցի, քայլ մը առի դէպի դուռը, եւ, սարսափով, յուսահատութեամբ եւ ապշութեամբ լեցուած, աչքերս փակեցի ...

Սենեակին մէջտեղը դագաղ մը կար ։

Կապոյտ լոյսը շատ կարճ ատեն վառեցաւ, բայց ժամանակ ունեցայ որոշապէս տեսնելու դագաղին ձեւը ... Տեսայ վարդագոյն ոսկեթել մը, փալփլուն, եւ, կափարիչին վրայ, ոսկեպատ խաչ մը ։

Բաներ կան, պարոններ, որ մեր յիշողութեան մէջ կը դրոշմուին, նոյնիսկ եթէ միայն ակնթարթի մը տեւողութեան տեսած ըլլանք։ Այս դագաղը՝ ատոնցմէ եղաւ ։ Միայն մէկ անգամ տեսայ զայն, բայց եւ այնպէս կը յիշեմ իր ամենաչնչին մանրամասնութիւնները ։ Միջահասակ մէկու մը համար շինուած դագաղ էր, եւ, դիպակին վարդագոյն գոյնէն դատելով՝ երիտասարդ աղջկան մը համար շինուած էր։ Թանկարժէք ոսկեթելը, պրոնզեայ ոտքերն ու կանթերը, ամէն բան ցոյց կուտար թէ հանգուցեալը հարուստ մէկն էր ։

Մէկ շունչով սենեակէս դուրս նետուեցայ, եւ, առանց տրամաբանելու ոչ ալ մտածելու, միայն անպատմելի վախի մը զգացումով, դէպի սանդուխները սլացայ։ Նախամուտքն ու սանդուխները մութ էին․ ոտքերս մուշտակէ վերարկուիս փէշերուն անցան․ զարմանալի է որ չինկայ եւ վիզս չկոտրեցի։ Անգամ մը որ փողոց հասայ, լուսաւորութեան կանթեղի մը թաց ձողին յենեցայ եւ սկսայ խելքս գլուխս կանչել ։ Սիրտս սարսափելի կը զարնէր․ ճնշուած կը զգայի ...

Ունկնդիր տիկիններէն մէկը լապտերին պատրոյգը բարձրացուց, Փանիխիտինին մօտեցաւ եւ այս վերջինը շարունակեց ։

ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

(1 Շար.)

(*) Հոգեհանգիստեան ։
(**) Դիակեան ։

աշակերտով. այո, միայն հինգ աշակերտ եւ մէկ ուսուցիչ, մի՛ զարմանաք եւ մի՛ ծիծաղիք, հարցուցէք քեսապցիի մը: Բարեգործականը կը պահէ այս հինգ աշակերտով մէկ ուսուցիչը իբրեւ իր սեփական վարժարանը, որպէսզի ազգային վարժարանին որեւէ նպաստ չտայ: Իմ Քեսապ գտնուած միջոցիս այցելեցի ազգային, բողոքական ու կաթողիկէ վարժարանները, բայց ամչցայ Բարեգործականի հինգ աշակերտնոց վարժարանը այցելելու: Եւ դեռ ասոնք իմ դիտածներս ու հաստատածներս են միայն:

«Յուշարար»ի մէջ երբեմն կ'երեւան Պէյրութի «Ազգային Բուժարան»ի, «Թռչնոց Բոյն» որբանոցին, կամ «Կոյր-Համրերու» պատսպարան – դպրոցի պատկերները կամ անոնց մասին գրութիւններ: Ասոնք տեսնողը կամ կարդացողը այն տպաւորութիւնը կը ստանայ, թէ Բարեգործականը այս մարդասիրական հաստատութեանց նիւթապէս կը նպաստէ. ոչ, սխալ է: Բարեգործականը այդ հաստատութեանց ոչ մէկ օգնութիւն ըրած է եւ ընելիք ալ չունի:

Բարեգործականը ունի Պէյրութի մէջ իր սեփական երկու վարժարանները, «Դարուհի Յակոբեան»աղջկանց եւ «Յովակիմեան – Մանուկեան» տղայոց վարժարանները, որոնց երկուքին համար տարեկան 35–40 հազար տոլար կը ծախսէ, ինչպէս կ'երեւայ իր տարեկան տեղեկագրէն: Դպրոցներու աշակերտութիւնը կը բաղկանայ ունեւոր դասակարգի տղոցմէ, որոնք բարձր թոշակներ կը վճարեն, իսկ կարօտ դասակարգը չի կրնար օգտուիլ: Եւ մտածել, որ Բարեգործականը այս երկու դպրոցներուն համար ամէն տարի 35 – 40 հազար տոլար կը ծախսէ, մինչդեռ կան տակաւին ազգային վարժարաններ, որոնք կոտրած դուռ ու պատուհան ունին:

1956 Փետրուար 20ի առաւօտուն, երբ Անթիլիասի Խորէն, Ղեւոնդ եւ Տաճատ եպիսկոպոսները Վեհափառ Վազգէն Կաթողիկոսի ողջերթի համար օդակայան կը գտնուէին, սոյն Բարեգործականի այդ զոյգ վարժարաններուն աշակերտութիւնը, տնօրէններու առաջնորդութեամբ եւ կիներու ընկերակցութեամբ, մարդատար երկու օթօպիւսներով լեցուն կ'երթայ Անթիլիասի Մայր Տաճարը կը գրաւէ իբրեւ մեծ յաղթանակ մը: Հոն, Մայր Տաճարին մէջ կը կատարուի ինչ որ արիւնարբու Թուրքն անգամ չէր ըրած. Հայոց եկեղեցիները, Աստուծոյ տաճարները չէին սրբապղծուած, չէին ապականուած այնքան, որքան մեր Բարեգործականի զոյգ վարժարաններու ՀԱՅ աշակերտութիւնը ըրաւ, առաջնորդութեամբ երկու ուսուցիչներու եւ կիներու բազմութեան մը:

Նոյն Փետրուար 20ի առաւօտ, Բարեգործականի աշակերտները, իրենց մեծերուն առաջնորդութեամբ, եկեղեցին գրաւելով ուզած են արգելք ըլլալ կաթողիկոսական ընտրութեան, որ, փոխանակ եկեղեցիին, Վեհարանին մէջ տեղի կ'ունենայ, ամենայն կանոնաւորութեամբ: Բայց այս հերոս աշակերտները իրենց առաջնորդներով եւ հայ կիներու գործակցութեամբ, չեն գոհանար առով, այլ եկեղեցիին մէջ, պատուհաններէն կը սկսին պոռալ, կանչել, հայհոյել, թքնել, ծխել եւ եկեղեցիին մէջ միզել, անբարոյ վայր մը դարձնելով մեր սրբութիւն սրբոց եկեղեցին: Այդ քանի մը ժամուան մէջ 192 վառած սիկարէթներ գտնուած են տաճարին մէջ, այսպէս արատաւորելով թէ իրենց ծնողաց պատիւը եւ թէ ամբողջ Հայութեան վարկը:

Ասոնք իրականութիւններ են եւ ոչ թէ յերիւրանքներ:

Ամէնէն աւելի մեղի ցաւ կը պատճառէ այն, որ Բարեգործականը չէ սաստած, չէ պատժած իր դպրոցին տնօրէնները, ընդհակառակն, քաջալերած է զանոնք:

Լսէ, լսէ, հայ ժողովուրդ, ասոնք Թուրքի լակոտներ չէին, այլ Բարեգործականինն էին. լսեցէ՛ք, Բարեգործականի բոլոր ազնիւ համակիրներ, զորովագութ մայրեր, այս սրբապիղծները ձեր դրամով դաստիարակուած Բարեգործականի ուսանողներն էին: Թրքատիպ փափկասուններ Բարեգործական աշխարհի:

Լսեցէք եւ դուք, մեր նոր սերունդի ազնիւ երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ, որ ազգասիրական բարի զգացումով Բարեգործականի կրտսեր շարքերը կը խտացնէք, լսեցէք եւ այժմէն տեղեակ եղէք Բարեգործականի տխուր կեանքին ու փտութեան:

Պիտի մոռնա՞նք արդեօք դպրոցականի այս անվայել սրբապղծութիւնները. ապագայ հայ պատմիչը ցաւելով պիտի արձանագրէ այս ամէնը:

Շնորհք եպիսկ. Գալուստեան, որ Քալիֆորնիոյ մէջ ընդհ. նահատակաց սուգի օրը անարգած է եւ նահատակներուն ոգիներուն կողմէ անիծուած անձ մըն է, Անթիլիասի Վեհարանին մէջ, Լոս Անճըլըսի Ս. Խաչ եկեղեցիին հաւատացեալ ժողովուրդը Վեհափառ Վազգէն Կաթողիկոսին կը ներկայացնէ անխիղճ կերպով իբրեւ Թուրքէն ալ վար համայնք մը, այն համայնքը, որուն անդամներէն շատերուն սեղանները վայելած է: Իսկ մենք այդ «Թուրքէն ալ վար» անիծուած բառը յարմար չենք տեսներ նետել Բարեգործականի այդ գռեհիկ մանչ – աղջիկներուն երեսին: Այս գրութեանս մէջ, Բարեգործականի կողմնակալ եւ ազգավնաս վարմունքը շատ փոքր չափով միայն ներկայացուցի, առանց կարեւորութիւն տալու «Յուշարար»ներու միջոցով հրապարակուած եւ չափազանցուած ծանուցումներուն եւ անոնց մէջ երեւցած ցուցամոլ պատկերներուն:

Ազգային վարժարաններու եւ ազգային իշխանութեանց դէմ Բարեգործականի անզիջող հակառակութենէն կ'եզրակացնենք, որ ան, Բարեգործականը, պատերազմ յայտարարած է հայութեան կէսին դէմ, Հայը Հայուն դէմ ճակատեցնելով:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՅԻՍ 28
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը մեծ շուքով տօնուեցաւ արտասահմանի հայաշատ կեդրոններուն մէջ: Ամէն տեղ, Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ամերիկա, հայ ժողովուրդը բացառիկ խանդավառութեամբ մասնակցեցաւ հրապարակային հանդիսութեանց՝ անգամ մը եւս ցոյց տալով թէ պահանջատէրը կը մնայ ազգային իր իրաւունքներուն:

Միացեալ Նահանգներու հայաշատ քաղաքներուն մէջ տօնուեցաւ Հայկական անկախութեան տարեդարձը: Այս առիթով, ամերիկեան մամուլը սիւնակներ նուիրեց հայ ժողովուրդին եւ Հայաստանի պատմութեան:

Թրոյի (Միացեալ Նահանգներ) «Թայմզ Ռիքորտ» թերթը տեղական հանդէսի մը նկարագրութիւնը եւ խմբագրական մը նուիրած է Մայիս 28ին:

Նիւ – Եորքի կառավարիչ Ռոքֆէլլըր յայտարարութիւն մը հրատարակած է՝ 1959 Մայիս 28 հայկական անկախութեան օր հռչակելով Նիւ – Եորքի նահանգին մէջ: Ռոքֆէլլըր իր յայտարարութեան մէջ կը շեշտէ.— «Աւելի քան երեք հազար տարիներու ընթացքին, քաջարի այս ժողովուրդը պահպանեց ազգային իր ինքնութիւնը: Քրիստոսէ առաջ ինը հարիւր թուականին հզօր թագաւորութիւն մըն էր ան, որ գերակշիռ դիրք մը ունէր համբաւաւոր Հիթիթներու հետ. Հիթիթները անհետացած են, բայց Հայերը տակաւին մեզ հետ են, անկախութեան աւելի նախանձախնդիր՝ քան երբեք: Իրենց անկախութիւնը պահպանելու համար, անոնք պատերազմեցան Ասորիներու, Պարսիկներու, Հռովմէացիներու, Մոնկոլներու, Թուրքերու եւ վերջապէս Ռուսերու դէմ: 1918 Մայիս 28ին, Հայերը ճակատագրական գոյամարտով մը ձեռք բերին իրենց անկախութիւնը: 1920 Օգոստոսին, Սեւրի դաշնագիրը ճանչցաւ Հայաստանի անկախութիւնը»:

× Պէյրութի եւ շրջաններուն մէջ նոյնպէս մեծ շուքով տօնուած է Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը: Այս տօնակատարութեանց ընթացքին Հայաստանի Սահմանակից գաւառներուն ներկայ Հայաստանին կցումը եւ Սեւրի դաշնագրին միջազգային յանձնառութիւններու իրականացումը պահանջուած է:

× Գահիրէի մէջ Անկախութեան տարեդարձը տօնուած է Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան նախաձեռնութեամբ, «Յուսաբեր»ի Նուպարեան սրահին մէջ: Հանդէսը վարած է ընկեր Ա. Աւետիսեան, խօսած է՝ ընկեր Ե. Արթինեան: Գեղարուեստական ճոխ բաժինէ մը ետք տեղի ունեցած է հարցարան – մրցում մը՝ Հայաստանի անկախութեան շրջանի դէմքերուն եւ դէպքերուն մասին:

×

ՀԱԼԷՊԻ Առաջնորդ Ղեւոնդ Արք. հովուական այցելութիւն մը տուած է Գամըշլի (Սուրիա), ուր ջերմ ընդունելութեան արժանացած է ժողովուրդին եւ պետական շրջանակներու կողմէ. բազմաթիւ ընդունելութիւններ կազմակերպուած են ի պատիւ Սրբազանին:

ՊՈԼՍՈՅ Թէքնիք համալսարանի փրոֆէսէօրներէն երիտասարդ գիտնական Օր. Սիլվա Այնաճեան ճափոնական կառավարութեան կողմէ սարքուած մրցումի մը մասնակցելով մրցանակը շահած է եւ երկու տարուան համար Թոքիօ մեկնած՝ ուր պիտի շարունակէ կատարելագործել իր մասնագիտութիւնը: Ճափոնական թերթերը գնահատական տողեր նուիրած են Օր. Այնաճեանի:

Բարեգործականը, իր միլիոններու անտուկը բռնած, ազգին դէմ կը յոխորտայ, «ես եմ ձեր տէրը», «ուզածիս կուտամ, չուզածիս չեմ տար» ըսելով: Այս ազգը շատ է տեսեր սակայն այդպիսի բռնատէրեր, բայց ապրեր է մինչեւ այսօր, «թշնամիք տանըն ընտանիք նորա են, բայց արմատք արդարոց ոչ խարցին»:

Մ. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՍՂՈՒԹԻՒՆ, ՏԵՂԻ ՏԱԳՆԱՊ ԵՒ ՀՐԴԵՀ

Թուրքիոյ տնտեսական տագնապը հետզհետէ կը ծանրանայ:

Վերջին երկու լուրերը հետեւեալներն են.—

Պոլսոյ Թաղապետական յանձնաժողովին որոշումով փայտի գիներուն վրայ յաւելում կատարուած է: Նոր սակացոյցին համաձայն՝ կաղնեփայտի չէքը 29էն 32 ոսկիի բարձրացած է: Իսկ իւրաքանչիւր «չէք»ի փայտին փոխադրութիւնը չորս ոսկի պիտի արժէ, պայմանաւ որ փոխադրուելիք փայտին քանակը առնուազն չորս «չէք» ըլլայ եւ հեռաւորութիւնը տասը քիլոմեթր չանցնի:

Միւս կողմէ, Թղթատարութեան ընդհանուր տնօրէնին որոշումով հեռագիրի, հեռաձայնի, թղթածրարի եւ նամակի գիներուն վրայ քառասուն առ հարիւրի յաւելում մը եղած է:

× Պոլսոյ գերեզմանատուները բերնէ բերան լեցուած են եւ գրեթէ անհնար դարձած է մեռելները թաղելու տեղ գտնել: Այս կացութեան առջեւ գերեզմանատան տնօրէնութիւնը քաղաքապետութեան դիմելով պահանջած է գերեզմանատան հող յատկացնել հեռաւոր վայրերու մէջ: Շահագրգռուողները կը յայտնեն թէ երկու տարիէն մէկ մեռեալ մը իսկ թաղելու տեղ պիտի չմնայ:

× Պէշիկթաշի մէջ հրդեհի մը պատճառով 11 տուներ ամբողջութեամբ եւ չորս տուներ մասամբ այրած են: 25 ընտանիքներ անապաստան մնալով վրաններու տակ առնուած են:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Է.

Երբ վերնայարկը կը հսկէր ալօրիքի ձաղարին մէջ ցորենին թափելուն վրայ, զգաց որ վարէն կը քաշէին իր թիկնոցին քղանցքը: Վար նայեցաւ. Կէրթրուտ, սանդուխին վրայ կանգնած, երեսները արեւէն այրած եւ աչքերը շողշողուն, նշան ըրաւ իրեն եւ ըսաւ.

— Նախաճաշի եկուր:

— Անմիջապէս:

Վերջացուց իր աշխատանքը եւ ցատկեց անոր քով.

— Պէր, ըսաւ անիկա թօթուելով, ի՞նչ աղուոր եղեր ես.

— Է, ի՞նչ.

— Օ՜.. երէկ, աւելի հաճելի կը թուէիր ինծի:

Ասիկա ըսելով, ձեռք երկարեց՝ բարի լոյս ըսելու համար եւ արագօրէն իջաւ սանդուխէն զուարճութեամբ իր առջեւ ալիւրի անձրեւ մը սփռելով:

Երբ կ'անցնէր դրան առջեւէն այն խորշին զոր Մառթէն իր գրասենեակը կը կոչէր, խորհրդաւոր երեւոյթ մը առաւ իր դէմքը, եւ, կանգ առնելով, երկու ձեռքերը օդը բարձրացուց, ողի մը հալածելու պէս:

Պահ մը ետք, հարցուց ցած ձայնով:

— Ըսէ տեսնենք, ի՞նչ կայ ներսը:

— Չեմ գիտեր:

— Ես ալ չգիտեմ: Արտօնուած չե՞ս հոն մտնելու:

— Ոչ:

— Փառք Աստուծոյ ... Միայն ես չեմ եղեր անխելքը... Երբ անոր ըսելիք բան մը ունենամ, պէտք է զանգակը զարնեմ ... է, խոստովանէ, ազնիւ ընթա՞ցք մըն է ասիկա անոր կողմէ: Ես այլեւս տղայ չեմ սակայն, որպէս դի գիս ... Բայց, կը լսեմ, մարդ պէտք չէ դէշ խօսի իր ամուսինին մասին ... Սակայն, դուն անոր եղբայրն ես, բարեխօսէ իր մօտ ինծի համար. խնդրէ իրմէ, որ ըսէ ինծի թէ ի՞նչ կայ ներսը. կը տեսնե՞ս, որքան մըտատանջ եմ:

— Կը կարծես թէ պիտի լսէ՞ ինծի:

— Այն ատեն, լաւ. պէտք պիտի ըլլայ որ միասին մխիթարուինք... Եկուր

Եւ, ոստումով մը, անցաւ այն երեք աստիճանները, որոնք դրան սեմին կը տանէին:

Նախաճաշի միջոցին, յանկարծ լուրջ դէմք մը առաւ եւ ինքզինքին մեծի հով մը տալով, խօսեցաւ այն հողերուն վրայ, զորս տան կառավարութիւնը կու տար իրեն:

Ճիշդ է որ, իր ընտանիքին մէջ սորված էր գործին տակէն ելլել, բոլորովին առանձին, որովհետեւ իր խեղճ մայրը մեռած էր երկար տարիներէ ի վեր եւ ինք, չափահասութենէ շատ առաջ, ըստիպուած էր կառավարել իր հօր տունը: Բայց գործը շատ ծանր չէր. Հայրը մէկ ծառայ մը ունէր միայն ջրաղացին եւ դաշտային աշխատութիւններուն համար ... աշխատանքէն կը մաշէր, խեղճ հայրը:

Աչքերը լեցուեցան արցունքով: Շփոթած, գլուխը անդին դարձուց: Յետոյ, ոտքի ելաւ աշխուժօրէն եւ հարցուց.

— Անօթի չե՞ս այլեւս.

— Ոչ.

— Եւ շարունակեց.

— Պարտէզ եկուր ինծի հետ: Դալարագարդ հովանոց մը գիտեմ, որ շատ աղուոր է խօսակցելու համար:

— Վարը, մեծ ծառուղիին ծայրը ... Իմ ալ սիրած տեղս է:

Ը.

Քով քովի պարտէզ մտան զոր արեգակը կ'ողողէր իր տաք ճառագայթներովը, եւ աւելի ազատօրէն շնչեցին կանանչ կամարին տակ, որ կը շրջապատէր զանոնք շուքովը:

Անփոյթ կերպով ղալարիքէ նստարանին վրայ նետուեցաւ Կէրթրուտ եւ բարձի պէս գլխուն տակը դրաւ արեւէն թըխացած իր կլորիկ թեւերը:

Թանձր թաւուտքին մէջէն, հոս հոն, մէկ քանի ճառագայթներ կը խուսափէին, որոնք ոսկի հետքեր կը ցանցնէին իր շրջազգեստին, կը թափառէին իր պարանոցին եւ այտերուն վրայ ու ճակատին հպանցելով, պայծառ բոց մը կը վառէին իր թուխ ու գանգուր մազերուն մէջ:

Ժան նստաւ անոր դէմ եւ դիտեց զայն անվերապահ հիացումով մը: Համոզուած էր թէ իր կեանքին մէջ չէր տեսած այսքան շնորհ: Ինչ հրապոյր կէս մը պառկած իր դեռատի հարսին դիրքին մէջ:

Եղբօր խօսքերը միտքը եկան. «Կարելի՞ էր որ չսիրէի զինքը»:

— Չեմ գիտեր, բայց կը զգամ որ շատախօսելու տրամադրութիւն ունիմ այսօր, ըսաւ ան փափուկ ժպիտով մը.— եւ աւելի յարմար կերպով տեղաւորեց իր գլուխը.— իսկ դո՞ւն, տրամադի՞ր ես մտիկ ընելու.

Հաստատական նշան մը ըրաւ Ժան:

— Քու կողմէդ ազնուութիւն է ասիկա, Ժան ... Այն ատեն ... մտածէ որ Հացը առատ չէ տունը եւ թէ համրուած էին կտորները:

Հ. ԶՈՒՏԵՐՄԱՆ

(Շար.)

Մասնակի գործադուլ մը սկսած է նաեւ ծխախոտի գործարանին մէջ, ուր 350 բանուորներ աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն :

Հեռաձայնային հաղորդակցութեանց պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի, իսկ Խալտէի միջազգային օդակայանի օփերաթէօրները կը սպառնան գործը ձգել՝ եթէ գոհացում չստանան :

Գործադուլ սկսած են նաեւ քաղաքի չրջուն վաճառորդները. չահարժինի յաւելում կը պահանջեն, ինչպէս նաեւ ընկերութեան պաշտօնական աշխատաւորի իրաւունք :

Այս պայմաններուն մէջ, Ներքին Ապահովութեան Խորհուրդը բացառիկ նիստ մը գումարելով երկարօրէն քննած է բանթողներու պահանջները :

Լիբանանի մէջ աշխատանքի ազատութիւնը կատարեալ է : Բայց հանրային անդորրութիւնը ապահովելու եւ անախորժ դէպքերու դուռ չբանալու համար՝ Ներքին Ապահովութեան խորհուրդը որոշած է ձեռք առնել յատուկ միջոցներ՝ տագնապը շուտով լուծելու մտքով :

× Սուրի շրջանին մէջ երեւան հանած են Իսրայէլի հաշւոյն աշխատող լրտեսներու խմբակ մը : Զորս հողի ձերբակալուած եւ յանձնուած են Զինուորական Իշխանութեանց :

× Տիւրզի համայնքի երկու պարագլուխները՝ Էմիր Մէճիտ Արսլան եւ Ճումպլաթ յեղափոխութենէն ի վեր սաստիկ հակամարտութեան մէջ են : Նախագահ Շեհապ իր իրաւարարութիւնը առաջարկած է՝ զանոնք հաշտեցնելու համար :

ՆՈՒԷՐ

Նազիկ Իսահակեան Պանեէօ – Քաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք ընկերուհի Անթառամ Ստամթեանի նշանախօսութեան ուրախ առթիւ ընկեր Սիմէոն Քիւեանի հետ :

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մարտ – Ապրիլ թիւը (207–208), միշտ այլազան, հետաքրքրական ու ճոխ բովանդակութեամբ (48 էջ). —

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Տրդատ Թագաւորին հիւանդութիւնը (ՀԱՅ – ԲՈՅԺ). — Զինածաղիկով բժշկութիւն (ՏՈՔԹ. Յ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ). — Հանքային ջուրերը (ՏՈՔԹ. Գ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ). — Պայքար գինեմոլութեան դէմ (ՏՈՔԹ. ՊԼՈՆՏԷԼ). — Բարձրացնել նախաճաշին պատիւը (ՏՈՔԹ. ԱՇՃԵԱՆ). — Ինչո՞ւ արիւն կը միզէ)ՏՈՔԹ. Շ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ). — Արագած լերան վրայ (Գ. ՍԵՐԵԲՐԻԱԿՈՎ). — «Յառաջդիմութիւն»... ի մահ (ՏՈՔԹ. ԱՍՔԱՆԱԶ). — Ի՞նչ է կլթիկը (Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ). — Ամուսնութեան առողջական վկայական (ՏՈՔԹ. ԱԶԱՏԱՆԻ). — Համայնագիտական տեղեկութիւններ (ՔԱՂՀԱՆ) :

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ. — Տարեկան 1500 փրանք Ֆրանսայի համար, 1750 փրանք արտասահմանի համար : Դիմել Շ. Նարդունիին՝ Յառաջի խմբագրատան հասցէով :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տիկին Օհաննեանի մահուան առթիւ Օհաննեան ընտանիքը կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք ի նպաստ Ֆէօնթենէբլօյի օդափոխութեան կայանի ընդարձակման իրենց սիրեցեալ մօր յիշատակին :

Հայ Կարմիր Խաչի օրուան գեղարուեստական ցերեկոյթին առթիւ Ֆէօնթենէբլօյի օդափոխութեան կայանի ընդարձակման ի նպաստ կը նուիրեն. —

Պ. Ճընկըրըրեան տասը հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Թէսիէ տիւ Գրօ 15.000, Տիկին Սեղբոսեան հինգ հազար, Օր. Ա. Փիրփիրեան երկու հազար, Պ. Գըրըք-ճեան հինգ հազար, Պ. Պալապանեան հինգ հազար, Պ. Յակոբ Յակոբեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Քիաթիպեան 1500, Պ. Ա. Մալաճեան երկու հազար, Պ. Յարութիւն Տապաղեան երեք հազար, Պ. Ա. Տապաղեան երկու հազար, Պ. Լեւոն Տօնիկեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Տամլամեան 1500, Պ. Ճէրանեան հազար, Տիկին Ապուլեան հազար ֆրանք, Տիկին Շաթէր հազար ֆր. :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցչական ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ :

ՕՐԱԿԱՐԳ. — Զեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն :

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբին ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հասցէին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 30

Փալատրիւ գեղատեսիլ լճի եզերքին (Իզէռ), հսկայ եւ լաւ յարմարութիւններով օժտուած շէնքի մը մէջ :

ՕՐԱԿԱՆ 800 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ ՓԱՐԻԶ՝

17, RUE BLEUE

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18 :

Միւս շրջաններու մէջ խումբերու վարչութեանց :

Անոնք որոնք կը փափաքին Փարիզէն Պիյէ քոլէքթիֆով ճամբորդել, պէտք է արձանագրուին մինչեւ ՅՈՒԼԻՍ 11 :

COLLÈGE DE FRANCE

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դասախօսական շարք

Օր. ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Դասախօս Հարուարտի համալսարանը :

ժամը վեցին, թիւ երեք սրահը :

ՅՈՒՆԻՍ 10 – 12 – 17 եւ 19 :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Քամէի սրահը : Կը խօսի՝ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ : Նիւթ՝ «Յ. Թումանեանի Անուշը» : Դասախօսութեան զուգընթաց պիտի տրուի Երեւանեան Անուշի օփերան, Գոհարիկ Գասպարեանի երգեցողութեամբ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը, Ֆոնթէնի եւեւ, Սիւր լը Թերէն տը Փամփինկ, Սէսինէ եղբելու ճամբուն ճիշդ ակիզբի ծառաստաններուն մէջ, պաղ աղբիւրին քով :

Այս առթիւ մեծ խնամքով պատրաստուած է գեղարուեստական կոկիկ բաժին մը, հայկական երգերով եւ պարերով :

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ :

Առաջին անգամ ըլլալով նոյն օրը ոտնագնդակի մրցում մը՝ Վիէնի եւ տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն միջեւ, Ֆոնթէնի դաշտին վրայ : Աննպաստ օդի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի :

Օթոքարները կը մեկնին առաւօտ ժամը 9ին, Հայնոցէն, 9.15 անց դպրոցին առջեւ, 9.30ին Փլաս Վեռտէօն, 9.45ին Փաքսին առջեւ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԼԻՈՆԷՆ՝ ԱՐՍ

Արսի Սուրբ ժողովրդապետին մահուան դարադարձին առթիւ հայկական ուխտագնացութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Լիոնէն Արս 21 Յունիսի կիրակի օրը :

Լիոնէն մեկնում, առտուն ժամը եօթին եւ Արսէն վերադարձ իրիկունը ժամը 7ին :

Արսի մէջ, առտուն ժամը 8.30ին հայածէս ձայնաւոր պատարագ, իսկ կէսօրէն յետոյ թափօրի մասնակցութիւն :

Երթուդարձի համար 500 ֆրանք ճանապարհածախք անձ գլուխ : Արձանագրութիւններու համար դիմել մինչեւ Յունիս 15, Միքայէլ Վ. Մոմճեանի, 187 Տիւկէքլէն փողոց :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցին վարչութիւնը փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ողբ. Գառնիկ Պարծանքեանի մահուան առիթով. — Երեք հազար ֆրանք Պ. Վահրամ Պալըքճեանէ եւ հազար ֆր. Պ. Զարմայր Ալեքսանեանէ :

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՅՈՒՆԻՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ

ՔԱԶԱ Տ'ԻԹԱԼԻԱՅԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ՍԱՐՀԱՏ ԳԻԼՃԵԱՆ

Կ'երգէ Փարիզէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Արտասանութիւն՝ Օր. Է. Կարապետեան, Օր. Ա. Յարութիւնեան, Պ. Յ. Սարգիսեան, ջութակ՝ Պ. Հրայր Գըլըճեան, դաշնակ՝ Օր. Է. Կարապետեան, մեներգ՝ Օր. Ժագլին Փափազեան :

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՄԷԿ ՆԻՍՏԸ

(Ա. ՍԱՀԱԿԵԱՆ, ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Լ. ՇԱՆԹ, Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՋՕՐ. ՍԻԼԻԿԵԱՆ — կ'արտասանեն իրենց պատմական ճառերը)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ԵՏՔ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Յունիս 10ին, Չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 9ին,

ECOLE NORMALE DE MUSIQUE

78, Rue Cardinet. Paris

Կը մասնակցին

ՍԷՐԺ ԳՈԼՕ (թաւթ ջութակահար)

ՄՈՆԻՔ ՄԱԹԱՆԵԸ (դաշնակահար)

Երեկոյթը նուիրուած է գերման վիպական երաժշտութեան (ՇՈՒՄԱՆ, ՊԸՐԱՄՍ) :

Առաջին ունկնդրութիւն ՄԱՐՍԷԼ ՏԸ ԼԱՆՈՒԱՅԻ վերջին մէկ գործին. Սիւլամիթ :

Տոմսերու համար դիմել՝

DURAND, PLACE DE LA MADELEINE

OU MLLE ITCHKALATZIAN, 73, FBG. POISSONNIERE, TEL. PRO. 64-23

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր :

26, RUE TROYON, SEVRES

TEL. OBS 18-28

Վարժարանի մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալորէայի առաջին մասը :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի 14 Յունիս, ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօնթենէբլօյի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս երեքին : Ա. խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Ուրբաթ 26 եւ երկուշաբթի 29 Յունիսին, ժամը 9 – 12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ : Կը խնդրուի ծնողքներէն ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզոններով :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Կեդր. Կրթ. Յանձ. Պելվիլ – Լիլայի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս Կիրակի ժամը երեքին, Փրէ Սէն Ժէրվէի, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Փլաս Ժէնէրալ Լըգլէր : Հովանաւորութեամբ՝ Հայր. Պատուիրակ Գերշ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Երգ, պար, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ կենդանի պատկեր, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յարութիւն Թորոսեանի :

Բոլոր ծնողքները եւ հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսներուն եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ ուսուցչութիւնը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 10 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8414 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4315

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Հինգերորդ Հանրապետութեան կառավարութիւնը եղմտական տագնապին առաջքն առնելէ եւ պետական մեքենան ամուր հիմերու վրայ դնելէ վերջ մէկ գլխաւոր մտահոգութիւն միայն ունի, — Ալժերիան :

Վերջին ծայր բարդ է այս հարցը :

Բազմաթիւ ներքին եւ արտաքին ազդակներ, քաղաքական ու տնտեսական շահեր դեր կը խաղան, արդելք հանդիսանալով արագ, արդար ու պատուաւոր լուծման մը :

1954էն ի վեր եկող ու գացող կառավարութիւնները համաձայն են մէկ կէտի շուրջ : Այն որ Ալժերիան անբաժանելի մասը կը կազմէ Ֆրանսայի :

Այս հիմնական սկզբունքէն մեկնելով է, որ անոնք հետեւողական կերպով ներքին խնդիր նկատած են ալժերիական վէճը եւ մերժած օտարներու միջամտութիւնը :

Օտարները երկու դասակարգի կը բաժնուին, — մեծ դաշնակիցներն ու արաբախմբ պետութիւնները :

Դաշնակիցները կը փափաքին, որ Ֆրանսա օր առաջ լուծում մը գտնէ այդ ցաւոտ հարցին, որպէսզի Ատլանտեան Ուխտի ճակատը զօրանայ : Շուրջ կէս միլիոն ֆրանսական զինուորներ կրնան աւելնալ այս վերջինին վրայ, երբ խաղաղութիւնը վերահաստատուի հիւսիսային Ափրիկէի մէջ :

Նախարարապետ Միշէլ Տըպրէ Յունիս չորսին ազգային ժողովին առջեւ իր խօսած ճառին մէջ չեշտեց, որ 1958ի մայիսեան դէպքերու նախօրեակին օտարները, անոնց շարքին նաեւ դաշնակիցները՝ կ'ուզէին իրենց կամքը պարտադրել Ֆրանսայի, լուծելու համար ալժերիական խնդիրը : Խորհրդարանը, կառավարութիւնը, բանակն ու ամբողջ ազգը հակառակ էին օտար միջամտութեան :

Օտարներու շարքին առաջին գծին վրայ կուգան Արաբական Լիկային անդամ պետութիւնները, որոնք իրենցը կը նկատեն ալժերիական դատը, ցեղակցական եւ կրօնակցական նկատումներով :

Ապստամբները դրամական եւ ռազմական օժանդակութիւն կը ստանան արաբական պետութիւններէն :

1956ի աշնան Սուէզի դէպքերուն առթիւ այս վերջիններէն շատեր իրենց դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզած էին Ֆրանսայի հետ եւ «պոյքոթ»ի ենթարկած ֆրանս. ապրանքները :

Ալժերիոյ պատերազմին երկարաձգումը արգելք կը հանդիսանայ բնականոն վիճակ ստեղծելու Ֆրանսայի եւ արաբական երկիրներու միջեւ :

Ե. Հանրապետութեան կառավարութիւնը մէկ տարիէ ի վեր կը ջանայ Ալժերիոյ մէջ ստեղծել «եղբայրական» մթնոլորտ մը, տեղացի խումբերը նկատելով ֆրանս. քաղաքացիներ՝ «ամբողջական իրաւունքներով», համաձայն Զօրավար Տը Կոլի հանդիսաւոր յայտարարութեան :

Հանրապետութեան նախագահը իր դաշտային վերջին շրջապտոյտի ընթացքին «ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն» խոստացաւ Ալժերիացիներուն :

Ֆրանս. յեղափոխութեան այս վեհ սկզբունքներուն կիրարկումը բոլորովին պիտի փոխէ Ալժերիոյ դիմագիծը :

Համաձայն նախարարապետ Տըպրէի, Ալժերիա երբեք պետութիւն մը չէ եղած անցեալին մէջ : Ֆրանսան է որ ստեղծած է զայն, Ալժերիացիներուն տալով պետութեան մը, ազգի մը պատկանելու գիտակցումը :

Կառավարութիւնը կը յուսայ, որ շնորհիւ իր նոր քաղաքականութեան, Ալժերիան պիտի խաղաղի շուտով :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԷՐՀԱՐՏԷՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ

Շաբաթ մը Միացեալ Նահանգներ մնալէ ետք՝ Արեւմտ. Գերմանիոյ տնտեսական նախարար Էրհարտ Պոն վերադարձաւ : Վարչապետ Ատընաուըրի որոշումէն ետք ծայր տուած տագնապին բանալին կը գտնուի իր մօտ : Կրնայ մթնոլորտը աւելի ծանրացնել կամ մեղմացնել :

Դժուարութիւնը այն է՝ որ Էրհարտ Տնտեսական նախարար եւ փոխ վարչապետ է միաժամանակ : Վերջին դէպքերը ցոյց տուին թէ Ատընաուըր չի փափաքիր որ ան ըլլայ իր յաջորդը : Հետեւաբար՝ եթէ հրաժարի, տագնապը ծայր կրնայ տալ կուսակցութեան մէջ, հերձուած մը անհաւանական չէ : Եթէ մնայ իր պաշտօնին վրայ՝ խորդալին աշխատանքներու տեղի կրնայ տալ :

Շատերու կարծիքն այն է թէ կարեւոր շարժումներ պիտի սկսին, մանաւանդ՝ երիտասարդ կուսակցականներու կողմէ, որոնք կ'ուզեն Էրհարտը Վարչապետ ընտրել :

Ուրիշներ ալ կը մտածեն թէ Էրհարտ պիտի մնայ իր պաշտօնին գլուխը՝ խրամատը չխորացնելու մտահոգութեամբ :

Հաւանական է որ մնայ Տնտեսական նախարար, բայց ամերիկեան հեռատեսիլէն իր կատարած յայտարարութիւնները ենթադրել կուտան՝ թէ հրապարակային բացատրութիւն մը պիտի պահանջէ Ատընաուըրէն :

Ամէն պարագայի մէջ՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ Տոքթ. Էրհարտի համբաւը հետզհետէ կը բարձրանայ, ինչպէս նաեւ՝ իր համակիրներուն թիւը :

Երկուշաբթի օր Քրիստոնեայ Դեմոկրատներու ղեկավար մարմինը ժողով մը գումարեց՝ Վարչապետին նախագահութեամբ : Կուսակցութեան փոխ նախագահ եւ գերմանական խորհրդարանի նախագահ Կէրշթընմայըր խստօրէն քննադատեց Ատընաուըրի ընթացքը : Վարչապետը ծանր պատասխան մը տուաւ Կէրշթընմայըրի, որ ժողովը ձգելով սրահէն հեռացաւ : Կուսակցութեան փոխ նախագահը այնքան ջղայնացած էր որ չկրցաւ պատասխանել լրագրողներու հարցումներուն : Շատ չանցած սակայն, երբ հանդարտած էր, վերադարձաւ ժողովասրահ՝ ուր ծափերով դիմաւորուեցաւ : Վարչապետ Ատընաուըր անոր ձեռքը սեղմելով՝ յարգանքով խօսեցաւ, մանաւորապէս չեշտելով Կէրշթընմայըրի բարոյական քաջութիւնը : Միջադէպը վերջացած էր :

Պոնի մէջ կը հերքեն այն լուրը որուն համաձայն Ատընաուըր վարչապետ կը մնայ պարզապէս Այզընհաուըրի պնդումին վրայ : Կը հերքեն նաեւ այն զրոյցը որուն համաձայն Ատընաուըր յայտարարած է .— « Այզընհաուըր եւ ես միակ մարդիկն ենք որոնք կրնան շարունակել Տըլըսի գործը » :

Անգլիացիները շատ խստօրէն կը քննադատեն Ատընաուըրի որոշումը, նոյնիսկ մամուլի մէջ հրատարակելով ծաղրանկարներ ուր Ատընաուըրը կը նմանցնեն Հիթլէրի (Տէյլի Էքսփրէս) : Էրհարտի ըրած յայտարարութիւնը, որով նախարարը «ցաւալի» կ'որակէր Գերմանիոյ Վարչապետին որոշումը լայնօրէն կ'օգտագործուի բրիտանական մամուլին կողմէ :

Տէյլի Մէյլ իր խմբագրականին մէջ կը գրէ «պարտութիւն՝ ժողովրդավարութեան համար » խորագրին տակ .—1848ին գերման ազատականները չկրցան դիմադրել Փրուսիոյ Թագաւորին, 1914ին՝ ընկերային – դեմոկրատները խոնարհե –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի կէսօրէ ետք Ազգ. Ժողովը սկսաւ քննել Ալժերիոյ հարցը :

Չորս օր անցաւ Վարչապետ Տըպրէի կատարած յայտարարութենէն, բայց բազմաթիւ նորութիւններ եկան աւելնալ այս կարճ ժամանակամիջոցին :

Նախ՝ Զօր. Տը Կոլի յայտարարութիւնները, որոնք կասկած չեն ձգեր այլեւս թէ Նախագահը ի՞նչ կը մտածէ :

Մտահոգութեամբ կը սպասուի՝ թէ ի՞նչ պիտի ըլլան Ալժերիոյ մէջ ընտրուած երեսփոխանները : Համերաշխութիւն գոյութիւն չունի իրենց միջեւ : Մէկ մասը միացած է Միութիւն Նոր Հանրապետութեան կուսակցութեան :

Չորս նիստեր նախատեսուած են Ալժերիոյ վիճաբանութիւններուն համար . Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի՝ կէսօրէ ետք եւ իրիկունը, քանի որ հարցը պէտք է փակուի Չորեքշաբթի գիշեր : Այնուհետեւ Ազգ. Ժողովը իր աշխատանքները պիտի ընդհատէ մինչեւ յառաջիկայ Երեքշաբթի՝ Արմատականներու համագումարին պատճառով :

Երկու ծրագիրներ պիտի առաջարկուին երեսփոխաններուն ,— եղմտական եւ դրամական հարցերու շուրջ,— որոնց քուէարկութեամբ վիճաբանութիւնները պիտի վերջանան : Սակայն, վիճաբանութիւնները կրնան երկարիլ . Երեքշաբթի առաւօտ 25 ճառախօսներ ցանկի վրայ կը գտնուէին : Խօսք առնելու համար արձանագրուողներու մէջ կան Ժորժ Պիտօ, Կի Մոլէ, Տէյլպէք, Վալտէք – Ռոշէ եւն. :

Միւս կողմէ, Երեքշաբթի առաւօտ Ծերակոյտին մէջ նախկին ռազմիկներու շուրջ վիճաբանութիւններ սկսան՝ ընկերվարականներու խմբակին առաջարկով :

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան՝ որ կարգ մը ծերակուտականներ հրապարակաւ յայտարարեցին թէ համաձայն չեն կառավարութեան քաղաքականութեան :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Արմատականներու 56րդ համագումարը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 11 – 14, Փոյի մէջ :

Նախատեսուած է կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնել կուսակցութեան մէջ . մանաւորապէս՝

1.— Քիչ մը աւելի ժողովրդավարութիւն մտցնել կուսակցութեան կեանքին մէջ :

2.— Բարոյապէս զօրացնել կուսակցութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՍՐ կը ծրագրէ մեծ ամբարտակ մը շինել տալ Սուրիոյ մէջ : Համաձայն պաշտօնական աղբիւրներու ամբարտակը պիտի շինուի Եփրատի վրայ, Ռաքքայի գիւղին մօտ : Առաջին առթիւ այս ծրագիրը ուսումնասիրած է արաբ եւ խորհրդային փորձագէտներու կողմէ : Յարդ թուական ճշդուած չէ շինութեան համար, բայց տնտեսական նախարարութիւնը կ'ըսէ թէ 1961ին կարելի է սկսիլ աշխատանքները :

ՍԻԿԻԼԻՈՅ ընտրութեանց վերջնական արդիւնքները յայտնի չեն բայց արդէն ճշդուած է կուսակցութեանց դիրքը : Յայտնի է որ քրիստոնեայ դեմոկրատները պիտի կարենան մեծամասնութեան դաչինք մը կազմել, քանի որ 34 աթոռ ապահոված են : Նոր – Ֆաշականները եւ արքայականները 12 աթոռ (9 եւ 3) ապահովելով, աջ բացարձակ մեծամասնութիւն մը կ'ունենան ժողովին մէջ (90ի վրայ 46) : Համայնավարները շահած են 21 աթոռ, ձախ ընկերվարականները (Նէննի) 11 :

ԺԸՆԵՒԻ մէջ կացութիւնը միշտ անորոշ է : Արտաքին չորս նախարարները երկարօրէն խօսած են Պերլինի մասին, բայց ոչ մէկ նորութիւն կը յայտարարուի այս մասին : Խորհրդային բանբերը ըսաւ. — « Կը հասնինք ժողովին վերջնական փուլին, արդիւնք մը ունենայ կամ չունենայ : Եւ գիս լաւ հասկցէք, ըսել չուզեցի թէ արդիւնք մը կայ » :

ՆԱՓՈԼԻԷՆ (Իտալիա) 40 քիլոմեթր հեռու Մաոլիլանոյի մէջ, գիւղացիները կրակի տուած են քաղաքապետարանը : Բողոքի այս ցոյցին գլխաւոր պատճառն է գետնախնձորի գիներու անկումը որ գլխաւոր արտադրութիւնն է շրջանին : Քիլօն 9 լիրի իջած էր (եօթը ֆրանք) : Ցոյցին հետեւանքով վաթսուն հոգի ձերբակալուած են ,եւ բազմաթիւ վիրաւորկան :

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան եւ դրացի երկիրներուն՝ Իսրայէլի, Յորդանանի եւ Թուրքիոյ միջեւ նոր միջադէպեր պատահեցան վերջերս :

Կիրակի օր արաբական եւ իսրայէլեան օդանաւերու միջեւ բախում մը պատահեցաւ Նեկեւի վերեւ : օդանաւամարտը կարճատեւ եղած է . Գահիրէ եւ Թէլ Ավիվ զիրար կը դատապարտեն : Բողոքագիր մը յանձնուած է ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին :

Միւս կողմէ, Գահիրէի կառավարութիւնը յայտարարեց թէ կարգ մը միջադէպեր պատճառ եղած են որ Յորդանան եւ Սուրիա սահմանը փակուի : Ա. Մ. Հանրապետութեան իշխանութեանց համաձայն՝ Յորդանանեան զինեալ խումբեր մտած են սուրիական սահմանը եւ ապօրինի կերպով ձերբակալած սուրիացի գիւղացիներ եւ սպայ մը սպաննած :

Այս առիթով, Գահիրէի թերթերը վերսկսան բուռն կերպով քննադատել Հիւսէյն Թագաւորը եւ Ամմանի կառավարութիւնը :

Յորդանանի պատերազմական եւ նախարարաց Խորհուրդները խառն ժողով մը գումարեցին՝ կացութիւնը քննելու համար : Որոշուած է ՄԱԿի ուշադրութեան յանձնել ստեղծուած տագնապը եւ հրաւիրել զայն՝ որ հարցին մօտէն հետեւի :

Վերջապէս, Ա. Մ. Հանրապետութեան կառավարութիւնը բողոքագիր մը յանձնեց Անգարայի կառավարութեան՝ որ թրքական օդանաւեր թռիչք կատարած են սուրիական հողամասին վրայ : Բողոքագրին համաձայն՝ թուրքեւսուրիական սահմանին վրայ երեք միջադէպեր պատահած են անցեալ շաբթուան ընթացքին :

Մինչ տագնապը հետզհետէ կը ծանրանայ Իսրայէլի եւ Ա. Մ. Հանրապետութեան միջեւ՝ Պէն Կուրիոն տեսակցութեան մը ընթացքին յայտարարեց թէ պատրաստ է ընդունելու զինաթափութեան որեւէ ծրագիր՝ Միջին Արեւելքի համար .— Կամ զինաթափութիւնը կատարեալ պէտք է ըլլայ Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրներուն մէջ եւ կամ Իսրայէլ Արաբական երկիրներու համազօր սպառազինում մը պէտք է ունենայ :

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ խոր ծերութեան մէջ մեռած է վեթերան ընկեր՝ Վարդան Շահպազ : Ողբացեալ ընկերը որ երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Պէյրութ, յեղափոխական փայլուն անցեալ մը ունեցած է : Կանուխէն մըտած էր Դաշնակցութեան շարքերը :

Տակաւին առիթը կ'ունենանք անդրադառնալու իր կեանքին :

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իսկական ժողովրդական գրող մըն է Ակսել Բակունց: Ժողովուրդին սրտէն կը խօսի, եւ խաղաղութեան ջերմ կարօտն է որ կը բաբախէ անոր գրականութեան մէջ: Թախիծը, վիշտը, հողը, վախն ու սարսափը մեծ չափով դեր մը խաղալու կոչուած են անոր պատմուածքներուն մէջ: Իր ընտրած դէմքերը այդ զգայութիւններու ներգործութեան տակ կը գտնուին: Մեր ճանչցած բոլոր գիւղագիրներն այդ յատկանիշներով կը զանազանուին գրչի ուրիշ եղբայրակիցներէ :

Խորհրդահայ քննադատները առաջին օրէն «ուրիշ երգեր» փնտռեցին Ակսել Բակունցի գրականութեան մէջ: Ընկերվարական ու համայնավարական ձգտումը փառաբանող գրագէտը տեսնել ուզեցին : Անոր նշանաբանն էր մշակել ժողովրդական եւ ազգայնական տարրերը գրականութեան մէջ: Ինչպէս արեւմտահայ բազմաթիւ գիւղագիրներ, Ակսել Բակունց ալ խուսափած է գրական պարտադրութիւններէ :

Յ. Սուրխաթեան իր երկու հատոր գրականութեան ձեռնարկին մէջ, 1932ին Բակունցի մասին կը գրէր.– –« Թէ չկայ դասակարգային պայքարի կնիք. Հեղինակը չունի դասակարգային մօտեցում երեւոյթներին ու մարդկանց »: Կը գտնէր սակայն ուրիշ պատմուածքներ ալ նոյն հեղինակէն, իբրեւ «դասակարգային վերլուծութեան արդասիք: Այստեղ Բակունցը գիտակցում է իր պրոլետարական գրողի դերին »:

« Եղբայրութեան ընկուզենիները » խորագրով հատորին մէջ Բակունց կուտայ իր ծննդավայրին, Գորիսի նկարագիրը , առաջին մասին մէջ: Երկրորդ մասը համանուն պատմուածքն է :

Գորիսը Զանգեզուրի ընդարձակ գաւառին կեդրոնն էր, Սեւանայ լճին հարաւը, որ մինչեւ Արաքս գետը կը տարածուէր : Հոն կ՚ապրէին այլացեղ ու այլադաւան մէկէ աւելի ժողովուրդներ: Քաղաք մը, որ ոչ միայն երկու անուն ունէր, այլ երկու ժողովուրդ, ամէն մէկը իր լեզուով, սովորութիւններով, անուններով, իբրեւ թէ երկու տարբեր ազգեր ըլլային, որոնք իրարու լեզու չէին հասկնար: Մէկը, Գորիսը, միւսը՝ Կորիսը, «իր երկարածոր լեզուով, դժուար անուններով եւ խրթին բարբառով »:

Գիրքը գրուած է երգիծական շունչով , եւ նկարագրական մանրամասնութիւններով: Մարդիկը նոյնպէս՝ այդ ոճով ու շունչով :Օրինակ, երբ կը նկարագրէ Գորիսի շուկան վառ գոյներով եւ կենդանի, կը ներկայացնէ « կարգ կանոնի վրայ հսկող քաղաքային ոստիկան Մուխանը, որ չիրի եւ թուզի բեռները տեսնելով , գրպանները եւ նոյնիսկ գլխարկի մէջ կը լեցնէ այդ անմահութեան դրախտէն »:

Երբ կը խօսի արհեստաւորներ Զաքմաչի Վեսկանի, հիւսն Ասանի եւ թամբագործ Թեւինի շատակերութեան մասին, կ՚ըսէ. «Երբ երեքով հարսնիքի մը անկոչ հիւրը դառնային, հարսանքատիրոջ չունը սոված կը մնար »:

Գորիսի պատմութեան մէջ կը գտնենք կենդանի աւանդութիւններ բնակիչներու կեանքէն: Առասպելական Ցուլ Օհանի պատմութիւնը օրինակ. ան սովորութիւն ունէր ուրիշներու կիները չարչարել , որուն ձայնէն ոչ միայն կիները կը դողային ու անհանգիստ կ՚ըլլային իրենց ամուսիններու գրկին մէջ, այլեւ գազաններ ձորին մէջ կը պահուէին ...:

Ժողովրդական դէմքեր, տարօրինակ անուններով, բարքերով ու սովորութիւններով, մարդկային կենդանի համայնապատկեր մը կը ներկայացնեն Ակսել Բակունցի գրականութեան մէջ:

Մանդասար Տային, որ կերպաս ու կտաւ կը ծախէ: Ափոնց ամին, որ գիւղացիներուն նամակները կը ստանայ իրենց հարազատներէն եւ կը կարդայ իրենց տէրերուն: Աւագ գործակատար Ամբարի կատու Սողոմոնը, ալիւրի վաճառական , որ հազար կտոր կ՚ըլլայ, երդում կ՚ընէ, ջուր տեսած ալիւրը վաճառելու համար, որ միեւնոյն ատեն «Հացակարօտ» ժողովուրդը պահողի համբաւ ունի: Վաճառական Խոջա Մակիչը, վաճառատան տէրը, որուն սկզբունքն է յաճախորդին նուէր տալ եւ պարապ ձեռքով խանութէն մէկը չհեռացնել: Նաւթավաճառ Գէորգը , որ նաւթին պահեստը շիներ է ջրաղացներու առուին մօտ, չըսելու համար որ նաւթին մէջ ջուր կը խառնէ : Հայաստանցի Աւետիսը, որ «Արցունքի հովտից» էր, որ իր էշով փայտ կը կրէր ուրիշներուն համար: Աւագ քահանայ Տէր գի բաղում տէր Զաւէնը, որ նոյնիսկ Թուրքի տունը կ՚օրհնէր, եթէ աջհամբոյր տային:

Ընդհանրապէս բէյերուն նկարագիրը կը բնորոշէ այսպէս .— «Նրանք հողի չունէին, գիտէին որ աշխարհի մէջ կայ պետ եւ ստորադրեալ, հարկաւոր է թուղթ խաղալ, ուտել ու ձանձրանալ, յօրանջել, յօրանջելով բամբասել եւ աղաները դարձնել աւելի բարձր պաշտօնեայ » :

Ըլլայ բնութեան նկարագրութիւնները, ըլլայ մարդոց նկարագիրը Ա. Բակունցի գրչին տակ շնորհ կը ստանան ու կենդանի կը դառնան, յաճախ նոյնիսկ մեզի համար աննշան թուող որեւէ երեւոյթ: Երբ կը մտնէ Ներսէս բէյի խոհանոցը .— « Արդէն դարպասի մօտ զգացւում է այն բոյրը, որով անսխալ կարելի է որոշել , թէ ի՞նչ վիճակումն է դոլման: Արդեօք ա՞յն, երբ փակ կոկոնի նման հաւլի է երեւում մի կտոր վարդագոյն միս, երբ հետզհետէ փքուելով իր մէջ է կլանում շողին եւ չոր մրգերի հիւթը եւ խաղողի տերեւի արանքներում բրինձի հատիկները խաղում են »:

Գորիսի շատ առաքինի եւ անուանի տիկիններուն ի՞նչ վիճակուած էր: — «Բմբուլի բարձերը փքուած պահել, անկողինը փափուկ, ճաշն անթերի եւ առատ , տունը հարուստ, իմանալ սուրճ եփել եւ հիւրերին զբաղեցնել մինչեւ սուրճը, եւ ապա լոտո կամ թուղթ խաղալ»:

Ուրիշ հեղինակներու պէս, Ա. Բակունց ալ կը սիրէ ներկայացնել անուանի շուներ որոնք անխուսափելի կերպով կը հետեւին մարդոց ու կ՚ընկերանան անոնց առօրեայ կեանքին :

Ան կը հետեւի նաեւ Գորիսի արհեստաւորներուն եւ վաճառականներու տղոց կռիւներուն, եւ Հին ճանապարհի բնակիչները այսպէս կը ներկայացնէ: Անոնք ոչ արհեստաւոր էին եւ ոչ վաճառական: Ոչ մաճ բռնել գիտէին եւ ոչ ալ գիտէին իրենց պապերէն մնացած կալի տեղերը : Գինի խմողներ էին, ձկնորսներ շատ անգամ, եւ ձիավարներ: Ամառ ձմեռ , ամէն երեկոյ գինով վիճակի մէջ տուն կը վերադառնային ...:

Գալով Գորիսերէնին՝ « չքնաղ լեզու մըն էր, չուտէիր եւ չխմէիր, այլ միայն այդ լեզուով խօսէիր կամ լսէիր: Թէ ինչպէս քաղցր ու նուրբ հնչիւններով խօսում էր լուսացարարուհի Մինան, ինչպէս էր ծոր տալիս, սաես ոչ թէ խօսում, այլ ճախարակի առաջ բարակ երգ էր ասում եւ բառերը նստում էին, ինչպէս փափուկ մալանչները»: Հին ճանապարհի բնակիչներուն լեզուն .— «Այդ լեզու չէր, այլ կարօտ , տխրութիւն, զայրոյթ»: Ա.Բակունց բառ չի գտներ ներբողը հիւսելու իր ծննդավայրի լեզուին.— «Գորիսի լեզուն, նա մի չքնաղ զարդ էր, նախշերով եւ վարդծաղիկներով մի հին երգ... ինչքան հնանում եւ մաշւում էր, այնքան չքեղանում էին զարդի գոյները եւ պատահում էր, որ Մինան, երբ այդ հին զարդը տանում էր գետը եւ լուանում էր, — Մինան լաց էր լինում եւ նրա հետ լաց էր լինում Գորիսի լեզուն ...»:

Այսպիսի պատկերաւոր ասեղնագործութիւն մըն է Ակսել Բակունցի ոճը : Հայաստանի գրողներէն ոչ մէկը տիրացած է անոր լեզուին պերճախօսութեան :

Իր գրական վաստակը տասնամեակի մը աշխատանքին արդիւնքն է: Գորիսի նուիրուած մենագրութենէն անկախաբար , իրարու ետեւէ կ՚արտադրէ «Մթնաձոր»ը, «Անձրեւ»ը, «Քեռի Դաւօն», «Սեւ ցելերի սերմնացանը», «Եղբայրութեան ընկուզենիները», Խ. Աբովեանի անյայտ բացակայումը », պատմական ուսումնասիրութիւն մը, «Վարդան Այգեկցի «Աղուէսագիրքը», Կոկոլի « Թարաս Պուլպա»յին հայերէն թարգմանութիւնը , « Հոկտեմբեր – Նոյեմբեր» տարեգիրքը 1932ին, աշխատակցութեամբ Եղ. Զարենցի եւ Եղիա Զուրաբի: Ասոնցմէ զատ «Նոր Ուղի» հանդէսին մէջ հրատարակած է ընդարձակ վէպ մը, «Կարմրաքար» անունով, որ չէ աւարտած: Գրեթէ բոլոր գործերը կը պարունակեն ազգագրական հարուստ նիւթեր :

Թշուառ մանկութիւն մը կ՚անցընէ : Նախնական կրթութիւնը կ՚առնէ ծննդավայրին մէջ: Յետոյ կը մտնէ Գէորգեան Ճեմարանը, զոր կ՚աւարտէ: Առաջին գրուածքները երեւցած են Տ. Նազարեանի « Աղբիւր » մանկական ամսաթերթին մէջ 1911ին: Լրագրողի յատկութիւնները աչքի զարկած են մասնաւորաբար Շուշիի « Փայլակ» թերթին ուղղած թղթակցութիւններով, որոնցմէ մէկուն մէջ խիստ քննադատած էր Կէօրէսի քաղաքագլուխն ու գաւառային վարչութիւնը, որուն հետեւանքով բանտ կ՚առաջնորդուի: Բանտէն արձակուելէն ետք ուսուցչութիւն կ՚ընէ Լոր գիւղը, ինչպէս կը պատմէ իր «Խոնարհ աղջիկը» պատմուածքին մէջ : 1924ին « Մարտակոչ »ի մէջ կը հրատարակէ գաւառական նամակներու շարք մը, յաջորդաբար աշխատակցելով նաեւ Հայաստանի մամուլին: Իր պատմուածքներէն շատերը թարգմանուած են ռուսերէնի, վրացերէնի, ուքրաներէնի եւ թուրքերէնի :Կ՚արժէ առանձին յօդուած մը նուիրել Ակսել Բակունցի «Վարդան Այգեկցիի աղուէսագրքին» (Երեւան 1955) որուն նուիրած է ուսումնասիրութիւն մը եւ « Խաչատուր Աբովեանի անյայտ բացակայումը», մենագրութեան, որոնք երկուքն ալ գրական տարբեր սեռի կը պատկանին, եւ որոնց մէջ ոչ միայն արձակագիրը, այլ եւ պրպտող եւ քննադատ միտքը կը յայտնուի :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

× Կը խնդրուի նկատի ունենալ հետեւեալ վրիպակը նախորդ յօդուածիս մէջ.— Մինինէն լոյս տեսած հատորին հեղինակն է Մկրտչեան եւ ոչ թէ Մկրեան :

ԱՐՄԷՆ ԱՆՈՅՇԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տարի մը առաջ Հալէպի մէջ իր մահկանացուն կնքեց Արմէն Անոյշ: Արտասահմանի հայ մամուլը առ հասարակ գնահատանքով արտայայտուեցաւ հայ մշակոյթին մատուցած իր ծառայութեան մասին եւ դրուատիքը ըրաւ իր գրական ու բարոյական արժանիքներուն :

Լոյս ընծայած իր վերջին «Արեան ճանապարհով» գրքին մէջ կը խօսի միայն 1915 – 1918ին տարագրութեան մէջ՝ Արաբներուն եւ Թուրքերուն մօտ ապրած իր տաժանելի կեանքի մասին: Հալէպի փողոցներուն մէջ անտուն, անտիրական, անօթի ու մերկ որբերուն հետ անցուցած այդ շրջանին կատարած գողութիւնն ու մուրացկանութիւնը՝ անպատուաբերութիւն կը համարէր, բայց այդ օրերուն , այդ պայմաններուն տակ ո՞վ կրնայ մեղադրել զինքը: Ամենասուրբ կարծուած արարածն անգամ իրմէ շատ աւելին պիտի ընէր, պարծանքի նիւթ համարելով յաջողութիւնը :

Այսօր իր մահուան տարելիցին առթիւ իրեն նման մանկութիւն չունեցող տղոց հետ կատարած հնարամտութիւններէն քանի մը դրուագներ կը յանձնեմ թուղթին :

Ինքն է որ կը պատմէր .— Երբ, մերկ եւ անօթի, Հալէպ հասայ, հազիւ 14 տարեկան պատանի մըն էի: Ծանօթներ, ազգականներ չունէի : Ոչ ալ դրամ ու պառկելիք տեղ: Կարգ մը ինծի պէս որբ եւ անտէր գաղթականներու հետ Հայոց եկեղեցին գացինք: Մեզի քիչ մը ուտելիք բաժնելէ ետք, բոլորս հովետուն առաջնորդեցին :

Հովետունը մեծ բակով ու բազմաթիւ սենեակներով շէնք մըն էր: Հոն հաւաքուած գաղթականները իրենց ունեցած խեղճ ու կրակ կարասիներուն ու անկողիններուն մօտ պպզած կը գիշերէին: Ես ալ իմ կարգիս անկիւն մը տեղաւորուեցայ: Իրարու սեղմուած, պառկած կամ նստած, կէս քուն կէս արթուն, գիշերները կ՚անցընէի, ցերեկներն ալ փողոցները կը թափառէի ինծի պէս անբախտներուն հետ: Խոտերուն ու սատկած կենդանիներուն ամէն տեսակը ճարակած ու ճաշակած ըլլալով՝ ստամոքս ու աղիքներս խանգարուած էին, փորս դուրս ցցուած էր խոտաճարակութեանս պատճառաւ , մարսողական գործարաններս կը ցաւէին, բայց այս բոլոր անպատեհութիւններուն հակառակ՝ ինչ որ գտնէի կը լափէի , միշտ անօթի էի, չէի կշտանար :

Գործ ու լեզու չէի գիտեր, ինծի հասակակից քանի մը տղոց հետ մուրացկանութիւն կ՚ընէինք: Կ՚ամչնայի, լեզուս կը բռնուէր, չէի կրնար մուրալ :Ափս կը բանայի, բայց երբեմն կարելի եղածին չափ կը գոցէի: Հիւանդ ու տկար, կմախք դարձած, քալելու կարողութիւն չունէի : Աշուն էր, ցուրտ : Ցնցոտիներովս կը սարսռայի, առաւօտեան արշալոյսին ա–

ԴԺՆԴԱԿ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

— Պիտի չզարմանայի եթէ սենեակս կրակներու մէջ գտնէի, եթէ այնտեղ գող մը, կապուած շուն մը գտնէի... Պիտի չզարմանայի եթէ առաստաղն փուլ գար, յատակը բացուէր եւ պատերը փլչէին ... Այս բոլորը բնական եւ բացատրելի բաներ են :Բայց ի՞նչպէս , սենեակիս մէջ, դագաղ մը կրնար գտնուիլ:Ո՞ւրկէ կրնար եկած ըլլալ... Թանկարժէք դագաղ մը , կնոջ դագաղ մը , անշուշտ շինուած՝ ազնուական դասակարգին պատկանող երիտասարդ կնոջ մը համար. Ի՞նչպէս այդպիսի դագաղ մը կրնար գտնուիլ մանըր պաշտօնեայի մը խեղճուկ սենեակին մէջ: Պարա՞պ էր, թէ դիակ մը կը պարունակէր: Ո՞վ էր այդ վաղամեռիկ հարուստ անձը, որ ինծի այդքան արտառոց եւ սարսռազդեցիկ այցելութիւն մը կուտար: Տանջալի գաղտնիք :

Մտածեցի՝ «Եթէ հրաշք մը չէ, ապա ուրեմն ոճիր մըն է »:

Հազար ու մէկ ենթադրութիւններ կ՚ընէի: Սենեակէս բացակայած ատեն դուռս կղպուած կ՚ըլլար, եւ բանալին դրած տեղս միայն մտերիմներուս ծանօթ էր : Բայց, բարեկամներս չէին կրնար դագաղ բերած ըլլալ այնտեղ :

Կարելի էր նմանապէս ենթադրել, որ դագաղը սխալմամբ բերուած էր սենեակս՝ յուղարկաւորութեան տան մը պաշտօնեաներուն կողմէ :

Կրնային յարկը կամ դուռը սխալած ըլլալ եւ դագաղը յանձնել հոն, ուր պէտքը չէր: Բայց ո՞վ չի գիտեր ,թէ մեր դիակապուտները քայլ մը չեն առներ մինչեւ որ վճարումը, կամ գոնէ բաղշիշ մը չստանան :

« Ոգիները, մտածեցի, մահս նախազուշակեցին : Անոնք չէ՞ն արդեօք , որ դագաղ մըն ալ ճարած են ինծի համար»:

Պարոններ, չէի հաւատար, եւ տակաւին չեմ հաւատար ոգեհարցութեան : Բայց այսպիսի զուգադիպութիւն մը կրնայ, նոյնիսկ փիլիսոփայ մը, միստիքական հոգեվիճակի մը մղել :

Այս բոլորը, որոշեցի, յիմարութիւն է եւ ես ալ դպրոցական աշակերտի նման վախկոտ եմ: Զառանցանք մը ունեցայ եւ ուրիշ ոչինչ: Այնքան մութ տրամադրութեամբ տուն կը վերադառնայի, որ զարմանալի չէ թէ իմ դիւրազգած ջիղերս դագաղ մը տեսած ըլլան... Անկասկած զառանցանք է. ուրիշ ի՞նչ կրնար ըլլալ:

Անձրեւը երբեմն կը պեղէր. հովը կատաղօրէն կը ցնցէր վերարկուիս փէշերը, գդակս ... կը մսէի. մինչեւ ոսկորներուս ծուծը թրջած էի: Պէտք էր պատսպարուիլ, բայց ո՞ւր ... Իմ սենեա՞կս: Այդ՝ կը նշանակէր դուցէ դարձեալ տեսնել դագաղը. եւ ասիկա՝ իմ ուժերէս վեր էր: Ես, որ սենեակիս մէջ առանձնացած , մարդկային ոչ մէկ ձայն կը լսէի, մինակ մնալ դագաղի մը հետ, որ դուցէ դիակ մը կը պարունակէր, կրնայի խելքս կորսնցնել ...: Տեղատարափ անձրեւին տակ ու ցուրտին, փողոցը կենալ՝ նմանապէս անկարելի ...

Որոշեցի երթալ գիշերը անցընել բարեկամիս Ուխոքոյեվի(*) մօտ, որ, ինչպէս գիտէք, յետագային, ատրճանակի գընդակով մը անձնասպան եղաւ: Բարեկամս կը բնակէր Միրթիլյի Փէրէուլոքի(**) մէջ Չերեփովի (***) կահաւորուած պանդոկը:

Փանիխիտին սրբեց սպրդած դէմքը ծածկող պաղ քրտինքը, եւ, դժուարաւ հառաչանք մը արձակելով, շարունակեց.

— Բարեկամս տունը չգտայ: Դուռը զարնելէն եւ վստահ ըլլալէն վերջը թէ ներսը չէ, խարխափելով բանալին առի դրան վերեւէն. դուռը բացի եւ ներս մտայ :

ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

(2 Շար.)

(*) Հանգստեան :

(**) Մեռած փողոց: Մոսկուայի փողոցներէն մէկը: Ինչպէս արդէն ըմբերցողը նշմարած կ՚ըլլայ, այս պատմուածքին մէջ Չեխովի գործածած բոլոր յատուկ անունները մահուան հետ կապ ունեցող անուններ են : (Ծ. Թ.)

(***) Գանկեան :

րեւի առաջին ճառագայթներուն հետ դուրս կը նետուէի մարմինս տաքցնելու եւ աղտոտ մարմնոյս ու հագուստիս վրայ բոյն դրած զարշելի ոջիլները մաքրելու համար :

Ինծի հասակակից քանի մը տղոց հետ սկսանք ուտելիքի գողութեան : Օրուան մէջ մեր թոցուցած աւարները, ամէն երեկոյ, իրարու մօտ գալով համայնական դրութեամբ եղբօր պէս եւ ոչ թէ Աստուծոյ բրած ձեւով կը բաժնէինք : Մեր թիւը օրէ օր կ'աւելնար : Խումբերու բաժնուած, ոչխարներու եւ գառներու պէս փողոցները կը թափառէինք : Ներքնազգեստ չունէի, միայն քուրջերու (թալիս) կտորներով երկու ուսերէս ու կողերէս իրարու միացուած տոպրակի ձեւով (բոպաղ)բաւական լայն վերարկու մը ունէի, առջեւէն երկու բացուածքներ՝ ձեռքերս կարենալ դուրս հանելու համար :

Հալէպի խանութպանները — ինչպէս բոլոր Արեւելքի մէջ — իրենց ծախած ուտելիքները խանութներու առաջամասը եւ մայթերուն վրայ կը ցուցադրեն : Մածունը 10 – 15 օխանոց՝ բարակ տախտակէ շինուած բոլորաձեւ ու խորունկ խոշոր տուփերու մէջ(քուլակ) լեցուցած կը ծախէին : Մեզմէ մէկը կը մօտենար տուփերէն մէկուն, իր պատմական տոպրակէ վերարկուին փէշերը կը փռէր մածունի տուփին վրայ եւ կը թողնէր : Մէջինը կ'ուտէինք, տախտակն ալ վառելով կը տաքնայինք :

Ուրիշ ընկեր մը ամխներէ ի վեր ամէն օր փուռէ մը հաց կը գողնար, միեւնոյն ձեւով վերարկուին ծայրը հացերուն վրայ տարածելով : Մենք անկիւն մը դարանակալ կը սպասէինք, հացերը փախցնելու համար : Բայց օր մը հացագործը նշմարելով գողութիւնը, hարամի, hայամի (գող) պոռալով սկսաւ վազել : Մեր ընկերը յուսահատ հացին մէկը գետինը նետեց, լսել ուզելու համար թէ միայն մէկ հաց գողցած էր եւ միեւնոյնատեն հացագործը հացը վերցնելու պարագային՝ ինքը ժամանակ կ'ունենար փախչելու : Բայց հացագործը չարունակելով իր վազքը՝ մօտեցաւ իրեն : Գողցած երկրորդ հացը մեքենաբար բերանը թխմեց : Բռնեցին զինքը եւ սկսան ծեծել : Ուզեցին բերանը թխմած հացը դուրս քաշել, անկարելի եղաւ : Ուղտերուն պէս կոկորդէն վար հրեց ու կլլեց : Տարին զինքը ոստիկանատուն, քանի մը ժամ ետքը ազատ արձակեցին : Նման դրուագ մը ունի նաեւ իր յուշերուն մէջ, Տէր Զօրի կեանքէն :

Ծրջուն վաճառորդները մեծ ափսէներու ձեւով տախտակէ ամաններու մէջ (թավլա) գլուխի վրայ կը պտըտցնեն իրենց ծախու ուտեստեղէնները : Հանգստանալու կամ առուծախ ընելու համար իրենց գլուխէն վար կ'առնէին ապրանքը՝ ու փողոցի մը անկիւնը կը տեղաւորուէին : Իրենց մանրուք դրամները թիթեղէ կլոր ու բերանը բաց տուփի մը մէջ դնելով կը զետեղէին իրենց ծախած ապրանքին մօտը : Այս տուփին մէջէն դրամը գողնալու համար՝ հետեւեալ հնարամտութեան դիմած էինք : Մեզմէ մէկը հասակի մը հեռաւորութեամբ կը մօտենար թավլային, տուքը դէտմամբ քարի մը զարնելով՝ ձեռքն ալ մեքենաբար դրամի տուփին երկարելով, թավլային հետ գետինը կը փռուէր : Մենք այդ խառնաշփոթէն օգտուելով, — հակառակ հաւաքուած ժողովուրդին կողմէ լինչի ենթարկուելու վախին — դրամները կը հաւաքէինք : Մեզմէ ով որ ճարպիկ դուրս գար ու դրամով կծիկը գնէր՝ ուտելիք գնելով կ'երթար մեր որոշեալ ժամադրավայրը, ուր հաւաքուելով բոլորս կը կշտանայինք եւ վերստին գործի կը լծուէինք :

Երջանիկ օր մը ամերիկեան հին զգեստներ հագնելու բախտաւորութիւնը ունեցանք : Այլեւս կրնայինք ժողովուրդին մէջ մուտք գործել : Խորթ աչքով չէին նայիր մեր վրայ :

Հրեաները ուրբաթ երեկոները լոյս եւ կրակ չեն վառեր : Արաբ կիներ եւ փոքր տղաքներ իրենց թաղերը նա՛ր, նա՛ր (կրակ) պոռալով կը շրջագայէին : Մենք ալ հետեւելով այս կրակավաճառներու օրինակին, լոյս եւ կրակ վառելով քանի մը դրուշ կը վաստկէինք » :

Հրեաները, շաբաթ օրերը, իրենց տուները մաքրել տալու համար աժան գինով աշխատողներ կը փնտռէին : Տեղացիները սուղ օրապահիկ կը պահանջէին : Մենք, իրենց առաջարկած պայմաններով կ'երթայինք կ'աշխատէինք : Երկու հոգի բակը լուալու, երկու հոգի ալ ապակիները սրբելու կը սկսէինք, իսկ երկու տղաք ալ տունին առարկաները սենեակէ սենեակ փոխադրութեամբ կը զբաղէին, առիթէն օգտուելով տունին մթերոցէն բրինձ, ձէթ, աղ, իւղ, շաքար, ալիւր թողնելով ու պզտիկ ծրարներ շինելով փողոցի պատուհանի ապակիները մաքրող ընկերներուն կ'անցընէին, անոնք ալ իրենց կարգին փողոցը սլքտացող մեր միւս ընկերներուն : Այսպէս բոլորս մեր լրիւ պարտականութիւնը կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ՝ առանց ազմուկի կամաց կամաց կծիկը կը դնէինք : Այս խաղը չէր կրնար երկար տեւել : Հրեաները սկսան իրարու պատմել : Մենք ալ այլեւս ոտք չդրինք այդ կողմերը :

Այս դրուագները դեռ կարելի էր շարունակել :

Թրքական « ճարտարարուեստական » ջարդերէն ազատուած մեր խլեակներուն կեանքը ինչ յուզիչ ողբական մըն է, որ գրուած չէ դժբախտաբար :

Արմէնի սերունդը ոչ միայն մանկութիւն, այլեւ երիտասարդութիւն չունեցաւ :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագիտական ուսումնաթերթ : Հրատարակութիւն Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան : Թիւ 11 – 12, Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր 1958 :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յառաջ) — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Մայիս 30ին քաղաքապետարանի շքեղ թատրոնին մէջ տօնուեցաւ ազատ եւ անկախ Հայաստանի 41րդ տարեդարձը :

Բեմին ճակատը զետեղուած էր «Փառք Մայիս 28ի հերոսներուն» նշանախօսքը եւ Արամ Մանուկեանի մեծադիր նկարը :

Հանդէսը բացուեցաւ «Մարսէյեզ»ով եւ «Յառաջ նահատակ»ով, որ երգուեցաւ Նոր Սերնդականներու կողմէ : Օրուան նախագահ ընկեր Մ. Պօյաճեանի աւուր պատշաճի խօսքերէն ետք ներկաները յոտնկայս յարգեցին յիշատակը բոլոր այն հերոսներուն՝ որոնք իրենց կեանքը զոհեցին հայրենիքի ազատութեան համար :

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր : Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ջանք չէր խնայած փայլ տալու օրուան հանդէսին : Արտասանեցին Օր. Ժանին եւ Ժիրայր Փըրգիկեան : Խումբ մը Նոր Սերնդականներ ներկայացուցին հայկական խմբապար մը «Յօլակ ջան» : Նաեւ պատկեր մը «Մայր Արաքսի»էն : Այս յուզիչ տեսարանի ընթացքին Օր. Ժանէթ Խաչիկեան արտասանեց «Մայր Արաքսի»ն : Ապա, փոքրիկն Շաւարշ բեմ եկաւ հայկական տարազով եւ յաջողութեամբ պարեց կովկասեան մենապար մը : Զոյգ կիթառ նուագեցին Պ. Սիրանեան եւ Լեւոն Պօյաճեան, նոյնպէս գնահատելի :

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Յ. ա Պ-պիկեան (Մարսէյլէն), որ ուխտանական թուականներէն մինչեւ 1918 Մայիս 28ի դէպքերուն պատմականը ընելով ըսաւ. — Հայ ժողովուրդը չէր կրնար հանդուրժել եղած բռնութիւններուն : Եկած էր ժամանակը ինքնապաշտպանութեան պայքարին :

Հայ ժողովուրդը առանց խտրութեան պայքարեցաւ կերտելու համար ազատ եւ անկախ Հայաստանը 1918 Մայիս 28ին : Բռնակալ բոլշեւիկը խլեց Հայաստանի ազատութիւնն ու անկախութիւնը : Պայքարը պիտի շարունակենք սակայն, մինչեւ որ դարձեալ ձեռք բերենք Մայիս 28ին ազատութիւնը :

Հանդէսը վերջացաւ նախագահի փակման խօսքերով :

Մ.

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ, դպրոցական ամսաթերթ, Մայիս 1959, ԺԲ. տարի, Թիւ հինգ : Հասցէ՝ Ս. Ղազար, Վենետիկ :

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ, Թիւ3, Մայիս-Յունիս, 1959, առաջին տարի : Հրատարակութիւն Ֆրանսայի կաթոլիկէ համայնքին : Հասցէ՝ 5 Ավընիւ Կոանշան, Լը Փէք (Սէն է Ուազ) :

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՊԱԳԱՆ

Հայաստանի մայրաքաղաքին տարածութիւնը շարունակ կ'ընդարձակուի բընակչութեան յաւելման շնորհիւ : Վերջին յիսնամեակի ընթացքին Երեւանի տարածութիւնը հինգ անգամով ընդարձակուած է :

Այս տարի մայրաքաղաքին մէջ պիտի սկսի ծաւալիլ արդիւնաբերական, բնակարանային եւ մշակութային շինարարութիւնը : Յառաջիկայ եօթը տարիներուն համար յատկացուած է հինգ միլիառ ռուբլի, — երկուքուկէս անգամ աւելի քան անցեալ եօթնամեակին համար եղած յատկացումը : Այս գումարին կէսը պիտի ծախսուի արդիւնաբերական շինութեանց :

Որոշուած է շահագործման յանձնել մէկուկէս միլիոն քառակուսի մեթրէ աւելի բնակելի տարածութիւն : Բայց այդ՝ մօտ երկու հարիւր հազար քառակուսի մեթր պիտի կառուցուի անհատական միջոցներով :

Երեւանը պիտի գեղեցկանայ երիտասարդութեան պալատով, Գ. Սունդուկեան թատրոնով եւ 1600 hոգինոց Փանորամիք չարժանկարի սրահով :

1960ին Երեւանցիները բնական կազ պիտի ստանան Ատրպէյճանէն :

Աւելի քան քառասուն քիլոմեթր երկայնութեամբ հանրակառքի նոր գիծեր պիտի հաստատուին : Որոշուած է մօտ երեք միլիոն քառակուսի մեթր փողոցներ եւ հրապարակներ կպրապատել : Մինչեւ 1965 Երեւանի կանանչութիւններու մակերեսը քանի մը անգամով պիտի աւելնայ :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տաղանդաւոր եւ ծանօթ դաշնակահար՝ Սեդրակ Եավրուեան բացառիկ պատիւը ունեցած է հրաւիրուելու Ֆրանսայի Երաժշտական Երիտասարդութեան (Ժէօնէս Միւզիքալ տը Ֆրանս) կողմէ շարք մը նուագահանդէսներ տալու համար :

Մարտ տասնի տուած իր ռեսիթալին գտած յաջողութեան իբր՝ հետեւանք, հրաւիրուած է 16 քաղաքներու մէջ (Հարաւ – Արեւելեան Ֆրանսա), 1959 – 1960 տարեշրջանին համար :

Յայտագրին մէջ՝ Մուսորսկի, Ռախմանինոֆ, Փրոքոֆիէֆ, Պալակիրեվ, Սքրիապին եւ Խաչատուրեան :

ՊՈՒՐՃ – ՀԱՄՈՒՏԻ մէջ (Պէյրութ) Մայիս 31ին Ժողովրդային Տան հիմնարկէքի արարողութիւնը տեղի ունեցած է՝ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան : Խօսք առած են ընկերներ Կարօ Սասունի եւ Ա. Ուրֆալեան, շեշտելով թէ Ժողովրդային Նոր Տունը Հայութեան նոր օճախ մը պիտի դառնայ՝ ուր պիտի տիրապետեն հայ շունչն ու հոգին : Ակումբին շինութեան աշխատանքները շուտով պիտի սկսին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (15)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Ը.

Գալով վրան քսուելիք կարգին, աւելորդ է խօսիլ այդ մասին : Եւ եթէ ես չմշակէի պարտէզը, որուն արտադրութիւնները կարելի էր ծախել քաղաքը, յաճախ անկարելի պիտի ըլլար մեզի համար երկու ծայրը իրար բերել : Ինչո՞ւ համար մարդիկ իրենց ամբողջ ալիւրը Ֆէլշհամէրի Ջրաղացը կը տանէին, առանց մտածելու թէ հօրմաղացներու մէջ ալ խեղճ ջաղացպանները ապրելու պէտք ունէին : Ասիկա է որ կ'ըսէինք իրարու, եւ բուռն առելութիւն մը ունեցած էինք ձեր տունին դէմ... Բայց, ահա յանկարծ, եկաւ Մառթէնը : Ըսաւ թէ կ'ուզէ հաշտ ապրիլ իր դրացիներուն հետ : Սիրալիր եւ շնորհալի վերաբերում ցոյց տուաւ հայրիկին հանդէպ եւ սիրալիր ու շնորհալի վերաբերում՝ ինծի հանդէպ :

Տղաքներուն համեմհաց եւ սառնաշաքար բերաւ, եւ մենք բոլորովին իրմով տարուեցանք : Եւ վերջը, հայրիկին յայտարարեց թէ կ'ուզէ անպատճառ զիս առնել ... « Բայց անիկա բան մը չունի, ըսաւ հայրիկս. — Ես ալ բան մը չեմ ուզեր» ըսաւ : Եւ երեւակայէ ... Առաւ զիս՝ առանց սու մը օժիտի ... Կրնաս երեւակայել ուրախութիւնս, որովհետեւ հայրիկս յաճախ կը կրկնէր ինծի. «Այսօր մարդիկ ամէնքն ալ դրամի ետեւէն կը վազեն, կէրթրուտ. աղքատ ես, պատրաստուէ տունը մնացած ծեր աղջիկ մը ըլլալու...» Եւ ահա նշանուեցայ տասնըեօթը տարեկան չեղած... Մնաց որ, երկար ատենէ ի վեր արդէն խորունկ խանդաղատանք մը ունէի Մառթէնի հանդէպ, որովհետեւ, թէեւ քիչ մը վարանոտ էր եւ քիչ մը կծծի իր խօսքերուն մէջ, բայց իր աչքերուն մէջ կարդացած էի թէ ինչ սիրտ ունէր ... անիկա չի կրնար բացուիլ այնքան որքան պիտի ուզէր. ահա բոլորը :

Գիտեմ թէ որքան բարի է, եւ հակառակ իր խոժոռ երեւոյթին, հակառակ ինծի ըրած կշտամբանքներուն, պիտի չզղջամ զայն սիրելէ ամբողջ կեանքիս մէջ :

Լռութիւն պահեց վայրկեան մը եւ ձեռքը երեսը տարաւ, կարծես վանելու համար արեւի այն ճառագայթը որ կ'ոսկեզօծէր իր արտեւանունքները եւ կը ցոլացնէր իր աչքերը վառ ու փղփղուն գոյներով :

— Եւ տես թէ որքան բարի է խինդերուս հանդէպ, շարունակեց անիկա փութկոտութեամբ մը, կարծես թէ չէր կրնար բաւականաչափ գովանք գտնել Մառթէնի գլխուն վրայ հաւաքելու համար : Բացարձակապէս կ'ուզէր ամէն տարի թոշակ մը կապել անոնց, — չգիտեմ թէ քանի՞, բայց ես չհանդուրժեցի, որովհետեւ չէի կրնար հաշտուիլ այն գաղափարին հետ որ հայրս բռնադատուէր ողորմութիւն մը ստանալու իր ծերութեան օրերուն, նոյն իսկ իր փեսայէն. բայց բան մը վերապահեցի ինծի. — շարունակութիւնը պարտէզի մշակութեան, որուն վարժուած էի մեր տունը, եւ անոր հասոյթին գործածութիւնը՝ իբրեւ գրպանի դրամ :

Ժպտեցաւ, խորամանկ կերպով անոր նայելով եւ շարունակեց.

— Իրաւ որ, մեր տունը, պէտք ունին այդ դրամին, որովհետեւ, գիտե՞ս, դեռ երեք պզտիկներ կան սնուցանելու եւ հագուեցնելու համար, առանց հաշուելու թէ սպասուհիի մըն ալ պէտք կայ, իմ մեկնելէս ետք :

— Դուն քոյր չունի՞ս, հարցուց Ժան :

Գլուխը ցնցեց եւ ըսաւ, յանկարծ մեծ ծիծաղ մը արձակելով.

— Գայթակղական է, ոչ իսկ քոյր մը, որ կարենայիր քեզի կին առնել :

Ժան խնդաց անոր հետ եւ ըսաւ.

— Կնոջ մը չէ որ պէտք ունէի այժմ :

— Ի՞նչ բանի, հապա :

— Քրոջ մը :

— Լաւ, հատ մը ունիս, ըսաւ ան՝ մէկ ոստումով ոտքի կանգնելով եւ անոր մօտենալով :

Յետոյ, ամչցած, անշուշտ իր թափէն, կարմրելով նստաւ դարձեալ մարմանդէ նստարանին վրայ :

— Ա՛, դուն կ'ուզես ըլլալ, ըսաւ ան, շողարձակ աչքերով :

Թեթեւ ծամածռութիւն մը ըրաւ եւ ըսաւ աշխուժով.

— Պէտք կա՞յ մեծ ճիգի մը : Եղբօր կին մը արդէն գրեթէ քոյր մըն է :

Եւ, ոտքէն գլուխը աչքով չափելով զայն, աւելցուց.

— Կը կարծեմ թէ քեզի պէս եղբօր մը հետ մարդ կրնայ երեւիլ :

— Հինգ ոտք, տասը բթամատ, պահակազօրքի ուլան ... եթէ բաւական է ասիկա :

— Եւ վերջապէս, խաղի լաւ ընկեր մըն ալ կրնաս ըլլալ :

— Այդպիսի ընկերոջ մը պէտք ունի՞ս :

— Օ՛, այո, ըսաւ կէրթրուտ հառաչանքով մը. կեանքը այնքան խաղաղ է, այնքան լուրջ հոս ... Ոչ մէկը կայ որուն հետ կարենայիր ժամանակ անցընել, ինչպէս երբեմն կ'ընէի ես, տունը, եղբայրներուս հետ : Յաճախ ջաղացպան տղու մը օձիքէն բռնելու վրայ եղած եմ, բայց արժանապատուութիւնը եւ յարգանքը.. :

(Շար.)

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

ցան Քայլերին առջեւ, 1933ին Վայմարի կառավարութիւնը իր տեղը տուաւ Հիթլերի: Հակառակ տասը տարուան ժողովրդավար վարչաձեւին, միշտ «Ֆիւհրըր Փռինցիփ»ն է որ կ'իշխէ Գերմանիոյ մէջ, կը գրէ նոյն թերթին մէջ Պոնի թղթակիցը:

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը լուրջ է Գերմանիոյ համար, եւ տագնապին միակ իրաւարարը՝ Տոքթ. Էրհարտ:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Փառնակեան (Ժուի ան Ժօզաս) երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

× Ծշգում փոխան հոգեհանգիստի նըւիրատուին անունն է Զըզըրկանեան (հըրատարակուած էր Զըզըրեան):

ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Սեւրանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը:

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգիստ բարերար Մկրտիչ Սանասարեանի, կտակակարար Կ. Եզեանցի, հաստատութեան տեսուչներուն, մեծ պատերազմին նահատակուած ուսուցիչներուն եւ սաներուն յիշատակին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեց. Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Տէր եւ Տիկին Փօրեազեանէ հինգ հազար ֆրանք, Պ. Ղազարեանէ 500 ֆրանք:

×

Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ տեղի ունեցած պարահանդէսին օրը, վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ: Շահած են հետեւեալ թիւերը.— 5771ը կը շահի ինքնաշարժը: 8515ը կը շահի հեռատեսիլի գործիք մը, 2830ը կը շահի ձայնասփիւռի գործիք մը:

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ
ԲԱԲԳԷՆ ԵՊԻՍԿ. ԱՊԱՏԵԱՆԻ

Այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, Սէրքլը Ռէփիւպլիքէն, 5 Ավընիւ տը լ'Օփերա: Ճաշ մը կազմակերպուած է ի պատիւ Հարաւային Ամերիկայի նորընտիր առաջնորդ՝ ԲԱԲԳԷՆ ԵՊԻՍԿ. ԱՊԱՏԵԱՆԻ:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով եկեղեցւոյ դիւանատունը կամ՝ Պ. Գէորգ Պաքըրճեանի Փրօվանս 07–25 եւ Գ. Աղամեանի, Թրինիթէ 57.74:

Ճաշագին՝ 1500 ֆրանք:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ – ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պիւէթրի Փոթ տ'Իթալիի շրջանի հայկ. դպրոցին:

Նախագահութեամբ Կրթ. Յանձնախումբի ատենապետ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Ժանթիյիի նախկին ռազմիկներու սրահին մէջ

17, RUE RAYMOND LEFEBVRE

Կը հրաւիրուին շրջանիս երկսեռ հասարակութիւնը միասին վայելելու այս բացառիկ խնջոյքը:

Երգեր, պարեր աշակերտութեան կողմէ եւ անակնկալներ տեղւոյն վրայ մեծերու կողմէ:

Տաք եւ հաճելի մթնոլորտ:

Մուտքը 200 ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացը կազմակերպած է՝

«Հայ լեզուի օր»ը

ՅՈՒԼԻՍ ՀԻՆԳԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՑՈՒՑԱԿՆԵՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցչական ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ:

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Զեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբին ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Զաւարեան»:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Ակնունի»:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Գէորգ – Զաւուշ»:

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը տասնին «Արամ»: Կարեւոր օրակարգ: Այս հաւաքոյթներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 15.30ին, Օթէլ Ռաֆֆի, 13 Րիւ Թիւպանօ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Միութեան Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30ին, Իսիի Խրիմեան սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Ուրբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Քառէի սրահը: Կը խօսի՝ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ «Յ. Թումանեանի Անուշը»: Դասախօսութեան զուգընթաց պիտի տրուի Երեւանեան Անուշի օփերան, Գոհարիկ Գասպարեանի երգեցողութեամբ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան դաշտահանդէսը այս Կիրակի ամբողջ օրը, Ֆոնթէնի եաեւ, Սիւր լը Թերէն տը Փամփինկ, Սէյինէ եղբայրու ճամբուն ճիշդ ակիզբի ծառաստաններուն մէջ, պաղ աղբիւրին քով:

Այս առթիւ մեծ խնամքով պատրաստուած է գեղարուեստական կոկիկ բաժին մը, հայկական երգերով եւ պարերով:

Կը բանախօսէ Պ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ:

Առաջին անգամ ըլլալով նոյն օրը ոտնագնդակի մրցում մը՝ Վիէնի եւ տեղւոյս Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն միջեւ, Ֆոնթէնի դաշտին վրայ: Աննպաստ օդի պարագային հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի:

Օթոքառերը կը մեկնին առաւօտ ժամը 9ին, Հայնոցէն, 9.15 անց դպրոցին առջեւ, 9.30ին Փլաս Վեռտէօն, 9.45ին Փաքսին առջեւ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Փարիզի Կեդր. Կրթ. Յանձ. Պելվիլ – Լիլայի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս Կիրակի ժամը երեքին, Փրէ Սէն Ժէրվէի, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Փլաս Ժէնէրալ Լըգլէր: Հովանաւորութեամբ՝ Հայր. Պատուիրակ Գերշ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Երգ, պար, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն եւ կենդանի պատկեր, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Յարութիւն Թորոսեանի:

Բոլոր ծնողքները եւ Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս հանդէսներուն եւ քաջալերել աշակերտութիւնը եւ ուսուցչութիւնը:

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՅՈՒՆԻՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ
ՔԱԶԱ Տ'ԻԹԱԼԻԱՅԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻՆ
ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ՍԱՐՀԱՏ ԳԼՃԵԱՆ
Կ'երգէ Փարիզէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒԽ ԲԱԺԻՆ

Արտասանութիւն՝ Օր. Է. Կարապետեան, Օր. Ա. Յարութիւնեան, Պ. Յ. Սարգիսեան, ջութակ՝ Պ. Հրայր Գլըճեան, դաշնակ՝ Օր. Է. Կարապետեան, մեներգ՝ Օր. Ժագլին Փափազեան:

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ
Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՄԷԿ ՆԻՍՏԸ
(Ա. ՍԱՀԱԿԵԱՆ, ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Լ. ՇԱՆԹ, Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ԶՕՐ. ՍԻԼԻԿԵԱՆ — կ'արտասանեն իրենց պատմական ճառերը)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս Կիրակի ժամը երեքէն մինչեւ կէս գիշեր, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահը:

Գեղարուեստական բաժին: Կը նուագէ Թարիստ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ:

Կը մասնակցին ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ քոյրերը:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

Հաղորդակցութիւն Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փլաս տը լա Մէրի (Քաշան):

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի ժամը 15ին, Կղերականներու սրահը:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30ին, Օթէլ Սկրիպի շքեղ սրահին մէջ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ, Նիս:

Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Կը մասնակցին Մարսիլիահայ ծանօթ արուեստագէտներ:

Մուտքը ազատ է:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ — JEUDI 11 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8415 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4316

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

Յեղափոխական հին սերունդէն աստղ մը եւս կը շիջի ։

Վարդան Շահպազ։ Անուն մը՝ որ սերտօրէն կապուած է մեր ժամանակակից պատմութեան ազատագրական պայքարներու գլխաւոր դրուագներուն հետ, — Պանք Օթոման, Խանասոր, Վասպուրական, Համաշխարհային առաջին պատերազմի հայկական զոյամարտ, յաղթանակ, ու հուսկ ուրեմն Մեծերու կողմէ լքում եւ հիասթափութիւն ։

Մեր բազմավաստակ ընկերը աւելի քան ութսուն տարի առաջ ծնած էր Սեբաստիոյ Տիվրիկ գաւառակին Օտուր գիւղին մէջ։ Աւազանի անունն էր Մինաս Տօնիկեան, ընտանիքը կը կոչուէր Հաթէմօղլու ։

Իր ծննդավայրին մէջ ընտանեկան բոյն մը կազմելէ քանի մը ամիս վերջ կ՚անցնի Պոլիս, ուր շուտով կը մտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ ։

Փոթորկալից եւ արգիւնաշատ կեանք մը վերապահուած էր երիտասարդ Մինաս Տօնիկեանին, որ այնուհետեւ պիտի ճանչցուէր իր յեղափոխական անունով ։

Անձնազոհ հայրենասէրը առաջին առթիւ մասնակցեցաւ 1896 Օգոստոս 26ի Պանք Օթոմանի գրաւման, Արմէն Գարոյի, Բաբգէն Սիւնիի, Հրաչի եւ ընկերներու կողքին ։

Պոլսոյ ռուսական դեսպանատան աւագ թարգման Մաքսիմովի խարեպատիր խոստումներով սուլթաններու մայրաքաղաքէն հեռացուած հերոսները նախ Մարսէյլ, յետոյ Հարաւային Ամերիկա պիտի տարագրուէին ։

Վարդան Շահպազ միջոցը գտաւ Արժանթինէն ազատուելով անցնելու Պարսկաստան, ուր մտաւ Խանասորի համար պատրաստուած արշաւախումբին մէջ ։

Այնուհետեւ գաղափարական յեղափոխականը զինագործութիւն սորված՝ տարիներով աշխատեցաւ Կարսի Դաշնակցական զինագործարանին մէջ, զէնք հայթայթելու համար յանուն ազատութեան լեռներու մէջ կռուող հայդուկներուն ։

Կուսակցութեան վերադոյն մարմինը կազմակերպչական աշխատանքներով զբաղելու համար զինքը ղրկեց Վասպուրականի շրջանը, ուր գործեց անխոնջ տարիներով, կոմսի մեկնումէն մինչեւ Արամի հասնելուն Թուականը ։

Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ անցաւ Սեբաստիա, ուր մնաց ժամանակ մը ։

Վարդան Շահպազ Կովկաս գտնուած ժամանակ ճաշակած էր նաեւ ցարական բռնակալութեան դառնութիւնները։ Իբրեւ Դաշնակցական գործիչ աքսորուած էր Սիպերիա, ուսկից վերադարձին երկար ատեն կորսնցուցած էր խօսելու կարողութիւնը ։

Մեծ Եղեռնի օրերուն, իր ծննդավայր Օտուրէն ճամբայ ելած էր 8 – 10 հոգինոց փէտայիներու խումբով մը — որուն մէջ նաեւ իր քոյրը — եւ հետիոտն հասած մինչեւ Երզնկա, կռուելով Թուրքերուն դէմ ։

1918ի նահանջին Սեբաստացի Մուրատի հետ անցած է Ղարաբաղ ։

Զինադադարին Կիլիկիա երթալով՝ ժամանակ մը մնացած է Մարաշի մէջ՝ Բժ. Արշակ Պօղոսեանի հետ ։

1920ի Փետրուարին Մարաշի նահանջէն ետք գացած է Պոլիս, յետոյ Պուլկարիա, ուր մնացած է մինչեւ 1923 ։

Սուրիա հրաւիրուելով, պահ մը զբաղած է քրտական խնդրով ։

Երկար տարիներէ ի վեր հաստատուած էր Պէյրութ, ժողովրդային Տան մէջ, վայելելով բոլորին յարգանքն ու գուրգուրանքը ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մայիս 29էն ի վեր Ժընեւի մէջ տեղի ունեցող Արտաքին նախարարներու բանակցութիւնները անելի մատնուած են այսօր։ Հերթըրի բնակարանին մէջ տեղի ունեցած ժողովն ալ ապարդիւն վերջացաւ ։

Արեւմտեաններըը հաստատ մնացին իրենց դիրքին վրայ ։ Ոչ մէկ զիջում ։ Անոնք կը պահանջեն .—

1.— Խ. Միութիւնը պէտք է ընդունի Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի Պերլինի մէջ գինեալ ուժեր պահելու իրաւունքը ։

2.— Անգամ մը եւս պէտք է հաստատուի՝ թէ Գերմանացիներն ու դաշնակիցները Արեւմտեան Պերլին ազատ մուտքի իրաւունք ունին ։

3.— Պէտք է վերահաստատուի Արեւմուտքի իրաւունքը՝ Արեւմտեան Պերլինը տնտեսապէս պաշտպանելու եւ Փանքովի կառավարութեան յարուցանելիք դժուարութեանց պարագային՝ միջամտելու համար ։

Այս պահանջներուն Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ հետեւեալ ձեւով կը պատասխանէ .—

1.— Պերլինի մէջ Արեւմուտքի զինեալ ուժերու ներկայութեան իրաւունքը ընդունելու հարկ չկայ։

2.— Արեւմտեան Պերլին մուտքի եւ ելքի խնդիրը Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան հսկողութեան տակ պէտք է դնել ։

3.— Ժողովրդավար կառավարութիւնը (Փանքով) Արեւմտեան Պերլին միջամտելու իրաւունք պէտք է ունենայ՝ անշուշտ սպառնալիքի մը պարագային ։

Անելը տեսանելի է ։

Խորհրդային առաջարկները ոչ մէկ պարագայի մէջ ընդունելի կրնան ըլլալ Արեւմուտքի համար։ Աւելին՝ այդ ձեւով Ռուսերը ցոյց կուտան թէ Արեւմուտքի վերջին ծրագիրները անտեսուած են իրենց կողմէ ։

Կրոմիքօ գաղտնի չէ պահեր Կրեմլինի ղեկավարներուն ցանկութիւնը։ Մոսկուայի միակ նպատակն է՝ Արեւմտեան Պերլինն ալ առնել Փանքովի կառավարութեան իրաւասութեանց սահմանին մէջ ։

Այս բոլորը չեն նշանակեր սակայն՝ թէ Մոսկուա հրաժարած է Մեծերու ժողովէն։ Ինչպէս կը գրէ Ռոժէ Մասիփ, Ֆիկառոյի քաղաքական հարցերու մասնագէտը, Կրոմիքօ հրահանգներ ստացած է անկասկած՝ Մեծերու հանդիպումի մը նուազագոյն գինը վճարելու համար ։ Այդ հրահանգները կը գործադրէ։ Իր միակ մտահոգութիւնն է՝ Ժընեւի մէջ տագնապ մը չստեղծել, ինչ որ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ Մեծերու հանդիպումին համար ։

Կը մնայ գիտնալ՝ թէ Արեւմտեանները, վերջ ի վերջոյ վճռական յայտարարութիւն մը պիտի ընե՞ն թէ ոչ, Կրոմիքօն դնելով կատարուած իրողութեան մը առջեւ։ Ընդունիլ՝ կամ ոչ։ Տագնապը մեղմացնել՝ կամ աւելի ծանրացնել ։

Կրոմիքօ շատ լաւ գիտէ սակայն, թէ Ժընեւի ձախողութիւնը Մեծերու ժողովին ձախողութիւնը կը նշանակէ ։

Միւս կողմէ, Մոսկուայի շուէտական դեսպանատան մէջ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին, Խ. Միութեան փոխ վարչապետ Ա. Միկոյեան յայտարարեց թէ խորհրդայիններու կարծիքով՝ «տրամաբանականը պիտի յաղթէ Ժընեւի մէջ»։

Հայազգի դիւանագէտը աւելցուց .— «Ներկայիս լաւատես ենք, բայց երկար ատեն լաւատես չենք կրնար ըլլալ»։

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ - ԷՐՀԱՐՏ
ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՅ

ԷՐՀԱՐՏ .— «ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔՍ ՉԵՄ ԸՍԱԾ»

Արեւմտեան Գերմանիոյ տագնապը նոր փուլի մէջ մտաւ՝ երբ Տոքթ. Էրհարտ վերադարձաւ Գերմանիա։ Տնտեսական նախարարը վճռած է պայքարիլ Վարչապետին դէմ ։

Լրագրողներէ հարցաքննուելով Տոքթ. Էրհարտ յայտարարեց .— Վերադառնալով գերմանական հողին վրայ՝ պիտի չուզեմ հիմակուհիմա խօսիլ Միացեալ Նահանգներ այցելութեանս մասին։ Կ'ուզեմ շեշտել միայն՝ թէ ամէն տեղ վստահութեան եւ յարգանքի արժանացայ ։ Միացեալ Նահանգներու մէջ վերապահ մնացի Պոնի անցուդարձերուն շուրջ ։

Այնուհետեւ, նախարարը յստակօրէն հասկցուց թէ Ատընաուըրի Վարչապետ մնալու որոշումը պիտի արծարծէ շուտով։ «Ինչ որ ալ պատահի սակայն՝ կառավարութեան մէջ պիտի չմնամ» ըսաւ ան, «թէեւ քրիստոնեայ — Դեմոկրատ կուսակցութեան մէջ ըլլալիք վճարանութիւններէն շատ բան կախում ունի»։

Երկու մարդոց միջեւ ծայր տուած տագնապին ծանրութիւնը տեսնուեցաւ այն պահուն՝ երբ լրագրող մը հարց տուաւ Էրհարտի թէ Ատընաուըրի հետ պիտի տեսնուի՞ .

— Ո՞վ, ե՞ս ... երբե՛ք, — բացագանչեց Տնտեսական նախարարը։ «Տակաւին վերջին խօսքս չեմ ըսած անցեալ շաբթուան անցուդարձերուն մասին»։

Նախարարը յայտարարեց թէ ինք երբեք չէր պահանջած Վարչապետի աթոռը։ Կառավարութեան ղեկավարը պէտք է ընտրուի Սահմանադրութեան համաձայն. «կարեւորը անձը չէ՝ այլ ժողովրդավարական սկզբունքները պահպանելու խնդիրը»։

Էրհարտ վշտացած է մանաւանդ Ատընաուըրի այն յայտարարութենէն, որուն համաձայն Տոքթ. Էրհարտ Վարչապետ ըլլալու կարողութիւն չունի, ինչպէս ինք՝ Ատընաուըր, նկարիչ ըլլալու կարողութիւն չունի ։

Եւրոպական հարցերու մասին խօսելով, ըսաւ թէ Հասարակաց Շուկան վեց երկիրներու մէջ պէտք չէ սահմանափակուի, ընդհակառակն՝ կամուրջներ պէտք է նետէ դէպի միւս երկիրները։ Եւրոպական երկիրները պէտք չէ մեկուսացնել ։

Ընդհանուր առմամբ այնպէս կը կարծուի՝ թէ փոխ վարչապետը իր կապերը վերջնականապէս խզած է Վարչապետին հետ։ Իրեն կը մնայ հրաժարիլ կամ գլուխը անցնիլ շարժումի մը՝ որ Ատընաուըրի պիտի պարտադրէ հրաժարիլ Վարչապետի աթոռէն ։

Ուշագրաւ է նաեւ Էրհարտի այն յայտարարութիւնը թէ «պատմական սուտ» մը պիտի մնայ Ատընաուըրի խօսքը, որուն համաձայն Միջազգային գետնի վրայ ինք վճռական եւ պայծառատես չի կրնար ըլլալ ։

Ամէն պարագայի մէջ, պայքարը փոխադրուած է հրապարակային գետնի վրայ։

Ծանօթ է, որ Էրհարտ բազմաթիւ համախոհներ ունի կուսակցութեան թէ խորհրդարանին մէջ։ Միաժամանակ մեծ յարգ կը վայելէ ժողովուրդին մէջ։ Գերմանիա իր վերադարձին առիթով մեծ ընդունելութիւն մը կազմակերպուած էր ։ Իր հազարաւոր կուսակիցները յաղթականօրէն պիտի ընդունէին զինքը՝ օդակայանին մէջ։ Բայց «Պոյինկ – 707» օդանաւը խանգարում ունեցաւ եւ նախարարը Լոնտոնէն մեկնեցաւ վեց ժամ յապաղումով։ Ուշ ատեն հասաւ Պոն, երբ այլեւս կարելի չէր իրականացնել պատրաստուած ծրագիրը ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

ՏԸՊՐԷ .— «ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՆ ԵՆ ՈՐ Կ'ԵՐԿԱՐԱՁԳԵՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ»

Ինչպէս գրած էինք Երեքշաբթի օր ըսկըսաւ Ազգ. Ժողովի նիստը Ալժերիոյ մասին, նիստ մը որ պիտի տեւէր 13 ժամ, մինչեւ Չորեքշաբթի գիշեր ։

Առաջին անգամն է որ Ֆրանսայի Ազգային Ժողովը կը գումարուէր Ալժերիոյ երեսփոխաններուն ներկայութեան եւ անոնց մասնակցութեամբ ։

Օրակարգի երկու նիւթերն էին .—

Ա) Ելմտական կացութիւն ։

Բ) Դրամական բարեփոխում ։

Ալժէ քաղաքի երեսփոխան՝ Լակայառ առաջին խօսք առնողը եղաւ ։ Ինք է որ Մայիս 13ին կը գտնուէր այն ուսանողներուն գլուխը որ գրաւեցին կառավարական շէնքը։ Լակայառի համաձայն, կառավարութիւնը իրաւասութիւն չունի խօսելու համար Ալժերիոյ խնդրին մասին։ Կը շեշտէ նաեւ թէ Տըպրէի յայտարարութիւնները համապատասխան չեն ալժերիական բաղձանքներուն ։

Վարչապետը կը միջամտէ անմիջապէս. — «Իրաւունք չունիք այդ շեշտով խօսելու»։

Համայնավար երեսփոխան՝ Վալտէք - Ռօշէ կը պաշտպանէ իր կուսակցութեան տեսակէտը .— Անմիջապէս բանակցիլ ։ Ռօշէ կ՛ամբաստանէ նաեւ կառավարութիւնը որուն քաղաքականութիւնը կը ձգտի շարունակել պատերազմը ։ Այս անգամ ալ, վարչապետը բուռն ձեւով կը միջամտէ .— «Ըմբոստական շարժումը ո՞ւր կը գտնէ այն նիւթական գլխաւոր օժանդակութիւնը որ իրեն Թոյլ կուտայ կռուելու .— եթէ ոչ համայնավարական պետութեանց մօտ»։ Եւ կը շարունակէ .— «Փաստերը ունինք։ Ըմբոստութեան ղեկավարները միայն մէկ յենարան ունին .— Համայնավարները եւ անոնք են պատասխանատուները պատերազմի երկարաձգումին»։

Կարգով խօսք առին՝ Տիկին Տը Վօ (Մ. Ն. Հ.), Լը Փէն (անկախ)։ Այս վերջինը բուռն յարձակում մը կը գործէ վարչապետին վրայ .— Մենտէս - Ֆրանսի բարեկամներուն տեղ կուտաք եւ նոյնիսկ առաջնակարգ դիրքեր»։ «Անունները, կը պոռայ Վարչապետը»։ «Անունները՞ր կ'ուզէք, հրամեցէ՛ք Կոռնիվալ եւ Սէնթըրնի»։

Տըպրէ կը ճշդէ թէ անոնք կրնան տարբեր կարծիքներ ունենալ բայց հնազանդ են կառավարութեան ։

Նիստը կը շարունակուի մինչեւ ուշ գիշեր եւ կը վերսկսի Չորեքշաբթի ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ մէջ «հանրապետական հրովարտակ»ով մը ներումի արժանացան երեք հոգի, որոնք երեք տարուան տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած էին, 1958 Օգոստոս 4ին Զինուորական Ատեանին կողմէ։ Ամբաստանեալները գիտէին թէ ուր ապաստանած է «ոճրագործ Նուրի Սայիտ»եւ չէին յայտնած ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ ապաստանած են, մէկ տարուան ընթացքին, Արեւելեան Գերմանիոյ Հալէ համալսարանին ուսուցչական կազմէն 77 անդամներ ։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ գործադուլները պիտի ծաւալին Յունիսի ընթացքին։ Երկաթուղիի ընկերութեան ուղեւորները աշխատանքը պիտի դադրեցնեն յառաջիկայ Երեքշաբթի ժամը 4էն 12 (առաւօտեան) ։ Վախ կայ որ այս գործադուլը առաջինը չըլլայ եւ շարժումը տարածուի նաեւ մեթրոյի եւ օթօպիւսի պաշտօնեաներուն մէջ ։

ՖՈՆ ԲՐԱՈՒՆ հրթիռներու եւ արուեստական արբանեակներու «հայր»ը, Նիւ Եորքի միջազգային ժողովին մէջ յայտարարեց թէ ներկայիս Միացեալ Նահանգները կը պատրաստեն հրթիռներու արձակման ամէնէն ուժեղ մեքենան՝ որ գոյութիւն չունի Ռուսիոյ մէջ ։

ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ԳՕՏԻ...

Իրապէս «արգիլուած գօտի» է խորհրդահայ գրականութիւնը մեզի համար: Քիչ կը մնայ, որ ըսեն մեզի, թէ այդ գրականութիւնը մենք կարդալու իսկ իրաւունք չունինք, ո՞ւր կը մնայ ծանօթացնելու, տարածելու կամ «մասսայականացնելու», ինչպէս սովորութիւն է ըսել Երեւանի մէջ:

Մենք կը կարծենք, թէ հայ գրականութիւնը «հօրենական ժառանգութիւն»ն է հայ ժողովուրդին:

Որո՞ւ կը պատկանի Խորենացին: Պատասխան.— Հայ ժողովուրդին եւ ոչ թէ Բագրատունեաց տոհմին:

Որո՞ւ կը պատկանի Եղիշէն: Պատասխան.— Հայ ժողովուրդին եւ ոչ թէ Մամիկոնեան տոհմին:

Դարձեալ, որո՞ւ կը պատկանի Նարեկացին: Պատասխան.— Հայ ժողովուրդին եւ ոչ թէ Նարեկայ վանքին:

Միշտ հետեւելով այս ուղիղ տրամաբանութեան, վերստին կը հարցնենք.— Որո՞ւ կը պատկանի «Խոդեդան»: Խաչիկ Դաշտենցի՞ն. ոչ: Հայպետհրատի՞ն: Ոչ: Այլ կը պատկանի, միշտ եւ միայն, հայ ժողովուրդին:

Բայց երբ մենք «Խոդեդան» կը հրատարակենք, մեզ կը մեղադրեն այն բանով, որ մենք չահագէտնե՛ր ենք, չարաչահներ, հայրենի ժառանգութիւնը չահագործողներ, կամ պարզապէս դիակապուտներ, թերեւս նաեւ հասարակ լումայափոխներ, քանի որ «Խոդեդան» հրատարակելով, «Վարդանանք» հրատարակելով, «Պապ Թագաւոր» հրատարակելով ուրիշին դրամագլուխը կը չահարկենք եւ մեզի համար չքեղ վիլլաներ կը կառուցանենք Գահիրէի, Փարիզի, Պոսթընի, Պէյրութի կամ Հալէպի մէջ:

Ամէն մարդ գիտէ, որ Հայպետհրատը Երեւանի մէջ լոյս ընծայեց Սիամանթօյի, Վարուժանի, Սեւակի եւ այլոց ամբողջական կամ հատընտիր գործերը: Դարձեալ ամէն մարդ գիտէ, որ Սիամանթօն, Վարուժանը կամ Սեւակը Դաշնակցական գրողներ էին, բայց անոնց գրականութիւնը հայ գրականութիւն էր եւ երբ այդ կը պատկանէր ու կը պատկանի համայն հայ ժողովուրդին:

Այս գրողներուն գործերը հրատարակելով՝ ի՞նչ ըրած եղաւ Հայպետհրատը, — չահագիտութի՞ւն, չարաչահութի՞ւն, դիակապուտութի՞ւն, լումայափոխութի՞ւն: Ոչ, ի հարկէ: Այլ միայն սա, — ծանօթացնել եւ տարածել հայ մշակոյթը: Սիրել եւ սիրցնել հայ գրողը:

Ատեն մը Խ. Հայաստանի մէջ արգիլուած էր ոչ միայն հրատարակել, այլեւ նոյնիսկ կարդալ Րաֆֆիի գործերը: Հիմա սկսած են վերհրատարակուիլ քառորդ միլիոն տպաքանակով: Դիակապուտնե՞ր են հրատարակիչները: Ոչ: Բընաւ: Այլ հայ մշակոյթ տարածողներ:

Խորհրդահայ գրականութիւնը «արգիլուած գօտի» է մեզի համար նաեւ այն տեսակէտով, որ մենք ոչ կրնանք գնահատել այդ գրականութիւնը, ոչ ալ կըրնանք քննադատել մանաւանդ:

Եթէ գնահատենք, ծագումով հայ ուեւէ չեկիստ, աշխարհի մէջ որեւէ տեղ, իրաւունք կուտայ իրեն՝ ըսելու մեզի.— Դուք կեղծաւոր մարդիկ էք, պարզ փարիսեցիներ էք, անսրբագրելի բախտախնդիրներ էք: Մէկ կողմէ կը գնահատէք հայրենի գրողները, միւս կողմէ կը պայքարիք այդ գրողներուն դէմ, հայրենի իշխանութեան դէմ, Հայաստանի դէմ:

Այո, չենք ուրանար, որ մենք կը պայքարինք այն գրողներուն դէմ, որոնք, երբեմն բարձրարժէք գրող ըլլալով հանդերձ, յաճախ ցածրարժէք ագիտատորներ են: Կը պայքարինք Գէորգ Աբովներուն դէմ, որոնք «դաշնակ շներ» կամ «փախստական մաուզերիստներ» կը տեսնեն մեր մէջ: Կը պայքարինք Ստ. Կուրտիկեաններուն դէմ, որոնք ուրիշ բան չեն գտներ մեր մէջ, այլ միայն «վախկոտ նապաստակներ»: Կը պայքարինք Հրաչեայ Գրիգորեաններուն դէմ, որոնք ազգին զաւակները իրարու դէմ կը գրգռեն: Կը պայքարինք Էտուար Թոփչեաններուն դէմ, որոնք «մամռակալած գերեզմաններ» կը տեսնեն այսպէս կոչուած՝ դաշնակ գրականութեան մէջ:

Այս պայքարը մենք կը մղենք ոչ թէ իբրեւ Դաշնակցական, այլ իբրեւ Հայ: Որովհետեւ չենք ուզեր, որ ազգին մէջ ալ երկուութիւն ստեղծուի, ինչպէս ստեղծուած է լեզուին եւ գրականութեան մէջ, անկախ մեր կամքէն եւ հակառակ մեր կամքին:

Բայց եթէ պատահի, որ մենք դժբախտութիւնը ունենանք քննադատելու որեւէ գործ, անոր մէջ գտնելով ու մատնանշելով թերիներ, այդ պարագային ծագումով հայ ուեւէ չեկիստ իրեն իրաւունք կուտայ մեզ կոչելու առ նուազն «հակահայաստանեան» կամ «հայրենադաւ», առ առաւելն՝ «հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի»:

Առանց վարանելու կրնանք ըսել, թէ մենք աւելի շատ խորհրդահայ գրականութիւն կը կարդանք հիմա, քան թէ ոչ-խորհրդահայ, այսպէս կոչուած՝ սփիւռքահայ գրականութիւն: Հարկադրուած եղանք այս բացատրութիւնը գործածելու՝ հակառակ այն իրողութեան, որ մեր համոզումներով, գրական ըմբռնումներով, նաեւ գրական խղճմտանքով մենք դէմ ենք խորհրդահայ եւ ոչ-խորհրդահայ կամ սփիւռքահայ գրականութիւն տերմիններուն:

Մեզի համար միայն մէկ գրականութիւն կայ, — հայ գրականութիւն:

Մեզի համար միայն մէկ գրող կայ, — հայ գրող:

Սակայն պահ մը ընդունինք բաժանումը եւ շարունակենք մեր խորհրդածութիւնները: Հայաստանի խորհրդային գրողներու չորրորդ համագումարին ներկայացուած հաշուետու-զեկուցումը եւ հոն խօսուած ճառերը կարդալէ ետք, մենք այն տպաւորութիւնը կրեցինք, որ Պարտիան կ'ուզէ բոլոր ուժերը ճակատ ղրկել՝ ծառայելու համար Կոմունիզմի կառուցման մեծ գործին:

Յանձն կ'առնենք «հակահայաստանեան», կամ «հայրենադաւ» եւ կամ «հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի» կոչուիլ, բայց անկեղծօրէն եւ յստակօրէն ըսել.— Կոմունիզմի կառուցման գործը մեր ճաշակին յարմար չէ, մեր գրական ըմբռնումներուն եւ գրական խղճմտանքին յարմար չէ:

Եթէ այս «գործը» ըլլար մեզ վարողը գրականութեան եւ արուեստի մէջ, այդ պարագային պիտի հարցնէինք իրաւամբ.— Գրականութեան ո՞ր «պարունակին» մէջ պէտք է զետեղենք, օրինակի համար, Հոմերոսը, Տանթէն, Շէյքսփիրը, Կէօթէն, Գոգոլը, Պուշկինը, Տոսթոյեւսկին: Ասոնք բոլորը կոմունի՞զմ կը կառուցանէին արդեօք առանց գիտնալու եւ ատոր համա՞ր մեծ են, թէ՛ մեծ էին այն պատճառով, որ Կոմունիզմ չէին կառուցաներ, այլ միայն գրականութիւն կը կառուցանէին:

Մենք դէմ ենք նաեւ հայրենի գրողներու ընդունած, պաշտպանած կամ ջատագոված սա տեսակէտին.— Գրականութիւնը պէտք է ըլլայ ձեւով ազգային, իսկ բովանդակութեամբ սոցիալիստական: Եւ կամ՝ գրականութիւնը պէտք է ունենայ «ինտերնացիոնալ բովանդակութիւն»:

Աշխարհի մէջ չկայ գրականութիւն մը, որ ձեւով ազգային, իսկ բովանդակութեամբ սոցիալիստական կամ ինտերնացիոնալ ըլլայ: Այսպիսի բան չի կրնար ըլլալ ոչ թէ մեր ուզելով կամ չուզելով, այլ գրողի ցեղային խառնուածքին իսկ բերումով:

Չորրորդ համագումարին մէջ պաշտպանուեցաւ առաջին տեսակէտը, — ձեւով՝ այս, բովանդակութեամբ՝ այն:

Միակ ճիշդ տեսութիւնը այն էր, զոր արիութիւնը ունեցաւ ներկայացնելու եւ պաշտպանելու խորհրդահայ գրաքննադատ մը՝ Ռ. Կարապետեան, «Գրականութեան ազգային բնոյթի մասին» խորագրով իր յօդուածին մէջ:

Կարապետեան կ'ըսէր.— Գրականութիւնը, ձեւով ալ, բովանդակութեամբ ալ, ազգային է եւ ազգային միայն կրնայ ըլլալ, կամ՝ իր իսկ բառերով՝ «իր բովանդակութեամբ հայ գրականութիւնը, ինչպէս միշտ, այնպէս էլ այժմ մնացել է ազգային»:

Էտ. Թոփչեան այս ճիշդ տեսութիւնը կը կոչէ «հակագիտական եւ արատաւոր»:

Բայց, իրականին մէջ, «հակագիտական եւ արատաւոր» է Թոփչեանի տեսութիւնը, — ծառայել Կոմունիզմի կառուցման մեծ գործին, ստեղծելով գրականութիւն մը, որ ձեւապէս միայն ազգային է, իսկ բովանդակութեամբ՝ սոցիալիստական, ինտերնացիոնալ կամ թերեւս նոյնիսկ հակազգային...

Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԱՆԳՈՐԾԻՆ ՅԱՏԿԱՑՈՒԱԾ ՆՊԱՍՏԸ

Յունուար մէկէն ի վեր՝ անգործութեան դէմ պարտաւորիչ ապահովագրութիւնը, կուգայ լրացնել պետութեան կողմէ տրուած նպաստներու դրութիւնը, Ֆրանսայի մէջ:

Անգործութեան ազգային հիմնադրամը պետական է եւ կը մատակարարուի Աշխատանքի նախարարութեան հսկողութեան տակ:

Լման անգործներու պարագան:

Պետական սնտուկէն կ'օգտուին, հետեւեալ դասակարգի անգործները:

Թոշակաւոր պաշտօնեան կամ գործաւորը:

Իր բնակարանին մէջ գործող աշխատաւորը:

Գործատէրի որոշումով առժամաբար փակուած հաստատութեան մը պատկանողը որ անգործ է երեք օրէ ի վեր եւ կ'արձանագրուի նպաստի սնտուկին:

Շրջանաւարտ ուսանողներ, 17 տարեկանէ վեր, նպաստի սնտուկին արձանագրուելէ վեց ամիս յետոյ միայն:

Ազատ արուեստագէտներ, պայմանաւ որ անգործ արձանագրուած ըլլան, ներկայացնեն արհեստագիտական կարողութեան վկայագիր եւ հաստատեն որ երեք տարի շարունակ ապրած են իրենց արուեստով:

Նպաստի իրաւունք չունին.

65է վեր անգործներ, անկար կամ հաշմանդամներ, եղանակի բերումով պատահական անգործներ, բանդողներ, անոնք որ կամովին դադրած են աշխատելէ կամ արտաքսուած ծանր յանցանքի մը հետեւանքով, եւ կամ հանդստեան կոչուած են:

Անոնք որ նպաստի սնտուկի մօտ արձանագրուած ըլլալով հանդերձ չեն պատասխաներ աշխատանք հայթայթող գրասենեակի հրաւէրին, կամ առանց բանաւոր պատճառի կը մերժեն առաջարկուած պաշտօն մը, կամ անճիշդ տեղեկութիւններ կուտան, սովորաբար գինով են, կամ կը մերժեն արհեստագիտական դասընթացքներու հետեւիլ:

Խնդրարկուն, եթէ թոշակաւոր պաշտօնեայ կամ գործաւոր մըն է, պարտի փաստել թէ նախքան անգործ արձանագրուիլը, 150 օր թոշակաւոր աշխատանք ունեցած է: Միւս դասակարգերու պատկանողները, ըստ քաղաքին ալ, կարգ մը ուրիշ պայմաններ պէտք է լրացնեն:

Նպաստ ստանալու համար, խնդրարկուն պարտի փաստել նաեւ թէ ստանալիք նպաստին գումարը՝ առաւել իր ընտանիքին միւս անդամներուն եկամուտները, նահանգապետի կողմէ որոշուած նուազագոյն եկամուտէն վար է: Սէնի նահանգին մէջ, նուազագոյն եկամուտի հիմերն են օրական 685 ֆրանք, ամուրիի մը համար, 1230 ֆրանք ամուսնացած անգործի մը, 290 ֆրանք յաւելուած ծնողքի մը եւ 115 ֆրանք իւրաքանչիւր զաւակի համար: Երկրորդ պայման մը՝ ինչ որ ալ ըլլայ միեւնոյն տանիքի տակ ապրողներուն թիւը ընտանեկան եկամուտը 67000 ֆրանքը պէտք չէ անցնի Փարիզի մէջ, 65.000 ֆրանք՝ հինգ հազարէ աւելի բնակչութիւն ունեցող քաղաքներու մէջ եւ 60.000 ֆրանք միւսներու մէջ:

Այս գումարներուն մէջ չեն մտներ ընտանեկան նպաստները, որոշ սնտուկներու օժանդակութիւնները, նախկին ռազմիկի եւ կարգ մը ուրիշ հանգամանքով ստացուած թոշակներ:

Պահանջուած պայմանները լրացնող անգործները պարտին դիմել Աշխատանքի գրասենեակը կամ անոր չգոյութեան, տեղւոյն քաղաքապետարանը:

Փարիզ եւ շրջակայքը ամուրի անգործի մը կը վճարուի օրական 360 ֆրանք, եթէ ամուսնացած է, կողակիցին եւ զաւակներուն իւրաքանչիւրին համար յաւելուածական 165 ֆրանք:

×

Մասնակի անգործներու նպաստներու դրութիւնը հիմնուած է միմիայն շաբաթը քառասուն ժամէ նուազ աշխատողներու համար, պայմանաւ որ գործատէրը առնուազն հինգ աշխատաւոր ունենայ, 40 ժամէն նուազ աշխատցնելու հարկադրուած ըլլայ որոշ պատճառներով միայն՝ նախանիւթի պակաս, առեւտուրի ընդհանուր նուազում, արկած:

Մասնակի անգործութեան, այսինքն կորսուած ժամերու հատուցման առաւելագոյնը տարեկան 320 ժամ է, կամ 28 օր: Այս պայմանաժամէն ետք ենթակաները լման անգործ կը համարուին:

Ներկայիս, Փարիզի շրջանին համար, կորսուած ժամերը կը հատուցուին՝ ամուրիի մը ժամը 66 ֆրանք, ամուսնացած 95 ֆրանք, 21 տարեկանէ վար եղող ու «ընտանիքի տէր» հանգամանքը չունեցող երիտասարդը կը ստանայ 28 ֆր. 85. Եթէ երկու շաբաթ աշխատավարձը ամուրիի մը համար 18.720 ֆրանքէ նուազ է, ամուսնացածին 22.620 ֆրանք, եւն. եւն:

Նպաստները կը վճարուին, ի հաշիւ թաղապետական կամ նահանգային սնտուկին, ուղղակի գործատէրին կողմէ որ նախապէս պատշաճ յայտարարութիւնը ըրած է աշխատանքի քննիչին եւ ստացած է անոր համաձայնութիւնը:

Նպաստընկալները ենթակայ են զանազան կանոններու, որոնց գլխաւորն է ներկայանալ աշխատանքի գրասենեակը որոշեալ ժամերուն:

Մասնաւոր նպաստներ.— Պետական նպաստներէ զատ, ըստ 1958 Դեկտեմբեր 31ին, գործատէրերու համադաշնակցութեան եւ գործաւորներու սէնտիքաներուն միջեւ գոյացած համաձայնութեան մը, յաւելուածական նպաստներ կը տրուին «Ասէտիք» կոչուած գործադրկութեան դէմ ապահովագրութեան սնտուկներու մօտ արձանագրուած հաստատութիւններու պաշտօնէութեան եւ գործաւորներու:

Այս համաձայնութիւնը երթալով ընդլայնուած է եւ կարելի է ըսել թէ բոլոր առեւտրական ու ճարտարարուեստական կամ վարչական հաստատութիւնները ստիպուած են անդամակցիլ ապահովագրական սնտուկներուն, վճարելով աշխատավարձերու վրայ 0.80 առ հարիւր անդամավճար մը, պաշտօնէութիւնը իր կողմէ 0.20 առ հարիւր:

Անգործութեան պարագային նպաստները սահմանափակուած են 270 օրի (9 ամիս): Սակայն ամիս մը կամ երկու ամիս նպաստ կը շարունակուի հինգ կամ տասը տարի նոյն հաստատութեան մէջ գործող աշխատաւորին:

Այսպիսով աշխատաւորի մը վճարուած զոյգ նպաստները — պետական եւ մասնաւոր — կը յանգին լման աշխատավարձքին 41 առ հարիւրէն 95 առ հարիւր: Օրինակ՝ ամսական 267.000 ֆրանք շահող բարձրաստիճան պաշտօնեայի մը անգործութեան լման նպաստը կը հանի ամսական 109.800 ֆրանքի: Հարիւր հազարի դէմ կը գտնենք 51.350 ֆրանք 50.000ի դէմ 33.350, 30.000ի դէմ 27.750 եւն.:

Գալով անդամավճարներուն, ամսական մինչեւ 28000 ֆրանք ստացողները զերծ են, 40.000 ֆրանք շահողները կը վճարեն ութսուն ֆրանք, հարիւր հազարը 200 ֆր., եւն., մինչդեռ գործատէրերը կը վճարեն ամսական քսան հազար ֆրանքէն սկսեալ մինչեւ 267.000 ֆրանք 0.80 սակով:

ՀԱՅԿ ԹՕՓԱՃԵԱՆ

"ՁԱՅՆ ԵՒ ԼՈՅՍ"
(Son et Lumière)

Լոյսի առատ խաղերով եւ խօսքի եւ նուագի հնչուն ընկերակցութեամբ դարերու ծոցին մէջ նիրհող դէմքեր ու դէպքեր, դրուագներ, կոթողներ ու յիշատակարաններ վերակենդանացնելով հանրութեան ներկայացնելու ձեւը գրեթէ ֆրանսական գիւտ մըն է:

Այս տեսակի ելոյթներ յաճախակի տեղի ունեցած են: Էնվալիտի մէջ, Նափոլէոնի աճիւններու փոխադրութեան դրուագը՝ Վերսայլի մէջ անցքեր՝ Լուտովիկոս ԺԴ.ի իշխանութեան օրերէն, Ֆոնթէնպլոյի պալատին մէջ դարձեալ Նափոլէոնի կեանքէն դրուագներ, ուր լոյսի եւ ձայնի միջոցաւ ոգեկոչուած են մեծ կայսեր անունն ու յիշատակը:

Այս կարգի ներկայացման մը ընթացքին, Սանլիսի մէջ, ներկայ եղած էր Յունաստանի դեսպանը՝ Պ. Ֆելոն, որ խօսքը ուղղելով այդ երկոյեան ներկայացման կազմակերպիչ Իշխան Ժան տը Պրօյի, ըսած էր.

— Արդեօ՞ք այս տեսակ բան մը չէ՞նք կրնար ընել Աթէնքի մէջ:

Դեսպանը այդ ուղղութեամբ տեղեկագիր մըն ալ կը յղէր իր կառավարութեան, ներկայացնելով նաեւ ծրագիր մը, որ կողմնակիցներու ստուար մեծամասնութիւն մը յառաջ բերած էր յունական պետական շրջանակներուն մէջ:

Մէկ տարի շարունակ բանակցութիւններ վարուեցան եւ վերջապէս համաձայնութիւն մը գոյանալով երկու պետու–

թեանց միջեւ, որոշուեցաւ Ֆրանսահնար արուեստի այս գեղեցիկ արտայայտութեամբ, «Ձայն եւ լոյս»ի միջոցաւ ոգեկոչել անցեալ փառքը Ակրոբոլին, որ Աթէնքի մերձ, բազմաթիւ դարերէ ի վեր իր շնորհալի կեցուածքով վկան է հինաւուրց Ելլադայի անցեալ փառայեղ քաղաքակրթութեան ու արուեստին։

Այս գարնան ընթացքին, ուրեմն, Աթէնքը ականատես եղաւ իր դարաւոր պատմութեան մէջ աննախընթաց դէպքի մը։

Վեց չարաթ չարունակ, աշխարհի չորս կողմերէն, բազմահազար օտարականներ դիմած էին հոն, ներկայ ըլլալու համար Պերիկլէսի դարուն վերակենդանացման որուն ընթացքին 1500 զօրաւոր լուսար – ձակներու տարածած լոյսի խուրձերուն ներքին եւ խօսքին ու նուագին ընկերակցութեամբ, հինաւուրց Ակրոպոլը չքնաղ յաւերժահարսի մը նման երեւցած էր գիշերային մթութեան ընդմէջէն։

Մայրաքաղաքին ոստիկանութիւնը աչալուրջ հսկողութեան ենթարկած է եկող ու գացող օտարականները։ Ո՛չ թէ անոր համար որ վախցած են մահափորձի մը կամ քաղաքական խափանարար ձեռնարկի մը հաւանականութենէն, այլ միայն ու միայն ունեցած են այն մտավախութիւնը՝ թէ մի՛ գուցէ իրենց մեծասքանչ անցեալին կենդանի վկաները եղող փլատակներէն քար մը կամ աղիւս մը կորսուի կամ տեղահան ըլլայ։ Չէ՞ որ այս տեսակի արարքներ արդէն կատարուած էին թրքական վաւթար տիրապետութեան եւ վերջին պատերազմի աղետաբեր գրաւումներու ընթացքին։

Այս արտակարգ հանդիսութեանց, ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ներկայ եղած է Մշակոյթի նախարարը՝ Պ. Անտրէ Մալրօ։ Գեղագէտ – գրագէտ նախարարը խօսած է գեղեցիկ ճառ մը, կանգնած ճիշդ այն բարձունքին վրայ, ուրկէ դարեր առաջ Աթենացիներուն իր խօսքը ուղղած էր մեծ բեմբասացը՝ Դեմոսթէնէս։

Նախարարը, ի միջի այլոց ըսած է.

«... Մեծ պատիւ մըն է ինծի համար խօսիլ Ակրոպոլին առջեւ։ Առաջին անգամն է որ, անհաւատալի, այս հազարամեայ գիշերին մէջէն դուրս կը ցայտէ փառայեղ խորհրդանիշը Արեւմուտքին։

«... Երբ յունական դիմադրական ճակատի վերջին զոհը ինկաւ այն հողին վրայ ուր պիտի անցնէր իր առաջին մահուան գիշերը, ինչպէս անիկա հոն ուր ծըլած ու ծնած էր մարդկութեան ամէնէն ազնիւ եւ ամէնէն նուիրական ու ամենահինաւուրց մշակոյթը, այն աստղերուն տակ որոնք լուռ հսկեցին Սալամինի ճակատամարտի մեռելներուն վրայ։ Մենք արեան մէջ սորվեցանք նոյն ճշմարտութիւնը։ Այդ ճշմարտութիւնը, որ մեզի կ՚ուսուցանէ թէ մտքի եւ հոգիի արժանիքներուն մէջ ամէնէն արդասաբերը այն է՝ որ կը ծնի հաղորդական քաջութենէն ...»։

Այնուհետեւ, Պ. Մալրօ պանծացուցած է Ելլադայի հազարամեայ քաղաքակրթութեան փառքը, ոգեկոչած է Պերիկլեսի փառայեղ դարաշրջանը, որոնց կենդանի վկաները Ակրոպոլն ու Պարթենոնը իրենց արքենի հասակը կը ցցեն մինչեւ այսօր, ու յիշատակած է նաեւ Լէոնիտասի եւ իր ընկերներուն հերոսական գործը, Թերմոպիլէի կիրճին առջեւ։

Յունաստանի վարչապետը Պ. Կոստանդին Ցաթոս, հետեւեալ ձեւով պատասխանած է Պ. Մալրոյի խօսքերուն.

«... Բարի եկաք ձեր հայրենիքը։ Ձեր հայրենիքը՝ որովհետեւ դուք մտքի մարդն էք։ Ձեր հայրենիքը՝ որովհետեւ դուք ներկայացուցիչն էք աշխարհի քաղաքակրթութեան լուսաւոր կոթողին՝ Ֆրանսային, եւ վերջապէս ձեր հայրենիքը՝ որովհետեւ դուք Անտրէ Մալրօն էք ...»։

Պ. Անտրէ Մալրոյի ճառը մեծ տպաւորութիւն գործած է յունական պետական թէ ժողովրդական շրջանակներուն մէջ, այն աստիճան՝ որ այդ ճառը թարգմանուելով Յունաստանի դպրոցներուն մէջ պիտի ուսուցուի իբրեւ տարկայ, ուսումնական ծրագրին մէջ։

«Ձայն եւ Լոյս»ը, ժողովուրդներու մերձեցման եւ ազգերու բարեկամական յարաբերութեանց տեսակէտէն աւելի օգտակար պիտի կրնայ դառնալ, քան դասնագան տեղերու եւ ժամանակներու խորհրդաժողովներն ու վիճաբանութիւնները։ Եւ այս՝ շնորհիւ Ֆրանսայի հանճարեղ մտքին յղացման։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

●

ՎԻԷՆ, (Յատուկ). — Եթէ Ապրիլեան Ազգային կեանքը Վիէնի մէջ աւելի երիտասարդական կնիք կը կրէր, — հարկ է ըսել որ Մայիսեան երկու մեծ տօնակատարութիւնները՝ Վիէնի Հայ Կապոյտ Խաչի 30ամեայ յոբելեանը (3 Մայիս) եւ Հայաստանի Անկախութեան 41րդ տարեդարձը — (31 Մայիս), ունէին փառաւոր մօտիկ անցեալի մը հպարտութիւնը եւ արդարացի գոհունակութիւնը։

Մեր տարագրի այս աննախանձելի վիճակին մէջ, յարատեւութեան չօշափելի մէկ արտայայտութիւնը եղաւ Կապոյտ Խաչի 30ամեայ տարեդարձը։

Ընկերուհի Արշալոյս Մալաքեան, իբրեւ օրուան նախագահ, հանդէսին բացումը կատարեց ինքնավստահ եւ գոհարերութեան գիտակից արտայայտութեամբ։ Յիշեց, թէ ինչպէս մօտիկ անցեալին, պատերազմի տխուր օրերուն՝ Կապոյտ Խաչը օգնութեան ձեռք երկարեց աղքատներուն, ծերերուն, հիւանդներուն եւ գերիներուն, ամէնուն անխտիր. — թէ ինչպէս, երկար տարիներէ ի վեր — ի գին մեծ զոհողութեանց ան կը պահէ հայերէնի դասընթացքներ գաղութիս մէջ — որոնց շնորհիւ, ներկայիս մեր երիտասարդներն ունին քիչ թէ շատ համեստ պաշար մը Մայրենիքին։

Նոր Սերունդի երգչախումբը ստանձնած էր պարտականութիւնը երգելու «Կապոյտ Խաչի քայլերգը»։

Միւս կողմէ, գեղարուեստական կոկիկ բաժին մը, կազմուած աշակերտական արտասանութիւններէ եւ հայ գեղջուկ խմբապարերէ, եկաւ փայլ տալու մեր երեսնամեայ Կապոյտ Խաչի բեղուն գործունէութեան։

Այսպէս, յաջորդաբար աշակերտները երախտապէտ եւ նոյնքան անմեղունակ չեշտերով, բեմէն արտասանեցին հոգեչունչ տողեր. — Ահա անունները. — Ս. եւ Յ. Քըլէեան, Աս. եւ Մ. Նաճարեան, Պ. Սարգիսեան, Գոհ. եւ Վ. Քիւլհանճեան, Վ. Մարգարեան, Բ. Թօփալեան եւ Օր. Հէլէն Փլթոյեան։

Տիկին Վարդուհի Ռստիքեան մեներգեց եւ Նոր Սերունդէն՝ Համբարձում Խօքսիւզեան իր կիթառին վրայ նուագեց զանազան կտորներ։

Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի պարախումբը իր պարերու փունջով — եւ ղեկավարութեամբ Տիկին Արշ. Սիսլեանի, ճոխացուց հանդէսին փայլը եւ խանդավառեց ներկաները։

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը՝ ընկեր Ս. Գալուստեան իր խնդակցութիւնները եւ գնահատանքի խօսքը ըսաւ շատ ամփոփ եւ կուռ ճառախօսութեամբ մը։

Հանդէսի պաշտօնական բանախօսը՝ Տիկին Արշալոյս Սիսլեան (Կրընոպլէն) բանաստեղծական ոգեկոչումով մը պանծացուց Կապոյտ Խաչի երեսուն տարիներու գեղեցիկ եւ հարուստ անցեալը եւ որուն առջեւ յուսալքում, յուսահատութիւն չի դիմանար երբեք։ Պատրաստ աշխատանքի եւ նոյն իսկ յամառ պայքարի Կապոյտ Խաչը մաքառելով միշտ զանազան վտանգներու դէմ — անտարբերութիւն, օտարացում —, «Հաւատքն ունի որ օր մը պիտի գտնուի ազատ հայրենիքին մէջ, իբրեւ ազատ եւ գիտակից քաղաքացիներու կազմակերպութիւն մը»։

Հանդէսի վերջաւորութենէն առաջ, Կրընոպլի պարախումբէն չորս օրիորդներ՝ Ս. Սիսլեան, Թ. Ճերմակեան, Մ. Ռէզուրլեան եւ Էլիզ Մուրատեան սահուն առոգանութեամբ արտասանեցին հայրենաշունչ կտորներ։ Թէեւ խօսնակի դերը կատարեց Պ. Կ. Տ. ուսուցիչը Կապոյտ Խաչի դպրոցներուն, բայց հանդէսին փակումը կ՚ըլլար օրուան նախագահին, որ շնորհակալութեան ջերմագին արտայայտութիւններով այդ վերջին պարտականութիւնն ալ սիրով կատարեց։

×

Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձի առթիւ, ճշմարիտ հայ հաւատաւոր — խնկական արթուն պահակներ — տարեց թէ երիտասարդ, եկած էին տօնախմբելու բազմաչարչար հայութեան ազատագրման շողշողուն թուականը՝ Մայիս 28ը։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երկու յաջորդական խմբերգներով — «Իմ հեռաւոր հայրենիք» (Գ. Մ. Ալէմշահ) եւ ես «Ցիշում եմ», այս վերջինը բազմաձայն, հանդէսը սկսաւ խոր լռութեան մէջ։

Նախագահը, Պ. Տէրմոյեան, քանի մը պատմական ակնարկներէ եւ այժմէական անդրադարձումներէ յետոյ սկսաւ գործադրել գեղարուեստական յայտագիրը, պատրաստուած շատ իմաստալից կերպով կարգադիր յանձնախումբի կողմէ։

Նոր Սերունդի անունով երկու օրիորդներ՝ Անահիտ Կարապետեան եւ Իվ. Մուրատեան փայլեցան արտասանութեամբ եւ մեներգով։

Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց Պ. Ն. Մանուկեան։ Ապա փոխն ի փոխ արտասանեցին Կ. Տոլմաճեան, Հէլէն Փլթոյեան (Հ. Մ. Ը. Մ.) եւ Կրընոպլի Նոր Սերունդի անխոնջ քարտուղարուհին՝ օրիորդ Այվազեան։

Տիկին Վ. Ռստիքեան, երգեց քնքոյշ մեներգ մը, իսկ Համբ. Խօքսիւզեան (Նոր Սերունդ) երկու Հայաստանեան երգերով — «Ովսաննա» եւ «Աշուղ լինեմ» — կիթառի վրայ հմայեց հանդիսատեսները եւ արժանացաւ որոտընդոստ ծափերու։

Շատ գեղեցիկ — եւ նոյնքան մխիթարական անակնկալ մը եղաւ ներկաներուն համար ընկեր Աւագ Լուսարեւեանի (Նոր Սերունդ) երեւումը բեմին վրայ։ Իր խրտացեալ եւ յուսադրիչ ճառին հմայիչ ազդեցութեան տակ, շատեր երկմտելով իրարու կը հարցնէին թէ իրականութի՞ւն էր իրենց տեսածը եւ լսածը...

Մեր երիտասարդ բանախօսին վերջին խօսքերը ծածկուեցան խանդավառ ծափերով։ Եւ ահա, ուրիշ ուղերձ մը, այս անգամ Հայ Կապ. Խաչի կողմէ — Տիկին Ովս. Խօքսիւզեան, — որ խոր հաւատքով եւ պաշտամունքով կը ներբողէր Մայիս 28ի փառաւոր եւ պատմական իմաստը։ Խօսքը տրուեցաւ ընկեր Ս. Սիսլեանին (Կրընոպլէն)։

Բանախօսը, երկարօրէն ծանրացաւ հայ ժողովուրդի ժամանակակից պատմութեան վրայ. — Ահ ու սարսափի օրերէն մինչեւ Արարատեան դաշտին վրայ ունեցած մարտնչումները եւ անհաւասար, գերմարդկային մաքառումները — եւ որոնց շնորհիւ հայ մարտիկը յաղթական կը հանդիսանար. իսկ Թուրքը, ջարդարարը, — Մեր դարաւոր թշնամին եւ բռնակալը մէկէն կոնակը դարձուցած փախուստի կը դիմէր՝ ամօթահար եւ ընկճուած։ Խաւարը տեղի կուտար լոյսին, — Ազատութեան արշալոյսը կը ծագէր համայն հայութեան համար։

Ընկերը իր բանախօսութեան վերջաբանին մէջ, պերճաբան շեշտով մը եղրակացուց՝ «Հայրենակիցներ, մենք հոս եկած ենք դառնալու համար մէկ մէկ առաքեալ Մայիս 28ի համար, ազատ ապրելու կամքը եւ հաւատքը տուէք, ներշնչեցէք ձեր զաւակներուն ...»։

Գեղարուեստական բաժինին մասնակցողները, ամէնքը, ինչպէս նաեւ բանախօսը եւ բոլոր մասնակցող Միութեանց եւ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները արժանացան խանդավառ ծափերու։

Եւ այսպէս, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կազմակերպութեամբ, 41րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը՝ վերջացաւ վերադարթնումի եւ հայրենաբաղձութեան տաքուկ մթնոլորտի մէջ։

× Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ չորս Մայիսին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Զանազան զեկոյցներէ եւ առաջարկներէ ետք ընտրուեցաւ նոր վարչութիւնը, որուն մաս կը կազմեն՝ Կ. Սապունճեան, Կ. Զարդարեան, Կ. Տէրմոյեան, Աւագ Լուսարեւեան եւ Մարտիրոս Պասմաճեան։

Իսկ վարչութեան կողքին, կազմուեցաւ մարզական յանձնախումբ մը, որուն կ՚անդամակցին մեր խումբին մարզիկ եղբայրներէն՝ Ա. Աւետիքեան, Ս. Մուրատեան Կ. Խօքսիւզեան, Յ. Տոլմաճեան եւ Գ. Սապունճեան։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը — հակառակ իրենց եռանդին եւ անձնուէր զոհաբերութեանց, ստիպուած են կրկնելու իրենց «դասարանը», այնպէս որ Նոր շրջանին — 1959 – 60, պիտի մասնակցին երկրորդ դասակարգի ախոյենական մրցումներուն։ Կը մաղթենք իրենց Հ. Մ. Ը. Մ.ական ազնիւ ոգի եւ յարատեւութիւն — միակ ճամբան դէպի յաջողութիւն։

Կ. Տ.

« ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (16)

ԼՌԱԾ ԶՐԱՂԱՑԸ

Ը.

— Է, լաւ, ես հոս եմ ըսաւ Ժան ժպտելով։

— Այդ պատճառով ալ, մեծ յոյսեր դրած եմ քու վրադ։

— Այն ատեն բռնէ օձիքէս։

— Շատ ալիւրոտած ես.

— Տեսէք, ջաղացպանի կին մը որ կը վախնայ ալիւրէն, ըսաւ ան ծաղրական շեշտով մը։

— Կեցիր, ըսաւ Կէրթրուտ, պիտի փորձեմ խաղցողի ձիրքերդ։

Թ.

Մինչդեռ երեքը մէկ կը հանդստանային պատշգամին մէջ վերջալոյսի պահուն, Ժան, որ գլուխը բարունակներուն մէջ պահած, լուռ կ՚երազէր իր եղբօրը պէս, յանկարծ զգաց որ կլոր բան մը ճակտին զարկաւ եւ գետին ինկաւ. «Թեբեւս զատկաճճի մըն էր», ըսաւ ինքնիրեն, բայց դէպքը կրկնուեցաւ երկրորդ եւ չորրորդ անգամ։

Այն ատեն կասկածոտ ակնարկ մը ձգեց Կէրթրուտի վրայ, որ, անմեղութեան կենդանի արձան, մելամաղձոտ կերպով կը մրմնջէր Զով հովիտի մը մէջ եղանակը. սակայն, գաղտնօրէն հացի պզտիկ գնդիկներ կը շինէր եւ իբրեւ նետ կը գործածէր։

Ժան մեծ ծիծաղ մը զսպեց եւ գաղտագողի որթի շիւղ մը առաւ որուն վրայ նախորդ տարիէն դեռ մէկ քանի չորցած ողկոյզներ կախուած էին։ Կէրթրուտ նոր ռումբ մը նետեց անոր, իսկ Ժան, արագօրէն փոխադարձեց, խաղողի հատիկ մը նետելով անոր քթին։ Կէրթրուտ ցնցուեցաւ, չփոթած դիտեց զայն վայրկեան մը եւ որովհետեւ անիկա դէպի իրեն հակած էր ամենալուրջ դէմքով մը, աղմկալից եւ զուարթ ծիծաղ մը արձակեց.

— Ի՞նչ կայ նորէն, ըսաւ Մառթէն, յանկարծակի սթափած իր թմբիրէն.

— Փորձանքի հանդիպեցայ, պատասխանեց անոր վիզը նետուելով.

— Ի՞նչ փորձանք.

— Եթէ ըսեմ քեզի, պիտի չախես մեզ, կը նախընտրեմ չըսել.

Մառթէն, ակնարկով մը հարցաքննեց իր եղբայրը.

— Օ՜, ոչինչ ըսաւ այս վերջինը չփոթած ժպիտով մը, տղայութիւն մըն էր.. Զիրար կը ռմբակոծէինք։

— Լաւ է, տղաքներ, ռմբակոծեցէք, ըսաւ Մառթէն որ շարունակեց ծխել լուռ ու մունջ։

Ժան ամօթահար եղած էր եւ Կէրթրուտ չարաճճի եւ գրգռիչ աչքով մը կը չափէր խաղի իր նոր ընկերը։

«Զարաճճի». այո, շատ ճիշդ էր ... այս էր այն անունը զոր Մառթէն Ֆէլշհամէր տուած էր իր կնոջ ...

Ժ.

Այդ օրէն սկսած, ալ մնաք բարով ընդմիշտ վերջալոյսի այն խաղաղ ու լուռ ժամերուն, զորս այնքան կը սիրէր Մառթէն։

Պարտէզին խաղաղ ծառուղիներուն մէջ կը հնչէին զեղգեղանքն ու ծիծաղները. մարմանդին վրայէն թաթառի մը պէս կ՚անցնէին մարդկային երկու կերպարանքներ, որոնք կը ջանային բռնել զիրար. կը զուարճանային, կը դըղուըտէին, կ՚արձակէին շուները՝ աղմկելու համար անոնց հետ, յետոյ կ՚որսային շըրջակայքի կատուները, որոնք ջրաղացին մէջ սիրային ժամադրութիւններ կուտային, եւ պահուըտուք կը խաղային վարսակի դէզերուն եւ ցանկապատերուն ետին։

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մկրտիչ Վեգիրեանէ (Անիէն) հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Ստեփան Տէր Խաչատուրեանի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Մ.ը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հիմնադիր՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

եւ բարերար՝ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ յիշատակին :

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

×

Այս Կիրակի ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ՝

ՈՂԲ. ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Տէր Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Վէնսան Տարաքճեան, Տէր Խաչատուրեան եւ Տարաքճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՍՏԵՓԱՆ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Երաժշտապետ՝

ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ

(35ամեայ գործունէութեան առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը բարեկամներու :

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝

Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆ

(Ատենապետ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան);

Յունիս 13, Շաբաթ իրիկուն ժամը 20.45

Սալ Շօփէն

Գեղարուեստական բաժին :

Փարիզի Եկեղեցւոյ երկսեռ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ :

Օր. Իրիս Պիւպիւլեան (երգ), Օր. Սօնիա Գաբրիէլեան (դաշնակ), Պ. Նուբհան Մարգարեան (արտասանութիւն), Պ. Աւետիս Քիւբէլեան (երգ), Օր.ներ Նահապետեան քոյրեր եւ Պ. Լ. Մոմճեան :

Կը ներկայացուի էտմոն Ապուի՝

« ԽԵՆԹԵՐՈՒ ԲԺԻՇԿԸ »

Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մէկ արար :

Կը մասնակցին՝ Ա. Պետրոսեան, Ժ. Քէշիշեան եւ Օր. Յասմիկ, Ն. Պշտիկեան, Ս. Յակոբեան :

COLLÈGE DE FRANCE

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԽԱՉԱԿՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դասախօսական շարք

Օր. ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Դասախօս Հարուարտի Համալսարանի :

Ժամը վեցին, թիւ երեք սրահը :

ՅՈՒՆԻՍ 10 – 12 – 17 և ւ 19 :

Օր. ԶԱՐՈՒՀԻ ԽԱՉԵՐԵԱՆ

Պ. ՄԱՍԻՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Նշանուած

Փարիզ, 1959, Յունիս 6

Օր. ՌԵԲԵԿԱՅ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Պ. ԵԴՈՒԱՐԴ ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Ամուսնացած

6 Յունիս, 1959

Վիլէօրպան Վօ – Ան – Վելքէն

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երկուշաբթի, Յունիս 15, երեկոյեան ժամը 9ին Ֆրանս. Համալսարանի սրահին մէջ :

Նիւթ՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

«ԻՆԿԱԾ ԲԵՐԴԻ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ»

Կը մեղադրէ Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը պաշտպանէ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Դատական կազմին կը նախագահէ

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կ'անդամակցին Տիկիններ՝ Հայկուհի Թէրզիպաշեան, Հայկուհի Շալճեան, Վ. Հացագործեան, Պ. Պ. Արամ Թէրզիպաշեան, Յովհ. Հացագործեան, Միհրան Անդրէասեան, Վարդան Պանտիկեան, Պետրոս Զամարեան, Յար. Աղայեան, Ժ. Տէր Վարդանեան, Ս. Թասլաքեան, Վարդան Քիւփէլեան, Արամ Շէխիկեան, Սարհատ Գըլըճեան, Կարապետ Ճանիկեան եւ Օր. Մառի Սաղըրլեան :

Քարտուղար՝ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Մեղադրեալ իշխանուհին՝

ՏԻԿԻՆ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

★

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲ

Ս. ՂԱԶԱՐ, ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 8 :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31 :

Ճամբորդներու թիւը սահմանափակ է :

Արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 5 :

Պայմաններու համար դիմել՝

Պ. ԶՊՈՒՔՃԵԱՆ

7, Rue de la Grange Batelière, Paris-9 Tél. PRO. 56 31

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bl. Serrurier, Paris 19 - métro Pré-St-Gervais

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11 Ave. Béranger, Arnouville-les-Gonesses (S. et O.)

ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Սեւրանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը :

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ :

Ժողովուրդին կողմէ նուիրուած են երկու ոչխար մատաղի համար :

Շաբաթ ժամը 4ին Լոյս Զուարթի արարողութիւն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Օգոստոս ամսուան համար մէկ սենեակ եւ խոհանոց (վարձու) : Դիմել՝

BELIAN

33, RUE DE CHOISY, ALFORTVILLE - SEINE

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ,

ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՅՈՒՆԻՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ

ՔԱՉԱ Տ'ԻԹԱԼԻԱՅԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ՍԱՐՀԱՏ ԳԸԼԸՃԵԱՆ

Կ'երգէ Փարիզէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Այս Կիրակի ժամը երեքէն մինչեւ կէս գիշեր, Քաշանի քաղաքապետարանի սրրահը :

Գեղարուեստական բաժին : Կը նուագէ Թարխատ ԳԱՐԵԳԻՆ :

Հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ :

ԿԸ մասնակցին ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ քոյրերը :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

Հաղորդակցութիւն Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փլաս տը լա Մէրի (Քաշան) :

ՊՈՐՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի ժամը 15ին, Կղերականներու սրահը :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30-ին, Օթէլ Սկրիպի շքեղ սրահին մէջ, 20 Ավընիւ Ժօրժ Քլէմանսօ, Նիս :

Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական ընտիր բաժին :

Կը մասնակցին Մարսիլիահայ ծանօթ արուեստագէտներ :

Մուտքը ազատ է :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ – ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պիւէթըի Փորթ տ'Իթալիի շրջանի հայկ. դպրոցին :

Նախագահութեամբ Կրթ. Յանձնախումբի ատենապետ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի :

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Ժանթիյիի նախկին ռազմիկներու սրահին մէջ

17, RUE RAYMOND LEFEBVRE

Կը հրաւիրուին շրջանիս երկսեռ հասարակութիւնը միասին վայելելու այս բացառիկ խնջոյքը :

Երգեր, պարեր աշակերտութեան կողմէ եւ անակնկալներ տեղւոյն վրայ մեծերու կողմէ :

Տաք եւ հաճելի մթնոլորտ :

Մուտքը 200 ֆրանք :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնի Գիւտի Նշխարաց Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյս անուան տօնախմբութեան առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ՝ եկեղեցւոյս հանգուցեալ հիմնադիրներ՝ Տ. Գ. Եպիսկ. Պալաքեանի, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի եւ Ո. Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ-Մեսրոպ Մշակոյթի Տան հիմնադիրներու, նուիրատուներու եւ անձնուիրաբար աշխատողներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշատակ :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ

Յունիս 28ին : Նախաձեռնութեամբ՝ ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբին : Ղեկավարութեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցչական ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ :

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Զեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբին ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հասցէին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները :

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Զաւարեան :

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Ակնունի» :

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Գէորգ – Չաւուշ » :

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը տասնին «Արամ» : Կարեւոր օրակարգ : Այս հաւաքոյթներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 15.30ին, Օթէլ Ռաֆֆի, 13 Րիւ Թիւպանօ : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30-ին, Իսիի Խրիմեան սրահը : Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՅՈՒՆԻՍ — VENDREDI 12 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8416 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4317

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՍՏԻՆ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Երիտասարդ ու սրտցաւ ընթերցող մը՝ կարդալով Նիս – Մաթէնի ծանօթ յօդուածին առթիւ Յառաջի մէջ գրուածները, մեզի ղրկած է Փարիզիէն Լիպէրէի 18 Սեպտեմբեր 1951ի թիւը, ցոյց տալու համար թէ առաջին անգամը չէ, որ Տիկին Ռընէ Կոսէ լրջնաշուրթն կը փառաբանէ Թուրքերը եւ չարամտօրէն կը վարկաբեկէ Հայերը :

Ակամայ կ՚անդրադառնանք անգամ մը եւս այս ցաւոտ հարցին, երեւան հանելու համար յօդուածագրին հին կապերն ու իսկական դիմագիծը :

Նիս – Մաթէնի 12 Մայիսի իր յօդուածի « Յետ գրութեան » մէջ տիկինը իբրեւ չքմեղանք կը պնդէր, որ ինք ո՛չ մէկ նենգամիտ զգացում կը տածէ հանդէպ հինաւուրց հայ ժողովուրդին, որուն երկարատեւ եւ տաժանելի պատմութեան ծանօթ է (Յառաջ, 4 Յունիս) :

Իր այս հաւաստումները բացարձակապէս չեն համապատասխաներ ճշմարտութեան : Վկայ՝ ութ տարի առաջ Փարիզիէն Լիպէրէի մէջ Թուրքիոյ մասին հրատարակուած յօդուածաշարքը՝ իր եւ ամուսնոյն՝ Փիէր Կոսէի ստորագրութեամբ :

Տէր եւ Տիկին Կոսէ բառ չեն գտներ փառաբանելու համար Թուրքիան ու Թուրք ժողովուրդը եւ արհամարհելու փոքրամասնութիւնները, — քիւրտ, արաբ, հրեայ, հայ, յոյն կամ լըվանթէն, — որս կը նմանցնեն «Պոլսոյ ծիրանի զօտիի բոլոր գոյներուն» :

Կ՚ըսեն թէ փոքրամասնութեան խնդիր չէ մնացած Թուրքիոյ մէջ : Եւ թէ «Հայկական Հարց չկայ այլեւս» :

Չեն բացատրեր սակայն թէ ինչո՞ւ համար ո՛չ փոքրամասնութեան խնդիր կայ հիմա Թուրքիա կոչուած «երջանիկ երկրին մէջ, որ կը յառաջդիմէ »— ինչպէս կը չեշտեն իրենց յօդուածաշարքի խորագրին մէջ — , այլ արմատէն լուծուած է հայկական խնդիրը :

Ո՛չ միայն չեն համարձակիր խոստովանելու ճշմարտութիւնը հայկական հարցի ալա թուրքա լուծման եղերական պատճառներուն մասին, այլեւ չնականօրէն կը պաշտպանեն Թուրքերը՝ կասկածի տակ ձգելով «նշանաւոր ջարդերու պատմութիւնը» :

Ու կը յանդգնին գրելու թէ՝ գոհերը (այսինքն Հայերը) իրենք յերիւրած են ջարդերու պատմութիւնը, որուն հաւատացող չկայ եղեր այլեւս, որովհետեւ ա՛լ անցեր են այդ օրերը ...

Այսօրուան Թուրքերը ո՛չ միայն ստորադասութեան զգացում չունին եղեր, այլեւ դարձեր են «ցեղապաշտ» կիտակցաբար, «իբրեւ վերջին շառաւիղը աշխարհի առաջին ցեղին » ... :

Այդ պատճառաւ ալ «հանդուրժողութիւն» ցոյց կուտան եղեր հանդէպ բոլոր փոքրամասնութեանց, որոնք աւելորդ բեռ մը կազմեն Թուրքերուն համար : Ուստի եւ անոնց յատկացուցեր են արժանի տեղը ,— «այսինքն երկրորդական » :

Կը գրեն թէ ժամանակին Բիւզանդիոնի կայսրերը եւ օսմանեան սուլթանները իրենց օտար հպատակները կ՚օգտագործէին պետական պաշտօններու համար :

Նոր Թուրքիոյ մէջ «փոքրամասնական»ը իրաւունք չունի հանրային եւ զինուորական բարձր պաշտօններու կոչուելու : Ենթակայ է զինուորական ծառայութեան, ամէլէ թապուրներու մէջ աշխատելու պայմանաւ, կը ճշդեն Թրքասէր լրագրողները : Ու կ՚աւելցնեն թէ ոչ-Թուրքերը բնական հակումով առեւտրական եւ ազատ – արուեստեան ասպարէզները կ՚ընդգրկեն : Մինչ Թուրքերը «գրեթէ անգիտակցաբար կը հետեւին իրենց զինուորականի կամ երկրագործի աւանդական աղնուական կոչումին ,և ոչ նուազ աւանդաբար կը կեղեքուին հայ վաշխառուին կողմէ » :

Իրենց թունալից յօդուածի շարունակութեան մէջ տէր եւ տիկին Կոսէ իրենց Թրքամոլութեան գերագոյն ապացոյցները տալու համար կը յանդգնին նոյնիսկ «կոչումով ջարդարար» մակդիրը փակցնել Հայու անունին :

Նիս – Մաթէնի իրենց յօդուածին համար գրեր էինք զզուելի ու զազրելի :

Բառ չենք գտներ որակելու համար ա՛յսքան չնականութիւն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐՈՄԻՔՕՅԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ՄԵՐԺՈՒԵՑԱՆ

ԽԶՈՒՄ ՄԸ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

Ժընեւի ժողովը ծանր օրեր կ՚ապրի : Նախարարներու միջեւ մօտալուտ խզում մը անխուսափելի կը թուի այլեւս : Ամէն պարագայի , ժողովը կը մտնէ իր վճռական փուլին մէջ :

Կացութիւնը այս պատկերը կը ներկայացնէ՝ Խ. Միութեան Արտաքին նախարարին բրած առաջարկներէն ետք : Արեւմտեանները վճռապէս մերժեցին ընդունիլ խորհրդային նոր ծրագիրը :

Հետեւեալ եօթը կէտերուն մէջ կարելի է խտացնել Կրոմիքօյի առաջարկները .—

1 .— Խ. Միութիւնը որոշ ժամանակի մը համար կը պահէ Պերլինի ներկայ գոյավիճակը, մասնակի կերպով :

2 .— Կ՚առաջարկէ համագերմանական յանձնախումբի մը կազմութիւնը՝ Պոնի եւ Փանքովի ներկայացուցիչներու հաւասար թիւերով, քննելու համար երկու Գերմանիաները շահագրգռող հարցերը : Երկու Գերմանիաներու վերամիացման խնդրին շուրջ բանակցութիւնները պիտի ըլլան այդ յանձնախումբի անդամներուն միջեւ :

3 .— Համագերմանական այս կոմիտէն մէկ տարիէն պիտի ներկայացնէ իր աշխատանքներուն արդիւնքը :

4 .— Եթէ այս առաջարկը ընդունուի՝ Խ. Միութիւնը տարի մը եւս պիտի պահէ Պերլինի ներկայ գոյավիճակը, հետեւեալ պայմաններով .

Ա .— Պերլինի Արեւմտեան ուժերու թիւը պակսեցնել . անոնց ներկայութիւնը խորհրդանշական պէտք է ըլլայ :

Բ .— Արեւմտեան Պերլինի մէջ դադրեցնել հակահամայնավար պայքարը :

Գ .— Լրտեսական կազմակերպութիւնները պէտք է լուծուին :

Դ .— Արեւմտեանները պէտք է համաձայնութիւն մը կնքեն՝ որով հրթիռներու արձակարաններ եւ հիւլէական զէնքեր պիտի չպահեն Պերլինի մէջ :

5 .— Եթէ այս պայմանները ընդունուին՝ Խ. Միութիւնը պատրաստ է ապահովելու Պերլինի եւ Արեւելեան Գերմանիոյ միջեւ երթեւեկի ազատութիւնը :

6 .— Եթէ համաձայնութիւնը իրականանայ եւ մէկ տարուան ընթացքին Պերլին դառնայ ազատ եւ զինաթափ քաղաք, ազատ երթեւեկի ապահովութիւնները պիտի պահուին մինչեւ վերամիացում : Մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի հսկէ այս համաձայնութեանց գործադրութեան վրայ :

7 .— Եթէ Արեւմտեանները մերժեն ընդունիլ այս առաջարկները՝ Խ. Միութիւնը չի կրնար ապահովեցնել թէ պիտի պահէ Պերլինի ներկայ վարչակարգը :

Իսկ եթէ Արեւմտեանները դժուարութիւններ յարուցանեն համագերմանական կոմիտէի աշխատանքներուն մէջ՝ Խ. Միութիւնը առանձին դաշինք մը պիտի կնքէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ :

Հերթըր, Լոյտ եւ Քուվ Տը Միւրվիլ մերժեցին այս առաջարկները եւ իրենց զարմանքը չծածկեցին՝ խորհրդային քաղաքականութեան այս յանկարծական փոփոխութեան առջեւ :

Ինչպէս ծանօթ է՝ սկիզբը Կրոմիքօ կը մերժէր խօսիլ գերմանական հարցին շուրջ, չեշտելով թէ նախ Պերլինի խնդիր առանձին պէտք է լուծել : Այսօր, երբ Արեւմտեանները գերմանական հարցէն հրաժարելով Պերլինի մասին համաձայնութիւն մը կնքել կ՚ուզէին՝ Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը սեղան կը բերէ համագերմանական մարմինի մը կազմութեան առաջարկը :

Բայց ծրագիրը կարեւոր փոփոխութիւններ ու նորութիւններ չի բերեր, եթէ ընդունուի՝ կը նշանակէ թէ տարի մը Արեւմտեանները պիտի կորսնցնեն իրենց իրաւունքները եւ դաշնակից ուժերը Պերլինէն պիտի պարպուին :

Կրոմիքօյէն անմիջապէս յետոյ խօսք առնելով, Հերթըր յայտարարեց թէ այդ ծրագիրը վերջնագիրի մը ձեւով ներկայացուած է եւ առանց այլեւայլի կը մերժուի Արեւմուտքի կողմէ .— Միացեալ Նահանգները սպառնալիքի տակ չեն բանակցիր :

Անգլիոյ Արտաքին նախարարը Կրոմիքօյի դառնալով ըսաւ .— Այդ առաջարկները ցոյց կուտան թէ դուք չէք գիտեր խնդրոյ առարկայ ժողովուրդին նկարագիրը : Այդ ձեւի սպառնալիքը մեր վրայ ազդեցութիւն չի գործեր :

Քուվ Տը Միւրվիլ չեշտեց եւ այն պարագան՝ թէ Խ. Միութիւնը սպառնալիքներով կը խօսի, աւելցուց .— Ինձ կը թուի թէ շատ լուրջ կացութիւն մը ստեղծուած է : Պիտի մտածենք այն մասին՝ որ մեզի ըսուեցաւ ... եւ շուտով պիտի տեսնենք թէ ինչ կրնայ ըլլալ այս ժողովին ճակատագիրը :

Հինգշաբթի օր ժողով տեղի չունեցաւ : Այսօր, ուրբաթ, Արտաքին նախարարները կը հաւաքուին դարձեալ Ազգերու Պալատին մէջ, բանակցութիւնները շարունակելու համար :

Մինչ Արտաքին նախարարները իրարու լեզու չեն հասկնար, անդին, իրենց կիները նուէրներ կը փոխանակեն ... Տիկին Հերթըրի նուէրներուն փոխարէն, Տիկին Կրոմիքօ առջի օր շիշ մը վոտքա, անուշեղէն եւ գիրք մը ղրկած է Տիկին Հերթըրի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ծայր տուած տագնապին առաջքը առնուած կը նկատուի՝ Ատընաուըրի եւ Էրհարտի համաձայնութեամբ : Քրիստոնեայ – դեմոկրատներու խորհրդարանական խմբակցութեան ժողովը գումարուեցաւ, ուր մէ ետք Վարչապետ Ատընաուըր լրագրողներուն յայտարարեց . «տարակարծութիւնները հարթուեցան » :

— Ըսել կ՚ուզէք թէ Էրհարտի հետ հաշտուեցա՞ք, հարցուց լրագրող մը, որուն պատասխանելով Վարչապետը ըսաւ . — Անշո՛ւշտ : Ուրիշ բա՞ն կը սպասէիք : Իր կարգին Էրհարտ յայտարարեց թէ «հարցը լուսաբանուած է » :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պաշտպանողական նախարար Մալինովսքի Աւստրիա հասաւ՝ ուր պիտի մնայ մէկ շաբաթ : Աւստրիական իշխանութեանց հետ խօսակցութիւններ պիտի ունենայ :

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ կառավարութիւնը մերժեց ընդունիլ Միջազգ. Հիմնադրամի պայմանները՝ երեք հարիւր միլիոն տոլարի փոխառութեան մը համար : Կը կարծուի թէ տնտեսական պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի Խ. Միութիւն :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ֆրանսացի երկու ոստիկաններ ձերբակալուեցան՝ երբ փախստական Ալժերիացի մը կը հետապնդէին :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

ԵՐԿՈՒ ՕՐԷՆՔ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ

★

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՆՊԱՍՏՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ

Ազգային ժողովը վերջացուց ալժերիական հարցին քննութիւնը, երկու օրէնքներ քուէարկելով, ելմտացոյցի եւ դրամի վերաբերեալ :

Կառավարութեան ներկայացուցած ծրագիրն էր որ քուէարկուեցաւ 57ի դէմ 466 ձայնով : Դէմ քուէարկեցին համայնավար եւ ձախ խմբակցութիւնները :

Վերջին նիստին ընթացքին խօսք առին՝ Ֆրանսիս Լէնաո, Կի Մոլէ, Լոտիօլ, Պիտօ եւն. :

Յաջորդաբար խօսք առնող երեսփոխանները ուզեցին մանաւանդ բացատրել ընկերվարական կուսակցութեան դիրքը : Լէնաո դէմ է էնթէկրասիոնին, եւ կը մերժէ միայն երկու լուծում տեսնել՝ «էնթէկրասիոն կամ անկախութիւն» : Միջադէպեր պատահեցան սակայն երբ Մարսիլիոյ երեսփոխանը ըսաւ .— Պէտք է կոյր ըլլալ չտեսնելու համար թէ ալժերիական ինքնութիւնը աւելի կ՚շեշտ կը տանայ քանի կը շարունակուին կռիւները : Չենք կարծեր որ կարելի է հարցը լուծել առանց որ մահմետական բնակչութեան կարծիքը առնուի » :

Նախագահը հազիւ կրնայ կարգը վերահաստատել, բայց աղմուկը կրկին կը բարձրանայ երբ Լէնաո կը չեշտէ թէ կան շրջաններ ուր ազատութիւն չկայ եւ այդ կացութիւնը շատ վնասակար է Ֆրանսայի համար : Վարչապետը կը միջամտէ յոյս յայտնելով որ «Լէնաոի խօսքերը համապատասխան չեն իր մտածումին » :

Ի վերջոյ Լէնաո դէմ կ՚արտայայտուի ներկայացուած յօդուածներուն :

Պիտօ կ՚ուզէ հանդարտեցնել միտքերը . — « Նախ ի՞նչ ըսել է էնթէկրասիոն, առնենք պզտիկ Լառուսը եւ կարդանք .— էնթէկրասիոն կը նշանակէ մտնել ամբողջութեան մը մէջ : Եւ Պիտօ կը շարունակէ .— « Կարելի է էնթէկրասիոն ընել առանց ըսելու բայց ոչ՝ ըսել առանց ընելու : Կրնայ պատահիլ որ գիս ծայրայեղի տեղ դնէք : Այսօր մեզի առաջարկուածը փոքր հանդրուան մըն է , որ մեզի պարտաւորութեան տակ կը դնէ , անդառնալի ձեւով : Անշուշտ ոչ մէկը գիտէ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ վաղը : Այս մասին Վիքթոր Հիւկօ կարծիք մը ունի : Դուք, պարոն վարչապետ, ներկային վրայ պէտք է հսկէք : Ապագան Աստուծոյ է, բայց սատանայինը պիտի ըլլայ եթէ ներկան չփրկուի » :

Ի վերջոյ մինչեւ ուշ գիշեր տեւելէ ետք, վերջին խօսքը առաւ վարչապետը : « Ալժերիայէն կախում ունի ազգին կեանքը» : Վարչապետը կը յիշէ նաեւ Պիտոյի մէկ խօսքը .— « Ինչ որ ըսուած է, պիտի չկրկնուի բայց նաեւ պիտի չդըրժուի » :

Ի վերջոյ Ընկերվարականները կը մերժեն քուէարկել :

× Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց Յուլիս մէկէն ջնջել երեք հազար ֆրանք սահմանագինը ընկերային ապահովութեան համար եւ Օգոստոս մէկէն՝ հարիւրէն տասը յաւելում կատարել ընտանեկան նպաստներու :

ՄՈՍԿՈՒԱ նոր յուշագիր մը յանձնեց Իտալիոյ՝ հրթիռներու արձակարաններու հաստատման դէմ :

ՊԱՂՏԱՏԻ Զինուորական Ատեանը չորս սպաներ մահուան դատապարտեց՝ Մուսուլի ապստամբութեան մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ : Հինգ ուրիշներ ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան :

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

« Զի՛ բարի, կամ զի՛ վայելուչ ,
զի բնակեն եղբարք ի միասին » :
(Սաղմ. ՃԼԲ. 1)

Աւետարանի լոյսը Պաղեստինի սահմաններէն դուրս սփռուելէ յետոյ, երբ քրիստոնէութիւնը կը հաստատուէր Անտիոք, Եփեսոս, Աղեքսանդրիա, Կապադովկիա, Հայաստան, Յունաստան, Հռոմ, եւ այլ վայրերու մէջ. եկեղեցին՝ մէկ կողմէ ներքնապէս կազմակերպուելու եւ միւս կողմէ, Աւետարանի սերմերը հեթանոսաց հողւոյն մէջ ցանելու աշխատանքին մղուած էր: Հեթանոս կայսերու եւ իշխաններու ճնշիչ թաթին տակ քրիստոնէութիւնը կը հալածուէր: Եկեղեցւոյ բարձրաստիճան հոգեւորականներ, իւրաքանչիւրը իր սահմաններուն մէջ, Աւետարանի պաշտպանութեան համար կը մաքառէին եւ կը նահատակուէին: Միասնաբար գործելու եւ հասարակաց թշնամիի՝ հեթանոս աշխարհիկ զօրութեան դէմ պաշտպանուելու կարելիութիւնները դժուար էին: Հակառակ անոր որ քրիստոնէական հաւատքին ընդունելութեամբ, հոգեւոր եղբայրութիւն ստեղծուած էր ազգերու միջեւ, եւ սակայն հալածանքներու պատճառով իրարմէ հեռու, նոյն գաղափարը կը պաշտպանէին եւ նոյն լոյսը տարածելու ճիգին մէջն էին:

Առաքելական շրջանին, երբ քրիստոնէութիւնը կը տարածուէր Անտիոքի մէջ, Հրեաներու եւ նորադարձ քրիստոնեաներու միջեւ, կրօնական պաշտամունքի կիրարկման եւ աւանդութիւններու պահպանման կերպին կապակցութեամբ, անհասկացողութիւններ կը ծագին: Հրէական եւ հեթանոսական բարքերու եւ սովորութիւններու տարբերութիւնները, վէճ ստեղծած էին նոր համայնքին մէջ, եւ այս պատճառ դարձած՝ որպէսզի Առաքեալներ խմբուին Երուսաղէմ 49 – 50 թուին, ժողով գումարելով անհասկացողութիւնները բառնալու համար: Առաջին դարու քրիստոնեայ համայնքին Առաջնորդներու մտահոգութիւնը, հրէական եւ հեթանոսական կրօնքին եւ սովորութիւններուն հաշտեցման եւ միաձուլման մէջ կը կայանար:

Բ. դարուն, հեթանոսութեան եւ քրիստոնէութեան միջեւ պայքարը կը սաստկանայ: Եկեղեցւոյ ծոցին մէջ կը նշմարուին նաեւ ըմբռնումի տարբերութիւններ, հերձուածներ: Մարտիրոսներու արեան հեղումով եկեղեցին կը զօրանայ եւ ինքնամփոփ՝ կազմակերպուելու ընթացքին մէջ կը մտնէ: Ուղղափառ հայրապետներու ջատագովական գրութիւններով « Հաւատոյ կանոններ » կը սահմանուին եւ բանաձեւեր կը հաստատուին, հաւատացեալները հերձուածողներու կամ հերետիկոսներու մոլար ուսուցումներէն հեռու պահելու համար:

Գ. եւ Դ. դարերուն, քրիստոնէութիւնը կը տարածուի եւ կը դառնայ պետական կրօնք՝ բազմաթիւ երկիրներու մէջ: Հեթանոսութիւնը կը նուաճուի, կուռքեր կը տապալին եւ անոնց փոխարէն կը կառուցուին Տաճարներ: Եկեղեցւոյ ընդհանրականութեան գաղափարը հետզհետէ կը զարգանայ եւ հոգեւոր Առաջնորդներ եկեղեցւոյ միակ գլուխն ընդունելով զՔրիստոս՝ համեղբայրութեան գաղափարը կը տարածեն: Քրիստոնէութեան դէմ արտաքին թշնամի գոյութիւն չունենալով այլեւս, անհրաժեշտ էր նորադարձ քրիստոնեաներու մէջ, Աւետարանի լոյսը արմատացնել, հեթանոսական սովորութիւնները արմատախիլ ընել, եւ Քրիստոսի Աստուածութիւնը բացատրել մարդկային իմացականութեան ճամբով: Դժբախտաբար սակայն, այս անգամ պայքարի դաշտը եկեղեցին կը դառնայ, մոլար վարդապետութիւններու քարոզութեանց պատճառով:

Սկզբնական շրջանին, Քրիստոնէութիւնը ամէն բանէ առաջ ապրուած կեանքն էր: Առաքեալներու խումբը, Յիսուսի կողմէ հիմնուած ընկերութիւն մըն էր, երկրի վրայ Աստուծոյ թագաւորութիւնը հաստատելու համար: Դաւանական բանաձեւումներ հաստատելու խնդիր չկար. էականը, Աւետարանի պատգամներուն համաձայն, երկրի վրայ առօրեայ կեանքը ներդաշնակօրէն ապրիլն էր: Բայց, յետագայ դարերուն, քրիստոնէութիւնը Յունա – Հռովմէական աշխարհի մտայնութեանց բովէն անցնելով, դրութիւններու (սիսթէմ) վերածուեցաւ եւ ուղղափառ հաւատքի կանոններ հաստատուեցան: Հերետիկոսներ եւ հերձուածողներ, կրօնական գաղափարներու մէջ սխալ ըմբռնուած փիլիսոփայական վարդապետութիւն մտցնելով, այլափոխուած կրօնական հարցեր կը պաշտպանէին: Անհրաժեշտ էր ուղիղն ու ճշմարիտը ուսուցանել: Ահա, այս կերպով, հերետիկոսութիւններու եւ հերձուածներու պատճառով, ընդհանրական եկեղեցւոյ Առաջնորդները, անհրաժեշտ նկատեցին միասնաբար ուղղափառ դաւանանքը պաշտպանել եւ գումարեցին Տիեզերական Ժողովներ: Ամէն տիեզերական ժողով, հերետիկոսի մը մոլար ուղղութիւնը դատապարտելու եւ ճշմարիտ ըմբռնումը բանաձեւելու գաղափարէն մղուած է: Եկեղեցւոյ գերագոյն հեղինակութիւնը միայն իրաւասու է դաւանական որոշումներ տալու, եւ այս իսկ պատճառով Տիեզերական ժողովի մը համար, ընդհանրական եկեղեցւոյ ներկայութիւնը եւ համաձայնութիւնը անհրաժեշտ է: Այս կերպով է որ եկեղեցին դաւանական որոշումներ սահմանեց, հանգանակներ հաստատեց, եւ, յաւիտենական ճշմարտութեան արժէք տուաւ անոնց: Զանազան երկիրներու մէջ գտնուող եկեղեցիներ, քրիստոնեաներ, հաւատքի եւ դաւանանքի նոյնութեամբ իրարու զօդուած էին, պահելով իրենց վարչական անկախութիւնը: Սովորական արտայայտութիւն դարձած էր այլեւս, թէ՝ «Արտաքոյ եկեղեցւոյ չիք փրկութիւն»:

Դժբախտաբար սակայն, մարդկային յաւակնութիւններու պատճառով, Աստուածահաստատ Եկեղեցին պառակտեցաւ, Ընդհանրական Եկեղեցին կտորակուեցաւ եւ համեղբայրութիւնը ի սպառ հեռացաւ քրիստոնեաներու հոգիէն: Հալածանք, թշնամութիւն, նախատական խօսքեր պատնէշ կազմեցին քրիստոնեայ հօտերու միջեւ եւ դաւանական վէճեր ալ աւելի խորացուցին վէրը: Կատարուած միութենական ձեռնարկներ ապարդիւն մնացին, քանի որ հասկացողութեան եւ համերաշխութեան յայտարարը չունէին անոնք: Վարչականօրէն զօրաւոր եկեղեցիներ, ապաւինած աշխարհիկ իշխանութիւններու, իրարու վրայ տիրապետութիւն հաստատելու տենդագին աշխատանքին մղուած էին, աննպատակ եւ յամառ վիճաբանութիւններով:

Եկեղեցւոյ ծոցին մէջ, 451ին եւ 1054ին բաժանումներ յառաջ եկան եւ այնուհետեւ իւրաքանչիւր եկեղեցի ինքնուրոյն տիտղոս եւ ինքն իր մէջ ամփոփուած գործունէութիւն ունեցաւ: Ընդհանրական Եկեղեցւոյ միութիւնը խախտեցաւ, եւ եկեղեցիներ իրենց աւանդութիւններուն եւ դաւանութեան վրայ կառչած մնացին: Այլեւս, դրեթէ անկարելիութիւն մըն է եկեղեցիներէն դաւանական միութիւն եւ նոյնութիւն ակնկալել: Ոչ մէկ եկեղեցի կը զիջի իր անցեալի ուղղութեան մէջ նորութիւններ ներմուծել: Այլազան պարագաներու ներքեւ, նոյն եկեղեցւոյ ծոցին մէջ բաժանում յառաջ եկած է եւ տարբեր անուն ստացած՝ նոր համայնքը. ինչպէս օրինակ Լութերի շարժումով հաստատուած բողոքականութիւնը: Եկեղեցիներու բաժանումին եւ այլազանութեանց առթիւ, նկատի պէտք է ունենալ նաեւ այն պարագան, որ, դարերով, իրարու հետ հոգեւոր կամ բարեկամական կապ չպահելը, Եկեղեցւոյ Առաջնորդները դարձուցած է իրարու ընդդիմադիր, մինչեւ անգամ հակառակորդ: Շատ յաճախ, անձնական տրամադրութիւններն ու փառասիրութիւնները ծածկելու մտօք, վարդապետական տարբերութիւններ յղացուած են, երբ անոնք գոյութեան իրաւունք անգամ պէտք չէ ունենային:

Այժմ, երբ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Սրբազան Պապը, Ն. Ս. Յովհաննէս ԻԳ. մեծագոյն անակնկալը ըրաւ Տիեզերական ժողովի մը գումարումին գաղափարը մէջտեղ նետելով, եւ ըստ իր յայտարարութեան, անոր ընդհանրական կերպարանք մըն ալ պիտի ուզէ տալ հրաւէր ուղղելով բոլոր եկեղեցիներուն անխտիր, համագործակցութեան եւ քրիստոնէական ոգիին լաւագոյն զգացումը արտայայտած եղաւ:

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՄՍԵՐ

ՎԻՇԱՊԸ ՎԻՇԱՊ Է

★

— Իրենց կեանքը կրնար ըլլալ երկարատեւ «պայրամ» մը… Մահը այնքա՜ն հեռու էր իրենցմէ, որքան լուսինը… Զավա՛լլը ինվէր…

«Վաթան»ի յօդուածագիրն է այս սրտառուչ հառաչանքը արձակողը՝ դժբախտութեան մը առթիւ, որուն նիւթարկուեր է իր մօտիկ ազգականը:

Անգամ մը եւս յիշեցնենք որ այս դժբախտ հայրը, մէկ օրուան մէջ, կորսնցուց իր կինն ու իր զաւակները, շարժանկարի շէնքի մը փլատակներուն մէջ:

Եթէ հաւատանք օտար թերթերու եւ օտար այցելուներու լորձնաշուրթն հաւաստիքներուն,

— Հիմա, Թուրքերը շա՜տ շա՜տ փոխուած են … Առաջուան Թուրքը ո՜ւր, այսօրուան Թուրքը ո՜ւր… Առաջ, ծոյլ էին, չէին աշխատեր… Այսօր, շա՜տ կ'աշխատին… Առաջ, չէին կարդար, հիմա շատ կը կարդան.. Առաջ, կը քանդէին, հիմա կը շինեն… Առաջ քնացած էին, հիմա արթնցած են…

Հազիւ մէկ, երկու հոգի, քաջարար, յաւելուած մը կը կցեն այս առասպելին.

— Թէեւ, պէտք է ըսել որ քիչ մը շատ երես առած են եւ ինքզինքնին բանի մը տեղ — քաղաքակրթուած ժողովուրդի տեղ — դրած են… Այս երեսը իրենց տուած է, ի հարկէ, ամերիկեան տոլարը, որ տոպրակներով Անգարա կը ղրկուի՝ տարուէ տարի… Մինչեւ հիմա, սա վերջին տասը տարուան մէջ, քաշեցին աւելի քան երկու հազար միլիոն տոլար..

×

Դժբախտաբար, օտարներու այս հաւատքը կը լսուի նաեւ քանի մը Հայերու կողմէ ալ, որոնք յայտնի Դաշնակցականներ չըլլալով, կրցան երթալ բարեւ մը տալ Ստամպոլի Մինարէներուն: Ու իրենց վերադարձին՝ պատմեցին մեզի.

— Իրաւ կ'ըսեմ, առաջուանը մնացած չեն… Ան ի՜նչ սինեմաներ, ան ի՜նչ օթոմոպիլներ… Ան ի՜նչ պանդոկներ… Ա՜ն ի՜նչ թուալէթ… Խաչոր, երէկուան, մեր չհաւնած Ֆաթմա hանըմները, այսօր, Փարիզի Շան զ'Էլիզէի ծառուղիներէն տոտիկ – տոտիկ քալող Ֆրանսուհիներէն աւելի շիք են եւ աւելի «բաց»… Հաւատա՛, շա՜տ փոխուած են…

×

Փոխուա՞ծ: Հարցուցէք «Վարլըք Վէրկիսի»ի Հայ եւ Յոյն զոհերուն:

Յառա՞ջ գացած: Որպիսութիւնը հարցուցէք Սեպտեմբեր վեցի միջնադարեան բարբարոսութեան ընթացքին իրենց ունեցածը, չունեցածը կորսնցուցած Յոյներուն:

Քաղաքակրթուա՞ծ: Բանալ տուէք բերանը սա Յոյնին, որ արցունքը աչքին կը պատմէր.

— Աչքերովս տեսայ… Դիակները ծառերէն կախած էին՝ մեր գերեզմաննոցին

ԴԺՆԴԱԿ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

Թրջած վերարկուս գետին ձգեցի եւ, խարխափելով, բազմոցը գտած ըլլալով, նստայ՝ հանգչելու համար: Մութ էր… Հովը տխուր կը բզզար սենեակին օդը փոխելու ծառայող բացուածքին մէջ: Ծղրիթ մը, վառարանի խողովակին մէկ ծակին մէջ, իր միօրինակ երգը կ'երգէր: Կրեմլինէն Նունդի առաւօտեան ժամերգութեան զանգերը հնչեցուցին: Աճապարեցի լուցկի մը վառել: Բայց լոյսը զիս չձերբազատեց իմ սեւ տրամադրութենէս. ընդհակառակն: Վերստին ահռելի, անբացատրելի ահ մը պատեց զիս, եւ, ճիչ մը արձակելով, թեթեւելով, ինքնակորոյս, պանդոկէն փախայ…

Ընկերոջս սենեակին մէջ տեսած էի նոյնը՝ ինչ որ իմ սենեակիս մէջ. դագաղ մը:

Դագաղը իմ սենեակինէս երկու անգամ աւելի մեծ էր եւ իր սրճագոյն յարդարանքը մասնաւորաբար տխրատեսիլ երեւոյթ մը կուտար իրեն: Ի՞նչպէս եկած էր այնտեղ: Այժմ այլեւս անկարելի էր կասկածիլ, թէ երեւոյթներ կը տեսնէի… Չէր կրնար դագաղ մը գտնուիլ՝ իւրաքանչիւր սենեակի մէջ: Անկասկած ջիղերու անհանդստութիւն մըն էր, զառանցանք մը… Այժմ ուր ալ երթայի, դիմացս միշտ պիտի տեսնէի մահուան դժնդակ հանդստարանը:

Ուրեմն խենթենալու վրայ էի, տեսակ մը դագաղամոլութենէ կը տառապէի եւ որուն պատճառն ալ գտնելու համար հեռուն փնտռելու պէտք չկար. բաւ էր յիշել ոգեհարցութեան երեկոն եւ Սփինոզայի ըսածը…

« Խենթենալու վրայ եմ, մտածեցի սարսափով՝ գլուխս ձեռքերուս մէջ առած: Աստուած իմ, ի՞նչ ընել»:

Գլուխս կարծէք կը պայթէր, սրունքներս կը կթոտէին… Անձրեւը դոյլով ջուր թափածի պէս կ'իյնար, հովը ներսիդիս կը թափանցէր եւ ոչ վերարկու ունէի ոչ ալ գտակ: Ետ դառնալ զանոնք առնել՝ անկարելի էր, ուժերէս վեր… Վախը, իր ցուրտ փարումով զիս կը պաշարէր ուժգին: Մազերս կը փշաքաղուէին, պաղ քրտինք մը կը հոսէր դէմքէս վար, հակառակ անոր, որ համոզուած էի թէ կը զառանցէի…

Ի՞նչ կարելի էր ընել, շարունակեց Փանիխիտին: Խելքս կորսնցնելու վրայ էի եւ ցաւագինօրէն պաղ առնելու ենթակայ: Բարեբախտաբար յիշեցի որ Միրթվյի Փերէուլոքէն ոչ հեռու կը բնակէր իմ լաւ բարեկամներէս մէկը՝ բժիշկ Փակոստովը(*):

Բժշկութիւնը նոր աւարտած էր եւ ինծի հետ ներկայ գտնուած ոգեհարցութեան հաւաքոյթին: Աճապարեցի իր մօտ երթալ… Տակաւին հարուստ առեւտրականուհիի մը հետ ամուսնացած չէր եւ կը բնակէր պետութեան խորհրդական Քլատոպիշչէննոքիի (**) տան հինգերորդ յարկը:

Փակոստովի մօտ ջիղերս պարտաւոր եղան հանդուրժել նոր տաժանքի մը. հինգերորդ յարկը բարձրացած ժամանակս ահռելի աղմուկ մը լսեցի: Մէկը կը վազէր վերը, ոտքերու մեծ աղմուկով, դռներ շաչեցնելով:

Սիրտ պատռող ճիչ մը լսեցի. «Օգնութիւն, օգնութիւն. դռնապան»:

Ու, երկվայրկեան մը ետքը, վերարկուով, ցիլէնտր գլխարկով սեւ կերպարանք մը նետուեցաւ դէպի իմ կողմս:

— Փակոստով, կոչեցի, բարեկամս ճանչնալով. դո՞ւք էք. ի՞նչ ունիք:

Փակոստով ինծի հասած ըլլալով, կանգ առաւ եւ ջղաձգօրէն թեւս բռնեց: Տժգունած էր. դժուարաւ շունչ կ'առնէր. կը դողար. աչքերը, վայրագօրէն կ'ոլորուէին. կը հեւար:

— Դո՞ւք էք, Փանիխիտին. հարցուց խուլ ձայնով: Բայց իսկապէս դո՞ւք էք: Ճիշդ գերեզմանէն ելած մէկու մը նման տժգոյն էք… Իրա՞ւ երեւոյթ մը չէք… Աստուած իմ… մարդու վախ կ'ազդէք:

— Իսկ դուք, ի՞նչ ունիք: Մարդկային երեւոյթ չունիք:

— Ոչ, բարեկամս, թոյլ տուէք շունչ առնել… Շատ գոհ եմ ձեզ տեսնալուս, եթէ իսկապէս ձեզ է որ կը տեսնեմ, եւ եթէ զգայարանքներուս մէկ խաբկանքը չէք: Անիծուի ոգեհարցութեան հաւաքոյթը… Ջիղերս այնքան քայքայեց, որ, երեւակայեցէք, սենեակս վերադարձիս, այնտեղ տեսայ… դագաղ մը:

Ականջներուս չհաւատալով, խնդրեցի որ ըսածը անգամ մը եւս կրկնէ:

— Դագաղ մը, ըսաւ բժիշկը սպառած նստելով աստիճաններուն վրայ. իրական դագաղ մը: Վախկոտ մարդ չեմ, բայց նոյն ինքն սատանան կը վախնար եթէ, ոգեհարցութեան հաւաքոյթէ մը վերջ քիթ քթի գար դագաղի մը հետ:

Բառերս իրարու խառնելով, կակազելով, բժիշկին պատմեցի իմ տեսած դագաղներուս մասին…

Պահ մը իրարու նայեցանք, չռուած աչքերով, բերանաբաց: Ապա, վստահ ըլլալու համար որ խաբկանքներու զոհ չէինք, սկսանք զիրար կսմթել:

—Երկուքս ալ ցաւ կը զգանք, ըսաւ բժիշկը, հետեւաբար քնացած չենք եւ տեսածնիս երազ չէ:

ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

(3 Շար.)

(*) Գերեզմանեան :

(**) Գերեզմանեան :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Ապրիլեան Ե–ղեռնի նահատակներուն նուիրուած դա–սախօսութիւններու վերջինը տեղի ունե–ցաւ Պոմոնի մէջ, Չորեքշաբթի, Մայիս 27:

Վարուժանը, Սիամանթօն, Զօհրապն ու Թլկատինցին առանձին դասախօսութիւն–ներու նիւթ դարձնելէ յետոյ, Համազգա–յինի վարչութիւնը ուզած էր նաեւ ոգե–կոչել ողբերգական մահերը հրապարա–կագիր, ազգային գործիչ, կուսակցական ղեկավար քանի մը մեծ դէմքերու, հա–ւաքաբար:

Երեկոյթին կը նախագահէր Պ. Վար–դան Պանտիկեան: Շեշտելէ վերջ այս դա–սախօսութիւններուն յուզիչ հանդաման–քը, ան հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը նորոգ հանգուցեալ եւ Մարսէյլի Համազգայինի վարչութեան անդամ՝ Շաւարշ Թաշճեանի:

Ապա կարգով խօսք տուաւ բանախօս–ներուն:

Պ. Վահրամ Միսթիք խօսեցաւ Գարե–գին Խաժակի մասին: Շատ գեղեցիկ կեր–պով գծեց պատկերը այս մեծ մտաւորա–կանին, Գէորգեան Ճեմարանի աշակերտ, ուսուցիչ, Լոզանի Համալսարանի ուսա–նող, «Դրօշակ»ի խմբագիր, ազգային գործիչ՝ Կովկաս, Եգիպտոս, ապա Պո–լիս:

Ամփոփ կերպով տուաւ անոր գրական ընկերային եւ գիտական հարցերու նը–ւիրուած աշխատանքները եւ վերջացուց ոգեկոչելով անոր մահուան ողբերգական պարագաները:

Աստուր Քէօսէեան առած էր Վռամ–եանը: Հանդամանօրէն ներկայացուց Օս–մանեան Խորհրդարանի երեսփոխան, կո–րովի հրապարակագիր՝ Վռամեանի ա–ռինքնող դէմքը: Ծանրացաւ մասնաւո–րապէս անոր հերոսական մահուան վրայ:

Վանի կուսակալին՝ արիւնարբու Ճէվ–տէթի ներկայանալէ առաջ, երկտողով մը իմացնելով իր գաղափարական ընկերոջ՝ Արամին, որ իր չվերադառնալու պարա–գային տեղէն չշարժի:

Օրուան նախագահը իբրեւ ականա–տես, հաստատեց Ա. Քէօսէեանի խօսքե–րը, աւելցնելով թէ Վասպուրականի ժո–ղովուրդը շատ բան կը պարտէր Վռամ–եանին, անոր կորովի, խելացի եւ քաղա–քագէտ գործունէութեան:

Կ. Փօլատեան ոգեկոչեց դէմքերը Է. Ակնունիին եւ Ռ. Զարդարեանին, յուզիչ բառերով: Այսպէսով վերջացաւ մեր մեծ նահատակներուն նուիրուած այս շինիչ դասախօսութիւններու շարքը:

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

Երկու շաբթուայ դադարէ մը ետք, Յունիս 3, Չորեքշաբթի երեկոյ, Փրան–սական Համալսարանի ամփիթատրոնին մէջ, տեղի ունեցաւ Համազգայինի հեր–թական լսարանը:

Օրուան նախագահը՝ Յար. Ազայեան, անցնելով նիւթին «Աբու Լալա Մահա–րի», հանդամանօրէն ներկայացուց զայն:

Երիտասարդ Աւ. Իսահակեան, էլ Մա–հարիի բերնով կ'ուրանայ կինը, ընկերը, կ'ուրանայ բարեկամը, համայնքը, մար–դիկը, հայրենիքը, օրէնքներն ու իրա–ւունքները՝ հզօրներուն եւ իշխանաւոր–ներուն: Կ'անիծէ ու կ'անարգէ հայրը, եւ օրին մէկն ալ ունեցած չունեցածը աղ–քատներուն բաժնելով՝ կը հեռանայ ուղ–տերու կարաւանի մը գլուխն անցած: Ի՞նչ ընելու: Անապատներուն մէջէն, դէպ ի անծանօթ հորիզոններ, որոնելու հա–մար արեւը, լոյսը, մայր բնութիւնը:

Օրուան բանախօսն էր՝ Վեր. Յ. Հել–վաճեան, որ մանրամասնօրէն վերլուծեց մեծ բանաստեղծին այս ոչնչապաշտ եր–կը՝ Աստուածաշունչի լոյսին տակ:

Մէկ առ մէկ թուելէ ետք էլ Մահարիի մէջ արծարծուած մտքերը ու հոգեկան տրամադրութիւնները՝ մարդու, համայն–քի, հօր, կնոջ, հայրենիքի, օրէնքի եւ այլ շարք մը հարցերու շուրջ, աւելցուց.

— «Աբու Լալա Մահարի»ն լայնածիր հա–յելի մըն է, ուր մարդը երեւան կուգայ իր դժխեմ երեսով, հոն հարազատօրէն պատկերուած է նոյն մարդուն եւ իր ըն–տեղծած հասարակարգին այլանդակ դի–մագիծը. հոգեկան եւ բարոյական անոր ամբողջական անկումը, սնանկութիւնը՝ ամէն ճակատի վրայ:

Արարիչի պատկերին վրայ ստեղծուած մարդը՝ իր իսկ «մեղքով» կորսնցուց իր բոլոր բարեմասնութիւնները՝ հոգեւոր եւ մարմնաւոր, դարձաւ էլ Մահարիի նկա–րագրած անհրապոյր եւ դժխեմ արարա–ծը:

Սակայն, սպասելի էր, որ Աւ. Ի–սահակեան, գեղեցիկ բանահիւսութեամբ մը մարդուն մեղքին աճաւորութիւնը, այնքան հարազատօրէն նկարագրելէ եւ մատնանշելէ ետք, նաեւ, ցոյց տար դրա–կան այն ուղին կամ դարմանը, որով մարդը պիտի վերագտնէր Աստուածային կորսուած իր պատկերը, որ բուն մեղի Քրիստոս է:

Շահեկան այս նիւթը, կրօնա – բարո–յական անկիւնէ դիտուած, ունկնդրուե–ցաւ մեծ հետաքրքրութեամբ:

Օր. Ժ. Տէր Աթանասեան երգեց «Տէր կեցո»:

ԼՐԱՏՈՒ

մէջ, այդ գիշերը: Մեր եկեղեցիները քանդեցին մէկ գիշերուան մէջ ու մեր խաչերը գողցան ...

Կարդացա՞ծ: Ի՞նչ, Նասրէտտին Հո–ճայի մասալները, անշուշտ:

Որովհետեւ, մեր հասկացողութեամբ, կարդալ, կը նշանակէ, ի միջի այլոց, սորվիլ, սերտել պատմութիւնը այն հայ–րենիքին, որուն զաւակն ես:

×

Այսօրուան Թուրքը կը կարդա՞յ իր վաթանին երէկուան պատմութիւնը: Ոչ:

Եթէ կարդար, գրած կ'ըլլար յամի Տեա–ռըն 1959.

— Կար ու չկար քրիստոնեայ ժողո–վուրդ մը կար Էրմէնիստանի մէջ... Հի–մա չկայ... Որովհետեւ մեր պապերը չեն ձգեր որ այդ ժողովուրդին կեանքն ալ ըլլար երկարատեւ Զատիկ մը... Յանցաւոր ենք ... Մենք, Նոր Թուր–քերս, պէտք է քաւենք մեր պապերուն մեղքը ...

Ընդհակառակն, այսօրուան Նոր Թուր–քըն ալ, գրիչը ձեռք կ'առնէ ու կը գրէ.

— Քանի՞ Հայ կար որ, արդէն: Մէկ մասը կեցած տեղը, աղի պէս հալեցաւ, մնացածն ալ գլուխը առաւ գնաց ...

«Սիլինտր շափխայ»ով ու կանաչ տո–լարներու դէզով, Վիշապը Մարդ չըլլար ... Ատանկ հրաշք պատահած չէ ...

Վիշապը վիշապ է:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ՄԷՋ
Ո՞Վ Է ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՄՐՑԱԿԻՑԸ

●

Յունիս 30ին Նիւ Եորքի մէջ պիտի բացուի Խորհրդային ցուցահանդէս մը: Խրուշչեւ որոշեց Խ. Միութեան ներկա–յացուցիչը, որ պաշտօնապէս բացումը պիտի կատարէ. — Ֆրոլ Քոզլով, փոխ վարչապետ եւ Ա. Միկոյեանի գլխաւոր մրցակիցը:

Մոսկուայի մէջ ծանօթ՝ իբրեւ աղ–նուական մէկը, Խրուշչեւի սիրելին եւ հաւանական յաջորդը, Քոզլով անծանօթ է արտասահմանի եւ մասնաւորապէս Ա–մերիկայի մէջ:

Հարկ էր մէկը գտնել՝ որ կարենայ լաւ ազդեցութիւն գործել Միացեալ Նահանգ–ներու մէջ. որովհետեւ Ամերիկայի փոխ–նախագահ Նիքսըն յառաջիկայ Յուլիսին Մոսկուայի մէջ ամերիկեան ցուցահան–դէսի մը բացումը պիտի կատարէ: Նիւ Եորք դացող Ռուսը Նիքսընէն ետ պէտք չէ մնայ ...:

Քոզլով Ռուսերու մէջ ամէնէն «Ամերի–կայի»ն է, կ'ըսէ երեւութապէս: Իրենց համաձայն, խորհրդային միակ քաղաքա–ցին է որ կրնայ ... լիւքս շապիկ մը հագուիլ: Եթէ Նիւ Եորքի մէջ աշխատէր՝ պիտի բնակէր ազնուականներու թաղի մը մէջ...:

Երկայնահասակ մարդ մըն է, 51 տա–րեկան, բայց հազիւ 45 ցոյց կուտայ: Զարգացած, սրամիտ պատմող, Քոզ–լով շատ կը սիրէ արեւմտեան գրակա–նութիւնը, մանաւանդ՝ անգլիական եւ ֆրանսական: Կը սիրէ պարել եւ շատ կը հետաքրքրուի գեղեցիկ կիներով, նախընտրաբար՝ հունգարուհիներով ...:

Կարեւորը այն է սակայն, որ Քոզլով Խրուշչեւի ամէնէն նախընտրած անձն է:

Գիւղացի խեղճ ընտանիքի մը զաւակ, նախ սկսած է աշխատիլ իբրեւ հիւսուա–ծեղէնի գործարանի մը բանուոր: 15 տա–րեկանին մտած է կուսակցութեան մէջ: Առաջին անգամ համբաւի տիրացած Խ. Միութեան ղեկավարներուն դէմ դաւա–դրութիւն մը պատրաստած հրեայ բը–ժիշկներու դատավարութեան ընթացքին:

Այնուհետեւ, Սթալինի կողմէ Լենինկա–նի համայնավար կուսակցութեան ղեկա–վար նշանակուեցաւ: Խրուշչեւ շարունա–կեց զայն պահել եւ յառաջ մղել:

Խ. Միութեան մէջ այս ընտրութիւնը կը բացատրուի անով՝ որ Քոզլով յաղ–թանակ մը ապահոված է Միկոյեանի վը–րայ, իր գլխաւոր մրցակիցը Կրեմլինի մէջ: Մոսկուայի մէջ գաղտնիք մը չէ արդէն, որ Քոզլովի եւ Միկոյեանի յա–րաբերութիւնները լաւ չեն: Քոզլով յա–ճախ կը կեղծէ անոր ձայնը եւ ռուսերէն հնչումը:

Քոզլով ամէն բանէ առաջ ընտրուած է անոր համար՝ որ ի վիճակի է հարցերը ուսումնասիրելու եւ եզրակացութեանց հասնելու: Միկոյեան միայն կը ճամբոր–դէ: Քոզլով իր այցելութիւնը չահագոր–ծելով կրնայ հասկնալ Ամերիկայի տնտե–սական եւ զինուորական ուժը:

Պիտի այցելէ Միացեալ Նահանգներու բոլոր շրջանները:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԺԱՌԱՆԳԱՒՈՐԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հետեւեալ կարեւոր կէտերը կը յանձ–նենք ուշադրութեանը անոնց որոնք կը փափաքին աշակերտել Երուսաղէմի Ժառ. վարժարանին եւ Ընծայարանին:

1. — Դիմում կատարող աշակերտը պէտք է ըլլայ ֆիզիքապէս առողջ եւ զերծ բնախօսական թերութիւններէ:

2. — Կարեւոր պայման է երգելու ըն–դունակութիւն ունենալը: Երգելու անա–տակ աշակերտներ պէտք չէ դիմում կա–տարեն:

3. — Աշակերտը պէտք է ըլլայ 13 – 16 տարիքին մէջ, նախակրթարանի վեցե–րորդ դասարանը աւարտած կամ Երկրոր–դական վարժարանի որեւէ մէկ դասարա–նի ուսանող: Իսկ երկրորդական վարժա–րան աւարտած եւ կրօնաւորիլ փափաքող չափահասներուն համար կարելի է մաս–նաւոր կարգադրութիւն ընել:

4. — Աշակերտը՝ պէտք է ներկայացնէ բժշկական, բարի վարուց եւ ուսմանց պաշտօնական վկայագիրներ:

5. — Միայն սահմանափակ թիւով ա–շակերտներ պիտի ընդունուին: Ուստի, Ժառ. Վարժարանին աշակերտիլ փափա–քողը մինչեւ Յունիս 30, 1959, պէտք է նամակով իր խնդրագիրը ներկայացնէ Ժառ. Վարժարանի Տեսչին ներփակելով իր մանրամասնեալ կենսագրականը: Ըն–դունուող աշակերտը, մինչեւ Օգոստոս 30, 1959, պէտք է ժամանած ըլլայ Ե–րուսաղէմ:

6. — Նամակները գրել հետեւեալ հաս–ցէին. —

The Very Rev. Torkom V. Manookian
Armenian Patriarchate
Dean of the Seminary
Jerusalem, Jordan.

ԹՈՐԳՈՄ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Տեսուչ Ժառ. վարժարանի եւ Ընծայարանի

25 Մայիս, 1959, Երուսաղէմ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Ժ.

Մառթէն թոյլ կուտար որ ընէին այս բոլորը եւ այս խենթութիւնները կը դի–տէր հօր մը բարեացակամ եւ ներողամիտ աչքով: Իրականին մէջ, անիկա աւելի պիտի սիրէր անցած օրերու հանդարտու–թիւնը. բայց անոնք այնքան երջանիկ էին իրենց երիտասարդութեան եւ անմեղու–թեան մէջ, վառ աչքերով եւ ծիրանեփայլ երեսներով, որ ոճիր մը պիտի ըլլար ա–նոնց ուրախութիւնը եղծանել՝ խիստ դի–տողութիւններով: Եւ վերջապէս տղայ էին:

Եւ յետոյ, չկայի՞ն նաեւ նուազ ադմը–կալից ժամեր: Երբ Կէրթրուտ կ'ըսէր. «Ժան, եկուր երգենք». խելօքիկ մը կը նստէին իրարու քով պատշգամին մէջ կամ ղանդաղ քայլերով կը հրջագայէին դե–տեզերքը. եւ անմիջապէս որ Մառթէն իր ծխամորճը կը վառէր եւ պատրաստ էր մտիկ ընելու զանոնք, իրենց ձայները կը հնչէին պայծառ եւ թրթռուն, երեկոյեան մթնշաղներուն մէջ:

Շուտով կուգային այնպիսի պահեր, որոնք հանդիսաւոր հրապոյր մը ունէին: Ննջելու վրայ եղող թռչունները կը ճռո–ուողէին ճիւղերուն մէջ, թեթեւիք մը կը փչէր բարունակներուն մէջ եւ անոնց կ'ընկերակցէր սահանքի խուլ մրմունջը.. ինչպէս յանկարծ փոխուեցաւ սակայն ի–րենց տրամադրութիւնը:

Ուրախ եւ զուարթ էին երբ երգել սկը–սան. բայց իրենց եղանակները երթալով աւելի տխուր դարձան, իրենց ձայնի շեշ–տերը աւելի ողբագին:

Հազիւ քանի մը վայրկեան առաջ, ի–րենց գլուխները իրարու կը հպէին. հի–մակ լուրջ եւ երազկոտ կեցած էին ա–նոնք, ձեռքերը իրար միացուցած եւ աչ–քերը յառած ծիրանի երկինքին: Եւ ա–նոնց ձայները հիանալիօրէն զուգընթաց կը բարձրանային: Ժան պայծառ եւ ծը–փուն թէնոր ձայն մը ունէր որ լաւ կը ներդաշնակուէր Կէրթրուտի թօնթը ալ–թօի ծանր եւ լեցուն խազերուն հետ, եւ իր ականջը երբեք չէր սխալեր, երբ հարկ ըլլար նոր երգի մը ընկերանալ, անակն–կալ կերպով:

Տարօրինակն այն էր, որ անոնք երբեք չէին կրնար երգել, երբ առանձին մնա–յին: Եթէ իրենց երգած ատեն, Մառթէն հարկադրուէր հեռանալ գործի մը պատ–ճառով, անմիջապէս, իրենց ձայնը կը կորսնցնէր վստահ շեշտը, իրարու կը նա–յէին ժպտելով, կը զանային ժպտելու համար դարձնալ, եւ մէկը կամ միւսը, ընդհանրապէս սխալ ձայն մը կը հանէր եւ երգը կը մնար անաւարտ:

Ամէն գիշեր որ Մառթէն կը բացակա–յէր տունէն, կամ կը փակուէր իր գրա–սենեակը, — ինչ որ կը պատահէր շա–բաթը մէկ կամ երկու անգամ — կարծես ընդհանուր համաձայնութեամբ մը, լը–ռութիւն կը պահէին. անոնցմէ ոչ մէկը երգելու կը հրաւիրէր միւսը:

Ասոր փոխարէնը սակայն, աւելի հե–տաքրքրական ուրիշ զբաղումներ ունէին, որոնց անձնատուր կ'ըլլային միայն այն ատեն, երբ երրորդ անձ մը չէր խանգա–րեր զիրենք:

Ժան, բանակին մէջ իր ծառայութեան միջոցին, երաժշտական գեղեցիկ տետրակ մը կազմած էր, որուն մէջ հաւաքած էր իրեն սիրած զուարթ եւ զգացական եր–գերը: Զգացական երգերը աւելի կը յա–փշտակէին զինքը: Սիրային յուսահատու–թիւնները, համբոյրները, մահուան դա–տապարտուած ողբերգակներու եւ ան–մեղներու ողբերը, փոխն ի փոխ, կը յա–ջորդէին կեանքի ունայնութեան մասին բանաստեղծական խորհրդածութեանց: Եւ այս բոլորին իբրեւ թագապսակ, Քօ–ցեպուէի յուսահատութեան պոռթկումը, զգացականութեան այն յորդումը՝ որ ամ–բողջ կէս դար ամէնէն ժողովրդականը ե–ղաւ գերմանական բոլոր բանաստեղծու–թիւններուն մէջէն:

Այս հաւաքածոն կատարելապէս կը հա–մապատասխանէր Կէրթրուտի բանաստեղ–ծական ճաշակին: Անմիջապէս որ առան–ձին մնար Ժանի հետ, աղաչանքի շեշտով մը կը մրմնջէր անոր.

— Գնա երգերը բեր:

Այն ատեն կը կծկուէին մէկուսի ան–կիւն մը, իրարու կը մօտեցնէին իրենց գլուխները. պէտք էր որ Կէրթրուտ գիր–քին հետեւէր: Եւ ընթերցումի պահուն բերկրութեամբ կը զգային հեշտանքի սարսուռի մը անցնիլը իրենց մարմինէն:

Ահաւասիկ, նախ՝ սա տարօրինակ բա–նաստեղծութիւնը. —

Օգինսքի կոմսը իր սիրելիին. —

Իբրեւ նշան հըրաժեշտի,
Ա՛ռ տրտունջները սըրտիս՝
Փոխուած երգի՛ մը անուշ.
Բայց գուշակել մի՛ տըքճիր
Թէ ի՛նչ կ'ըսեն շեշտերն այս:

Եւ կամ ժողովրդական սա վիպերգը. —

Կը հանգչէր Հանրին մօտն իր նոր հար–սին,
— Հարուստ ժառանգորդ, էռնի ափուն–քէն...
Հընչեց կէս գիշերն, եւ յանկարծ ահա.
Վարագոյրին մէջ իր աչքին դիմաց,
Փափուկ, սպիտակ ձե՛ռք մը երեւցաւ,
Ո՞վ էր ան արդեօք, — իր Վիլհելմինա՞ն,
Որ կանգնէր ահա, փաթթուած պատան–քով:

(Շար.) Հ. ԶՈՒՏԵՐՄԱՆ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ
ԲԱԲԳԷՆ ԵՊԻՍԿ. ԱՊԱՏԵԱՆԻ

Այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30ին, Սէբէլը Ռէփիւպլիքէն, 5 Ավընիւ տը լ'Օփերա: Ճաշ մը կազմակերպուած է ի պատիւ Հարաւային Ամերիկայի նորըն-տիր առաջնորդ՝ ԲԱԲԳԷՆ ԵՊԻՍԿ. ԱՊԱՏԵԱՆԻ:

Կը նախագահէ ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Տեղերնին ապահովել հեռաձայնելով եկեղեցւոյ դիւանատունը կամ՝ Պ. Գէորգ Պաքըրճեանի Փրօվանս 07-25 եւ Գ. Ա.-դամեանի, Թրինիթէ 57.74:

Ճաշագին՝ 1500 ֆրանք:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Անտրէ Գալֆայեան ի-րենց զաւկին՝ Մարք – Յակոբի ծննդեան առթիւ երեք հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Մ.ը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ յաւարտ պատարագի հո-գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հիմնադիր՝

ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

եւ բարերար՝ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ յիշատակին:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յար-գողները:

×

Այրի Տիկին Տէր Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Վէնսան Տարաքճեան, Տէր Խա-չատուրեան եւ Տարաքճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՍՏԵՓԱՆ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Երաժշտապետ՝
ՊՕՂՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ
(35ամեայ գործունէութեան առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ խումբ մը բարե-կամներու:

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝
Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆ
(Ատենապետ Եկեղեցւոյ հոգաբարձու-թեան):

Յունիս 13, Շաբաթ իրիկուն ժամը 20.45
Սալ Շօփէն

Գեղարուեստական բաժին:

Փարիզի եկեղեցւոյ երկսեռ երգչա-խումբը, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ:

Օր. Իրիս Պիւպիւլեան (երգ), Օր. Սօ-նիա Գաբրիէլեան (դաշնակ), Պ. Նուբ-հան Մարգարեան (արտասանութիւն), Պ. Անտիս Քիւբէլեան (երգ), Օր.ներ Նա-հապետեան քոյրեր եւ Պ. Լ. Մոմճեան:

Կը ներկայացուի Էտմոն Ապուի՝
« ԽԵՆԹԵՐՈՒ ԲԺԻՇԿԸ »

Խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մէկ արար:

Կը մասնակցին՝ Ա. Պետրոսեան, Ժ. Քէշիշեան եւ Օր. Յասմիկ, Ն. Պշտիկ-եան, Ս. Յակոբեան:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, պիտի մատուցուի քառաձայն հանդիսաւոր Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի:

Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան պիտի նախագահէ արարողութիւններուն եւ պի-տի քարոզէ:

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ:

ՇԱԻՒԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին հան-դիսաւոր պատարագ Ս. Գրիգոր Լուսաւո-րիչի տօնին առթիւ:

Ժողովուրդին կողմէ նուիրուած են եր-կու ոչխար մատաղի համար:

Շաբաթ ժամը 4ին Լոյս Ջուրթի արա-րողութիւն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Երկուշաբթի, Յունիս 15, երեկոյեան ժամը 9ին Ֆրանս. Համալսարանի սրահին մէջ:

Նիւթ՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ
«ԻՆԿԱԾ ԲԵՐԴԻ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ»
Կը մեղադրէ Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը պաշտպանէ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Դատական կազմին կը նախագահէ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կ'անդամակցին Տիկիններ՝ Հայկուհի Թէրզիպաշեան, Հայկուհի Շալճեան, Վ. Հացագործեան, Պ. Պ. Արամ Թէրզիպաշ-եան, Յովհ. Հացագործեան, Միհրան Անդրէասեան, Վարդան Պանտիկեան, Պետրոս Զամարեան, Յար. Աղայեան, Ժ. Տէր Վարդանեան, Ս. Թասլաքեան, Վար-դան Քիւփէլեան, Արամ Շէխիկեան, Սարհատ Գըլըճեան, Կարապետ Ճանիկ-եան եւ Օր. Մառի Սաղըրլեան:

Քարտուղար՝ ԱՍԱՏՈՒՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ:
Մեղադրեալ իշխանուհին՝
ՏԻԿԻՆ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

★

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵԿՆՈՒՄ Մարսէյլէն՝ Երկուշաբթի 27 Յուլիս, ժամը 12ին:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ Վենետիկէն՝ Ուրբաթ 7 Օ-գոստոս:

ԿԱՐԵՒՈՐ

1.— Ֆրանսահպատակները կրնան ա-ռանց անցագրի ճամբորդել, պայմանաւ որ ունենան ինքնութեան ազգային թուղթ (Քարթ նասիոնալ տ'իտանթիթէ): Տարա-գրամ ստանալու համար պարտաւորիչ է անցագիրը:

2.— Ոչ հպատակները պէտք է ունենան գաղթականի Նանսէնեան վկայաթուղթը, հանուած վերջին երեք տարուան ընթաց-քին: Այս փաստաթուղթը անհրաժեշտ է գաղթականի յատուկ անցագիրը ստա-նալու համար:

Պայմաններու համար դիմել՝
Պ. ՑԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆ
293, Ave. St.-Julier, Marseille 12· - Tel. 4879-75

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ
8 bis, Rue des Ternes
Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Յառաջիկայ Կիրակի՝ ժամը 10.45, Ի-սիի եւ Փարիզի Հայ Աւետարանական Ե-կեղեցիները պիտի ոգեկոչեն յիշատակը մեծանուն հայագէտ, պատմաբան եւ գը-րագէտ Փրոֆ. վերապատուելի ԵՂԻՍԱ ՔԱՍՈՒՆԻԻ:

Պիտի խօսին պատուելի Գայայեան եւ վերապատուելի Գ. Սիսլեան:

Նոյն օրը եւ նոյն վայրը, կէսօրէն յե-տոյ ժամը 3ին, երիտասարդաց թէյասե-ղան, որուն պիտի յաջորդէ չահեկան բա-նախօսութիւն մը:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
20, RUE JEMMAPES
ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պաշտամունք՝ այս Կի-րակի, Սէն Ժերոմ՝ ժամը 9.30ին, Ռիւ Ժէմար, Մարսէյլ՝ ժամը 10.45ին:

Կը քարոզէ՝ Վեր- Յ. Հէլվաճեան:

Նիւթ՝ «Քրիստոս ... «Քրիստոնէու-թեան» դէմ»:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պոմոնի Գիւտի Նշխարաց Ս. Գր. Լու-սաւորիչ եկեղեցւոյս անուան տօնախըմ-բութեան առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր Ս. պատարագ եւ հոգեհան-գիստ՝ եկեղեցւոյս հանգուցեալ հիմնա-դիրներ՝ Տ. Գ. Եպիսկ. Պալաքեանի, Գ. Շահլամեանի, Ա. Դարբինեանի եւ Ո. Անսուրեանի, ինչպէս նաեւ Սահակ-Մես-րոպ Մշակոյթի Տան հիմնադիրներու, նուիրատուներու եւ անձնուիրաբար աշ-խատողներու ննջեցելոց հոգւոց ի յիշա-տակ:

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41 ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՅՈՒՆԻՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ
ՔԱԶԱ Տ'ԻԹԱԼԻԱՅԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
ԿԸ ԽՕՍԻՆ
ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ՍԱՐՀԱՏ ԳԻԼՃԵԱՆ
Կ'երգէ Փարիզէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈՒ ԲԱԺԻՆ

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի:

Այս Կիրակի ժամը երեքէն մինչեւ կէս գիշեր, Քաշանի քաղաքապետարանի սը-րահը:

Գեղարուեստական բաժին: Կը նուագէ թարխտ ԳԱՐԵԳԻՆ:

Հայկական պարեր Նոր Սերունդի կող-մէ:

ԿԸ մասնակցին ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ քոյրերը:

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

Հաղորդակցութիւն Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փլաս տը լա Մէրի (Քաշան):

ՊՕՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խում-բի, Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի ժա-մը 15ին, Կղերականներու սրահը:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը15.30-ին, Օթէլ Սկրիպի չքեղ սրահին մէջ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ, Նիս:

Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Կը մասնակցին Մարսիլիահայ ծանօթ արուեստագէտներ:

Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ – ԳԻՆԵՋՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պիւէթրի Փորթ տ'Իթալիի շրջանի հայկ. դպրոցին:

Նախագահութեամբ Կրթ. Յանձնախում-բի ատենապետ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբ-եանի:

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մին-չեւ կէս գիշեր, Ժանթիյիի նախկին ռազ-միկներու սրահին մէջ

17, RUE RAYMOND LEFEBVRE

Կը հրաւիրուին շրջանիս երկսեռ հա-սարակութիւնը միասին վայելելու այս բացառիկ խնջոյքը:

Երգեր, պարեր աշակերտութեան կող-մէ եւ անակնկալներ տեղւոյն վրայ մեծե-րու կողմէ:

Տաք եւ համեղ մթնոլորտ:

Մուտքը 200 ֆրանք:

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վալան-սի մասնաճիւղը խնջոյք մը կազմակեր-պած է այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները ու բարեկամները:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ

Յունիս 28ին: Նախաձեռնութեամբ՝ ՆԱՑԻՐԻ երգչախումբին: Ղեկավարու-թեամբ՝ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ:

ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Սեւրանի մասնաճիւղին տարեկան պա-րահանդէսը:

Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի մար-միններու եւ խումբերու ներկայացուցչա-կան ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ:

ՕՐԱԿԱՐԳ.— Զեկոյց պատգամաւորնե-րու եւ ընտրութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խում-բին ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը ան-հրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հե-տեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Զա-ւարեան»:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Ակ-նունի»:

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Գէ-որգ – Չաւուշ»:

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը տասնին «Արամ»: Կարեւոր օրակարգ: Այս հա-ւաքոյթներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կո-միտէն:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհինե-րու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ու-սումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մաս-նաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 15.30ին, Օթէլ Ռաֆֆի, 13 Րիւ Թիւպա-նօ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ու-սումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30-ին, Իսիի Խրիմեան սրահը: Նոր վարչու-թեան ընտրութիւն:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 13 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 13 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8417 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4318

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՋՈՒՐԵՐԸ Կ'ԱԼԵԿՈԾԻՆ

Խաղաղութեան ծարաւի մարդկութիւնը չորաթներէ ի վեր աչքերն ուղղած դէպի Ժընեւ, անհամբեր կը սպասէր, որ աշխարհի ճակատագիրը տնօրինելու, մանաւանդ նոր պատերազմի մը վտանգներն անհետացնելու կոչուած Չորս Մեծերը գլուխ գլխի սրտարաց խօսակցութիւններով համաձայնութեան եզր մը գտնէին :

Այն պահուն, երբ կը կարծուէր թէ վերջապէս սկսած են հասկնալ իրարու լեզու, յանկարծ ալեկոծեցան Լեմանի լիճին խաղաղ ջուրերը, մտահոգիչ ըլլալու աստիճան :

Յուսա՛նք որ նաւաբեկում տեղի չունենայ :

Ջորսերու խորհրդաժողովին գումարումը յաջողութիւն մը կը նկատուէր, իբրեւ նախաքայլ մը դէպի գերագոյն ժողովը, որ պիտի յաջորդէր անոր՝ նուիրագործելու համար տրուելիք որոշումները :

Բազմաթիւ ծանուցագիրներ փոխանակուած եւ հակամարտ երկու ճակատներու տեսակէտները մանրամասնօրէն պարզուած էին արդէն նախքան Ժընեւի խորհրդաժողովին գումարումը :

Կը կարծուէր թէ չորս արտաքին նախարարներու հանդիպումը պարզ ձեւակերպութիւն մը պիտի ըլլար՝ փոքրիկ թիւրիմացութիւնները փարատելու համար եւ թէ կարճ ժամանակի մէջ պիտի փակուէր խորհրդաժողովը՝ պաշտօնական զեկոյցով մը :

Վերջին օրերու դէպքերը ցոյց տուին սակայն թէ՝ հակառակ չորաթներով տեղի ունեցած գոնրաց ու գոնփակ բոլոր նիստերուն, փոխադարձաբար տրուած բազմածախս հացկերոյթներուն եւ յայտնի ու գաղտնի խօսակցութիւններուն՝ չորսերը ցարդ ո՛չ մէկ յառաջդիմութիւն արձանագրած են :

Կողմերը ամուր կանգնած են առաջին օրերու իրենց տեսակէտներուն վրայ : Ո՛չ մէկ զիջում : Համաձայնութեան ո՛չ մէկ ճգնում :

Կրեմլինի ներկայացուցիչը ո՛չ մէկ նրբանախեց կը փոխէ իր ծրագրէն :

Ու կրկին կը դիմէ սպառնալիքի՝ անգամ մը եւս փորձի ենթարկելով դաշնակիցներու ջիղերը :

Խրուշչեւ 1958 Նոյեմբեր 27ին վեց ամսուան պայմանաժամ տուած էր դաշնակիցներուն՝ Պերլինը պարպելու համար : Իր դէմ գտնելով միացեալ ամուր ճակատ մը՝ Կրեմլինի մենատէրը իջեցուցած էր առագաստները, յայտնելով որ իր ծանուցագիրը «վերջնագիր» մը չէր :

Այս անգամ Կրոմիքօ մէկ տարի պայմանաժամ կուտայ, պահանջելով միանգամայն նոյն ժամանակամիջոցին հաշտութիւն կնքել արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիաներուն հետ :

Դաշնակիցները մէկ կողմ դրած իրենց ներքին փոքրիկ վէճերը, դարձեալ միացեալ ճակատ են կազմած եւ բացարձակապէս կը մերժեն ընդունիլ Մոսկուայի սպառնալից պահանջները :

Ծանր տագնապ մըն է ստեղծուած Ժընեւի մէջ, յոռետես հեռանկարներ ցցելով ամէնէն լաւատես ու բարեմիտ մարդոց աչքին :

Չորեքշաբթի օրուան փոթորկալից նիստէն վերջ անխուսափելի կը նկատուէր խզումը : Դաշնակից նախարարներն ու պատուիրակները մեկնումի մասին սկսան խօսիլ :

Անդարմանելի տագնապի մը առաջքն առնելու եւ միտքերն ու ջիղերը հանդարտեցնելու համար էր, որ հինգշաբթի օր դադար տրուեցաւ ժողովներուն :

Քաղաքական շրջանակները վերջին ծայր մտահոգութեան մատնուած՝ սկրսած են հարց տալ թէ վերջապէս ո՞ւր կ'ուզեն հասնիլ պոլշեւիկները :

Ու աստիճան մը աւելի կ'ամրապնդուին այն համոզման մէջ՝ թէ անկարելի է «համակեցութիւն»ը ընկերային ու քաղաքական երկու վարչաձեւերուն միջեւ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ... ԲԱՅՑ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ՊՐԱՆՏ.— ՆՈՐ ՊԱՇԱՐՈՒՄԷ ՄԸ ԶԵՆՔ ՎԱԽՆԱՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Անստոյգ օր մը եւս՝ Ժընեւի մէջ : Արտաքին նախարարները ներկայիս մտահոգուած են ժողովին ճակատագրով :

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի Արտաքին նախարարները, որոնց միացած էր Պոնի ներկայացուցիչ Կրեւէ, խորհրդակցութիւն մը ունեցան՝ քննելով Կրոմիքոյի առաջարկէն յետոյ ստեղծուած կացութիւնը :

Նախապէս Հերթըր եւ Կրոմիքօ խորհրդակցութիւն մը ունեցած էին, որ տեւած էր երկու ժամ : Ամերիկայի Արտաքին նախարարը արեւմտեան իր պաշտօնակիցներուն հաղորդեց Կրոմիքոյի հետ ունեցած հանդիպումին արդիւնքը :

Հերթըր հարցուցած է .— «Երէկուան ձեր առաջարկը պիտի պահէ՞ք : Եթէ այո՝ կ'անդրադառնա՞ք անոր հետեւանքներուն » :

Խորհրդային նախարարը գոհացած է կրկնելով իր ներկայացուցած ծրագրին եօթը կէտերը, աւելցնելով թէ բանակցութեան համար շատ օգտակար են անոնք :

Հերթըրի պատասխանը կը գտնուի զեկոյցի մը մէջ՝ որ հրապարակուեցաւ Ամերիկեաններու կողմէ .— «Արտաքին նախարարը (Ամերիկայի) իր պաշտօնակիցներուն համաձայնութեամբ կէսօրէ ետք ժամը 16ին այցելութիւն մը տուաւ Կրոմիքոյի՝ անոր ըսելու համար թէ վերջին օրերու ընթացքին ժողովին ստացած նկարագիրը ի՛նչ աստիճանի ծանր կացութիւն մը ստեղծած էր եւ ի՛նչ ազդեցութիւն կրնար գործել բանակցութեանց վրայ » :

Հակառակ այն զրոյցներուն՝ որոնց համաձայն բանակցութիւնները պիտի յետաձգուէին, Հերթըր-Կրոմիքօ խօսակցութեան ընթացքին այդ մասին որեւէ ակնարկութիւն չէ եղած : Այսուհանդերձ, նման որոշում մը միշտ հաւանական կը թուի :

Երկուշաբթի օր գումարուելիք ժողովը որոշ լուսաբանութիւններ կրնայ բերել ժողովի յետաձգման հաւանականութեան շուրջ, անշուշտ՝ եթէ մինչ այդ խզում մը չպատահի :

Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ երբ իր պաշտօնակիցներէն կը բաժնուէր, յայտարարեց .— Այսուհետեւ, Ժընեւի ժողովը օրը օրին կ'ապրի ... :

Դիրքերը ճշդուած են :

Արեւմուտքը տեղի չի տար :

Միւս կողմէ, Ռիկայի մէջ ճառ մը խօսելով Խրուշչեւ անգամ մը եւս հաստատեց Խորհրդային Միութեան անզիջող քաղաքականութիւնը : Կրոմիքոյի առաջարկներուն մասին խօսելով, ըսաւ .— Կը մտածէի թէ այդ ծրագիրը պիտի հետաքրքրէր Արեւմտեանները :

Յաւ յայտնեց որ մերժուած է ան .— Արեւմտեանները կը շարունակեն ոգրացեալ Տըլըսի քաղաքականութիւնը, որուն ձախողութիւնը հաստատած էր նախկին նախարարը՝ մեռնելէ առաջ :

Խորհրդային Վարչապետը աւելցուց թէ Միացեալ Նահանգներու ներկայ քաղաքականութիւնը ներշնչուած է Ատընաուըրէ :

Խորհրդային կառավարութիւնը զօրավիգ կը կանգնի Արեւելեան Գերմանիոյ ծրագրին՝ Սկանտինաւեան եւ Պալթեան երկիրներու մէջ ատոմիւլէական գօտի մը ստեղծելու համար, ըսաւ Խրուշչեւ, եզրակացնելով .— Կը յուսամ թէ ոչ Նորվեկիա եւ ոչ ալ Դանիա պիտի վշտանան խօսքերէս, եթէ անկեղծօրէն ըսեմ թէ այդ երկիրները Ատլանտեան Ուխտին մէջ « ինկած » են անհասկացողութեան մը հետեւանքով :

Իր կարգին, Ռիկայի մէջ, Կրոթվոլ յայտարարեց .— «Արեւմտեան Գերմանիոյ ազգապաշտներուն հիւլէական սպառազինման՝ Արեւելեան Գերմանիա կը պատասխանէ խաղաղ աշխատանքով, որ կը տարուի տնտեսական գետնի վրայ : Մինչեւ 1961, պիտի գլենք անցնինք Արեւմտեան Գերմանիան՝ ապրուստի մակարդակի տեսակէտէն » :

Անդրադառնալով Արեւելեան Գերմանիոյ սպառազինման հարցին, Փանքովի կառավարութեան ղեկավարը աւելցուց .— Բայց մենք պատրաստ եւ զինուած ենք նոյնպէս՝ հարկ եղածին պէս պատասխանելու համար որեւէ յարձակման, մեր ժողովուրդին խաղաղ աշխատանքը խանգարելու կոչուած որեւէ փորձի :

Հակառակ այս ծանր կացութեան՝ Արեւմտեան Պերլինի քաղաքապետ Պրանտ, իրեն ի պատիւ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին յայտարարեց .— Ոչինչ կրցաւ խախտել իմ քաղաքացիներուս վստահութիւնը՝ արեւմտեան ուժին վրայ : Արեւմտեաններու ուժէն է որ կախում ունի Պերլինի եւ Պերլինցիներու ազատութիւնը :

Պրանտ շեշտեց թէ Արեւմտեանները իրենց բոլոր իրաւունքները պէտք է պահեն Պերլինի մէջ, մանաւանդ՝ ազատ երթեւեկի իրաւունքը .— « Ոչ մէկ փոփոխութիւն պէտք է ըլլայ Պերլինի գոյավիճակին մէջ՝ առանց առնելու ժողովուրդին հաւանութիւնը : Ոչինչ պէտք է ըլլայ՝ որ կրնայ ազատ Պերլինը բաժնել ազատ Գերմանիայէն » :

Քաղաքապետը աւելցուց թէ եթէ այս սկզբունքները չյարգուին՝ Արեւմուտքի հանդէպ եղած վստահութիւնը կը խախտի . այդ պարագային մարդիկ պիտի կորսնցնեն իրենց վստահութիւնը՝ որ դրած են ազատ Եւրոպա մը կազմելու յոյսեր սնուցանող երկիրներուն վրայ :

Անդրադառնալով այն զրոյցներուն՝ որ Պերլինի նոր պաշարում մը հաւանական է, Վիլի Պրանտ յայտարարեց .— Պատրաստ ենք դիմագրաւելու նոր դժուարութիւններ՝ քան թէ կորսնցնել մեր ազատութիւնները ... :

× Ատենագրութեանց համաձայն ժողովին ամէնէն շատախօսը՝ Կրոմիքօն է : Արդարեւ խորհրդային նախարարին խօսած ճառերը լեցուցած են արդէն 100ական էջ, մինչ Հերթըրի ճառերուն ռուսերէն թարգմանութիւնը՝ 39 էջ 3/4, Սելվին Լոյտ՝ 29 էջ, եւ Քուվ Տը Միւրվիլ 12 էջ :

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ - ԷՐՀԱՐՏ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

★

ՄԷԿԸ ՄԻՒՍԸ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ

Մինչ կը կարծուէր թէ Գերմանիոյ վարչապետը կրցած էր համաձայնութեան մը գալ առջի օր, իրականին մէջ կը տեսնուի որ ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացած է :

Հինգշաբթի օր բաւական աղմուկ բարձրացաւ խորհրդարանին մէջ, ելմտացոյցին քննութեան ժամանակ : Էրհարտ որ Ատընաուըրին հետ նստած էր կառավարութեան վերապահուած բաժնին մէջ, առանց ժպիտ մը հետեւեցաւ նիստին : Մէկ խօսք իսկ չփոխանակեց վարչապետին հետ :

Ընկերվարական - դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ՝ Էրիք Օլլընաուըր բուռն յարձակում մը գործեց Ատընաուըրի վրայ .— « Մէկ ելք կայ միայն դուրս գալու համար վստահութեան պակասի ազգային եւ միջազգային տագնապէն .— Բաժնուիլ Ատընաուըրէն » :

Ատընաուըր պատասխանեց որ իշխանութեան գլուխ մնալու իր որոշումը իրեն թելադրուած էր «իր խղճին կողմէ» եւ աւելցուց . « Ժողովրդավարութեան ամէնէն բարձր սկզբունքն է՝ յարգել անհատական խիղճերու որոշումները » :

Տարակարծութեան գլխաւոր պատճառը այն է որ Ատընաուըր կը մերժէ ընդունիլ որ գործած է Էրհարտի կոնակէն, մինչ այս վերջինը կը պնդէ թէ ինք բնաւ լուր չէ ունեցած թէ Ատընաուըր իր որոշումը փոխած էր :

Ատընաուըր կ'ըսէ թէ լուր տուած էր Էրհարտի՝ անոր Ամերիկա մեկնելէն առաջ : Էրհարտ կը կրկնէ «բնաւ լուր չունէի» :

Էրհարտի համար «պատմական սուտ» մըն է ինչ որ կ'ըսուի :

Խորհրդարանին մէջ յարձակումները շատ էին վարչապետին դէմ :

Ընկերվարական մը .— « Իշխանութեան լիրը» մը որակեց Ատընաուըրը, մինչ ուրիշ մը նացիական շրջանները կը վերյիշէր, եւ կին երեսփոխան մը կ'ըսէր նոյնիսկ «առաջնորդը (Ֆիւհրըր) կ'որոշէ մենք կը հետեւինք» : Ատընաուըր բողոքեց այդ որակումին դէմ շեշտելով « նոյնիսկ նացիական շրջանին հետեւած եմ ժողովրդավար սկզբունքներու » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ, պետական նախարար Ալի Սապրի վճռապէս յայտարարեց թէ իր երկիրը պիտի արգիլէ Սուէզի ջրանցքին երթեւեկը իսրայէլեան նաւերուն :

ԻՐԱՔԻ կառավարութեան տուած որոշումին համաձայն (արգիլել Իրաքցիներուն՝ Ֆրանսա երթալ), Յունիս մէկէն ի վեր Իրաքցիներուն անցագրին վրայ գրուած է « ի զօրու է բոլոր երկիրներուն համար բացի՝ Ֆրանսայէ եւ Իսրայէլէ » : Ծանօթ է որ կառավարութիւնը այս որոշումը տուած է ցոյց տալու համար իր համակրանքը ալժերիացի ըմբոստներուն :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ Արտաքին նախարարը եւ երեք ուրիշ նախարարներ իրենց հրաժարականը տուին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Պայարի պաշտօնական այցելութիւնը՝ Հռոմ եւ Վատիկան, վերջացաւ . այս մասին հրապարակուած զեկոյցի մը մէջ կը շեշտուի թէ Իտալիա եւ Թուրքիա համակարծիք են բոլոր հարցերու մէջ.. :

ՕԹԱՒԱՅԻ խորհրդային դեսպան Արութիւնեանի հրաւէրով՝ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի հինգ անդամներ գացին Մոնրէալ :

ԱՇ. ԷԼ. ԷՄ.Ի 20րդ համագումարը վերջացաւ Պորտոյի մէջ. ժողովականները պահանջեցին որ տարեկան առնուազն 150.000 բնակարաններ շինուին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ձերբակալուեցաւ Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատի պարագլուխներէն մէկը՝ Մոհամէտ Էլ Հատի, որ Հարաւ - Արեւելեան Ֆրանսայի Ալժերիացիներու ղեկավարն էր : Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կատարելով 450.000 ֆրանք գտած է իր բնակարանէն, ինչպէս նաեւ՝ կարեւոր փաստաթուղթեր :

ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ մէջ 79 փողոցներու եւ հրապարակներու անուններ՝ որոնք ֆրանսական էին, պիտի փոխուին եւ վերակնքուին մարոքեան անուններով : Մէկ - երկու բացառութիւններ պիտի ըլլան :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Ազգ. Շարժումի պարագլուխ Մեսալի Հաճ կոչ մը ըրաւ՝ որպէսզի Ալժերիացիներու միջեւ սպանութիւնները վերջ գտնեն :

ԹԻԷՐԻ ՄՈՆԻԷ արժանացաւ ֆրանսական ակադեմիայի գրական մեծ մրցանակին :

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Քրիստոնէութեան պետական կրօնք դառնալէն ասդին տիեզերական ժողովներ գումարուած են հերետիկոսութիւններ եւ կամ քրիստոնէութեան մէջ յառաջ եկած խորթ հարցեր քննելու համար: Ժողովներ, տիեզերականութեան հանգամանքը տուած են միայն այն ատեն, երբ բոլոր եկեղեցիներ մասնակցած են եւ կամ համաձայնութիւն յայտնած՝ տրուած որոշումներուն: Հետեւաբար, ժողովի մը տիեզերական ըլլալը պայմանաւոր է, անխտիր բոլոր եկեղեցիներու մասնակցութեամբ եւ համաձայնութեամբ: Ի լուսաբանութիւն յայտնենք, թէ Հայց. Եկեղեցին եւ արեւելեան հին եկեղեցիներ միայն երեք տիեզերական ժողովներ կ'ընդունին որպէս վաւերական: Յոյն Եկեղեցին՝ եօթը. իսկ Կաթողիկէ Եկեղեցին՝ քսանըմէկ:

Տեսնեցինք որ, տիեզերական ժողովներ գումարուած են, այն պարագային, երբ հերետիկոս մը, ուղղափառ դաւանութեան դէմ մոլար վարդապետութիւն ուսուցանէ եւ եկեղեցին երկպառակելու միտի: Ճիշդ է որ հերետիկոսութիւններու շրջանը վաղուց անցած է եւ դաւանական խնդիրներով զբաղողներ շատ քիչ են: Ժամանակին կրօնական եւ աշխարհիկ իշխանութիւններու համար, ապրում մըն էր եկեղեցւոյ ուղղափառութիւնը պաշտպանել եւ ճշգրիտ դաւանական բանաձեւեր յառաջադրել: Այլեւս, երկու իշխանութիւններ իրենց ուրոյն մտահոգութիւնները ունին: Եկեղեցւոյ մէջ ցնցում յառաջացնող հերետիկոսական շարժումներ գոյութիւն չունին: Իւրաքանչիւր եկեղեցի իր նուիրապետութեամբ եւ դաւանանքով մտահոգուած է:

Հակառակ այս իրողութեան, ընդհանուր քրիստոնէութիւնը չահագրգռող հարցեր կան: Քրիստոնեաներու միջեւ համագործակցութեան եւ համերաշխութեան ոգին վերցուած է: Եկեղեցիներ իրարու նկատմամբ խորթ վերաբերում որդեգրած են: Պաշտօնական առիթներով փոխադարձ մաղթանքներ միայն կատարուած են, եւ երբեմն ալ՝ ծայրայոյն պարագաներուն, միասնաբար գաղափարի փոխանակութիւններ կատարած եւ հաւաքաբար գործի լծուած: Բայց ասոնք մասնակի իրողութիւններ են: Ընդհանրական շարժում մը ցարդ չէ իրագործուած եւ կարգ մը Եկեղեցիներ միութենական աղօթքներով վռնտացած են, օր մը «Մի հօտ եւ մի հովիւ» գաղափարը իրականացած տեսնելու փափաքով:

Հետեւաբար, երբ օր մը իրականութիւն դառնայ Սրբազան Պապին կոչը եւ կարելի միջավայրը ստեղծուի, անխտիր բոլոր եկեղեցիներու ներկայացուցիչները համախմբելու, վստահաբար հոն, հերետիկոս մը դատապարտելու համար չէ որ պէտք է հաւաքուին եւ ոչ ալ դաւանական հարցեր պիտի արծարծուին, այլ՝ ընդհանուր Եկեղեցին մտահոգող հարցերով պէտք է զբաղին: Դաւանական եւ նախաթոռութեան հարցեր քրիստոնեաները իրարմէ հեռացուցած են արդէն. այլեւս, անհրաժեշտ է իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ վարչական եւ դաւանական ինքնուրոյն ըմբռնումը յարգել եւ քրիստոնէական փոխադարձ սիրոյ եւ յարգանքի վերաբերում ունենալ:

Այս մտահոգութենէ մղուած անհրաժեշտ է որ յառաջիկային գումարումը յայտարարուած տիեզերական ժողովը, նախ՝ կարելիութիւնը ստեղծէ, եղբայրութեան, փոխադարձ յարգանքի եւ քրիստոնէական սիրոյն, որպէսզի փարատի իրերամերժ կեցուածքը, եւ այնուհետեւ հաւաքաբար մտածուի ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհը չահագրգռող հարցերու շուրջ:

Համայն քրիստոնէութիւնը մտահոգող բազմաթիւ հարցեր կան: Այսպէս, օրինակի համար, գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ, նիւթապաշտ վարդապետութիւնը ցանց մը կազմած է մարդոց հոգիէն ջնջելու համար հոգեւոր արժէքներու նկատմամբ անոնց յայտնաբերած յարգանքն ու երկիւղածութիւնը: Կրօնքի նկատմամբ ոչ միայն թշնամական կեցուածք որդեգրած են այդ վարդապետութեան հետեւորդները, այլ նաեւ՝ յանդգնած ժխտել՝ Աստուծոյ գոյութիւնը: Անոնք կը ցանկան ընկերութիւն մը ունենալ առանց կրօնքի: Ընդհանրական Եկեղեցւոյ խաղաղութեան եւ գոյութեան սպառնացող վտանգ մըն է այս. հերետիկոսութենէ մը աւելի ծանր եւ լուրջ: Անհրաժեշտ է որ համագործակցութեամբ դիմագրաւուի այս տեսակ կործանիչ վարդապետութեան ծաւալումը: Ու տակաւին, ընկերութեան մէջ կան անտարբերներ, որոնք սառն կեցուածք որդեգրած են կրօնական ճշմարտութիւններու նկատմամբ. յաճախ անոնք ալ վտանգաւոր կը դառնան իրենց անորոշ արտայայտութիւններով: Ի՞նչ գործնական միջոցներ պիտի առնէ եկեղեցին այսպիսիներուն նկատմամբ. հարցեր՝ որոնք դիւրաւ կրնան համախմբել ընդհանուր Եկեղեցիներու ներկայացուցիչները: Կարելի է, նաեւ, միօրինակ տօնացոյցի մը կազմութեամբ զբաղիլ, միասնաբար տօնելու համար Տէրունի տօները, քանի որ դաւանական խնդիր չկայ անոնց մէջ:

Հետեւաբար, եթէ գումարումը յայտարարուած Տիեզերական ժողովը, որուն թուականը եւ օրակարգը յայտնի չեն տակաւին, դաւանական եւ նախաթոռութեան հարցեր չ'արծարծէ եւ արդի ընկերութեան մէջ, քրիստոնեաներու համագործակցութեան ոգին յարդարէ, շատ աւելի գործնական քայլեր առած կ'ըլլայ եւ յաջողութեան մեծ կարելիութիւններ կ'ունենայ: Աշխարհիկ իշխանութիւններ, բազմաթիւ երկիրներու միջեւ սերտ յարաբերութիւն ստեղծելու եւ անոնց վարչական անկախութիւնը պաշտպանելու համար, սքանչելի գաղափարը ունեցան տարբեր վարչակարգերով գործող պետութիւնները համախմբելու եւ հաստատելու Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը (ՄԱԿ): Նոյն ոգիով կարելի է նաեւ եկեղեցիներու միջեւ համագործակցութիւն յառաջացնել, յարգելով իւրաքանչիւրին անկախութիւնը: Ահա, այս ոգիով կարելիութիւն կը դառնայ Տիեզերական ժողովը, եւ ընդհանրական եկեղեցւոյ կենսունակութեան եւ գերագոյն շահերուն համար անհրաժեշտ համագործակցութիւնը:

Հակիրճ այս խորհրդածութիւնները կը բխին ոչ թէ մասնակի, այլ ընդհանուր եւ խոր մտահոգութենէ, ի տես եկեղեցիներու իրերամերժ ջանքերուն եւ գործունէութեան, որոնցմէ, կը շեշտենք, օգտուողը Սատանան է, նիւթապաշտական վարդապետութիւններն են:

Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին, որ ուղխօրէն թափած է արիւնը իր պատուական զաւակներուն, քրիստոնէական մեր Ս. Կրօնքի պաշտպանութեան համար, ու տակաւին կը տառապի, նման հարցերու մէջ ի վաղուց անտի ճշդած ու յայտարարած է իր դիրքը, որ է, «Միութիւն՝ ի կարեւորս, ազատութիւն՝ յերկբայականս, սիրելութիւն՝ յամենայնի»:

Խմբագրական ՀԱՍԿի

(Պաշտօնաթերթ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ԲԱՐՍԵՂ ԱԲՈՎԵԱՆ

Առհաւական դժխեմ ճակատագիր մը ունի առհասարակ հայ բեմի աշխատաւորը: Կարծես թէ նախախնամական դաժան կարգադրութեամբ մը պէտք է որ Հայ Թատրոնին ծառայող արուեստագէտը սահմանուած ըլլայ տխուր ու մռայլ վախճանի մը:

«Զունի ոչ կայք ոչ բնակարան հաստատուն ...»:

Այդպէս է երգած հանճարեղ Պետրոս Ադամեանը իր «Դերասանը» քերթուածին մէջ:

Անկայք եւ անբնակարան մնացածներէն մէկն է նոյնպէս Բարսեղ Աբովեան:

Համեստ ուժ մը, եւ սակայն աշխատունակ եւ կորովի Բարսեղ Աբովեան, իւրովանն ծառայութիւն մատուցած է հայ բեմին:

Ծնած է 1880ին՝, Թիֆլիզ: Պաքուի Մարդասիրական դպրոցին մէջ իր նախնական կրթութիւնը ստանալէ ետք, կը մտնէ տեղւոյն ռուս քաղաքային վարժարանը: Զորս տարի յետոյ կը հեռանայ այդ վարժարանէն, հօրը խորհուրդով ընդգրկելու համար առեւտրական ասպարէզը:

Եւ սակայն, հազիւ 16 տարեկան պատանի մը, օր մը կը պատահի անխուսափելին:

Այդ թուականներուն իրենց թատերական գործունէութեամբ ծանօթ էին Սաֆրաստեանները, այր եւ կին: Բարսեղ Աբովեան ներկայ կը գտնուի արուեստագէտ ամոլին մէկ ներկայացման՝ «Քաջն Վարդան»ի եւ հրապուրուելով բեմին կախարդական մթնոլորտէն, կը մտնէ թատերախումբին մէջ, առաջին առթիւ ըստանձնելով անխօս դերեր:

Մինչեւ 1902 թուականը կը մասնակցի Պաքու այցելող բոլոր հայ դերասանական խումբերուն: Նոյն շրջանին մեծանուն դերասանուհի Սիրանոյշ կը կազմէ Տրամաթիքական խումբը եւ Աբովեան մաս կազմելով այդ խումբին կը մեկնի Շուշի: Այդ խումբով Բարսեղ Աբովեան կը շրջի Գանձակ, Ալեքսանդրապոլ, Երեւան, Կարս եւ Պաթում: Սակայն, երկար չի կրնար տեւել այս խումբին գործունէութիւնը, որովհետեւ վրայ կը հասնին հայթաթարական ընդհարումները:

Բարեբախտաբար 1906ին, Թիֆլիզի մէջ կը կազմուի հայ բեմական լաւագոյն խումբ մը, որուն մաս կը կազմեն՝ Սիրանոյշ, Փառանձեմ, Ազնիւ, Զարիֆեան, Աւետեան, Ալիխանեան, Վրոյր, Ազայեան, Բերոյեան եւ ինքը՝ Բարսեղ Աբովեան:

Այս խումբը կը շրջի Կովկասի զանազան քաղաքները ճոխ խաղացանկով մը: Յաջորդ տարին Կոստանդին Խատիսեան եւ Տիկին Աննա Բուտաղեան կը հիմնեն Պաքուի «Կուլտուրական Միութիւն»ը, որ իր մէջ կը հաւաքէ հայ բեմի լաւագոյն ուժերը: Խումբին վրայ կ'աւելնան արդարեւ նոր անուններ՝ Աբելեան, Փափազեան, Մանուէլեան, Սեւումեան, Մայսուրեան եւ Արուս Ոսկանեան, ինչպէս ինքը՝ Բարսեղ Աբովեան:

Այս շրջանին Աբովեան ոգի ի բռին կը փարի իր սիրած գործին եւ հետզհետէ սիրելի կը դառնայ թէ հասարակութեան եւ թէ իր ընկերներուն:

1908ին, Աբէլեան, Արմենեան եւ Զարիֆեան կը կազմեն խումբ մը եւ Պոլիս կ'այցելեն Հայ Թատրոնին հմայքը պարզելու համար Պոլսահայերուն: Այդ խումբին մաս կը կազմեն Բարսեղ Աբովեան եւ Օր. Քնարիկ (Փարիզահայ բեմերուն վրայ՝ Տիկին Քնարիկ Մաղտոնալտ անունով ծանօթ) որուն հետ կ'ամուսնանայ եւ Պոլսոյ ներկայացումներէն ետք նորապսակ ամոլը կ'անցնի Պուլկարիա եւ Ռումանիա, ուր կը բեմադրեն բազմաթիւ գեղեցիկ գործեր: Այս շրջապտոյտէն ետք կը մեկնին դարձեալ դէպի երկիր:

Այս շրջանին Բարսեղ Աբովեան առիթը կ'ունենայ իր արուեստը կատարելագործելու Մոսկուայի գեղարուեստական սթիւտիոյին մէջ:

Այնուհետեւ վերադառնալով Պաքու, Մայիլեանց եւ Թագիեւի թատրոնին մէջ ներկայացումներ կուտայ վեց տարի շարունակ:

1915ին Տիկին Սիրանոյշ նոր խումբ մը կը կազմէ որ թէեւ յաջող շրջան մը կը բոլորէ, եւ սակայն քաղաքական վերիվայրումները պատճառ կ'ըլլան որ այս գործն ալ վերջ գտնէ: Աբովեան ամոլը կ'անցնի Պարսկաստան ուր կը մնայ երեք տարի, թատերական պտոյտներ կատարելով Էնզէլի, Ռաշտ, Ղազուին, Թեհրան եւ Սպահան: Հոնկէ կ'անցնին Պաղտատ, ուր ինը ամսուան ընթացքին կուտան 12 ներկայացումներ:

Պաղտատէն կ'անցնի Եգիպտոս, ուր հայ դերասանները իր շուրջը հաւաքելով կը բեմադրէ օփէրէթներ եւս: Երկար շրջան մըն ալ Եգիպտոսի զանազան քաղաքներուն մէջ բոլորելէ ետք, Աբովեան կ'անցնի Լիբանան, ուր թատերական գործունէութիւնը կը շարունակէ մինչեւ իր կեանքին վերջը:

Իր լաւագոյն դերերն են եղած՝ Պէպօ (Պէպօ), Տիրօ (Օրլէանի կոյսը), Բէսսօ (Դաւաճանութիւն), Բրանկոմիր (Թագի համար), Վահան Մամիկոնեան (Սամուէլ), Վանահայր (Հին Աստուածներ) եւն:

Երկար տարիներ Աբովեան Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ կը գործէ անայլայլ, եւ սակայն, տարիներու բեռը տակաւ կը չոքի իր ուսերուն:

1946ին, Պէյրութի մէջ կը տօնուի իր բեմական գործունէութեան 45ամեակը, հովանաւորութեամբ Կիլիկիոյ Կաթ. փոխանորդ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի: 1948ին, Աբովեան վերջնականապէս կը հաստատուի Հալէպ, ուր կուտայ իր վերջին ներկայացումները՝ Շիլլէրի «Աւազակներ»ը եւ երկու օփէրէթներ՝ «Աշուղ Ղարիբ» եւ «Սայաթ Նովա»:

30 Նոյեմբեր 1952ին, Հալէպի Սինէ Ռոքսիի մէջ կը տօնուի Աբովեանի թատերական գործունէութեան յիսնամեակը, հովանաւորութեամբ այդ օրերու Հալէպի բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Զարեհ Սրբազանի, այժմ՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոս Զարեհ Ա.:

Իր կեանքի վերջալոյսին, երբ արդէն ութսուն տարեկանին մօտ ծերունի մըն է, Բարսեղ Աբովեան սիրալիր գուրգուրանքի առարկայ կը դառնայ Հալէպի մէջ, ուր գոյութիւն ունեցող հայ ծերա-

ԴԺՆԴԱԿ ԳԻՇԵՐ ՄԸ

Ըսել է ուրեմն, որ դագաղները, իմս եւ ձեր երկու դագաղները, մեր զգայարանքներուն խաբկանքին արդիւնքը չեն, այլ՝ իրականութիւն: Ի՞նչ ընելու է ուրեմն հիմա, բարեկամ:

Ժամէ մը աւելի սառուցեալ աստիճաններուն վրայ մնացած ըլլալով, եւ ամէն տեսակի ենթադրութիւններ ընելէ վերջ, չափազանց կը մսէինք եւ որոշեցինք մէկ կողմ դնել երեխայական վախը, ծառան արթնցնել եւ անոր ընկերակցութեամբ բժիշկին սենեակը երթալ: Այդպէս ալ ըրինք:

Սենեակը մտնելով, տեսանք, արդարեւ, դագաղ մը, ծոպաւոր սպիտակ զարդերով եւ ոսկեգոյն ծոպերով: Սպասաւորը ջերմեռանդօրէն խաչակնքեց երեսը:

— Այժմ կրնանք հասկնալ, ըսաւ բըժիշկը՝ տժգոյն եւ դողալով, որ դագաղը պարա՞պ է թէ ... լեցուն ...

Երկար ու հասկնալի տատամսումէ մը վերջ, Փակոստով ծռեցաւ եւ սարսափէն ու յուզումէն ատամները սեղմելով՝ պոկեց դագաղին կափարիչը:

Նայեցանք, եւ ...

Դագաղը պարապ էր ...

Դիակի փոխարէն, այսպէս շարադրըւած նամակ մը գտանք մէջը.

«Սիրելի Փակոստով,

Գիտես, թէ աներհօրս գործերը շատ գէշ վիճակի մէջ են: Մինչեւ վիզը պարտքի տակ է: Վաղը կամ միւս օր ունեցածը գրաւի տակ պիտի առնուի, եւ իր ընտանիքն ու իմս՝ վերջնականապէս պիտի կորսուին, ինչպէս նաեւ մեր համբաւը, որ, ինծի համար, ամէնէն յարգի բանն է: Երէկ, ընտանեկան ժողովին մէջ որոշեցինք ապահով տեղ մը պահել արժէք ներկայացնող բոլոր առարկաները: Տրուած ըլլալով որ աներհօրս ամբողջ ինչքը դագաղներու մէջ կը կայանայ (ինչպէս գիտես, քաղաքին լաւագոյն դագաղագործն է), որոշեցինք պահել ամէնէն արժէքաւոր դագաղները: Քեզի կը դիմեմ որպէս բարեկամի մը: Օգնէ ինծի մեր ինչքն ու պատիւը փրկելու համար: Այդ յոյսով, քեզի կը ղրկեմ դագաղ մը, որ կը խնդրեմ մօտդ պահես ցնոր տնօրինութիւն: Առանց մեր ծանօթներուն օգնութեան՝ կորսուած ենք: Յուսամ գիս չես մերժեր, մանաւանդ որ դագաղը շաբաթէ մը աւելի քով պիտի չմնայ: Բոլոր անոնց, որոնք իսկական բարեկամներս կը նկատեմ, հատ մը ղրկեցի եւ մեծ յոյս դրած եմ անոնց վեհանձնութեան ու ազնուութեան վրայ:

Քեզ սիրող՝

Իվան Չէլիուսթին» (*):

Պարտաւոր եղայ մօտ երեք ամիս դարմանումի մը հետեւիլ՝ ջիղերս իրենց նախկին վիճակին բերելու համար: Մեր բարեկամը, դագաղագործին փեսան, փրկեց իր պատիւն ու համբաւը: Այժմ ինքը անցած է յուղարկաւորութեան տան գործերուն գլուխը. մահարձաններ եւ շիրմաքարեր կը ծախէ: Գործերը շատ փայլուն չեն եւ այժմ, ամէն գիշեր տուն վերադարձիս, կը վախնամ որ սպիտակ մարմարէ մահարձան մը կամ մահաբեմ մը պիտի գտնեմ անկողնիս քով:

ԱՆՏՈՆ ՉԵԽՈՎ

Թարգմ. Շ. Ս.

(4 եւ վերջ)

(*) Կզակի ոսկորեան:

ՅԱՋՈՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԸ

Ամէն անգամ որ Սեւրի Թուալոն փողոցը, կառքերով խճողուած ըլլայ, քաղաքավետը սովորութիւնն ունի բարի նախանձով մը ըսելու՝ « Անպայման Հայերը, հայկական օր մը կ'ապրին այսօր»: Արդարեւ ոչ օդին աննպաստ զովութիւնը, ոչ այլ կարգի անպատեհութիւնները կրնան պատճառ դառնալ որ Մխիթարեան վարժարանի գեղեցիկ ծառաստանը ծայրէ ծայր չլեցուի, պարբերական հանդէսներու առիթով:

Անցեալ Կիրակի, անգամ մը եւս աւելի քան հազար Հայեր եկած էին ողեւորուելու եւ « Հայկական օր» մը ապրելու, Սամուէլ – Մուրատ վարժարանին մէջ: Անգամ մը եւս, եկողը ակնկալածէն աւելի ղոհ մեկնեցաւ, ուչ գիշերին, որովհետեւ ուրախ, զուարթ եւ տաք մթնոլորտի մը մէջ անցուցած էր հայկական հաճելի օր մը:

Նախաձեռնողները՝ աշակերտաց ծնողքներու եւ Նախկին աշակերտաց միութիւնները ջանք չէին խնայած ամէն գնով ապահովելու համար յաջող դաշտահանդէս մը, եւ յաջողած էին: Ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր, գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը, կազմուած երիտասարդ եւ տաղանդաւոր ուժերով, օժանդակեց ձեռնարկին լրիւ յաջողութեան:

Դժուար պիտի ըլլար յիշել բոլորը: Երգողներ, նուագողներ, պարողներ, բայց պիտի չուզէինք չյիշատակել մանաւանդ «Արմենիա» խումբը իր համակրելի խմբավարով՝ նախկին աշակերտ Պենար Տէտէճեան եւ խումբին մասնակցող արուեստագէտները Միշլին Մարուքեան, Բիւզանդ Ֆընտըքեան:

Այս խումբը շատ ծանօթ է արդէն գաղութին եւ իր ներկայութիւնը միշտ խանդավառութիւն կը ստեղծէ: Նորութիւն մըն էր Գասպարեան որ կիթառով կ'ընկերանար իր երգերուն:

Անրի Մարգարեան, Վալանսէն այժմ Փարիզ հաստատուած է եւ ծանօթ է արդէն Ֆրանսական շրջանակներու: Հեղինակ – երգիչ՝ մեծ յաջողութեամբ մեկնաբանեց իր շարադրած երգերէն քանի մը հատ, որոնց բառերն ու եղանակները սփռուն նմոյշներ էին, արդի պարերգներու ոճով:

Օրիորդ Ռոզ Յովհաննէսեան, երգելու հաճելի եւ ինքնատիպ շեշտ ունի, ըլլայ հայերէն, ըլլայ Ֆրանսերէն: Մելքոնեան (երգ) եւ Սեղրակեան (երգ – կիթառ) ամբողջացուցին յայտագիրը: Ճկուն պարուհի մը երեւցաւ Օր. Անի Թարոն:

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան նախագահին բացակայութեան՝ փոխ – նախագահ Պ. Ֆերմանեան հայերէն քանի մը խօսքերով կատարեց դաշտահանդէսին բացումը, ներկաներուն ուշադրութեան յանձնելով վարժարանին գեղեցիկ բարենորոգումները որոնց համար ծախսուած գումարը 4 միլիոնէն անց է արդէն:

Կը յուսանք որ դաշտահանդէսին հասոյթը եւ նոյն օրը կատարուած ինքնաբուխ նուիրատուութիւնները, օգտակար եղան փակելու համար այդ գումարին մէկ փոքրիկ մասը. կը յուսանք նաեւ որ վարժարանին փայլած լայն եւ արդար համակրանքը Ֆրանսահայ գաղութին մէջ պատճառ պիտի դառնայ որ կատարուած ծախքերուն ամբողջութիւնը փակուի ի մօտոյ, նոր նուիրատուութիւններով, առանց դժուարութեան մատնելու վարժարանին վարչութիւնը:

Մխիթարեան վարժարանները՝ իրենց անցեալով եւ ներկայով, ցոյց տուած են միշտ թէ լաւագոյն հայրենի օրրաններն են, արտասահմանի մէջ, երիտասարդութեան համար որուն կուտան հայեցի դաստիարակութիւն, պայմանաւ, անշուշտ, որ այդ երիտասարդութիւնն ալ, իր կարգին, գիտնայ իւրացնել զայն:

Առջի Կիրակի օրուան դաշտահանդէսին հոծ բազմութիւնը ցոյց տուաւ թէ որքան մօտ է իր սրտին այս վարժարանը եւ կազմակերպիչ Յանձնախումբը, հրապարակաւ կը գնահատէ ցոյց տրուած համակրանքը:

Ա. Մ.

ՊԱՆԿԱԼԹԻ – ՔԱՇԱՆԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Պանկալթի – Քաշանի Կրթական Կեդր. Յանձնաժողովի դպրոցին տարեկան հանդէսը 7 Յունիս, Կիրակի օր տեղի ունեցաւ, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, նախագահ Պ. Լ. Տօնիկեան խօսք առնելով գրուատեց կատարուած աշխատանքին կենսունակութիւնը եւ Պանկալթի – Քաշանի անցեալին եւ ներկայի ուսուցչութեան արժանիքները. թուեց 1926էն ի վեր Կրթական մարզին մէջ ձեռք բերուած արդիւնքը գնահատեց: Աշակերտութիւնը անձնուէր եւ սիրուած ուսուցչուհի Տիկին Հռիփսիմէ Պալըքճեանի ղեկավարութեամբ կատարեց արտասանութիւններ եւ խմբերգներով եւ մեներգներով խանդավառեց ներկաները:

Կիրակնօրեայ վարժարանի ուսուցիչ Պ. Մարգար Խրիմեան դաշնակով կ'ընկերանար անոնց:

Կեդրոնի Կրթական Յանձնաժողովի ներկայացուցիչ Պ. Ս. Գարակէօզեան տեղւոյն Կրթական Մարմնոյն անդամներուն գոհունակութեան ողջոյնը յայտնելով, մասնաւորապէս Պարոններ Սարգիս Աճէմեան, Լեւոն Տօնիկեան, Փարթամ Պասմաճեան տասնեակ տարիներէ ի վեր լծուած են աշխատանքի, Տիկիններ Վարդուհի Գարաօղլանեան (Կապոյտ Խաչուհի) եւ Վարդանեան (Կարմիր Խաչուհի) անոնց կողքին կանգնած կը դիւրացնեն աշխատանքները: Պ. Պ. Խաժօն Պետրոսեան, Աբրահամ Կարապետեան եւ ուրիշներ, ինչպէս ամէն հանդէսի, այս անգամ ալ արժէքաւոր նուէրներ տուած էին վիճակահանութեան համար, որ կոկիկ հասոյթ մը ապահովեց:

Ժրաջան ուսուցչուհի Տիկին Պալըքճեան խօսեցաւ եւ հարց տուաւ «ո՞վ է այն Հայուհին որ զաւակներուն ծնունդ տուած է եւ անտարբեր է անոր հայեցի դաստիարակութեան, ոչ չեմ ուզեր հաւատալ որ կան այդպիսիներ: Կան գործով կլանուածներ, կան յոգնածներ, կան հեռու մնացածներ եւ անհոգներ, որոնք պէտք է սթափին իրենց մրափէն եւ միանան մեզի:

Վերջին պահուն աշակերտները ներկայացուցին «Կիրակոս Աղայի ճաշարանը» բրքջալից կատակերգութիւն մը. դերակատարները շատ յաջող էին եւ արժանացան ներկաներու խանդավառ ծափերուն:

Հանդէսին պատուոյ նախագահը, Հարաւային Ամերիկայի նորընտիր Առաջնորդ, Գերաշնորհ Տէր Բարգէն Եպիսկ. Ապատեան, իմաստալից խօսքերով թելադրութիւններ ըրաւ ներկաներուն. «Մեր ամբողջ ձգտումը պէտք է ըլլայ Հայութիւնը պահպանել, որպէսզի կարենանք պահել մեր մարդկային անհատականութիւնը, առանց որուն մենք չենք կրնար մեր գոյութիւնը տեւական եւ հաճելի դարձնել, Եափայի մէջ ունինք երեք հարիւր ընտանիք, դպրոց կը յաճախեն երեք հարիւրէ աւելի աշակերտներ, Պանկալթի Քաշանի եւ շրջակայքի Հայութիւնը ունի երեք հարիւրէ աւելի հայ ընտանիքներ եւ հազիւ ունինք 40 – 50 աշակերտներ, յառաջիկայ տարի այս թիւը պէտք է եռապատկուի, որպէսզի կարենանք համեմատական նուազագոյն գիծը գտնել »:

Աշակերտութիւնը իր երախտագիտական զգացումները կ'արտայայտէր ծաղկեփունջ մը նուիրելով ուսուցչուհի Տիկ. Պալըքճեանի:

Սրբազան հօր պահպանիչով հանդէսը փակուեցաւ ծնողներու գոհունակ արտայայտութիւններով:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Նոյը կը հիւրընկալէ զինք եւ ուր կը մեռնի 1957, Յունուար 18ին:

Իրմով անհետացած է հայ Թատրոնի հին սերունդին լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մին, որոնց յիշատակը մենք պարտինք յարգանքով պահել մեր սրտերուն խորը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Մուրացիկ մը, որ իր շան վզին կողովիկ մը կախած էր: «Ողորմեցէ՛ք խեղճ կոյրին» գրութեամբ, բռնուեցաւ մինչ լրագիր կը կարդար:

— Վա՛յ խարդախ, խաբեբայ, պոռաց անոր ոստիկանը, չե՞ս ամչնար գրելու որ կոյր ես:

— Ե՞ս. ամենեւին. շունս է կոյրը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատի նախաձեռնութեամբ «Յուսաբեր»ի Տան մէջ տեղի ունեցած է գեղարուեստական շքեղ երեկոյթ մը (Մայիս 31), խումբ մը հայ արուեստագէտ – արուեստագիտուհիներու մասնակցութեամբ: Գործադրըուած է գեղարուեստական ինքնատիպ եւ ճոխ յայտագիր մը, որուն մաս կը կազմէին դասական պարեր, դաշնակ, ջութակ եւ երգ:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ (Եգիպտոս) Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձը տօնուած է Մայիս 28ին. փակ մնացած են Ազգ. Առաջնորդարանն ու դպրոցները եւ պատարագ ու գոհաբանական մաղթանք կատարուած՝ եկեղեցւոյ մէջ: Երեկոյեան՝ հանդէս մը եղած է «յառաջդիմասէր»ի ակումբին մէջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Հ. Կ. Խաչի 32րդ Պատգամաւորական ժողովը գումարուած է Յունիս մէկին «Զաւարեան» սրահին մէջ, մասնակցութեամբ 15 պատգամաւորներու եւ խորհրդակցական ձայնով հրաւիրեալներու: Օրակարգի բոլոր հարցերը քըննուած եւ համապատասխան որոշումներ տրուած են: Նուաճումներու տարի մը, — աւելցած է անդամներու թիւը նիւթական մարզին մէջ ձեռք բերուած են անըսպասելի արդիւնքներ: Ժողովը մասնաւորապէս ծանրացած է կրթական հարցին վրայ, որուն համար յաւելեալ պիւտճէ մը պիտի խնդրեն յառաջիկայ տարի՝ Ամերիկայի ՀՕՄԷն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիայի որոշումով պատմութեան համալսարանին կից ստեղծուած են Ազգագրութեան եւ Հնագիտութեան հաստատութիւններ:

ՔԱՋԱՊԼԱՆՔԱՅԻ արդիւնաբերական արտադրութիւններու միջազգային տօնավաճառը շուտով կը բացուի, բազմաթիւ երկիրներու կարգին կը մասնակցի նաեւ Հայաստան: Տօնավաճառ ուղարկուած է արդէն Կիմիուշի Ջրաելեկտրակայանին մաքէթը: Ի միջի այլոց, պիտի ցուցադրուին հանածոներու նմոյշներ, քար յղկող եւ մետաղ կտրող մեքենաներ, ելեկտրական շարժակներ, ելեկտրակայաններ եւն.:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ մէջ բացուած է մշակոյթի համալսարան մը, որ ունի թատերական եւ երաժշտական հինգ բաժանմունքներ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ խումբ մը գիտնականներ գացած են Երեւան՝ Խ. Միութեան Գիտութիւններու ակադեմիային հրաւէրով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18)

ԼՌԱԾ ԶՐԱՂԱՑԸ

Ժ.

Այս տողին վրայ Կէրթրուտ ցնցուեցաւ եւ անձկութեամբ լի իր լայնաբաց աչքերը սեւեռեց իր առջեւ, վերջալոյսի ստուերներուն մէջ, բայց իր ժպիտը, հեշտալի յափշտակութիւն մը մատնեց միւսնոյն ատեն:

Սակայն ամէնէն հրաշալի կտորը այս հաւաքածոյին մէջ, Գեղեցիկ Ջաղացպանուհին վերնագրով երգն էր:

— Ուրկէ՞ ձեռք անցուցիր ասիկա, հարցուց Կէրթրուտ, որ վերնագրէն տպաւորուած էր.

— Ընկերներէս մէկը, որ երաժիշտ էր, երգերը հաւաքած էր երաժշտական մեծ տետրակի մը մէջ: Անոր մէջէն ընդօրինակած եմ զայն: Այս երգերը գրողը կը կոչուէր, կարծեմ, Միւլլէր (Ջաղացպան) որ ջաղացպան է միեւնոյն ատեն արհեստով:

— Կարդա, շուտ կարդա, պոռաց Կէրթրուտ.

Բայց Ժան մերժեց.

— Ջափազանց տխուր է, ըսաւ ան, յանկարծ փակելով գիրքը. ուրիշ անգամ մը:

Եւ անոնք մնացին այնտեղ: Բայց Կէրթրուտ այնքան նեղեց զայն իր խնդրանքներովը, այնքան երեսը կախեց, որ Ժան ստիպուեցաւ տեղի տալ անոր փափաքներուն:

— Այս իրիկուն սահանք եկուր ինծի հետ, ըսաւ ան. պէտք է բանամ դռները: Այնտեղ պիտի չխանգարուինք եւ պիտի կրնամ քեզի... պայմանաւ որ, ընկերանաս...

Աչքով ըրաւ «Գրասենեակ»ի ուղղութեամբ: Կէրթրուտ գլխու նշան մը ըրաւ: Լաւ մը հասկցան զիրար:

ԺԱ.

Կէսօրուան ճաշէն ետք, Մառթէն իր առանձնարանը քաշուեցաւ Անհամբեր ակնարկով մը անոր հետեւեցաւ Կէրթրուտ որ չէր կրնար սպասել մինչեւ այն վայրկեանը ուր «գեղեցիկ ջաղացպանուհիին» դաղտնիքները պիտի յայտնուէին իրեն:

Թեւ թեւի անցան մարգագետինը՝ դէպի սահանքը երթալու համար: Խոտը ցօղով թրջուած էր. երկինքը գծաւոր՝ կարմրորակ շեշտերով: Կրակէ խորքի մը վրայ յստակօրէն կ'անջատուէր սեւ ուրուանկարը եղեւիններու անտառին, որ տխուր եւ լուռ, կը շրջապատէր դաշտը: Քանի կը մօտենային, ջուրերու մռնչիւնը ատրիճանական ուժգնութեամբ իրենց ականջներուն կը հասնէր... Մայրամուտ արեգակին կրակները կը ցոլային ալիքներու յորձանքներուն մէջ եւ փրփուրի ցայտող կաթիլները կայծերու կը նմանէին: Սահանքին միւս կողմէն, խաղաղ գետը մութ հայելի մը կը թուէր. լաստենիները անոր վրայ կը ձգէին իրենց սեւ շուքը եւ պատկերը կը ցոլացնէին չափազանց խորութեամբ անթափանց դարձած ջրերուն մէջ:

Երկուքն ալ սահանքին մօտեցան լուռ ու մունջ: Նեղ կամրջակ մը, որուն մէջտեղը տնակ մը կար, ձգուած էր վերին արգելքին երկայնքը: Այդ տեղէն էր որ ջաղացպանը կը բարձրացնէր եւ կ'իջեցնէր սահանքի դռները, որոնք, ընդամէնը, վեց հատ, իրարու վրայ կը հանգչէին, հաստատուն յենարաններով բռնուած:

Այդ շրջանին, Յունիսի տաքերուն, սահանքը մեծ աշխատանք մը չի ներկայացներ, բայց գարնան առաջին օրերուն եւ աշնան սառնահալքի եւ յորդումի միջոցին, երբ պէտք է բոլոր դռները եւ նոյնիսկ յենարանները վերցնել որպէս զի ալիքները եւ սառնակտորները կարենան անցնիլ առանց արգելքի, պէտք է ուշադրութիւն ընել եւ ամէն ուժ գործածել, փայտի կտորներուն հետ ջուրերու յորձանքին մէջ չքշուելու համար:

Ժան վերցուց երկու դռները: Ասիկա բաւական էր առայժմ: Յետոյ ձգեց լծակը եւ իր արմուկը կռթնցուց կամրջակի բազրիկին վրայ:

Կրէթրուտ որ այս միջոցին առանց բան մը ըսելու դիտած էր զայն, նետուեցաւ այն մեծ գերանին վրայ որ հոսանքին մէկ ափէն միւսը ձգուած էր ճիշդ նոյն բարձրութեամբ, զոր ունէր կամրջակի բազրիկը, քանի մը բթամատ հեռուն:

— Գլխապտոյտ պիտի ունենաս, Կէրթրուտ, ըսաւ Ժան, որ մտահոգ ակնարկ մը ձգեց սահանքին վրայ, ուր, շեղ տախտակներու յատակին վրայ, ջուրերը կը հոսէին սարսափելի արագութեամբ, յետոյ փրփրալից գահավիժելու համար անդունդին մէջ:

Կէրթրուտ ծիծաղ մը արձակեց եւ ըսաւ թէ յաճախ ամբողջ ժամեր մնացած է այս նոյն տեղը նստած եւ վար նայած՝ առանց գլխու պտոյտ ունենալու. եւ յետոյ, ի հարկին հոն չէ՞ր ինք: Իր ակնարկը ուր անհամբեր հետաքրքրութիւն մը կը կարդացուէր, սեւեռած էր Ժանի գրպանին, եւ, այն վայրկեանին ուր, անիկա կը հանէր իր երաժշտական տետրակը, Կէրթրուտ մեծ հառաչանք մը արձակեց. յափշտակուած՝ զինքը պաշարող շքեղութիւններու մտածումէն եւ ձեռքերը իրար միացուցած՝ նման մանուկի մը, որուն իր մեծ մայրը պատմութիւն մը պիտի պատմէ: Ժան սկսաւ:

(Շար.) Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

Օր. ՍԻՐՎԱՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ
Պ. ՇԱՐԼ ԵԿԷՆԵԱՆ
Ամուսնացած

7 Յունիս, 1959

ՅՈՒՆԻՍ 21ԻՆ
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

Սեւրանի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը :
Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ – ԳԻՆԵՁՕՆ

Ի նպաստ Ժանթիյիի, Պլէթրի Փորթ տ'Իթալիի շրջանի հայկ. դպրոցին :
Նախագահութեամբ Կրթ. Յանձնախումբի ատենապետ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի :
Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Ժանթիյիի նախկին ուսուցիչներու սրահին մէջ

17, RUE RAYMOND LEFEBVRE

ԽՆՋՈՅՔ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը խնջոյք մը կազմակերպած է այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը:
Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները ու բարեկամները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցչական ժողովը՝ այս Շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Մշակոյթի Տան մեծ սրահին մէջ:
ՕՐԱԿԱՐԳ.— Զեկոյց պատգամաւորներու եւ ընտրութիւն :
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերն ու ենթակոմիտէները:
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Զաւարեան :
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Ականունի» :
Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին «Գէորգ – Չաւուշ» :
Այս Կիրակի առաւօտ ժամը տասնին «Արամ» : Կարեւոր օրակարգ : Այս հաւաքոյթներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէն :
ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Ռուբէն Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին :
Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :
ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի ժամը 15.30ին, Օթէլ Ռաֆֆի, 13 Րիւ Թիւպանօ: Կարեւոր օրակարգ :
ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ռուսումնասիրաց Միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30-ին, Իսիի Խրիմեան սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ
ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երկուշաբթի, Յունիս 15, երեկոյեան ժամը 9ին Ֆրանս. Համալսարանի սրահին մէջ :

Նիւթ՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ
«ԻՆԿԱԾ ԲԵՐԴԻ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ»
Կը մեղադրէ Կ. ՄԵՀԵԱՆ
Կը պաշտպանէ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Դատական կազմին կը նախագահէ
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Մ.ը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հիմնադիր՝
ՊՕՂՈՍ ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՇԱՅԻ
եւ բարերար՝ ՌԱՓԱՅԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ յիշատակին :
Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

×

Այրի Տիկին Տէր Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Վէնսան Տարաքճեան, Օր. Սօնիա Տէր Խաչատուրեան, ինչպէս նաեւ Տէր Խաչատուրեան եւ Տարաքճեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝
ՍՏԵՓԱՆ ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ :
Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Տիկին Մէսրիքեան Ռեփիկա կուգայ ծանուցանել իր մօր Ազատի Զալլաղեանի (Ամերիկա) մահուան Բ. տարելիցին, նաեւ բոլոր Զալլաղեան գերդաստանի զոհերուն (որոնք զոհ գացին 1915ի եղեռնին) որ Ս. պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի այս Երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 10ին Մարսիլիոյ Հայ Կաթ. Եկեղեցւոյ մէջ :
Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Հայուհեաց մասնախումբի տարեկան պաշտահանդէսը՝ Յունիս 28ին, Կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր :

Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 41-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ, ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ԲԱՑԱՌԻԿ ՇՈՒՔՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ, 14 ՅՈՒՆԻՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ԺԱՄԸ 21 ԻՆ
ՔԱԶԱ Տ'ԻԹԱԼԻԱՅԻ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԿԸ ԽՕՍԻՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ ԵՒ Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչը՝ ՍԱՐՀԱՏ ԳԻԼՃԵԱՆ
Կ'երգէ Փարիզէն՝ ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Արտասանութիւն՝ Օր. Է. Կարապետեան, Օր. Ա. Յարութիւնեան, Պ. Յ. Սարգիսեան, *ջութակ՝* Պ. Հրայր Գիլճեան, *դաշնակ՝* Օր. Է. Կարապետեան, *մեներգ՝* Օր. Ժագլին Փափազեան :

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ
Հ. ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՄԷԿ ՆԻՍՏԸ
(Ա. ՍԱՀԱԿԵԱՆ, ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Լ. ՇԱՆԹ, Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ, ՋՕՐ. ՍԻԼԻԿԵԱՆ — կ'արտասանեն իրենց պատմական ճառերը)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ԵՏՔ

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :
Այս Կիրակի ժամը երեքէն մինչեւ կէս գիշեր, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահը :
Գեղարուեստական բաժին: Կը նուագէ Թարխտ ԳԱՐԵԳԻՆ :
Հայկական պարեր Նոր Սերունդի կողմէ :
Կը մասնակցին ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ քոյրերը :
Հաղորդակցութիւն Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փլաստը լա Մէրի (Քաշան) :

ՊՕՐՏՕՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «Մուրատ» խումբի, Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը կը տօնուի այս Կիրակի ժամը 15ին, Կղերականներու սրահը :
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30-ին, Օթէլ Սկրիպի շքեղ սրահին մէջ, 20 Ավընիւ Ժորժ Քլէմանսօ, Նիս :
Կը խօսի ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք։ Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 14 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8418 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4319

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈ ԵՐԹԱՍ, ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ

Ամերիկահայ ազգային ծանօթ բարերար Մկրտիչ Տիգրանեան անցեալ տարի Հայրենիք օրաթերթին մէջ հրատարակած էր յօդուածաշարք մը՝ «Ինչո՞ւ կը քննադատենք» խորագրով, ուղղուած առաւելաբար Բարեգործականի դէմ։

Այդ յօդուածաշարքը այժմ իբրեւ գրքոյկ լոյս ընծայուած է հայերէն եւ անգլերէն լեզուներով, «անկեղծ եւ անկաշառ հեղինակին» արծարծած հարցերը «լայն հասարակական բոլոր խաւի ընթերցողներուն մատչելի դարձնելու անկեղծ փափաքով»։

Մեր ընթերցողները առիթ ունեցան մասամբ տեղեկանալու իր քննադատութեանց Բարեգործականի գործունէութեան մասին Լիբանանի շրջանին մէջ (Յառաջ, 9 Յունիս)։

Գրքոյկին հեղինակը ո՛չ միայն Հ. Բ. Ը. Միութեան «Բարեկամ անձ մը», այլ գործօն անդամ մըն է եղած։ Մօտէն ծանօթ է անոր պատասխանատու վարիչները եւ իրազեկ է անոր գործունէութեան։ Տարիներով «Բարեգործականի հանդէպ կատարած է իր խղճի պարտականութիւնները, նիւթական եւ բարոյական, ինչպէս որ թոյլատրած են պայմանները»։

Պ. Մ. Տիգրանեան, որ «բացարձակապէս որեւէ կուսակցութեան չի պատկանիր», իր քննադատութիւններուն մէջ վերջին ծայր անաչառ է ու առարկայական։ Զանոնք կը հիմնաւորէ անհերքելի փաստերով, ականատեսի վկայութիւններով, դէպքերու ճշգրիտ նկարագրութեամբ, յիշելով վայր, թուական ու ըթւանչան։

Սրտցաւօրէն կը մատնանշէ Բարեգործականի մէջ «եղած անկանոնութիւնները, աւելին մեխումները, որբերու, գաղթականներու, հիւանդներու, կարօտեալներու յատկացուելիք դրամներուն յումպէտս գործածութիւնը»։

Յիշելով Կիպրոսի Մելգոնեան Հաստատութեան, Աթէնքի, Հալէպի եւ այլ վայրերու մէջ կատարուած անկարգութիւններն ու զեղծումները, կ'ըսէ թէ «այսօր Բարեգործականը շեղած է իր բուն սկզբունքէն» եւ դարձած «մասնաւոր կազմակերպութիւն մը, աւելի դէշ, աւելի զզուելի, քան պիտակաւորեալ որոշ կուսակցութիւններ»։

Եւ կուգայ այն եզրակացութեան, որ Բարեգործականը իր դերը որոշած է այլեւս, հետեւեալ ձեւով.

«Հակառակիլ բոլոր ազգօգուտ գործերուն, որոնք ռամկավար - համայնավար ուղղութիւն չունին»։

Փա՞ստ։ Բազմաթիւ են անոնք։ Յիշենք միայն որ դադրեցուցած է «Յունաստանի թշուառ Հայերուն գաղթական նպաստը», որովհետեւ տեղւոյն ազգային իշխանութիւնն ու ժողովուրդը չեն ուզած ընդունիլ «հակահամայնավարական եւ որոշ նպատակներով զրկուած ապիրատ առաջնորդ մը»։ Դադրեցուցած է նաեւ «ազգին դրամէն եղած յատկացումը Անթիլիասի Ժառանգաւորաց վարժարանին, ուր շուրջ յիսուն ազնիւ երիտասարդներ ուխտած են ազգին ծառայել»։

Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ Պ. Ալեք Մանուկեան դեռ չէր արտասանած իր համբաւաւոր «վճռական պատգամ»ը՝ երբ Պ. Տիգրանեան գրի կ'առնէր իր յօդուածաշարքը։ Այլապէս դեռ շատ ըսելիքներ պիտի ունենար։

Այդ «պատգամ»ին դէմ ընդվզած են նոյնիսկ Բարեգործականի մեր շրջանի պատասխանատու վարիչները, մերժելով հրատարակել զայն իրենց պաշտօնաթերթ Շինարարին մէջ։

Յո՞ երթաս, Բարեգործական։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

17ՐԴ ՆԻՍՏՆ ԱԼ ԱՊԱՐԴԻՒՆ ԱՆՑԱՒ

★

ԿՐՈՄԻՔՕ ՄԻՇՏ ԺԽՏԱԿԱՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԺՈՂՈՎԸ ՅԵՏԱՁԳԵԼ

Հինգշաբթի օրուան փոթորկոտ նիստէն ետք, երբ հազիւ կարելի եղած էր վերջնական խզումի մը առաջքն առնել, Ուրբաթ օր, 17րդ նիստին, կացութիւնը աւելի ծանրացաւ՝ փոխանակ մեղմանալու։

Անգլիոյ եւ Ամերիկայի ներկայացուցիչներուն ճիգերը ի դերեւ ելան։

Ժողովին կը նախագահէր Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լոյտ, որ առաջին խօսողը եղաւ։

Շեշտելէ ետք վերջերս ստեղծուած յուսատու մթնոլորտին վրայ, Լոյտ աւելցուց.— Կը թուէր թէ որոշ յառաջդիմութիւններ կարելի էին։ Բայց Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի օրուան Կրոմիքոյի խօսքերը, ըստ երեւոյթին, մեր աշխատանքը ոչնչացուցին։ Իրեն, ինչպէս նաեւ միւս պաշտօնակիցներուս կ'առաջարկեմ մոռնալ վերջին երկու օրերը եւ բանակցութեանց վերսկսիլ»։

Իր կարգին Հերթըր բարեկամեցողութեան փորձ մը եւս ըրաւ։ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը առաջարկեց որ Կրոմիքօ անձնապէս իրեն ըրած յայտարարութիւնները կրկնէ հանրութեան առջեւ.— Խորհրդային նախարարը ըսած էր թէ իր վերջին առաջարկները ոչ սպառնալիքի եւ ոչ ալ վերջնագիրի բնոյթ ունէին։

Կրոմիքօ քմծիծաղով մը պատասխանեց Լոյտի եւ Հերթըրի։

Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը ըսաւ թէ Արեւմտեաններն էին որ առաջին անգամ գործածեցին վերջնագիրի մեթոտը։ Յայտարարեց թէ Մեծերու ժողովը պէտք է կարգադրէ առկախ հարցերը եւ դատապարտեց բոլոր անոնք՝ որոնք Արտաքին նախարարներու ժողովի արդիւնքին կը կապեն Մեծերու հանդիպումը. «Անոնք որ կ'ուզեն ընդդիմանալ կառավարութեանց ղեկավարներու ժողովին՝ ծանր պատասխանատուութեան մը տակ կը մտնեն, նման ժողով մը սակարկութեան առարկայ չի կրնար ըլլալ»։

Ուշագրաւ է սակայն Կրոմիքոյի հետեւեալ յայտարարութիւնը, որ երկու անգամ կրկնուեցաւ միեւնոյն նիստին մէջ.— «Խորհրդային կառավարութիւնը որեւէ ձեւով համաձայնագիր մը պիտի չստորագրէ որ Պերլինի ներկայ վարչակարգը կրնայ մնայուն դարձնել»։

Ծանրակշիռ յայտարարութիւն մը։ Կը սպասուէր որ Սելվին Լոյտ պատասխանէ՝ ցոյց տալու համար թէ այդ ձեւով որեւէ համաձայնութիւն անկարելի կը դառնայ։

Կը սպասուէր նաեւ, որ Հերթըր պատասխանէ եւ Կրոմիքոյի ուշադրութեան յանձնէ Նախագահ Այզընհաուըրի յայտարարութիւնը՝ ուր յստակօրէն կ'ըսուի թէ Մեծերու ժողովը Արտաքին նախարարներու բանակցութեանց արդիւնքէն կախում ունի։

Բայց ոչ մէկը եւ ոչ ալ միւսը պատասխանելու անհրաժեշտութիւնը զգացին։

Կրոմիքոյի յայտարարութեան պատասխանը տուաւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ։ Ցաւ յայտնեց՝ որ խորհրդային ներկայացուցիչը ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ իր յայտարարութեամբ։ Ըսաւ թէ այլեւս յոգնեցուցիչ դարձած էր մտահոգութիւնը եւ աւելցուց.— Այս բոլորը մեզի տեղ մը չեն ա–

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

★

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԵՒ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ

Կառավարութիւնը վճռական միջոցներու կը դիմէ առաջքն առնելու համար Երեքշաբթի օրուան գործադուլներուն։

Առաջին առթիւ որոշած էր արդէն պետական զրուման ենթարկել ուղեվարները եթէ այս վերջինները յետս կոչում չընէին եւ որոշէին անպայման իրենց աշխատանքը դադրեցնել Երեքշաբթի։

Ուրբաթ իրիկուն Վարչապետ Տըպրէ ձայնասփիւռի ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— «Յառաջիկայ շաբաթը՝ երկրին եւ անոր ապագային համար կրնայ վճռական ըլլալ։ Հարցը այս է.— Երկրին տնտեսական վերականգնումը եւ դրամական կայունութիւնը։ Եւ այս ամբողջը կ'ուզէք խնդրոյ առարկայ ընել արհեստակցական պիտակին տակ քաղաքական մարզանքներ փորձելով։

Վերականգնումը իրական է։ Միշտ արտասահմանէն փոխառութիւններ ընելէ յետոյ, այսօր այլեւս դրամ փոխ չենք առներ։ Արտադրութեան ցուցանիշը միշտ կը բարձրանայ։

Անգործներու թիւը կը պակսի։ Աշխատանքի տեւողութեան միջինը կը բարձրանայ։ Այս արդիւնքները թոյլ տուին կառավարութեան որ տէր մնայ իր խոստումներուն։ Ընկերային ապահովութեան սահմանագինը՝ 3000 ֆրանքի, ջնջեցինք։ Ընտանեկան նպաստները բարձրացուցինք։ Բայց կառավարութիւնը պարտի ընդգծել որ յաջողութեան սկիզբն է միայն։ Յաջողութիւնը տեւական կ'ըլլայ միայն յարատեւման եւ յամառութեան շնորհիւ։

Բայց այս վերականգնումը հակառակորդներ ունի։ Եթէ 15 օրը անգամ մը, կամ ամէն ամիս գործադուլի շարժումներ ըլլան։ Կը յուսան, այս ձեւով, խանգարել տնտեսական կեանքը եւ առաջ բերել ընկերային դժգոհութիւններ։ Զբօսաշրջիկները որոնք կը պատրաստուէին Ֆրանսա գալ, կ'երթան ուրիշ երկիրներ։

Կառավարութիւնը պետութեան պատասխանատուն է։ Թոյլ չի կրնար տալ որ գործադուլները տեղաւորուին հանրային սպասարկութեանց մէջ։ Որպէսզի պետական սպասարկութիւն մը գործադուլ ընէ շատ ծանր պարագաներ պէտք են, եւ ամէն ոք գիտէ թէ այդ չէ կացութիւնը։

Ոչ ոք թող հաշիւ ընէ, ոչ այս պարագային մէջ, ոչ ալ ուրիշ որեւէ պարագայի մէջ, կառավարութեան թուլութեան վրայ։ Կ'ուզեմ յուսալ որ մինչեւ Երեքշաբթի իմաստութիւնը պիտի յաղթէ»։

Շաբաթ կէսօրէ յետոյ հանդիպումներ նախատեսուած էին վարչապետին եւ ոչ-Սէժէթիսթ (համայնավար) ընկերակցութեանց պատասխանատուներուն հետ։

X Փոյի մէջ ուր տեղի կ'ունենայ արմատականներու համագումարը, Ֆելիքս Կայեար յայտարարեց.— «Մեր կուսակցութիւնը որ բախտ ունի, առաջին անգամ ըլլալով, կառավարութեան չմասնակցելու՝ պիտի կարենայ լուրջ բանով զբաղիլ»։ Եւ աւելցուց նոյնքան սրամտութեամբ.— «Կառավարական այս կուսակցութիւնը որ կառավարութեան մէջ չէ ուրիշ առաքելութիւն չունի եթէ ոչ պատրաստել վաղուան կառավարութիւնը»։

Ստորին Փիրէնեաններու երեսփոխանը ըսաւ յիշելով Հանրի Դ. թագաւորը.— Իսկական արմատական մը չէ՞ր Հանրի Դ. որ մեզի տուաւ հողամշակութիւնը նոյնքան բարգաւաճ որքան իր հրովարտակները»։

X Կրթական նախարարը, պաքալորէաժի բարեփոխման համար կարեւոր ծրագիր մը պատրաստած է։

"ՍՏԱԽՕՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԸ"

ՔՈՆՐԱՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ

★

Ինչպէս կ'երեւի մտքերը հանդարտած չեն Գերմանիոյ մէջ եւ Ատընաուըր – Էրհարտ բանավէճը կը շարունակուի։

Էրհարտ կը պնդէ որ Ամերիկա մեկնելէն առաջ, ոչ մէկ բան նախատեսել տուած էր իրեն թէ Ատընաուըր նման որոշում մը կրնար տալ իր բացակայութեան։

Ատընաուըր Ուրբաթ օր յայտարարեց խորհրդարանին առջեւ թէ երբ, Յունիս 1ին, տնտեսական նախարարը Ամերիկա կ'երթար գիտէր արդէն թէ ինք՝ Ատընաուըր, որոշած է վարչապետ մնալ։

Այս իսկ պատճառով կուսակցութեան քարտուղարը՝ Կարլ Մոմմըր ցատկեց իր տեղէն եւ պոռաց.— «Ստախօս վարժապետը»։ Անմիջապէս կարգի հրաւիրուեցաւ, կարելի չէ հանդուրժել նման որակումներու, շեշտեց պաշտօնական խօսնակը։

Էրհարտ յայտնեց խորհրդարանին թէ Մայիս 26ին, Ատընաուըր ըսած է որ միշտ թեկնածու է նախագահութեան։ Եւ աւելցուց.— «Նիւ Եորք մեկնելէս ութ ժամ առաջ, կրկին տեսայ Ատընաուըրը, ոչ մէկ ձեւով ինծի հասկցուց թէ միտքը փոխած է»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԵՐՀԱԹ ԱՊԱՍ Նիւքոսալիա կատարած իր այցելութենէն ետք վերանորոգեց չէզոք երկրի մը մէջ ֆրանսական կառավարութեան լիազօր ներկայացուցիչին հետ հանդիպում մը ունենալու իր առաջարկը։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ Ալժերիացի մը հետապնդելու ատեն ձերբակալուած ֆրանսացի երկու ոստիկանները ազատ արձակուեցան։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ դրամատան պաշտօնեաներու գործադուլը կը շարունակուի 57 օրէ ի վեր։ Կռիւներ ու ձերբակալութիւններ կը պատահին գրեթէ ամէն կողմ։ Ամէնէն ուշագրաւը սակայն՝ փերոնականներու կողմէ հրապարակուած գաղտնի զեկոյց մըն է, որ կը պարունակէ 1958 Փետրուարին Նախագահ Ֆրոնտիզիի եւ նախկին նախագահ Փերոնի միջեւ կնքուած համաձայնութեան մը պատճէնը։ Արդարեւ, Փերոն եւ Ֆրոնտիզի նախագահական ընտրութիւններէն անմիջապէս առաջ համաձայնած էին՝ որ Փերոնականները քուէարկեն ի նպաստ Ֆրոնտիզիի։ Փոխարէն, նոր նախագահը խոստացած էր վերջ տալ հակափերոնական շարժումին։ Փերոնականները այսօր կը դատապարտեն Ֆրոնտիզին որ իր խոստումը չէ յարգած։ Արժանթինի Ներքին նախարարութիւնը հերքեց նման համաձայնագրի մը գոյութիւնը, իսկ Փերոն, որ աքսորի մէջ է, հաստատեց զայն։

ՎԵՆԵԶՈՒԷԼԱ դիւանագիտական իր յարաբերութիւնները խզեց Տոմինիկեան Հանրապետութեան հետ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Աւստրիոյ միջեւ առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Պատերազմական նախարար Մալինովսքի Վիէննայի մէջ այցելութիւն մը տուաւ աւստրիական զինուորական կեդրոններուն։

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ եւ Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի քանի մը այլ անդամներ Մոսկուայի բրիտանական դեսպանատան մէջ Էլիզապէթ Բ. Թագուհիի տարեդարձին առթիւ տրուած հացկերոյթի մը ներկայ եղած են առջի օր։

ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ բողոքեց Հնդկաստանի կառավարութեան որ Վարչապետ Նեհրու ոչ-բարեկամական յայտարարութիւններ ըրած է Ժընեւի կառավարութեան մասին։

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

"ՈՒՄ" ՈՒ "ԿՈՐ" ՀԱՅԵՑԻ ԵՒ ՀԱՐԱԶԱՏ

Ե․

Երեւանի արդի քերականները կը սիրեն պարծիլ իրենց ... դերբայագիտութեամբ: Պէտք է խոստովանիլ թէ երկար ուսումնասիրութիւններ կատարած են, ինչպէս կ'ըսէ Աբրահամեան, «դերբայների քերականագիտական ըմբռնման ու արժէքաւորման ուղղութեամբ» (Հայերէնի դերբայները եւ նրանց ձեւաբանական նշանակութիւնը » էջ 38): Իր կարգին, Գուրգէն Սեւակ կը գրէ․ «Մեր դպրոցական քերականութիւնն այդ կնճռոտ հարցը միայն վերջին տարիներս լուծեց, բայց իբրեւ խօսքի մաս առանձնացնելով թէ ստորոգեալից, թէ մանաւանդ նախադասութիւնից, բայի մէջ դիտելով երկու դրսեւորում, արտայայտութիւն կամ ձեւ, այն է՝ եղանակային կամ դիմաւոր բայեր, եւ անդէմ բայեր կամ դերբայներ, (ժամանակակից Հայոց լեզուի դասընթաց, էջ 295, եւ ժամանակակից Հայոց լեզուի տեսութիւն, էջ 179): Աւելի մանաւորելով՝ «բայը խոնարհւում է ըստ մեծի մասին դերբայների միջոցով․ առանց դերբայի՝ հայերէնում չկայ բայի կատարեալ խոնարհում»:

Ի՞նչ է դերբայը, եւ ինչո՞ւ այսքան կարեւորութիւն կ'ընծայուի դերբային:

Ա․ Ղարիբեան խոնարհում կը կոչէ «բայի փոփոխութիւնը դերբայական եւ եղանակային ձեւերով»: Գուրգէն Սեւակ կը սրբագրէ․ «Մինչդեռ եղանակային ձեւը խոնարհւում է, դերբայը չի խոնարհւում»: Աւելին՝ Գուրգէն Սեւակ, որ դերբայ կը կոչէ միայն «բային անդէմ ձեւը», կը ճշդէ թէ դերբայը կրնայ հոլով առնել:

Այժմ, արեւելահայերէնը կը համրէ եօթը դերբայ, (օրինակ, ըստ բայերու ել եւ ալ վերջաւորութեան՝ երկու բայով)․

1․— Անորոշ դերբայ, — գրել, կարդալ:

2․— Անկատար դերբայ,— գրում, կարդում, նաեւ գրելիս, կարդալիս:

3․— Ապառնի դերբայ,— գրելու, կարդալու:

4․— Վաղակատար դերբայ,— գրել, կարդացել:

5․— Յարակատար դերբայ, — գրած, կարդացած:

6․— Ենթակայական դերբայ,— գրող, կարդացող:

7․— Ժխտման դերբայ (կամ բղձական դերբայ),— (չեմ) գրի, (չես) կարդայ:

Այստեղ մեզ կը հետաքրքրէ անկատար դերբայը, որու հարազատութեան մասին է Պ․ Անդրանիկ Բաբերդեանի դիտողութիւնը:

Այժմ տեսնենք թէ ի՛նչ ձեւով կը ներկայանայ անկատար դերբայը՝ խոնարհման մէջ:

Անորոշ դերբայը, որ «ընդունելութիւն» կը կոչուէր ի հնումն, կը ճանչցուի ԵԼ կամ ԱԼ ածանցով՝ որ կը դրուի իբրեւ բայավերջ: Օրինակ՝ ԳՐԵԼ կամ ԿԱՐԴԱԼ:

Անկատար դերբայը կը կազմուի ՈՒՄ ածանցով, որ կը դրուի բայերուն ծայրը՝ ԵԼ կամ ԱԼ ածանցներուն տեղը,— ԳՐԵԼ, անորոշ դերբայը, այսպէս կը դառնայ ԳՐՈՒՄ, անկատար դերբայ: (Գալ, լալ, տալ բայերը ՈՒՄ չեն առներ, այլ՝ ԻՍ, առանց փոփոխութեան, եւ այսպէս կը ստանան գալիս, լալիս, տալիս ձեւերը, — շատ կարեւոր է այս ԻՍը ձեւին հնութիւնը ճշդելու տեսակէտով):

ՈՒՄ վերջաւորութիւնը ստանալէ ետք, անկատար դերբայները կը խոնարհուին ԵՄ էական բայով,— ահա այստեղ է որ արեւելահայ քերականագէտները կը պարծին իրաւամբ թէ լուծած են կարեւոր ու «կնճռոտ» հարց մը: Հին քերականները դերբայներուն կուտային գոյականի, ածականի, նոյնիսկ մակբայի արժէք, ընդհակառակն նորերը կ'ըսեն թէ դերբայը բայաձեւ է միշտ, թէ խոնարհում չկայ առանց դերբայի: Այլ խօսքով, դերբայի բաշխում պէտք չէ կատարել՝ մաս մը կոչելով ածական, մաս մը՝ մակբայ: Եթէ դերբայը մակբայ համարուի կամ ածական, գալիս եմ կամ գրած եմ խօսքին մէջ բայ կը մնայ միայ ԵՄը՝ ճիշդ ինչպէս ուրախ եմ խօսքին մէջ, այնպէս որ արեւելահայերէն շարահիւսութիւնը կը դառնայ, փրիմիթիֆ ժողովուրդներու խօսակցութեան ձեւով, առանց բայի խօսելու ձեւ մը: Ամէն դպրոցական գիտէ թէ կարելի չէ խօսք կազմել՝ առանց բայի, (գրեցինք արդէն թէ բայ կը նշանակէ խօսք),— ահա թէ ինչո՞ւ Երեւանի արդի քերականները դերբային կուտան բայական կատարեալ արժէք, որով միայն կ'իմաստաւորուի որ եւ է շարահիւսութիւն:

«Դերբայների քերականագիտական նոր ըմբռնման ու արժէքաւորման» այս նըպաստը ծնունդ կուտար երկու կարեւոր հաստատումներու․

1․— «Գիտականօրէն ապացուցուած է որ դերբայական ՈՒՄ վերջաւորութիւնը ներգոյական հոլովի ՈՒՄ վերջաւորութիւնն է» (Գուրգէն Սեւակ, ժամանակակից Հայոց լեզուի դասընթաց, էջ 294):

2․— «Անկատար դերբայի ՈՒՄ դերբայական ձեւոյթը պատկանելի հնութիւն ունի» (Ա․ Աբրահամեան, Հայերէնի դերբայները եւ նրանց ձեւաբանական նշանակութիւնը, էջ 80):

Անմիջապէս աւելցնենք, այստեղ, թէ առաջին հաստատումը կատարելու պատիւը կը պատկանի Հ․ Արսէն Այտընեանի․ «ՈՒՄ բայակերտ մասնիկը նոյն պատառականին հոլովմանց ներգոյականն է․ եւ խօսում եմ, այնպէս մերձաւոր ներկայ է՝ ինչպէս գրաբար աներեւոյթ ներգոյականով ի խօսել եմ» (Տես Քննական քերականութիւն, Նախաշաւիղ, տպ․ 1866, էջ 203): Նոյն հաստատումը կը կատարէ Հ․ Ղեւոնդ Յովնանեան․ «Յայտնի է թէ գրաբարի մէջ այս ՈՒՄ վերջաւորութիւնըն նաեւ ի հնագոյն եւ ընտրելագոյն գրուածս, մանաւոր դիպուածոց մէջ, ներգոյական հոլով կը ձեւացնէ, եւ շատ սովորական է յայժմու արեւելեան բարբառ եւ ի գաւառականս ինչ» (Հետազօտութիւնք նախնեաց ռամկօրէնի վրայ, տպ․ 1897, էջ 81): Նոյն տեսակէտը Ս․ Սարգսեանցի մօտ․ «Նոր հայերէնի արեւելեան մասումը այս ժամանակը (սահմանական եղանակ ներկայ) կազմըւում է ՈՒՄ վերջաւորութեան միջոցով․ որ դնւում է բայի արմատի վրայ: Այդ ՈՒՄը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ ներգոյական հոլովի վերջաւորութիւնը որը աւելանալով բայի արմատի վրայ՝ ցոյց է տալիս այդպիսով առարկայի գործողութեան կամ կրելութեան մէջ գտնուելը: Դորա ներգոյական լինելը ապացուցանւում է փոքր ի շատէ եւ նորանով որ այն բայերը, որոնք չեն ընդունում ՈՒՄ վերջաւորութիւնը, փոխարինում են նորան աներեւոյթ եղանակի այն ձեւով, որը համապատասխանում է ներգոյական հոլովին՝ միայն այն զանազանութեամբ, որ այդ ներգոյական հոլովը ցոյց է տալիս առարկայի գործողութեան ժամանակի մէջ գտնուելը․ այդ այն ձեւն է, որ վերջանում է ԼԻՍ կամ աւելի ճիշդն ասած ԻՍ՝ գրելիս, տալիս, լալիս» (Ագուլեցոց բարբառը, Զօկերի լեզուն, տպ․ Մոսկուա, 1883, էջ 112): Այս տեսակէտին պատմութիւնը ամբողջացնելու համար, յիշենք նաեւ Գրիգոր Վանցեանի ուսումնասիրութիւնը, «Ում» մասնիկի ծագումը, հրատարակուած «Հանդէս հայագիտութեան» պարբերականին մէջ (հայերէն եւ գերմաներէն լեզուներով), տպ․ Մարպուրկ, 1902, Բ․ էջ 166)․— Այստեղ Վանցեան քննութեան կ'առնէ Ս․ Սարգսեանցի տեսակէտը: Վերջապէս Ա․ Մէյեէի տեսակէտը (տես Բանասէր, 1900, էջ 101), որ «ում» վերջաւորութեամբ «ընդունելութեան» (փարթիսիփ – դերբայ) ծագումը կը տանի մինչեւ հին հայերէնին ակունքը:

Գալով ժամանակակիցներուն, նոյն տեսակէտն ունին Ս․ Ղազարեան (Հայոց լեզուի համառօտ պատմութիւն, 1954, էջ 347), Ա․ Ղարիբեան (Հայ բարբառագիտութիւն, 1953, էջ 164), Ա․ Գրիգորեան (Հայ բարբառագիտութեան դասընթաց, 1957, էջ 149): Միայն երիտասարդ մը, Վարագ Առաքելեան, (ժամանակակից հայերէնի հոլովների եւ հոլովական կապակցութիւնների իմաստային առումներ, 1957), կը յանդգնի ըսել թէ ներգոյական հոլովը «մեր լեզուի ամենանոր հոլովներից է» (էջ 165), թէ «ներգոյականը հայերէնում ՈՒՇ է առաջացել» (էջ 167), թէ «ներգոյականը լինելով ՆՈՐ հոլով՝ չունի այնքան իմաստային նրբութիւններ ու բազմազանութիւններ, որքան միւս հոլովները» (էջ 169):

Յաջորդով՝ բոլոր այս տեսակէտներուն քննութիւնը հին ու նոր մատենագրական վկայութիւններով:

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ

«ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ», Ջ․ տարի 1959, Պէյրութ

●

Տարեգիրքերը կամ տարեցոյցները, ինչպէս իրենց անունն ալ ցոյց կուտայ, տարեկան հրատարակութիւններ են, որոնց ընթերցողները, որքան ալ անոնց թիւը սահմանափակ ըլլայ, անհամբերութեամբ կը սպասեն:

Պոլիսը դասական կեդրոնն էր այս հրատարակութիւններուն, որոնց կ'ընկերանային միեւնոյն ատեն Ս․ Փրկչի Ազգ․ Հիւանդանոցի սեփականութիւնն եղող Գրպանի Օրացոյցները: Անոնցմէ կը գըրկուէին մանաւանդ, իբրեւ նուէր, ընտանիքի անդամներու, ազգականներու եւ բարեկամներու, նոր տարին շնորհաւորող բարեմաղթութիւններով: Ցրուիչը ժամացոյցի ճշդութեամբ կը բերէր կապոյտ թուղթով կազմուած օրինակներէն, ամէնէն յետին գիւղն անգամ:

Անձկութեամբ կը բացուէին այդ փոքրիկ ծրարները, որոնց մէջ յաճախ ծրարուած կ'ըլլային հնաւոր պանդուխտներուն կարօտները: Ընդխտակցութեան եւ մարդոց միամտութեան մէջ առինքնող ու սրտաբուխ բան մը կար: Գրեթէ այն ատեն կը զիտակցէին թէ նոր տարին եկած է, կաղանդը իր ձիւն ու ձմեռով, ցուրտ ու սառոյցով...: Նորէն լոյս կը տեսնեն նըման գրպանի օրացոյցները, բայց անոնք չունին նոյն հրապոյրն ու կարօտը:

Գրական խնջոյքի մը ակնկալութեամբ կը սպասուէին մանաւանդ տարեգիրքերը: Այսօր ձեւը նոյնն է, բայց փոխուած են անոնց տարազն ու բովանդակութիւնը: Արդի ընթերցողը գրականութիւն եւ արուեստ չի փնտռեր տարեկան այդ հրատարակութիւններուն մէջ: Մարդիկ ուրիշ պահանջներ ունին: Գործնականութիւնը տիրապետող է ամէն բանի մէջ: Ժամանցի եւ զբօսի բաժինները աւելի շատ ընթերցող ունին:

Կարօ Գէորգեան իր գործնական ոգիով եւ հին աւանդութիւնները յարգողի դերով այս տարի ալ հրապարակ հանեց, թէեւ քիչ մը ուշ, իր տարեգիրքը: Ան կը շարունակէ կէս մնացած աշխատանքը ուրիշներուն, որոնք իրմէ առաջ, վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին արտասահմանի մէջ փորձած էին նման հրատարակութիւններ: Փարիզի մէջ «Կեանք եւ Արուեստ», «Զուարթնոց» եւ «Ֆրանսահայ Տարեգիրք»: Պոստոնի մէջ «Հայրենիք» տարեգիրքը, Պէյրութի մէջ «Մըտաւորականներու տարեգիրքը», Պոլիս «Երջանիկին տարեգիրքը», որ կը շարունակուի տակաւին, «Յունահայ» տարեգիրքը, եւ «Հայուն տարեգիրքը» Նիս:

Կարօ Գէորգեան պատնէշին վրայ է եւ տարուէ տարի աւելի կը ճոխացնէ իր հրատարակութիւնը: Կը ջանայ բազմաթիւ ընթերցողներու գոհացում տալ: Հետզհետէ ան կը դառնայ արտասահմանի գաղութներուն կենդանի պատմութիւնը, մըշակութային տնտեսական եւ ընկերային կեանքի բաժիններով: Այս տարուան հատորին մէջ Ֆրանսահայութիւնը կը ներկայանայ:

Գրական աշխարհը իր այլազան բովանդակութեամբ, բայց անհաւասար կերպով, ճոխ է եւ զանազան գլուխներէ կը բաղկանայ: Հայաստանի գրողներէն ունինք Վահան Թոթովենցը, Վ․ Նորենցը, Յովհ․ Շիրազը, Գուրգէն Մահարին, Հրաչեայ Քոչարը, Վ․ Ալազանը, Աշոտ Գրաշին, Վ․ Խեչումեանը, Գ․ Սարեանը, Վ․ Անանեանը, Լիսի Թարգուլը եւ Ար․ Դարբնին:

Բաղդատմամբ Հայաստանի գրողներուն, արտասահմանեան գրողներուն մասնակցութիւնը շատ աննշան է: Կ․ Մեհեան թատերական տեսարան մը կը ներկայացնէ, «Սէրը ինչպէս որ է»: Բանաստեղծութիւններ ունին Արսէն Երկաթ եւ Արբէն Սեւան: Նշան Պէ–

ՕՐԱԳՐԻ ԷՋԵՐ

★

Յունիսի տաք առաւօտով, աշխատանոցս զով է: Խոտի հին շտեմարան մըն է, հաստ պատերով եւ խորունկ ու կլոր առաստաղով մը:

Տանուտէրս, որ Փարիզ է, յարդարած ու բնակելի դարձուցած է այս հին շտեմարանը, թողնելով միայն այն, ինչ որ կը պահէ անոր հնութիւնը: Նոյնպէս անոր սեւցած հաստ փայտերով դուռը, եւ զայն փակող ժանգոտած շղթաները:

Գետինը կարմիր ու դեղին կղմինտրներ կան, մաշած քարերով աղբիւրին քով,— Ջուրը կուգայ լեռներէն:

Խոշոր կարմիր սոֆա մը ունիմ, դաշնակ մը, գիրքեր, բարձեր ... Այս բարձերս քանի երկիրներ տեսած են, եւ քանի մենակեացի սենեակներուս պատերուն երկայնքը շարուած են, զանազան սոֆաներու վրայ: Լաւ բարեկամներ են այս կարմիր, կանաչ բարձերը ...

Անցեալները նամակի կապոյտ տուփ մը գնեցի եւ կախեցի հին դուռին վրայ: Է՛հ, թերեւս նամակներ գային... բայց առած օրէս ի վեր պարապ է ...

Սակայն, անոր յատակի պղինձը այն տեսակ գոյն մը ունի, որ երբ նայիս, պահ մը նամակ կը կարծես: Եւ յուսախաբութիւնդ աւելի մեծ կ'ըլլայ, երբ կը տեսնես որ նամակի գոյն ունեցող պղինձ է միայն ...

Ամէն պարագայի, սակայն, այդ նամակի տուփը կ'օգնէ, որ առաւօտները ցատկեմ անկողինէս, եւ բանալիները ձեռքս, նախ բանամ շղթաներով կապուած հին դուռս, եւ յոյսով յամառ ակնարկ մը նետեմ տուփէն ներս ...

Եւ նաեւ կ'օգնէ որ, երբ իրիկուան, վարի գիւղը իջած ըլլամ, փարիզեան թերթեր գնելու, գիւղին օրհնեալ միակ գրավաճառէն, եւ երկար թափառիմ նոր տպուած գիրքի հոտով լեցուած փոքրիկ խանութին մէջ, յոյսը՝ որ թերեւս երեկոն բան մը բերած ըլլայ նամակի տուփիս մէջ, ինծի կ'օգնէ որ աւելի դիւրութեամբ մագլցիմ գիւղին ցից զառիվերն ի վեր...

Այդ տեսակի երեկոյ մը եղաւ երէկ: Բայց վերադարձիս, ոչ միայն նամակի տուփս պարապ էր, եւ պղինձը բոլորովին պղինձ կ'երեւար այս անգամ, այլ ճերմակ կատուս իսկ տեղէն չշարժեցաւ, եւ ինծի ընդառաջ չեկաւ, ինչպէս միշտ, երբ բացի աշխատանոցիս դուռը, եւ ներս մտայ հառաչով մը, որ խառնուրդ մըն էր մարդկային յուսախաբութեան, եւ անոր անմիջական դարմանը մեր փիլիսոփայական լաւատեսութեան ... Թէ ինչո՞ւ նամակ չկար: Ապահովաբար կը կորսուէին ինծի ղրկուած բոլոր նամակները, տուփս կախուելէն ի վեր ...

Բայց թէ ինչու կատուս տեղէն չշարժեցաւ, եւ չեկաւ զիս դիմաւորելու ամէն օրուան պէս, այդ իմ յանցանքս էր:

Առաւօտուն, դէշ գաղափարը ունեցած էի գինքը տփելու, որովհետեւ ժամերով կորսուած էր հեռուի դաշտերուն մէջ, իր սիրահար, ուսուցիչի նմանող, անգործ գոյնով կատուին հետ, եւ վերադարձած՝ փայտագոյն ականջները կաս կարմիր, եւ ճերմակ մուշտակը՝ ածուխի գոյն ...

Եւ իրաւունք ալ ունէի:

Բայց, անշուշտ, կատու ըլլալը ըսել չէ միայն զարդանկարային կացքով պառկիլ սոֆային կարմիր բարձերուն վրայ, եւ սփինքսային հանդարտութեամբ մը, կարծես ժամերը կեցնել աշխարհին վրայ ...

Այլ, կատու ըլլալուն մէկ շատ կարեւոր մասն ալ կը կազմէ անշուշտ դաշտերուն մէջ կորսուիլ իր սիրահարին հետ ...

Եւ երբ տփեցի եւ բանտարկեցի զինքը իր այս մեղքին համար, ատոր համար ընդ առաջ չեկաւ ինծի այս իրիկուն, իմ կատուս:

Եւ իրաւունք ալ ունէր ...

×

Եւ ինչ հրաշալի բան, ողջ ըլլալ այս աշխարհին վրայ, եւ Յունիսի երկար իրիկունով մը, Փրովանսի հին գիւղի մը բարձունքէն, կանաչցող Միջերկրականին նայիլ, ու Պախ նուագել ...

Պախ նուագել, լիովին զգալով էութեանդ մէջ, աշխարհին ու կեանքին հիանալի ներդաշնակութիւնը ու կշռոյթը...:

Պախին երաժշտութիւնը այդ կշռոյթին յստակ ու ներդաշնակ արտայայտութիւնն է ...

Պախին երաժշտութեան մէջ կայ, տիեզերքին անխմանալի մեծ ուժերուն հրաշալի ռիթմէն բան մը ...

Ինչպէս հրաշքին մէջ վարդի մը, որ կը բացուի ու կը մեռնի իր ցօղունին վրայ ..

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

չիկթաշլեանի աշխատակցութիւնը Երգիծանք – Ծիծաղի բաժնին մէջն է, բայց մենք գրական բաժնին մէջ կ'առնենք, «Արտասանեց թէ չարտասանեց» խորագրով :

Գրական աշխարհին «Անտիպ – մոռցուած էջերն ու նամակները» մասնաւորապէս թանկագին էջեր են : Հոս արդէն տարեգիրքը իր դերին մէջն է, կուտայ մնայուն վաւերագիրներ : Խմբագիրը օգտուած է Փարիզի Նուպարեան Մատենադարանէն եւ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Թանգարանէն : Այսպէս անտիպ նամակներ եւ նիւթեր կան Մ. Մեծարենցէն, Պերճ Պռօշեանէն, Ալ. Փանոսեանէն, Բ. Քէչեճեանէն, Ա. Արփիարեանէն, Բ. Քէչեանէն, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանէն, Ար. Յարութիւնեանէն, Ղ. Աղայեանէն, Յ. Օշականէն, Գ. Կաւփարենցէն, Լէյլէն, Է. Ակնունիէն, Դ. Վարուժանէն, Գ. Զօհրապէն, Ռ. Զարդարեանէն եւ Պ. Ադամեանէն : Այլապէս թանկագին ոգեկոչումներ են Դ. Վարուժանի վիպական ամուսնութիւնն ու եղերական վախճանը ականատեսներու պատմածներով Լեւոն Լանիսի եւ Արամ Անտոնեանի կողմէն : Ասոնց կը հետեւի Կանի Համալսարանին մէջ տեղի ունեցած հանդիսութեան նկարագրութիւնը : Ուրիշ ոգեկոչում մըն է նաեւ «Խարբերդի նահատակներուն»ը պատմուած Շաւարշ Թաչճեանի կողմէն, որ վերջերս յանկարծամահ եղաւ Մարսէյլի մէջ : Յետ մահու հրատարակութիւն մըն է նաեւ Եղիա Գասպարեանի «Ոգիներ եւ Նախապաշարումները» :

Տարեգիրքին լաւագոյն բաժիններէն մէկն է նաեւ «Արուեստի աշխարհը», ուր կ'ոգեկոչուին հայ արուեստագէտներ, դերասաններ, երգիչներ եւ երգչուհիներ, երաժիշտներ, երգահաններ, ինչպէս նաեւ օտար բեմերու վրայ փայլող հայ տաղանդները :

Առանձին գլուխ մը յատկացուած է Հայաստանի բնական հարստութիւններուն, Երեւանի երկրաբանական թանգարանին, Հայաստանի վարիչներուն եւ մշակութային կեանքին : Վեցերորդ մասը, շուրջ 180 էջ նուիրուած է Ֆրանսահայ գաղութին, գրեթէ բոլոր մանրամասնութիւններով :

Յետոյ իրարու կը յաջորդեն կէս – բժշկական, Սարէն – ձորէն, երգիծանք – ծիծաղ, տարեշրջանի անցքերը եւ մահացութեան բաժինները : Աւելորդ է ըսել, ամբողջ հատորը ողողուած է անգամնելի նկարներով :

Կը շնորհաւորենք անխոնջ Կ. Գէորգեանը, որ ոչ մէկ զոհողութեան առջեւ կանգ առած է եւ գեղեցիկ գործ մը ներկայացուցած է հանրութեան :

Այսպիսի հրատարակութեան մէջ զգալի պակաս մըն է նիւթերու ցանկին լիակատար բացակայութիւնը : Չի բաւեր տալ բաժիններու ցանկը միայն. ամէն մէկ բաժին բազմաթիւ գլուխներու եւ նիւթերու կը բաժնուի : Ողբ. Թէոդիկի «Ամէնուն Տարեցոյց»ներուն նոյն պակասը միշտ զգալի եղած է : Նիւթ մը գտնելու համար մարդ ստիպուած քանի աւելի հատորներ պրպտել ու թերթատել : Միայն այս պակասով է որ կարելի է երկու հրատարակութիւններն իրարու նմանցնել, այլապէս երկու խմբագիրներու մտահոգութիւնը տարբեր եղած է միշտ :

Հատորին վերջը խմբագրութիւնը «Մեր գրագատներուն» ուղղուած քանի մը խորհրդածութիւններ ունի, իբր պատասխան եղած կարգ մը դիտողութիւններու : Ի՞նչ կ'ըսուի հոն. «Մենք, որ արտասահմանեան հայ գրողի սովէն կը տառապինք» : Ճիշդ չէ այս կարծիքը եւ իրականութեան չի համապատասխաներ : 1959ի հատորին 418 էջին վրայ ունինք Ֆրանսահայ մտաւորականներուն մէկ ցանկը, ուր կը հաշուենք քառասունի չափ մտաւորականներ, որոնց մէջ՝ Ֆրանսահայ վաւերական գրողներէն աւելի քան տասը դէմքեր : Ասոնց վրայ աւելցուցէք Ամերիկահայ, Եգիպտահայ, Լիբանահայ, Պոլսահայ եւ Իրանահայ բոլոր գրողները, եւ կ'ունենանք պատկառելի թիւ մը գրողներու : Այդ գրական երեւոյթին հետ ի՞նչպէս հաշտեցնել Կարօ Գէորգեանին աննպաստ կարծիքը, իբրեւ թէ արտասահման հայ գրողի սովէն կը տառապի : Չեմ անդրադառնար այլեւս վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին հրատարակուած բազմաթիւ երկասիրութիւններուն, մեծ ու պզտիկ, ընդարձակ կամ համառօտ, վիպական, բանաստեղծական, պատմական, բանասիրական եւ այլ հրատարակութիւններուն :

Անկախ այս դիտողութենէն, ընտանիքներուն մէջ պահուելիք եւ միշտ թերթատուելիք գեղեցիկ հատոր մըն է «Ամէնուն Տարեգիրք»ի նոր հատորը, ինչպէս նախորդները :

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԱՐԱՐԱՏ ԵՍ, ԻՄԱՑԻ՛Ր

★

Քանի լեզու գիտնաս, որդիս, այնքան
մարդ ես, իմացի՛ր,
Ամէն լեզուով ամէն ազգի կրծքին վարդ
ես, իմացի՛ր,
Բայց մայրենիդ թէ անաղարտ սոխակ
պահես վարդերում,
Սարերի մէջ, ազգիդ համար, Արարատ
ես, իմացի՛ր …

ԱՐԵՒՆ Ո՞ՒՐ Է

Երբ Մանուկ էի՝ միտք էի անում,
Թէ գիշերն արեւն ո՞ւր է չքանում
Բայց երբ մեծացայ
Ես նոր իմացայ,
Որ գիշերները արեգակն անշէջ
Սրտերի մէջ է սիրահարների,
Աչքերի մէջ է, գգուանքների մէջ,
Համբոյրների մէջ ու վերջը՝ բարի
Կոպերի տակ է օրօրոցների …

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՄԱՅԻՍ 28 ԵՒ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

ԽՄԲ.— Ահաւասիկ ճառը, զոր կարդաց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին ներկայացուցիչը Մայիս 28 հանդէսին մէջ, Փարիզ :

Անգամ մը եւս օտար բեմերէ կը խօսինք անկախութեան տարեդարձին առթիւ : 1918 Մայիս 28 նշանախօսք մը դարձած է Հայ ժողովուրդին համար, — Ազատութեան, անկախութեան եւ հաւասարութեան :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդը, իբրեւ հաւատարիմ դրօշակիրը Հայ ժողովուրդին, տարիներէ ի վեր վճռակամութեամբ կը պայքարի, սորվելով եւ սորվեցնելով ազգային մեր արժանիքները, Հայուն մեծութիւնը :

Ֆրանսայի բոլոր շրջաններուն մէջ, մեր ընկերները ոգի ի բոին կ'աշխատին Հայրենասիրութեան զգացումը վառ պահելու համար :

Մեր ճիգերուն, մեր յոյզերուն եւ պայքարին մէջ Մայիս 28ը փոթորկաշունչ երգ մըն է, որ ուժ կուտայ հոգիներուն, եւ կը շարժէ սիրտերը բոլոր անոնց, որոնք թմրած են եւ երազէ պարպուած :

Մայիս28ը կուգայ ըսել թէ Հայը գիտէ կռուիլ ու մեռնիլ հայրենիքի փրկութեան համար, Հայը գիտէ Հանրապետութիւն ստեղծել եւ դառնալ պետական ժողովուրդ :

Որքան քաղցր է եւ յուզիչ, այստեղ ազատ երկրի մը մէջ տեսնել թէ Ֆրանսան ինչպէս կը տօնէ իր ազատութեան տարեդարձը : Իսկ մենք, մեր Նոր Սերունդի երիտասարդներս, կը խանդավառուինք երբ կը մտածենք թէ նախորդ սերունդը, անապատէն ու արեան հեղեղներէն անցած կերտած է հայրենիք եւ Հանրապետութիւն :

Այդ Հանրապետութեան տարեդարձը տօնուած է Երեւանի փողոցներուն մէջ, հայ ժողովուրդը իր երգերն է խառնած զինուորական շեփորին :

Իսկ այսօր կը տօնուի օտարութեան մէջ :

Համալսարաններու եւ ընկերային կեանքին մէջ հասունցող երիտասարդութիւնը այսօր շատ լաւ գիտէ թէ ուրկէ կուգայ չարիքը :

Թուրքն ու Ռուսը կ'եղբայրանան երբ խնդրոյ առարկայ են Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը :

Երկուքն ալ կը ջարդեն, երկուքն ալ կը քանդեն, երկուքն ալ կը կողոպտեն, մեզի հետ ուրիշ ժողովուրդներ ալ կան, սակայն, որոնք կը հեծեն կարմիր լուծին տակ :

Ազատութեան համար պայքարած ու զոհուած ժողովուրդներ, որոնք հայ ազգին նման ինկած են ռուսական բռնատիրութեան ճիրաններուն մէջ :

Տկար չէ մեր ձայնը որ միացած է ազատութեան կարօտ միլիոնաւոր մարդոց աղաղակներուն :

Պայքարի սերունդ մըն է, որ կը թըրծուի չղթայակապ երկիրներու մէջ, ու անկէ դուրս :

Մայիս 28 Արեւելեան Հայաստանի անկախութիւնը խորհրդանշելով հանդերձ կը նշանակէ նաեւ հայ ժողովուրդին արդար պահանջը, Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրութիւնը :

Կ'ուզենք ունենալ մեր հողերն ու սահմանները իրենց ամբողջութեան մէջ :

Ահա այդ պայքարին մէջ զինուորագրուած ենք եւ մեր քայլերը կը նետենք հաստատ եւ ամուր :

Որովհետեւ գիտենք թէ այսօրուան Նոր Սերունդի անդամները վաղուան Հայաստանի ազատ ու երջանիկ քաղաքացիները պիտի ըլլան :

Կեցցէ Հայաստանը,
Կեցցէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՂԱԶԱՐ ՔԵՌԻ

Երկար, ճերմակ մօրուքով, փայտը ձեռքին, հին չուխան հագին, աչքերը ցաւոտ, մէջքը կորացած մի ծեր մարդ էր Ղազար քեռին : Միշտ լաւատես, միշտ լաւն ասող, հարեւաններին սիրտ տուող, դժբախտութեան դէպքում մխիթարող, ահա նա իր բնաւորութեամբ :

Երբ գայլը ընկնում էր հօտի մէջ եւ տասը – քսան ոչխար խեղդում, Ղազար ամին գնում էր իր գլխին վայ տուող տիրոջ մօտ ու մխիթարում.

— Էն որ մնացել է, գտած բան է : Անիրաւը կարող էր բոլորին կոտորել …

Որ մէկը ծառից ընկնում էր, ոտը ջարդում, Ղազար քեռու առաջին հարցն էր լինում.

— Հօ երկու ոտը չի՞ ջարդուել … Չէ՞ … դէհ փառք Աստծու, լաւ որ մ՞էկն է, թէ չէ կարող էր երկուսն էլ ջարդուել … էն ժամանակ ի՞նչ կը լինէր դրա օրը …

Որ մէկից գողերը մի անասուն էին տանում, Ղազար ամին տիրոջն այնպիսի խօսքեր էր ասում, որ սա ուրախանում էր, թէ ինչ լաւ է, որ մէկն են տարել, իսկ եթէ բոլորը տանէ՞ին …

Մարդուն հասած ամենածանր դժբախտութիւնն էլ կարող էր պատճառաբանել, արդարացնել :

— Ցաւը որ կայ, մարդկանց համար է : Մարդը որ իր ցաւը չքաշի, հօ էն սարը չի քաշելու, խրախուսում էր նա :

Մի անգամ էլ մի կին անտառում հաճար թափ տալիս ընկնում է ծառի վրայից ու մեռնում :

Ուրիշների հետ Ղազար քեռին էլ է գնում դէպքի վայրը : Ահով նայում է հաճարենու բարձր կատարին, նայում է նրա տակի ձորում կուտակուած քարերին, որոնց վրայ ընկել ու ջախջախուել էր կինը եւ գլուխն օրօրելով ասում է.

— Էլի լաւ է պրծել.. Փառք Աստծու, էլի լաւ է պրծել :

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Ժ.

Բանաստեղծին յուզուած խօսքերը երգի մը պէս կը հոսէին իր շրթունքներէն.

Ջաղացպանը ճամբորդել շատ կը սիրէր …

Կէրթրուտ ուրախ բացագանչութիւն մը արձակեց եւ ոտքի չափով ընկերացաւ ռահանքի ծփանքներուն :

Առուակի մը մրմունջը ես լսեցի …

Կէրթրուտ բռնեց շունչը, վերջաւորութեան սպասելով.

Տեսայ փայլի՛լը ջաղացքի մը երդին …

Կէրթրուտ ուրախութենէն ձեռքերը իրար զարկաւ եւ ցոյց տուաւ, հեռուն, ագարակը.

Ա՛յն է արդեօք, բարեկա՛մս, ինչ որ մրմունջդ կ'ուզէ ըսել …

Այս տողէն, գեղեցիկ ջաղացպանուհին երեւան կուգայ եւ Կէրթրուտ կը լռենայ.

Ինչո՞ւ չունէր հազար բազուկ զարնելու.

Կէրթրուտ անհամբերութեան թեթեւ նշաններ ցոյց կուտար.

Չեմ հարցրներ ես ծաղկանց
Չեմ հարցրներ աստղերուն …

Գոհունակ ժպիտ մը թափառեցաւ Կէրթրուտի շրթունքներուն վրայ.

Զայն փորագրել կը սիրէի կեղեւին վըրայ ծառերուն …

Կէրթրուտ խորունկ հառաչանք մը արձակեց եւ փակեց աչքերը : Եւ ընթերցումը կը շարունակուէր, սէրէն գինով դեռատի ջաղացպան ընկերոջ երազանքներովը, մինչեւ այն ուրախ ճիչը որ տիրապետեց առուակի մրմունջին, անիւներու աղմուկին, թռչուններու երգին.

Ջաղացպանուհին այդ սիրելի, ի՛մըս է.

Կէրթրուտ բացաւ երկու բազուկները, քաղցր երանութեան ժպիտ մը անցաւ իր դէմքին վրայէն, ցնցեց գլուխը կարծես ըսել ուզէր «Աստուած իմ, ինչ կրնայ պատահիլ դեռ արդեօք» :

Այն ատեն ջաղացպանուհին յանկարծ թաքուն սէր մը կը զգայ կանանչ գոյնին համար, կը լսուի զալարափողին հնչումը, անտառին մէջ երեւան կուգայ հպարտ որսորդը :

Կէրթրուտ մտահոգութեան մատնուեցաւ :

— Ի՞նչ բանի համար եկած է հոս, այս մարդը, մրմնջեց անիկա բռունցքը դէրանին զարնելով :

Ջաղացպան տղան, խեղճը, կը հասկնայ զայն իսկոյն :

«Պիտ ուզէի մեռնիլ ես, եւ կորսուիլ,
Անհունութեան մէջ աշխարհի,
Եթէ չըլլար, ամէն բան, այնքան կանանչ,
Այնքան կանանչ անտառներուն,
Եւ դաշտերուն մէջ բոլոր» :

Կ'ըսէ իր տխուր երգը.

Կէրթրուտ վախին եւ յոյսին միջեւ տարուբեր, օդին մէջ ձեռքի շարժում մը գըծեց : Կարելի չէ, անպատճառ պէտք է աղէկ վերջանայ.

Եւ յետոյ,

«Ծաղիկն այդ պզտիկ, զոր ան տուաւ ինծ,
Պիտ դրնեն ինձ հետ, խաւար գերեզման» :

Կէրթրուտի աչքերը արցունքով թըրջուեցան, բայց կը յուսար միշտ թէ որսորդը պիտի մեկնէր եւ ջաղացպանուհին պիտի զղջար : Չի կրնար ըլլալ, պէտք չէր որ ըլլար ուրիշ կերպ : Ջաղացպանն ու առուակը կը սկսին մելամաղձոտ խօսակցութիւնը. առուակը կ'ուզէ մխիթարել զայն, բայց ջաղացպանը միայն մէկ խաղաղութիւն կը ճանչնայ, միայն մէկ հանգիստ.

«Ափսո՛ս սիրեցեալ դու առուակ,
Քու դիտումներդ են բարի.
Սակայն ափսո՛ս, պզտի՛կ առուակ,
Գիտե՞ս թէ ի՛նչ վիշտ կուտայ սէրն» :

Կէրթրուտ գլխով մը հաւանութիւն յայտնեց եռանդագին : Ինչ կ'ուզէ ըսել այս առուակը… Ինչ կը հասկնայ սէրէն, վիշտէն… Յետոյ կուգայ խորհրդաւոր օրօրերգը, զոր ալիքները կ'երգեն : Անտարակոյս, դեռատի ջաղացպանը քնացած է առուակի եզերքը. համբոյր մը պիտի արթնցնէ զայն, եւ, երբ աչքերը բանայ, ջաղացպանուհին անոր վրայ պիտի հակի ըսելու. «Ներէ ինծի, միշտ կը սիրեմ քեզ». բայց ոչ, ինչ կը նշանակեն այս կապոյտ բիւրեղի սենեկիկը տարօրինակ բառերը : Ինչու համար պէտք է քընանայ ան մինչեւ որ ծովը խմէ առուակներու վերջին կաթիլը :

Եւ քանի որ, անոր աչքերը փակելու համար, այս չար աղջիկը ստիպուած է իր թաշկինակը ջուրը նետել, պատճառն այն է որ քնացողը եզերքը չէ որ կը հանգչի, այլ առուակին յատակը :

Կէրթրուտ դէմքը պահեց իր ձեռքերուն մէջ, լացաւ բուռն հեծկլտանքներով, եւ որովհետեւ Ժան կ'ուզէր աւարտել ընթերցումը հակառակ իրեն, պոռաց անոր.

— Բաւական է, բաւական է.

— Կէրթրուտ, ինչ ունիս :

Նշան ըրաւ որ հանգիստ ձգէ զինքը : Արցունքները առատօրէն կը հոսէին, ամբողջ մարմինը կը դողար. յենարան մը փնտռեց եւ դէպի ետ հակեցաւ :

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

առջնորդներ . կացութիւնը նոյնքան ծանր է՝ որքան 48 ժամ առաջ :

Այնուհետեւ Ֆրանսացի նախարարը անդրադարձաւ խորհրդային մեղադրանքներու անտրամաբանական բնոյթին . — Անշուշտ մենք չենք փափաքիր Պերլինի ներկայ վարչակարգը յաւիտենական դարձնել : Այդ վարչակարգը նուազագոյն չարիքն է՝ մինչեւ որ լուծում մը գտնուի գերմանական հարցին » :

Խօսքը ուղղելով Կրոմիքոյի, Ֆրանսացի նախարարը բացագանչեց .— Զէք ընդունիր գրաւման վարչակարգը, ինչ որ կը նշանակէ թէ դէմ էք Պերլինի արեւմտեան բանակներու ներկայութեան : Բայց կ՚առաջարկէք որ Պերլինի մէջ հաստատուի չորրորդ բանակ մը, խորհրդային բանակ մը : Այն ատեն ի՞նչ պիտի անուանէք նոր վարչակարգը : Այդ ալ գրաւման վարչակարգ մը պիտի չըլլա՞յ արդեօք » :

Կարգ մը կարճատեւ վիճաբանութիւններ եւ ... ժողովը վերջացաւ :

Որոշուեցաւ երկուշաբթի օր դարձեալ նիստ մը գումարել :

Լոյտ եւ Քուվ Տը Միւրվիլ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենան իրենց կառավարութիւններուն հետ . Ուրբաթ իրիկուն անոնք մեկնեցան Ժընեւէն :

Կրոմիքօ եւ Հերթըր այնտեղ կը մնան եւ հաւանական է որ հաղորդակցութեան մէջ մտնեն իրենց կառավարութեանց հետ :

Այս պայմաններուն մէջ՝ ժողովին վախճանը մօտալուտ կը համարուի :

Կրոմիքոյի ժխտական դիրքին պատասխանելով՝ հաւանական է որ Արեւմտեանները առաջարկեն ժողովը յետաձգել :

Որքան անստոյգ՝ նոյնքան վտանգաւոր է կացութիւնը : Պարզ է, թէ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա պիտի նախընտրեն ժողովէն հրաժարիլ՝ քան թէ Պերլինի իրենց իրաւունքներէն : Բոլոր դուռները փակուած չեն ըլլար անշուշտ՝ եթէ Կրոմիքօ ժխտական իր դիրքը փոխէ :

Ալֆորվիլի մէջ մեռած է

ԱՇՈՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

(54 տարեկանին)

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Յունիս 18, Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, փրանսական Համալսարանի սրահին մէջ :

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նիւթ՝ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ, ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ, ԱՊԱԳԱՆ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ

ՕԳՈՍՏՈՍ 1էն 30

Փալատրիւ գեղատեսիլ լճի եզերքին (Իզէռ), հսկայ եւ լաւ յարմարութիւններով օժտուած շէնքի մը մէջ :

ՕՐԱԿԱՆ 800 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՓԱՐԻԶ՝

17, RUE BLEUE

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18 :

Միւս շրջաններու մէջ խումբերու վարչութեանց :

Անոնք որոնք կը փափաքին Փարիզէն Պիյէ բոլէքթիֆով ճամբորդել, պէտք է արձանագրուին մինչեւ ՅՈՒԼԻՍ 11 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի պաշտահանդէսը՝ Յունիս 28ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Imprimerie Spéciale

du Journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Երկուշաբթի, Յունիս 15, երեկոյեան ժամը 9ին Ֆրանս. Համալսարանի սրահին մէջ :

Նիւթ՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ «ԻՆԿԱԾ ԲԵՐԴԻ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ»

Կը մեղադրէ Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Կը պաշտպանէ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Դատական կազմին կը նախագահէ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին :

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 21

ժամը 15էն 24 :

Հայկական պարեր՝ ԽԱՆ - ՃԻԿԻ կողմէ Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր : Եւրոպական պարեր՝

MANUEL PIZARRO

Ծանօթ նուագախումբին, ղեկավարութեամբ՝

ATTRACTIONS

Հաղ. միջոցներ .— Փաթէնի եկեղեցիէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐՈՒԻԻ ՄԷՋ

Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին :

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՕԹՕՔԱՐՈՎ

ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ

Կազմակերպուած Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Օժանդակ Տիկնանց Միութեան կողմէ : Առաւօտուն, այցելութիւն Փիէրֆոնի դղեակը կէս օրին Քոմփինեի անտառին մէջ Էթան Սէն Փիէրի եզերքը տեղի կ՚ունենայ դաշտահանդէսը :

Օթօքարները կը մեկնին առաւօտուն ժամը ութին, Պ. Ն. Նիկողոսեանին խանութին առջեւէն 121 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ՝

Երթ ու դարձի ծախք 800 Ֆրանք, արձանագրուելու համար դիմել Պ. Ն. Նիկողոսեանին՝ հեռ. 446 ա Կոնէս :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն - 22

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով, առատ ըմպելի եւ աւանդական «շիշ քէպապ» :

Մուտք 100 փրանք

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200հոգինոց բացօթեայ ճաշ մը նախատեսուած է կէսօրին, անձ գլուխ 800 Ֆրանք ճաշ եւ մուտք : Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել : (Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, հեռաձայն ՓՐՕ. 77-73) :

ԾԱՆՕԹ .— Շոգեկառք առնել Կար տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն : Անցնիլ կամրջակը եւ առնել թիւ վեց օթօպիւսը մինչեւ Կրօլէ կայանը : Թրէնի ժամեր կէսօրէ առաջ 10·45, 11·13, 11·35, 12·5, 13·33, 13·54, 14, 14·30 : Վերադարձ .— 19·21, 19·30, 19·51, 20·09, 20·51, 21·14, 22·16 : Վերջին օթօպիւս ժամը 21ին :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՅՈՒՆԻՍ

MARDI 16 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8419 35EME ANNÉE Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4320

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՕՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋ

Հայաստանի անկախութեան տարեդարձը այս տարի եւս տօնուեցաւ հանդիսաւորութեամբ, Ֆրանսայի մէջ :

Հայրենասէր ու ազատատենչ Հայութիւնը ամէն տեղ փութաց մեծ կարօտով լսելու օրուան բանախօսները, ըոտեպլընդուելու եւ յուսադրուելու համար լաւագոյն ապագայի մը հեռանկարներով :

«Մայիս 28» սփիւռքի տարագիր Հայութեան «ազգային տօն»ն է :

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ — Եգիպտոս, Սուրիա եւ Լիբանան — այդ օրը հայկական դպրոցները արձակուրդ կուտան իրենց աշակերտներուն եւ հայ խանութները կը փակեն իրենց դուռները՝ իբրեւ տօնական օր : Տեղ տեղ նոյնիսկ Արաբներն ալ կը հետեւին Հայերու օրինակին, արտառոց համերաշխութեամբ :

Նոյն յուզիչ պատկերը կը պարզուի այնտեղ Վարդանանց տօնին առթիւ :

Արեւմուտքի մէջ, ուր հայկական Ծընունդն անգամ չենք կրնար արժանաւայել կերպով տօնել, յուսկնութիւն պիտի ըլլար սպասել որ Հայաստանի անկախութեան պատմական տարեդարձը դառնայ տօնական օր, փակուին հայկական դպրոցներն ու խանութները :

Բացառիկ երեւոյթ մըն էր, որ այս տարի Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտն ալ մասնակից դարձաւ «Մայիս 28»ի տօնակատարութեան, հրաւիրելով Լիբանանի առաջնորդ եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Նուիրակ Գեր. Տ. Խորէն Արք. Բարոյեանը, որ հայերէն ու անգլերէն աղօթքով մը բանայ այդ օրուան ժողովը : Ու ծերակուտական մըն ալ յատենի ժողովոյ համակրալից ճառ մը խօսեցաւ՝ գովաբանելով հայ ժողովուրդի մղած հերոսական պայքարները յանուն անկախ ու ազատ հայրենիքի :

Մեր անկախութեան կորուստին համար պատասխանատու են ո՛չ միայն հարաւի եւ հիւսիսի մեր անմիջական հարեւանները, որոնք ձեռք ձեռքի տուած խեղդեցին Հայաստանի մանուկ հանրապետութիւնը, այլ նաեւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը :

1920ի աշնան բախտորոշ օրերուն, երբ Քեազիմ Քարապէքիրի բանակները կ'արշաւէին դէպի Հայաստան, Ժընեւի արիսպագոսը խուլ ականջ ձեւացաւ Հ. Հ. Պատուիրակութեան կոչերուն եւ իր բախտին ձգեց հայ ժողովուրդը :

Նախագահ Ուիլսըն ամերիկեան խորհրդարանի մերժումին բախեցաւ՝ ընդունելու համար Հայաստանի հոգատարութիւնը : Մեր երկիրը հեռու էր : Ո՛չ քարիւղ ունէր եւ ոչ ոսկեհանք :

Այսօր նոյն Ամերիկան Թրումընի վարդապետութեամբ 1947էն ի վեր հարիւրաւոր միլիոններ կուտայ Թուրքերուն, աշխարհի խաղաղութիւնը ապահովելու յոյսով ...

Հեռաւորութեան խօսք չէն ըներ այլեւս : Եւ Թուրքիան կը նկատեն պատուար մը ... Ամերիկայի պաշտպանութեան համար :

Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին առթիւ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան բանբերները անգամ մը եւս շեշտեցին թէ Հայկական Դատը չէ թաղուած : Ընդհակառակն աւելի քան երբեք կենդանի է ան : Կարեւորը դիմանալն ու համբերութեամբ տոկալն է : Անխախտ յոյս, անսասան հաւատք եւ անընկճելի կամք ունենալն է :

Աշխարհի ներկայ խռովայոյզ եւ տագնապալի շրջանին՝ բազմաթիւ ժողովուրդներ հայ ազգի ճակատագրին ենթարկուած՝ անհամբեր կը սպասեն արշալոյսին, որ վաղ թէ ուշ պիտի ծագի :

Այդ հաստատ հաւատքով կը նայինք ապագային, մեր աչքերը սեւեռած յաւիտենական Արարատին :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

★

ՎԵՐՋԻՆ ՇԱԲԱԹԸ՝ ԱՆԿԱՍԿԱԾ

ՄԻԿՈՅԵԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Արտաքին նախարարներու ժողովին վեցերորդ շաբաթը սկսաւ Բչ. օր : Անկասկած՝ վերջին շաբաթը ... բայց ոչ ոք կրնայ գուշակութիւն մը ընել՝ ժողովի արդիւնքին մասին : Սահմանափակ համաձայնութի՞ւն : Յետաձգո՞ւմ : Հարցումները շատ են, բայց կը կարծուի թէ պարզ ձախողութիւն մը հաւանական չէ, քանի որ ոչ ոք կ'ուզէ ստանձնել անոր պատասխանատուութիւնը :

Ուրբաթ օր, երբ նախարարները իրարմէ բաժնուեցան, ամէն յոյս կորսուած էր արդէն : Հերթըր եւ Կրոմիքօ, որոնք Ժընեւ մնացին, ոչ մէկ հանդիպում ունեցան իրարու հետ :

Խ. Միութիւնը վճռած է մնալ իր ժխտական դիրքին վրայ եւ ոչ մէկ զիջում կը փորձէ՝ Արեւմտեաններու նուազագոյն պահանջներուն գոհացում տալու համար :

Այսուհանդերձ, կարգ մը լրագրողներ իրենց յոյսը դրած են Կրոմիքոյի այն յայտարարութեան վրայ՝ թէ խորհրդային առաջարկները վերջնագիրի բնոյթ չունին : Հաւանաբար Կրոմիքօ ընդունի պահել Պերլինի ներկայ գոյավիճակը՝ աւելի երկար ատեն, քան մէկ տարի, ինչպէս ճշդած էր իր ճառին մէջ :

Լաւատեսները մասնաւորապէս կը գտնուին բրիտանական շրջանակներու մէջ : Ժընեւի անգլիական պատուիրակութեան անդամները կը մտածեն թէ Կրոմիքօ չի կրնար անտեսել Սելվին Լոյտի կոչը — Մոռնալ վերջին օրերու տարակարծութիւնները եւ բանակցութիւնները վերսկսիլ :

Ինչպէս կը տեսնուի սակայն՝ յստակ կէտեր չկան այս բոլորին մէջ. յոյսի նշոյլներ պարզապէս՝ որոնք միջազգային մամուլի քաղաքական մասնագէտներու ուշադրութեան արժանացած են :

Հակառակ այս իրողութեան՝ Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը յայտարարէ թէ քաղքենի մամուլը կը փորձէ ... խափանել Մեծերու ժողովը :

Արդարեւ, «Շաբթուան անցուդարձեր»ու իր բաժինին մէջ, Ռատիօ-Մոսկուա յայտարարեց .— «Մեծերու ժողովի մը կարելիութիւնը կը գտնուի արեւմտեան ղեկավարներու ձեռքերուն մէջ : Եթէ անոնք անկեղծօրէն ուզեն՝ հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ» :

«Արեւմուտքի քաղքենի մամուլը, աւելցուց ձայնասփիւռը, կը փորձէ խափանել այս ժողովը : Յոռետես գրութիւններ եւ հանդիպումը ձախողութեան մատնելու փորձեր՝ որոնք կը զուգադիպին Ժընեւի խորհրդային վերջին առաջարկներուն հետ» :

Միւս կողմէ, խորհրդային բարձրաստիճան դէմքեր յաճախակի յայտարարութիւններ կ'ընեն Ժընեւի ժողովին եւ Պերլինի մասին :

Առջի օր Քիեւի մէջ կազմակերպուած հանդիսութեան մը ընթացքին խօսք առնելով, Խ. Միութեան փոխ վարչապետ Քոզլով կոչ մը ըրաւ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի կառավարութիւններուն՝ որ «պաղարիւն» ըլլան եւ «բարեկամեցողութիւն» ցոյց տան եւ «հրաժարին վտանգաւոր այն ճամբայէն՝ ուր ինկած են գերման ռազմապաշտներու ճնշումներուն տակ» :

Խօսեցաւ նաեւ Իւլպրիխտ՝ Ատընաուըրը նմանցնելու Հիթլերի :

Իսկ Մոսկուայի բրիտանական դեսպանատան մէջ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին խօսք առնելով, Ա. Միկոյեան բսաւ.— «Խորհրդային առաջարկները՝ այնքան պարզ են՝ որ նոյնիսկ տղայ մը կրնայ հասկնալ զանոնք եւ ես յուսախաբ եղայ՝ երբ տեսայ թէ արեւմտեան իշխանութիւնները մերժեցին զանոնք» :

ՎՃՌԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

★

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

Հակառակ երկար բանակցութիւններու, Երկուշաբթի առտու կացութիւնը յստակ չէր գործադուլներուն համար :

Երկաթուղիի ընկերութեան պաշտօնեաներու գործադուլի հրամանը ետ չէ առնուած ընկերակցութեանց կողմէ, հակառակ որ կառավարութիւնը պարտադիր աշխատանքի որոշում տուած է ուղեւորներուն համար : Այս որոշումը հրովարտակով մը հրատարակուեցաւ Պաշտօնաթերթին Յունիս 13ի թիւին մէջ եւ կը վերաբերի 200.000 պաշտօնեաներու որոնց ներկայութիւնը «անհրաժեշտ է իրենց աշխատանքին գլուխը՝ ապահովելու համար հանրային սպասարկութիւնը» :

Շաբաթ օր երկար խօսակցութիւններ տեղի ունեցան կառավարութեան անդամներու եւ ընկերակցութեանց (բացի՝ Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւն — համայնավար) միջեւ : Ոչ մէկ դրական արդիւնք տուին սակայն այս տեսակցութիւնները : Քրիստոնեայ աշխատաւորներու ընկերակցութիւնը (ՍԷ - Էֆ - ԹԷ - ՍԷ) կը գտնէ թէ աշխատավարձքերու բարձրացման դէմ եղած արգելքն է որ պատճառ է կացութեան լարուածութեան :

Բանուորական Ուժը (Ընկերվարական) միացած քրիստոնեայ ընկերակցութեան կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց պարտադիր աշխատանքի որոշման վրայ որ կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ : Գործադուլի իրաւունքը պէտք է պաշտպանել :

Վարչապետը ճշդեց թէ գործադուլի իրաւունքը արձանագրուած է Սահմանադրութեան մէջ բայց այս պարագային՝ կառավարութիւնը իր որոշումով չուզեց երբեք արգելք ըլլալ գործադուլի իրաւունքին այլ պարզապէս առաջքն առնել այն ծանր կացութեան որ պիտի ստեղծուի գործադուլի պատճառով :

Գալով համայնավարներուն ամէն ձեւով կը փորձեն միացեալ ճակատ կազմել միւս ընկերակցութեանց հետ բայց անոնք շատ տրամադիր չեն միանալու :

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Փօյի մէջ վերջացաւ արմական համագումարը, կուսակցութեան նախագահ վերընտրուեցաւ՝ Ֆելիքս Կայեար : Քուէարկուեցան կարգ մը բանաձեւեր .—

Ա) ԱԼԺԵՐԻԱ .— Քաղաքական լուծում մը գտնել, զինուորական յաղթանակ մը անկարելի է : Շարունակել՝ վստահիլ Տը Կոլին, արագ լուծումի մը համար :

Բ) ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ, Սահմանադրութիւնը կը գործադրուի անտեսելով խորհրդարանականներու իրաւունքները : Կուսակցութիւնը կոչ կ'ընէ այն բոլոր կուսակցութիւններուն՝ որ կապուած են խորհրդարանական ժողովրդավարութեան միաման պաշտպանելու համար ժառանգ ձգուած ազատութիւնները եւ միասին կազմեն «Հանրապետութեան պաշտպանութեան ճակատ մը» :

Գ) ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Ատլանտեան Ուխտը յարմարագոյն ձեւով օգտագործել ներկայ վտանգներուն համար : Հաստատել՝ քաղաքական Եւրոպա մը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

1957ի 1/Բ զօրամասի զինուորները պիտի արձակուին Օգոստոսի սկիզբը :

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ ՔՈՆԿՕՅԻ մէջ կացութիւնը միշտ ծանր է : Պուքավու, որ ունի 35 հազարի բնակչութիւն մը ըլլկի տեղատարափով մը դիմաւորեց Քոնկոյի նախարարը :

ԱԹԷՆՔԻ կառավարութիւնը հրատարակեց Միացեալ Նահանգներու հետ կնքած համաձայնագրին պատճէնը. Ամերիկա հիւլէական ուժին վերաբերեալ տեղեկութիւններ եւ հիւլէական զէնքեր պիտի տայ Յունաստանի՝ Ատլանտեան Ուխտի երկիրներու փոխադարձ պաշտպանութեան ծրագրին համաձայն : Միւս կողմէ Վարչապետ Գարամանլիս մերժեց պուլկարական վերջին սպառնալիքը, յայտարարելով թէ ան ներշնչուած է Խ. Միութենէն :

ԻՏԱԼԻՈՅ դրամատան 40.000 պաշտօնեաները երկուշաբթի օր գործադուլի որոշում մը տուին՝ անորոշ ժամանակով : Գործադուլի մէջ են նաեւ նաւաստիները՝ որու պատճառով իտալական բազմաթիւ նաւեր անշարժութեան մատնուած են օտար թէ իտալական նաւահանգիստներու մէջ :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը Առեւտուրի եւ Ճարտարարուեստի Ազգ. Դրամատան գործունէութիւնը արգիլեց. այս որոշումը մաս կը կազմէ Ֆրանսայի դէմ տնտեսական պայքարի ծրագրին՝ Ալժերիոյ ըմբոստներու հետ միասնականութիւն ցոյց տալու համար :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը բողոքեց Եուկոսլաւիոյ, որ մեծ ընդունելութիւն մը բրած է Ֆերհաթ Ապասի եւ Ալժերիոյ առժամեայ «կառավարութեան» հետ զեկոյց մը հրապարակած : Եուկոսլաւ մամուլի գործակալութեան համաձայն Քուվ Տը Միւրվիլ յայտարարած է թէ այդ զեկոյցը Ֆրանսայի ներքին հարցերուն միջամտութիւն մը կը նկատուի ֆրանսական կառավարութեան կողմէ : Իսկ Գահիրէի մէջ Ֆերհաթ Ապաս յայտարարեց թէ մարեշալ Թիթօ առաջարկած է Եուկոսլաւիան՝ իբրեւ չէզոք երկիր ֆրանքեւալժերիական բանակցութեանց համար :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութեան լիազօրութիւնը, որ տրուած էր վեց ամսուան համար, շաբաթ գիշեր վերջացաւ : Այս առիթով 162 հրամանագիր-օրէնքներ հրատարակուեցան :

ԱԼԺԵՐԻԱՑԻ մը, Սէն Թ'Ուէնի եկեղեցիին մէջ Ֆրանսուհիի մը հետ ամուսնանալէ ետք երբ դուրս կ'ելլէր՝ իր երկու ցեղակիցներուն կողմէ յարձակման ենթարկուելով սպաննուեցաւ : Ահաբեկիչներէն մէկը փախաւ իսկ միւսը ձերբակալուեցաւ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը արտօնեց որ Թեհրանի մէջ հրատարակուի քրտական քաղաքական թերթ մը՝ «Քիւրտիստան» : Այս շաբաթաթերթը իր առաջին թիւին մէջ կը յայտարարէ թէ Շահին հրամանով պարսկական Քիւրտիստանի մէջ արքայական ընտանիքին պատկանող հողերը պիտի բաժնուին աղքատ գիւղացիներուն. Ազգայնական Քիւրտերը իրենց գոհունակութիւնը կը յայտնեն այս կարգադրութեան համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ հինգ միլիոն տոլարի նոր փոխ մը բացին Եուկոսլաւիոյ :

ՄԱՐՈՔԻ Վարչապետ Ապտալա Իպրահիմ Գահիրէ մեկնեցաւ, ուր պիտի մնայ աւելի քան մէկ շաբաթ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ երեք կամ հինգ տարիէն պիտի չինեն հրթիռ մը՝ որ ժամական հինգ միլիոն քիլոմեթր արագութիւն պիտի ունենայ : Ծրագրին ուսումնասիրութիւնը սկսած է արդէն :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ՍՐՏԻ ՎԻՐԱՀԱՏՈՒՄ..

ԽՄԲ.— Վերջին թղթաբերով ստացուած «Սով. Հայաստան» օրաթերթին մէջ Ռ. Փարսադանեան շահեկան յօդուած մը գրած է սրտի վիրահատման մասին. ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը, արեւմտահայերէնի վերածուած.—

«Վիրաբոյժը պէտք է ունենայ արծուի սուր աչք, առիւծի սիրտ եւ կանացի նուրբ ձեռքեր»: Սխալ չէ ըսուած:

Մարդու սիրտը, սակայն, դարեր շարունակ անձեռնմխելի կը մնար, նոյնիսկ՝ այդ յատկութիւնները ունեցող վիրաբոյժներուն համար: Գերմանացի յայտնի վիրաբոյժ Բիլրոթ, որ չտեսնուած վարպետութեամբ վիրահատումներ կը կատարէր մարդու զանազան անդամներուն մէջ՝ չմոռցաւ սակայն ձգել հետեւեալ խօսքը.— «Ով որ համարձակի վիրահատում կատարել սրտի վրայ՝ պէտք է հաշտուի այն մտքին հետ, որ կը կորսնցնէ իր պատիւը...»:

Դարեր շարունակ մարդիկ սրտի հետ կապած են վշտի եւ ուրախութեան, սիրոյ եւ ատելութեան, անվախութեան եւ երկչոտութեան զգացումները: Եւ ահա, սրտին պէտք է հասնի վիրաբոյժին դանակը, սրտէն պէտք է հեռացուի հիւանդագին մասը, սիրտը պէտք է անդամահատուի... օրինական կը թուի մարդոց կասկածը. երբ որեւէ անդամ կը վիրահատուի, կ'ըսեն՝ սիրտը առողջ է, կը դիմանայ: Իսկ ի՞նչ բան պիտի դիմանայ, երբ սիրտը վիրահատուի...:

Սակայն մահուան գաղտնիքը փնտռող խիզախ մարդիկ չէին համակերպեր այս բոլորին հետ:

Միթէ՞ անկողին գամուած պէտք է մնայ սրտի արատ ունեցող, դեռ նոր ծաղկող պատանին: Մինչեւ ե՞րբ պէտք է հանդուրժել, երբ տակաւին չբացուած բողբոջի նման կը թառամի բնածին արատ ունեցող մանկան սիրտը:

...ԺԶ. դարուն՝ հետաքրքրական լուր մը տարածուեցաւ աշխարհի մէջ. որսի ժամանակ սպաննուած եղնիկի սրտի մկանին մէջ յայտնաբերուած էր հրացանի գնդակ մը: Գնդակին վէրքը ալիացած էր վաղուց: Ան կը վկայէր, որ եղնիկը ժամանակ մը վիրաւորուած եւ ողջ մնացած էր: Այս դէպքը շատ բան կը պարզէր:

Սկսան խօսիլ այն մասին՝ թէ հեռու չէ այն օրը, երբ վիրաբոյժը պիտի միջամտէ սրտի հիւանդութիւններուն: Բայց տակաւին սրտի վիրահատութեան մասին որեւէ գաղափար, խաւարի մէջ փայլող աստղի պէս, երկար չէր առկայծեր: Դարերու խորքէն կը հնչէր բժշկութեան նախահայրերուն խօսքը.— «Սրտի վէրքերը մահացու են»:

Դժուար է սիրտը վիրահատել: Անընդհատ շարժման մէջ գտնուող անդամ մըն է ան, կարելի չէ նոյնիսկ մէկ վայրկեան դադրեցնել անոր շարժումը՝ վիրահատելու, իսկ յետոյ՝ կարելու համար: Կտրուածքէն դուրս կը ժայթքէ արիւնը եւ վիրաբոյժի ամենափոքր յապաղումը կրնայ արիւնաքամ ընել զայն:

Սակայն, չնայած այդ բոլորին, գտնուեցան մարդիկ, որոնց խիզախ միտքն ու քրտնաջան աշխատանքը փայլուն յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Անոնց շարքին՝ Երեւանի Բժշկական Հաստատութեան դասախօս՝ Անդրանիկ Ծաղարեան:

...Լարուած լռութիւն կը տիրէ վիրաբուժական սենեակին մէջ. լռութիւն՝ որ յղի է տագնապով: Եւ այդ լռութեան մէջ կը լսուին վիրաբոյժին բառերը.

— Արիւն... թթուածին...

Դարձեալ լռութիւն կը տիրէ սրահին մէջ: Եւ այդ խորհրդաւոր լռութեան մէջ՝ երկու հսկայ ուժեր իրարու կը բախին. կեանքը եւ մահը:

Նման պահերուն՝ վիրաբոյժը իր տարերքին մէջ է: Ամէնէն աննշան սխալն իսկ, ձեռքի աւելորդ շարժում մը բաւական է որ սիրտը դադրի գործելէ: Աւելորդ բառերու կարիք չկայ. վիրաբոյժի ձեռքի շարժումներէն օգնականները կը կռահեն թէ ինչ կը պահանջէ ան:

Եւ ահա վիրահատումը կ'աւարտի: Կը դրուի վերջին կարը. սիրտը կը շարունակէ գործել: Վիրաբոյժի դանակը նոր յաղթանակ մը եւս տարաւ: Փրկուեցաւ Կիրովականի բնակիչ Ա. Պետրոսեանի կեանքը, որ տարիներէ ի վեր կը տառապէր սրտի ծանր արատէ՝ մահճակալին գամուած մնալով:

Հայաստանի մէջ առաջին անգամ կատարուեցաւ սրտի բնածին արատի վիրահատութիւնը:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին Անդրանիկ Ծաղարեան մեծ յաջողութիւններու հասած է: Յաջորդաբար կը հրատարակուին անոր գիտական մեծարժէք գործերը, իրարու կը յաջորդեն եզակի վիրահատումները, իր մասին կը գրեն խորհրդային եւ արեւմտեան թերթերը..

Տասը տարիէ աւելի է որ Անդրանիկ Ծաղարեան քրտնաջան կերպով կ'ուսումնասիրէր սրտի վիրահատութեան հարցը: Կենդանիներու վրայ կատարած բազմաթիւ փորձերը զինքը պատրաստեցին «մարտ»ի:

Ծաղարեան Մոսկուայի մէջ կը հրատարակէ «Սրտի բնածին արատները» մեծարժէք աշխատութիւնը շքեղ նկարներով, որ իր տեսակին մէջ առաջինն էր Խ. Միութեան մէջ: Այդ աշխատութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն առեղծեց աշխարհի մէջ:

Սրտի վիրաբուժութեան բնագաւառին մէջ ձեռք բերած յաջողութիւններուն համար Ծաղարեանի տրուեցաւ Բուրդենկոյի մրցանակը: Շատ չանցած, յաջողութեամբ պաշտպանեց իր թէզը եւ ստացաւ բժշկական գիտութիւններու տոքթորի աստիճան, յետոյ՝ փրոֆէսորի կոչում: Աւելին՝ Խ. Միութեան Բժշկական Ակադեմիայի Նախագահ Բակուլեւի հետ Ծաղարեան արժանացաւ Պրիւսէլի համաշխարհային ցուցահանդէսի մեծագոյն մրցանակին, Կրան փրի:

Սակայն այս բոլորը Ծաղարեանը չեն գոհացներ:

Վերջերս լոյս տեսաւ իր նոր գործը՝ «Սրտի վիրաբուժութեան նուաճումները»:

Մէկը գնահատելու համար՝ սովորաբար կ'ըսեն թէ ան միակն է այդ բնագաւառին մէջ: Բայց միթէ՞ ուրախալի է այդ: Ընդհակառակն, մեզ կ'ուրախացնէ որ Ծաղարեան առանձին չէ այս ասպարէզին մէջ: Վիրահատութեամբ Հայաստանի մէջ կը զբաղին արդէն բաւական թիւով շնորհալի մասնագէտներ, որոնց յաջողութիւնը հաճելի է բոլորիս համար:

Վերջերս սրտի յաջող վիրահատումներ կատարած են փրոֆ. Վ. Սարուխանեան, բժշկական գիտութիւններու Տոքթ. Ի. Իսահակեան, Ա. Թոխեան, Ս. Մելիք-Իսրայէլեան, Ս. Պետրոսեան, Տ. Քրիստոստուրեան, Ս. Յովհաննիսեան եւ ուրիշներ: Սրտի վիրահատութեան հարցերով կը զբաղի Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի սրտի մասնագիտութեան բաժինը՝ Լ. Յովհաննիսեանի ղեկավարութեամբ, ինչպէս նաեւ այլ հաստատութիւններ: Այս ձեւով, սրտի վիրահատումը իր հաստատ տեղը կը գրաւէ Հայաստանի բժշկական կեանքին մէջ:

Կենդանիի հիւանդ սիրտը փոխարինուած է արդէն առողջ սրտով: Հեռու չէ այն օրը, երբ հնարաւոր պիտի դառնայ նաեւ մարդու հիւանդ սիրտը փոխարինել նոր, առողջ սրտով:

Հայ բժիշկները նման գիտական սխրագործութիւններու համար ամէն հնարաւորութիւն ունին:

ԷՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷՆ

(ՊԱՏՄՈՒՄԱԾՔ ԳՐԵԹԷ ԻՐԱԿԱՆ)

Ժամադիր եմ, վի՛շտ, դարձեալ քեզի հետ,
Զի քեզ կ'երկարի ամէն արահետ...:

Զ. Գ.

Ամիսներէ ի վեր այդ օրերուն, օձի նման՝ գեհենային մղձաւանջ մը կը գալարուէր Ս... քաղաքին ծառախիտ պարտէզներուն եւ տուներուն վրայ: Ո՞վ չէր ցնցուած էութեամբ, լսելով խելագար աղջկան մը խռովիչ ու սմքեցնող աղաղակը որ ամէն առաւօտ արշալոյսէն քանի մը վայրկեան առաջ, յանկարծ կը տարածուէր քաղաքին մինչեւ անծանօթ եւ հեռաւոր անկիւնները, ճգնաժամի մը լեղապատառ կսկիծի յորձանուտ արձագանգներով: Եւ այս, միշտ, նոյն հետայն, երբ եկեղեցիին կոչնակը իր քաղցրահունչ հրաւէրը կը կարդար հայ համայնքի հաւատացեալներուն:

Հազարաւոր բուերու լալկան ճիչերն անգամ յանկարծ կը դադրէին՝ վախով դողդոջուն: Ահարեկ՝ կը կծկուէին կիսախուփ աչքերով, տակաւ բռնկող այգաբացի շողերուն դիմաց:

Երբ, կիսաւարտ տուներուն բացուածքներէն ներս, կը դադրէին կոչնակին վերջին խաղերը, վշտալից այդ կանչը՝ հոգեցունց փղձկումով, նոյնքան յեղակարծ կ'անհետանար, քաղաքը շրջապատած ձիւնագագաթ լեռներն իսկ յուզելով...:

Փողոցներուն վրայ կրկին կ'իջնէր խաղաղութիւնը: Գորովալից եւ տաք համակրութեամբ՝ շրթները կը փափսային յուզումով.—

— Ի՛նչ ողբերգութիւն...: Դժբախտ աղջիկ...:

Եկեղեցիին փողոցը (այսպէս կը կոչէին զայն այն ատեն) անապատի նման մարդաշուրկ էր: Ոչ ոք կը համարձակէր քայլ մը իսկ մօտենալ եկեղեցիի դրան: Անիկա կարծես յաւիտեան գոցուած էր հաւատացեալներուն համար:

Քանզի, աղաղակը կը բարձրանար անոր աւագ դրան ճիշդ դիմացը գտնուող համեստ տան մը տակաւին անաւարտ պատշգամէն...:

Երբ երկինքին ծոցէն, արեւը կ'սկսէր ծորակի նման, ոսկեղէն ձոյլեր հոսեցնել բարձրաբերձ ընկուզենիներու վրայ, ու տակաւ մայթերը կ'ողողուէին լոյսի ծիծաղուն վէտվէտումներով, խեղճ Աղաւնին, բազուկները խաչաձեւ բացուած, դանդաղ քայլերով կը մօտենար, պատշգամին երկայնքին թոյլօրէն լարուած չուանին: Յետոյ անոր վստահօրէն կառչած, կարծես խաբկանքը ունենար օրրանի մը, օրօրուիլ կ'սկսէր դէպի ետ ու առաջ, երբեմն պատշգամէն փողոց գլորելու աստիճան յառաջացած:

Վայրագ տենչով եւ իր զոհերը չփախցնելու մտահոգութեամբ, նայուածքը կը ցատկոտէր փողոցին մէկ ծայրէն՝ միւսը: Երբ, անտեղեակ՝ մէկը մօտենար դէպի եկեղեցին, ան դիրք կը բռնէր յովազի մը ճկունութեամբ: Շրթները կը կծկուէին, բերանը նեղ խողովակի կլորութիւնը կը ստանար, ու գնդացիրի մը արագութեամբ եւ մեքենական ճշդութեամբ, ետեւէ ետեւ, կ'արձակէր թուքերու անձրեւ մը դէպի մօտեցող օտարականը: Նշանառութիւնը միշտ կատարեալ էր առանց որեւէ վրիպումի: Անծանօթը սոսկումով սահմռկած, աճապարանքով ետ կը դառնար, անյապաղ հեռանալու շուարումի մատնուած...: Անպայման նոյն ճակատագրին կը բախտակցէր անխոհեմ որեւէ անցորդ:

Միշտ յարձակելու պատրաստ, Աղաւնին հոն էր առանց իր դիրքը փոխելու, մինչեւ վերջալոյս:

Դէմքը ուռած էր մութ կապոյտ բիծերով, ու շրթները ճաթռտուքներով լեցուն:

Սակայն հարսի մը նման շքեղօրէն հագուած եւ զարդարուն, բաճկոնին լայն բացուածքէն կը ցայտէր ալապաստրէ քանդակուած կուրծքի մը եռուն ու յանկուցիչ հմայքը:

Ծիծերուն կենդանի կումբերը կը թեւթափէին վանդակուած տատրակներու նման, տալով իր մարմնի շարժումներուն անզուսպ հրայրք մը, դէպի անծանօթ

ԺԸՆԵՒ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ...

(ԶՈՒԱՐԹ ԿՈՂՄԷՆ)

ԽՄԲ.— Ժընեւի խորհրդաժողովը ունի իր թեթեւ կողմն ալ: Անգլիացի լրագրող Տիկին Ալմա Պըրք, այդ կողմն է որ կը նկարագրէ այս յօդուածով:

Արեւուն տակ փայլող շնորհազեղ այս լճաքաղաքին անհամար բացօթեայ սրճարաններէն մէկուն մէջ նստած սուրճս կը խմեմ:

Մարդիկ տուն կը վերադառնան իրենց գործէն: Կը լողան լճին մէջ կամ կը շրջին փողոցները:

Հրաշալի՛ է նստիլ ու ջուրին նայիլ: Բայց՝ ատոր համար չէ որ եկայ հոս:

Եկայ՝ տեսնելու թէ՝ ինչպէ՞ս է Ժընեւը Զորս Մեծերու խորհրդաժողովի ատեն: Տեսնելու թէ՝ այս մաքուր. կոկիկ ու լայնածաւալ քաղաքը որեւէ մոգական ազդեցութիւն կը գործէ՞ խորհրդաժողովի գլխաւոր դերակատարներուն եւ իրենց խմբակներուն վրայ:

Դժբախտաբար, չի գործեր:

Յոյսերու քաղաք չէ: Խօսքերու քաղաք է: Ահագին խօսքեր՝ որ ոչինչ կ'ըսեն: Քաղաք մը, ուր այնքան թղթապանակ կայ որ, մարդ չի կրնար զանազանել թէ՝ որո՞նք են խորհրդաժողովին համար եականները:

Զորս արտաքին մեծ նախարարները անտեսանելի են: Բայց ես զանոնք տեսայ հանդերձարանին մէջ Ազգերու Պալատին, ուր ժողով կը գումարեն: Տեսայ Զորս Մեծերը, Երկու Պզտիկները եւ իրենց պատուիրակութիւնները, երբ կը մեկնէին թղթապանակները խօսքերով լեցուած եւ ուռած:

Բայց, ինծի հետ տեսարանին հետեւող աղջիկները միայն ինքնաշարժերով կը շահագրգռուէին: Այս խնդրին մէջ, անգլիական պատուիրակութիւնը դերակշիռ է: Միակն է, որ կին մեքենավար ունի:

×

Անգլիական բանակեղիին մէջ, որ հանդարտ եւ ստուերոտ ճամբու մը վրայ մեծ ամարանոց մըն է, հանդիպեցայ հաստ կօշիկներով եւ կանաչ համազգեստով այս վայելուչ կիներուն:

Տասներկու հոգի են եւ մէկ այր մարդ (Պ. Սելվին Լոյտի մեքենավարը):

Մարճրի Սմիթ եւ դեղձանահեր Ճոն Տաֆթը ինքնաշարժերու սպասարկութեան գլուխը կը գտնուին:

— Երթեւեկի օտար կանոններուն հետ ինչպէ՞ս կ'երթաք հարցուցի, տեղացի մեքենավարներու ինքնաշարժերուն տակ չմնալու համար ամբողջ օրը ցատկելէ ետք:

— Եւրոպական սովորական վարելակերպն է: Ամէն մարդ ետին կը նայի եւ ով որ մեռաւ՝ մեռաւ:

Աշխատանքը հետաքրքրական է, բայց, ինքնաշարժերը իրենք կը մաքրեն եւ օրական տասնէն 14 ժամ կ'աշխատին:

— Աշխարհիկ կեանք ալ չկայ, տրտմօրէն ըսաւ անգլիական պատուիրակութեան անդամներէն մէկուն կինը: Թերեւս, աւելի վերջ կացութիւնը բարելաւուի:

×

Մամուլի դիւանէն, ուր հազար երկու հարիւր յիսուն լրագրողներ լուրերու եւ զրոյցներու կը սպասեն, անդադար, միլիոնաւոր բառեր կը հոսին:

Երբ բարձրախօսը կը հաղորդէ թէ՝ Զորս Մեծերէն մէկուն ճառը տրուած է, դժոխային ժխոր կը ստեղծուի: Բայց, սովորաբար, ճառը հիասթափեցուցիչ է: Թղթակից մը, ճառը հակառակ կողմէն կը կարդայ եւ կ'ըսէ թէ՝ այդպէս աւելի լաւ են անոնք:

Պատուիրակութիւնները հաստատուած են հրաշալի պանդոկներու մէջ:

Անգլիացիք հաստատուած են հին ազնուական Պօ Ռիվաժի մէջ:

Ռուսերը՝ արդիական Մեթրոփոլի մէջ:

Ամերիկացիք՝ կենսուրախ Հօթէլ Ռոնի մէջ:

Ֆրանսացիք՝ ամէնէն շքեղ Հօթէլ տէ Պերկի մէջ:

Բոլորին ուշադրութիւնը Ռուսերուն վրայ է: Ոչ ոք այնքան ալ շատ կը շահագրգռուի միւսներով, բայց, միշտ կան զատարկաշրջիկներ, որ կը սպասեն Պ. Կրոմիքոյի ամարանոցին առջեւ, ուր միայն ռուս սպասաւորներ կը գործածուին:

Առաքելութեան անձնակազմին պատկանող եւ պարտէզը արեւուն տակ նստող կամ անկիւնի մսավաճառէն մեծ քանակութեամբ միս գնող կիներն ու տղաքը միակ Ռուսերն են, զորս կը տեսնեն հետաքրքիրները:

×

Իսկ Ժընեւի բնակիչնե՞րը: Անոնք անտարբեր են: Ազգերու Դաշնակցութեան շրջանէն ի վեր, խորհրդաժողովներ կը գումարուին այստեղ:

Այս քաղաքին մէջ ուր ամէն անկիւն դրամատուն մը կայ, տեղացի դրամատէր մը, Պ. Ֆիլիփ Պոն, ըսաւ ինծի.

— Զորս Մեծերը՝ լաւ չեն գործերուն համար: Պանդոկները իրենց կանոնաւոր յաճախորդները ճամբած են եւ խորհրդաժողովի ներկայացուցիչները զբօսաշրջիկներուն նման դրամ չեն ծախսեր:

— Դռնապաններու խորհրդաժողով է

աշխարհ մը մեկնելու իղձով տուայտուն : Մինչ վիզէն առկախ փայփայուն ոսկեղը — բամներու մանեակը, կուրծքին՝ նորածագ արեւուն շողերուն տակ, անհուն սիրոյ համար մարմին առած ջահազարդ խորանի մը խարկանքը կուտար ․․․ :

Բայց դէմքէն կ՚արտացոլար չար ոգիներու հմայութեան զոհուած հոգիի մը անձկութիւնը : Աչքերն ալ, յաճախ, տարականոն այլուրութենէ մը յաճախ — ուած ․․․ :

Փողոցը չափազանց նեղ էր : Տուներու առջեւէն անցնող բաւական խոր առու մը, յորձանուտ ջուրերու վազքով աւելի կը չէշտէր նեղանցքը : Պարտէզներով իրարմէ անջատ բնակարաններուն դուռները, իբրեւ կամուրջ՝ ժայռի չերտերով կապուած էին փողոցին : Քաղաքին միակ փողոցն էր որ իր նեղ անցքին պատճառաւ կառքի մը ստուերն անգամ չէր տեսած իր գոյութեան ամբողջ ընթացքին :

Անհի ու սարսափի ընդհանուր ջղայնութիւն մը արմատ էր ձգած ու կ՚իշխէր անդուլօրէն եկեղեցիի փողոցին հետ կապ ունեցող բոլոր շարժումներուն :

Արմատէն խլել անկարելի դարձած այն համոզումը թէ՝ վիշտ, կամ զրկանք, կամ տառապանք եւ կամ վաղաժամ մահ կը սպասէ անոնց որոնք դժբախտութիւնը կ՚ունենան Թուքի աննշան կաթիլ մը իսկ ստացած ըլլալու, նախճիրներ կը գործէր իրենց հոգեկան եւ մտային աշխարհներուն մէջ : Այդ համոզումը դարձած էր ոչ թէ նախապաշարում այլ անդիմադրելի իրականութիւն ․․․ :

Եկեղեցիի քովնտի փողոցին մէջ, գրեթէ հարիւր քայլ անդին կար դպրոցը՝ անհրապոյր եւ նորոգումի կարօտ պատերով : Տղաքներու խաղի բակէն կարելի էր առաջնորդուիլ եկեղեցիին գաւիթը, ինչպէս նաեւ գերեզմանոցի միւս, աւելի պզտիկ դրան : Այսպէս, դպրոցը կարծես բարեկամական եւ բարեխօսական միջամտութիւն կը կատարէր գերեզմանոցի եւ եկեղեցիի միջեւ : Խարխուլ վիճակին մէջ իսկ ան իր լուսաւոր ճակատը վեր կը բարձրացնէր կեանքի եւ մահուան ընդգրկախառն խորհուրդներու առջեւ : Անոնց սակայն կարենալու որեւէ լուծում մը առաջադրել եւ զայն բացատրել ․․․ :

Տիրող բացառիկ եւ դժբախտ պարագաներուն պատճառաւ, դպրոցին դուռը բաց կը մնար ամէն օր առանց բացառութեան, որպէսզի մկրտութիւնները, պսակադրութիւնները, թաղումները ու ժամերգութիւնները չյետաձգուին, կեանքի սովորական ընթացքը չխանգարուի : Սակայն հոն հասնելու համար ստիպուած կ՚ըլլային յոյն ու թուրք թաղերէն անցնելու, յաճախ ծաղրի ու ծանակի ենթարկուելով :

Ոչ ոք կրցած էր գուշակել թէ ինչպէս այս կնճռոտ խնդիրը կրնայ լուծուիլ կամ վերջ գտնել : Ոեւէ մէկուն մտքէն անգամ չէր անցներ դանդատ բարձրացնել պատկանեալ պաշտօնէութեան : Խեղագար ազգերկան հանդէպ տիրող համակրութիւնը

թումբ կը կանգնէր այդ օրինակ միջամտութեան մը դիմելու :

Օրերը կ՚անցնէին այսպէս յուսազուրկ եւ անորոշութեան դատապարտուած :

Երբ գիշերը կ՚իջնէր ու մութը կը տարածուէր փողոցին վրայ խորհրդաւոր լռութեամբ, յաճախ, Աղաւնին՝ գիշերաշրջիկի նման դուրս կը սահէր սենեակէն, կը բանար տան դուռը, կը գնէր փողոցը մինչեւ անոր հեռաւոր անկիւնները :

Քայլ մը առաջ երթալով յուզումով մրտիկ կ՚ընէր ջուրերուն վազքը : Վար կը կծկուէր կարծես աւելի յստակ լսելու համար ձայնը որ իրեն կը փսփսար անճառելի եւ հոգեխռով հէքեաթ մը ․․․ :

Բան մը փնտռելու պէս ձեռքը առուին կ՚երկարէր, ջուրերը կ՚ալեկոծէր ․․․ բայց յուսախաբ վեր կը ցատկէր անդուսպ փղձկումով դուռը գոցելով :

Տունէ տուն՝ խարխուլ յարկերէն, ծառէ ծառ՝ անհամար բուերու լացին ու կոծին մէջ, կը խղդուէր, կը կորսուէր անոր հեղձուկ կանչը, դրան բացուածքներէն հազիւ մաղուող բառերուն լքուած,

— Մայրի՛կ ․․․ հայրի՛կ ․․․ :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(1 Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԼՍԱՐԱՆԸ

———o———

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Յունիս վեցի Շաբաթ գիշեր Մշակոյթի Տան վարի սրահին մէջ :

Դասախօսն էր Պ. Կ. Փօլատեան, նիւթ ունենալով Պօրիս Փասթերնաքի «Տոքթ. Ժիվակօ»ն :

Օրուան նախագահ Շ. Նարդունի լսարանը բանալով ներկայացուց դասախօսը՝ որպէս գրական շարժում ստեղծող, մտաւորական ու մշակութային գործիչ, որու շատ բան կը պարտի Մարսէյլի Հայութիւնը :

Փօլատեանի դասախօսութիւնը հետեւեալ կերպով կարելի է համառօտագրել :

«Փասթերնաք ծնած է Մոսկուա 1890 թուականին, Հրեայ ծնողքէ : Հայրը՝ եղած է մեծ արուեստագէտ մը եւ Մոսկուայի համալսարանին նկարչութեան դասախօս :

Հօրը միջոցաւ ճանչցած է Թոլսթոն, որովհետեւ հայրն էր որ կը գեղազարդէր անոր վէպերը :

Փասթերնաքի մայրը եւս՝ նուրբ երաժշտագէտ մը : Բնականաբար գեղարուեստագէտ հօր մը եւ մօր մը ազդեցութիւնը զգալի պիտի ըլլար անշուշտ իր խառնուածքին վրայ :

Փասթերնաք ,նախ հետեւած է երաժշտագիտութեան, սակայն 18 տարեկանին ձգած է զայն եւ կարելի է ըսել թէ այդ տարիքէն ծնած է իր մէջ բանաստեղծը : Տասն եւ վեց տարեկանին արդէն Պերլին է, ուր կը ճանչնայ Կորքին : 1907ին կը վերադառնայ Մոսկուա, 912ին կրկին կ՚երթայ Գերմանիա ,ուր կը հետեւի գերման գրականութեան դասընթացքին :

1914ին կ՚աւարտէ համալսարանը եւ այդ թուականին է որ կը գրէ իր բանաստեղծութեան առաջին հատորը : 1914էն մինչեւ 1932 իւրաքանչիւր տարի մէկ վէպ արտադրած է, սակայն այդ թուականէն վերջ մօտ 25 տարիներ ոչ մէկ բան գիտենք իր մասին, կ՚ապրէր քաշուած կեանք մը աշխատելով իբր թարգմանիչ զանազան գաւառներու մէջ :

1957ին էր միայն որ խզելով իր լռութիւնը հրատարակեց «Տոքթ. Ժիվակօ»ն, որ այնքան աղմուկ պիտի ստեղծէր : Պատրաստելու վրայ է ներկայիս նոր վէպ մը «Երբ աւելի լոյս ըլլայ» խորագրով :

Իր գործերը թարգմանուած են ֆրանսերէնի : Հայ գրողներէն Զարենց նախ գնահատանքով արտայայտուած է իր մասին , սակայն աւելի վերջ սկսած քննադատել զայն :

Արժէքաւոր բանաստեղծ մըն է Փասթէրնաք, ամէնէն օժտուածներէն իր սերունդին : Իր բանաստեղծութիւնը չի հետեւիր ոչ մէկ դպրոցի, ինքնայատուկ է : Զգալի կերպով իր բոլոր գործերուն մէջ կ՚երեւայ տեսակէտ մը, այն է թէ Մարդը կը մասնակցի տիեզերքի ստեղծագործութեան » :

Այստեղ դասախօսը կարդաց հայերէն եւ ֆրանսերէն թարգմանութիւններէն մի քանի կտորներ ցոյց տալու համար բանաստեղծին ոճը եւ գրելու արուեստը, ապա անցաւ Տոքթ. Ժիվակոյին :

« Քառասուն տարուան իր քերթուածները այս վէպին մէջ ամփոփուած են՝ կարծես ժամանակագրութիւնը պահելով, ու անաչառօրէն ըսելով իր խօսքերը , որովհետեւ սովորութիւն ունէր ըսելու ճշմարտութիւնները, ինչպէս որ կը տեսնէր անկեղծօրէն : Ռուս ժողովուրդի պատմութեան, մանաւանդ պատմական մեծ յեղաշրջումի մը՝ համայնավարութեան վրայ է վէպին ամբողջ կառուցուածքը : Վէպին հերոսներն են Տոքթ. Ժիվակօ, կինը, իր սիրած աղջիկը եւ բոլորովին տարբեր միջավայրէն, ժողովուրդի զրկեալ խաւին պատկանող անոր ամուսինը որ կամաւորական բանակի մէջ գինուոր է :

Կը նկարագրէ Մոսկուան ,իր մտաւորական եւքաղքենի դասակարգով, սուրբ Ռուսիան, արուարձաններու ժողովուրդը, գործաւորութիւնը, եւայլն :

1929ին Ժիվակօն մինակ է Մոսկուա, խեղճ վիճակի մէջ, միւսները բոլորը անցած են արտասահման :

Վէպին կառուցուածքի մասին, կարելի է ըսել թէ բանաստեղծական է ամէն բանէ առաջ ու կը յիշեցնէ Թոլսթոյի , «Պատերազմ եւ խաղաղութիւն»ը, թէեւ չի հաւասարիր մեծ վիպագիրին գործերուն : Դէմքերը գծուած են թեթեւօրէն, վերջնականօրէն չեն տպաւորուիր մտքերու մէջ, կարծես ամբողջական չեն :

Վէպը գրուած է նկարիչի մը տարօրինակ արուեստով : 700 էջի մօտ : Պզտիկ - պզտիկ գլուխներ, երբեմն նոյն իսկ կէս էջնոց : Իւրաքանչիւր գլուխ առանձին հետաքրքրական է սակայն կարելի է անոնց միայն սկիզբը եւ վերջաւորութիւնը կարդալով գաղափար մը կազմել :

Փասթէրնաք հրաշալի նկարագրող մըն է, գեղեցիկ նկարներ տուած է իր վէպին մէջ : Կարելի է ըսել թէ ան ոչ միայն բանաստեղծ է, այլ բառին բովանդակ առումով մարդ է :

Կ՚ուզէ որ, պահուի հաւատարմութիւնը մարդկային արժէքներու հանդէպ , որով բացէ ի բաց, առանց ծածկելու ըսած է իր մտածումները եւ ատոր համար բանտարկուած : Իր վէպին մէջ չկայ սակայն ոչ համայնավարութեան պաշտպանութիւնը, ոչ ալ դատապարտութիւնը, պարզ մարդկային արտայայտութիւններ են իր գրութիւնները, զարմանալի է որ այդպէս հալածանքի ենթարկուեցաւ իր երկրին իշխանաւորներուն կողմէ» :

Յարգելի դասախօսը պատասխանեց եղած հարցումներուն եւ նախագահի փակման խօսքերով վերջ գտաւ լսարանին հաւաքոյթը :

Գ. ՊԱՐԹԵՒ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅԱՋՈՂ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

●

ԺԸՆԵՒ, (Յառաջ). — Մայիս 30ին, Շաբաթ երեկոյեան Սալ տէ գ՚Ամի տ՚էնսթրիւքսիոնի մէջ տեղի ունեցաւ Զուիցերիոյ Հայ Համալսարանական Ուսանողաց Միութեան տասնամեակի հանդէսը :

Միութեան նախագահ բժշկական ուսանող Փօլ Պարսամ երեկոյթը բացուած յայտարարեց, որմէ ետք նախկին անդամ մը հակիրճ կերպով ներկայացուց տասնամեայ գործունէութիւնը : Արժանագրութեան արժանի ձեռնարկներ եղած են : Հայոց պատմութեան եւ մշակութային հարցերու շուրջ տրուած դասախօսութիւններ, որոնց կարգին՝ Հայ բանաստեղծութիւնը եւ Նարեկացին (Լիւք Անտրէ Մարսէլ), Հայաստան եւ Բիւզանդիոն (Փրոֆ. Հր. Բասմաճեան), Հայ ժողովուրդը իր բարձր մշակոյթով (Շ. Նարդունի), եւն. : Երիտասարդ բանախօսը անդամներուն կողմէ յարգանքի խօսքը բերաւ միութեան պատուակալ նախագահներ՝ որը. Փրոֆ. Ձ. Շէրիթճեանի եւ Փրոֆ. Հ. Բասմաճեանի յիշատակին : Յիշեց նաեւ անունները այն ուանդուն ուսանողներուն՝ որոնք տասը տարի առաջ միութեան հիմը դրած էին : Վերջացնելէ առաջ իր խօսքը՝ կոչ ըրաւ հայ երիտասարդներուն, որպէսզի միանան Հ. Հ. Ուս. Միութեան, միացեալ ուժերով զարկ տալու համար հայ մշակոյթին ու ժողովուրդը ծանօթացնելու գործին : Գործ մը, որ այս միութեան նպատակը ըլլալով հանդերձ՝ համազգային նշանակութիւն ունի :

Գործադրուեցաւ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած յայտագիր մը : Իրար յաջորդեցին խմբերգներ, արտասանութիւններ («Ես իմ անուշ Հայաստանի», «Արարատին», «Հացին երգը» Ֆրանսերէնով) եւ տոհմային պարեր որոնք խանդավառութիւնը հասցուցին իր գագաթնակէտին, ստեղծելով հայկական մթնոլորտ :

Յայտագրին յաջորդեց խրախճանք, որու ընթացքին մէջ ընդ մէջ եղան հայկական երգեր եւ խմբապարեր : Պարանցիկ երեկոյթը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր նուագախումբի ընկերակցութեամբ :

Ներկաները անվերապահ գոհունակութիւն արտայայտեցին այս յաջող երեկոյթին համար եւ մաղթեցին որ նման հանդիպումներ աւելի յաճախ կազմակերպուին :

ԹՂԹԱԿԻՑ

սփկա, արհամարհանքով ըսաւ ուրիշ զուիցերիացի մը : Միայն Մեծերու խորհրդաժողովը լաւ է Ժընեւի համար :

Ժընեւի բնակիչները կշտացած են խորհրդաժողովներէ :

Այս պահուս դեռ կը շարունակուի Հիւլէական փորձերու Խորհրդաժողովը՝ որ վեց ամսու է :

Նմանապէս կը շարունակուի Կաթթ խորհրդաժողովը իսկ Առողջապահութեան Համաշխարհային Կազմակերպութիւնը կը գումարէ 12րդ ընդհանուր ժողովը :

Զորս Մեծերու Խորհրդաժողովը յուսահատեցուց զիս :

Եւ ելայ գացի Առողջապահութեան Համաշխարհային Կազմակերպութեան ընդհ. ժողովին եւ հոն աւելի կենսունակութիւն, աւելի շինարար միտքեր եւ եղբայրակցութեան աւելի միջազգային ոգի գտայ ես : Խօսեցայ՝ միջին տարիքով ակնոցաւոր Փրօֆ. Ժտանովի հետ որ Խորհրդ. Առողջապահութեան փոխ — նախարարն է : Եւ գտայ որ, խորհրդային բժիշկները աւելի մատչելի են քան քաղաքագէտները :

— Միրգը խորհրդային բժիշկներու մեծագոյն խնդիրն է, ըսաւ Տքթ. Ժդանով :

×

Ազգերու Պալատին արեւալիր պատշգամին վրայ, Ժընեւի եւ Մոն Պլանի սքանչելի տեսարանը դիմացս, Զորսերու խորհրդաժողով մըն ալ ես կազմակերպեցի :

Ծաչեցի Հնդկաստանի առողջապահական սպասարկութեանց օգնական ընդհ. տնօրէն Պ. Ռամաքրիշնայի , Ղանայի երիտասարդ եւ գործունեայ առողջապահական փոխ — նախարար Պ. Կոքայի , Փիլիպեաններու ներկայացուցիչ գեղանի տիկին Մամուրիի եւ ամերիկացի ներկայացուցիչ տիկին Քիսի հետ : Խօսքերուն մէջ ոչ թումբեր եւ ոչ ալ քաղաքական դարձուածքներ կային :

Երկու վայրկեանէն ամէնքը սկսան խօսիլ ազատօրէն եւ տրամաբանականօրէն եւ անմիջապէս բարձրացուցին բարոյական կորովս եւ միջազգային հասկացողութեան յոյսերս :

Հնդկաստան, Աֆրիկէ եւ Փիլիպեան կղզիները բժիշկներու պէտք ունին : Բայց ամերիկուհի տիկին Քիս հառաչեց.

— Ամերիկայի մէջ դժուար է գտնել բժիշկ մը, որ ձեր ամբողջ մարմինը քննէ : Ձեր գլխուն համար զատ բժիշկի մը պիտի երթաք, կուրծքին համար՝ ուրիշ, սրտին համար՝ ուրիշ եւ այսպէս շարունակ : Շատ մեծ մասնագիտութիւն կայ :

×

Քանի մը վայրկեան հեռու գտնուող քաղաքին մէջ, երբ կը նայէի սուղ բայց ըսքանչելի կաչիէ բաճկոններուն, գեղեցիկ հիւսուածեղէններուն եւ սիրուն պայուսակներուն՝ բոլոր խորհրդաժողովները մղոններով հեռու կը թուէին ինծի :

Նոյնպէս նաեւ իրիկունը : Գիշերային ժողովրդական կեդրոնի մը մէջ, ուր բոլոր ազգերու ներկայացուցիչներ կային, (Խորհրդաժողովէն ո՞վ կար, չեմ գիտեր) տեսայ խումբ մը Պարսիկներ, որոնց ակնոցներէն շողի կ՚ելլէր երբ սթրիփ — թիզի մարաթոնի վազքի մը կը հետեւէին :

Բայց, խորհրդաժողովներու այս քաղաքին մէջ, անկարելի է մոռնալ խորհրդաժողովները :

×

Վաղը պիտի մեկնիմ եւ սենեակս պիտի գրաւէ չեխ նախարար մը : Խորհրդաժողովի համար եկած է :

Քիչ առաջ, մեծ սեղան մը բերին սենեակս, որովհետեւ, չեխ պարոնը շարունակ պիտի գրէ ․․․ Նորէ՞ն խօսքեր : Շատ կը վախնամ :

Այսօր ցատկեցի — ոչ թէ լճին —- այլ թաքսիի մը մէջ զոր կը վարէր դեղձան մազերով գեղեցիկ կին մը : Ան՝ ինծի ծանօթ բոլոր այրերէն աւելի արագ կը քշէր, բացի Սթերլինկ Մոսէն :

Ժընեւի մէջ թաքսիի վարիչ եղած առաջին կինն է : Բայց ոչ նաեւ վերջինը : Ներկայիս 25 հատ կան : Բայց մէկը կը բաւէ ինծի ․․․ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՆԱՀԻՏ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

« Անահիտ Գրական Մրցանակ »ի յանձնաժողովը, իր Մայիս 28ին գումարած նիստին մէջ, քննութեան առնելով 1958ի ընթացքին Սփիւռքի մէջ լոյս տեսած գրական — գեղարուեստական գործերը, այս տարի եւս յարմար նկատեց մրցանակը յատկացնել հեղինակի մը՝ անոր ամբողջական ստեղծագործութիւններուն համար :

Յանձնաժողովը որոշեց 1958ի Անահիտ Գրական Մրցանակը տալ երգիծաբան Նշան Պէշիկթաշլեանին՝ իր յարատեւ եւ բեղուն գրական գործունէութեան համար :

ԱՄԵՐԻԿԱ Յուլիս 21ին ծով պիտի իջնէ ցընէ հիւլէական ուժով գործող առեւտրական առաջին նաւը՝ «Սաւաննահ»։ 181,31 մեթր երկայնք ունի եւ արժած է 42·000·000 տոլար ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ քաղաքական ներկայ կացութեան մասին խօսելով՝ նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտօ յայտարարեց թէ «քուէարկուած Սահմանադրութիւնը բաւական չէ ։ Նոր հաստատութիւնները իրենց նպատակին պիտի չկրնան ծառայել՝ եթէ տրանսացիները բաժնուած մնան»։ Պիտօ իր խօսքը վերջացուց, յայտարարելով թէ Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ազգային փրկութեան շարժում մըն է ։

ԴԱՆԻՈՅ Վարչապետ Հանսըն հինգ օր Լոնտոն մնալէ ետք վերադարձաւ Քոփնէհակ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ կառավարութիւնը ցեղային խտրութեան վերջ տալու համար որոշած է երկրին զանազան շրջաններուն մէջ ցրուել տարբեր ցեղերու պատկանող բնտանակները։ Այս ուղղութեամբ քաղաքապետներու հրահանգ տրուած է որ բնակարան գտնեն անոնց համար ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ քարոզիչ Պիլլ Կրահամ Մոսկուապացած է ուր տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Խ· Միութեան բողոքական եկեղեցւոյ ղեկավարներուն հետ· «իբրեւ գրօսաշրջիկ եկած եմ հոս» յայտարարած է ան ։

Այրի Տիկին Աշոտ Նշանեան եւ զաւակները՝ Աննա, Արաքս, Արփի, Արման եւ Ալէն, ինչպէս նաեւ Պետրոսեան (Երեւան), Պէյլէրեան, Սարգիսեան, Կարապետեան, Էլմասեան, Զաքրեան, Պետրոսեան եւ Ֆրանսուա ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ քրոջ զաւկին եւ զարմիկին՝

ԱՇՈՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահը ։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր Երեքշաբթի (Յունիս 16), ժամը 15·45ին, Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ ։

Բնակարանի հասցէ ·— 56 Րիւ Տէ Քամէլիա, Ալֆորվիլ ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս նկատել իբրեւ այդ ։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ կը ներկայացնէ իր գործերը (դաշնակի համար) ։

Յունիս 18, ժամը 20·45ին՝

INSTITUT HONGROIS
18, Rue Pierre Curie

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ Է

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ՝

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ"Ի

Մայիսի թիւը։ Պատկերազարդ եւ ճոխ բովանդակութեամբ ։

Տարեկան բաժնեգին՝ 800 ֆրանք Ֆրանսայի համար ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս Չորեքշաբթի գիշեր ժամը ճիշդ 21ին, Քատէի սրահը, շարունակութիւն նախորդ նիւթի։ Կը խօսի Հր· Բալուեան «Յ· Թումանեանի Անուշը»։ Նոյնպէս կը տրուի Երեւանեան Անուշ օփերային Բ· մասը ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

★

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲ

Ս· ՂԱԶԱՐ, ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 8։

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31։

Ճամբորդներու թիւը սահմանափակ է։

Արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 5 ։

Պ· ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

7, Rue de la Grange Batelière, Paris - 9· Tél. PRO. 56-31

Պ· ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, Paris 19· - métro Pré-St-Gervais

Յ· ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, Arnouville-les-Genesses (S. et O.)

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Հ· Յ· Դ· Տան մէջ։

Կը խօսի ընկ· ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ ։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին։

Կը խօսի ընկ· ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Յունիս 18, Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ֆրանսական Համալսարանի սրահին մէջ ։

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նիւթ՝ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ, ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ, ԱՊԱԳԱՆ ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
(ԿՐԸՆՕՊԼԸ)

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան, Կիրակի առտու՝ ժամը 9 – 12 ։

Կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ փափաքող ծնողքներն ու տեղւոյս կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները։

Քննութիւններէն անմիջապէս յետոյ՝ կազմակերպուած է մասնաւոր պտոյտ՝ աշակերտութեան եւ ծնողաց համար ։

Օթօքարը կը մեկնի դպրոցին առջեւէն, ժամը ճիշդ 13ին։

×

Մրցանակաբաշխութեան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 28ի կիրակին·։ Անձրեւի պարագային, Յուլիս 5ի կիրակին ։

×

Կրընոպլի Կապ· Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տիկին Փիլաֆճեանէ իր ամուսնոյն ապաքինման ուրախ առիթով, երկու հազար ֆր·, ի նպաստ իր դպրոցին։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԸ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1ԷՆ 30

Փալատրիւ գեղատեսիլ լճի եզերքին (Իզէռ), հոկայ եւ լաւ յարմարութիւններով օժտուած շէնքի մը մէջ ։

ՕՐԱԿԱՆ 800 ՖՐԱՆՔ

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

ՓԱՐԻԶ՝

17, RUE BLEUE

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18։

Միւս շրջաններու մէջ խումբերու վարչութեանց ։

Անոնք որոնք կը փափաքին Փարիզէն Պիյէ ֆըլէֆթիֆով ճամբորդել, պէտք է արձանագրուին մինչեւ ՅՈՒԼԻՍ 11 ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Ֆ· Կապ· Խաչի Կեդր· վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Մուշեղ Ծիլէյրճեանէ յիսուն հազար ֆրանք կայանի շէնքին ի նպաստ ։

Ստացած է նաեւ Նիւ Եորքէն Տիկին Շուշան Յակոբեանէ հինգ տոլար փոխան ծաղկեպսակի Օր· Գայեանէ Քիրազեանի մահուան առթիւ ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ ԵՒ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ
ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ
1959 – Զ· ՏԱՐԻ

640 մեծադիր էջերով, 300 հին ու նոր նկարներով եւ բազմատեսակ նիւթերու կարգին նաեւ Ֆրանսահայ գաղութին վերաբերեալ ընդարձակ բաժինով (170 էջ)։

«Ամէնուն Տարեգիրքը» հետաքրքրական հրատարակութիւն մըն է ամէնուն համար ։

Հատորը կ'արժէ՝ լաթակազմը 1700 ֆրանք եւ թղթակազմը՝ 1400 ֆր·։

Դիմել՝ Փարիզի մէջ Հ· Սամուէլ, Մ· Պարսամեան եւ Հ· Բալուեան գրատուններուն եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, իսկ գաւառներու մէջ՝ Տարեգրքի ներկայացուցիչներուն ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Սէն Շամոնի Հ· Յ· Դ· Վարդգէս խումբին կողմէն ։

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ ։

Մասնակցութեամբ՝

ORCHESTRE RENÉ HEBERT

Ճոխ պիւֆէ ։

Կը հրաւիրուին մերձին Ֆրանսայի բոլոր երիտասարդները ։

ՅԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին ։

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 21

ժամը 15էն 24 ։

Հայկական պարեր՝ ԽԱՆ – ՃԻԿԻ կողմէ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր ։

Եւրոպական պարեր՝

MANUEL PIZARRO

Ծանօթ նուագախումբին, ղեկավարութեամբ՝

ATTRACTIONS

Հաղ· միջոցներ·— Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳ

Կիրակի, Յունիս 28, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 15·30ին ։

ՆԱՅԻՐԻ

Երգչախումբը ղեկավարութեամբ՝

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Միշակոյթի Տան սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ (Նախորդ ժողովի շարունակութիւն)։

ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅ գաղութիս, Հայ Աւգ· Միութեան նոր տարեշրջանի ընտրութեան առթիւ, ստիպողաբար կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը անխտիր, ներկայ ըլլալու այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ֆօայեէ տիւ Թէաթրըի մէջ ։ Համաձայն կանոնագրի տրամադրութեան, ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի նկատուի ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Դպրոցասէրի խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ ։

28 Յունիս, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 3 – 10, վարժարանին օդասուն պարտէզին մէջ,

I, BLD· DU NORD, LE RAINCY

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Երգ, պար, մարզանք եւ հաճելի անակընկալներ ։

Պուֆէ մատչելի գիներով,— շիշ քէպապ։

Մուտքի գին 250 ֆրանք ։

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ· ՄԻՋՈՑՆԵՐ·— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ
ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն – 22

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ,

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով, առատ ըմպելի եւ աւանդական «շիշ քէպապ» ։

Մուտք 100 ֆրանք

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200հոգինոց բացօթեայ ճաշ մը նախատեսուած է կէսօրին, անձ գլուխ 800 ֆրանք ճաշ եւ մուտք։ Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել։ (Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, հեռաձայն ՓՐՕ· 77–73)։

ԾԱՆՕԹ·— Շոգեկառք առնել Կար տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն։ Անցնիլ կամրջակը եւ առնել թիւ վեց օթօպիւսը մինչեւ Կրօլէ կայանը։ Թրէնի ժամեր կէսօրէ առաջ 10·45, 11·13, 11·35, 12·5, 13·33, 13·54, 14, 14·30 ։ Վերադարձ·— 19·21, 19·30, 19·51, 20·09, 20·51, 21·14, 22·16։ Վերջին օթօպիւս ժամը 21ին։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար ։

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր ։

26, RUE TROYON, SEVRES
TEL· OBS· 18-28

Վարժարանի մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալօրէայի առաջին մասը ։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանժլիլէի օդափոխութեան կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս երեքին։ Ա· խումբի վերջին բժշկական քննութիւնները տեղի պիտի ունենան Ուրբաթ 26 եւ երկուշաբթի 29 Յունիսին, ժամը 9 – 12, Հայ Կարմիր Խաչի դարմանատունը, 15, Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ։ Կը խնդրուի ծնողքներէն ներկայանալ Ֆիշ տը Լիէզոններով ։

ԴՊՐՈՑ· ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են։ Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնութեան ։

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաշտօնական ծրագրին, աշակերտուհիները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալօրէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով ։

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նոր, Լը Րէնսի ։

Հեռաձայն՝ Լը Րէնսի 172։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ· Կապ· Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ Յունիս 28ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացը կազմակերպած է՝

«Հայ լեզուի օր»ը

ՅՈՒԼԻՍ ՀԻՆԳԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՕԹՕՔԱՐՈՎ
ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ

Կազմակերպուած Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ Եկեղեցւոյ Օժանդակ Տիկնանց Միութեան կողմէ ։ Առաւօտուն, այցելութիւն Փիէրֆոնի դղեակը կէս օրին Քոմփինեի անտառի մէջ Էթան Սէն Փիէրի եզերքը տեղի կ'ունենայ դաշտահանդէսը ։

Օթօքարները կը մեկնին առաւօտուն ժամը ութին, Պ· Ն· Նիկողոսեանին խանութին առջեւէն 121 Ավընիւ ՀանրիԲարպիւս, Առնուվիլ՝

Երթ ու դարձի ծախք 800 ֆրանք, արձանագրուելու համար դիմել Պ· Ն· Նիկողոսեանին՝ Հեռ· 446 ա Կոնէս։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ

Իմաստութեան Ուղիով
(Հէքեաթներ եւ աւանդութիւններ)
ԳԻՐՔ Ա·

ԵՕԹ ՁՐԿԵԱԼՆԵՐ
ԵՒ
ԵՕԹ ՕԺՏԵԱԼՆԵՐ

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731
Téléph : PRO. 86-60
C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր.·վեց·2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 17 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8420 | 35EME ANNÉE | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 51ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4321

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ ՓԱՐԱՏԱԾ

Իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր Ե. Հանրապետութեան կառավարութիւնը կարելին փորձեց՝ բնականոն վիճակ ըստեղծելու համար երկրին մէջ :

Մէկ կողմէն արտաքին ճակատին վրայ Ֆրանսան դրաւ իր արժանի բարձրութեան վրայ : Միւս կողմէն բարւոքեց Ֆրանսայի տնտեսական – ելմտական կացութիւնը :

Շնորհիւ ելմտական նախարարի յանդուգն ծրագիրներուն, ֆրանքը՝ թէեւ արժեզրկուած՝ կայուն վիճակ մը կը ներկայացնէ այսօր :

Վստահութիւնը վերահաստատուած ըլլալով հանդէպ օրուան իշխանութեան՝ արտասահմանէն մեծ քանակութեամբ օտար դրամներ մտան երկիր, մեծապէս դիւրացնելով կառավարութեան ներքին պարտքերուն վճարումը :

Գրեթէ հաւասարակշռութիւն հաստատուեցաւ արտածման եւ ներածման միջեւ, նուազագոյնին իջեցնելով բացը՝ այս գլուխէն :

Հակառակ իր բացառիկ յաջողութիւններուն, կառավարութիւնը չկրցաւ ապրուստի անհրաժեշտ առարկաներու գիները իջեցնել բաղձացուած չափով :

Աշխատաւորները սկսան դժգոհութեան նշաններ ցոյց տալ՝ օրավարձքի յաւելում պահանջելով :

Կառավարութիւնը բնաւ չի նկատեր արհեստակցական միութեանց պահանջները, մանաւանդ հանրային սպասարկութեանց աշխատաւորներուն համար :

Նախարարապետը Յունիս 12ի ճառին մէջ կը հաւաստէր թէ աշխատաւորներու եւ պաշտօնեաներու վիճակը հետզհետէ պիտի բարւոքի, շնորհիւ ձեռք առնուելիք միջոցներուն :

Ու իրբեւ փաստ կը յիշէր թէ Յուլիս մէկէն սկսեալ պիտի ջնջուի այն օրէնքը, որուն համաձայն ընկերային ապահովութիւնը երեք հայր ֆրանքի սահմանափակում կը դնէր, դեղերու վճարումներուն համար : Իսկ Օգոստ. 1էն սկսեալ հարիւրին տասը համեմատութեամբ պիտի աւելնան ընտանեկան նպաստները :

Կառավարութիւնը այս միջոցները ձեռք առաւ՝ տեղի չտալու համար դժգոհութեանց, որոնց առաջին արտայայտութիւնն էր մետրոյի բանուորներուն գործադուլը Յունիս մէկին :

Արհեստակցական բոլոր միութիւնները համերաշխած ըլլալով, գործադուլը կատարեալ յաջողութիւն էր ունեցած :

Քաջալերուած այս առաջին յաջողութենէն՝ երկաթուղիի աշխատաւորներն ալ իրենց կարգին ուզեցին դիմել գործադուլի զէնքին, առաւելութիւններ ապահովելու համար :

Կառավարութիւնը երկրին մէջ անկարգութեանց առաջքն առնելու եւ ճարտարարուեստի բանուորներուն հաւանական գործադուլներուն արգելք հանդիսանալու համար որոշեց խիստ դիրք բռնել : Եւ Սահմանադրութեան իրեն տուած իրաւունքներէն օգտուելով՝ բռնի աշխատանք պարտադրել ուղեւարներուն :

Պայքարը՝ կառավարութեան եւ արհեստակցական երեք կարեւոր միութեանց միջեւ՝ սուր հանգամանք մը առացած ըլլալով, վերջապէս ճիգեր կատարուեցան երկուստեք եւ ի վերջոյ յաջողեցան համաձայնութեան եզր մը գտնել :

Նոր Սահմանադրութիւնը գործադուլի իրաւունքը կը ճանչնայ աշխատաւորներուն համար, — ինչպէս ժողովրդավար բոլոր երկիրներու մէջ : Սակայն չի ճշդեր մանրամասնութիւնները, այդ հոգը ձգելով կառավարութեան :

Արհեստակցական միութիւնները կը պնդեն, որ 1957ի երկրորդ կէսէն ի վեր աշխատաւորներու գնման կարողութիւնը հարիւրին 12 համեմատութեամբ պակսած է : Որով բնական կը գտնեն աշխատավարձքի յաւելումը :

Շնորհիւ կողմերու իրերահասկացողութեան, տագնապը փարատեցաւ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՁԵՂԱՒ

★

ԾԱՆՐ ՖՐԱՆՔԸ՝ ՅՈՒԼԻՍ 15ԻՆ

Ընկերակցութեանց ժողովները տեղի ունեցան Երկուշաբթի ամբողջ օրը Րիւ Քատէ «Բանուորական Ուժ»ի կեդրոնը եւ երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը (Սէ-Ժէ-Թէ – համայնավար), Բանուորական Ուժը (Էֆ-Օ-ընկերվարական) եւ Քրիստոնեայ աշխատաւորները (Սէ-Էֆ-Թէ-Սէ) ետ առին գործադուլի հրահանգը : Կառավարութիւնը խոստացաւ Յունիս 18ին սկսիլ վիճաբանութիւնները 1958 արտադրութեան պարգեւին շուրջ : Կառավարութիւնը որոշեց նաեւ խօսիլ աշխատավարձքերու մասին Նոյեմբերին, համաձայն տնտեսական կացութեան :

Հաղորդելով բանուորներուն կառավարական այս որոշումները երեք ընկերակցութեանց ղեկավարներու դաշնակցութիւնը կը ճշդէ սակայն թէ տագնապին պատճառները չեն ջնջուած եւ կը բողոքէ նաեւ կառավարութեան ձեռք առած բացառիկ միջոցներուն դէմ, միջոցներ՝ որոնք ծանրօրէն կը դպին գործադուլի իրաւունքին :

ԾԱՆՐ ՖՐԱՆՔԸ

Ելմտական նախարար՝ Անթուան Փինէ որոշեց թէ 500, 1000, 5000 եւ 10.000նոց թղթադրամներու վրայ տպուի 5, 10, 50 եւ 100 ֆրանք, Յուլիս 15էն սկսեալ :

Այս թուականը որոշուած է հետեւեալ պատճառներով.— Նախ որպէսզի ժողովուրդը Յունուար 1էն առաջ վարժուի նոր ֆրանքին, քանի որ այդ թուականէն ըսկսեալ է որ նոր դրամը օրինաւոր ձեւով պիտի գործածուի :

Վեց լեզուով պատրաստուած բացատրական թուղթեր պիտի բաշխուին օտար զբօսաշրջիկներուն երբ Ֆրանսա մտնեն :

Նոյն թուականին, պարտաւորիչ կը դառնայ առեւտրականներուն համար երկու գին դնել ապրանքներուն վրայ : Այս միջոցը ձեռք կ'առնուի որպէսզի ոմանք փորձութիւն չունենան յաւելումներ կատարելու : Օրինակ մէկը որ 495 ֆրանքի ապրանք մը կը ծախէ, իրաւունք պիտի չունենայ գինը «կլորցնելու» եւ հինգ ֆր. դնելու, այլ 4 ֆր. 95 :

Այն առեւտրականները որ «ծանր ֆրանքին» առթիւ յաւելումներ կատարեն ծանր պատիժներու պիտի ենթարկուին :

×

Երեքշաբթի օր Ծերակոյտը ծանրաբեռնուած օրակարգ մը ունէր : Նախկին ռազմիկներու նախարարը՝ Թրիպուլէ պիտի պարզէր կառավարութեան տեսակէտը հանգստեան թոշակներու մասին : Յառաջիկայ շաբաթ Ծերակոյտը պիտի զբաղի Ալժերիոյ խնդրով :

× Նախկին նախարար Մաքս Լըժէօն յայտարարեց թէ 1962ին Ֆրանսա պիտի կարենայ արտածել Սահարայի քարիւղը :

———o———

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Նախագահ Այզընհաուըր մօտ ատենէն Ամերիկա պիտի հրաւիրէ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը՝ հիւլէական մարզի մէջ Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ ծագած տարակարծութիւնները հարթելու համար : Եթէ այս լուրը հաստատուի՝ Զօր. Տը Կոլ Ուաշինկթըն պիտի երթայ մեծերու հաւանական ժողովէն առաջ :

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԱՆԵԼ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

———o———

ԿՐՈՄԻՔՕ ԽՈՒԼ ԿԸ ՄՆԱՅ ԲՈԼՈՐ ԿՈՉԵՐՈՒՆ

———o———

Երկուշաբթի օր Քուվ Տը Միւրվիլի բնակարանին մէջ տեղի ունեցած ժողովն ալ ապարդիւն վերջացաւ : Կրոմիքօ ոչ մէկ զիջում փորձեց : Յունիս 9ին ներկայացուցած իր առաջարկներուն վրայ հաստատ կը մնայ :

Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը, որ ցարդ անգլերէն կը խօսէր, այս անգամ ռուսերէնով արտայայտուեցաւ՝ խուլ մնալով բոլոր կոչերուն :

Խօսակցութեանց ընթացքին ժողովը յետաձգելու հարց չծագեցաւ : Կարծիքներու փոխանակութիւնները կապուած էին Պերլինի հարցին հետ :

Ժողովին միակ արդիւնքը այն եղաւ՝ որ Արտաքին նախարարները որոշեցին Չորեքշաբթի օր դարձեալ հանդիպում մը ունենալ ... :

Այնպէս կը թուի թէ այս առաջարկը բերած են Արեւմտեանները :

Թէեւ համաձայնութեան ամէն յոյս կորսուած կը նկատուի՝ բայց նախարարները կը փորձեն «պատուաւոր» կերպով դուրս ելլել սեղմուած անելէն :

Արեւմտեանները, որ բազմաթիւ զիջումներ ըրին, կ'ուզեն ձախողութեան պատասխանատուն ճշդել :

Երեքշաբթի օր, Հերթըրի ապարանքին մէջ Արեւմտեանները ժողով մը գումարելով իրենց կողմէ եղած զիջումներուն ցանկը պիտի պատրաստէին՝ յաջորդ օր Կրոմիքոյի ներկայացնելու համար : Հաշուեկշիռ մը՝ որ խորհրդային նախարարին հետ բանակցելու նոր դուռ մը կրնայ բանալ. Հակառակ պարագային՝ Արեւմտեանները պիտի ստիպուին հրատարակել զայն :

Ինչպէս կը տեսնուի՝ Պերլինի շուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու հարց չէ մնացած այլեւս : Նախարարները կը մտածեն Ժընեւի ժողովը յետաձգել կամ վերջացնել, բայց նման որոշումի մը ... յարմարագոյն ձեւը կը փնտռեն :

× Երկուշաբթի օր Ֆրանսայի Նախարարաց Խորհուրդը ժողով մը գումարեց՝ միջազգային ներկայ կացութիւնը քննելու համար :

Զեկուցողն էր Վարչապետ Տըպրէ, որ Ժընեւի ժողովին հաշուեկշիռը ըրաւ . աւելի ճիշդը՝ ժողովին աշխատանքներուն պատմականը ըրաւ, առաջին նիստէն մինչեւ այսօր :

Վարչապետը հաղորդեց նաեւ Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլի եղած թելադրութիւնները՝ որոնք վաւերացուեցան :

Խօսք առին բազմաթիւ նախարարներ, մասնաւորապէս՝ Անթուան Փինէ : Նախագահ Տը Կոլ երկարօրէն բացատրեց ներկայ կացութիւնը :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Երկուշաբթի օր Ժընեւի մէջ տօնուեցաւ Աշխատանքի Միջազգային Կազմակերպութեան 40րդ տարեդարձը : Միջազգային մեծ հաստատութեանց հնագոյնն է ասիկա՝ որուն հիմը դրուած է 1919ի խաղաղութեան ժողովին օրը :

Սկիզբը 29 երկիրներ մաս կը կազմէին Աշխատանքի Միջազգային Կազմակերպութեան, այսօր՝ անոնց թիւը բարձրացած է 80ի :

Այս առթիւ Նախագահ Այզընհաուըր նամակ մը ղրկեց կազմակերպութեան՝ շնորհաւորելով անոր մեծ դերը աշխարհի բարեփոխման եւ յառաջդիմութեան մէջ եւ ետ մնացող երկիրներուն կատարուած մասնագիտական օժանդակութեան մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ կուսակցութիւնը պաշտօնապէս որոշեց իր թեկնածու՝ Լիւպքէ, նախագահական ընտրութեանց համար : Երկրագործական հարցերու մասնագէտ՝ Լիւպքէ 1953էն ի վեր Ատընաուըրի կառավարութեան մէջ Երկրագործական նախարար է : Հանրապետութեան Նախագահի ընտրութիւնը հաւանաբար տեղի ունենայ Արեւմտեան Պերլինի մէջ :

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ համայնավարներու ձերբակալութիւնը կը շարունակուի : «Հակա – աշխարհակալական ճակատի» անդամներ ալ ձերբակալուեցան Աթպարայի եւ Միտանի մէջ : Ձերբակալուած համայնավարներու թիւը 62ի հասաւ : Միւս կողմէ, կը հաղորդեն թէ յառաջիկայ Յունիս 21ին կը բացուի 21 սպաներու դատավարութիւնը որոնց դէմ եղած ամբաստանութիւնն է.— «Դաւադրութիւն պետութեան դէմ» :

ԻՐԱՔԻ մէջ Քասըմ յայտարարեց թէ նոր յաղթանակ մը տարած էր որ պիտի զօրացնէր երկրին դիրքը բայց աւելցուց. — «Պիտի չյայտնեմ սակայն այդ յաղթանակին բնոյթը, մինչեւ որ բանակցութիւնները վերջանան եւ օգտակար բան մը ձեռք ձգենք այս երկրին համար» :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ Ղորկիոս Թրիքալինոս, յոյն համայնավար կուսակցութեան անդամ որ 1958ին գաղտնի Յունաստան մտած էր ձերբակալուեցաւ : Միւս կողմէ Աթէնքի քաղաքապետ ընտրուեցաւ Յոնքոլաս, որ ազատական ձգտում ունի, բայց ալ հոսանքները զինքը համայնավարներու թեկնածու կը նկատեն :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ համալսարանի ամէնէն համբաւաւոր բժշկապետը՝ Տոքթ. Վինթըր Արեւմտեան Գերմանիա ապաստանեցաւ :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ հասած լուրերու համաձայն Եմէնի մէջ խռովութիւններ ծագած են եւ բանակը իշխանութեան գլուխ անցած է : Լոնտոնի մէջ մեծ կարեւորութիւն չեն ընծայեր այդ դէպքերուն :

ԱՍՈՒԱՆԻ ամբարտակին շինութեան համար պատրաստուած խորհրդային ծրագիրը ուսումնասիրելէ ետք՝ միջազգային մասնագէտներէ բաղկացած յանձնախումբը վերապահ գտնուեցաւ, յայտարարելով թէ բազմաթիւ բարեփոխումներու կը կարօտի ան : Յանձնախումբին մաս կը կազմեն ամերիկացի, անգլիացի, ֆրանսացի եւ գերմանացի մասնագէտներ :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Իւրիկուէյի դեսպանը խորհրդաւոր պայմաններու տակ անհետացաւ անցեալ օր . վերջերս սպառնալիքներու ենթարկուած էր :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Արտաքին նախարար Սուպանտրիօ Գահիրէի մէջ տեսակցութիւններ ունեցաւ Նախագահ Նասրի եւ Ա. Մ. Հանրապետութեան Արտ. նախարար Ֆաուզիի հետ :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՀՈՒԼՈՒՆԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք, որ Յունիս 10ին՝ յետ երկարատեւ հիւանդութեան՝ մահկանացուն կնքած է Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան վաստակաւոր անդամ եւ յոբելեար Հ. Յարութիւն Վրդ. Հուլունեան :

Հանգուցեալը ծնած էր 1881 Հոկտեմբեր 2ին Խոտորջուր : Ուխտադրութեամբ Մխիթարեան Միաբանութեան անդամակցած էր 1902 Փետրուար 22ին եւ քահանայ ձեռնադրուած 1907 Մայիս 20ին :

Երկար տարիներէ ի վեր կը վարէր Մխիթարեան գրավաճառանոցի տեսուչի պաշտօնը : Քանի մը ամիս առաջ ծանր հիւանդութեան պատճառաւ հիւանդանոց էր փոխադրուած :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Յունիս 15ին :

"ԱՍՊԱՐԷԶ"Ի 50 ԱՄԵԱԿԸ

Ֆրէզնոյի մեր պաշտօնակիցը՝ «Ասպարէզ», այս օրերուն կը տօնէ իր հիմնադրութեան 50ամեակը :

Այս առթիւ, հանդիսութիւններ տեղի կ'ունենան Քալիֆորնիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, Սան Ֆրանչիսքօ, Լոս Անճելըս, Ֆրէզնօ եւայլն, եւ ժողովրդական բազմութիւններ կ'երթան իրենց գնահատանքը յայտնելու մեր օրկանին կատարած դերին եւ դայն վարողներուն հանդէպ :

Այս հանդիսութիւններուն կը մասնակցին ականաւոր հայ ու օտար դէմքեր, որոնք մօտէն տեղեակ են, թէ ինչ դեր կատարած է մեր պաշտօնակիցը անցած կէս դարու ընթացքին· դեր մը՝ որ կը շարունակուի նաեւ այսօր :

Թերթին խմբագրութիւնը հրապարակ հանած է «Բացառիկ» մը, դրքի ձեւով, ճշմարտօրէն ճոխ բովանդակութեամբ : «Բացառիկ»ին աշխատակիցները գրագէտ, բանաստեղծ, հրապարակագիր, իրենց յօդուածներով կուգան վեր առնելու հայ գրին ու գրականութեան նշանակութիւնը հայ ժողովուրդի պահպանման նուիրական գործին մէջ, եւ այդ գետնին վրայ՝ «Ասպարէզ»ի կատարած դերը : Շատեր ունին գրական, պատմական եւ բանաստեղծական գրութիւններ, որոնց ընթերցումը խոր գոհունակութիւն կը պատճառէ անխտիր բոլորին :

Այս հատորին մէջ, որ զարդարուած է բազմաթիւ նկարներով, տրուած են նաեւ կենսագրականներն ու նկարները թերթին հիմնադիրներուն՝ Պետրոս Յակոբեանի, Աւետիս Թիւֆէնկճեանի, Աբրահամ Կ. Սէքլէմեանի, Յովհ. Գասպարեանի, Լեւոն Յակոբեանի, Ասլան Ասլանեանի եւ վերապրողներէն հանրածանօթ ականաւոր դէմքի մը՝ Արփաքսատ Սեդրակեանի :

Ուրիշ էջերու մէջ տրուած են եկող գացող խմբագիրներուն կենսագրութիւնները, անոնց կատարած դերին եւ ունեցած գործունէութեան պատկերով :

Ստեղծուած խանդավառ մթնոլորտին մէջ, շատ մը ընկերներ ու համակիրներ, ինչպէս նաեւ թերթին ընթերցողները իրենց աջակցութիւնը բերած են ու կը բերեն՝ նուիրատուութիւններ ընելով կամ «Ասպարէզ» նուիրելով հանրօգուտ հաստատութիւններու, նոր բաժանորդներ ալ գտնելով :

Յոբելենական հանդէսներ եղած են ու կը շարունակուին դեռ մեծ կեդրոններու մէջ, դեղարուեստական խնամուած յայտագրով :

×

Թերթի մը յոբելեանը շատ աւելի մեծ նշանակութիւն ունի, քան ուեւէ անհատի : Թերթի մը յոբելեանը հաւաքականութեան մը յոբելեանն է, անոր հիմնադիրներուն, խմբագիրներուն, աշխատակիցներուն ու աշխատաւորներուն, որոնք իրենց ծառայութիւնը բերած են յանուն գաղափարի մը եւ յանուն հայ դրի ու գրականութեան եւ հայ ժողովուրդին :

«Ասպարէզ» հրատարակուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանիին տակ, անոր շունչով ու գաղափարականութեամբ եւ մանաւանդ՝ անոր զոհաբերութեան ոգիով :

Հայ ժողովուրդը այդ ըմբռնումով է, որ քաջալերած է թերթը, որովհետեւ տեսած է անոր էջերուն մէջ՝ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան տենչը՝ հայուն պայքարի ուղին՝ յանուն հայրենիքի ազատութեան եւ հայութեան պաշտպանութեան· մէկ խօսքով՝ յանուն հայ դատին, մտքին ու մշակոյթին :

Դժուար է քանի մը տողի մէջ ամփոփել թերթի մը կատարած դերը : Յիսուն տարուան վաստակ մը կարելի չէ պատկերացնել քանի մը սիւնակի մէջ : Սակայն, կարելի է զգալ այն մեծ դերը, զոր կատարած է ան, իր իւրաքանչիւր թիւին մէջ հրատարակելով՝ գրական, քաղաքական, պատմական եւ հայ կեանքին վերաբերեալ խնամուած յօդուածներ :

Հրատարակելով ամէն օր առաջնորդող յօդուած կամ խմբագրական, միշտ նկատի ունենալով հայ ազգային ու քաղաքական պահանջները, Հայուն ճակատագիրը լուսաւորելու մտահոգութիւնը :

Թերթ մը հայելին է ժողովուրդի մը ապրած կեանքին· նաեւ առաջնորդը՝ նոյն ժողովուրդին գործունէութեան : Մութ ու տխուր օրերուն, թերթին պարտքն է ոգի եւ տոկալու ուժ ներշնչել իր ընթերցողներուն· լոյս ու պայծառ օրերուն՝ քաջալերանք տալ անոնց, կրկնապատկելու իրենց ջանքն ու աշխատանքը, հետապնդուած գաղափարականներուն իրականացման համար :

«Ասպարէզ»ի դերը, յատկապէս, մեծ եղած է եւ մեծ է անոր համար, որ շատ կարեւոր բայց մեկուսի գաղութի մը մէջ հաստատուած է եւ առաջնորդ կը հանդիսանայ ցիրուցան հայութեան :

Ան կապ մը եղած է այդ ցիրուցան Հայերուն միջեւ, քաղաքէ քաղաք, եւ ոսկեղէն կամուրջ մը՝ այդ մեծ գաղութին եւ Սփիւռքի բազմազան գաղութներուն միջեւ : «Ասպարէզ» գիտցած է բարձր պահել հայկականութեան դրօշը եւ կենդանի՝ հայ լեզուն ու մշակոյթը, արծարծելով անոնց հանդէպ սէր ու հետաքրքրութիւն : Գիտցած է հին սերունդը հաստատ ու հզօր պահել իր հաւատքին ու զոհաբերութեան մէջ, նոր սերունդը հետաքրքրելով եւ կապելով հայ կեանքի ու պատմութեան հետ :

Թերթ մը ազգի մը ժամանակակից կեանքին կենդանի պատմութիւնն է, որ ժամանակի ընթացքին կը դառնայ նոյն ազգին հարազատ պատմութիւնը : Արձանագրութիւնը հայ մտքին ու հոգիին բաբախումներուն, անոնց տագնապներուն, յուսալքումներուն եւ թռիչքներուն, եւ պաշտպանն ու պահակը հայ լեզուին ու գրականութեան :

«Ասպարէզ», այս տեսակէտէն մանաւանդ, դեր կատարած է ու կը կատարէ, դառնալով Հ. Յ. Դաշնակցութեան վսեմ գաղափարները տարածող օրկանը եւ, հետեւաբար, Հայութեան պահանջներուն ու բաղձանքներուն, յոյսերուն եւ ակնկալութիւններուն աշտարակը· հայ մտքին ու լեզուին ամէնէն մաքուր ու պաղպաջուն շատրուաններէն :

Յարգա՛նք իր հիմնադիրներուն սիրելի յիշատակին· մեծարանք իր հին ու նոր խմբագիրներուն եւ աշխատակիցներուն, որոնք անխոնջ ու անշեղ կերպով հաւատարիմ մնացին մեր ազգային ու կուսակցական վեհ նպատակներուն եւ կը շարունակեն իրենց առաքելութիւնը հաւատքով ու արիութեամբ :

Մեր սրտագին ու ջերմ շնորհաւորութիւնը մեր սիրելի պաշտօնակցին եւ անոր նուիրեալ խմբագիրներուն ու աշխատակիցներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր աշխատաւորներուն, որոնք վառ կը պահեն Լուսաւորչի կանթեղը, իրենց զոհաբերութեամբ ու գաղափարականութեամբ :

(Խմբ. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ԷՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷՆ
(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ԳՐԵԹԷ ԻՐԱԿԱՆ)

Մաքրիկ տուտուն որբեւայրի մնացած էր շատ կանուխէն : Աղքատ եւ անօգնական, գլուխը կը զարնէր ամէն քարին, չոր հաց մը ապահովելու՝ տղուն եւ իրեն համար : Տունէ տուն կը թափառէր լուացքի եւ տան ուրիշ աշխատանքներու լծուելու տենչով : Գոհ կը մնար ինչ որ կը ստանար իր ջանքերուն փոխարէն : Բաւ էր որ իր զաւակը չմնար անօթի :

Տարիներու ընթացքին յաճախ կը դիմէր իր ամուսինին երբեմնի բարեկամ՝ Ուստա Սարգիսին, անոր թելադրանքը խնդրելու, իր վիճակը բարուքելու միջոց մը, ձեւ մը գտնելու ակնկալութեամբ :

Երբեք Ուստա Սարգիս չէր ձգած զայն ձեռնունայն :

Անոր բարեխօսութեանց շնորհիւ Մաքրիկ Տուտուին կը յանձնուէր եկեղեցիին ու դպրոցին մաքրութեանը հոգալու պարտականութիւնը : Մեծ բան մը չէր ակնկալութիւնը բայց քանի մը չերտ աւելի հաց կ'աւելնար իր սեղանին վրայ :

Տարիներ անցան, տղան հասակ նետեց, դպրոցին մէջ ուշիմ, ամէն բանի համար ալ յարմարութիւն ցուցնելու շնորհով օժտուած :

Մայր ու տղայ կը մրցէին կարծես եկեղեցին աւելի պայծառացնելու : Դպրոցն ալ կ'արժանանար նոյն բախտին, խարխուլ վիճակին մէջ իսկ մաքրութեան անհիննալի ջրդեհը՝ մի՛շտ վրան :

Մաքրիկ Տուտուն, իր հոգածութիւնը տարածած էր նոյն իսկ գերեզմանոցի անտեսուած տապանաքարերուն վրայ : Կը լուար զանոնք, պայծառութիւն կը ստանային դիրերը : Դաշտերէ ժողուած ծաղիկներով կը պճնուէին աննշան ու անտէր հողակոյտները, զանոնք՝ սպառած յուշերու եւ յիշատակներու մենութենէն աքօղելու համար :

Արդէն, առաջին շաբաթէն սկսեալ, յաջողութեամբ կը պսակուէին իր ջանքերը, շռայլ նուէրներու արժանանալով : Մտքին մէջ ծրագիրներու թնճուկը կը քակուէր, մարմին կ'առնէր այն՝ որ օր մը, երեւակայութեան սահմաններէն իսկ դուրս կարելիութիւններու բոյն կրնար դառնալ : Կը շոյէր, կը փայփայէր զայն տոչորուն ափերով, կարծես թէ դրկած ըլլար :

Օրէ օր քղանցքին զաղտնի գրպանները կ'ուռէին ոսկիներու այլ եւ այլ արժէքներով : Տարիներով նոյն շրջազգեստը կը կրէր, կարկտուած բայց միշտ մաքուր : Կը զգուշանար աղքատութեան ու կարօտանքի այդ զինանշանէն բաժնուիլ, նուէրներուն ծորակը չչորցնելու մտահոգութեամբ : Մտքէն կը կրկնէր առանց որ եւ է սարսուռի, — էրկանս մահն ու հողակոյտը ի՛նչ առիթներու դուռ բացին ինծի եւ զաւկիս համար ... :

Սակայն զաղտնի պահած էր ոսկեղոյն արդիւնքը, նոյնիսկ իր զաւակէն ... :

Պարգեւ, (այս էր տղուն անունը) ինքնաբերաբար ստանձնած էր լուսարարէ պարտականութիւնները : Իր խնամքին շնորհիւ կանթեղները, ջահերը եւ մոմակալները կը շէնցնէին եկեղեցիին ներքինը, իրենց շողերը խառնած պատուհաններէն ներս խուժող արեգակի ճառագայթներուն :

Օրէ օր կ'աւելնար հաւատացեալներու թիւը : Ոմանք նոյնիսկ չսպասած կոչնակին ձայնին, աճապարանքով ճամբայ կ'ելլէին դէպի եկեղեցին : Մութին մէջ յանկարծ կշռոյթ կ'առնէր անոնց քայլերուն արձագանգը, կ'ոգեւորուէր երբ կոչնակին առաջին զարկերը հեշտօրէն կը տարածուէին փողոցէ փողոց : Նոյն հարցումը կը կրկնուէր բերանէ բերան,

— Արդեօք ո՞վ է նոր ժամկոչը ... :

Ուստա Սարգիս՝ որուն պապենական համեստ բնակարանը կը գտնուէր ճիշդ եկեղեցիին դիմաց, հաւատքով այնքան մօտ չէր յաճախ մօտենալու անոր սեմին : Աղամամութիւն կ'ելլէր ճամբայ դէպի հոն ուր աշխատանքը կը սպասէր իրեն հեւ ի հեւ :

Կոչնակին կանչը իր մէջ ալ բերած էր փոփոխութիւն մը : Երբեմն կը հետեւէր հեռուէն ձայնին ելեւէջներուն որոնք կանչ մը ըլլալէ աւելի երաժշտութիւն էին, հոգեխռով թրթռումներով ծաւալուն ու թաւալուն :

Կ'արձանանար, շարժումներուն մեղմութիւն կուտար աւելի յստակ լսելու եւ ըմբռշխնելու համար : Կ'աշխատէր մտքին մէջ տեղաւորել իւրաքանչիւր զարկին տեւողութիւնը եւ անոնց իրարու հետ ունեցած աղուցումը, կարենալ թափանցելու համար կոչին ամբողջ երկիւղած գեղեցկութեան :

Ու բնազդաբար կ'ընդօրինակէր զանոնք գրեթէ հարազատօրէն :

Անիկա ճանչցուած էր քաղաքին իբրեւ միակ վարպետ հիւսնը : Մատով կը ցուցնէին անոր կանգնած տուներուն գեղեցկութիւնը, կառուցուածքին տաք ու հմայիչ արուեստը : Անոնցմէ իւրաքանչիւրը կանանչ կամ վարդագոյն կղմինտրով, ծառախիտ պարտէզի մը մէջ, կը փայլփլար զոհարներու տուփի մը նման գրաւիչ եւ լուսածիծաղ :

Անոնք բացառութիւն կը կազմէին միւս տուներուն վրայ, որոնք հապճեպով շինուած եւ անտեսուած ծախքերու պատճառաւ մնացած էին կիսաւարտ, գոստած պատերով, վերնայարկները անպատսպար՝ անձրեւին, բուքին ու մրրիկներու դէմ : Այս էր պատճառը բուերու բազմանալուն ու անոնց անընդհատ լալկան համերգին՝ գիշերուան տեւողութեան, ամէն տեսակ նախապաշարումներու չարախոխ աղբիւր մը դարձած :

Ուստա Սարգիս, երբ տան մը շինութիւնը կը մօտենար լրանալու, կղմինտրները տեղաւորելէ առաջ, երդիքը հաստատուն բռնելու նեցուկ կազմող գերաններէն մէկին ծայրը այլ եւ այլ երկայնութեամբ ու հաստութեամբ զամեր կը զետեղէր : Երբ որոշեալ օրը մօտենար, ծաղիկներով զարդարուն ձող մը կը բարձրացնէր երդիքին կեդրոնէն ու ձեռքերուն մէջ երկու ուրագ, կը սպասէր ճիշդ կէսօրուան պահին, ու կը սկսէր զամել : Զամերը յանկարծ կը ստանային ստեղծաշարի մը հնչիւնութիւնը ու ուրագներու զարկերը կ'իջնային անոնց վրայ հեշտօրէն եւ տարբեր ելեւէջներով : Միջոցը կը լեցուէր երաժշտական յարաճուն քաղցրութեամբ՝ յստակ ու բաբախուն :

Իր սրտէն դէպի ապագայ բնակողներու ուղղուած մաղթանքի ձօն մըն էր անիկա՝ երջանկութեամբ եւ խաղաղութեամբ վայելելու : Համայնական սիրոյ փոխադարձ պաղատանք մը, դրացիներուն աւետելու նոր եկուորի մը յաւելումը, այնքան յուզումով եւ անկեղծութեամբ կարծես զամերն էին որ լեզուաւոած ըլլային այդ եղբայրական կոչը քաղաքին բոլոր անկիւնները տարածելու, արտասուալից աղաչանքով ... :

Յետոյ համերգը կը մեղմանար, նուաղուն փսփսուք մը կը դառնար, Ուստա Սարգիսին կուրծքէն յանկարծ արձակուած աղաւնիի մը թեւթափումներու մէջ կորսուելու համար :

Ամիս մը յետոյ տունը պատրաստ կ'ըլլար տանտիրոջ յանձնուելու կէսօրուան նոյն վայրկեաններուն : Այդ օրը փողոցը կը ստանար ընտանեկան խրախճալից ընդունելութեան մը երեւոյթ ... :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(2 Շար.)

ՅԱՐԳԱ՛ՆՔ ՏԻՊԱՐ ՀԱՅՈՐԴԻԻՆ
(ՄԵԼՔՈՆ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ)

Երէկ հողին յանձնեցինք Մելքոն Տէր Մելքոնեանի անշնչացած մարմինը, ազգակիցներու հոծ բազմութեան մը մասնակցութեամբ : Քիչեր կան, որ կը վայելեն սէրն ու յարգանքը ընդհանուրին, ունենալով հանդերձ յստակ ու մեկին դիրք ազգային, հասարակական խնդիրներու շուրջ : Այդ քիչերէն մէկը Մելքոնն էր, որուն թաղման առթիւ փութացած էին իրենց յարգանքի տուրքը տալու առհասարակ բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչները :

Կուսակցական չէր Մելքոն Տէր Մելքոնեան, բայց ունէր անյողդողդ համոզումներ հանրային կեանքը յուզող բոլոր երեւոյթներուն մասին : Չէր համակրեր բոլոր անոնց, որոնք չէզոքութիւն անունին տակ կ'ուզէին վարագուրել իրենց պատեհապաշտ ոգին եւ եսական անտարբերութիւնը դէպի հայ հանրային կեանքը : Նախանձախնդիր հայ մշակոյթին եւ հայեցի դաստիարակութեան, չէր սակարկեր իր բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը հանրանուէր բոլոր ձեռնարկներուն : Իր մտերիմ խօսքերը կրնային հաճելի, կամ լաւ եւս է ըսել, ընդունելի չըլլալ իր խօսակիցներուն, բայց իր սուր խօսքին հայրենանուէր բովանդակութիւնը գինաթափ կ'ընէին իր մտածումները չբաժնող անձերն անգամ :

Կը սիրէր հայ դիրն ու գրականութիւնը, որուն կը ջանար իր համեստ տուրքը տալ, փոքրիկ պատմուածքներ հրատարակելով «Ակօս»ի մէջ եւ վերամշակելով մօտ քսան տարի առաջ հրատարակուած իր հեղինակութիւնը՝ «Կեանքի եւ մահուան միջեւ», ուր կան յուզիչ տողեր 1915ի Եղեռնի օրերէն, իբրեւ մէկը, որ ապրած ու տեսած էր այդ օրերը : Կը սիրէր հայ գրականութիւնը, հայեցի դաստիարակութիւնը եւ հայ լեզուն եւ կրցած էր իր զաւակները կրթել դերազանցօրէն հայատիպ ոգիով :

Տառապանքի մէջ թրծուած, մոռացութեան չտուաւ իր անցեալը եւ ամէն կերպ աշխատեցաւ որ իր մէջ չմթագնի խարոյկը ազգային զգացումներուն :

Համեստ յաջողութիւնները նիւթական մարզի մէջ, կաթիլ մը իսկ անգամ չկրցան խլել հանրային նուիրումի իր մըշտավառ ջահէն :

Հայ ծնաւ եւ լիակատար Հայու արժանիքներով վաղահասօրէն փակեց իր աչքերը : Այսպիսի հայ էր Մելքոն Տէր Մելքոնեան :

×

Մելքոն Տէր Մելքոնեան ծնած էր Այնթապ, 1894ին : Իր մեծ հայրը եւ հայրը քահանայ էին : Դեռ փոքր հասակէն արտակարգօրէն սիրեց հայ լեզուն եւ Հայ Եկեղեցին : Զգոհացաւ իր ծննդավայրի նախակրթարանով եւ 1910ին գնաց Պոլիս, շարունակելու համար իր ուսումը Պէրպէրեան վարժարանին մէջ : Հոն է, որ Մելքոնի բնատուր սէրն ու նուիրումը դէպի հայ գրականութիւնը՝ միս ու արիւն դարձան իր մէջ եւ, հակառակ կեանքի բազմազան ելեւէջներուն, միշտ մնաց հաւատարիմ երկրպագուն հայ մշակոյթին :

Առաջին Աշխարհամարտը պատճառ եղաւ որ ան չկարենայ լրացնել գէթ իր միջնակարգ կրթութիւնը: Ինքն ալ իր ընտանիքին հետ բռնեց աքսորի ճամբան եւ գնաց աշխատանքի լծուելու Ինթիլլի շրջանին մէջ, աւելի հեռուները քշուելու վտանգէն չենթարկուելու համար: Կութէլ Ամարայի մէջ գերի ինկած հնդիկ գերիներու տեղափոխումը Ինթիլլի՝ պատճառ կ'ըլլայ, որ հոն իբր աշխատաւոր ապրող մօտ վեց հազար Հայերը քշուին դէպի Տէր Զօրի անապատները, ուր եւ կը կոտորուին ամբողջովին: Մելքոն, ապաւինելով իր յանդգնութեան, խոյս կու տայ տարագիրներու կարաւանէն եւ կ'ապաստանի մօտակայ լեռները՝ իր Յակոբ եղբօր հետ: Հոն կը գտնուէին արդէն քանի մը տասնեակ զինուած Հայեր: Ամբողջ քառասուն օր իրենց իսկ եղունգներով փորուած թաքստոցներու մէջ պահուելէ ետք, կը հարկադրուի հեռանալ այդ շրջանէն, իր հերոսատիպ միւս եղբօր՝ Միհրանի օժանդակութեամբ: Կը հասնի մինչեւ Մեսքենէ եւ զարհուրանքով կը տեսնէ իր ճամբու ընթացքին դիզուած դիակները հայ տարագիրներուն:

Դեռ պատանի էր, երբ, Ատանայի եղեռնի օրերուն, Թուրքերու գնդակները արհամարհելով, հազիւ 13 տարեկան տղայ, Տէօրթեօլի մէջ կը վազէր դիրքէ դիրք եւ զէնք ու փամփուշտ կը փոխադրէր կռուող հայորդիներուն: Ան արժանի եղբայրն էր քաջամարտիկ Միհրան Տէր Մելքոնեանի, որ զոհ գնաց Տէօրթեօլի վերջին ինքնապաշտպանութեան:

Զինադադարէն ետք զինք կը գտնենք նախ Պոլիս, ապա Հալէպ եւ ի վերջոյ Պէյրութ: Տեղահանութեան ու փախստականի կեանքը պատեհութիւն չտուին իրեն, որ կարենայ հայեցի բարձրագոյն կրթութիւն մը ստանալ. Հարկադրաբար ինքզինքը նետեց առեւտրական ասպարէզը: Մարմնով միայն կապուեցաւ առեւտրական կեանքին. իր երազներն ու հոգին հանրային կեանքէն կ'առնէին իրենց սնունդը: Նուիրումով շաղախուեցաւ հանրային գործերուն հետ եւ իր ուժերը տրամադրեց ազգային – վարչական, մարզական .. Հ. Մ. Ը. Մ.-ական եւ դաստիարակչական — մշակութային գործերու: Զլանայեց ոչ իր դրամը, ոչ ալ կորովը, որպէսզի իր գործակցութիւնը վայելող մարմիններն ու կազմակերպութիւնները անշեղ եւ անսայթաք քալեն, Հայ Ժողովուրդի ազգային դիմագծութիւնը պահպանելու իրենց նուիրական գործին մէջ:

Սիրեց հանրութիւնը եւ հանրային գործը եւ սիրուեցաւ ինքն ալ բոլորէն:

Անողոք հիւանդութիւն մը զգետնեց սակայն այս պատուական հայորդին, լաւագոյն յիշատակներ եւ երախտագիտութեան անկորնչելի զգացումներ ձգելով զինք սիրողներու ու յարգողներու սրտին մէջ:

Իր թաղումը կատարուեցաւ Յունիս 3ին, արժանավայել շուքով:

Պէյրութ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Իր ժամանակին խօսած էինք Ազգերու Թատրոնին մասին, տալով նոյնպէս անոր առաջին մէկ քանի ելոյթներուն նկարագրութիւնը:

Դժբախտաբար, սակայն, այս տարի Ազգերու Թատրոնը չկրցաւ ունենալ նախանցեալ տարիներու իր ճոխ ու փարթամ կեանքը:

Առաջին օրերու մէկ երկու կարեւոր բեմադրութիւններէն ետք (Արեւմտեան Գերմանիոյ դերասանախումբին «Յուլիոս Կեսար»ը, Իտալական խումբին Կոլտոնիի «Արուեստի զաւակներ»ը եւ Լոնտոնի Անգլիական թատերախումբին «Պատանդը») Ազգերու Թատրոնը իր յայտագիրը շարունակեց պարերու ներկայացմամբ, որու ընթացքին ի յայտ եկան սպանիական, հավայեան կղզիներու, Հնդկաչինի եւ այլն ֆոլքլորիկ պարերը:

Անցեալ շաբթու, սակայն, Ազգերու Թատրոնը իր յայտագրին մէջ զետեղեց գեղեցիկ գործ մը՝ Լուիճի Փիրանտելլոյի «Լերան Հսկաները» թատերակը, որու ներկայացման ընթացքին իբրեւ բեմի իսկական հսկայ մը երեւան եկաւ իտալացի յայտնի դերասան Ճինօ Չերվին:

Փիրանտելլօ մեռած է առանց կարենալ լրացնելու իր վերոյիշեալ թատերակը: Իր մահուան վաղորդայնին, զառանցային գրութեան մը մէջ է որ տուն տուած է իր քարտուղարին վերջին արարուածը 1936ին: Իր զաւակը խնամքով պահելով այս սրբազան մասունքը, կարողացած է զայն միացնելով առաջին արարուածին, երեւան բերել բեմական գրականութեան արտակարգ գործ մը, որ աւելի քան Փիրանտելլոյական է:

Փիրանտելլոյի կարապի երգը համարուող այս գործը տրամ մըն է:

Պարզ ու խեղճուկ դերասաններու խումբ մը գիշեր մը կը հասնի լերան մը վրայ, տնակի մը քովիկը, ուր կային տարօրինակ մարդիկ, որոնք որոշած էին ապրիլ աշխարհէն դուրս, հետեւելով միայն իրենց խարկանքներուն եւ երազներուն: Գիշերը՝ անոնք կը ծպտուին զանազան տարազներով, տարօրինակ ու այլանդակ, եւ այդ ծպտումներուն մէջ ինքզինքնին կ'երեւակայեն բոլորովին անջատուած իրենց իսկական անձէն: Տարօրինակ ազդուկներ եւ որոտալից դղրդիւններ տունը դարձուցած են այսահարներու բոյնի մը: Այս տարօրինակ խաղով, տունին բնակիչները կարողացա՞ծ են գտնել երջանկութեան բանալին եւ կամ կարելի՞ է արդեօք ձերբազատուիլ իրականութենէն ...

Այս է Փիրանտելլոյի գործին առանցքը, որուն շուրջ մեծանուն հեղինակը, իր բանաստեղծական հզօր շունչով, կարողացած է կառուցանել բեմական գրականութեան կոթող մը:

Գլխաւոր դերակատարը՝ Ճինօ Չերվին անծանօթ մը չէ: Իտալական Թատրոնին եւ Համաշխարհային շարժանկարին մէջ անիկա արդէն մեծ համբաւի տիրացած դէմք մըն է: Փեփոնի տիպարը, որ ստեղծած է մեծանուն Ֆերնանտէլի կողքին, «Տոն Կամիլլօ» ժապաւէնին մէջ, թարմ է տակաւին բոլորին յիշողութեան մէջ:

«Լերան Հսկաներուն» մէջ, Ճինօ Չերվի կ'անձնաւորէ վհուկի մը դերը, որ ղեկավարն է տունին մէջ ապրող տարօրինակ անձնաւորութիւններուն: Իր ստանձնած դերին, Ճինօ Չերվի յաջողած է տալ այնպիսի գոյն մը, որ այդ դերը կը դառնայ մեծանուն թատերագիրին՝ Փիրանտելլոյի ցարդ ստեղծած տիպարներուն լաւագոյնն ու ամէնէն տպաւորիչը:

Այնքան հոյակապ է իր խաղը այս դերին մէջ, որ Ֆրանսական մամուլը միաձայնութեամբ գովաբանելէ ետք արուեստագէտին արտակարգ տաղանդը, կը հաստատէ՝ թէ՝ անկարելի է ճանչնալ բեմին վրայ Ճինօ Չերվին եւ նմանութիւն մը գտնել «Տոն Կամիլլօ»յի Փեփոնին եւ սոյն խաղին հերոսին միջեւ:

Իտալացի դերասանները արժանաւորապէս կը շրջապատեն իրենց մեծանուն հայրենակիցը, ներդաշնակ ուղղութիւն մը տալով խաղին ամբողջութեան, մանաւանդ իտալացի ծանօթ դերասանուհին՝ Օլկա Վիլլի, որ ամբողջ խաղին տեւողութեան կարծէք կը մրցի Ճինօ Չերվիի հետ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վ. ԵՆԳԻՊԱՐԵԱՆ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

★

Զուիցերիոյ Լիւցեռն քաղաքին մէջ տեղի ունեցած կռփամարտի Եւրոպայի ախոյենութեան մրցումներուն մէջ առաջնութիւնը շահած է Վ. Ենգիպարեան, որ կը ներկայացնէր Խ. Միութիւնը:

Եզրափակիչ հանդիպումը տեղի ունեցած է իր եւ իտալացի Փիերօ Պրանտիի միջեւ եւ վերջացած է հայ կռփամարտիկին յաղթանակով: Ենգիպարեան ըստացած է 1959ի Եւրոպայի ախոյենութեան ոսկի մետալն ու ոսկի գօտին:

Անդամ է Երեւանի մարզական խումբին, ուր սկսած է յառաջդիմել մարզիչ Էդ. Արիստակէսեանի ցուցմունքներով:

Եւրոպայի ախոյենութեան տիրացած է 1953ին եւ 1957ին: Մելպուռնի ողիմպիական խաղերուն մէջ (1957) տիրացած է աշխարհի ախոյենութեան:

Ցարդ ունեցած է 168 մրցումներ, որոնց 158 վերջացած են իր յաղթանակով:

Միջազգային 36 մրցումներ մղած է, 35ը շահելով:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԱՐԴԱՆ ՇԱՀՊԱԶԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ԹԱՂՈՒՄԸ

●

ԽՄԲ. — Յունիս 10ի *Ազդակէն* կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.—

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երէկ մեծ շուքով կատարեց թաղումը իր ամենահին ֆետայիին՝ Վարդան Շահպազի, որ 95 տարեկան հասակին, գնաց միանալու վաղամեռիկ իր ընկերներուն, որոնք ինկան Պանք Օթօմանի գրաւման ընթացքին:

Ընկերներու եւ համակիրներու հոծ բազմութիւն մը Ժողովրդային Տուն փութացած էր, ուր կը հանգչէր ընկերոջ մարմինը, երկարատեւ հոգեվարքէ մը ետք:

Ժողովրդային Տան մէջ խօսք առաւ Ընկեր Տօքթ. Եղիկ Գոնեալեան եւ շեշտեց խոնարհ հերոսի տիրապետող գիծը Վարդան Շահպազի մօտ եւ անոր կեանքը սքանչելի օրինակ մը նկատեց նուիրումի եւ գաղափարական բարձրութեան:

Ս. Նշան մայր եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցան կրօնական արարողութիւնները, նախագահութեամբ Գերշ. Արտակ եպիսկ. Մանուկեանի, որ խօսեցաւ հայրենաշունչ դամբանական մը:

Ապա թափօրը ինքնաշարժներով ուղղուեցաւ Ֆրըն Շըպպէքի ազգ. գերեզմանատունը, ուր ընդհանուր յուզումի մէջ կատարուեցաւ թաղումը ընկեր Շահպազի:

Թարմ հողակոյտին առջեւ երիտասարդութեան կողմէ խօսք առաւ ընկեր Վարդգէս Տէր Կարապետեան, որ հողակոյտը գերեզման չնկատեց Վարդան Շահպազի համար, որովհետեւ հերոսները գերեզման չունին:

Հ. Յ. Դ. Հրաւանդանի Կ. Կոմիտէի եւ բոլոր մարմիններու կողմէ խօսեցաւ ընկ. Կարօ Սասունի, որ հպարտութիւն նկատեց այսօրուան թաղումը: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, ըսաւ, հպարտութեամբ հողին կը յանձնէ իր մեծ ընկերը եւ յուզումով շեշտեց, թէ այն մարդը, որ Հայաստանի մէջ թիզ մը հող չէ ձգած, ուր կոխած չըլլայ, այսօր կտոր մը հող իսկ չի գտներ հայրենիքին մէջ՝ հոն թաղուելու համար:

Նախապէս սակայն, ընկեր Սասունի հանգուցեալի կուրծքին վրայ դրած էր եռագոյն քսակի մը մէջ ամփոփուած հայկական ափ մը հող, որ մահուան գիշերը գտնուած էր Վարդան Շահպազի գզրոցին մէջ, զայն իրեն հետ թաղելու կտակով: Հողին հետ միասին, եռագոյն դրօշ մըն ալ դրուեցաւ հանգուցեալի մարմնին վրայ, այն դրօշը, զոր պաշտած էր եւ անսակարկ նետուած ռազմի դաշտ:

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան բոլոր մարմինները եւ քոյր միութիւններ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Ժ.

Ժան անձկութեան ճիչ մը արձակեց եւ, մէկ ոստումով, խոյացաւ իր թեւերուն մէջէն առնելու համար զայն.

— Աստծու սիրուն, Կէրթրուտ, ըսաւ ան, հեւասպառ ձայնով եւ դժուարաշունչ.

Պաղ քրտինք մը մարգարտազօծեց իր ճակատը ... Բայց իր պզտիկ գլուխը հակեց դէպի Ժանի կուրծքը, բազուկները անոր պարանոցին նետեց եւ կուշտ մը լացաւ:

Յաջորդ օրը, Կէրթրուտ ըսաւ.

— Երէկ շատ տղայութիւն ըրի Ժան, եւ կը կարծեմ եթէ քիչ մը աւելի տեւէր՝ անդունդին մէջ պիտի իյնայի.

— Արդէն հաւասարակշռութիւնդ կորսնցուցած էիր ըսաւ.

Եւ սարսուռ մը ցնցեց զայն, յիշելով այդ ահռելի վայրկեանը.

Զգացական ժպիտ մը անցաւ Կէրրթուտի երեսէն:

— Այն ատեն, միանգամ ընդմիշտ լըմնցած պիտի ըլլար, ըսաւ ան խոր հառաչանքով մը.

Բայց պահ մը ետք ինքն ալ խնդաց իր յիմարութեան վրայ:

ԺԲ.

Օրերը սահեցան. Ժան, իբրեւ խաղի ընկեր, Կէրթրուտի յուսացածէն աւելի եղաւ: Այժմ անբաժան էին անոնք, եւ Մառթէն, որ երրորդ անձը կը կազմէր, դիտողի դերը կը կատարէր միայն. անիկա, իր սաստող ժպիտովը ուրիշ բան չէր կրնար ըսել բայց եթէ «ամէն», իրենց բոլոր յիմարութիւններուն:

Հաճոյք մըն էր զանոնք դիտելը, մէկը միւսին ետեւէն ինկած՝ բակին մէջէն վազելը անոնց. կարծէք թեւեր ունեցած ըլլային իրենց կրունկներուն: Կէրթրուտ այնքան թեթեւ կը թռչէր, որ ոտքերը հազիւ գետին կը դպչէին. Հակառակ ասոր, Ժան աւելի արագաշարժ էր. որքան ալ երկար տեւէր բռնուելու վազքը, միշտ Կէրթրուտ կը բռնուէր: Երբ կը տեսնէր թէ խուսափելու ուրիշ ճար չկար, սարսափահար վառեակի մը պէս կը կկզէր, եւ երբ, Ժան յաղթական իր թեւերովը կը շրջապատէր զայն, իր նրբակերտ մարմինը կը ցնցուէր. կարծէք, Ժանի հպումովը, ելեքտրական յուզում մը կը ցնցէր զայն ամբողջովին:

Դաւիթ, ծեր սպասաւորը, կը դիտէր անոնց այս շարժումները մեծ ուշադրութեամբ լուսամուտէն ձեղնայարկին ուր հաստատած էր իր բնակութիւնը. անիկա կը քերէր իր ալեւոր գլուխը եւ իր ակռաներուն մէջէն կը մրմնջէր ամէն տեսակ անհասկնալի բաներ:

Կէրթրուտ նշմարեց զայն օր մը, եւ ցոյց տուաւ Ժանի.

— Պէտք է խաղ մը խաղալ այս ծեր սմսեղուկին, մրմնջեց.

Ժան պատմեց անոր այն զուարճալի խաղը զոր ըրած էր Դաւիթին, առտնօք, երեւան հանելով այն թաքստոցը ուր ծերուկը կը պահէր իր զողցած ալիւրը:

— Եթէ յաջողէինք այսօր ալ նման խաղ մը խաղալ, ըսաւ ան խնդալով.

— Լաւ պէտք է փնտռել.

Ըմբռնեցաւ եւ իսկոյն գործադրուեցաւ, կամ գրեթէ: Յաջորդ կիրակին, Ջրաղացը կանգ առաւ, ծառաներն ու ջաղացպան տղաքը դուրս ելան: Ժան առաւ պատէն կախուած բանալիներու տրցակը եւ նշան ըրաւ Կէրթրուտի որ իրեն հետեւի.

— Ո՞ւր կ'երթաք, հարցուց Մառթէն աչքերը վեր առնելով իր գիրքէն.

— Հաւ մը հաւնոցէն դուրս կ'ածէ, ըսաւ Կէրթրուտ աշխոյժ, պիտի երթանք անոր բոյնը փնտռել.

Եւ բնաւ չկարմրեցաւ նոյնիսկ.

Եւ անոնք մանրակրկիտ քննութիւն մը ըրին ախոռներուն, շտեմարանին, ձեղնայարկին, մարագին մէջ. բայց խուզարկեցին մանաւանդ Ջրաղացը, սանդուխներէն վեր բարձրացան եւ անոնցմէ վար գլտորեցան, մագլցեցան ուղիղ աստիճանները, խառնշտկելով հնոտիները՝ անպէտ իրեղէններու սենեակին մէջ:

Առնուազն երկու ժամ, առանց յաջողութեան պրպտումներ կատարեցին, երբ, յանկարծ Կէրթրուտ, որ չէր վախնար ձեղնայարկի ամէնէն յետամնաց անկիւնը սպրդիլ, հաղորդեց թէ գտած էր ինչ որ կը փնտռէր: Փայտի փոշոտ կտորուանքներու եւ մէկզի նետուած անիւի բեկորներու միջեւ, վերջին տասը տարիներուն կոտրուած իրեղէններու ետին, կը ցըցուէին ալիւրով եւ փոխինդով լեցուն պարկեր եւ անոնց քով ամէն տեսակ մանր մունր գործիքներ, մուրճեր աքցաններ, խողովակներ եւ սեղանի դանակներ: Կէրթրուտ, շողշողուն աչքերով, դէմքը ծածկուած՝ փոշիով եւ մազերը՝ սարդի ոստայնով, թաքստոցէն դուրս նետուեցաւ ուրախութեան ճիչեր արձակելով. երբ Ժան վստահ եղաւ թէ ճիշդ էր Կէրթրուտի ըսածը, պատերազմական խորհուրդ գումարուեցաւ եւ խորհրդակցեցան:

Պէ՞տք է Մառթէնին տեղեկացնել այս գաղտնիքը: Ոչ, պիտի վիրաւորուէր եւ պիտի խաթարուէր անոնց այս կատակը: Ժանի միտքը բան մը ինկաւ:

(Շար.) Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այն ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ Թաղիս եւ շրջակայ Թաղամասերու հաւատացեալ հայ հասարակութեան թէ՝ տեղւոյս Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ անուանակոչութեան եւ հիմնադրութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ յետ հանդիսաւոր պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Թաղիս եւ շրջակայ Թաղամասերու համայն ննջեցելոց եւ ի մասնաւորի երջանկայիշատակ Տ. Տ. Գրիգորիս Եպիսկ. Պալաքեանի, Թաղիս շինարար հոգեւոր հովիւ Տ. Շաւարշ քահանայ Թէրզեանի եւ Թաղ. խորհուրդներու եւ եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբի անդամներու յիշատակին:

Այս բարեպաշտ յիշատակի արարողութեանց առթիւ աւանդական մատաղի օրհնութիւն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին բարեպաշտ Թաղեցիները ներկայ գտնուիլ սոյն յիշատակի արարողութեանց:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Դպրոցասէրի խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ:

28 Յունիս, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 3 – 10, վարժարանին օդասուն պարտէզին մէջ,

I, BLD. DU NORD, LE RAINCY

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Երգ, պար, մարզանք եւ հաճելի անակընկալներ:

Պիւֆէ մատչելի գիներով, — շիշ քէպապ:

Մուտքի գին 250 ֆրանք:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ. — էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

ժամը 16ին:

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները:

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ՝ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զաւուշ խումբը կը յայտարարէ թէ բացուած է Նիսի իր գրադարանը՝ «Իշխան Արղութեան մատենադարան»:

Հասցէ՝ 49, Րիւ Լամարթին, Նիս:

Վարիչ՝ Ընկ. ՍՈՒՐԷՆ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ:

Մատենադարանի վարչութիւնը կը խնդրէ ընթերցողներէն՝ որ հաճին հազար ֆրանք պահ դնել. գումարը պիտի վերադարձուի՝ երբ գիրքը ստացուի:

Իբրեւ վարձք՝ 50 ֆրանք գիրք գլուխ:

Մատենադարանը ճոխ է հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքերով:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Յունիս 18, Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ֆրանսական Համալսարանի սրահին մէջ:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նիւթ՝ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ, ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ, ԱՊԱԳԱՆ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
(ԿՐԸՆՈՊԼԸ)

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան, Կիրակի առաւօտ՝ ժամը 9 – 12:

Կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ փափաքող ծնողքներն ու տեղւոյս կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները:

Քննութիւններէն անմիջապէս յետոյ՝ կազմակերպուած է մասնաւոր պտոյտ՝ աշակերտութեան եւ ծնողաց համար:

Օթօքարը կը մեկնի դպրոցին առջեւէն, ժամը ճիշդ 13ին:

×

Մրցանակաբաշխութեան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 28ի կիրակին: Անձրեւի պարագային, Յուլիս 5ի կիրակին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Անի» կոմիտէին դաշտահանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒԼԻՍ 19

Անձրեւի պարագային՝ յաջորդ Կիրակի:

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ Յունիս 28ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացը կազմակերպած է՝

«Հայ լեզուի օր»ը

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒԼԻՍ 5

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը, այս Չորեքշաբթի գիշեր ժամը ճիշդ 21ին, Քատէի սրահը, շարունակութիւն նախորդ նիւթի: Կը խօսի Հր. Բալուեան «Յ. Թումանեանի Անուշը»: Նոյնպէս կը տրուի Երեւանեան Անուշ օփերային Բ. մասը:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նոր Սեբաստիոյ Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Վարդգէս խումբին կողմէն:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝

ORCHESTRE RENÉ HEBERT

Ճոխ պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին կեդրոնական Ֆրանսայի բոլոր երիտասարդները:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին:

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 21

ժամը 15էն 24:

Կը նախագահեն

ԱՆՏՐԷ ԹՈՒԹԷՆ եւ ՍԷԶԱՐ ՔՕԼԼԱՎԵՐԻ

(Սեւրանի եւ Լիվրի – Կարկանի քաղաքապետներ):

Լիվրի – Կարկանի ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻՆ ՄԷՋ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Կը մասնակցին Օր. Օր. Թօփալեան, Պէնկեան:

Հայկական պարեր՝ ԽԱՆ – ՃԻԿԻ կողմէ («ՇԷՀԷՐԱԶԱՏԷՆ»)

Եւրոպական պարեր՝

MANUEL PIZARRO

Ծանօթ նուագախումբին ղեկավարութեամբ՝

ATTRACTIONS

Հաղ. Միջոցներ. — Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: (Նախորդ ժողովի շարունակութիւն):

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅ զաղութի, Հայ Ազգ. Միութեան նոր տարեշրջանի ընտրութեան առթիւ, ստիպողաբար կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը անխտիր, ներկայ ըլլալու այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ֆուայէ տիւ Թէաթրըի մէջ: Համաձայն կանոնագրի տրամադրութեան, ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Դուրայի Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, Խրիմեան սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն, տարեշրջանի հաշուետուութիւն: Անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն – 22

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ, ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով, առատ ըմպելի եւ աւանդական «շիշ քէպապ»:

Մուտք 100 ֆրանք

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200հոգինոց բացօթեայ ճաշ մը նախատեսուած է կէսօրին, անձ գլուխ 800 ֆրանք ճաշ եւ մուտք: Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել: (Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, հեռաձայն ՓՐՕ. 77–73):

ԾԱՆՕԹ. — Շոգեկառք առնել Կար տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ առնել թիւ վեց օթօպիւսը մինչեւ Կրօլէ կայանը: Թրէնի ժամեր կէսօրէ առաջ 10·45, 11·13, 11·35, 12·5, 13·33, 13·54, 14, 14·30: Վերադարձ. — 19·21, 19·30, 19·51, 20·09, 20·51, 21·14, 22·16: Վերջին օթօպիւս ժամը 21ին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳ

Կիրակի, Յունիս 28, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 15·30–ին:

ՆԱՅԻՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավար

ԳԷՈՐԳ ԵՍԱՆՊԷԿԵԱՆ

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ — JEUDI 18 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8421 — 35EME ANNEE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4322

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏՕԿԱԼ, ՁՅՈՒՍԱԼՔՈՒԻԼ

1940 Յունիս 18 :

Ահա՛ թուական մը, որ յեղափոխական ու ասպետական Ֆրանսայի ժամանակակից պատմութեան մէջ արձանագրուած է անջնջելի, ոսկի տառերով :

Թուական մը, որ բարձրօրէն կը յատկանշէ աննուաճ երազին յաղթանակը յուսալքութեան եւ նահանջականութեան վրայ : Որ արծուեթռիչ խոյանքներու ընդունակ անձնազոհ գիւցազուններուն պանծացումն է : Եւ անձնատուութեան եւ անսխրական, սարսնացուցիչ, գիւրին միջոցին դիմող տկար հոգիներու խարանումը :

Թուական մը, որ դարձած է ներշնչարան՝ ապրելու եւ տեւելու ջիղ ու կամք ունեցող ժողովուրդներու համար :

Ու ամէնէն առաջ զարտուոր ու փառաւոր անցեալի տէր հայ ազգին համար, որ իր փոթորկալից պատմութեան հազարամեակներուն ընթացքին կուրծք տուած է քանի՛ քանի ահեղ աշխարհակալներու մահասփիւռ հարուածներուն :

Բայց երբե՛ք չէ ընկճուած :

Վայրկեան մը իսկ չէ ընկրկած :

Հերոսաբար տոկացած է, առանց յուսալքուելու :

Ու այսօր ալ տակաւին իր ապրած դըժընդակ պայմաններուն մէջ յոյսով ու հաւատքով կը նայի ապագային :

1940ի Յունիսին դժուարին օրեր կ՚ապրէր Ֆրանսա :

Զինուորապաշտ Գերմանիա չէր կրցած մարսել 1918ի պարտութիւնը : Վիլհելմին վրէժը լուծելու յաւակնութիւնն ունեցաւ Հիթլէր, որ 1939 Օգոստոս 23ին անփոխարինելի դաշնակից մը գտաւ յանձին Ստալինի :

Երկու մենատէրները դաւադրօրէն ձեռք ձեռքի տուած պայթեցուցին երկրորդ աշխարհամարտը :

1920ի աշնան Մոսկուայի վարիչները գրգռած էին Մուսթաֆա Քեմալը, որ յարձակի Հայաստանի վրայ : Եւ Թուրքերու գիւրին յաղթանակէն առած՝ իրենց աւիւծի բաժինը, առանց գնդակ մը արձակելու :

1939 Սեպտեմբերին բոլշեւիկեան այս քաղաքականութիւնը կրկին փորձուեցաւ՝ մեծ յաջողութեամբ : Հիթլերի բանակները նուաճեցին Լեհաստանը : Եւ Ստալին Խորհրդային Միութեան կցեց Լեհաստանի կէսը, առանց գնդակ մը արձակելու :

Շնորհիւ Կրեմլինի՝ արեւելքի մէջ իր թիկունքն ամրապնդելէ եւ ապահովելէ վերջ, Հիթլեր իր զէնքերը դարձուցեր էր դէպի Արեւմուտք : Նորվեկիա, Հոլանտա, Պելժիա գրաւուեր էին հեւզհեւէ՝ առանց լուրջ դիմադրութեան :

Նոյն ճակատագիրը կը սպասէր Ֆրանսայի : Առիթէն օգտուելով, Մուսոլինի եւս անցեր էր Նացիներու կողմը եւ իտալական ուժերը գործակցելով գերմանական բանակներուն հետ, թիկունքէն կը հարուածէին ֆրանսական զօրքը :

Օրուան իշխանութիւնը անզօր կասեցնելու թշնամիներու յառաջխաղացումը՝ անձնատուութեան մէջ կը տեսնէր Ֆրանսայի փրկութիւնը :

Մարեշալ Փէթէն ողջունուեցաւ իբրեւ փրկիչ՝ բոլոր Ֆրանսացիներուն կողմէ :

Ահա՛ այդ բախտորոշ օրերուն էր, որ դիւցազնական Ֆրանսայի դիմադրելու, տոկալու եւ տեւելու կամքը մարմնացաւ անծանօթ զօրավարի մը մէջ, որ յաջողեր էր անցնիլ Լոնտոն :

Զօրավար Շառլ Տը Կոլի պատմական կոչը 1940 Յունիս 18ին, Փարիզի անկումէն չորս օր վերջ, եկաւ յոյս ներշնչելու թմրած հոգիներուն, բարձրացնելու բարոյականը նահանջականներուն :

Ու Ֆրանսա յաղթեց, որովհետեւ գիտցաւ տոկալ ու չյուսալքուիլ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁ ՄԸ ԵՒՍ՝ ԺՈՂՈՎԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑ ԿՐՕՄԻՔՕՅԻ

Չորեքշաբթի օրուան նիստէն առաջ, Արտաքին նախարարները տեսակցութիւններ ունեցան իրարու հետ :

Առաւօտուն՝ Սելվին Լոյտ մէկ ժամ խորհրդակցեցաւ Հերթըրի հետ. Անգլիոյ Արտաքին նախարարը իր պաշտօնակիցէն խնդրեց՝ որ կարելին փորձէ, ձախողութեան մը առաջքն առնելու համար :

Այնուհետեւ, Կրոմիքօ առաջարկեց տեսակցութիւն մը ունենալ Հերթըրի հետ :

Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը Հերթըրի բաւած է թէ ժողովին վերջանալէն առաջ սահմանափակ համաձայնութիւն մը գոյանայ Պերլինի շուրջ եւ Մեծերու հանդիպման թուականը ճշդուի : Այս խօսակցութիւններէն ետք, — որոնք տեւեցին աւելի քան երկու ժամ, — ամերիկեան շեկոյց մը կը հաղորդէր թէ ոչ մէկ փոփոխութիւն կայ խորհրդային քաղաքականութեան մէջ : Կրոմիքօ իր դիրքը չէ փոխած :

Հերթըր – Կրոմիքօ հանդիպումէն յետոյ Արեւմտեան երեք նախարարները ժողով մը գումարեցին : Նոր ծրագիր մը պատրաստուեցաւ՝ խորհրդային պատուիրակութեան յանձնուելու համար : Ժընեւի ժողովը փրկելու վերջին փորձ մը :

Ամերիկեան եւ Ֆրանսական շրջանակները գաղտնի չեն պահեր այն պարագան՝ թէ ժողովը պիտի վերջանայ, եթէ այս անգամ ալ Կրոմիքօ մերժէ ընդունիլ ներկայացուած ծրագիրը : Անիմաստ է բանակցութիւնները երկարաձգել՝ երբ այդ ձեւով այլեւս պարզ պիտի դառնայ Մոսկուայի նպատակը :

Այցըրհաուըրի յայտարարութիւնը չէ մոռցուած .— Մեծերու հանդիպումը կախում ունի Ժընեւի արդիւնքէն :

Արեւմտեան Արտաքին նախարարներու շրջանակները կը հաղորդեն թէ ոչ մէկ իմաստ ունի կառավարութեանց գեկավարներու ժողովի մը թուականը ճշդել՝ այնքան ատեն որ Կրոմիքօ կը մնայ իր ժխտական դիրքին վրայ :

Հակառակ այս բոլորին սակայն, բրիտանական շրջանակները կ՚աշխատին համոզել ամերիկացի եւ Ֆրանսացի իրենց պաշտօնակիցները՝ որ Մեծերու ժողովը գումարեն, ի՛նչ որ ալ ըլլայ Ժընեւի արդիւնքը :

Այս տարակարծութիւնը նոր չէ Արեւմտեաններու միջեւ, բայց դժուարութիւններու դուռ պիտի չբանայ, մանաւանդ այն ատեն՝ երբ Կրոմիքօ չընդունի վերջին ծրագիրը :

Արդ, Խորհրդային Միութեան Արտաքին նախարարը իր ձեռքին տակ ունի Արեւմտեաններու վերջին առաջարկները, բանաձեւուած եւ մանրամասնուած : Հարց է, թէ ի՞նչ պատասխան պիտի տայ :

Ինչ որ ալ պատասխանէ սակայն, այլեւս մէկ բան յստակ է .— Ժընեւի Արտաքին նախարարներու ժողովը իր վերջին ժամերը կ՚ապրի :

Այսօր – վաղը պիտի յայտարարուի թէ բանակցութիւնները վերջացած են :

Կատարեա՞լ ձախողութիւն թէ մասնակի,— Հարց կուտան կարգ մը թերթեր, մինչ ուրիշներ կը մտածեն թէ կրնայ յետաձգուիլ անորոշ ժամանակով կամ որոշ ժամանակի մը համար : Ամէն պարագայի մէջ՝ արդիւնքը ոչինչ պիտի ըլլայ եթէ Մոսկուա որոշած է շարունակել իր անզիջող քաղաքականութիւնը :

Առ այժմ գաղտնի կը պահուի նաեւ արեւմտեան ծրագիրը, բայց որոշուած էր հրատարակել զայն՝ եթէ մերժուի Կրոմիքոյի կողմէ :

Օրը Օրին

ՆԱԽ, ՏՈՊՐԱԿԸ ՊԱՐՊԵՆՔ

— Առնուազն կէս միլիոն տոլարի պէտք ունինք ... ճարելու է ...

— Ի՞նչ պիտի ընենք ...

— Պիտի հրատարակենք կարգ մը շատ կարեւոր գիրքեր ...

— Այդ տեսակ գումար մը հանգանակուած է, արդէն ...

— Գիտե՛մ, բայց այդ գումարը «հատընտիր»ներու համար է ... Արհեստով հակա – Դաշնակցական պէտք է եղած ըլլաս, որպէսզի քու ձեռագիրներուդ վրայ նային ... Իմ ուզածս ուրի՛շ բան է ... Ես կ՚ուզեմ որ ազգը իրե՛ն համար ճարէ այդ կէս – կամ մէկ – միլիոնը եւ իրե՛ն համար հրատարակէ մտքէս անցած գիրքերը ...

— Ուրեմն, ասկէ քանի մը տարի առաջ, ի ձայն փողոյ եւ թմբկի հանգանակուած գումարէն խեր չկայ ...

— Չկայ, մոռցի՛ր ... Ես տեղն ու տեղօք գիտեմ որ Դաշնակցականի մը մէկ շատ կարեւոր գործին հրատարակութեան համար յանձնարարութիւն եղեր է եւ այդ կէս միլիոնը հաւաքող ազգասէ՛ր, հայրենասէ՛ր, ուսումնասէ՛ր, կրթասէ՛ր, դպրոցասէ՛ր ադա – փաշայական հիմնարկութիւնը պատասխաներ է — «Մենք ատանկ մարդոց գործերուն համար դրամ չունինք ...» :

— Ի՞նչ տեսակ մարդու գործ կը հրատարակեն եղեր ...

— Այն տեսակ մարդոց, որոնք բարեւի կը կենան ադա – փաշաներուն առջեւ եւ ախորժակո՛վ կը հայհոյեն Դաշնակցութեան դէմ : Գտի՛ր ատանկ «հեղինակաւոր» հեղինակ մը, նայէ ինչպէ՛ս կը հրատարակեն անոր գործերը ...

— Ի՞նչ գործ ...

— Ի՛նչ կ՚ուզէ թող ըլլայ ... Օրինակ Հայոց Պատմութիւն ... Կը բաւէ որ հատորին մէջ, Դաշնակցութեան ի նպաստ բա՛ռ մը չըլլայ ... Եղա՞ւ, չեն տար, սանթիմ չեն տար ...

— Բայց, սիրելիս, կարելի՞ է Հայոց պատմութիւն գրել, առանց Դաշնակցութեան ի նպաստ բառ մը գրելու ... Վերջապէս, Դաշնակցութիւնն ալ քանի մը շնորհքով գործեր տեսաւ, սա վերջին եօթանասուն տարին ... Օրինակի համար Մայիս Քսանըութ ...

— Զաղացքէ՞ն կուգաս ... Հրապարակի վրայ կան շատ շնորհքո՛վ — վրաս գրէ — մարդիկ, որոնք ադա – փաշաներուն աչքը մտնելու եւ անոնց հովանաւորութիւնը վայելելու համար, անոնց հաճելի բաներ կը գրեն ...

— Բայց, եղբայր, ինչպէ՞ս կարելի է ասոր, անոր «հաճելի» Հայոց պատմութիւն գրել ... Ազգային պատմութիւնը *մուհալլէպի*՞ է որ ասոր, անոր քիմքին համաձայն եփես ...

— Կարգ մը ցնորածներու համար, *մուհալլէպի* է ... Բայց, մեր նիւթէն շեղեցանք ... Կրնա՞նք սա կէս միլիոնը հաւաքել տալ ...

— Կրնա՛նք ... Միայն թէ ծրագիրդ ներկայացուր ... Եթէ խելքի մօտիկ բան է, նամբայ կ՚ելլենք ... Ի՛նչ պիտի հրատարակենք ...

— Խելքի մօտիկ է ... Ամէնէն առաջ, պիտի հրատարակենք Հայոց Ազգին Պատմութիւնը՝ տասը լեզուներով ... Այս գործին պիտի լծենք, առնուազն, տասը մասնագէտ պատմաբաններ, որոնք տասը տարի պիտի նստին աշխատին · իրենց ապրուստը պիտի ապահովենք ...

— Ուրի՞շ ...

— Այդ տասը տարուան ընթացքին պիտի հրատարակենք հոմանիշներու բառարան մը — ընդարձակ տեսակէն — քերականութիւն մը, նոյնպէս ընդարձակ եւ քանի մը բառարաններ ... Յետո՛յ ...

— Կը բաւէ, որովհետեւ կէս միլիոնդ արդէն ջուրը քաշեց ... Մնացածն ալ յաջորդ կէս միլիոնին ...

— Ընդունէ որ խելացի առաջարկ է որ կը ներկայացնեմ ...

— Շա՛տ ... Բայց, կեցի՛ր ազգը թող պարպէ, լմնցնէ իր *պոշլաֆ*երու տոպրակը ... Յետոյ, կը մտածենք ... Հիմա, ազգերնիս շա՛տ զբաղած է ... Միջանկեալ բան մը հարցնեմ, սակայն — բանաստեղծութեան հատորներ ալ պիտի հրատարակե՞նք ... Կամ օրինակ, *մասալներ* ....

— Ո՛չ .. Թո՛ղ մէյ մը, եղածները հատնին, լմննան, նորերուն մասին կը մտածենք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ գնդակահարուած է համայնավար Թուտէի կուսակցութեան մէկ նախկին անդամը : Ձերբակալուած էր անգամ մը 1948ին Շահին դէմ մահափորձի մը պատճառով, բայց յաջողած էր փախուստ տալ : Երկու տարուան ընթացքին առաջին անգամն է որ յայտնի համայնավար մը հրացանազարկ կ՚ըլլայ Պարսկաստանի մէջ :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ կը շարունակուին ձերբակալութիւնները : Նկատի առնելով որ Յունիս 18ը «խաղաղ բողոքի օր» նշանակուած է, երկրին քաղաքական եւ տնտեսական կացութեան դէմ, կառավարութիւնը կ՚ուզէ առաջքն առնել խռովութեանց :

ԻՐԱՔԻ արտաքին նախարարը ինչպէս նաեւ նախարար՝ Հաշէմ Ճավատ բուռն յարձակումներու կ՚ենթարկուին համայնավար մամուլին կողմէ : Կ. Կոմիտէի պաշտօնաթերթը՝ Իթթիհատ էլ Շաապ կը գրէ թէ արտաքին նախարարը միշտ կը խուսափի «ընկերվարական» պետութեանց դեսպանատուններու ընդունելութեանց ներկայ ըլլալէ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ բարձրաստիճան սպաներու խմբակը պահանջեց որ Պատերազմական նախարարը հրաժարի. այս առաջարկը ներկայացուեցաւ՝ երբ երկու զօրավարներ ձերբակալուեցան Նախագահ Ֆրոնդիսիի ընկերային քաղաքականութիւնը քննադատած ըլլալու համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ, 123.880 երիտասարդներ ներկայացան պաքալորէայի, առաջին մասի քննութեանց : Ֆրանսերէն շարադրութիւնը ունէր երեք նիւթեր, որոնցմէ մէկը պիտի ընտրուէր : Առաջինը՝ վօլթերեան մտքի մասին, երկրորդը՝ Պօլեաի ներշնչման եւ արուեստին, իսկ երրորդը որ ամէնէն լաւ ընդունելութիւնը գտած է թեկնածուներուն մօտ՝ «երիտասարդութիւնը մշտական գինովութիւն մըն է, առողջութեան ջերմն է, իմաստութեան խենթութիւնն է» :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ ճափոնի մօտերը ամերիկեան զինուորական օդանաւ մը յարձակման ենթարկուած է համայնավար «Միկ»երու կողմէ, որոնք կուգային Հիւս. Քորէայէն : Օդանաւը, ծանրօրէն վնասուած, հազիւ կարողացած է վերադառնալ ճափոնի կզզիներէն մէկուն մէջ գտնուող օդակայանը : Ամերիկա խստօրէն պիտի բողոքէ այս յարձակման դէմ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, խորհրդային տնտեսութեան ցուցահանդէսի բացման առիթով Խրուշչեւ ճառ մը խօսեցաւ, մասնաւորապէս յայտարարելով .— Աշխարհի վրայ ոչ մէկ ուժ կրնայ արգելք հանդիսանալ՝ որ մեր նպատակին հասնինք, համայնավարութիւն կառուցանելով :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԻՑ
ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԱՅՍՕՐՈՒԱՅ ԹԻՒԸ

Ներկայ Թուականի Յունուար 15ին ողջ Խորհրդային Միութեան մէջ կատարուեց մի ընդհանուր մարդահամար :

Մարդահամարից համարեա չորս ամիս անց, Մայիսի առաջին տասնօրեակին, պաշտօնական հաղորդագրութեամբ խորհրդային կառավարութեան կից մարդահամարի վիճակագրական ընդհանուր վարչութիւնը, ամփոփելով կատարուած աշխատանքները, վերջնական ձեւաւորմամբ գլխաւոր արդիւնքները հրապարակեց : Պիտի սպասել, որ մօտիկ ժամանակները յատուկ հրատարակութեամբ, մի ծաւալուն հատորի մէջ, լոյս ընծայուին ընդհանուր միութենական, ապա հանրապետութիւն առ հանրապետութիւն, մարդահամարի վիճակագրական բոլոր տուեալները, ինչպիսի տեղի է ունեցել նախորդ մարդահամարների ժամանակ :

Վերջին ընդհանուր համագումարը միութենական ծաւալով կատարուել էր ուրանից քսան տարի առաջ, 1939 Թուականին : Այն ժամանակ Խորհրդային Միութեան բազմազգ բնակիչների ընդհանուր գումարը եղել է 192 միլիոն :

Շատ բնականօրէն սպասելի էր իմանալ, Թէ քսան տարի յետոյ ինչպիսի աճ է ունեցել բնակչութեան Թիւը Խ. Միութեան մէջ: Անտարակոյս դա կազմելու էր փաստական ցուցադրումն, ի հակադրութիւն խորհրդ. «ընկերվարական կարգեր» չունեցող արեւմտեան ազատ ժողովրդավար երկրների կամ պետութիւնների սահմաններում ապրող ազգաբնակչութեանց աճի :

Խորհրդային վիճակագրական վարչութեան հրապարակած տուեալով, 1959 Թուականի Յունուար 15ի մարդահամարով համայն Խորհրդային Միութիւնը ունի 208·8 միլիոն բնակիչ: Մինչ քսան տարի առաջ, 1939ի մարդահամարով, Խ. Միութիւնն ունեցել էր 192 միլիոն բնակիչ : Որով՝ քսան տարուայ ընթացքում ընդհանուր աճը հազիւ հասել է 17 միլիոն մարդու: Աճումի մի Թոյլ ցուցանիշ :

Եւ եԹէ դա հետեւանք է համարւում մարդկային այն մեծ կորուստների, զոր կրեց Ռուսաստանը Բ. Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, ապա մեր կարծիքով դա նուազ բանաւոր կամ արդարացուցիչ հիմունք է: Քանի որ նոյն պատերազմի յաղթական վախճանով բռնի գրաւման ենթարկելով մի կարգ երկիրներ եւ ժողովուրդները, ինչպէս, օրինակ, Պալթեան երեք պետութիւնները, կցումներ Արեւելեան Պրուսիայից, Հողաշերտեր՝ Լեհաստանից, Մոլդաւիայից եւ Ռումանիայից, ոչ պակաս նաեւ Ֆինլանդիայից, ապա մասամբ հաւասարակշռուած պիտի համարել մարդկային կորուստները :

Քսան տարուայ մէջ, 17 միլիոնի աղքատիկ աճը հետեւանք պիտի համարել խորհրդային բոլշեւիկեան իրաւակարգի անբնականոն, բացասական կողմերին: Տնտեսական, կենցաղային, ապրուստի եւ տարապարհակ աշխատանքի: Միւս կողմից՝ աւելի էական եւ կարեւորը, ընտանեկան կազմալուծուող իրականութեան, որով քայքայւում են ընտանեկան յարկեր, տեղի են ունենում ծննդաբերութեան նուազումներ եւ ուրիշ ընկերային յառեգոյն չարիքներ, որոնք արդաւանդ հող ունեն Խորհուրդների երկրներում :

Սրան ի հակադրութիւն՝ հարկ է յիշել, Թէ մի քանի չարաթ առաջ ծանուցուեց, որ Միացեալ Նահանգների ազգաբնակչութեան Թիւը, 120 միլիոն, ներկայիս դարձել է 180 միլիոն:

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները Բ. Համաշխարհային պատերազմին կրեցին նոյնպէս մարդկային ծանր կորուստներ, Թէ եւրոպական ճակատում եւ Թէ Խաղաղականի կռիւներում Ճափոնի դէմ: Սրա վրայ պիտի աւելացնել նաեւ քորէական կռիւներում մարդկային զոհերի զգալի քանակը: Այս ամէնով հանդերձ նա ունեցել է յիսուն միլիոն մարդու յաւելում :

Երկրորդ՝ ուշադրութեան արժանի կէտըն այն է, որ Յունուար 15ի մարդահամարը ցոյց է տուել, որ իգական սեռի Թիւն աւելի բարձր է, քան արականը : Մինչդեռ նախախորհրդային շրջանին, ցարական կայսրութեան օրերին, հակառակն է եղել: Սրա պատճառը բոլշեւիկները ցոյց են տալիս դարձեալ պատերազմի պատճառած մարդկային զոհերը: Նըրաց հիմնաւոր են Խորհուրդների մեկնաբանութիւնները, քանի որ հին Ռուսիան ոչ պակաս արիւնալի պատերազմներ է ունեցել Եւրոպայում, նաեւ Ծայրագոյն Արեւելքում, Ճափոնիայի դէմ :

«Սովետական Հայաստան» պաշտօնաԹերԹը Հայաստանում անցկացուած մարդահամարի շուրջ տալիս է հետեւեալ Թիւը.

Առ 15 Յունուար 1959 Թուականին հայկական հանրապետութեան ամբողջ ազգաբնակչութեան Թիւը եղել է մէկ միլիոն 700·000 :

Ինչպէս յանտնի է՝ Հայաստանում խորհրդային իշխանութեան տարիներին առաջին մարդահամարը կատարուել է 1926 Թ. Դեկտեմբեր 14ին: Այն ատեն ազգաբնակչութեան Թիւը եղել է 881·300:

Երկրորդ մարդահամարը կատարուել է 13 տարի յետոյ, 1939 Թուին, երբ Հայաստանն ունեցել է 1·281·600 շունչ, 400·300 մարդ աւելի: Տասներեք տարի յետոյ աճը կազմել է 3·4 տոկոս, որ բարձրագոյն Թիւերից է համայն Խ. Միութեան ժողովուրդների մէջ:

Երրորդ մարդահամարն այս տարի Յունուարին կատարուեց: Երկրորդից 20 տարի յետոյ՝ արդիւնք 1·700·000ից քիչ աւելի մի Թիւ: Որով քսան տարի յետոյ, երկրորդի հետ համեմատած, աւելացել է 581·600 մարդ միայն:

ԵԹէ հիմք ունենանք Հայաստանի ազգաբնակչութեան աճի 3·4 տոկոսը, ըստ խորհրդային իշխանութեան պաշտօնական տուեալների, ապա երրորդ մարդահամարի արդիւնքը լինելու էր ո՛չ Թէ 1·700·000, այլ 2·273·088 շունչ: Ուրեմն հետեւում է 573·088 մարդու մի պակաս: Մի քանակ, որ աչքառու է եւ չի կարելի անուշադրութեան մատնել :

Այստեղ մոռացութեան տալ կարելի չէ նաեւ 1946 եւ 1947 Թուականներին կատարուած 125 հազար սփիւռքահայերի հայրենադարձը Երեւան : Սրանով Հայաստանում ազգաբնակչութեան պակասն աւելի ակներեւ է դառնում : Քանի որ փաստօրէն պակասը կազմելու է 700·000 շունչի մօտ խոշոր մի Թիւ, փոխան 573·088ի:

Հայկական հանրապետութիւնը տիրող ռեժիմի պայմաններում 700·000 մարդու բաց ունի, եԹէ չասենք կորուստ :

Լուրջ քննութեան առնելիք այս երեւոյԹն ունենալու է, ի միջի այլոց, հետեւեալ գլխաւոր պատճառները:

Ա) Խորհրդային - բոլշեւիկեան կարգերի ընկերային չարիքները, այն է՝ բանտ, աքսորանք, մահապատիժներ եւն:

Բ) Ծնունդների նուազումն, ապասերիչ հասկացողութիւններ ընտանիքի մասին, որոնց հետեւանքով աճման 3·4 տոկոսը անկում ունեցել է, յատկապէս վերջին 20 տարիների ընԹացքում :

Գ) Բ. Համաշխարհային պատերազմի հետեւանքով, հայ ժողովրդի զաւակները, 20 – 40 տարեկան, գետին փռուեցին: Շատերն էլ պատերազմի հաշմանդամ դարձան, Կերչի մէջ, Ստալինկրատի, Մոսկուայի եւ Լենինկրատի պաշտպանութեան համար, ռուսական տափաստաններում, մինչեւ Պերլին եւ այլուր :

Դ) ԱրտագաղԹի հոսանք Հայկական հանրապետութեան սահմաններից դուրս: Դէպի մօտիկ եւ հեռու Խորհրդային ռեսպուբլիքաներ, մինչեւ կենտրոնական Ռուսիոյ երկրամասերը, Թուրքմենիստան, խամ եւ խոպան հողերի շրջանները եւ ուրիշ մեզ անծանօԹ վայրեր :

Ձենք ժխտում այն իրողութիւնը, որ 20 տարուայ ընթացքում, ի դիմաց 700·000 շնչի յաւելման, եղել է այնուամենայնիւ քանակական որոշ յաւելում, որն ի յայտ է գալիս Գ. մարդահամարի արդիւնքներից :

Իւրաքանչիւր ճշմարիտ հայ քաղաքացու համար ցաւ է տեսնել, որ ներկայ մկրատուած Հայաստանը խորհրդային ընկերվար կառոյցով մի ագարակի է վերածուել մարդկային զանգուածներ արտածելու դէպի խորհրդային անդիմագիծ հայրենիքի սահմանները, կուլ գնալու ռուսականութեան ալիքներին :

Նուազ աճման Թուական փաստն այդ է ցոյց տալիս :

Հ. ԿՈՍՈՅԵԱՆ

ԷՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷՆ
(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ԳՐԵԹԷ ԻՐԱԿԱՆ)

Պարգեւ՝ հասած քսան տարեկանին, առաջին անգամ հանդիպողին իսկ, կուտար համակրելի եւ աշխոյժ երիտասարդի մը տպաւորութիւնը: Իր լրջութեան քով յաճախ կը չեշտուէր նկարագրի զուարԹամիտ խառնուածք մը, երբեմն, տղայական ըլլալու աստիճան չեշտուած : Հակառակ նկարագրի այս հազորդական շնորհին, շատ քիչերուն ուշադրութիւնը հրաւիրած էր իր վրան: Հետեւաբար ոչ ոքի ծանօԹ էր մօտէն կամ բարեկամօրէն :

Մայր ու տղայ կը բնակէին եկեղեցիէն բաւական հեռու խրճիԹի մը մէջ, կից՝ խոշոր ջաղացքի մը: ԽրճիԹը կը բաղկանար հողաշէն սենեակէ մը եւ մուԹ խորշէ մը որ կը ծառայէր իբրեւ խոհանոց, որուն ճիշդ քովէն առուն կը խուժէր կորսուելու համար ջաղացքին ընդերքը, միւս կողմէն վերստին դուրս կուգար յաղԹանակի փրփրալից վազքով դղրդացնելով ջաղացքին հսկայ երկանները եւ ջրաԹաԹախ անիւը :

Ամէն օր, արշալոյսէն ժամ մը աւելի կանուխ, արդէն սկսած կ'ըլլար դրան առջեւ խռնուած յաճախորդներուն շաղակրատանքը որոնք իրենց ցորենի պարկերուն վրայ ընկողմանած եւ դէպի ջաղացքին դուռը նայուածքնին սեւեռ՝ կը սպասէին հեւ ի հեւ անոր բացման: Յետոյ կուգար հրմշտուկը եւ պոռչտուքը երբ ջաղացպանը խոպոտ ու տակաւին քունատ ձայնով կը բանար դուռը: Խուժումն ու աղմուկը բաւական էին արդէն որպէսզի Մաքրիկ Տուտուն եւ որդին քունը դեռ աչքերնին, ճամբայ ելլէ[illegible] [illegible]եղեցին :

Պարգեւ կը տնտնար, նոյն [illegible] [illegible]ետ կը մնար, մօրմէն բաժնուելու նպատակով եւ դանդաղ ընԹացքով տուներուն առջեւ երկարած քարէ կամուրջներէն մանուածապատ ուղղութեամբ, կը յառաջանար փողոցն ի վեր :

Այսպէս, օր մը, երբ հասաւ եկեղեցիէ դիմաց տան կամուրջին, կիսաբաց դուռէն բոցավառ եւ սիրազեղ աչքերով աղջիկ մը կը ժպտէր իրեն ...: Հմայուած ու քայլ մը իսկ առնելու անկարող, արձանացած ցիտեց գայն: Սիրտը կը բաբախէր անզսպելի ուժգնութեամբ: ՇրԹները կը շարժէին բան մը մրմռալու տենչանքով, բառերը կ'ուշանային սակայն այդ տենչանքին օգնութեան հասնելու: Քաղցրութիւն կը ծորէր դրան բացուածքէն ու կը պարուրէր զինք անճառելի հեշտանքով...:

Պարտուածի պէս գլուխը հակած, առանց բառ մը իսկ կարենալ ձայնելու, լայն շունչ մը առաւ եւ հապճեպ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի եկեղեցիին դուռը: Ականջին կը հասնէր քաղցրօրէն եռին փակուող դրան կռինչը, սիրոյ խոստովանութեան պէս հոգեխռով ...:

Խոյացաւ ներս, զատ ...: Դողդոջ ձեռքերուն մէջ բռնած Թակերով մօտեցաւ կոչնակին: Զարկերը սկսան մուԹին մէջ տարածուիլ սիրերգի մը պէս նուաճուն : Խստուում մը կար հոն, յաւիտենական սիրոյ պաղատանքով զալարուն: Արագ առագ իր սրտի տրոփին ձայնակից, անոնք Թարգմանը կ'ըլլային յեղակարծ բոցավառուած երջանկութեան մը Թեւ առած՝ Թռիչքով: Աստղերը կը ժպտէին վերէն, այգաբացին առաջին շողերը կ'ողջունէին զինք չերազուած իղձերու ԹրԹռումներով ..:

Կ'ուզէր վառել եկեղեցիին բոլոր կանԹեղներն ու ջահերը իբրեւ Թէ մեծ տօնի օր մ'ըլլար, սակայն աննպատակ կը Թափառէր քանի մը նուաղուն կանԹեղներու քԹԹումներուն ապաւինած, մինչեւ որ ժամերգութիւնը սկսէր :

Հոգ չէ կ'ըսէր ինքզինքին, հոգիիս մէջ հիմա հրախաղութիւն կայ եւ էութեանս բոլոր խորանները ջահազարդուած են, եւ կրկնելով կը հարցնէր, — ինչո՞ւ անգիտացայ այս քաղցրութեան ակին՝ մինչեւ այսօր ...:

Վերը, վերնատունին անչմարելի մէկ անկիւնը կծկուած, Աղաւնին, աջ ձեռքը սրտին վրայ, արցունքոտ նայուածքը քամուած ըլլար կարծես, հեւ ի հեւ կը հետեւէր անոր շարժումներուն : Ծիգ կը Թափէր միեւնոյն ատեն չմատնել իր անձկութիւնը, շուրջը տակաւ առ տակաւ աղօԹքի մրմունջներով ժամանող հաւատացեալներուն :

Երկուքն ալ օրերով կը տանջուէին այս [illegible] [illegible] ժխտուած քաղցրութիւնը յաւիտենապէս կարենալ ապրելու բղձանքով, առանց սակայն իրարու յայտնելու քաջութիւնը ունենալու :

Ու պատահեցաւ այն ինչ որ սէրը կը պատրաստէր ճակատագրին գաղտնիքներուն մէջ: Օր մը երբ դեռ այգաբացը կը մրափէր, ու առուի խոխոջին երկու սիրտերու հեւքը կը միանար կասկածանքի անձկոտ շշունջով մը, սէրը կարծես յանկարծ մարմին կ'առնէր, կը մարդանար սպասելով շուար այն պահէն երբ վերստին անոնք պիտի գային դէմ դիմաց, անխօս ու հմայուն: Թերեւս ըլլար գԹասատ Աստուածածինը, կ'առնէր զանոնք գրկին մէջ, կը շոյէր, կը համբուրէր: Բազուկները կը կնքուէին, կուրծքերը կը միանային: Կ'ընդգրկուէին երանութեան ցնցումներով ...:

Յետոյ կ'անհետանար գոհունակութեամբ դէպի եկեղեցիին մԹամած դուռը...:

Վերստին բազուկները կը պարուրէին զիրար, կուրծքերը կը հեւային ջերմ համբոյրներու տարափին մէջ ու սրտերը կը կնքուէին անզրժելի ուխտով մը, այսպէս, յաւիտենաբար ...:

Ամիսները յաջորդեցին իրարու, տարին՝ ուրիշ տարի մը նուաճեց: Ոչ ոք Թափանցեց սիրազեղ գաղտնիքին: Կոչնակը երդ ու քերԹուած էր օրէ օր աւելի սիրապատար, աւելի յուզումնալից: Յաջորդող օրերը լոյսով ողողեցին անոնց հոգիները :

Առտու մը, արշալոյսին, բաժնուելէ առաջ, կրկին ու կրկին գրկուելէ ու համբուրուելէ յետոյ, Պարգեւ ծռեցաւ դէպի առուն, առաւ ափ մը ջուր, նայուածքը Աղաւնիին աչքերուն մէջ խորասուզած, հազիւ կրցաւ մրմնջել,

— Օրհնեալ է այս ջուրը. մաքուր մեր սիրտերուն պէս ...: Կուգայ ձիւնազագաԹ լեռներէն դաշտերն ու պարտէզները ոռոգելով : Ջաղացքներ կը Թաւալին իր ընԹացքին տակ, որպէսզի ամենօրեայ հացը չպակսի բոլոր սեղաններէն: Հիմա, այս ջուրով օծենք մեր ճակատները ուխտելու համար Թէ ներկայ բոպէէն սկսեալ նշանուած ենք իրարու, կը պատկանինք յաւիտենապէս իրարու ...: Եկեղեցին վկայ է, Թող կոչնակը ղօղանջէ եւ երգէ մեր միութիւնը :

ԱկնԹարԹի մը մէջ կ'անհետանար ան, եկեղեցիին դրան մէջ: Պահ մը յետոյ կոչնակին ձայնը կը բարձրանար յաւիտենակոչ ուխտին հրայրքով եւ հաւատացեալի երկիւղած պարզութեամբ ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱՁԱՁԵԱՆ

(3 Շար.)

ՄԱՄՈՒԼ

« ԵԱՆՏԸ'Մ , ՇԷՔԷՐ ՕՂԼԱՆ ...»

★

Այո, մենք վարանեցանք նոյնիսկ «Մամուլ»ի այս սիւնակին մէջ... իրապաշտ եւ առարկայական մնալու, ակամայ արձագանգ հանդիսանալու համար «տղեղ» եւ «նուաստացուցիչ» երեւոյԹի մը (վերադիրները մեր կողմէ չեն), որուն Թատրը եղած է Ֆիլատելֆիոյ «Ս. Սահակ – Մեսրոպ» անուն «էջմիածնական» — «օրԹոտոքս» — ՌԱԿեան եկեղեցին իր շրջափակով ...

Վարանեցանք, որովհետեւ ինչ արատ որ կը բերեն ՌԱԿի հոգեւոր պաշտօնեաներն ու հոգաբարձութիւնները՝ հայ անունին, կ'անդրադառնայ բովանդակ հայութեան :

Վաղը - միւս օր, երբ Թրքական մամուլը արձագանգ հանդիսանայ դէպքին (հանդիսացած է արդէն՝ հաւանօրէն), պիտի չըսէ Թէ ՌԱԿը իր երիտասարդ հայ տղաքն ու աղջիկները տրամադրեց Թուրք գինուորներուն, զանոնք զուարճացնելու համար ...: Պիտի ըսէ ու գրէ, որ «ՀԱՅԵՐԸ» գիրկ ու սիրտ բացին Թուրք Մեհմէտճիքներուն՝ զանոնք իբրեւ եղբայր սեղմելու համար իրենց կուրծքին ...

Ճշդենք նաեւ, կարեւորութեամբ, որ նորութիւն մը չենք հրապարակեր: Գաղտնիք մը չէ, որ կը մերկացնենք: Կը միանանք, պարզապէս, Ֆիլատելֆիոյ անկուսակցական շաբաԹաԹերԹ «Կռունկ»ի, որ, Մայիս մէկի իր Թիւով, խստիւ կը խարանէ Հայր Լեւոն Առաքելեանը, Երուսաղէմի «ընտրեալ Պատրիարք» Ներսոյեան Արք.ի ձեռնասուններէն, իբրեւ գլխաւոր

պատասխանատուն վարկաբեկիչ, «տգեղ եւ նուաստացուցիչ» երեւոյթին:

Առ այժմ կը բաւականանք տալով խտացումը միայն «Կռունկի մէկ Մայիս 1959ի խմբագրականին.

— «Հայր Լեւոն Առաքելեանի յայտարարութեան համաձայն, Ֆիլատելֆիոյ եկեղեցիներու խորհուրդի կարգադրութեամբ՝ ամերիկեան կարգ մը խարխուներու եւ զինուորական կայաններու (կուտայ անունները, Ա.) հինգ հազար զինուորները, Ֆիլատելֆիոյ վաթսուն եկեղեցիներուն մէջ ներկայ պիտի ըլլային եկեղեց. արարողութեանց: Արարողութիւններէն ետք, ժամը 4.30էն սկսեալ, Ս. Սահակ –Մեսրոպ եկեղեցին այցելող զինուորները պիտի արժանանային մասնաւոր ընդունելութեան մը, որուն իր մասնակցութիւնը պիտի բերէր նաեւ Հոփիզար անուն նուագախումբը»:

Ինչպէս կը տեսնուի, մինչեւ հոս ոչինչ կայ:

«Կռունկ» կը նկարագրէ, ապա, թէ ինչպէս ... սկսած ու իր լրումին հասած է պատկերազարդ զայթակղութիւնը:

Եկեղեցի եկած են Թուրք, պարսիկ, քորէացի, չինացի եւ արեւելեան այլ ժողովուրդներու պատկանող զինուորներ:

Բարի, հազար բարի են եկած: Որեւէ եկեղեցի կամ աղօթատեղի, միշտ բաց է որեւէ ժողովուրդէ որեւէ մարդու առջեւ ...

Մինչեւ եկեղեցական արարողութեանց լրումը՝ ոչինչ կարելի է գտնել մեղադրելի կամ դատապարտելի:

Պատմութիւնը կը սկսի ... ժամը չորսուկէսէն, երբ, եկեղեցւոյ շրջափակին եւ յարակից սրահին մէջ, կը սկսին կերուխումը, երգերն ու պարերը ...

Լսեցէք շարունակութիւնը, «ԿՌՈՒՆԿ»էն.

— «... Սիրտ չունինք երեւակայելու նոյնիսկ, թէ հայ գեղեցիկ աղջիկ մը ինչպէս կը պարէ Թուրք զինուորի մը հետ, ոչ ալ խօսիլ կ'ուզենք այն երգերու (շարքիներու)՝ այն զռեհիկ եղանակներու մասին, որոնք այնքան քաղցր կը հնչեն Թուրք Մեհմէտճիքներու ականջին: Մենք գործուած ոճիրին զոհերը միայն կը նկատենք այն միամիտ երիտասարդ — երիտասարդուհիները, որոնք նման պատկեր մը կը պարզեն մեր աչքերուն: Չենք կրնար չխորհրդածել սակայն այս մասին ու չհրաւիրել ուշադրութիւնը շահագրգռուողներուն՝ այս տգեղ երեւոյթին վրայ:

«... Հրաւիրեալները ոչ միայն քրիստոնեաներ չէին, կամ՝ ոչ միայն Օրթոտոքսներ կամ Եպիսկոպոսական եկեղեցիի պատկանողներ չէին, այլեւ Թուրքեր էին, — զաւակները անոնց՝ որոնք դահիճները եղան Ապրիլեան մեր նահատակներուն»:

«Կռունկ» երկար կը խօսի, ու մանաւանդ դառն կը խօսի նաեւ մնացեալի մասին:

— «Գերմանները, կ'ըսէ, հատուցում բրին ջարդուած Հրեաներուն, մինչ այն Թուրքերը՝ որոնց հետ դէմք–դէմքի պարեցին հայ աղջիկներ, մինչեւ այսօր չեն իսկ ընդունիր իրենց հայերու ոճիրը...»:

Եւ արդարօրէն կը դատապարտէ «էջմիածնական» — ԹԱԿեան եկեղեցիի հովուր հօվիւը, որ առնուազն արթնութիւնը եւ նախանձախնդրութիւնը չէ ունեցած թրքատեաց եւ թրքարարոյ քայլերէ խուսափելու, ի հարկին զգացնելու «Եկեղեցիներու Խորհուրդ»ին՝ թէ պատշաճ պիտի չըլլար այս կարգի հանդիպում մը:

«Կռունկ»ի խմբագրական խորհրդածութիւնները հրատարակելով, Պոսթընի Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան անգլ. շաբաթաթերթը՝ «Հայրենիք», իր կարգին դատապարտելով այս տգեղ երեւոյթը, 21 Մայիսի թիւով կը գրէ, թէ ... Սահակ – Մեսրոպականները (ԹԱԿեաններ, որոնք մինչեւ այսօր «Օրթոտոքս կը կոչեն Առաքելական մեր եկեղեցին, հակառակ նոյնինքն էջմիածնայ Կաթողիկոսի սաստին), անվարան ու աներկիւղ «Եանըմ, չէքէր օղլան» երգած են ...

Մենք բառ չենք կրնար աւելցնել, այլ եւս, «Կռունկ»ի վրդովումին եւ արդար ընդվզումի արտայայտութեանց վրայ ...

Պզտիկ, շատ պզտիկ ու աննշան նորութիւն մը միայն կ'աւելցնենք .—

Քանի մը օր առաջ, Երեւանի ձայնասփիւռը «Պէյրութի Յովակիմեան – Մանուկեան վարժարանի աշակերտութեան խնդրանքով» նուագեց ... «Հայեւատրպէյճանեան եղբայրութեան» նուիրուած սկաւառակ մը՝ ԹՐՔԵՐԷՆով ...

Կ'երեւի, թէ ... հայ լեզուն աւելորդ պերճանք հաաչկող եւ Հայ. Եկեղեցիներու մէջ ի հարկին ՀԱՅԵՐԷՆԸ ՋՆՋԵԼՈՒ առաջարկ ներկայացնող Տիրան Արքեպիսկոպոսները հող կը գտնեն ... ԹԱԿեան բոլոր հողեւոր եւ կրթական հաստատութիւններուն մէջ:

«ԱԶԴԱԿ»

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՏԷՐ, ԿԵՑՈ՛ ԴՈՒ ԶՀԱՅՍ, գրեց Պարգեւուհի Օրֆա, յառաջաբան Յակոբ Տէր Յակոբեան, Տպ. Տէր Յակոբեան, Փարիզ 1959: Գին՝ 500 Ֆրանք: Դիմել հեղինակին:

ԱԿՕՍ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Թիւ 3, Մարտ 1959, Պէյրութ (Լիբանան):

ՋԱՀԱԿԻՐ, լսարանական հանդէս Փալանճեան ճեմարանի: Թիւ 2, Ապրիլ 1959, Պէյրութ:

ԳԼԱՅՈՐ, պարբերաթերթ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան դպրեվանուց, Գ. տարի, Թիւ Բ. Անթիլիաս, Լիբանան:

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ, դպրոցական ամսաթերթ, Յունիս – Յուլիս, 1959, Վենետիկ – Իտալիա:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻՒ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ՓՈՂՈՑ՝ ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան տարեդարձը մեծ շուքով տօնուած է Պուէնոս Այրէսի մէջ: Պետական ձայնասփիւռը նոյն օրը քանի մը անգամ խօսած է հայ ժողովուրդի մասին, յիշատակելով Մայիս 28՝ Հայաստանի ազատագրման օրը:

Այս առիթով Քաղաքապետական Խորհուրդը որոշած է փողոցի մը անունը կոչել ԱՐՄԵՆԻԱ: Մեծ թիւով հայրենակիցներ ներկայ եղած են այդ արարողութեան: Քաղաքապետը պետեղած է պղնձէ տախտակ մը, հետեւեալ մակագրութեամբ .— «Վինենթէ Լոփէսի Քաղաքապետական Խորհուրդին կողմէ, ի յարգանս հայկական գաղութին, անոր անկախութեան տօնին՝ 1918 Մայիս 28ի առիթով: Փողոց Արմենիա»:

Խօսած են քաղաքապետը, կառավարական կուսակցութեան նախագահը եւ ընկեր Ն. Պէրպէրեան:

Այնուհետեւ, հայ սկաուտներն ու արենոյշները տողանցք մը կատարած են՝ արժանթինեան եւ հայկական եռագոյն դրօշներով, մեծ տպաւորութիւն ձգելով ներկաներուն վրայ: Հայ եւ օտար բազմութիւնները որոտընդոստ ծափերով ողջունած են տողանցքն ու ազատութեան գոյն դրօշները:

Հանդիսութիւնը վերջանալէ ետք հացկերոյթ մը սարքուած է Գույումճեան վարժարանի սրահին մէջ:

×

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նորընտիր առաջնորդ եւ Կաթող. Պատուիրակ Բարգէն եպիսկ. Ապատեան շուրջ մէկ ամիս Փարիզ մնալէ ետք, շաբաթ օր մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղին:

Փարիզի Կիլիկեցիները ուրբաթ իրիկուն հացկերոյթ մը տուին ի պատիւ իրենց Այնթապցի հայրենակցին, Սէրքըլ Թէփիլիքէնի մէջ:

ԳԱՀԻՐԷԻ «Յուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ Յունիս 7ին տօնուած է Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը՝ խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան: Նախագահած է ընկ. Լեւոն Յովհաննէսեան: Խօսած են ընկեր Վ. Մինասեան եւ Գ. Լաղեան: Գործադրուած է գեղարուեստական խնամուած յայտագիր մը, որմէ ետք «Դալար տանիք»ին վրայ տեղի ունեցած է ընկերական խրախճանք:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Յունիս մէկին վախճանած է Դամասկոսի Թեմի կաթող. փոխանորդ Գրիգոր քհնյ. Փայասլեան: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ ծործ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Փարիզեան նորաձեւութեան համբաւաւոր տունը՝ Տիոր, որ կանացի շրջազգեստներու եւ ամէն տեսակի նորաձեւութեանց ստեղծողն է, վերջերս կազմակերպած է ցուցադրութիւն մը, որուն ընթացքին գեղանի ու նրբամարմին Ֆրանսուհիներ Մոսկուացիներուն եւ մանաւանդ ուհիներուն ներկայացուցած են այս համբաւաւոր Տան վերջին ստեղծագործութիւնները:

Մոսկուացիները մեծ խանդավառութեամբ դիմաւորած են ֆրանսական նրբաճաշակ կարուձեւի այս «ցուցահանդէսը»:

Բոլոր նորութիւնները երկաթեայ վարագոյրին ետեւ ապրողներուն հիացման առարկան դարձած են, բացի մէկ հատէն: Ատիկա այն շրջազգեստն է որ կը կոչուի տոպրակի մը անունով եւ որուն հանդէպ Մոսկուայի բնակիչներն ու բնակչուհիները վերապահ դիրք մըն են ունեցած:

Բացի Մոսկուայի բնակիչներէն, սոյն ցուցադրութեան ներկայ եղած են նոյնպէս կառավարական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, արուեստագէտներ, գրողներ, օտար դիւանագիտական կազմէն ծանօթ դէմքեր եւայլն:

Ըսենք որ Տան Նորաձեւութիւնները ներկայացնող գեղանի Ֆրանսուհիները բոլորն ալ ընտրուած ու նրբամարմին կիներ են եղած: Սակայն մէկ բան շատ է զարմացուցած մանաւանդ ռուս կիները: Անոնք ի տես նիհար ու վտիտ մանըքէններուն, բացագանչած են.

— Անոնք բան չէ՞ն ուտեր ... անօթի ե՞ն ...:

Խորհրդային Միութեան թիւ երկու անձնաւորութիւնը՝ Միկոյեան, ներկայ չէ եղած թէեւ այս «ցուցահանդէս»ին, սակայն թղթակցի մը հետ խօսակցութեան մը ընթացքին յայտարարած է հետեւեալը.

— Այս տեսակ եւոյթները ժողովուրդներու փոխ – յարաբերութեանց տեսակէտէն աւելի օգտակար են քան դիւանագիտական բազմատեսակ ժողովներն ու հանդիպումները:

Մարտիկեան բազմաթիւ բանախօսութիւններ տուած է Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան շուրջ, որմէ յետոյ Նախագահ Այզընհաուըրի հրաւէրով իբրեւ խորհրդական մասնակցած է գաղթային հարցերու մեծ խորհրդաժողովին: Իսկ Յունիսի սկիզբը մասնակցած է Պօյ սքաութներու ղեկավարներու համագումարին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ .—Պուրճ Համուտի (Պէյրութ) Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի խումբը այս տարի տիրացած է Լեռնալիբանանի ախոյենութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

ԺԲ.

Պարկերու պարունակութիւնը հաւասար չափով մը պարպեց, յետոյ հողով եւ աւազով լեցուց զանոնք եւ անոնց վրայ փռեց մուրի սեւ խաւ մը, նման անոր զոր կառապանը կը գործածէ սեւցնելու համար ձիուն կաշեսարքը: Արագօրէն կուպրոնի տակառին մէջ մխրճեց զործիքները, եւ, երբ ամէն բան սկզբնական կարգուսարքին մէջ դրաւ, իր գործը առարտած նկատեց:

Երկուքն ալ հեռացան քաղաքէն խոր ուրախութեամբ մը. Ջրհանին մօտ զացին լուալու համար իրենց դէմքն ու ձեռքերը, փոխադարձաբար օգնելով իրարու որ մաքրեն իրենց հագուստները. եւ տուն վերադարձան ջանալով կարելի եղածին չափ անմեղ երեւոյթ մը առնել: Սակայն, շատ չանցած, Մառթէն անոնց շրթունքներուն վրայ թեթեւ շարժումներ նշմարեց, ինչ որ մատնեց զանոնք. մատով սպառնաց անոնց, խնդալով, բայց առանց ամենափոքր հարցում մը իսկ ուղղելու:

Երկու երեք օր անցուցին սաստիկ անհամբերութեան մէջ. յետոյ, առաւօտ մը, Ժան, շնչասպառ վազեց պարտէզին մէջ Կէրթրուտի քով, կաս – կարմիր դէմքով մը, խնդուքը զսպած ըլլալուն համար: Կէրթրուտ խսկոյն ձգեց բրիչը եւ անոր հետ միասին վազեց դէպի բակը:

Ջրհանին առջեւ, կատղած եւ չփոթած, ծերունի Դաւիթը կեցած էր կէս մը ճերմակ եւ կէս մը ծխան մաքրողի կերպարանքով:

Ձեռքերն ու դէմքը ածուխի պէս սեւցած էին, եւ իր հագուստները ծածկուած էին կուպրոնի խոշոր արատներով: Ջրաղացի պատուհաններուն մէջ կը տեսնուէին դէմքերը Ջաղացպան տղաքներու, որոնք քահ քահ կը խնդային եւ Մառթէն կը շրջագայէր տանը առջեւ գերագրգռուած:

Տեսարանը անդիմադրելիօրէն զաւեշտական էր, եւ Ժան ու Կէրթրուտ խնդալէն կը մարէին: Դաւիթ, որ կ'ենթադրէր թէ որ կողմը պէտք էր փնտռէր իր թշնամիները, երկուքին ալ ատելավառ նայուածք մը նետեց: Փորձեց լուացուիլ, բայց այս աւելի սեւը, կուպրոնին հետ խառնուած, այնքան փակած էր, որ կարծէք իր մորթին բնական գոյնն էր:

Վերջապէս, Մառթէն, գթալով այս խեղճ մարդուկին վրայ, ծառաներու սենեակը մտցնել տուաւ զայն եւ ըսաւ Կէրթրուտի — որուն աչքերը արցունքով լեցուած էին խնդալէն — որպէսզի երթար աշխատանքի հին հագուստ մը բերէր:

Կէս օրին, ճաշի միջոցին, երկուքը մէկ Մառթէնի պատմեցին այն խաղը որ այնքան լաւ կերպով յաջողուած էր իրենց: Անիկա, ցնցեց գլուխը դժգոհ երեւոյթով մը, եւ ըսաւ թէ աւելի լաւ ըրած պիտի ըլլային եթէ ըսէին իրեն ինչ որ գտած էին: Յետոյ, սրահէն մեկնելու միջոցին, լսեցին որ հետեւեալ խօսքերուն պէս բառեր մը կը մռմնջէր. «քսան ութ տարուան ծառայութիւն» եւ «տղայական խեղկատակութիւն»:

Կէրթրուտ եւ Ժան ակնարկ մը փոխանակեցին որ ըսել կ'ուզէր. «ինչ ուրախութիւն խանգարող մարդ է»: Դեռ երեք օր դէպքը անոնց համար աղբիւր մը եղաւ ուրախութեան զոր զաղտնօրէն ճաշակեցին

ԺԳ.

Երբ Կիրակի եղաւ, Մառթէն շրջան մը ըրաւ երկրին մէջ, հին պարտքեր գանձելու համար. Հաղիւ գիշերը պիտի վերադառնար: Ջաղացպան տղաք պանդոկ գացին, Ջրաղացը դատարկ էր:

— Սպասուհիներն ալ ճամբու պիտի դնեմ, ըսաւ Կէրթրուտ՝ Ժանի. այն ատեն բացարձակապէս առանձին պիտի ըլլանք Ջրաղացին մէջ, կրնանք նոր գործի մը սկսիլ.

— Բայց ի՞նչ.

— Կը գտնենք, ըսաւ ան խնդալով.

Եւ խոհանոց գնաց.

Կէս ժամ ետք վերստին երեւցաւ անիկա.

— Օհ, մեկնեցան վերջապէս. հիմակ, ալ ազատ ենք.

Դէմ դիմաց նստան եւ սկսան մտածել.

— Անցեալ կիրակիի խաղին պէս խաղ մը, երբեք պիտի չգտնենք, երբեք, ըսաւ Կէրթրուտ, հառաչելով:

Եւ պահ մը ետք,

— Ըսէ նայինք, Ժան.

— Ի՞նչ.

— Գիտե՞ս թէ ինծի համար երկինքի մէկ բարիքն ես դուն.

— Ի՞նչ տեսակէտէն.

— Այն օրէն ի վեր որ, քեզ մօտս ունիմ, երեք անգամ աւելի երջանիկ եմ: Կը տեսնե՞ս ... անիկա խորապէս բարի է ... եւ, գիտես թէ, շատ կը սիրեմ զայն, շատ, միայն ... այնքան լուրջ է չարունակ, այնքան ինծի պէս կը վարուի ինծի հետ: Պիտի՞ չըսեն ինծի համար թէ անմիտ արարած մըն եմ ես, առանց խելքի ստուերին իսկ: Եւ սակայն, աշխատասէր եմ ես, տունը կը դարձնեմ չափահաս կնոջ մը պէս:

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՊԷԼԿՐԱՏԻ ֆրանսական դեսպանը Փարիզ վերադարձաւ, իր կառավարութեան հրահանգով: Ֆրանսա բացատրութիւններ կ'ուզէ Եուկոսլաւիայէն՝ Ալժ. Ազատ. Ճակատի հետ անոր ունեցած յարաբերութեանց մասին: Պելկրատի կառավարութիւնը յայտնեց թէ տակաւին որեւէ ձեւով նախատեսուած չէ «Ալժերիոյ կառավարութեան »ճանաչումը:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Քերալա նահանգին մէջ, որ համայնավար է, արինալի բախումներ կը պատահին. ոստիկանութիւնը կը կրակէ ցուցարարներուն վրայ: 11 ցուցարարներ սպաննուած են եւ հարիւր ուրիշներ ձերբակալուած. տիկին Կանտի, որ նախագահն է կառավարական (Նեհրուի) կուսակցութեան, խորօրէն քննադատեց այս դէպքերը:

ՄԱՐՈՔԻ Վարչապետ Իպրահիմ Գահիրէի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆերհաթ Ապասի հետ, որուն յայտնած է թէ Նախագահ Տը Կոլ Ալժերիոյ «ներքին ինքնավարութիւն» մը տալու տրամադրութիւն ունի:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձին պօթիւ, Փարիզի Հ. Յ. Դ. փոքրիկ խումբի կազմակերպած միճաւ կահանութենէն՝ 20.400 ֆրանք Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Յունիս 18, Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, ֆրանսական Համալսարանի սրահին մէջ:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Նիւթ՝ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ, ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ, ԱՊԱԳԱՆ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

(ԿՐԸՆՈՊԼԸ)

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան, Կիրակի առաւօտ՝ ժամը 9 – 12:

Կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ փափաքող ծնողքներն ու տեղւոյս կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները:

Քննութիւններէն անմիջապէս յետոյ՝ կազմակերպուած է մասնաւոր պտոյտ՝ աշակերտութեան եւ ծնողաց համար:

Օթօքարը կը մեկնի դպրոցին առջեւէն, ժամը ճիշդ 13ին:

×

Մրցանակաբաշխութեան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 28ի կիրակին: Անձրեւի պարագային, Յուլիս 5ի Կիրակին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Եօրկանճեան Մարգրիտ, զաւակները եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, անձամբ ու գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին Սարգիս Եօրկանճեանի մահուան առթիւ:

Այրի Տիկին Նուարդ Բապուճեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Բապուճեան եւ զաւակը Գրիգոր, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Բապուճեան եւ զաւակները՝ Արշալոյս եւ Ղազարոս, Տիկին Համբերուհի Պետրոսեան եւ զաւակները՝ Մեսրոպ, Արման եւ Անի, Տէր եւ Տիկին Քէօմիւրճեան եւ զաւակները (Նիս), Այրի Տիկին Ֆիլոր Փափազեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Քէօսէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Պետրոսեան, Այրի Տիկին Հեղինէ Շահինեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պիպէռեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փափազեան (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Ինճէեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թագուոր Պետրոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Հեղինէ Սալեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մութաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Մութաֆեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ֆիլոր Գարիպեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Շուշան Բապուճեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Մաքրուհի Բապուճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Բապուճեան (Հայաստան), Գրիգոր Բապուճեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Քիւրտեան եւ զաւակները, Տիկին Շնորհիկ Դաւիթեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կարպիս Գարաօղլանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Լուսինէ Տէր Վարդանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Գալայճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պարսումեան եւ զաւակները, Տիկին Շնորհիկ Փափազեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Էլմաս Թորոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սրբուհի Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Քէօսէեան, Այրի Տիկին Հայկանուշ Դաւիթեան եւ զաւակները, սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եւ ազգականին՝

ՍԻՐՈՒՆ ԲԱՊՈՒՃԵԱՆԻ

(Զէնկիլէրցի, 74 տարեկան)

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս հինգշաբթի (Յունիս 18) ժամը 16ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին մէջ:

Բնակարանի հասցէ՝ 10, Րիւ Նուվէլ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել պիտի տայ. հին ու նոր Զարսանճագցի նահատակներու համար, Լիոնի Հայոց եկեղեցին մէջ: Այս Կիրակի առաւօտ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Անի» կոմիտէին դաշտահանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒԼԻՍ 19

Անձրեւի պարագային՝ յաջորդ Կիրակի:

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ Յունիս 28ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imprimerie Spéciale

du Journal « Haratch »

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նոր Սեւրանի Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Վարդգէս խումբին կողմէն:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝

ORCHESTRE RENÉ HEBERT

Ճոխ պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին կեդրոնական Ֆրանսայի բոլոր երիտասարդները:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին:

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 21

ժամը 15էն 24:

Կը նախագահեն

ԱՆՏՐԷ ԹՈՒԹԷՆ եւ ՍԷԶԱՐ ՓՕԼԼԱՎԵՐԻ

(Սեւրանի եւ Լիվրի – Կարկանի քաղաքապետներ):

Լիվրի – Կարկանի ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻՆ ՄԷՋ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Կը մասնակցին Օր. Օր. Թօփալեան, Պէնկեան:

Հայկական պարեր՝ ԽԱՆ – ՃԻԿԻ կողմէ («ՇԷՀԷՐԱԶԱՏԷՆ»)

Եւրոպական պարեր՝

MANUEL PIZARRO

Ծանօթ նուագախումբին ղեկավարութեամբ՝

ATTRACTIONS

Հաղ. Միջոցներ.— Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ:

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն Ժերմէի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ Թաղիս եւ շրջակայ Թաղամասերու հաւատացեալ հայ հասարակութեան թէ՝ տեղւոյս Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ անուանակոչութեան եւ հիմնադրութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ յետ Հանդիսաւոր պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Թաղիս եւ շրջակայ Թաղամասերու համայն ննջեցելոց եւ ի մասնաւորի երջանկայիշատակ Տ. Տ. Գրիգորիս Եպիսկ. Պալագեանի, Թաղիս շինարար հոգեւոր հովիւ Տ. Շաւարշ քահանայ Թէրզեանի եւ Թաղ. խորհուրդներու եւ եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբի անդամներու յիշատակին:

Այս բարեպաշտ յիշատակի արարողութեանց առթիւ աւանդական մատաղի օրհնութիւն պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուին բարեպաշտ Թաղեցիները ներկայ գտնուիլ սոյն յիշատակի արարողութեանց:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Մշակոյթի Տան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: (Նախորդ ժողովի շարունակութիւն):

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Ռուբէն» Միութիւնը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ – Սէն Ժերոմ.— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅ գաղութի, Հայ Ազգ. Միութեան նոր տարեշրջանի ընտրութեան առթիւ, ստիպողաբար կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը անխտիր, ներկայ ըլլալու այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ֆուայէ տիւ Թէաթրըի մէջ: Համաձայն կանոնագրի տրամադրութեան, ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Դաւրայի Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին, Խըրիմեան սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն, տարեշրջանի հաշուետուութիւն: Անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին: Կը խօսի Վեր. ՍԻՍԼԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մեռաւ ու մոռցուեցաւ»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սերաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացը կազմակերպած է՝

«Հայ լեզուի օր»ը

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒԼԻՍ 5

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՂՔԱՏԱՒՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ

ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն – 22.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ,

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով, առատ ըմպելի եւ աւանդական «շիշ քէպապ»:

Մուտք 100 ֆրանք

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200հոգինոց բացօթեայ ճաշ մը նախատեսուած է կէսօրին, անձ գլուխ 800 ֆրանք ճաշ եւ մուտք: Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել: (Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, հեռաձայն ՓՐՕ. 77-73):

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ առնել թիւ վեց օթօպիւսը մինչեւ Կրօլէ կայանը: Թրէնի ժամեր կէսօրէ առաջ 10.45, 11.13, 11.35, 12.5, 13.33, 13.54, 14, 14.30: Վերադարձ.— 19.21, 19.30, 19.51, 20.09, 20.51, 21.14, 22.16: Վերջին օթօպիւս ժամը 21ին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 19 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8422 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4323

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ՎՃՌԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄ"Ը

14 Յունիսի մեր գրութեան յարուցած հետաքրքրութենէն մղուած՝ ակամայ կ'անդրադառնանք Բարեգործականի գործունէութեան :

Այս անգամ կ'ուզենք մեր ընթերցողներու ուշադրութեան յանձնել թունալից յօդուած մը, որ լոյս տեսած է Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթ Պայքարի 31 Մարտ եւ 1 Ապրիլ 1959ի թիւերուն մէջ՝ Վահան Մալէզեանի ստորագրութեամբ, «Բարեգործականի վճռական պատգամը» խորագրով :

Հ. Բ. Ը. Միութեան նախկին վարիչպատուիրակը իր «ներկայ ստուերածեալ հանգրուանին մէջ» խոէալ կեանք մը կը վայելէ Միջերկրականի ղեղածիծաղ ափերուն վրայ, Նիսի աամպոտ երկինքին տակ, շնորհիւ իր ստացած իշխանական տարեթոշակին (ա'լ խօսքը չենք ըներ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ ծերերուն յատկացուած համեստ թոշակին...) :

Ու փոխանակ իր վերջին տարիները հանգիստ սրտով եւ աշխարհիկ հոգերէ հեռու անցընելու՝ փա՛ռք տալով Բարեգործականին, եւ իբրեւ «մխա՛կ վերապրողը, միշտ անսահման յարգանքով» խոնարհելու Պօղոս Նուպար Փաշայի եւ «իրեն համախոհ ականաւոր ազգայիններու» յիշատակին առջեւ, առիթ կը փնտռէ յարձակելու համար ո'չ միայն Դաշնակցականներուն վրայ — որոնք իր յաւիտենական մղձաւանջը կը կազմեն եւ զորս «մեր ուխտեալ թշնամիները» կ'որակէ —, այլ Բարեգործականի այն անդամներուն վրայ, որոնք իրեն պէս անուղղայ նախապաշարեալներ չեն եւ պարկեշտօրէն կ'ըմբռնեն Բարեգործականի իսկական դերն ու նպատակը :

Հանդստեան կոչուած «բանասեղծգրագէտը» բացարձակապէս կը խեղաթիւրէ եւ ամբոխավարութիւն կ'ընէ, երբ չի քաշուիր հաւաստելու թէ Դաշնակցական մամուլը «անբարեխիղճ արտայայտութիւն»ներ եւ վարկաբեկիչ զրպարտութիւններ կ'ընէ «Բարեգործականի հիմնարկութեան օրէն սկսեալ մինչեւ այսօր» :

Դաշնակցական մամուլը՝ ուղղամիտ եւ անկաշառ՝ խղճամիտ եւ արդար քննադատութիւններ միայն ըրած է Բարեգործականի դէմ, պաշտպանելու համար ազգային, հանրային շահեր :

Ռամկավար թերթերն ալ ժամանակին քննադատած են Բարեգործականը — վկա՛յ Փարիզի Ապագայն եւ ուրիշներ — երբ անիրաւութիւններ եւ փոքրոգութիւններ տեսած են այն ատենուան վարիչներուն մօտ :

Դաշնակցութեան ճակատը բաց է :

Ո'չ մէկ ակնկալութիւն ունի Բարեգործականէն : Կ'ուզէ սակայն, որ անիկա ծառայէ իր հիմնական նպատակին եւ օգտակար դառնայ ազգին, ինչպէս կը ծրագրէին իր հիմնադիրները : Եւ ոչ թէ քաղաքականութիւն խաղայ : «Հրէի եւ հեթանոսի» խտրութիւն յարուցանէ :

Բարեգործականի երկարամեայ պաշտօնեայ մը ատենին գիտել կու տար թէ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը քննադատելու համար պէտք չկայ հեռուները երթալու : Կը բաւէ կարդալ իր տարեկան տեղեկագիրները...

Երբ Բարեգործականի նախագահութեան կոչուեցաւ Ալեք Մանուկեան, մեծ յոյսեր կային, որ վերջապէ՛ս բարեսիրական այս ընկերութիւնը պիտի ձերբազատուէր հին կամակատարն ըլլալէ կուսակցութեան մը եւ պիտի դառնար իսկապէս համահայկական եւ բացարձակապէս չէզոք կազմակերպութիւն մը :

Այդ յոյսերն ի դերեւ ելան դժբախտաբար : Բարեմիտ նախագահը ի վերջոյ ինկաւ նենգամիտ եւ չահամոլ մարդոց ազդեցութեան տակ եւ արտասանեց երկու ճառեր — 1958 Մայիս 31ին, եւ Դեկտ. 13ին — զուտ քաղաքական բովանդակութեամբ : Արդարացնելու համար Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին յատկացուած տարեկան նպաստին դադրեցումը : Քմահաճ կարգադրութիւն, զոր իրաւամբ անմարդկային որակեց Հայկ, Անթիլիասի պաշտօնաթերթը :

Այս զոյգ ճառերը «ի՛նչ խանդավառութեամբ եւ ի՛նչ երախտագիտութեամբ» ողջուներ է Բարեգործականի թիւ 1 նըպաստընկալը :

Իր ուրախութեան չափ ու սահման չէ մնացեր այլեւս : Ինչո՞ւ : Որովհետեւ յաջողեր է «անդուգական նախագահին յանդուգն, բայց յոյժ բարեդէպ նախաձեռնութեան» շնորհիւ «այլեւս լռութեան փականքները քանդելու եւ ճշմարտութեան փողը հնչելու ամենուրեք» :

Գաղտնիք մը չէ այլեւս, որ նիսաբնակ նախկին գործիչը տարիներէ ի վեր անզօր կատաղութեամբ կը պայքարէր Բարեգործականի «նորագիր անդամներ»ուն, «եւ առաւելապէս նորեկ ժողովականներ»ուն դէմ, որոնք «անգիտակցաբար, եւ պիտի ըսեմ նաեւ թերեւս բարեմտաբար, կ'անտեսէին հիմնադիրներուն որդեգրած ուղղութիւններն ու աւանդութիւնները» (Պայքար, 31 Մարտ 1959) :

Այս զարձգարձիկ, մանուածապատ, երկարապատում եւ ճապաղ նախադասութեան շարունակութեան մէջ, Նիսի անտաղանդ բանաստեղծը կը յարձակի յիշեալ «նորագիր»ներուն եւ «նորեկ»ներուն դէմ, որոնք չեն հերքեր եղեր «Դաշնակցական խմբավարներու հայհոյալից լուտանքներն ու ահարեկչական սպառնալիքները...» :

Ու կը մեղադրէ նաեւ Փարիզի Շինարարը, որ արձագանգ չէ տուեր Ալեք Մանուկեանի «երկու խիզախ եւ որքա՛ն պերճախօս ճառեր»ուն, «Բարեգործականի վճռական պատգամ»ին :

Որո՞նք են Բարեգործականի շահերը պաշտպանողները, «հին սերունդի ղեկավարնե՞րը», որոնց ուղեղին մէջ կոչկոռ կապած են կանխակալ նախապաշարումները, թէ՝ «նորագիր անդամներ»ն ու «նորեկ ժողովականներ»ը, որոնք «բարեմտաբար» նոր ճամբայ մը կ'որոնեն՝ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը իր իսկական կոչումին ծառայեցնելու համար :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ

ԿՐՈՄԻՔՕ "ՈՉ" ՉԸՍԱՒ

24 ԺԱՄ ՈՒԶԵՑ՝ ՄՏԱԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Արտաքին նախարարներու Չորեքշաբթի օրուան նիստը հազիւ 46 վայրկեան տեւեց : Կրոմիքօ դիրք չճշդեց արեւմտեան վերջին ծրագրին մասին : Ընդհակառակն, 24 ժամուան միջոց մը ուզեց իր պաշտօնակիցներէն՝ ծրագիրը ուշի ուշով կարենալ ուսումնասիրելու համար :

Այս պարագան ինքնին քաջալերական կը համարուի : Կրոմիքօ կրնար անմիջապէս «ոչ» ըսել, կամ լուրջ քննադատութիւններ ընել : Ո՛չ մէկը եւ ոչ ալ միւսը ըրաւ սակայն, յաջորդ օրուան սպասելով :

Ժընեւի միջազգային լրագրողները յաջողած են ձեռք ձգել Արեւմտեաններու վերջին ծրագրին գլխաւոր գիծերը : Պերլինի մասին հասարակաց յայտարարութիւն մը՝ որուն կը յաջորդէն կարգ մը կէտեր, իբրեւ համաձայնութեան խարիսխ : Մեծերը այդ կէտերուն վրայ հիմնուելով կրնան բանակցիլ :

Պարզ է, որ այդ կէտերուն մաս կը կազմեն՝

1.— Պերլինի զրաւման բանակներու հարցը,

2.— Պերլին ազատ մուտքի եւ ելքի խնդիրը,

3.— Քարոզչական գործունէութեան հարցը :

Մանրամասնելով առաջին կէտը, Արեւմտեանները կը փափաքին զրաւման ուժերու թիւը պակսեցնել Արեւմտեան Պերլինի մէջ՝ պայմանաւ որ Ռուսերն ալ զինեալ ուժեր չպահեն Արեւելեան Պերլինի մէջ : Ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական ուժերը պատերազմական սպառազինում չունին արդէն եւ այսուհետեւ պարզապէս դասական խորհրդանշական զէնքեր պիտի ունենան :

Երկրորդ կարեւոր հարցը այն է, որ երթեւեկը ազատ պէտք է ըլլայ՝ ըստ դաշնակիցներու համաձայնութեան, որ միշտ ի զօրու է : Խորհրդային պատասխանատուութեան ներքեւ՝ հսկողութեան աշխատանքները կրնան տանիլ Փանքովի կառավարութեան պատկանող ուժերը : Խառն յանձնախումբ մը պիտի կազմուի՝ քննելու համար դժուարութիւնները՝ որոնք կրնան ծագիլ այս համաձայնութենէն յետոյ :

Վերջապէս, երրորդ կէտը կը շեշտէ թէ կողմերը հարկ եղած միջոցները ձեռք պիտի առնեն, որպէսզի խռովարարական աշխատանքներ չտարուին եւ կարգը խանգարելու կոչուած որեւէ շարժումի առաջքն առնուի :

Եթէ Ռուսերը համաձայնին այս կէտերուն շուրջ՝ անոնք ի զօրու պիտի մնան մինչեւ Գերմանիոյ վերամիացումը : Բարեփոխումներ կրնան ըլլալ սակայն՝ պայմանաւ որ «Չորսեր»ը համաձայն գտնուին :

Ինչպէս կը տեսնուի, այս ծրագիրը Արեւմտեաններու վերջին փորձը կը նկատուի եւ ճիգ չէ խնայուած, որպէսզի ընդունելի ըլլայ Կրոմիքօյի կողմէ : Երեք Արեւմտեանները կատարեալ համաձայնութեամբ պատրաստած են զայն :

Առաջին անգամ ըլլալով, այնպէս կը թուի թէ Ժընեւի ժողովը պիտի մտնէ յաջողութեան ճամբուն մէջ. համաձայնութիւն մը անհաւանական չի նկատուիր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետը՝ Ատընաուըր ամէն ձեւով կը փորձէ յետաձգել հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը որ տեղի պիտի ունենար Յուլիս մէկին : Խորհրդարանը բանաձեւ մը պիտի քուէարկէ որուն համաձայն ընտրութիւնները պիտի կատարուին նախկին մայրաքաղաք՝ Պերլինի մէջ : Թէեւ վայրին ընտրութիւնը կը պատկանի խորհրդարանին նախագահին, բայց եթէ բանաձեւը քուէարկուի դժուար թէ կեռշթընմայըր կարենայ խուսափիլ : Ատընաուըր կ'առարկէ թէ նման որոշում մը՝ (Պերլինի մէջ կատարել ընտրութիւնները) երբ Ժընեւի ժողովը կը ձախողի, քաղաքական բնոյթ պիտի տայ ընտրութեան մը որ միայն վարչական բնոյթ ունի :

ԻՐԱՔԻ վարչապետը՝ Քասըմ Պաղտատի զօրաբաժնին քառասունհինգամեակին առթիւ ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— «Թաքուն յեղափոխութեան մէջ ենք, եւ եթէ արգելք մը ըլլայ մեր ճամբուն վրայ, մեր յեղափոխութիւնը պիտի պայթի զայն անհետացնելու համար : Անհատական շահերու համար չենք աշխատիր այլ արար ազգին եւ ժողովուրդին հասարակաց շահուն համար : Ես ոչ մէկ կուսակցութեան կը պատկանիմ եթէ ոչ իրաւունքի եւ ազատութեան կուսակցութեան» :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ.— "Կ'ՈՒԶԵՄ ՏԸ ԿՈԼԻ ՀԵՏ ՏԵՍՆՈՒԻԼ"

Ամերիկայի Նախագահ Այզընհաուըր կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Սպիտակ Տան մէջ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին :

Նախագահը յիշեցուց թէ Զօր. Տը Կոլ միշտ հրաւիրուած է Ուաշինկթըն : Իր կարծիքով, գլուխ-գլխի խօսակցութիւն մը օգտակար կրնայ ըլլալ՝ Արեւմուտքի պաշտպանութեան հետ կապուած հարցերը լուծելու համար : Ինչպէս ծանօթ է, այդ խնդիրները պատճառ դարձան որ Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի միջեւ կարգ մը տարակարծութիւններ ծագին :

Խօսելով Մեծերու ժողովին մասին, Այզընհաուըր ըսաւ թէ առ այժմ մեծ յոյսեր չկան՝ որ կառավարութեանց ղեկավարները պիտի կարենան գիրար հասկընալ, մանաւանդ՝ երբ Արտաքին նախարարները չկարենան նոյնիսկ օրակարգ մը պատրաստել :

Նախագահը անհաւանական չի գտներ այն պարագան՝ թէ Մեծերու ժողովը կրնայ Պերլինէն զատ տարբեր հարցեր ալ արծարծել : Բայց Ժընեւի ժողովին դանդաղութիւնը ցոյց կու տայ, թէ կացութիւնը չէ բարելաւուած, և ձախողութիւնը աւելի հաւանական է քան յաջողութիւնը :

Խօսեցաւ նաեւ փոխ նախագահ Նիքսընի Խ. Միութիւն կատարելիք այցելութեան, եւ խորհրդային փոխ վարչապետ Կոզլովի Ամերիկա երթալուն մասին : Այս առիթով, ըսաւ Այզընհաուըր, կարեւոր խօսակցութիւններ կրնան ըլլալ Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի մէջ :

Լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելէ ետք, Նախագահ Այզընհաուըր յայտարարեց թէ հաւանաբար ճամբորդութիւն մը ընէ դէպի Եւրոպա եւ առիթէն օգտուելով տեսնուի «իր զէնքի հին ընկերոջ» Նախագահ Տը Կոլի հետ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Խ. Միութեան մէջ կատարած շրջապտոյտէն յետոյ Արեւելեան Գերմանիոյ պատուիրակութիւնը վերադարձաւ Մոսկուա : Ուլպրիխթի եւ Կրոթվոլի կ'ընկերանային Կոզլով եւ Միկոյեան :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ անհամբերութեամբ կը սպասուի երկու կողմերու հրատարակելիք զեկոյցին, որ ցարդ ծանօթ չէ, հակառակ որ պատուիրակութիւնը Չորեքշաբթի օր այցելութիւն մը տուաւ Կրեմլինի, ուր տեղի պիտի ունենային վերջին խօսակցութիւնները Խրուշչեւի հետ :

Տնտեսական ցուցահանդէսին բացումին առթիւ սակայն, Խրուշչեւ ոչ մէկ ակնարկութիւն ըրաւ կատարուած բանակցութեանց շուրջ : Նոյն օրը, Միկոյեան խօսք առաւ Կոպքի մէջ բայց անդրադարձաւ միայն առեւտրական փոխանակութեանց : Այս զոյգ պարագաները կարծել կու տան նաեւ որ հրատարակուելիք զեկոյցը կրնայ միայն տնտեսական բնոյթ ունենալ :

Մինչ այդ, արեւմտեան շրջանակները ուշի ուշով կը հետեւին խորհրդային մամուլին : «Փրաւտա»յի եւ «Իզվեստիա»յի հրատարակած յօդուածներէն կարելի է հետեւցնել թէ խորհրդային թղթակիցները յոռետես չեն Ժընեւի ժողովին մասին եւ կը կարծեն թէ տակաւին կարելի է ամէն բան փրկել, պայմանաւ, անշուշտ, որ արեւմտեանները «նուազագոյն իրատեսութիւն» մը ցոյց տան :

Ձախողութեան պարագային, խորհրդային մամուլը արեւմտեաններուն կը թողու անոր պատասխանատուութիւնը : Կը շեշտէ մանաւանդ թէ Ուաշինկթընի եւ Պոնի «յետադիմական եւ ռազմապաշտ շրջանակներ»ն են որ կը փորձեն ձախողեցնել :

ԼԱՅՆԱՄՏՈՒԹԻ՛ՒՆ ...

Լսած էինք, որ Երեւանի Հայպետհրատը որոշած է հրատարակել Լեւոն Շանթի ամբողջական գործերը։ Աւելորդ է ըսել, թէ ազնուական այս գրագէտը՝ Լեւոն Շանթ՝ կը պատկանի հայ ժողովուրդին ։

Հայպետհրատի որոշումը բնական արտայայտութիւնն էր այն իրողութեան, որ հայ գրագէտը, ինչ կուսակցութեան ալ պատկանի, միշտ եւ ամէն բանէ առաջ հայ գրագէտ է ։

Ուրախ էինք, որ Հայպետհրատը ըմբռնած է այս իրողութիւնը։ Ուրախ էինք մանաւանդ իր լայնամտութեան համար, այսինքն՝ այն բանին համար, որ գրողին մէջ կը փնտռէ ոչ թէ, այսպէս կոչուած, «կուսակցական պատկանելիութիւն»ը, այլ գրողին տաղանդը եւ իր գործին արժէքը ։

Չէինք սպասեր — եւ իրաւունք չունէինք սպասելու — որ Հայպետհրատը հրատարակէր, օրինակ, Վահան Նաւասարդեանի «Բոլշեւիզմը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը»։ Բայց Վահան Նաւասարդեան — Լեւոն Շանթ չէ, եւ իր գործը «Հին աստուածներ» չէ ։

Սփիւռքի մէջ մենք չմտածեցինք բնաւ, որ Եղիշէ Չարենց հակադաշնակցական էր, նոյնիսկ ոխերիմ հակառակորդներէն էր մեր կուսակցութեան։ Հրատարակեցինք իր «Գիրք ճանապարհի»՝ անոր մէջ տեսնելով ոչ թէ հակադաշնակցական Չարենցը, այլ բանաստեղծ Չարենցը, ներկայ ժամանակներու տաղանդաւոր պոետը։

Հիմա կ'իմանանք ,որ Հայպետհրատը մեր այս լայնամտութեան հակադրած է իր նեղմտութիւնը ։

«Նայիրի», իր 1959 Մայիս 31ի թիւով, կը գրէ ․

«Փակած եմ յայտնի գրողներէն մէկուն օձիքէն ու կը խօսիմ ճառ մը, մօտաւորապէս սա իմաստով ․

«— Քանի մը տարի առաջ լուր տարածեցիք՝ թէ այս տեղ կը հրատարակուին Լեւոն Շանթի ամբողջական գործերը։ Ես անձամբ ստուգում կատարեցի Հայաստան այցելող երիտասարդ գրագէտի մը մօտ, եւ իր հաւաստումէն ետք՝ թէ ճիշդ է լուրը, իմ կարգիս արձագանգ եղայ թերթով։ Տարիներ անցան, բայց Շանթը լոյս չտեսաւ։ Այդ տղան, Գեղամ Սեւանը, սո՞ւտ ըսաւ ուրեմն ։

«— Ո՛չ , սուտ չէր, իրաւ էր։

«— Ուրե՞մն։

«— Այո, ճիշդ էր, որոշած էինք հրատարակել Լեւոն Շանթի ամբողջական գործը, տասը հատորներով եւ քսանըհինգ հազար տպաքանակով։ Կազմուած էր յատուկ խմբագրական մարմին մը, աշխատանք տարուած, դասաւորուած եւ մամուլի պատրաստ ...

«— Յետո՞յ ։

«Ի պատասխան հարցումիս, մեղադրական պոռթկում մը․

«— Ես ի՞նչ ասեմ ձեր խելքին։ Հէնց այն օրերին՝ երբ Լեւոն Շանթը առօք փառօք իջնելու էր տպարան, արտասահմանեան թերթերից մէկում տպուել էր Շանթի, ինչ որ մէկ ճառի մէկ հատուածը, ինչ իմանաս ե՞րբ, ո՞րտեղ եւ ի՞նչ առիթով ասուած։ Հազիւ կէս սիւնակնոց այդ գրութեան մէջ Շանթը յարձակւում էր Խորհրդ. Միութեան վրայ։ Մի արթուն բարի – ծաղիկ՝ թերթի կտրօնը ուղարկում է Կենտրոնական Կոմիտէին, եւ բնականաբար, շանթի արագութեամբ իջնում է արգելքը Շանթի վրայ »։

Իրապէս բարացուցական է այս պատմութիւնը եւ ցոյց կուտայ, թէ Երեւանի գրականագէտները ինչ կը փնտռեն գրողի մը անձին ու գործին մէջ։ Խօսք մը, բառ մը, երբեմն մինչեւ իսկ ակնարկութիւն մը Խորհրդային Միութեան դէմ՝ կը մղեն այդ երկրի իշխանութիւնները անտեսելու տաղանդը եւ տեսնելու միայն պարտիականը ։

Մեզ յաճախ կը մեղադրեն այն բանին համար, որ մենք կը հրատարակենք հայրենաբնակ գրողներու գործերը եւ դրամ կը շահինք։ Մենք ալ ահաւասիկ կը մեղադրենք հայրենաբնակ գրողները, որ չեն հրատարակեր տաղանդաւոր հայ գրագէտի մը գործերը այն միակ պատճառով, որ այդ գրագէտը, «ինչ որ մէկ ճառի մէջ», աննպաստ խօսք ըսած է Խորհրդ. Միութեան մասին։ Ըսա՞ծ է իրապէս թէ ըսած չէ. մենք չենք գիտեր։ Եւ կարեւորը այդ չէ արդէն մեզի համար։ Հայրենաբնակ գրողները ամէն օր մեզ կը ներկայացնեն իբրեւ «իմպերիալիզմի գործակալ» եւ «հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամիներ»․ սակայն այս ձրի վերագրումները պատճառ չեն եղած, որ մենք դադրինք հրատարակելէ, նոյնիսկ կարդալէ այդ գրողներուն գործերը, ուրանալու ստիպման անոնց տաղանդն ալ, արժէքն ալ ։

Ամէնը այս չէ սակայն, «Նայիրի»ի խմբագիրը իր «Ճամբու նոթեր»ուն մէջ կը յիշատակէ նոյնպէս այն իրողութիւնը, թէ ինչո՞ւ չէ հրատարակուած նաեւ «Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը»։

«Յայտնի գրողներէն մէկը» կ'ըսէ այս մասին․

«Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը» տըպագրուելու էր, երբ ներգաղթած մէկ ճէպէլ մուսացի գրաւոր զեկոյց է տալիս, թէ այդ վէպի հերոսը որ կայ, Բաղրատեանը դա ինչ որ Մովսէս անուն մի մարդ է, ձեզանում պառլամենտի անդամ։ Էլի արգելք։ Ի հարկէ ստուգուեց, թէ յիշեալ անձը ոչ մի կապ չի կարող ունենալ վէպում գործող հերոսի հետ, որովհետեւ այն ժամանակ դեռ անորոշ մի պատանի էր։ Բայց այլեւս ո՞րն կարող ես հասկացնել ։

«Շշմած մտիկ կ'ընեմ,— կ'աւելցնէ Անդրանիկ Ծառուկեան,— չկրնալով հաւատալ, թէ այդքան ճղճիմ պատճառներով ի՞նչպէս կրնան վիժիլ այդքան մեծ գործեր »։

Երկու ոխերիմ թշնամիներ՝ Խ. Միութիւն եւ Միաց. Նահանգներ՝ մշակութային կապ կը պահեն իրարու հետ։ Խ. Միութեան մէջ կը թարգմանուին ու կը հրատարակուին ամերիկացի գրողներու գործերը, իսկ Միաց. Նահանգներու մէջ՝ ռուս գրողներու գործեր ։

Աւելորդ է ըսել, թէ այս երկու ժողովուրդները արինակից չեն ։

Բայց ահաւասիկ արինակից ժողովուրդի մը երկու հատուածները, Հայրենիք եւ Սփիւռք ,որոնք «ճղճիմ պատճառներով» մեծ գործեր կը վիժեցնեն ։

Լեւոն Շանթ «ինչ որ մէկ ճառի մէջ» ինչ որ ակնարկութիւն ըրած է Խորհրդ. Միութեան դէմ։ «Բարի – ծաղիկ » մը այս ակնարկութիւնը կը տեղեկագրէ Կենտրոնական Կոմիտէին։ Եւ այս «ճըղճիմ պատճառով » Հայպետհրատը կը մերժէ հրատարակել Շանթի երկերը ։

Ուրիշ «բարի – ծաղիկ» մը գրաւոր զեկոյց կուտայ այն մասին, թէ «Մուսա լեռան քառասուն օրեր»ու հերոսը «որ կայ, Բաղրատեանը, ինչ որ Մովսէս անուն մի մարդ է»։ Եւ դարձեալ , այս «ճղճիմ պատճառով», Ֆրանց Վերֆելի այդ հոյակապ գործը չի հրատարակուիր։

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ , որ ոչ – արինակից ժողովուրդներ, իրարու ոխերիմ թշնամի ազգեր, մշակութային գետնի վրայ կը գործակցին իրարու, նոյնիսկ կը գնահատեն զիրար, իսկ մենք, արինակից ժողովուրդի մը երկու հատուածները , կը մերժենք մեր գնահատանքը «ինչ որ մէկ ճառի » եւ «ինչ որ Մովսէս անուն մի մարդ»ու պատճառով ։

Ըմբռնելի՞ է այս ողբերգութիւնը ։

Ո՛չ, — կ'ըսենք մենք․ ըմբռնելի չէ ։

Այո, — կ'ըսեն «բարի –ծաղիկ»ները․ ըմբռնելի է։ Եւ կ'աւելցնեն ․— Ազգին շահը կը պահանջէ, որ արինակից ժողովուրդի մը այս երկու հատուածները այսպէս ըլլան ...

Ազգին շահը կը պահանջէ, որ Սերօ Խանզատեանները անպատիժ կերպով յայտարարեն․ «Ինչո՞ւ էդ սրիկայ դաշնակները դաւում են մեր Հայրենիքին դէմ »։

Դարձեալ, ազգին շահը կը պահանջէ , որ էդ․ Թոփչեանները Գրողներու Միութեան համագումարին մէջ հպարտանքով կրկնեն, թէ «մամռակալած տպանագրեր » միայն կը տեսնեն այսպէս կոչուած՝ դաշնակ գրականութեան մէջ ։

Եւ դեռ կան բարեմիտ մարդիկ, որոնք « մաշած օրօր » կը տեսնեն մեր սա յայտարարութեան մէջ թէ մենք դէմ չենք հայրենիքին բայց դէմ ենք վարչաձեւին։

Ինչո՞ւ «մաշած օրօր» չեն տեսներ բոլոր այն խեղճ ու հաշմանդամ բառերուն մէջ, որոնք ամէն օր, թէ ներսը, թէ դուրսը, կ'ուղղուին մեզի եւ որոնց համաձայն մենք իմպերիալիզմի գործակալ ենք , հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի ենք , « դաւում ենք » հայրենիքին դէմ եւ... Թուրքին եոլտաշն ենք ։

Հայրենաբնակ գրագէտներէն Ստեփան Կուրտիկեան սակէ երկու տարի առաջ կը յայտարարէր .— Գարոնայք դաշնակները ինչո՞ւ են վախենում կուլտուրական կապից հայրենիքին հետ ։

Հիմա այլեւս պարզ է , թէ «ո՞վ ումնից է վախենում »։

Վկայ Լեւոն Շանթը եւ «Մուսա Տաղի Քառասուն Օրերը» ...

Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ

ԷՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷՆ

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ԳՐԵԹԷ ԻՐԱԿԱՆ)

Այդ իրիկունն իսկ, ճաշէն յետոյ, Մաքրիկ Տուտուն Պարդեւին ճակատը շոյելով, կ'աւետէր, — Շաբաթ մը առաջ, քաղաքիս մեծագոյն հարուստ վաճառական Սողոմոն Աղային հանդիպեցայ, տասը տարի առաջ, փոքրիկ հասակին մէջ մեռած աղջկան տապանաքարին առջեւ։ Ըսաւ, վստահելի եւ աշխատասէր երիտասարդի մը պէտք ունիմ ինծի օգնական ըլլալու։ Մաքրի՛կ հանըմ տղուդ նուիրումը իր աշխատանքին եւ պարտականութեան հանդէպ՝ գրաւեց ուշադրութիւնս, որոշեցի ուրեմն առնել զայն գործիս մէջ։ Վաճառատունիս պահապանը ծերացած է , երկու շաբաթէն կնոջը հետ կը հեռանան հեռաւոր քաղաք մը իր աղջկան քով ապրելու համար։ Ձեր տրամադրութեան տակ են անոնց յատկացուած երկու խոշոր սենեակները, խոհանոց մը եւ պտղատու ծառերով պարտէզը։ Կ'ապրի՛ք հոն խաղաղօրէն։ Հոգ մի ըներ այլեւս տղուդ ապագային մասին...։ Ան վաղն իսկ կրնայ գործին գլուխը անցնիլ։

Պարդեւ, կարծես թէ չէր լսած մօրը հաղորդած ուրախալից եւ աներեւակայելի լուրը, անտարբերօրէն կը խաղար պատառաքաղին հետ, աչքերը մութ անկիւն մը սեւեռ ու ականջին մէջ ներկայ՝ դուրսը յորձանուտ առուին խռովալից ձայնը ։

— Ինչո՞ւ բան մը չես ըսեր, տղա՛յ ։

— Կը մտածէի ինչպէ՞ս պիտի կրնայինք երեսի վրայ թողուլ եկեղեցին ու դպրոցը։

— Կարեւորը մեր ապագան է․ քո՛ւ ապագադ։ Բաւական չէ՞ որքան որ տառապեցանք։ Մինչեւ որ քեզ այդ հասակիդ հասցուցի, ինչեր քաշեցի ։ Տեղեա՞կ ես։ Եկեղեցին ամէն միջոց ունի ինքզինքին հոգ տանելու։ Այդ հոգը այլեւս չպատկանիր մեզի ։

— Հապա կոչնա՞կը ...։

— Այդ ալ մտածելու խնդի՞ր է։ Երկաթի կտորէ մը ձայն հանել տալ դըժուա՞ր է։ Զարկ ու զարկ, լմնցաւ գնաց ։ Տուր թակերդ ուեւէ մէկուն, ուրիշ բան մը սպասելու կամ պահանջելու ալ հարկ չկայ ։

— Գերեզմանո՞ցը , տապանաքա՞րերը , հողակո՞յտները ...։

Մաքրիկ Տուտուն ոտքի ելաւ, քղանցքին տակ դիզուած ոսկիներուն հմայիչ հնչիւնը բաւական կարծեց իբրեւ փաստ, աւելցնելով ,

— Ալ անոնցմով զբաղելու պէտք չունինք։ Այս շաբաթէն յետոյ պիտի մոռնանք ամէն ինչ եւ պիտի զբաղինք միմիայն մեզմով։ Ալ թող վերջ գտնէ հօրմէդ ձգուած աղքատութեան ժառանգը ...։

Պարդեւ բան մը չունէր աւելցնելիք։ Խութեամբ ցնցուած՝ գլուխը կը թնդար , ճակատը կը տոչորէր։ Կարծես կը սեղմէին կոկորդը։ Դուրս ելաւ, աչքերը թաղեց տակաւ թանձրացող մութին մէջ ու սկսաւ երկա՛ր երկա՛ր շունչ առնել , զովացնելու համար իր սիրավառ եւ բոցաւեր սիրտն ու հոգին ...։

Անցան օրերը եւ առաւօտ մը կոչնակին ձայնը հիւանդկախ կանչի նման տարածուեցաւ թաղերուն վրայ մարմրուն ելեւէջներով ։

Այդ օրէն կոչնակը փոխանցուած էր ուրիշի մը ձեռքերուն ...։

×

Աղաւնին՝ անտեղեակ անց ու դարձէն, խուժող մթաստուեր ենթադրութիւններու տակ չուար, ի զուր սպասեց լուրի մը որ խաղաղութիւն բերէր իր հոգեկան տագնապին։ Հարցումներ ուղղել ուեւէ մէկուն պիտի մերկացնէր սրտին ուխտեալ գաղտնիքը։ Ապաւինել ծնողական մեկնութիւններուն, հաւանական խոստովանութեան մը դուռ պիտի բանար։ Ձեռքերը սրտին վրայ խաչաձեւուեցան զայն մօտեցող վտանգէն պաշտպանելու համար կարծես։ Ինքզինքը առանձնութեան թեւերուն յանձնեց, կասկածանքէ դերծ մնալու մտահոգութեամբ, ու սպասեց բանտարկեալի նման անդորրիչ շշուկի մը ...։

Աղաւնիին համար «տունի աղջիկ է » կ'ըսէին դրացիները։ Յաճախ դուրս ելլելու սովորութիւն չունէր։ Իսկ հիմա բոլորովին ինքզինք կղզիացուց արտաքին աշխարհէն հանդէպ։ Սրտին գաղտնիքը չկարենալ պահելու յուսահատութիւնը եւ վախը՝ միտքը կը չարչարէին անդադար ։

Իրենց գեղեցիկ պարտէզը օգնութեան կուգար․այդ տառապանքը մասամբ մեղմացնելու։ Ամէն առաւօտ արշալոյսէն առաջ, նախ առուն կը խօսեցնէր, բանալով իրենց թումբը։ Ածուները, ծառերն ու ծաղիկները, կանանչութիւնը համատարած, հողը՝ մանկան պէս ծարաւ մօրը կաթնաբուխ ծիծերուն, կը բանային իրենց լեզուները տարփանքով կանչելու համար ջուրերու խոյանքին։ Ջրտուքի օրհնեալ պահն էր։ Ծառէ ծառ թռչունները իրենց քաղցրահունչ ձայներով կը միանային զարթումի հրճուալից համերգին։ Այսպէս օրէ օր, պարտէզը կը դառնար դրախտ մը գեղեցկութեանց։ Աղաւնին՝ ինքն ալ քնքուշ եւ գեղեցիկ, բահը ձեռքին, բոպիկ ոտքերը վէտ վէտ ջուրերու զովացուցիչ շոյանքին տուած, կ'անցնէր ածուէ ածու, դգուելով ամէն ինչ որ իր անցքին կը սպասէր կարօտով։

Արեւին առաջին շողերուն տակ, այդ անցքը կը դառնար թափօր մը կենսայորդ գեղեցկութեան, քանզի սիրուն էր Աղաւնին։ Բառերը կը վհատին զայն նկարագրելու անկարողութեան առջեւ։ Ան ծնած էր Աստղիկին դիցային գեղեցկութիւնը ջրելու... Աստուածուհիի գահէն զայն տապալելու ...։

Այսպէս, օրն ի բուն անիկա կ'ապրէր պարտէզին մէջ ։

Երբ բաղնիք երթար, հուրիի նման ան կ'անցնէր հիացումով աղմկող՝ քրտնոտ ու նուաղուն բազմութիւններու մէջէն ։ Առանց հպարտութեան, առանց յուզումի կը ժպտէր ամէնուն։ Կը համբուրէին զայն, նոյնիսկ կողանքով կը դրկէին, իրենց արդանդներուն արդասիքը նոյն գեղեցկութեամբ ծաղկեցնելու ըղձանքով..։

Կէսօր մը, երբ ճաշելու համար ակամայ կը բաժնուէր պարտէզէն, զարմանքով նշմարեց ճոխ սեղան մը ։

— Աղջի՛կս, ըսաւ մայրը, զայն սիրագեղ գրկելով, այսօր տասնըվեց տարեկան ես, Աստուած օրհնէ եւ պաշտպանէ քեզ։ Երկա՛ր տարիներու քնքուշ զաւակս, երկա՛ր տարիներու ...։

Հայրը, իր ձախ թեւով Աղաւնիին վիզը պարուրած, ըսաւ, — երբ պզտիկ էիր, խնդրեցիր ինձմէ որպէսզի, քեզի համար սիրուն տուն մը շինեմ։ Հաւատա, երկու տարիէն այդ բաղձանքդ պիտի իրականանայ ։Անիկա պիտի ըլլայ գեղեցկագոյնը բոլոր տուներուն մէջ ։ Հոն պիտի ապրիս երջանիկ օրեր սիրածիդ հետ։ Աստուած տայ որ հանդիպիս անոր... ։ Կը մաղթեմ որ այդ օրը չուշանայ։ Աւելցնելով՝ տես, մայրիկդ ինչ զանազան համեղ ուտելիքներ եւ անուշեղէններ պատրաստած է, սկսինք ...։

Թունդ ելաւ Աղաւնիին սիրտը։ Մարմրուն ժպիտով որոնեց մօրը աչքերը, հօրը վերջին բառերէն չուարի մատնուած , խորհելով թէ իր գաղտնիքը մերկացած ըլլար, յանցաւորի պէս գլուխը խոնարհած սկսաւ արտասուել։ Հուսկ յետոյ, կարծես թէ ամէն ինչ մոռցուած ըլլար , խօսակցութիւնը դարձուց պարտէզի աշխատանքներու մասին։ Ուշացած ըլլալու աճապարանքով ոտքի ելաւ ու առանց ետին նայելու դէպի պարտէզ խոյացաւ պարողի մը ցնծուն ոստոստումներով ։

Նայուածքներէ հեռու, նստեցաւ ստուերոտ ծառի մը տակ։ Գլուխը կռթնցուցած անոր կոճղին, յողնաբեկ մտքի մը յուսահատութեամբ ընկճուած ու դառնագին փղձկումով, աչքերը թաղեց տոչորուն ափերուն մէջ ...։

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(4 Շար․)

Աղաղակեցի․— Կեանքը դժուար է ։ Արձագանգը ըսաւ ․— Վարէ՛ ։

ՊՈԹՐԷԼ

Բարեկամութեան բաժակը մի՛ լուար քացախով ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ԿՐԸՆՕԳԼԻ ՄԷՋ

●

ԿՐԸՆՕԳԼԸ, (Յառաջ) .— Բազմութիւնները որքան հեռացան հայրենիքէն, այնքան աւելի ամուր փարեցան անկախութեան գաղափարին :

Կիրակի երեկոյ Յունիս եօթին, աղատատենչ բազմութիւն մը լեցուած էր Բիւժէի գեղեցիկ սրահը, տօնելու համար Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը: Բեմին վրայ ֆրանսականին հետ հպարտօրէն կը ծածանէր մեր պաշտելի եռագոյնը, իսկ կեդրոնը զետեղուած էին Արամի, Դրոյի եւ Անդրանիկի նկարները :

Հանդէսը բացուեցաւ «Յառաջ նահատակ»ով Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ե. Մարաշլեանի: Օրուան նախագահ ընկեր Ս. Սխալեան, իր կրակոտ բացման խօսքով պանծացուց Մայիս 28ի վեհ նշանակութիւնը: Մայիս քսանութ հայ ժողովուրդի արեան զոհողութեամբ ձեռք բերուած պատմական թուական մըն է: Հայրենիք մը չի տրուիր, այլ կ'առնուի: Յետոյ, ներկաները յոտնկայս յարգեցին յիշատակը բոլոր այն հերոսներուն, որոնք իրենց կեանքը զոհեցին յանուն հայրենիքի ազատութեան :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի դպրոցի կողմէ, արտասանեցին եւ երգեցին օրիորդներ եւ ընկերներ Ս. Սխալեան, Ս. Ալիքեան, Մ. Իւլրիշ, Թ. Ճերմակեան, Խ. Անտոնեան, Վ. Խաչատուրեան, Վ. Աթմաճեան, Վ. Բաբախեան եւ Ե. Մարաշլեան: Աւելորդ է ըսել որ գեղարուեստական բաժնի բոլոր դերակատարները գնահատանքի արժանացան :

Գնահատանքի խօսք ունինք նաեւ Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտուհիներուն եւ ուսուցչուհի Տիկին Ա. Սխալեանին, որ իր ճկուն, գեղջկական եւ տոհմիկ պարերով ճոխացուց հանդէսին փայլը եւ խանդավառեց ներկաները :

Աղճի պարտք կը նկատենք ըսել թէ մեր գաղութին բոլոր ձեռարկները կ'ունենան խնամքով եւ բծախնդրութեամբ պատրաստուած գեղարուեստական բաժին, երբ անոր պատասխանատուութիւնը ստանձնած են Կապոյտ Խաչի մեր հայրենասէր ընկերուհիները, որոնք իրենց դպրոցով կը պատրաստեն միշտ նոր ուժեր :

Պ. Գույումճեան մեներգեց «Պճինկօ»ն արժանանալով բուռն ծափերու :

Յետոյ, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկեր Խ. Մկրտիչեան (Փարիզէն), որ պարզեց հայրենիքի ազատագրութեան ներքին ծալքերը: Պատմեց Ղարաքիլիսէի, Սարտարապատի եւ Բաշ Աբարանի դէպքերը, թէ ինչպէս անմահն Արամի եւ Զօր. Սիլիկեանի հայրենաշունչ կոչերուն վրայ 12·000 անվարժ զինուորները երեք օրուան կռիւներէն վերջ, Թրքական 40·000նոց բանակը պարտութեան մատնեցին :

Ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ամբողջ հայ ժողովուրդը միահամուռ կամքով, եւ պղպատեայ բազուկներով ստեղծեց Հայաստանի անկախութիւնը՝ Մայիս 28ին, որ կորիզը կազմեց այսօրուան Հայաստանին:

Այսօր փոխանակ Երեւանի հրապարակին վրայ տօնելու այս պատմական թուականը, կը տօնենք օտար սրահներու մէջ: Ցորչափ կը մնանք տարագիր եւ Հայաստանը կը մնայ բռնութեան տակ, պիտի տօնենք այս պատմական մեծ տօնը, Մայիս 28:

Հանդէսը փակուեցաւ նախագահին հայրենաշունչ խօսքերով :

Վ. Խ.

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

« ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ »

★

Ոգեկոչելու համար հայ իրապաշտ թատրոնի լաւագոյն ներկայացուցիչ Շիրվանզադէի յիշատակը, Փարիզահայ դերասան Գ. Տէրվիչեան գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր երեկոյթ մը սարքելու, վարպետին ծննդեան հարիւրամեակին առընչութեամբ :

Ներկայացումը տեղի ունեցաւ անցեալ երկուշաբթի երեկոյ, Փոլ Ֆարալիքի թատերասրահին մէջ, ուր ներկայացուեցաւ Շիրվանզադէի «Պատուի համար»ը բեմադրութեամբ վաստակաւոր եւ անխոնջ թատրոնի մշակ՝ Տիկին Աննա Բուղաղեանի:

«Պատուի համար»ը Շիրվանզադէի թատերական երկերուն լաւագոյնն է, որուն անմիջապէս կը յաջորդէ «Եւգինէ»ն, նոյնպէս արժէքաւոր թատերակ :

Գ. Սունդուկեանցէն ետք, Շիրվանզադէն եղած է մեր առաջին թատերագիրը, իրապաշտ դպրոցով եւ ներշնչուած իրական կեանքի դրուագներով: Արդար ըլլալու համար պէտք է նշել, որ Շիրվանզադէն առաւելութիւն մըն է արձանագրած Սունդուկեանցի վրայ եւ այդ՝ իր գործերուն մէջ ներմուծած իր խորութեամբ եւ գեղարուեստական կառուցուածքի իր արտակարգ ճարտարութեամբ :

«Պատուի համար»ը մասնաւոր գաղափարի մը, ընկերային հարցի մը նուիրուած գործ մը չէ: Դրամապաշտութեան եւ առաքինութեան, ընչաքաղց անխղճականի եւ անշահախնդրութեան պայքարն է ան, միեւնոյն տան մէջ, միեւնոյն ընտանիքին անդամներուն կողմէ մղուած, որ ցաւագին եւ դժնդակ վերջաւորութեան մը կը յանգի :

Անդրէաս Էլիզբարեանը իր գործի ընկերոջ՝ Օթարեանի իրաւունքն է յափշտակած անոր հիւանդութեան միջոցին եւ մահուընէն ետքն ալ իր գործընկերոջ այրին և զաւակները իրաւազրկելով, դանանք մատնած է ահաւոր թշուառութեան: Սակայն, խղճահարութեան փոքր նշոյլով մը կարծես, որդեգրած է իր ողբացեալ ընկերոջ զաւակը եւ զայն ուղարկած է Համալսարան: Արտաշէս վերադարձած է, հիմա փաստաթուղթեր ունի իր ձեռքը եւ կ'ուզէ տէր դառնալ հօրենական իրաւունքին: Էլիզբարեանի կինը՝ Երանուհին, քահանայի հաւատացեալ ու երկիւղած աղջիկ, տեղեակ է ամուսնոյն կեղեքումներուն: Էլիզբարեան ունի չորս զաւակներ, Բագրատ՝ էնժէնիօր, ժամանակակից ու գործնական երիտասարդ մը, Սուրէն՝ մսխող մը, անառակ ու ցոփ արտաքինով եւ սակայն մաքուր ու ազնիւ ներաշխարհով: Ռօզալիա՝ այլասերած հայ հարուստի աղջկան տիպար եւ Մարգարիտ՝ բոլորովին խոէալական ու քնարական դէմք մը: Այս վերջինը կը սիրէ Արտաշէս Օթարեանը: Կը սիրէ սակայն եւ իր հայրը որուն առաքինութեան վրայ անսահման վստահութիւն ունի եւ հաւատացած է որ անիկա ահագին հարստութեան տիրացած է միայն ու միայն իր ճակտին քրտինքով: Արտաշէս կասկածներ կը մտցնէ Մարգարիտի սրտին մէջ այդ ուղղութեամբ եւ ապացուցանելու համար իր ամբաստանութիւնները, կը յանձնէ փաստաթղթերը սիրած աղջկան, որպէսզի ան «Լինի արդար դատաւոր»: Մարգարիտ կը յօժարի եւ կը խոստանայ քննելէ եւ զննելէ ետք վերադարձնել փաստաթղթերը: Ելիզբարեան կը տեղեկանայ եւ սպառնացող վտանգը միանգամ ընդ միշտ հեռացնելու համար իր գլխէն, Սաղաթէլի (իր աներորդին) օգնութեամբ Մարգարիտի ննջասենեակէն կը գողնայ թուղթերը: Մարգարիտ վրայ կը հասնի, կը պաղատի, կը թախանձէ որ հայրը ետ վերադարձնէ այդ թուղթերը: Սակայն ընաչքաղց ու դրամապաշտ գազանը, անդրդուելի կը մնայ եւ վերջի վերջոյ կրակին մէջ նետելով կ'այրէ զանոնք: Օթարեան կը պահանջէ թուղթերը Մարգարիտէն: Խեղճ աղջիկը ամօթահար, իր սրտէն ու մանաւանդ պատուախնդրութենէն դաչունահար, յուսալքումի այդ նոպային մէջ ատրճանակի մը հարուածով անձնասպան կ'ըլլայ :

Այս է Շիրվանզադէի ցնցող թատերակին ատաղձը, կառուցուած ճարտար ու գեղարուեստական ոճով մը :

Փարիզահայ դերասանները կարողացան լաւագոյնս ներկայացնել գործը :

Վաղեմի դերասան Տրդատ Նշանեան ստանձնած էր Էլիզբարեանի դերը: Դժուարին գործ արդարեւ, վասնզի մեծանուն դերասան Աբէլեանէն հայ բեմերուն ժառանգ մնացած այս տիպարը, անոր մահէն ետք դժուար թէ ունեցած ըլլայ լաւագոյն մեկնաբանող մը: Տրդատ Նշանեան այս անգամ կրցաւ մտնել մորթին տակ այդ բարդ անձնաւորութեան եւ մարմնաւորել զայն յաջող կերպով: Եթէ ջանայ խուսափիլ անտեղի խանդավառութիւններէ, որոնք զինք երբեմն կը տանին չափազանցութեան, կրնայ արժանի յաջորդը դառնալ Աբէլեանին, այդ դերին մէջ:

Երեկոյթին կազմակերպիչ Գ. Տէրվիչեանի Սուրէնը, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս յաջող էր ու հաճելի, նկարուած արուեստագէտի նուրբ վրձինով մը: Նուրհան Մարգարեան Բագրատի դերով եւ Նազարէթ Պչտիկեան՝ ծառայ Վարդանով կրցան ներդաշնակել խաղին ամբողջութիւնը: Փարիզահայ բեմերէն երկար բացակայութենէ մը ետք, Սիրակ Սուրէնեան վերերեւցաւ Արտաշէս Օթարեանի բարդ եւ մանաւանդ «պերախտ»դերով, որուն մէջ, սակայն, համակրելի դերասանը ի յայտ բերաւ յաջող խաղարկութիւն մը, թըրծուած անկեղծութեան շունչով: Խաղին իր մասնակցութիւնը բերած էր նոյնպէս Տիկին Քնար Աղնաւուրեան, Երանուհիի դերով, ուր համակրելի արուեստագիտուհին ի յայտ եկաւ իր սովորական ժուժկալ, զուսպ եւ հաշուուած խաղով: Խոստմնալից սիրող մըն է Օննիկ Սարաֆեանի :

Սաղաթէլի մէֆիստոյական տիպարը ստանձնած էր տողերս ստորագրողը:

Տարիներու բեղնաւոր վաստակով մը բեռնաւորուած Փարիզահայ մեր դերասանները բնական էր որ հասնէին այս պատուաբեր արդիւնքին :

Տարբեր էր, սակայն պարագան միւս երկու կանացի ուժերուն՝ Տիկին Բերկրուհի Դաւիթեանի եւ Հայկուհի Խըտըրշեանի, որոնք կրկնապէս շնորհաւորելի են:

Առաջինը՝ Տիկին Բերկրուհի Դաւիթեան կը մարմնաւորէր Մարգարիտի հոգեցունց ու խռովատանջ տիպարը: Տիկինը, դրեթէ սկսնակ մը թատրոնի մէջ, ցնցող խաղ մը ունեցաւ եւ աներկբայ եմ որ եթէ յարատեւէ, կրնայ կարեւոր տեղ մը գրաւել Փարիզահայ թատրոնին մէջ :

Գալով Հայկուհի Խըտըրշեանի, անկասկած որ անոր ամէն անգամու երեւոյթը հայ բեմին վրայ միշտ ալ ունեցած է արտաքոյ կարգի շողարձակում մը:

Հայկուհի Խըտըրշեան բեմի այն ուժերէն է որոնցմէ կ'արտացոլայ ներքին ապրումներուն համահաւասար արտաքին շընորհ ու պերճանք :

Այս երկու ուժերը իցիւ թէ չլքէին Փարիզահայ բեմը, որ շատ պէտք ունի իրենց :

Շնորհաւորելի է կազմակերպիչը՝ դերասան Գէորգ Տէրվիչեան, իր այս գեղեցիկ ներկայացման համար, որուն յաջողութիւնը կը պարտի նաեւ ծերունազարդ բեմադրին՝ Տիկին Աննա Բուղաղեանին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Ընտանիքի հայրերու միջեւ .

— Պէտք է քու զաւկիդ լաւ խրատ մը տաս :

— Աւելորդ ժամանակի կորուստ է, ականջ ալ չի կախեր. միայն իր անառակ ընկերներուն մտիկ կ'ընէ :

— Այն ատեն ես կը խօսիմ հետը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ԼՈՒԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

ԺԳ.

Եթէ բարին Աստուած խայտիտ պէս զուարթ է ստեղծեր զիս, ես բան մը չեմ կրնար ընել. եւ վերջապէս, ոճիր մը չէ: Բայց երբ մարդ անոր առջեւ կը կենայ եւ անիկա քեզի կը նայի իր ծանր եւ սրտամրմուտ երեւոյթով, խենթութիւն ընելու փափաք կ'ունենաս… եւ երբ անշարժ նստած կը մնաս, երբեմն կը ձանձրանայ, մարդ …

Կանգ առաւ ան եւ մտածեց: Կ'ուզէր զանգատիլ, բայց չէր գիտեր աղէկ մը թէ ինչ բան է.

— Քեզի հետ, բոլորովին տարբեր է, շարունակեց անիկա. բարի տղայ մըն ես դուն որ երբեք ոչ չես ըսեր :

Քեզի հետ, մարդ իր ուզածը կրնայ ընել… Դուն այն արհամարհական ժպիտը չունիս, որ շարունակ անոր շրթունքներուն վրայ կայ երբ բան մը կը պատմեմ անոր. ժպիտ մը՝ որ կ'ուզէ ըսել… «Մտիկ կ'ընեմ քեզ, բայց միայն յիմարութիւններ դուրս կու տաս»: Այն ատեն, խօսքերը կոկորդիս մէջ կը մնան… մինչդեռ դու… այո, քեզի, կարելի է վստահիլ ամէն բան որ մարդուն մտքէն կ'անցնի :

Մտախոհ, դէմքը երկու ձեռքերուն կոթնցուց, երկու արմուկները սահեցնելով ծունկերուն վրայ, օրօրումի շարժումով մը :

— Գիտէք ի՞նչ կ'անցնի, այս միջոցին, հարցուց ան :

Կարմրեցաւ Կէրթրուտ եւ ոտքի ելաւ աշխուժօրէն :

— Բռնէ զիս, պոռաց ան, դիրք բռնելով սեղանին ետին.

Բայց, երբ Ժան կ'ուզէր հալածելու ելլել զայն, հանդարտօրէն անոր առջեւ ելաւ եւ ըսաւ .

— Թող, բան մը կ'ընենք, բանալիները պատրաստ պահէ ամէն պատահմունքի առջեւ.. .թերեւս ճամբան բան մը գայ միտքերնիս .

Ժան գնաց զամէն վար առնելու բանալիներու խուրձը տրցակը եւ անոր հետեւեցաւ բակին մէջ ուր կէսօրուան արեւակը իր կիզիչ ճառագայթները կը թափէր :

— Բաց ջրաղացը, ըսաւ Կէրթրուտ, Մառթէն ծախքեր կ'ընէ հոն .

Ժան հնազանդեցաւ եւ Կէրթրուտ, յանդուգն ոստումով մը անցաւ սանդուղներէն եւ ցատկեց սրահին կիսատուերին մէջ ուր կը տիրէր կիրակիի լռութիւնը .

Մինակ պիտի վախնայի հոս, ըսաւ ան Ժանի, դառնալով եւ մատով ցոյց տալով դրասենեակին դուռը որուն ջինջ փայտը կը փայլէր խորհրդաւոր փայլով մը՝ այս կէս-մթութեան մէջ :

Բացաւ մատները եւ սարսռաց .

— Երբեք բան մը չըսա՞ւ քեզի, մրմնջեց անիկա պահ մը ետք, ծռելով անոր ականջին ի վար .

Ժան գլուխը երերցուց, նեղութիւն կը զգար քիչ մը այս խոնաւ եւ մութ սրահին մէջ. դժուարութեամբ կը շնչէր, օդի եւ լոյսի պէտքը կը զգար :

Բայց Կէրթրուտ հաճոյք կը զգար շոգիով ծանրաբեռնուած այս մթնոլորտին, այս խորհրդաւոր կէս լոյսին մէջ: Արեւակը, գոց պատուհաններէն մաղուելով, գետին կը ձգէր իր շեղ ճառագայթները, ոսկի ժապաւէններու նման, ուր բիւրաւոր նուրբ փոշիներ կը պարէին: Գլուխը խոնարհեցուց, սարսռաց եւ զգուշութեամբ մագլցեցաւ սանդուղը, կարծես կ'ուզէր ուրուականներ որսալ: Վերնատան մէջ, մեծ ճիչ մը արձակեց Կէրթրուտ. Ժան մտահոգութեան մատնուած, հարցուց անոր թէ ինչ ունէր, որուն պատասխանեց թէ ուզեց պարզապէս կուրծքը ընդլայնել :

Մագլցեցաւ ալօրիքի ճաղերին վրայ, անցաւ վանդակապատին վրայէն, եւ իջաւ մինչեւ վար, սահելով սանդուխի բազրիքին վրայէն: Յետոյ, աներեւութացաւ մեքենաներու մթութեան մէջ, այն տեղ ուր զօրաւոր անիւներ իրենց հսկայական զանգուածը կը ցցէին: Ժան թողուց որ իր ուզածը ընէ անիկա. այսօր վտանգ չկայ, այսօր ամէն բան անշարժ էր :

Քանի մը երկվայրկեան վերջ, վերերեւցաւ Կէրթրուտ: Սեղմուեցաւ Ժանի, եւ, վախվխուն նայուածք մը ձգելով շուրջը, գրպանէն հանեց պզտիկ բանալի մը որ սեւ կապէ մը կախուած էր:

— Ի՞նչ է ասիկա, հարցուց անիկա ցած ձայնով,

Ժան ակնարկ մը ձգեց դրասենեակի դրան կողմը, եւ Կէրթրուտի նայեցաւ հարցաքննող երեւոյթով մը.

Գլխու նշան մը ըրաւ Կէրթրուտ .

— Բանալին տեղը դիր, պոռաց Ժան սարսափահար .

Կէրթրուտ բանալին կը ճօճէր ձեռքին մէջ, աչքերով փայփայելով մետաղը որ կը փայլէր.

— Օր մը, պատահմամբ, տեսայ որ հոն կը պահէր այս բանալին, մրմնջեց անիկա .

— Տեղը դիր, պոռաց անգամ մըն ալ.

Կէրթրուտ պռստեց յօնքերը, յետոյ, թեթեւ ծիծաղով մը.

— Ահա թէ ինչ բանի կրնայինք ձեռնարկել …

(Շար.) Հ. ՋՈՒՏԷՐՄԱՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

(ԿՐԸՆՈՊԼԸ)

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան, Կիրակի առաւօտ՝ ժամը 9 – 12 :

Կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ փափաքող ծնողքներն ու տեղւոյս կազմակերպու – թեանց ներկայացուցիչները :

Քննութիւններէն անմիջապէս յետոյ՝ կազմակերպուած է մասնաւոր պտոյտ՝ աշակերտութեան եւ ծնողաց համար :

Օթօքարը կը մեկնի դպրոցին առջեւէն, ժամը ճիշդ 13ին :

×

Մրցանակաբաշխութեան ղաշտահան – դէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 28ի կիրակին : Անձրեւի պարագային, Յուլիս 5ի Կիրակին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Առնուվիլէն Թ. Նազաչեան իր զարմիկի Վարդան Շահպազի մահուան առթիւ (Պէյրութ) երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին :

Նոյն առթիւ Պ. Վահան Երանոսեան 500 Ֆր. նոյն նպատակին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել պիտի տայ. հին ու նոր Զարսանճագցի նահատակներու համար, Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ : Այս Կիրակի առաւօտ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին : Կը խօսի Վեր. ՍԻՄԼԵԱՆ : Նիւթ՝ «Մեռաւ ու մոռցուեցաւ» :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ

Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին :

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲ

Ս. ՂԱԶԱՐ, ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 8 :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31 :

Ճամբորդներու թիւը սահմանափակ է :

Արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 5 :

Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

7, Rue de la Grange Batelière, Paris - 9· Tél. PRO. 56-31

Պ. ԹԱՐՕՆ

58, Bd. Serrurier, Paris 19· - métro Pré-St-Gervais

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, Arnouville-les-Gonesses (S. et O.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԵԿՆՈՒՄ Մարսէյլէն՝ Երկուշաբթի 27 Յուլիս, ժամը 12ին :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ Վենետիկէն՝ Ուրբաթ 7 Օգոստոս :

ԿԱՐԵՒՈՐ

1·— Ֆրանսահպատակները կրնան առանց անցագրի ճամբորդել, պայմանաւ որ ունենան ինքնութեան ազգային թուղթ (Քարթ նասիոնալ տ'Իտանթիթէ) : Տարադրամ ստանալու համար պարտաւորիչ է անցագիրը :

2·— Ոչ հպատակները պէտք է ունենան գաղթականի Նանսէնեան վկայաթուղթը, հանուած վերջին երեք տարուան ընթացքին : Այս փաստաթուղթը անհրաժեշտ է գաղթականի յատուկ անցագիրը ստանալու համար :

Պայմաններուն համար դիմել՝

Պ. ՖԷՐՏԻ ԱՊԱՃԵԱՆ

293, AVE- ST.-JULIEN, MARSEILLE-12'

TÉL· 4879-75

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նոր Սեւանդի Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Վարդգէս խումբին կողմէն :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ :

Մասնակցութեամբ՝

ORCHESTRE RENÉ HEBERT

Ճոխ պիւֆէ :

Կը հրաւիրուին կեդրոնական Ֆրանսայի բոլոր երիտասարդները :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին :

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 21

ժամը 15էն 24 :

Կը նախագահեն

ԱՆՏՐԷ ԹՈՒԹԷՆ եւ ՍԷԶԱՐ ՔՕԼԼԱՎԵՐԻ

(Սեւրանի եւ Լիվրի – Կարկանի քաղաքապետներ) :

Լիվրի – Կարկանի ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻՆ ՄԷՋ :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Կը մասնակցին Օր. Օր. Թօփալեան, Պէնկեան :

Հայկական պարեր՝ ԽԱՆ – ՃԻԿԻ կողմէ («ՇԷՀԷՐԱԶԱՏԷՆ»)

Եւրոպական պարեր՝

MANUEL PIZARRO

Ծանօթ նուագախումբին ղեկավարու – թեամբ՝

ATTRACTIONS

Հաղ. Միջոցներ.— Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ :

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն Ժերմէ Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թաղիս եւ շրջակայ թաղամասերու հաւատացեալ հայ հասարակութեան թէ՝ տեղւոյս Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ անուանակոչութեան եւ հիմնադրութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ յետ հանդիսաւոր պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, թաղիս եւ շրջակայ թաղամասերու համայն ննջեցելոց եւ ի մասնաւորի երջանկայիշատակ Տ. Տ. Գրիգորիս Եպիսկ. Պալագեանի, թաղիս շինարար հոգեւոր հովիւ Տ. Շաւարշ քահանայ Թէքղեանի եւ թաղ. խորհուրդներու եւ եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբի անդամներու յիշատակին :

Այս բարեպաշտ յիշատակի արարողութեանց առթիւ աւանդական մատաղի օրհնութիւն պիտի կատարուի :

Կը հրաւիրուին բարեպաշտ թաղեցիները ներկայ գտնուիլ սոյն յիշատակի արարողութեանց :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր :

26, RUE TROYON, SEVRES

TEL· OBS 18-28

Վարժարանի մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալորէայի առաջին մասը :

ԴՊՐՈՑ. ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնու – թեան :

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաշտօնական ծրագրին, աշակերտուհիները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալորէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով :

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նոր, Լը Րէնսի :

Հեռաձայն՝ Լը Րէնսի 172 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի մարմիններու եւ խումբերու ներկայացուցիչները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : (Նախորդ ժողովի շարունակութիւն) :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Ռուբէն» Միութիւնը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները .—

Վռամեան ենթ., Քրիստափոր ենթ. Հայաստան խումբ, այս Շաբաթ իրիկուն :

Նիկոլ Դուման, Թաթուլ, Ընկեր Կարօ եւ Մուրատ (Ալլինեօն), այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները :

ՄԱՐՍԷՅԼ – Սէն Ժերոմ .— Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս Շաբաթ, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ .— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, 17 Րիւ Պլէօ : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅ գաղութի, Հայ Ազգ. Միութեան նոր տարեշրջանի ընտրութեան առթիւ, սրտագրաբար կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը անխտիր, ներկայ ըլլալու այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ֆուայէ տիւ Թէաթրըի մէջ : Համաձայն կանոնագրի տրամադրութեան, ներկաներու թիւը օրինաւոր մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Դաւրայի Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, Խըրիմեան սրահը : Նոր վարչութեան ընտրութիւն, տարեշրջանի հաշուետուութիւն : Անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Պաշտամունք՝ այս Կիրակի, Սէն Ժերոմ՝ ժամը 9·30ին :

Մարսէյլ, Ռիւ Ժէմար ժամը 10·45ին :

Կը քարոզէ՝ Վեր. Յ. ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ :

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն – 22

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ — ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով, առատ ըմպելի եւ աւանդական «շիշ քէպապ» :

Մուտք 100 ֆրանք

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

—o—

200հոգինոց բացօթեայ ճաշ մը նախատեսուած է կէսօրին, անձ գլուխ 800 ֆրանք ճաշ եւ մուտք : Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել : (Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, հեռաձայն ՓՐՕ. 77–73) :

ԾԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն : Անցնիլ կամրջակը եւ առնել թիւ վեց օթօպիւսը մինչեւ Կրօլէ կայանը : Թրէնի ժամեր կէսօրէ առաջ 10·45, 11·13, 11·35, 12·5, 13·33, 13·54, 14, 14·30 : Վերադարձ.— 19·21, 19·30, 19·51, 20·09, 20·51, 21·14, 22·16 : Վերջին օթօպիւս ժամը 21ին :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք : Հատը 20 փր.

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ 20 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 20 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8423 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4324

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Վաղը՝ Կիրակի՝ Փարիզի Աղքատախնամ ընկերութիւնը կուտայ իր տարեկան պաշտահանդէսը՝ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան գեղատեսիլ պարտէզին մէջ :

Ամէն տարի այս եղանակին կանոնաւորաբար կազմակերպուելով, այս պաշտահանդէսն ալ այլեւս մտած է փարիզահայ կեանքի աւանդական տօնակատարութեանց շարքին մէջ:

Աղքատախնամը մեր գաղութի ամէնէն հին կազմակերպութիւնն է :

Հիմնուած 69 տարի առաջ ֆրանսական մայրաքաղաքի ջոջերուն կողմէ, անիկա գործունէութեան սահմանափակ դաշտ մըն է ունեցած երկար ատեն : Ժամանակաւոր փոքրիկ օգնութիւններ բրած է դուրսէն եկող կարօտ Հայերու, — երբեմըն նաեւ ուսանողներու :

Իզմիրի աղէտէն ետք, 1922ի աշունէն սկսեալ գաղթականներու կարաւաններ ողողեցին Փարիզը :

Տեղական պայմաններուն եւ լեզուին անտեղեակ Հայեր իրենց շունչը կ'առնէին ժամուն բակը, ի խնդիր նիւթական եւ բարոյական աջակցութեան :

Աղքատախնամի միջոցները թոյլ չէին տար ընդառաջ երթալու բոլոր խնդրանքներուն: Այսօրուան պէս ուժեղ կազմակերպութիւն մը չէր: Եւ սակայն կարելին փորձեց՝ մասամբ մեղմելու համար նորեկներու ցաւերը :

Տարիներու ընթացքին Աղքատախնամը ժողովրդավար սկզբունքներով ընտրուած պատասխանատու մարմիններ ունեցաւ եւ նոր անդամներով զօրացաւ :

Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ իր գործունէութեան ասպարէզը ընդլայնելով, նախաձեռնարկ եղաւ կեանքի կոչելու Անտիյիի ծերանոցը: Նպաստաւոր պայմաններով ունեցաւ շէնքը եւ ապահովեց կարգ մը բարերարներու նիւթական աջակցութիւնը :

Նանսէնեան դրոշմաթուղթերու հասոյթէն քանի մը միլիոն տրամադրուեցաւ այս ձեռնարկին համար, որ կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ :

Քաջալերուած այս առաջին փորձէն, երբ Գաղթականաց Միջազգային կազմակերպութիւնը կարեւոր գումար մը տրամադրելով բացաւ Մոնմորանսիի Հանգստեան Տունը, անոր մատակարարութիւնը յանձնուեցաւ Աղքատախնամին, հաւանութեամբ փարիզահայ բարեսիրական բոլոր կազմակերպութեանց, անոնց բարոյական հակակշիռին տակ :

Ի վարձատրութիւն իր խղճամիտ գործունէութեան, Աղքատախնամը քանի մը տարի առաջ Նախարարական մասնաւոր հրամանագրով ճանչցուեցաւ իբրեւ «հանրօգուտ» կազմակերպութիւն :

Անտիյիի եւ Մոնմորանսիի զոյգ Հանգստեան Տուները մեծ բարիք մը եղան մեր երկսեռ ծերոց եւ անոք հայրենակիցներուն համար : Նախախնամական դեր կատարեցին անոնք ու կը շարունակեն կատարել՝ տէր ու պաշտպան կանգնելով ապրուստի միջոցներէ եւ ընտանեկան խնամքէ զուրկ հարիւրաւոր Հայուհիներու եւ ծեր մարդոց, այլ եւ կին անձնազոհ պաշտօնեաներու հոգածու ձեռքերուն տակ :

Մոնմորանսիի օդասուն եւ արեւոտ բարձունքին վրայ, կանաչապեղ ծառերու հովանիին տակ, անոնք կը ծծեն մաքուր օդ: Կը ստանան առատ եւ սննդառատ ուտելիք: Կ'ապրին մաքուր սենեակներու մէջ: Ունին բաղնիք: Ընթերցասրահ: Ջայնասփիւռ եւ հեռատեսիլ :

Աղքատախնամի վարչութիւնը ո՛չ մէկ ջանք կը խնայէ՝ ընտանեկան տաքուկ մթնոլորտ մը ստեղծելու համար Հանգստեան Տուներուն մէջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՐՈՄԻՔՕ ՅԵՏԱՁԳԵՑ ԻՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

●

Ժողովը անգամ մը եւս յետաձգուեցաւ, դարձեալ Կրոմիքոյի առաջարկով :

Հինգշաբթի օր, Խ. Միութեան Արտաքին Նախարարը ճաշ մը տուած էր ի պատիւ Սելվին Լոյտի: Ճաշի ընթացքին Կրոմիքօ փափաք յայտնեց որ ժողովը 24 ժամ եւս յետաձգուի: Առաջարկը ընդունուեցաւ Արեւմտեաններու կողմէ :

Լուրը շուտով տարածուեցաւ եւ մասնագէտները սկսան ընդհատել իրենց խորհրդածութիւնները՝ որոնց աղբիւրը նոյնքան կարեւոր լուր մըն էր .— Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Հերթըրի մասնաւոր օդանաւը Ժընեւի օդակայանը հասած էր :

Նորութիւն չէ: Երբ Ռուսերու մասնակցութեամբ միջազգային ժողով մը գումարուի՝ ամերիկեան հսկայ օդանաւ մը կը դրուի Արտաքին նախարարի տրամադրութեան տակ, մանաւանդ՝ երբ բանակցութիւնները վերջանալու վրայ են : Այս պարագան ցոյց կուտայ թէ Ամերիկայի ներկայացուցիչը կ'աճապարէ :

Միւս կողմէ, ինչպէս կը գրէ Ֆիկառոյի Ժընեւի Թղթակիցը, Ժողովին հետեւող 6 – 700 լրագրողները վերջին շաբաթներու ընթացքին կը նայէին Ժիւրայի կողմը, ուրկէ պիտի յայտնուէր «Մեսսիա կը խօսի»ը: Պարզ է, թէ այդ օդանաւին ներկայութիւնն իսկ բաւական է որ խորհրդային պատուիրակը վճռական իր խօսքը բսէ :

Այսուհանդերձ, Կրոմիքօ – Սելվին Լոյտ ճաշի ընթացքին խորհրդային ներկայացուցիչը այնպէս ցոյց տուած է թէ ամերիկեան օդանաւին ժամանումը ոչ մէկ ազդեցութիւն գործած է իր վրայ: Անկախ այս բոլորէն, բրիտանական պատուիրակութիւնն ալ իր կարգին յոռետես դարձաւ այդ ճաշէն յետոյ: Սելվին Լոյտ գոհ չէ մնացած Կրոմիքոյի տուած բացատրութիւններէն:

Կը կարծուի թէ Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը պիտի պնդէ Պերլինի գոյավիճակին բարեփոխման վրայ: Նման գաղափար մը կը յայտնէր մամուլի Թաս գործակալութիւնը :

Արեւմտեան երեք նախարարները առանձին ժողով մը գումարեցին եւ Սելվին Լոյտ իր պաշտօնակիցներուն հաղորդեց Կրոմիքոյի հետ ունեցած խօսակցութեան արդիւնքը :

Կացութիւնը դարձեալ ծանրացած է :

Ռուսերը կ'ուզեն որ Արեւմուտքը ընդունի թուական մը ճշդել՝ Պերլինի գրաւման վիճակին վերջ դնելու համար : Օտար բանակները շուտով պէտք է հեռանան Պերլինէն :

Ամէն պարագայի մէջ այս առաջարկը պաշտօնական բնոյթ չունի: Եթէ ժողովի ընթացքին Կրոմիքօ իբրեւ պատասխան արեւմտեան վերջին ծրագրին՝ Պերլինը շուտով պարպելու առաջարկը ներկայացնէ, Հերթըր, Քուվ Տը Միւրվիլ եւ Սելվին Լոյտ պիտի առաջարկեն բանակցութիւնները ընդհատել, կամ՝ լաւագոյն պարագային՝ ժողովը յետաձգել քանի մը շաբաթով :

Այս տեսակէտէն կարեւոր է նաեւ ամերիկեան օդանաւին ժամանումը. Ամերիկացիները ցոյց կուտան թէ անհամբեր են :

× Արեւմտեան վերջին ծրագրին մասին Մոսկուայի կարծիքը հրապարակուեցաւ վերջապէս եւ աննպաստ է :

Թասի Ժընեւի մասնաւոր Թղթակիցը իր կարգին յայտարարէ թէ այդ երեքերով Արեւմտեանները կ'ուզեն Պերլինի գոյավիճակը մշտնջենական դարձնել :

Օրը Օրին

ՕՁԻՆ ԳԼՈՒԽԸ ՈՒՏՈՂԻՆ

— Ուրեմն, ձեր, Հայերուդ, կարծիքով մենք, Թուրքերս, մարդ ըլլալիք չունինք···

— Այո՛, մեր, Հայերուս, կարծիքով, դուք Թուրքերդ, մարդ ըլլալիք չունիք···

— Ինչո՞ւ այս յոռետեսութիւնը :

— Որովհետեւ, ձեր պատմութիւնը կարդացած ենք ···

— Մեր պատմութեան մէջ մեզի աններպաստ դէպքե՞ր կան ···

— Հազարներով··· Երբ ժողովուրդ մը ազգային ճարտարարուեստի վերածած է հալածանքը, կողոպուտը, առեւանգումը, բանտը, աքսորը, կոտորածը եւ անբարոյութիւնը, այդ տեսակ ժողովուրդի մը համար կ'ըսեն թէ մարդ ըլլալիք չունի···

— Բայց, մենք որո՛ւն քիթը արիւներ ենք, որո՞ւն ունեցածը խլրացուցեր ենք··

— Տուն գնա՛ եւ պատմութեան գիրքը բաց ···

— Երբեք օր է այդ գիրքը կը կարդայի ··· Մեզի դէմ որեւէ բան չկար անոր մէջ ···

— Ո՞վ գրել տուեր է ···

— Մեր Աթաթիւրքը ···

- Ատոր համար է որ «պարապ» է ···

— Սա վէճը կարճ կապելու համար, եկուր հետդ համաձայնինք: Ես, ակամայ ընդունիմ որ քանի մը պզտիկ մզտիկ սխալներ պատահեր են անցեալին ··· Դուն ալ ընդունէ որ այդ պզտիկ մզտիկ սխալներուն պատասխանատուն դուք էք եղեր··· Ասանկով իրարու հետ կը հաշտուինք··· Կ'ըլլա՞յ ···

— Չըլլար ···

— Ինչո՞ւ ···

— Որովհետեւ, օձին հետ բարեկամութիւն չըլլար··· Դուք օձ էք :

— Ազգային զգացումներս կը վիրաւորես ···

— Երանի թէ քու ազգդ ալ, միայն իմ ազգային զգացումներս վիրաւորած ըլլար, փոխանակ ազգիս զաւակները կոտորած ըլլալու :

— Եղբայր, սա պարապ խօսքերուն վերջ տալու ենք··· Եղածը եղեր է, անցեր գացեր է··· Չէի ուզեր ըսել, բայց կը ստիպես որ ըսեմ — նայէ՛, մենք ններէն ջուրին երեսն ենք, իսկ ձեր ո՛ւր ըլլալը մարդ չի գիտեր··· Հոս էք, հոն էք, ամէն տեղ էք, բայց տեղ մըն ալ չէք··· Սա քարտէսին վրայ նայէ — մեր հայրենիքը՝ աշխարհի մը տեղ, ձերը՝ արտ մը ··· Ամէն մարդ մեր երեսին կը խնդայ, բայց ձեր երեսին խնդացող չկայ··· Ամէն կողմէ մեզի կ'օգնեն ու մեզի հետ բարեկամ ըլլալ կ'ուզեն, մինչդեռ ձեզի օգնող ալ չկայ, ձեզի հետ բարեկամ ըլլալու փափաք ունեցող ալ չկայ··· Կրնամ ըսել որ ձեր նախկին բարեկամներն ալ ձեզի երես դարձուցած են եւ մեր կռնակը կը շոյեն ··· Եկո՛ւր «չէ» մի ըսեր ու բարեկամանանք ···

— Ըսի ձեզի — մենք օձին հետ չենք բարեկամանար ···

— Կը զղջաք, օր մը ···

— Այդ մասին, ձգէ՛ մենք մտահոգուինք ···

— Ուրիշ ատեն ըսած եմ, նորէն կ'ըսեմ ատ Մոսկոֆէն ձեզի խեր չկայ ··· Դաւաճան է, խաբեբայ է ···

— Ձեզմէ վարակուած ըլլալու է ···

— Ինկլիզէն ալ բարիք մի՛ սպասէք···

— Չենք սպասեր ···

— Ասպետական Ֆրանսանիդ ալ ձեզի օգտակար չի կրնար ըլլալ ···

— Ատ ալ գիտենք ···

— Ա՛լ ո՞վ մնաց··· Այո՛, Ամերիկան·· Բայց, ան ալ ո՛ր մէկուն հասնի ··· Ուրիշ հարց մըն ալ — Ամերիկան մեր հօրեղբայրն է, հիմա ու ձեզմով չի հետաքրքրուիր : Եկուր հաշտուինք, ըսի քեզի ···

— Բացուէ՛ ···

— Վա՛յ, սա ի՛նչ ինքնավստահութիւն է··· Ո՞ր ուժերուն ապաւիներ էք ···

— Մե՛ր ուժերուն ···

— Խնդա՛մ··· Դո՞ւք ալ ուժ ունիք եղեր···

— Խնդա՛··· Բայց օր մը պիտի լաք ···

— Ո՞վ պիտի լացնէ մեզ ···

— Մտքէդ անցած դրացինիդ ···

— Բայց դուք անոր թշնամի էք, այնպէս չէ՞··· Կարմիր է ···

— Այնպէս է, բայց օձին գլուխը ուտողին՝ մեր գլխուն վրայ տեղ կուտանք, բացառաբար··· Երթաս բարով ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ Իմըն Տը Վալերա, նախկին վարչապետ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ հանրապետութեան նախագահը Հապիպ Պուրկիպա կրկին մէջտեղ հանեց Պիզերթի նաւահանգիստին խնդիրը: Պուրկիպա կը պահանջէ որ Ֆրանսա պարպէ իր զինուորական կայանը : Ծանօթ է որ Պուրկիպա ասկէ չորս ամիս առաջ յայտարարած էր թէ պատրաստ է Ֆրանսայի ձգելու Պիզերթը եթէ անոնք վերջ տան Ալժերիոյ կռիւներուն: Հինգշաբթի օր Թունուզի նախագահը պաշտօնապէս պահանջեց Պիզերթի պարպումը :

1940 *ՅՈՒՆԻՍ 18ի Զօր. Տը Կոլի կոչին տարեդարձը մեծ շուքով տօնուեցաւ Ֆրանսայի մէջ: Հանրապետութեան Նախագահը այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ Փարիզի Թաղապետարանին մէջ :*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պաքալորէայի երկրորդ բաժնի քննութեանց մասնակցեցան 85957 *հոգի :*

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ եւ Էտինպուրկի դուքսը վեց շաբաթուան ճամբորդութեան մեկնեցան դէպի Քանատա :

ԻՐԱՔԻ ղեկավարներէն՝ զնդ. Մահտաուի տեսակցութիւն մը տուած է «Լը Մոնտ» Թերթին՝ Հաւիճ Սաամի, Ձօրա 14ի յեղափոխութենէն ի վեր առաջին անգամն է որ արեւմտեան Թերթի մը կ'ընդունի Պաղտատի մէջ : Իրաքի «Ֆուքիէ – Թէնվէլ»ը, ինչպէս կը կոչեն զինքը անդրադառնալով Ա. Միացեալ Հանրապետութեան ըսած է — միայն համայնավարները չեն որ կը հետապնդուին այլ բոլոր յառաջդիմականները » :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակը յայտարարեց թէ 31.900.000 *տոլարի պայմանագիր մը ստորագրուած է Պաքիստանի հետ, զինուորական կայաններու շինութեան համար :*

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան պարբերաթերթը՝ «Նովէ Տռօկի» կ'ամբաստանէ Կաթողիկէ Եկեղեցին որ կ'ուզէ մրցակիցը դառնալ Լեհաստանի ընկերվարականներուն : Եւ կը շեշտէ .—

« Եկեղեցին հաւատացեալներու եւ ամբողջ ընկերութեան աչքին կ'ուզէ «երրորդ ուժ» մը ըլլալ թէ հակադրամատիրական թէ հակա – ընկերվարական : »

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ յայտարարած է Նիւ Եորք Թայմզի Թղթակիցին թէ 1962ին պիտի քաշուի :

ԱՆԳԼԻՈՅ կառավարութիւնը 18 միլիոն ֆրանք կը դնէ Կարմիր Խաչի տրամադրութեան տակ որպէսզի օգնէ Թունուզի եւ Մարոքի ալժերիացի գաղթականներուն: Փարիզի մէջ, այս լուրը բաւական զարմանք պատճառած է, եւ Լոնտոնի որոշումը ոչ – բարեկամական կը նկատուի :

ԵՐԿՈՒ ԱՇԽԱՐՀՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Խ· Միութեան վարիչը հարկ տեսած է Ալպանիա այցելելու պաշտպանութեան նախարար մառեշալին հետ: Հզօր կայսրութեան համար քաղաքական եւ ռազմական առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի փոքրիկ, Թերած երկիրը, Ադրիականի աջ ափերուն վրայ փռուած :

Ամերիկա կ'ուզէ սպառազինել Իտալիան հիւլէական ուժերով: Մառեշալ Թիթօ բողոքեց արդէն իր երկրին դէմ յարձակողական պատրաստութիւն մը նկատելով, հետեւաբար սպառնալիք մը՝ իր ապահովութեան դէմ: Ալպանիա ռազմական խարիսխ մըն է, ամրոց մը Ադրիականի վրայ, ընդծովեաններու կայան մը: Վալոնայէն կը տեսնուին հանդիպակաց Պրինտիզիի լոյսերը: Խորհրդ· Միութիւնը Ալպանիոյ միջոցով կը տիրէ Ադրիականի մուտքին, Օթրանթոյի ջրանցքին : Իտալիոյ արտաքին նախարարն ալ կը պատասխանէ թէ սպառազինումը պաշտպանողական է, ոչ թէ յարձակողական :

Հաղորդագրութիւնը վեր կը հանէ ընկերվարական երկիրներու համերաշխութիւնը, սերտ գործակցութիւնը, «Վարշաւայի դաշինքը հզօր ազդակ մըն է փոխադարձ ապահովութիւնը երաշխաւորող» որուն իր մասնակցութիւնը բերաւ Չինաստանը :

Վարշաւայի ժողովին կարճ տեւողութիւնը կը փաստէ Մոսկուայի ղեկավարները, կատարեալ համաձայնութիւնը արբանեակներու, որոնց արտաքին նախարարները կարեւորութիւն մը չունին իրենց երկիրներուն մէջ: Խորհրդ· Միութեան ներկայացուցիչը յանձն առած է ապահովաբար պաշտպանելու լեհ շահերը՝ ընդդիմանալ սահմաններու վերաքննութեան : Համայնավար Չինաստանը համաձայն է Վարշաւայի ժողովին որոշումներուն :

Չինաստանի պաշտպանութեան նախարար Փինկ Թեհ – Հուայ յայտարարեց ընդունելութեան մը ատեն· «Չին ժողովրդական հանրապետութեան կառավարութիւնն ու ժողովուրդը լիովին կը բաժնեն Խորհրդային Միութեան, Լեհաստանի եւ ուրիշ ընկերվարական երկիրներու արդար առաջարկները եւ ճիգերը գերմանական, եւրոպական ապահովութեան եւ միջազգային լարուածութեան խնդիրներուն խաղաղ լուծումին համար : Կը յուսանք, որ կարելի պիտի ըլլայ խաղաղութեան դաշնագիր կնքել Գերմանիոյ հետ: Արեւմտեան Գերմանիան կառավարող յետադիմական շրջանակներու աղմուկները եւ ներկայ սահմաններու ճանաչումին մերժումը կը յայտնեն իրենց հողային ցանկութիւնները: Չին ազգը սերտօրէն միացած է ընկերվարական երկիրներու, ղեկավարութեամբ Խորհրդային Միութեան իմպերիալիստ յարձակողներու դէմ պայքարին մէջ»:

Ապացուցանելու համար չին–խորհրդային համերաշխութիւնը, հերքելու համար անհամաձայնութիւնը՝ Չին նախարարը Մոսկուա այցելեց: Խորհրդային վարիչներն ալ հինգ միլիառ ռուպլիի փոխառութիւն մը ըրին համայնավար Չինաստանի, ճարտարարուեստի զարգացման համար :

Խորհրդային դրամագլուխին շնորհիւ ազգամթիւ հաստատութիւններ հիմնուած են արդէն, Հանքէնույի մետաղագործական գործարանները զօրաւոր փաստեր են չին – խորհրդային գործակցութեան : Խորհրդային մասնագէտներ կը ղեկավարեն ճարտարարուեստական հաստատութիւնները, կը պատրաստեն Չինացիներ տնտեսական կեանքի մը :

Չինացիներն ալ կ'աշխատին հիւլէական ուժ ստանալու: Սերտ գործակցութիւն գոյութիւն ունի չին եւ Խորհրդային գիտուններու միջեւ: Յայտնի չէ թէ խորհրդային գիտուններ չին գիտուններուն հաղորդա՞ծ են հիւլէական ռումբ պատրաստելու գաղտնիքը:

Ըլպա գետէն մինչեւ Խաղաղական ընկերվարական երկիրներ «պրոլետարներու միջազգայնական սկզբունքով» միացած կը զինուին պայմանադրական եւ հիւլէական զէնքերով, աշխարհի համայնավարացման բաղձանքով եւ կը յայտարարեն, թէ պաշտպանողական միջոցներու [illegible] ամէն ազատ աշխարհի սպառնալիքին դէմ :

Ռոպերթ Լիփման, ամերիկացի հանրածանօթ հրապարակագիրը, Մոսկուայէն վերադարձին Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն թերթի մէջ մեկնաբանեց Խրուշչեւի արտաքին քաղաքականութեան հիմնական գիծերը ·

Պահպանել ներկայ դրկավիճակը· հետեւաբար Արեւմուտք իրաւունք չունի միջամուխ ըլլալու Վարշաւայի դաշինքով միացած պետութեանց Խորհրդ· Միութենէն բաժանման շուրջ, ուստի յարգուելու են ներկայ սահմանները:

Ամերիկեան խարիսխները հեռանալու են Խորհրդային Միութեան սահմաններէն: Խրուշչեւ արտառոց կը գտնէ Արեւմտեան Գերմանիոյ, Թուրքիոյ եւ Իրանի սպառազինումը Ամերիկայի կողմէ, քանի որ Խորհրդ· Միութիւնը միջակ հրթիռներով կրնայ չէզոքացնել այդ դիրքերը ամերիկեան միջամտութենէն առաջ :

Գերմանիա մնալու է ապազինուած : Խրուշչեւ կը յայտարարէ, թէ անկարելի է ընդունիլ միացեալ Գերմանիա մը, որ ազատ ըլլայ սպառազինուելու: Փոցտամի համաձայնութեամբ Գերմանիոյ միացման ամէն բանաձեւ հիմնուած ըլլալու է: Խ· Միութիւնը կը նախընտրէ Գերմանիոյ բաժանումը: Զինուած Գերմանիա մը աւելի վտանգաւոր է Արեւմուտքի, որովհետեւ պիտի ձգտի համաձայնիլ Խորհրդային Միութեան հետ Եւրոպայի մէջ գերակշիռ դիրքը վերստանալու համար :

Խ· Միութիւնը Ալպանիայէն եւ Պուլկարիայէն կը սպառնայ Արեւելեան Միջերկրականի եւ Նեղուցներուն :

Ամերիկեան Ծովակալութիւնը մեծ կարեւորութիւն տուաւ Իսկենտէրունի ռազմական դիրքին արեւելեան Միջերկրականի պաշտպանութեան համար: Արեւելեան ծովուն ծոցին մէջ հաստատուած այս քաղաքը տնտեսական եւ զինուորական իր արժէքին պատճառով դարեր վէճի նիւթ եղած է Բիւզանդիոնի եւ Արաբներու, Թուրքերու եւ Սուրիացիներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ: Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ լաւագոյն նաւահանգիստն է, հեշտ է պաշտպանութիւնը շրջապատուած ըլլալով լեռնաշղթայով, տակէ կը մեկնին հաղորդակցութեան ուղիներ դէպի հիւսիս եւ արեւելք :

Վարչապետ Պրիան 1920ին, Երեսփ· Ժողովին մէջ կը յայտարարէր թէ Ֆրանսական դրօշը վերջապէս կը ծածանի Իսկենտէրունի վրայ : «Իսկենտէրուն Ատանայի եւ Մերսինի հետ կատարեալ ծոց է, ինչ հրաշալի դիրք, Միջերկրականի մէջ ահարկու բան մը»: Ֆրանսա 1938ին քաղաքական հաշիւով ձգեց զայն Թուրքիոյ :

Պատերազմի ընթացքին անգլիացիները, վերջերս Ամերիկացիները բազմաթիւ հաստատութիւններով ռազմական շինութիւններով, դէպի Նեղուցները եւ դէպի Իրան, դէպի Կովկաս ճամբաներու շինութեամբ, Իսկենտէրունը Միջերկրականի պաշտպանութեան կեդրոնը դարձուցին : Ծովային խարիսխ մըն է, ցամաքային յարձակողական գիծ մը :

Ամերիկեան դիւանագիտութիւնը Արեւելքի մէջ կը տեսնէ վտանգը, բախումի մը կարելիութիւնը : Ամերիկացի պատմաբաններ հատորներ գրեցին փաստելու համար, թէ երկու աշխարհաւեր պատերազմները Արեւելքէն սկսան: Յայտնի են Խորհրդային Միութեան ձգտումները, Եւրոպայի մէջ համաձայնութիւն մը բաւական չէ բախումի մը հաւանականութիւնը փարատելու, մինչեւ որ համաձայնութիւն մը չգոյանայ Մերձ· Արեւելքի շուրջ :

Գերման գիտուն Ալպերթ Շուայցեր կը գրէր վերջերս փոքրիկ ուսումնասիրութեան մը մէջ ·

« Միջին Արեւելքի ռազմական — աւելցնենք տնտեսական — կարեւորութիւնը երկու պետութիւններէն իւրաքանչիւրը կը մղէ այդ հողամասի երկիրները սիրաշահելու իր քաղաքականութեան համար, իրենց դատերուն պաշտպան կենալով, ելեւմտական օժանդակութիւն կատարելով, զէնք հայթայթելով: Միջին Արեւելքի դէպքերը կրնան վտանգաւոր ըլլալ խաղաղութեան համար: Այսօր Միջին Արեւելքը այն դերն ունի, ինչ որ ունէր նախորդ պատերազմէն առաջ Պալքան թերակղզին »:

Յոյն – Թուրք մերձեցում, Միջերկրականի դաշինք, Յունաստանի, Թուրքիոյ, Իտալիոյ սպառազինում մտահոգութիւն կը պատճառեն Արեւելքի: Խորհրդ· Միութիւնը կը փորձէ մերձենալ Պելկրատի իր հետ տանելով Ալպանիան, որպէս զի չնորոգուի Պալքանեան դաշինքը :

Խրուշչեւ պիտի այցելէ Սկանտինաւեան երկիրները, Պալթիկի տիրապետութիւնն ապահովելու համար :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԷՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷՆ

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ԳՐԵԹԷ ԻՐԱԿԱՆ)

Հակառակ իր կամքին, Պարգեւ՝ շաբաթներէ ի վեր սկսած էր գործի : Այդ օրէն ասդին, տարօրինակ կենդանութիւն մը կը տիրէր վաճառատան մէջ: Ինչ որ կատարէր, ինչ որ թելադրէր, կ'արժանանային Սողոմոն Աղայի գնահատանքին: «Շատ աղէկ տղաս»ը միւս պաշտօնեաներուն կը պատճառէր անբացատրելի խռովք· հակառակ ասոր խորթ աչքով չէին նայեր նորեկի գործունէութեանց :

Վաճառատան դիմակը կը պայծառանար օրէ օր: Կ'ըլլար գրաւիչ ճակատ մը: Մաքրութեան այս առաջին ցոյցը փոխանցիկ դարձած էր նոյնիսկ դրացի վաճառատուններուն, խանութներուն :

Քայլ առ քայլ կը բիւրեղանար վաճառատան ներքին վիճակը, կարգ ու կազմ կը ստանային ապրանքներու բաժանումները : Տարիներով փոշիներու տակ թաղուած ապրանքները, այլ եւ այլ անծախ մնացած առարկաները կը դրկուէին եկեղեցին՝ աղքատներու բաժնուելու համար: Անոնց տեղերը անմիջապէս նորութիւններու կը յատկացուէին յաճախորդներուն աւելի հմայիչ դարձնելու ու գնումները աշխուժելու համար :

Այսպէս, վաճառատան անունը ոչ միայն կ'արձագանգէր մինչեւ հեռաւոր քաղաքներու շուկաները, այլեւ, Սողոմոն Աղան կը ճանչցուէր զովելի բարերար մը աղքատներուն ըրած ապրանքներուն բաշխումին համար ...:

Սողոմոն Աղայի գոհունակութիւնը՝ չունէր չափ ու սահման: Պարգեւին կարգադրանքները եւ օգնութիւնը կ'երկարէին մինչեւ Աղային ապարանքը:

Ամէն շաբաթ, քանի մը անգամ կը պատահէր որ Սողոմոն Աղան փսփսար Պարգեւի ականջին, — Տղաս, գնա Պերճուհին ըսէ որ այս իրիկուն հիւր պիտի ունենամ, եւ եթէ կրնաս օգնէ անոր որպէս զի ամէն բան լաւ անցնի:

Պերճուհին՝ միակ զաւակն էր Աղային...:

Պարգեւ՝ այդ տան մէջ, առաջին անգամ ըլլալով կը շփուէր հարստութեան հետ, կը ծանօթանար անոր նշանակութեան : Արեւելեան գորգերու, թաւշապատ աթոռներու, արծաթակերտ զարդարանքներու, հանգստաւէտ անկողիններու, արեւաշատ հիւրանոցներու, այլազան ուտելիքներով, պտուղներով յորդած խոհանոցին ազդած հմայքին ու տպաւորութեան տակ կը զգար թէ տարօրինակ վրդովանք մը կը սողոսկէր իր էութենէն ներս, ստորադասի անբացատրելի եւ գերիվար վիճակի մը ենթարկելով զինք: Վաճառատան հսկայութիւնը ամէն տեսակ ապրանքներու լիութիւնը ոչ մէկ ազդեցութիւն թողած էին իր վրան, սակայն ապարանքին մթնոլորտը կարծես հեղձուցիչ էր իր գոյութեան իսկ սպառնալով: Հրամայական ձայնի մը արձագանգը կը հետեւէր իրեն անողոք մտրակումով մը:

Ցնցուած՝ անցեալը վերստին կը մարմնանար իր երեւակայութեան մէջ սմքեցուցիչ պատկերներով ու դրուագներով: Զրկաւորութեան ու տուայտանքի ցանցին մէջ բանտուած կը զգար զինք յանկարծ, առանց ելքի ու ազատումի հաւանականութեան :

Կը սթափէր նոյնքան յեղակարծ, երբ Պերճուհին քնքուշ ձայնով մը կը կրկնէր,

— Հայրս որքա՜ն գոհ է քեզ ունենալով, եթէ գիտնայիր ...:

Իրիկունը երբ տուն վերադառնար, մօրը կը պատմէր բոլոր անցուդարձները :

Մաքրիկ հանըմը (այլեւս հանըմ կը կոչէին զինք) անտարբերութիւն կը կեղծէր լսածներուն մասին: Բայց մտքին մէջ կը լուսաւորուէին իր ծրագիրները: Իր մտածումները չմատնելու մտահոգութեամբ կը փոխէր խօսակցութիւնը: Թէպէտեւ, սիրտը կը յորդէր ուրախութեամբ: Օր մը՝ կ'ըսէր, մտքին մէջ... ու կը լռէր, վերջացնելով խրատականով մը ·

— Տղաս, ապագադ կապուած է քու ջանքերուդ : Նայէ որ չկորես երջանկութեան առաջնորդող այդ փափուկ թելը՝ անտեղի ու սխալ քայլերուդ պատճառաւ : Ժամանակը սրընթաց է, պէտք է անմիջապէս օգտուիլ բախտին բերած առիթներէն ...:

Շաբաթները կը թաւալէին ու կը բերէին աւելի ու աւելի ընտելացում մը, փարում մը բախտին պարգեւած առիթներուն ...:

Մինչդեռ անդին, յուսահատ Աղաւնին ի զուր կ'ապաւինէր անցնող հովերուն բարութեան, ի զուր կը վստահէր անոնց՝ իբրեւ իր պատգամաւորները, Պարգեւին տանելու իր կարօտին հրայրքը, իր տաչորուն սիրոյ արձագանգին փոխան՝ անկէ սպասելու խանդաղակաթ սփոփանքին լիառատ համբոյրները:

Ամիսներ կը թաւալէին առանց սակայն գորովանքէ արծարծ որեւէ նշոյլի, հեռուներէն շնչուած որեւէ բառի ...:

Կը մտածէր թէ արդեօք հիւա՞նդ է : Նոյն բոպէին հոգին կը դառնար պաշտումի լուսաւոր մատուռ մը, ու գթառատ Աստուածածնի պատկերին առջեւ ծնրադիր, աչքերը մոմերու պէս լուսապատ, կ'աղօթէր, կը պաղատէր որպէսզի ապաքինում տար անոր :

Թերեւս ալ, կը խորհէր տառապակոծ, լքա՞ծ ու մոռցա՞ծ է զիս այլեւս ...: Հոգին կ'ամպոտէր, կասկածանքի մութին մէջ խարխափելով՝ ուրուականի պէս կը փնտռէր երբեմնի սիրատուեր ուղին, կը վազվզէր հոս հոն, անզսպելի հեւանքով, դէպի յոյսի, դէպի լոյսի անցք մը գտնելու համար :

Այսպէս ամիսներով ...:

Միայն բաղնիքի օրերուն կը բաժնուէր տունէն այն յոյսով թէ, թերեւս ականջին հասնէր լուր մը, բառ մը՝ փարատելու համար էութիւնը ցնցող դաժան իրականութիւնը ...:

Ուստա Սարգիս, բաղնիքին օրը, կանուխէն կը տանէր լոգանքի յատուկ գանգան սրբիչներու կապոցը բաղնեպանին յանձնելու ու վարձելու՝ ինչպէս անցեալին մէջ, լոգարանի ինքնայատուկ խուցերէն մին, մասամբ անջատ՝ մերկութիւններու խառնիճաղանճէն : Չէր մոռնար նաեւ յարմար պահին բերելու, լի սակառ մը՝ այլազան կարկանդակներով, պտուղներով եւ օշարակներով, լոգանքէն յետոյ զովարանին մէջ պաղ պաղ ճաշակուելու համար :

Չորեքշաբթի օր մըն էր՝ որոշեցին բաղնիք երթալ: Եկողներու եւ մեկնողներու ժխորին մէջ, կը ջանային առանց նշմարուելու, հանուելու եւ հագուելու մասնայատուկ վանդակապատի մը ետին սպրդիլ :

Երկու լայն աւազաններու շուրջ բոլորուած պզտիկներու ուրախալից կանչերու մէջ, շատրուաններու ցայտքերը կը վժային կարծես անձայն: Կեռասի նման փոքրիկ գունաւոր գնդիկներ, պար կը բռնէին՝ վեր վար թռիչքներով, խինդի պոռչտուքներ քաղելով անմեղ շրթներէն:

Աղաւնին երկար ատեն դիտեց մանկական խրախճանքը : Յուզուեցաւ ...: Որքան նմանութիւն կար, իր նորափթիթ սիրոյ, վերելքի ծարաւ տենչանքին եւ գնդիկներու խաղին մէջ...: Գիտէր թէ, վերջալոյսը դեռ չնուաղած, անգութ ձեռք մը պիտի վերջ տար անոնց տարփոտ ցայտքերուն: Անոնք պիտի ըլլային ջրամոյն ...:

Անպատում ցաւով կը լսէր սրտէն բարձրացող տխուր հծծիւնը: Կը դողար, կը զգար զինք մինակ՝ յանկարծ վախով ...:

Անյոյսօրէն, արցունքոտ աչքերով սկըսաւ մէկդի նետել շրջազգեստները վրայէն: Տակաւ առ տակաւ մերկանալ :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱՋԵԱՆ

(5 Շար·)

Մարդիկ քիչ կը խօսին՝ եթէ ունայնամտութիւնը չխօսեցնէ զիրենք :

ԼԱ ՌՕՇՖՈՒՔՕ

Իմաստունը չըսեր ինչ որ կը մտածէ, բայց կը մտածէ ինչ որ կ'ըսէ :

ԱՐԻՍՏՈՏԷԼ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ՀԱՅԵՐ

ԲԺ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

Վերջերս, Վենետիկի մերձաւոր քաղաքներէն՝ Սթրայի մէջ, քաղաքապետն ու տեղւոյն անձնաւորութիւնները, քաղաքին ու գաւառին դպրոցական, ընկերային եւ հանրօգուտ բոլոր հաստատութեանց պատուիրակութիւնները ներկայ էին թաղմանական հոյածէս արարողութեան մը :

Հանգուցեալն էր Բժ. Յովհաննէս Պոտուրեան :

Կարճատեւ ու անողոք հիւանդութիւն մը փշրած էր անոր 56ամեայ կեանքը, հակառակ արհեստակից մասնագէտներու կատարած բոլոր փրկարար ջանքերուն :

Բնիկ Պարտիզակցի, քեռորդին էր Մեծասքանչին մեծ եւ սքանչելի ծառայ՝ Մխիթարեան մայրավանքի միաբան Հ. Արսէն վրդ. Ղազիկեանի :

Մուրատ–Ռափայէլեան նախկին աշակերտ, Խ. դասարան (1919–23), շրջանաւարտ Փատովայի անուանի համալսարանէն, մասնագէտ բժիշկ էր ընդհանուր հիւանդութեանց : Երեք հնգամեակէ ի վեր կը պաշտօնավարէր Սթրայի մէջ, իբրեւ պետական բժիշկ եւ գաւառային առողջապահական քննիչ :

Գիտակից իր արհեստին ոչ միայն մարդասէր այլ եւ ընկերային կարեւոր դերին, մարդն ու բժիշկը՝ այդ կրկնակի առաքելութեան կատարեալ ըմբռնումով եւ գործադրութեամբ, սիրելի էր դարձած անձնապէս, սիրելի էր դարձուցած Հայուն անունը, Սթրայի եւ շրջակայքի համայն բնակչութեան : Վկայ քաղաքապետարանի պատգամին վրայ պարզուած՝ սուգի կիսամբարձ խտալական եռագոյնը, քաղաքապետին դրուատալից դամբանականը հիւսուած սուգի զգայուն խօսքերով, գնահատանքի անկեղծ արտայայտութիւններով, ուղղեալ անհետացող բժիշկին եւ Հայուն :

Այրի մօրը, քրոջը եւ զարմիկին հետ՝ Փրոֆ. Ղազարոս Ղազիկեան, հարազատ բոլոր ազգականներուն հետ եւ անոնց չափ, սգաւոր էին նաեւ աշխարհացրիւ Մ. Ռ. նախկին աշակերտները, երէց եղբօր մը կորուստով :

Իր կենդանութեան, Բժ. Յ. Պոտուրեան նախանձախնդիր էր եւ բարձր պահեց իր Հայու անունը՝ օտարին առջեւ : Յետ մահու՝ պատուաբեր յիշատակ մը կը թողու :

Այսուհետեւ, Փատովայի գերեզմանատան մէջ, հայկական խաչ մը եւս իր երբուն շուքով պիտի խաչակնքէ շիրմաքարը տարագիր Հայու մը որ, մահու չափ սեւ ճակատագրով, հող պիտի դառնայ՝ օտար հողի տակ, պապենականին տեղ որդեգրեալ հայրենիքի մը մէջ :

Թեթե՛ւ գայ այդ հողն իր վրայ :

Կ. Մ. ԱԼԻՄՇԱՀ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

★

ԼԻՈՆ, Յառաջ, (յապաղած).— Հայաստանի Անկախութեան 41րդ տարեդարձը կատարուեցաւ վեց Յունիս, Շաբաթ երեկոյ, Գ. Թաղապետարանի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կ. Խաչին եւ Ազգային Միութեան :

Օրուան նախագահ ընկեր Տիգրան Չէքեան պատշաճ քանի մը խօսքերէ յետոյ բեմ հրաւիրեց Նոր Սերունդի երգչախումբը՝ որ բացումը կատարեց «Յառաջ նահատակ»ով :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին ընկերներ Վարուժան Սարգիսեան (արտասանութիւն), Յ. Պէրպէրեան (ջութակ), Օր. Ղազարեան յաջող կերպով դաշնակի վրայ նուագեց երկու կտորներ, իսկ Նոր Սերունդի երգչախումբը յաջորդաբար երգեց քանի մը գեղջկական երգեր :

Ազգ. Միութեան կողմէ՝ Պ. Յակոբ Վարժապետեան յարգանքի խօսք ըրաւ Մայիս 28ը կերտող հերոսներուն, Մայիս 28ը ներկայ Հայաստանի ծնունդն է, վարչակարգերը կուգան ու կ'երթան բայց խորհուրդը կը մնայ :

Օրուան բանախօս ընկեր Ս. Սիսլեան իր կուռ բանախօսութեամբ խանդավառութիւն ստեղծեց ըսելով՝ Հայաստանի մէջ համայնավար վարչաձեւին տակ իսկ հայրենասիրական եւ ազգային զգացումը զօրաւոր է, վկայ՝ Սիլվա Կապուտիկեանները, «Թէ մօրդ անգամ մտքից հանես, քո մայր լեզուն չմոռանաս» :

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի ներկայութիւնը մեր մէջ, որ բեմ հրաւիրուելով որպէս ականատես՝ դրուագներ պատմեց Մայիս 28ի պատմական օրերէն խանդավառելով ներկաները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Այս տարի Փարիզի պետական երաժշտանոցէն եօթը օտարներ արժանացան դաշնակի առաջին մրցանակին : Անոնց կարգին կը գրէ «Ֆրանս–Սուար».«Պոլսէն Հայուհի մը՝ Անի Կայեր–Ղազարեան որ արդէն երեք երաժշտական երեկոյթներ տուած է Պոլսոյ մէջ » :

×

Ֆրանսահայ գաղութին ծանօթ՝ ջութակահար Զաւէն Մելիքեան քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի : Երիտասարդ արուեստագէտը՝ որ Փարիզի էքօլ Նորմալէն Լիսանս տէ Քօնսէր ստանալէն յետոյ Ամերիկա մեկնած էր, շրջապտոյտ մը կը կատարէ Եւրոպայի մէջ : Առիթն ունեցանք արձագանգ հանդիսանալու իր յաջողութիւններուն Քալիֆորնիոյ մէջ :

ԷԼԻԱ ԳԱԶԱՆ ԵՒ ԿԵՍԱՐԱՑԻ ՀԱՅԵՐԸ

ԽՄԲ.— Ամերիկեան շարժանկարի աշխարհին մէջ համբաւի տիրացած երկու հայ բեմադիրներ կան. Ռուբէն Մամուլեան եւ Էլիա Գազան :

Վերջերս Էլիա Գազան Թուրքիա գացած է : Այս առիթով թրքական թերթերը տեսակցութիւններ ունեցած են անոր հետ եւ պարզուած է թէ Գազան կեսարացի է :

Անդրադառնալէ ետք Էլիա Գազանի այցելութեան, թուրք լրագրող մը, Ուլունայ «Միլլիյէթ» օրաթերթին մէջ յօդուած մը գրած է կեսարացի անուանի Հայերու մասին : Ստորեւ՝ այդ յօդուածը, որ մեկնաբանութեան իչ կարօտիր.—

Ամէն ոք գիտէ թէ կեսարացիները բացառիկ կերպով խելացի են եւ գործի մարդ :

Փարիզի մէջ Ինճուճեան էֆէնտի մը կար : Կ'ուզէր որ «Յակոբ աղա» կոչէին զինքը : Կառավարութիւնը հնութիւններու արժէքը ճշդելու համար զինքը փորձագէտ կը նշանակէր : Օր մը ըսի իրեն.

— Յակոբ աղա, դուք կեսարացիներդ ի՞նչ պատճառով միշտ կը յաջողիք գործի մէջ :

Խնդաց եւ պատասխանեց.

— Պայրամ Փաշայէն կանկառ կ'ելլէ, Զէնկէլքէօյէն վարունգ, կեսարիայէն ալ՝ մարդ կ'ելլէ : Նայէ, Կեսարիան Գալուստ Կիւլպէնկեան մը հանեց որ քարիւղի աշխարհին ամէնէն կարեւոր դէմքը եղաւ : Ես գրել կարդալ չեմ գիտեր : Այնպիսի ճանճի–տոտիկ ստորագրութիւն մը կը դնեմ որ ոչ ոք կրնայ կեղծել : Դուն ստորագրութեան մի նայիր, վրայի թիւերուն նայէ :

Յակոբ աղա իրաւունք ունէր : Եթէ կեսարացիի մը հարցնես թէ ուր տեղացի է, ընդհանրապէս կը պատասխանէ.

— Ինքնագովութիւն չըլլայ բայց ... կեսարացի եմ ...

Կեսարիան քարոտ անբերրի տեղ մըն է, սակայն կեսարացին Արեւելքէն կով կը բերէ, ապուխտ կը շինէ, դրամ կը շահի : Դուրսէն բուրդ կ'առնէ, Եւրոպայէն ներկ կը բերէ, գորգ կը շինէ, դրամ կը շահի : Կեսարիոյ մետաքսէ գորգերը Քէշանի գորգերուն կը նմանին :

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի ամէնէն մեծ արժէքաւոր հնութիւններու վաճառականն էր կեսարացի Տիգրան Քէլէկեան : Փարիզ, Վանտոմի հրապարակի իր խանութը կ'երթայի : Կը սիրէր իր երկրին մասին խօսիլ : Մրցումի ձիեր ունէր, բայց շատ չէր շահեր անոնցմէ : Օր մը հարցուցի.

— Ինչո՞ւ դրամ կը ծախսես այս ձիերուն համար, քեզի շահ մը չեն ապահովեր :

— Պարապ խօսք մի ըներ, ըսաւ : Հնութիւններու գործը կարեւոր է : Մեր յաճախորդներուն մեծամասնութիւնը միլիառատէր է : Ես ամէն առտու, ձիարշաւներու ընթացքին, անոնց հետ կը մտերմանամ : Այն որ մեզմէ հնութիւն կը գնէ, ձիերուս ծախքն ալ վճարած կ'ըլլայ : Ամէն առտու անունս ալ թերթերուն մէջ կ'երեւի, ասիկա ալ չեմ հաշուեր ...

Անգլիոյ Լիվըրփուլ քաղաքին սնդեղէնի ամէնէն մեծ հաստատութեան տէրն ալ կեսարացի հայ մըն է : Իր հաստատութիւնը այնքան մեծ է որ մէջէն կարելի է շոգեկառք անցնել : Բառ մը անգլերէն չի գիտեր եղեր :

Կայսերական շրջանին, Թուրքիոյ ամէնէն կարեւոր թերթին հիմնադիրը կեսարացի Միհրան Էֆէնտին էր : Ինք վարպետ գրաշար մը ըլլալով, շարելու յատուկ քասաները պզտիկցուցած եւ բարեկարգած է :

Կեսարացին ուր որ ալ երթայ չի մոռնար իր Կեսարիան : Շատ աւանդապաշտ ըլլալուն, պարզ փոթորիկի մը հետեւանքով չի բաժնուիր իր հողէն, արմատը զօրաւոր է :

Աւանդապաշտութեան պատճառով կեսարացին ստիպուած է ամուսնանալ իր քաղաքէն մէկուն հետ : Հետեւաբար կեսարացի աղջիկները շատ սուղ կ'արժեն : Աղջկանց հայրերը, անոնց մօրը ծանրութեամբ պէշիպիրլիք կը պահանջեն :

Անգամ մը Կեսարիոյ մէջ երկրաշարժ կը պատահի : Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Բ. մեծ օգնութիւն կը կատարէ փլած տուներուն վերաշինութեան համար : Գանձապետ Հաճը Ալի փաշայի ուշադրութիւնը կը գրաւէ Սուլթանին այս բացառիկ շահագրգռութիւնը եւ կ'ըսէ.

— Տէր իմ, Կեսարիոյ երկրաշարժին շատ մեծ շահագրգռութիւն ցոյց տուիք :

Սուլթանը կը պատասխանէ.

— Անշուշտ, եթէ անոնք առանց տունի մնան եւ տարածուին, աշխարհի տնտեսութիւնը տակն ու վրայ կ'ընեն ...:

ԺԱՆԹԻՅԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ժանթիյիի հայկ. դպրոցի տարեկան հանդէս–գինեձօնը տեղի ունեցաւ 13 Յունիս, Շաբաթ երեկոյ, Ժանթիյիի Ֆրանսայի նախկին ռազմիկներուն սրահին մէջ :

Կը նախագահէր Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. Կեդր. Յանձնախումբի ատենապետ Պ. Յ. Տէր Յակոբեան :

Թաղի հայկ. դպրոցի կրթ. մարմնի նախագահ Պ. Յ. Տէր Յովհաննէսեան, քանի մը խօսքով բացատրութիւնը ըրաւ անցեալի եւ ներկայի, կոչ ընելով ծնողքներուն՝ որ իրենց զաւակները դպրոց ղրկեն :

Դպրոցի ուսուցիչ Պ. Շ. Ուզունեանի ղեկավարութեամբ աշակերտ–աշակերտուհիները կատարեցին հայրենաշունչ խմբերգներ, մեներգներ ու պարեր, որոնք խանդավառեցին ներկաները :

Խրախճանքի ընթացքին խօսք տրուեցաւ Պ. Յ. Տէր Յակոբեանին, որուն խանդավառ խօսքերէն ետք սկսան նուիրատուութիւնները եւ քանի մը վայրկեանէն գոյացաւ 52.500 ֆրանքի գումար մը :

Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն, հայրենաշունչ երգերու տպաւորութեան տակ :

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ԼՌԱԾ ԶՐԱՂԱՑԸ

Եւ, խօսելով մէկտեղ, կողմնակի անհանգիստ նայուածք մը ձգեց անոր վրայ, ջանալով կարդալ անոր դէմքին վրայ թէ ինչ կը մտածէր :

Ժանի սիրտը բուռն կերպով կը բաբախէր : Կանխազգացում մը ունեցաւ հոգիին խորը թէ սխալ մը պիտի գործէին.

— Ասիկա բոլորովին մեր մէջ պիտի մնայ Ժան, ըսաւ ան փաղաքշական եղանակով մը :

Անիկա փակեց աչքերը : Ինչ գեղեցիկ պիտի ըլլար. անոր հետ գաղտնիք մը ունենալը :

— Է, յետոյ, ինչ գէշ բան կայ որ, շարունակեց Կէրթրուտ, ինչո՞ւ համար այսքան թաքնասէր է, մանաւանդ մեզի հետ որ իր ամենամօտիկ ազգականներն ենք աշխարհի մէջ :

— Ճիշդ ատոր համար է որ պէտք չէ խաբենք զայն.

Ոտքը գետին զարկաւ.

— Խաբել, օ՛, ինչ բացատրութիւններ կը գործածես.

Եւ, սրտնեղած ձեւով մը աւելցուց.

— Էհ, ալ չխօսինք այդ մասին :

Կը պատրաստուէր բանալին իր թաքստոցը դնելու, բայց դարձուց զայն երկու երեք անգամ իր մատներուն մէջ, եւ, վերջ վերջը, ուրախ ծիծաղով մը :

— Մնաց որ, լաւ բան չէ ասիկա.

Մօտեցաւ դրան եւ գլուխը ցնցելով, կղպանքին մուտքը չափեց բանալիի լեզուակին հետ, յետոյ, յանկարծական շարժումով մը, կղպանքին մէջ խօթեց զայն.

— Բայց կը մտնայ կոր.

Եւ զարմանալ ձեւացնելով, իր ուսին վրայէն Ժանի նայեցաւ որ, ոտքի կեցած իր ետին, անձկութեամբ կը հետեւէր անոր ձեռքի շարժումներուն :

— Դարձուր, ըսաւ Կէրթրուտ, զուարճանալով եւ քայլ մը ետ երթալով.

Ժան սարսռաց, ով Եւա, ով փորձիչ կին.

— Դարձուր եւ թոյլ տուր որ գլուխս ներս անցընեմ բացուածքէն, ըսաւ խնդալով, դուն, դուն պէտք չունիս բան մը տեսնելու :

Այն ատեն, բուռն շարժումով մը բացաւ նիգը, լայնաբաց դուռին մէջ, պատուհանէն շլացուցիչ լոյսի մը ցայտքը ինկաւ իրենց վրայ.

Կէրթրուտի դէմքին վրայ հմայաթափութիւն նկարուեցաւ : Իրենց առջեւ ունէին շատ պարզ սրահ մը, կահաւորուած վաճառականի մը գրասենեակի պէս, մերկ եւ ճերմակ պատերով : Մէջտեղը կը ցցուէր աշխատութեան մեծ սեղան մը, կոպտօրէն նկարուած եւ ծածկուած հացահատիկներու նմոյշներով եւ հաշուետետրերով : Պատերէն մէկէն կախուած էին հին հագուստներ, դիմացի կողմը, ուրիշ պատի մը վրայ զետեղուած էր դարակ մը՝ կապոյտ տետրակներով եւ համեստ կազմով գիրքերով ծանրաբեռնուած : Ժան իր շուրջ վարանոտ ակնարկ մը պտտցուց, յետոյ մօտեցաւ գիրքերուն եւ սկսաւ կարդալ անոնց անունները :

Ինչ տխուր գրադարան : Բժշկական գիրքեր էին, որոնք կ'ուսումնասիրէին ուղեղի հիւանդութիւնները, գանկի վէնասումները եւ նոյն սեռէն ուրիշ նիւթեր, փիլիսոփայական քննութիւններ՝ կիրքերու ժառանգականութեան վրայ, «Բարկութեան նոպաներու եւ անոնց սարսափելի հետեւանքներու պատմութիւնը» անուն գիրք մը, «Ճառ անձնիշխանութեան մասին» եւ Քանթէն «Միայն կամքի ուժով ախտաւոր զգացումները զսպելու արուեստը» գործը : Կային նաեւ գրական գործեր, որոնք գրեթէ բոլորն ալ կը խօսէին եղբայրասպանութեան շուրջ : Տխուր վէպերուն քով, ինչպէս «Ամբողջ ընտանիքի մը եղերական վախճանը՝ Էլսէլթերվէրտայի մէջ». կը գտնուէին Շիլլերին «Մեսինայի նշանածը », եւ Լայէվիցէն՝ «Թարանթայի Յուլիոսները» գործերը : Աստուածաբանութիւնն ալ ներկայացուած էր մահկանացու մեղքերու եւ անոնց թողութեան մասին գրուած կարգ մը փոքրիկ գործերով : Անոնց քով, կապոյտ տետրակներու մէջ, խնամով արձանագրուած էին հատուածներ, զանազան ուսումնասիրութիւններ, որոնք խառնուած էին փորձերու մասին, տխուր դիտողութիւններով եւ Մառթէնի անձնական մտածումներով :

Ժան ձեռքերը վար ձգեց :

— Խեղճ, խեղճ եղբայր, մրմնջեց ան հառաչելով, սիրտը սեղմուած :

Այն ատեն Կէրթրուտի ձեռքը դրուեցաւ իր ուսին վրայ : Եւ ահաւասիկ անիկա ցոյց տուաւ մատով դրան վրայ դրուած ազդ մը եւ հարցուց մեղմ եւ անձկալից ձայնով մը.–

— Ի՞նչ կը նշանակէ ասիկա.

Ազդին մէջ կը կարդացուէին, խոշոր ոսկի տառերով, աս երեք բառերը :

ՄՏԱԾԷ ՖՐԻՑԻ՛ ՎՐԱՅ.

Ժան չի պատասխանեց : Ինկաւ աթոռի մը վրայ, դէմքը ձեռքերուն մէջ, եւ դառնօրէն լացաւ :

Կէրթրուտ կը դողդղար իր բոլոր անդամներովը : Անոր անունով կանչեց զայն, թեւերը անոր վիզը փաթթեց, փորձեց ձեռքերը ատդին քաշել դէմքին վրայէն, եւ որովհետեւ ամէն բան ապարդիւն եղաւ, ինքն ալ սկսաւ արտասուել :

(Շար.) Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է գրաւոր դիմեն վարչութեան: Փոխելի թուականէ գոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը:

Այս պայմանները չլրացնող դիմումներուն ընթացք պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ստեղծել:

Մեր հաստատուն ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 ֆր.:

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաւատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները ողբ. Յակոբ Մինասեանի մահուան առթիւ, ի նպաստ Թաղին եկեղեցւոյն եւ դպրոցին:

Աբրահամ Մելիմէճեան, Յակոբ Մելիմէճեան հազարական ֆրանք:

Տիկին Արմենուհի Պէյազեանի մահուան առթիւ՝

Տէրոն Մելիմէճեան երեք հազար ֆր. եկեղեցւոյ, երկու հազար ֆր. դպրոցին, Ղազարոս Տէր Ղազարեանէ երկու հարիւր ֆրանք դպրոցին, երեք հարիւր ֆր. եկեղեցիին:

Տիկին Լուսիա Մակարեանի մահուան առթիւ՝

Պ. Պ. Ճիւան Մաթէոսեանէ, Մանուկ Տէրտէրեանէ, Հայկ Զուգուրեանէ հազարական ֆր. եկեղեցւոյ, Ստեփան Մակարեանէ հինգ հարիւր ֆր. եկեղեցւոյ, Ճորճ Գասպարեանէ, Տիգրան Մուշեղեանէ, Օննիկ Տօրումեանէ հազարական ֆր., իսկ Նազար Անտոնեանէ, Օննիկ Թահթալեանէ, Պերճ Կարապետեանէ, Կարպիս Մինասեանէ, Նազար Ինճէճեանէ 500ական ֆրանք Թաղիս դպրոցին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Սրբուհի Նշանեանի եւ իր զաւակներուն՝ Անահիտի, Արաքսիի, Արփիի, Արմանի եւ Ալէնի, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաներուն, տարաբախտ ընկեր Աշոտ Նշանեանի մահուան առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
(ԿՐԸՆՈՊԼԸ)

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի դպրոցին տարեվերջի քննութիւնները տեղի կ'ունենան, Կիրակի առաւօտ՝ ժամը 9 – 12:

Կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ փափաքող ծնողքներն ու տեղւոյս կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները:

Քննութիւններէն անմիջապէս յետոյ՝ կազմակերպուած է մասնաւոր պտոյտ՝ աշակերտութեան եւ ծնողաց համար:

Օթօքարը կը մեկնի դպրոցին առջեւէն, ժամը ճիշդ 13ին:

×

Մրցանակաբաշխութեան զաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 28ի կիրակին: Անձրեւի պարագային, Յուլիս 5ի կիրակին:

ԾԱԽՈՒ Է

Յարկաբաժին մը, երկու սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, գետնայարկ, 15րդ թաղամաս, մեթրօ Լա Մօթ Փիքէ, մատչելի պայմաններ: Հեռաձայնել Պ. Արմենակի՝ 964 – 35·09:

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Ցետաձգուած է Յակոբ Սիմոնեանի մահուան պատճառով:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Սէն Շամոնի Հ. Յ. Դ. Վարդգէս խումբին կողմէն:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝

ORCHESTRE RENÉ HEBERT

ճոխ պիւֆէ:

Կը հրաւիրուին կեդրոնական Ֆրանսայի բոլոր երիտասարդները:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղին:

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 21

ժամը 15էն 24:

Կը նախագահեն

ԱՆՏՐԷ ԹՈՒԹԷՆ եւ ՍԷԶԱՐ ՔՕԼԼԱՎԵՐԻ

(Սեւրանի եւ Լիվրի – Կարկանի քաղաքապետներ):

Լիվրի – Կարկանի ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻՆ ՄԷՋ:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Կը մասնակցին Օր. Օր. Թօփալեան, Պէնկեան:

Հայկական պարեր՝ ԽԱՆ – ՃԻԿԻ կողմէ («ՇԷՀԷՐԱԶԱՏԷՆ»)

Եւրոպական պարեր՝

MANUEL PIZARRO

Ծանօթ նուագախումբին ընկերակցութեամբ՝

ATTRACTIONS

Հաղ. Միջոցներ.— Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 147 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել՝ Լիվրի Կարկանի քաղաքապետարանին առջեւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի «Անի» կոմիտէին դաշտահանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒԼԻՍ 19

Անձրեւի պարագային՝ յաջորդ Կիրակի:

×

Ֆ. Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ Յունիս 28ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Հայուհեաց մասնախումբի տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 28ին, Կիրակի, ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ
20, RUE JEMMAPES

Պաշտամունք՝ այս Կիրակի, Սէն Ժեռոմ՝ ժամը 9·30ին:

Մարսէյլ, Ռիւ Ժէմար ժամը 10·45ին: Կը քարոզէ՝ Վեր. Յ. ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ:

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Մօտիկ արուարձանի մը մէջ, վեց սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, ջերմութիւն, չորրորդ յարկ, առանց վերելակի: Կարելի է երկու յարկաբաժինի վերածել: Մանրամասնութեանց համար անձամբ դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԴԻՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 21, ժամը 15էն – 22

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ

ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով, առատ ըմպելի եւ աւանդական «շիշ քէպապ»:

Մուտք 100 փրանք

ԽԻՍՏ ԿԱՐԵՒՈՐ

200հոգինոց բացօթեայ ճաշ մը նախատեսուած է կէսօրին, անձ գլուխ 800 ֆրանք ճաշ եւ մուտք: Կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել: (Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, հեռաձայն ՓՐՕ. 77–73):

ՇԱՆՕԹ.— Շոգեկառք առնել Կար տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն: Անցնիլ կամրջակը եւ առնել թիւ վեց օթօպիւսը մինչեւ Կրօլէ կայանը: Թրէնի ժամեր կէսօրէ առաջ 10·45, 11·13, 11·35, 12·5, 13·33, 13·54, 14, 14·30: Վերադարձ.— 19·21, 19·30, 19·51, 20·09, 20·51, 21·14, 22·16: Վերջին օթօպիւս ժամը 21ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Կ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Ռուբէն» Միութիւնը այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ մարմինները.—

Վռամեան ենթ., Քրիստափոր ենթ. Հայաստան խումբ, այս Շաբաթ իրիկուն:

Նիկոլ Դուման, Թաթուլ, Ընկեր Կարօ եւ Մուրատ (Ավինեօն), այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիները: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչները:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեանի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, դպրոցի սրահին մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, 17 Րիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Դաւրայի Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը, այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15·30ին, Խըրիմեան սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն, տարեշրջանի հաշուետուութիւն: Անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 21 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8424 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4325

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷՑՆԵՐՈՒ ՃԱՄԲՈՎ

Մեծ հաճոյքով լսած էինք Մայիս 28ի տօնին առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցչին խօսած ճառը, որ հրատարակուեցաւ Յառաջի մէջ (14 Յունիս):

Տարագրի մեր ներկայ անստոյգ կեանքին մէջ իսկապէս սփոփարար երեւոյթ մըն է տեսնել թէ՝ ինչպէս օտար միջավայրի մէջ ծնած, սնած եւ ուսած երիտասարդութիւն մը ունինք այսօր, որ կը հպարտանայ իր հայկական ծագումով:

«Համալսարաններու եւ ընկերային կեանքին մէջ հասունցող երիտասարդութիւն» մը, որ կը հետաքրքրուի իր ազգին անցեալ պատմութեամբ, լեզուով, գրականութեամբ, մշակոյթով եւ ազատագրական պայքարներով:

«Պայքարի սերունդ» մը, որ՝ գիտակից իր առաքելութեան՝ կ'ուզէ քալել երէցներու ճամբով: Ա՛յն ճամբով, որ հայ ժողովուրդը առաջնորդեց «Մայիս 28«ին: Դարաւոր ստրկութենէն վերջ հայ ազգին պարգեւեց ազատ եւ անկախ հայրենիք մը: Օտարին սպասարկու ռայաները դարձուց պետական ժողովուրդ:

«Նոր Սերունդի երիտասարդներս կը խանդավառուինք, երբ կը մտածենք թէ նախորդ սերունդը, անապատէն ու արեան հեղեղներէն անցած՝ կերտած է հայրենիք եւ հանրապետութիւն»:

Հպարտ են, որ երէց սերունդը հուրի ու սուրի, ջարդի ու սպանդի դժոխային պայմաններուն մէջ ապրելով հանդերձ անձնազոհօրէն արիւն է թափած ազատագրութեան ճամբուն վրայ եւ ճակատագրական վայրկեանին կրցած է դիւցազնօրէն յաղթել դարաւոր թշնամիին դէմ՝ անոր պարտադրելով Հայաստանի անկախութիւնը:

Եւ սակայն տխուր են, որ անոր տարեդարձը «այսօր կը տօնուի օտարութեան մէջ», մինչ երէկ Երեւանի փողոցները կը թնդային հայ ժողովուրդի երգերով, խառնուած հայկական բանակի քաջարի զինուորներու մարտակոչ շեփորին:

Նոր սերունդը կը տեսնէ, որ արեւմուտքի քաղաքակիրթ ու ազատ երկիրներուն մէջ մարդիկ ի՛նչ խանդավառութեամբ եւ սրտաբուխ եղբայրակցութեամբ կը տօնեն իրենց ազատութեան տարեդարձը: Կը տեսնէ, որ տարակարծութիւններ չունին անոնք Յուլիս 14ի (Ֆրանսա) կամ Յուլիս 4ի (Միացեալ Նահանգներ) Ազգային Տօն ըլլալուն մասին: Ո՛չ ալ վէճ ունին իրենց ազգային դրօշի գոյներուն մասին:

Մեր հայրենաբաղձ երիտասարդներուն համար մեծ ցաւ է եւ անհասկնալի երեւոյթ, որ անկախութեան տարեդարձը չի տօնուիր այսօր մայր հայրենիքին մէջ: Որ կուսակցական հատուածամոլութիւնը մինչեւ ուրացում, մինչեւ ազգային սրբութեանց ոտնակոխում կ'առաջնորդէ մարդիկ՝ երկրի թէ Սփիւռքի մէջ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը դաստիարակուի ազգային շունչով, դառնալու համար աննկուն դրօշակիրը Հայութեան քաղաքական պահանջներուն եւ արդար ու անվիճելի իրաւունքներուն:

«Կ'ուզենք ունենալ մեր հողերն ու սահմանները իրենց ամբողջութեան մէջ»: կ'ըսէր իր ներկայացուցիչը:

Միացեալ Հայաստանի հանգանակն է այս, որ հրապարակ կը դրուի անկախութեան տարեդարձին առթիւ: «Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրութիւնը հայ ժողովուրդի արդար պահանջն է»:

Նոր Սերունդը կ'իւրացնէ ազատատենչ Հայութեան հաւատամքը, — միացեալ եւ անկախ Հայաստան:

Ու պիտի քալէ երէցներու ճամբով, դէպի յաղթանակ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

40 ՕՐՈՒԱՆ ԱՊԱՐԴԻՒՆ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷ ՅԵՏՈՅ՝

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ ՅՈՒԼԻՍ 13 ԻՆ

Արտաքին չորս նախարարները որոշեցին ժողովը յետաձգել մինչեւ Յուլիս 13. 40 օրուան սակարկութիւններն ու բանակցութիւնները արդիւնքի մը չէին յանգած: Արեւմուտքն ու Խ. Միութիւնը հաստատ մնացին իրենց դիրքերուն վրայ, Պերլինի հարցը անելի մատնելով:

Իրարմէ բաժնուելէ առաջ՝ Արտաքին նախարարները Շաբաթ ժամը 11ին վերջին ժողով մը եւս ունեցան:

Յետաձգման որոշումը տրուեցաւ Ուրբաթ օր:

Ինչպէս գրած էինք, Կրոմիքօ երկու անգամ ժամանակ ուզեց՝ արեւմտեան վերջին ծրագրին շուրջ իր կարծիքը յայտնելու համար: Հերթըրի օգնականը Ժընեւ հասած էր: Այսուհանդերձ, ուրբաթ առաւօտ ոչ ոք կրնար բան մը ըսել ժողովի արդիւնքին մասին:

Քաղաքական շրջանակները գիտէին թէ Արեւմուտքը պիտի առաջարկէ բանակցութիւնները յետաձգել՝ քանի որ Կրոմիքօ – Սելվին Լոյտ ճաշէն ետք խորհրդային նախարարին ըմբռնելիք դիրքը որոշ չափով յայտնի էր: Հարց էր սակայն թէ ի՛նչ պիտի ըլլար Կրոմիքոյի պատասխանը:

Ժամը 12.30ին, Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ Կրոմիքոյի քով գնաց, միասին ճաշելու համար: Ժամ մը չանցած՝ ամէն ինչ պարզ էր արդէն:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Արդարեւ, ժամը 13.30ին Ժընեւ կը հասնէր Խ. Միութեան Վարչապետ Խրուշչեւի վերջին ճառին արձագանգը:

Կրեմլինի մէջ խորհրդային եւ արեւելեան Գերմանիոյ բարեկամութեան համար սարքուած հանդիսութեան մը ընթացքին Խրուշչեւ խօսեցաւ Պերլին հարցին շուրջ, մասնաւորապէս շեշտելով թէ արեւմտեան վերջին առաջարկները «որեւէ ձեւով ընդունելի չեն»:

— Համոզուած եմ, որ Մեծերու ժողովը տեղի պիտի ունենայ, ըսաւ Խրուշչեւ: Եթէ հարկ ըլլայ՝ ես պատրաստ եմ նոյնիսկ հանդիպելու այլ կառավարութեանց ղեկավարներուն, քանի՛ անգամ որ ուզեն: Ժընեւի մէջ արդիւնքի մը չհասնելով՝ Մեծերու ժողովը աւելի անհրաժեշտ կը դառնայ:

Զմոռնալով յարձակում գործել Ատենաուըրի վրայ, Խրուշչեւ ըսաւ.— Արեւմտեան Պերլինի գրաւման վիճակին համար սահմանուելիք ժամանակամիջոցը հիմնական հարց մը չէ, էականը՝ թոյլ պէտք չէ տալ Ատենաուըրի որ կացութիւնը խանգարէ: Խ. Միութիւնը ոչ մէկ համաձայնագիր պիտի ստորագրէ՝ որ Պերլինի ներկայ կացութիւնը մշտնջենական դարձնէ. Նման համաձայնութիւն մը յուսախաբութիւն կրնայ պատճառել գերման ժողովուրդին:

Յայտնելէ ետք թէ համագերմանական խառն կոմիտէ մը կազմելու արեւմտեան առաջարկը անընդունելի է, Վարչապետը տագնապին լաւագոյն լուծումը կը գտնէ Գերմանիոյ հետ հաշտութեան դաշնագրի մը ստորագրութեան մէջ.— Եթէ յետադիմականները ընդդիմանան՝ մենք այդ դաշինքը առանձին պիտի ստորագրենք Արեւելեան Գերմանիոյ հետ:

Հանգուցեալ Տըլըսը «յատկանշականօրէն խելացի մարդ» կոչելէ ետք, Խրուշչեւ խստօրէն քննադատեց Վարչապետ մնալու Ատենաուըրի որոշումը, յայտարարելով.— Ատենաուըր կը կարծէր թէ Տըլըսի մահէն ետք քաղաքական իր փորձառութիւնը անհրաժեշտ էր... Տըլըս համոզուած էր թէ ուժի եւ պաղ պատերազմի քաղաքականութիւնը սնանկութեան դատապարտուած էր:

Ուշագրաւ է նաեւ Խրուշչեւի սպառնալիքը՝ Արեւմտեաններու դէմ.— Արեւելեան Գերմանիոյ դէմ ըլլալիք յարձակումի մը պարագային՝ Խ. Միութիւնը պիտի միջամտէ իր բոլոր միջոցներով, պաշտպանելու համար իր դաշնակիցը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ

Ժամը 14ին չորս նախարարները ժողովի կը նստէին: Ժամը 14.35ին ժողովը... վերջացած էր: Պահ մը կարծուեցաւ թէ խզումը վերջնական էր, բայց ոչ: Խօսակցութիւնները ընդհատուած էին մինչեւ ժամը 17, որպէսզի Արեւմտեանները կարենան՝ ուսումնասիրել Կրոմիքոյի հակաառաջարկները:

Նորութիւն չկար սակայն այդ առաջարկներուն մէջ եւ ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական բանբերները կը յայտարարէին թէ «համաձայնութեան յոյս չէր մնացած»:

Այս պայմաններուն մէջ, Արեւմտեանները պաշտօնապէս հրատարակեցին իրենց ծրագիրը, ինչպէս խոստացած էին: Միւս կողմէ, Արեւելեան Գերմանիոյ պատուիրակութիւնը հրատարակեց Պոլցի մէկ նամակը՝ ուղղուած Ֆոն Պրենթանոյի, երկու Գերմանիաներու միջեւ ոչ-յարձակողական դաշնագրի մը ստորագրութիւնը առաջարկելով:

Արեւմտեան երեք նախարարներու պատրաստած ծրագրին գլխաւոր կէտերը հրատարակած ենք արդէն: Ներկայիս մանրամասնութիւններ կը տրուին այդ առաջարկներուն շուրջ՝ Պերլինի մէջ կացութիւնը հանդարտեցնելու համար:

Ժամը 17.25ին դարձեալ խորհրդակցութիւն մը ունենալով, չորս նախարարները ժողովի յետաձգման որոշումը տուին:

Ժողովականները իրարմէ բաժնուեցան բարեկամաբար, որմէ ետք արեւմտեան երեք նախարարները առանձին ժողով մը գումարեցին, վերջին յայտարարութիւն մը խմբագրելով: Այս յայտարարութեան մէջ կ'ըսուի թէ Կրոմիքոյի նոր առաջարկը կրկնութիւնն է Յունիս 9ի առաջարկին: Ոչ մէկ նորութիւն: Յաջողութեան ոչ մէկ յոյս:

Այս պայմաններուն մէջ երեք նախարարները «յարմար նկատած են որոշ ժամանակով ժողովը յետաձգել, ինչ որ խորհրդային կառավարութեան թոյլ պիտի տայ մանրամասնօրէն քննել Արեւմուտքի ծրագիրը»:

Միացեալ Նահանգներ մեկնելէ առաջ, Արտաքին նախարար Հերթըր խորհրդային իր պաշտօնակիցը ճաշի հրաւիրեց, վերջին անգամ մը եւս խօսակցելու համար:

Սելվին Լոյտ եւ Քուվ Տը Միւրվիլ սկսած էին պատրաստուիլ՝ Ժընեւէն մեկնելու համար:

Արտաքին նախարարները չկրցան համաձայնիլ: Ներկայիս կը սպասուի Նիքսոնի Մոսկուա այցելութեան արդիւնքին, բայց մէկ բան պարզ է.— Մեծերու ժողովը Յուլիս 13էն առաջ պիտի չգումարուի...:

Նիքսոն կարեւոր խօսակցութիւններ պիտի ունենայ խորհրդային ղեկավարներուն հետ, իսկ Խ. Միութեան փոխ վարչապետ Քոզլով Միացեալ Նահանգներ պիտի երթայ, նոյնպէս «կացութիւնը ուսումնասիրել»ու նպատակով, թէեւ երկուքն ալ կ'երթան ցուցահանդէսի բացում կատարելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ համայնավար կուսակցութեան մէջ կացութիւնը շատ լուրջ է: Շարքայինները լաւ չեն ըմբռնած թէ ինչու ընդհանուր քարտուղարը յանկարծ պաշտօնէն հեռացուեցաւ երբ գրեթէ վստահ էին որ իշխանութիւնը ձեռք պիտի ձգեն: Կուսակցութեան մէջ ալ մաքրագործումներ սկսած են հեռացնելու համար «պատեհապաշտ թիթիխթ»ները: Միւս կողմէ օտարատեաց շարժումը կը ծաւալի երկրին մէջ, մանաւանդ Ամերիկացիներուն դէմ, նոյնիսկ ամերիկեան դեսպանատան Իրաքցի պահակը թքնելու սովորութիւն առած է, ամէն անգամ որ դիւանագէտ մը կինը դուրս կ'ելլէ: Հարիւրաւոր ռուս փորձագէտներ տեղաւորուած են Պաղտատի երկու գլխաւոր պանդոկներուն մէջ Տիգրիս-Փալաս եւ Սամ-Փալաս, բայց ժողովրդական չեն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարութիւնը հրահանգեց Հանրի Թոռէսի որ անմիջապէս Փարիզ վերադառնայ: Թոռէս որ Ֆրանսական ձայնասփիւռի բարձրագոյն խորհուրդի նախագահն է, վերջերս Պուքրէշի եւ Վարշաւայի ձայնասփիւռի կայաններէն քննադատած էր Ազգ. ժողովին մէկ քուէարկութիւնը լեհական գրադարանին մասին եւ նախատած երեսփոխանները ինչպէս՝ Պիտօ եւ Փլեվէն: Այս միջադէպերէն ետք Թոռէս Փարիզ կանչուեցաւ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ տնտեսական կացութիւնը ծանրացած է եւ կը մտահոգէ կառավարութիւնը: Անգործութիւնը կը ծաւալի, Պոլսոյ շրջանին մէջ հիւսուածեղէնի գործարանին երկու հազար բանուորները գործադուլ եղան, Քաուշու ճարտարարուեստին մէջ՝ եօթը հազար անգործ կայ: Այս կացութեան իբրեւ հետեւանք ապրուստը սղած է՝ հարիւրէն ութսուն միսի եւ ածուխի վրայ: Հրովարտակով բարձրացուցած են նաեւ երկաթուղիի, օթօպիւսի, թղթատարի գիները:

ՊՈՆՆԷՆ կը հաղորդեն որ հինգշաբթի իրիկուն խորհրդարանին նախագահը՝ Կերսթընմայըր յայտարարած է թէ հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը պիտի կատարուի Յուլիս մէկին՝ Արեւմտեան Պերլինի մէջ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ Հռոմ հասած ամերիկացի լրագրող մը յայտնեց թէ քանի մը հարիւր կարեւոր անձնաւորութիւններ արձակուած են վերջերս: Անոնց կարգին՝ Նուրի Սայիտի դահլիճին մաս կազմող նախկին նախարար՝ Նատիմ Էլ Փաչաչի, առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի ազգային գրամատան (ՊԷ – ԷՆ – ՍԷ – Ի) տնօրէն՝ Լաժիժի, եւ Քուչ ամերիկացի լրագրող մը, ձերբակալուած քրտական հողամասի վրայ:

ՍՊԱՆԻՈՅ ընդհանուր գործադուլը որ տեղի պիտի ունենար Յունիս 18ին, համայնավարներու նախաձեռնութեամբ, բոլորովին ձախողեցաւ:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ կացութիւնը միշտ լուրջ է: Բանակը վերջնագիր մը տուաւ նախագահ Ֆրոնտիզիի պահանջելով որ հրաժարի:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ համար արժանապատուութեան պարտութիւն մըն է Ծերակոյտին մերժումը Սթրաուսի նշանակումին առթիւ: Նախագահը առեւտուրի նախարար նշանակած էր Սթրաուսը: Ծերակոյտին տուած մերժումը ամէնէն ծանր ձախողութիւնն է զոր կրած է Միացեալ Նահանգներու նախագահ մը կ'ըսեն Ուաշինկթընի մէջ:

ՄԱՐՈՔԻ մէջ արգիլուեցաւ «Ճէմիլա Պուհիրետ» շարժանկարի ցուցադրութիւնը: Պատրաստուած՝ Եգիպտոսի մէջ, ֆիլմը կեանքի պատմութիւնն է Ալժերիացի աղջկան մը որ ահաբեկչական իր գործունէութեան համար մահուան դատապարտուած էր 1957, բայց ներում ստացած՝ 1958ին:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՅՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԱՊԱԶԳԱՅՆԱՑՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ
Կ. ՄԵՀԵԱՆ, ՓԱՐԻԶ 1958

●

ՏԷՐ, ԿԵՑՈ՛ ԴՈՒ ԶՀԱՅՍ
ՊԱՐԳԵՒՈՒՀԻ ՕՐՖԱ, ՓԱՐԻԶ 1959

Այս անգամ շեղում մը պիտի ներեն ընթերցողներս։ Փոխանակ գրական հրատարակութեան մը, հանրային խիստ այժմէական նիւթի մը պիտի նուիրեմ «Յուշատետրս»։ Վերնագիրս արդէն աւելի քան պերճախօս է։ Երկու գրքոյկներ, նոյն հարցին քննութեան նուիրուած։

Տասնեակ մը տարիներ առաջ այս հարցով նուազ կը մտահոգուէինք։ Վտանգը ա՛յնքան ալ զգալի չէր եւ կամ մենք նոյն կարեւորութիւնը չէինք տար, ինչպէս այսօր։ Մամուլի մէջ, բեմերու վրայ, լսարաններով միշտ ալ խօսուած է անշուշտ տագնապին մասին։

Ի՞նչ կը տեսնենք մեր շուրջը։ Երկսեռ երիտասարդութիւնը, հակառակ նոյնիսկ կազմակերպուած ըլլալուն, օր օրի կը հալի։ Ծնողքներու եւ զաւակներու փոխյարաբերութիւնը, բարոյական ու մտաւորական կապը, հետզհետէ կը պակսին։ Մեր ազգային, հայկական արժէքներուն հանդէպ, օտար մտայնութիւնը դիրք բռնած է։ Ձեռք առնուած միջոցները անզօր են սահմանափակելու համար վտանգը։ Միօրեայ դասարաններուն վիճակով հետաքրքրուա՞ծ էք արդեօք։ Հետզհետէ կը պակսին աշակերտները։ Պատասխանատու եւ սրտցաւ ուսուցիչները միշտ կը գանգատին ծնողքները յանցաւոր կը գտնեն։ Մեր երիտասարդութի՞ւնը ... Աչքերը գոց կը քալէ դէպի անդունդ, միջավայրին լարած ծուղակներուն զոհը դառնալով յաճախ անգիտակցաբար։ Եւ սակայն օտար միջավայրերուն բարձր մշակոյթը, օտար բարքերու եւ սովորութիւններու ազդեցութիւնը եթէ ոչ անկարելի, դժուար է չէզոքացնել։

Ահաւասիկ այս հրատապ հարցերու քննութեան նուիրուած են յիշուած երկու գրքոյկները, թերթերու եւ լսարաններու մէջ արծարծուելէն ու քննուելէն ետք։

Տորէն Եպ. Նարպէյի ծանօթ երգին մէկ քառեակը բնաբան առնելով.

« Հա՛յ ապրինք, եղբարք,
Մարդկութեան մէջը.
Հա՛յ կնքեր է մեզ
Պատմութեան էջը»։

Կ. Մեհեան Ֆրանսահայ եւ Ամերիկահայ գաղութներուն բացառիկ խռովքը կը մատնանշէ, չեշտելու համար նաեւ բացառիկ տագնապը։ Փոխանակ իմաստասիրական հէքեաթ մը կամ իրապաշտ թատերգութիւն մը գրելու, ապազգայնացման վտանգով կը զբաղի, ըսելու եւ հասկցնելու համար նաեւ որ գրագէտը չի կրնար անտարբեր մնալ եւ իր սիրտն ալ կ'արիւնի հանրային ամէնէն այժմէական եւ հրատապ խնդրին համար։

Վիրաբոյժի մը պէս կը քննէ վէրքը ամէն կողմերով հետեւեալ եզրակացութեան յանգելու համար.— Տղան մինչեւ վեց տարեկան տունը, ծնողքին կը պատկանի, հետեւաբար՝ մայրը մանաւանդ պատասխանատու է, երբ մինչեւ վեց տարեկան տղան հայերէն չի գիտեր, չի խօսիր, չի զգար։ Ուրե՞մն.— Կամեցողութիւնն է որ կը պակսի այն ծնողքներուն քով, որոնց փոքրերը հայերէն չեն սորվիր։ Հետեւաբար՝ ամէն մէկ ծնողքին համար ազգային պարտականութեան հետ նաեւ ընտանեկան արժանապատուութեան խնդիր պէտք է դառնայ զաւակներուն հայերէն սորվեցնելը։

Կ. Մեհեան ապազգայնացման վտանգը լրջօրէն կը քննէ ոչ միշտ լաւատեսութեամբ, եւ սակայն ինչպէս կը գտնէք հետեւեալ խորհուրդը, որուն համաձայն եթէ Բաշա, Վէրնէօյ, Գարզու, Աղնաւուր, Շարթ, Գ. Ալլան եւ Ռոզի Վարդ, ծագումով հայ այս արուեստագէտները, մեր նոր սերունդի ներկայացուցիչներուն յայտարարեն որ իրենք նոյն արիւնն ունին, իրենք Հայ են ոչ միայն ծագումով ու արիւնով, այլեւ իրենց ներքին աշխարհով եւ խոր գնահատանք կը տածեն մեր աւանդական մշակոյթին նկատմամբ ... ապազգայնացման վտանգը որեւէ կերպով կը մեղմանայ։ Հակառակ վերի յայտարարութեան, Կ. Մեհեան կը գրէ նաեւ.

«Ես եկած եմ այն համոզման թէ՝ մենք ոչ միայն հասարակաց լեզու չունինք անոնց հետ, այլեւ հասկացողութեան լեզու չենք կրնար գտնել՝ իրենց եւ մեր միջեւ» (էջ 57)։ Յաջորդ էջին վրայ, դարձեալ «Ու գիտեմ նաեւ, թէ մենք որեւէ միջոցաւ չենք յաջողիր մեր տղաքը եւ աղջիկները անխտիր հոգեփոխել»։

Ի՞նչ լաւ պիտի ըլլար, եթէ Կ. Մեհեան իր տրամաբանական դատողութիւնները, խտացուած 64 էջերու մէջ, քանի մը հիմնական գլուխներու բաժնէր։ Ընթերցումը աւելի տանելի եւ հետեւողական պիտի ըլլար։ Որովհետեւ բազմաթիւ հարցեր քննուած են այդ էջերուն մէջ։

Նոյն նիւթին նուիրուած է Պարգեւուհի Օրֆայի գիրքը, «Տէ՛ր, կեցո՛ դու զՀայս» խորագրով, որ դարձեալ ծանօթ երգի մը մէկ տողն է։ 119 էջեր, 26 գլուխներու բաժնուած, Պ. Յ. Տէր Յակոբեանի «ներկայացումով» եւ հեղինակին երկու խօսքով։

Տակաւին գրքի չվերածուած ծանօթ էի բովանդակութեան եւ այն խանդավառութեան, որով գրի առնուած էին այդ էջերը։ Ուրիշ նպատակայարմար խորագիր մը կարելի չէ՞ր գտնել։ Ինծի համար ողբերգական բան մը ունի այդ խորագիրը։ Ուրեմն մեր նոր սերունդի փրկութիւնը, ազգապահպանումը, Հայը Հայ պահելու խնդիրներուն լուծման համար մեր ձեռք առած միջոցներուն անզօրութիւնը կը զգանք եւ աղօթքի մը կամ երգի մը ամենազօր ուժին կ'ապաւինինք. «Տէ՛ր, կեցո դու զՀայս»։ Աւելին, գրքին կողքը կը զարդարեն երկու հրեշտակներ եւ հայ տաճարի մը նկարը։ Միշտ հրաշքի մը ակնկալութեամբ ...։

Չկայ նիւթ մը որուն անդրադարձած չըլլայ հեղինակը։ Ամփոփ հրապարակագրական յօդուածներ, որոնցմով ինքն ալ կը բացատրէ տագնապը։ Պարտականութիւններ կը դնէ քիչ մը ամէնուն վրայ։ Երբեմն յոռետես, բայց միշտ լաւատես, կը մատնանշէ վտանգին մեծութիւնը։ Զօրաշարժի կ'ենթարկէ ազգային մեր բոլոր մարմինները։ Օգնութեան կը կանչէ Հայ եկեղեցին եւ անոր պաշտօնեաները, ընտանիքը, մայրերը, օդափոխութեան կայանները, դպրոցները, բեմերը, երիտասարդութիւնը, մշակոյթի եւ մամուլի բոլոր օղակները։ Իբրեւ տխուր եզրակացութիւն այս բոլորին. «Սփիւռքի արեւմտեան գաղութները հարիւրին հարիւր Հայ պահելը ցնորք է պարզապէս»։ Իբրեւ հետեւանք այս եզրակացութեան, յանձն կ'առնէ անխուսափելի զիջումներ։ Մխիթարական կը գտնէ նոյնիսկ երբ մեր երիտասարդութիւնը կ'արդիականայ ...։ Պէտք չէ չափազանցենք մեր վախն ու անձկութիւնը։ Կը հանդուրժէ, որ մեզմէ ուծացողները գէթ հայասէրներ ըլլան, գէթ հայատեացներ չըլլան ...։ Չէ՞ք գտներ, որ այսպիսի տրամաբանութիւն մը դժբախտ իրատեսութեան մը արդիւնքն է։

Երկու հեղինակներն ալ կը հասնին նոյն եզրակացութեան։ Պէտք է տոկալ, պէտք է տեւել, որովհետեւ մինչեւ յիսուն տարի, ինչե՞ր կրնան պատահիլ ...։

Բացասական կամ դրական ինչ որ կը բովանդակեն այս երկու գրքոյկները, ընթերցողները կը մղեն, պէտք է որ մղեն լուրջ խորհրդածութեան, ոչ չափազանց յոռետեսութեամբ եւ ոչ ալ մանաւանդ լաւատեսութեամբ։

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԷՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷՆ
(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ԳՐԵԹԷ ԻՐԱԿԱՆ)

Անզուսպ թեթեւ պարեղօտ մը չղարշեց անոր գեղակերտ մարմինին կլորութիւնները։ Կոյսի մանրիկ ոտքերը, հօրը շինած սատափազարդ երենոսեայ երսակներուն ապաւինեցան։ Մօրը թեւերուն կռթնած սկսան յառաջանալ դէպի զովարանի գրեթէ կիսաբաց դրան։ Դուռը գոցուեցաւ իրենց ետին թաւալուն արձագանգով մը, առկախ թակին ծանրութեան գերի։

Մարմարէ բոլորաձեւ ու լայնանիստ կեդրոնաքարին վրայ, նուրբ վարշամակներու մէջ իրենց բոսորագոյն մարմինները անհոգօրէն ծածկած, գեղեցիկ կիներ ու աղջիկներ գոյնզգոյն ծաղիկներու փունջերու նման, խառնիխուռն նստած՝ կ'երգէին, կ'ուտէին ու կ'ըմպէին։ Տակուին տաք ջուրի կայլակներէն, շոգիի ամպիկներ կը բարձրանային անոնց լանջերէն, ծոծրակներէն, բոյլերով օծանուտ մազերէն։

Թմբուկի անընդհատ ձայն մը կ'ոգեւորէր նշանտուքի մը զուարթութիւնները։ Քիչ մը անդին սիրուն աղջկան մը ձեռքերը ու ոտքերը կը հինայուէին անվերջ երջանկութեան մաղթանքներով։ Ժխորէն վրդովուած ծղրիդներ անկիւնէ անկիւն կը գաղթէին զիրար հրմշտկելով, գիշերուան խաղաղութեան մէջ, իրենց համերգը շարունակելու ու հեշտալէտ մթնոլորտը փառաբանելու տենչանքով..։

Առանց նշմարուելու, մայր ու աղջիկ մօտեցան լոգարանի դրան, մտան ներս, գոլորշիներու մէջ աղօտած բազմութիւնը կտրելով ջանացին հասնիլ իրենց մասնայատուկ խուցը։

Յանկարծ մէկը բարձրաձայն կրկնեց,

— Ուստա Սարգիսին աղջիկը, Ուստա Սարգիսին աղջի՛կը։

Ակնթարթի մը մէջ Աղաւնին շրջապատուած էր ակնապիշ հիացողներու կողմէ։ Երսակները մէկդի նետած կը վազէին դէպի անոր, օճառոտ լպրծուն մարմարէ սալարկներու վրայ, բոպիկ ոտքերով, չորս կողմերէ հոսող տաք ջուրերը փոթորկելէն։ Լքուած թասերու ժխորը կ'արձագանգէր խուցէ խուց։ Բաց ձգուած ծորակներէն զուները կը յորդէին տաք ու պաղ ջուրերու առուներ կազմելով։ Անոնց ուժին տակ թասերը կը տեղափոխուէին առանց ոեւէ մէկուն ուշադրութիւնը գրաւելու ...։

Լուսատու հարիւրաւոր բիւրեղներու մէջէն գմբէթէն վար կը տեղային արեւուն ճառագայթները զիրար խաչաձեւած գունագեղ ծխածաններով գրկելու համար բազմութիւնը։ Անիկա կարծես խրացուցած էր Աղաւնին։

— Աստուած պահէ, հարս ըլլայ կը մրմռային, անոր բլրացած աղամանկերպ ծիծերը շոյելով։ Հեղեղուն մետաքսէ մազերուն ծածանուտ զանգուրներուն մէջ իրենց աչքերուն մարմաջը հալեցնելով ...։

Ուրիշ մը կ'աւելցնէր անզուսպ խնդուքներ պատճառելով։

— Ապրի Ուստա Սարգիսը, երկու քոյրերու այսպիսի եզական ստեղծագործութեան համար ...։

Աղաւնին լուսադէմ ժպիտով մը,

— Ես քոյր չունիմ, անիկա իմ անուշիկ մայրս է, կը կրկնէր, յստակ, յստակ, չեշտելով բառերը։

Ամէնուն կուրծքէն զարմացումի ու անկարելիութեան շունչ մը կը պոռթկար, կարծես, Ուստա Սարգիսին կարողութիւնը չեշտելու ու պաշտպանելու։

Սակայն Աղաւնիին մայրը, նոյնքան գեղեցիկ էր եւ կ'երեւար նոյնքան երիտասարդ, արդարացի իր բաժինը պահանջելու եթէ ստեղծագործութիւն մը կար։

Կը յառաջանար ժամանակը, լոգցողներ կը յաւելնային՝ յամեցածներուն վրայ, գրեթէ շարժելու տեղ չձգելու աստիճան։ Դրան թակը բարկացայտ կ'իյնար բոպէ առ բոպէ, կարծես պորտաքարին վրայ նուաղուն մարմիններու արթնութիւն բերելու համար։

Մայր ու աղջիկ իրենց խուցը անցած, վարագոյր մը կը տարածուէր մուտքին երեսը։ Թասերը վերստին կը սկսէին զօղանջով մը լեցուիլ ու պարպուիլ չորս կողմէն։ Ծորակները կը խօսէին իրենց խոխոջին մէջ կողանքի ու քքրքրի հեշտանքով յորդած ...։

Երբեմն ու երբեմն, դուրսէն կուգար թմբուկի ձայնը երազներ հիւսելով մտադաշ կոյսերու երեւակայութիւնը բոցավառելու։ Նշանտուքի խրախը կը շարունակուէր դեռ, սիրայորդ երգերու ծաւալուն թրթռումներով։

Արեւը խոնարհած էր դէպի արեւմուտք, ու գմբէթին բիւրեղներէն, շողերը այլեւս չէին կրնար լոգարանը ողողել։ Մութը կը թանձրանար, գոլորշիին մէջ դէմքերը կը դառնային, անճանաչելի։ Մեկնելու աճապարանքը սկիզբ կ'առնէր։

Լոգանքը վերջ գտած, մայր ու աղջիկ բոսորած մարմիններով դուրս կը փութային իրենց շոգեմած խուցէն յառաջանալով դէպի դուռը։ Մայրը կը հետեւէր Աղաւնիին նոյնքան զգոյշ քայլերով, երսակներուն արձագանգը նուաղեցնելու համար։ Շղարշուած մերկութիւնները թողած ետին, աննշմար կը հասնէին զովարանին դուռը։

Քայլ մը հեռու, կնոջ մը շարժումները կը հետաքրքրեն Աղաւնին։ Աւելի անդին, ուրիշներ բոլորուած են սիրուն աղջկան մը շուրջը, անոր ծփանուտ ծամերը յարդարելու աշխատանքին լծուած։

Այդ վայրկեանին, անծանօթ կինը մատը դէպի հինայով օծանուտ աղջկան ուղղած, ցած ձայնով մը ուրիշներուն կը հաղորդէր թէ՝ անիկա քանի մը շաբաթէն նախկին ժամկոչին կինը պիտի դառնայ։

Փսփսուքը ահազանգ դարձած, զուժկան ալիքներով կ'ողողէր Աղաւնիին արդէն լարուած ու գրգռուած լսողութիւնը։ Ոտքերը կը կթոտէին, նայուածքը կ'աղօտէր, ամէն ինչ շուրջը կը դառնար տակնուվրայ։ Ետին կը նայէր մօրը ապաստանելու շարժումով մը, ու կ'իյնար գետին նուաղած ...։

Շուրջին բազմութեան կողմէ, կակաչի պէս բոսոր եւ վարդաբոյր մարմինը կը դրուէր պորտաքարին վրայ։ Կը շփէին դաստակներն ու սրունքները։ Ճակատը կը զովացնէին պաղ ջուրի ծորակներէն, թրջուած լաթերով։

Կամաց կամաց կը սկսէր սթափիլ, կը փորձէր ոտքի ելլել։ Կը ճանչնար արտասուաթոր մայրական ժպիտը, ու ճգնաժամային աղաղակով մը կը բարէր մօրը ոտքերուն ...։

Խռովիչ աղաղակը կը շարունակէր անընդհատ աւելի եւ աւելի ուժգնութեամբ։ Ամբողջ բաղնիքը կը սարսռար կարծես հիմէն։ Մեկնելու խուճապը կը սուրար, կը տարածուէր ամէն կողմ։

Խեղճ մայրը՝ աչքերը անզուսպ արցունքներէ ողող, սիրասուն զաւակը թեւերուն մէջ առած, կ'աշխատէր հագուեցնել զայն, աճապարանքի մատնուած։ Շուրջը յուզուած բարի ու ազնիւ հոգիներ, մխիթարական խօսքերով կը փութային օգնութեան։

— Ծնելէն մինչեւ այսօր, զաւակս, օր մը չէ հիւանդացած։ Առողջ էր միշտ։ Չեմ հասկնար, չեմ հասկնար կը կրկնէր, ջանալով շուրջիններուն բացատրութիւն մը տալ, առանց բուն պատճառին մասին գաղափար մը ունենալու։

Աղաւնիին նայուածքը պարապութեան մէջ սառած, մատնուած կարծես սարսափելի տեսարանի մը, շրթները լորձնոտած, կը շարունակէր իր զուժալից աղաղակը, առանց դադար մը առնելու։

Խաւարը արդէն պարուրած էր բաղնիքը։ Ողբերգութեան մը վերջին վարագոյրին նման, անոր դուռը կը փակուէր ցաւակոծ ճռինչով մը հեռուէն արձագանգող ողբագին աղաղակին մէջ կորսուելով ...։

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԴԱՐԲՆԱՆՑ ՄԻՆԱՍԸ

★

Յիշում եմ, մեր գիւղում հեշտ չէր տետրակ, մատիտ, նաւթ, լամբի ապակի եւ ուրիշ մանրուք գնելը։ Թանկ էր, իսկ փող՝ հօ՛, չկար ու չկար։

Երբ ես սովորում էի գիւղական դպրոցում, ինձ համար մի գրչածայր գնելը բաւական դժուար բան էր։ Իսկ մեզնից աղքատներ շատ կային գիւղում։

Ահա մեր գիւղացի Մինասը։ Կինը նրան ուղարկել է Դիլիջանից լամբի ապակի գնելու։ Ապակին գնել է ու փափախը կոնատակին դրան, քրտնքի մէջ կորած բարձրանում է դէպի սարի լանջին փռուած մեր գիւղը։

Դիլիջանի ու մեր գիւղի միջեւ մի քարքարոտ զառիվեր կայ։ Ոնց է լինում, այդ զառիվերում ապակին վայր է ընկնում — ջարդւում։ Խեղճ մարդը նստում է գետնին, աչքերը խուփ անում եւ շուտ-շուտ ասում.

— Աստուած ջան, երազ ըլի, երազ ըլի...

Աչքերը բաց է անում. չէ՛, երազ չի, ապակին իսկապէս որ ջարդուել է։

Դէ՛, փողը որտեղի՞ց, որ ետ դառնայ մէկն էլ գնի։

Կոտրուած սրտով գնում է գիւղ։

Մեր գիւղի վերեւ մի հարթավայր կայ։ Այդտեղ Մինասը մի ասեղ է գտնում, կռանում է, որ վերցնի՝ չի կարողանում։ Դէ՛, հողագործի կոշտ ու կոպիտ մատնե՛ր, նա էլ բարակ, փոքրիկ ասեղ, ո՞նց բռնի։ Համ էլ մի ուրիշ տեսակ մատներ էին դարբնանց Մինասի մատները։ Բայց այդ մատների մասին ընթերցողին գաղա-

(6 Շար.)

փար տալու համար, լաւ է նկարագրենք այդ մարդու տները:

Ամէն աշնան ու գարնան անձրեւներին այնպիսի չեխ էր լինում մեր գիւղի փողոցներում, որ կանայք չէին կարողանում գնալ աղբիւրը՝ ջրի: Ու բոլորն էլ սպասում էին, թէ երբ է Մինասը կուժերին աղբիւր տանելու, որ ճամբան բացուի: Իսկ ինչպէ՞ս էր Մինասը դէպի ջուրը ճամբայ բացում: Իր հսկայական տներով: Գիւղացիները չափազանցրած ասում էին.

— Մինասը վաթսուներեք ճոմէրի տրեխներ է հագնում...

— Մի գոմշու կաշուից Մինասի համար մի ջուխտ տրեխացու հազիւ դուրս գայ...

Այդպիսի տներ ունէր Մինասը: Ու մեր գիւղի կպչուն, ծնկահար ցեխի միջով որ նա գնում էր փնչոցով, կարծես մի – մի թիակ էին դնում ցեխին ու հուպ տալիս: Նրա վիթխարի տնատեղերով գիւղի հարսները ազատ կերպով գնում էին աղբիւրից ջուր բերելու...

Այդ տներին համապատասխան էլ մատներ ունէր Մինասը: Դէ՛, այդպիսի մատներով նա ո՞նց վերցնէր իր գտած ասեղը: Գետնին չոքած չարչարւում է, չարչարւում է՝ չի կարողանում վերցնել. միամիտ գիւղացին ուրիշ հնար էլ չի կարողանում մտածել: Բայց ո՞նց թողնի – գնայ. այն ժամանակ, մեր գիւղացին ընկած ասեղը, մեխը, լծկանի ոտքից պոկուած պայտը, թոկի կտորը անպայման պիտի վերցնէր:

Վերջապէս, հնարը գտնում է: Մի մեծ քար տնքտնքալով բերում է դնում ճանապարհի մէջտեղը՝ ասեղի վրայ, նշան անում: Երբ հասնում է տուն, ուրախ ասում է կնոջը.

— Կնիկ ջան, Դիլիջանի ճամբին քեզ համար մի ասեղ եմ գտել, չկարողացայ վերցնել, գնա՛ բեր:

— Ո՞նց գտնեմ էն մի թիզա երկաթի կտորը, այ սրտամեռ, վրան չունչ է անում կինը:

— Կը գտնե՛ս, վրէն մի ահագին գերեզմանաքար եմ դրել...

ՎԱԽՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ՏԱՍԸ «ՀՐԱՇՔՆԵՐ»Ը

★

Մասնագէտներու կարծիքով՝ յառաջիկայ հարիւր տարիներու ընթացքին, գիտութիւնը հետեւեալ տասը «հրաշքներ»ը պիտի իրագործէ.

— Մարդը ի վիճակի պիտի ըլլայ անձամբ ձչղելու իր մարմնին ձեւն ու ծաւալը:

— Պիտի «խօսի» ուղեղով եւ ոչ թէ լեզուով:

— Բնաւ պիտի չհիւանդանայ:

— Զանազան դեղահատներով պիտի հակակշռէ իր զգացումները:

— Պիտի կրնայ ընտրել իր զաւակներուն սեռը (մա՞նչ թէ աղջիկ):

— Արեւային ուժէն սննդեղէն պիտի պատրաստէ:

— Խմելիք ջուրը ծովէն պիտի առնէ:

— Իր ուտելիքը մեծ մասամբ թուղթէ եւ բաղադրեալ նիւթերէ պիտի ըլլան, բայց, սքանչելի համ պիտի ունենան:

— Հակառակ երկրագունտի բնակչութեան թիւին եօթը միլլիառի հասած ըլլալուն՝ անօթի մարդ պիտի չգտնուի:

— Եւ ամէնէն կարեւորը՝ շաբաթը միայն 4էն 8 ժամ պիտի աշխատի:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՄԱՅԱՔՈՎՍՔԻԻ ՄԱՍԻՆ

●

Մոսկուայի ուսանողներուն եւ Խ. Միութեան գրական շրջանակներուն «Բարձր գիրք»ը Դուլինցեւի գործերը չեն այլեւս, այլ՝ բանաստեղծ Մայաքովսքիի մասին գրուած գիրք մը որ վերջերս լոյս տեսաւ Խորհրդային Գիտութեանց Ակադեմիայի նախաձեռնութեամբ:

Արեւմտեան կարգ մը երկիրներու մէջ ալ հրատարակուեցաւ այդ գիրքը, որ ցարդ անտիպ մնացած փաստաթուղթեր կը պարունակէ:

Ուշագրաւ են բանաստեղծին գրած նամակները՝ Թրոցքիի:

Նոր փաստաթուղթերը ցոյց կուտան թէ կրքոտ (փաsիոնէ), մարդկային, խանդավառ եւ ինքնատիպ մարդ մըն էր: Բանաստեղծին անձնասպանութենէն 28 տարի յետոյ, այս գիրքը կուգայ ջրել իր մասին եղած առասպելները:

Կան նաեւ այլ ձեռագիրներ, որոնց վաւերականութիւնը կասկած չի վերցներ: Ապագայապաշտ գպրոցի մասին գրութիւն մը (1922), նկարչութեան մասին դասախօսութիւն մը՝ որ տեղի ունեցած է 1925ին: Ուշագրաւ տողեր կան երկրորդին մէջ.— «Վերջերս այցելեցի խորհրդային նկարչութեան ցուցահանդէս մը եւ պիտի ուզէի հարցում մը ընել ձեզի.— Ասիկա մշակո՞յթ կ'անուանէք:

«Ընկեր Պրոցքի «Կոմինտէրնի ժողով» նկարը դիտեցի, կը շարունակէ Մայաքովսքի, պժգանքով տեսայ թէ ինչպիսի անճաշակ եւ սարսափելի անդունդի մէջ կրնայ իյնալ համայնավար նկարիչ մը... Ոչ մէկ տարբերութիւն կրնամ գնել 1901ին Ռեփէնի կողմէ նկարուած «Ցարական Պետական Խորհուրդ»ը կազմող դէմքերուն եւ մեր Կոմինտերնի պարագլուխներու դիմանկարներուն միջեւ»:

Գրական մարզին մէջ, Մայաքովսքի հետեւեալ գաղափարը կ'արտայայտէ.— Համայնավար բանաստեղծներու եւ գրագէտներու նպատակը պէտք է ըլլայ ոչ թէ Թոլսթոյի եւ Պուշքինի գործերը կապկել, այլ՝ հիմնովին բարեշրջել գրականութիւնը»:

Այս գաղափարները ցոյց կուտան թէ Մայաքովսքի բոլորովին տարբեր մարդ էր, քան առասպելական, սարսափազդու այն դէմքը, ինչպէս ներկայացուած էր ցարդ: Մանաւանդ՝ երբ իր նամակներուն մէջ կը տեսնենք անտիպ կտոր մը «Կայսր»ը խորագրով.— «Դէմ կը քուէարկեմ, երբ ինծ հարց տրուի թէ մարդու մը կեանքը պէ՞տք է կրճատել: Ապրող մարդ մը, նոյնիսկ ամէնէն անրանն ու ամէնէն անպիտանը՝ աւելի օգտակար է քան մեռած մարդ մը: Մենք, որ պատմութեան ընթացքը փոխեցինք, ընդմիշտ քանդեցինք նախկին կարգերը, իբրեւ մարդ եւ համայնավար՝ մեր ձեռքերուն վրայ արիւն չենք կրնար ունենալ»:

Վերջապէս, այս գիրքը կը ժխտէ նաեւ ուրիշ սուտ մը: Ճիշդ չէ որ Լենին սիրած եւ պաշտպանած է Մայաքովսքին: 1921 Մայիս վեցին Լենինի կողմէ գրուած թուղթի մը մէջ կը կարդանք.— «Չէ՞ք ամչնար հրատարակելու Մայաքովսքիի գիրքը, «150 Միլիոն», այն ալ՝ 5000 օրինակով: Իմ կարծիքովը, տասի վրայ մէկ բանաստեղծութիւն չունի որ հրատարակութեան արժանի ըլլայ եւ այն ալ՝ 1500 օրինակով, ոչ աւելի»:

Այս գիտողութիւնները Լենին ըրած է Լունաչարսքիի՝ ժողովի մը ընթացքին:

Շատ չանցած, կը կարդանք նոյն գրքին մէջ, Լենին Մայաքովսքին կ'անուանէր «համայնավար խառնիճաղանճ»ի բանաստեղծը...:

×

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

Երգչուհի Լիտիա Կարին «Թրիփթիf» նուագահանդէսներու շարքին ներկայացաւ էքոլ Նորմալ տը Միւզիքի սրահին մէջ, յայտագրով մը՝ որ բաղկացած էր մեծամասնութեամբ գերմանական դասական կտորներով, մասնակցութեամբ բամբ – ջութակահար Սերժ Քոլոյի եւ դաշնակահար Մոնիք Մաթանյի:

Արտակարգ զգայնութեամբ եւ ջերմիկ արտայայտութեամբ մը, Լիտիա Կարին յաջողապար մեկնաբանեց Շումանի չորս լիտեր, քաղուած Կէօթէի Վիլհելմ Մայսթըրէն եւ 9 մեղեդիներ՝ Պրամսէն որոնք կ'արժէքաւորէին իր խառնուածքին զանազան երեսները, խառնուածք մը ճըկուն եւ հաղորդական, հաւատարիմ ու զգայուն երաժշտութեան եւ երկին իւրաքանչիւր արտայայտութեան:

Ժամանակակից երաժշտութեան տեսակէտով, այս երեկոյթը Փարիզեան հասարակութեան կը վերապահէր առաջին ունկնդրութեան մը հաճոյքը fանthաp մը թաւ ձայնի համար, ալթօ եւ դաշնակ, Մարսէլ Տըլանուայի Սուլամիթի վերջին երգով, լաւ գրուած երկ մը, տպաւորիչ լեզուով մը, որուն մէջ Լիտիա Կարին կը նոյնանար Աստուածաշունչի հերոսուհիին հետ, որքան իր դեբակատարութեամբը գլխաւոր անձնաւորութեան, նոյնքան եւ իր հաղուագիւտօրէն գրաւիչ Փիզիքով:

"ARTS"

ՄԻԱՅՆ ԹԷ ԴՈՒ

★

Իմ սիրածի անց ու դարձի ճանապարհին
Բացուած մի վարդ մրցել կ'ուզէր իմ վարդ խարին,
Բայց fաղեցի թփից նրան, խարիս տարայ,—
— Իբրեւ պատիժ թող թառամի կրծfիդ վրայ:
Սէր – հնձանում սրտիս նուռն էլ թեկուզ fամես՝
Միայն թէ դու, միայն թէ դու չքառամես:

ՑՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՄԵԾԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

★

× Լուդովիկոս ԺԴ. շատ բռնակալ մարդ մըն էր. օր մը կը խօսէր թագաւորի մը իր հպատակներուն վրայ ունեցած իշխանութեան մասին: Կիզ կոմսը, որ շատ համաձայն չէր, համարձակութիւնն ունեցաւ նկատել տալու թէ իշխանութիւնըն ալ իր սահմանները ունէր: Բայց թագաւորը որ չէր ուզեր այդ տեսակ բան մը ընդունիլ՝ բարկութեամբ ըսաւ.

— Եթէ ձեզի հրամայեմ ծով ցատկել՝ դուք առանց այլեւայլի գլխիվայր մէջը պէտք է նետուիք:

Կոմսը պատասխան տալու տեղ, վճռական քայլերով դէպի դուռ ուղղուեցաւ:

— Ո՞ւր կ'երթաք, գոչեց թագաւորը:

— Լողալ սորվելու, պատասխանեց կոմսը անայլայլ կերպով:

× Մետիչիէն կը խնդրէին մէկու մը օգնել՝ որ շատ գինով էր: Զինքը համոզելու համար յանձնարարողը կ'ըսէր.

— Գաւաթ մը գինիով ուզածնիդ կըրնաք ընել:

— Լաւ, բայց եթէ ուրիշ մը չիշ մը գինի տա՞յ, կը պատասխանէ Մետիչին:

× Փրեդերիկոս Բ. իր եղբօրը հետ Սլեզիայի վանքերէն մէկը այցելելէ յետոյ՝ կը հարցնէ վանահօր, թէ արդեօք շնորհք մը կ'ուզէ՞:

— Այո, Վեհափառ տէր, կը պատասխանէ վանահայրը: Կը խնդրեմ որ հրաման տաք ինծի որ տարին երկու նորընծայի կարենամ զգեստ տալ, թէեւ օրէնքը չի թոյլատրեր:

— Կուտամ, կ'ըսէ կայսրը, մանաւանդ թէ, այս անգամ նորընծաները ես ինքս պիտի ղրկեմ: Յետոյ իր եղբօրը դառնալով կը շարունակէ գերմաներէն, կարծելով թէ վանահայրը չի հասկնար. Երկու աւանակ պիտի ղրկեմ ասոնց:

Վանահայրը, որ ուսեալ մարդ էր եւ շատ լաւ հասկցաւ կայսրին ծաղրանքը, աւելցուց.

— Քանի որ ձեր Վեհափառութիւնը այսքան ազնիւ գտնուեցաւ, ուրիշ շնորհք մըն ալ կ'ուզէի խնդրել. այսինքն ձեր ղրկելիք երկու նորընծաներէն մէկուն՝ ձեր Վեհափառութեան անունը դնել, իսկ միւսին՝ ձեր վսեմափայլ եղբօր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (24)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

Անոր հեծկլտանքներու աղմուկէն, ծանրօրէն ոտքի ելաւ եւ իր շուրջը նայեցաւ գլուահար աչքով մը:

Նշմարեց պատին վրայ կախուած հագուստներ. պզտիկ տղու զգեստներ, արդէն շատ հին շրջանէ մը մնացած: Լաւ կը ճանչնար: Մայրը պահած էր զանոնք իր զաւակին խորը, մասունքներու պէս: Օր մը, զանոնք իրեն ցոյց տուած էր, ըսելով իրեն.

«Անոնք քու սիրած պզտիկ եղած, ըզգեստներն են»: Այն օրէն որ մայրը մեռած էր, զգեստները անյայտացած էին: Մնաց որ, այլեւս անոնց մասին չէր խորհեր ինք:

Պաղ սարսուռ մը անցաւ մարմնէն.

— Եկուր, ըսաւ Կէրթրուտ, որ չէր դադրած արտասուելէ:

Թողուցին գրասենեակը– Կէրթրուտ ուզեց անմիջապէս մեկնիլ Ջրաղացէն:

— Տեղը դիր նախ բանալին, ըսաւ Ժան:

Միասին իջան աստիճաններէն որոնք դէպի մեքենաները կը տանէին, եւ, երբ բանալին դարձնելով իր տեղը դրուեցաւ, անոնք դուրս, դէպի լայնարձակ օդը վազեցին, կարծէք կատաղիները հալածէին զիրենք:

ԺԴ.

Այդ առենէն ասդին իրենց յարաբերութիւններու մէջ չկար այլեւս երբեմնի անմեղ զուարթութիւնը:

Անոնք մեղսակիցներ դարձան:

Ի՞նչ ուրախութեամբ անոնք պիտի խոստովանէին Մառթէնի իրենց գործած յիմարութիւնը: Բայց միասին անոր ներկայանալ եւ ըսել. «Ներէ մեզի, մեղանչած ենք» կարելի չէր, ասիկա չափազանց թատերական պիտի ըլլար եւ երկուքէն այն, որ իր վրայ պիտի առնէր այս խոստովանութիւնը ընելու գործը, իր ընկերոջ վրայ չափազանց մեծ առաւելութիւն մը պիտի ունենար, երկուքն ալ հաւասարապէս մօտիկ էին Մառթէնի, եւ այն որ առաջին անգամ պիտի խզէր լռութիւնը, անհրաժեշտօրէն աւելի անկեղծ պիտի նկատուէր եւ նուազ յանցաւոր: Ասկէ զատ անոնք իրարու խոստացած էին բացարձակ գաղտնապահութիւն. եւ այնքան աւելի տրամադիր էին պահելու իրենց խոստումը, որքան կը վախնային խնդրին մօտենալէ. անոնք պիտի չհամարձակէին բացէ ի բաց խօսիլ անոր մասին, նոյնիսկ իրարու մէջ:

Այն առեն երթալով թաքնասէր եւ խորհրդաւոր դարձաւ. սեղանի վրայ արտասանուած ամէն խօսք, որքան ալ անմեղ ըլլար, անոնց համար մասնաւոր իմաստ մը ունէր. աւելի ծանր դեռ, ամէն ակնարկ որ կը փոխանակէին անոնց համար գաղտնի համաձայնութեան մը նշան էր:

Մառթէն ոչինչ կը տեսնէր այս բոլորէն. մէկ կամ երկու անգամ, նշմարեց որ «իր երկու տղաքները» շատ բան կորսնցուցած էին իրենց նախկին պարզութենէն, որ երգերը այլեւս իրենց հագագէն այնքան զուարթօրէն չէին ցայտեր: Ոչինչ ըսաւ. խորհեցաւ թէ վիճաբանած էին իրարու հետ, թերեւս, եւ թէ դեռ քէնով էին:

Յաջորդ շաբթուն օր մը, երբ Մառթէն իր գրասենեակը քաշուած էր, Կէրթրուտ գինուեցաւ քաջութեամբ եւ ըսաւ.

— Կը տեսնե՞ս Ժան, խենդութիւն է այսպէս չարչարուիլ:

— Մոռնանք այս անմիտ պատմութիւնը:

— Եթէ գործադրելը խօսելուն չափ դիւրին ըլլար, ըսաւ ան մելամաղձոտ երեւոյթ մը առնելով.

Կէրթրուտ զուարթ ծիծաղ մը արձակեց, Ժանն ալ խնդաց.

— Իրականին մէջ շատ դիւրին է.

Բայց համ կ'առնէին խորհրդաւորութենէն, չէին կրնար այլեւս մոռնալ իրենց վարժութիւնը: Ամենափոքր զուարճախօսութիւնն իսկ աւելի հրապոյր մը ունէր, որովհետեւ պէտք էր որ ամէն գնով Մառթէնը բան մը չգիտնար, եւ եթէ, պատահարար, անոնք իրարու կը մօտենցնէին գլուխները փսփսալով, սարսափով կը հեռանային իրարմէ ամենափոքր աղմուկէն, կարծէք ոճրային դաւադրութիւններ նիւթէին:

Դեռ բառ մը իսկ չէին ըսած, ակնարկ մը չէին փոխանակած, հազիւ մտածում մը կ'ունենային, որ կը վախնար ցորեկուան լոյսէն, բայց իրենց հոգին կորսնցուցած էր անմեղութեան իր ծաղիկը:

Եւ հասաւ Ս. Յովհաննէսի նախօրեակը:

Հովը կը փչէր հրաշունչ: Երկիրը գինովցածի պէս էր, կ'անհետէր ծաղիկներուն տակ եւ կը խմէր երկար ումպերով անոնց գլխապտոյտ տուող բուրմունքը:

Յասմիկի թուփերը եւ ձիւնաթուփերը կարծես ծածկուած էին ճերմակ փրփուրով մը, գարնանային վարդերը կը բանային իրենց բաժակները եւ թմբիներու կոկոնները կը սկսէին փթթիլ:

Կէրթրուտ պատշգամին մէջ նստած, ասեղնագործութիւնը ծունկերուն վրայ ձգած էր եւ երազանքի անձնատուր եղած:

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Միհրան Կարապետեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին Աշոտ Նշանեանի կսկծալի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ, մատաղցու երկու ոչխարները նուիրատուներուն, ինչպէս նաեւ փարիզաբնակ Պ. Ս. Մարգարեանի, իր նուիրած 300 փոկեղներուն համար :

×

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեց. Թաղ. Խորհուրդս, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նը–պաստ Եկեղեց. պայծառութեան համար : Այրի Տիկին Վարդանոյշ Կարապետեանի տխուր մահուան առթիւ :

Պ. Պ. Սեդրակ Իսկէնտէրեանէ հազար ֆրանք, Ներսէս Պէկեանէ երկու հազար (Փարիզ), Համբարձում Նուրեանէ հազար : Թաղականութիւնս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի պարագաներուն :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ

Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ՕՐԸ

Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին մէջ, Կիրակի 5 Յուլիս, կէսօրէ յետոյ ժամը 15·30էն 22 :

Գեղարուեստական ընտրուած եւ ճոխ բաժինի մը հետ համընթաց, տեղի պիտի ունենան՝ հայերէն արտասանութեան մըրցումներ, որոնք երկու դասակարգի բաժնուած են :

Ա. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 10էն 14 տարեկան երկսեռ դեռահասներու :

Բ. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 15էն 18 տարեկան երկսեռ պատանիներու :

Այս հանդիսաւորութեան ընթացքին պիտի ընտրուին փարիզեան շրջանի 1959 տարուան լաւագոյն արտասանողները հինգ քննիչ դատաւորներու որոշմամբ :

Իւրաքանչիւր դասակարգի առաջին հանդիսացողը «լաւագոյն արտասանողի» տիտղոսէն զատ, պիտի ստանայ նաեւ արժէքաւոր պարգեւ մը :

Միութիւնս կը խնդրէ բոլոր Թաղային վարժարաններու տեսուչներէն ինչպէս նաեւ ծնողքներէ, այժմէն իսկ դիմել՝

Տիկին Զ. Փէշտիմալճեանի՝

165, RUE DE JAVEL, PARIS 15, TEL. BLO. 19-60

Թեկնածուներու արձանագրութեան համար :

Մուտքը ազատ է :

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

եւ մասնակցութեամբ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ վարչութեան

Գինեձօն ի պատիւ բանաստեղծ

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Իր երկու վերջին քերթողական հատորներուն՝ «Բագիններուս կրակին դէմ» եւ «Կարմիր Աւետարան» հրատարակութեան առիթով :

Այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին Քաւէ սրճարանի վերնայարկը :

Կը նախագահէ՝ Պ. Յ. ՏԷՐ – ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Կը խօսին՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Կ. ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է գրաւոր դիմեն վարչութեան : Փոխելի թուականէն գոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը :

Այս պայմանները չլրացնող դիմումներուն գոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըստեղծել :

Մեր հատադնորդ ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 Ֆր. :

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաւատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը :

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԴՊՐՈՑ. ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են : Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնութեան :

Դպրոցասէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաշտօնական ծրագրին, աշակերտուհիները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալորէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով :

Դիմել՝ 1 Պուլվ– տիւ Նոր, Լը Րէնսի :

Հեռաձայն՝ Լը Րէնսի 172 :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳ

Կիրակի, Յունիս 28, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 15·30ին :

ՆԱՅԻՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավար

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆ

ԾԱԽՈՒ Է (ՊԱՏԵՐՈՎ)

Փարիզի բանուկ փողոցի մը մէջ, յարկաբաժին մը՝

Métro : Bonne Nouvelle

Առաջին յարկ, չորս մեծ սենեակ, ամէն յարմարութիւններով (թու. ֆոնփոն), կեդրոնական ջերմութիւն, հեռաձայն :

Մանրամասնութեան համար հեռաձայնել՝

PRO. 44-74

Տունը գնուած օրը տրամադրելի է :

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

Մօտիկ արուարձանի մը մէջ, վեց սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, ջերմութիւն, չորրորդ յարկ, առանց վերելակի : Կարելի է երկու յարկաբաժինի վերածել : Մանրամասնութեանց համար անձամբ դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

ժամը 16ին :

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր :

26, RUE TROYON, SEVRES

TEL. OBS 18-28

Վարժարանի մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ Ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալորէայի առաջին մասը :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Դպրոցասէրի խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ :

28 Յունիս, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 3 – 10, վարժարանին օդասուն պարտէզին մէջ,

1, BLD. DU NORD, LE RAINCY

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Երգ, պար, մարզանք եւ հաճելի անակնկալներ :

Պիւֆէ մատչելի գիներով,— շիշ քէպապ :

Մուտքի գին 250 Ֆրանք :

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
(ԿՐԸՆՈՊԼԸ)

Մրցանակաբաշխութեան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 28ի կիրակին : Անձրեւի պարագային, Յուլիս 5ի կիրակին :

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆԻՍ

MARDI 23 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8425 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4326

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԶԻՆԱԴՈՒԼ

Ամբողջ վեց շաբաթ ալեկոծութեան էին բռնուած Լեմանի խաղաղ ջուրերը :

Փոխն ի փոխ մակընթացութեան եւ տեղատուութեան տեսարաններ յաջորդեցին իրարու, յոյսի եւ հիասթափութեան ալիքներ բարձրացնելով խաղաղութեան ծարաւի մարդոց հոգիներուն մէջ:

Չորս նաւապետներ չկրցան ալեկոծեալ նաւը հասցնել խաղաղութեան նաւահանգիստը :

Այժմ դադար տրուած է : Միջնարար :

Աւելի ճիշդը՝ զինադուլ յայտարարուած է ժամանակաւոր կերպով :

Երեք շաբաթ վերջ արեւելք – արեւմուտք ճակատամարտը պիտի վերսկսի , երբ կողմերը քիչ մը շունչ առնեն եւ նոր զէնք ու ռազմանիւթ ճարեն :

Յունիս 20ին երբ զինադադար կնքուեցաւ, ռազմաճակատը կը մնար այն կէտին վրայ, ուր որ էր Մայիս 11ին: Ոչ մէկ քայլ առնուած էր առաջ կամ ետ: Զօրսերը տեղքայլ էին ըրած ամբողջ քառասուն օր :

Ձախողութի՞ւն թէ պարզապէս սնանկութիւն :

Ինչ մեկնութիւն ալ տրուի այս բացասական արդիւնքին, անգամ մը եւս հաստատուեցաւ այն պարզ ճշմարտութիւնը՝ թէ հակամարտ երկու ճակատները իրարու լեզու չեն հասկնար: Թէ՝ համակեցութիւնը ազատ աշխարհի եւ «ընկերվարական» իրաւակարգին ենթակայ երկիրներուն միջեւ անկարելի է :

Կրեմլին կը յուսար շահագործել արեւմտեան երեք դաշնակիցներու փոքրիկ տարակարծութիւնները՝ իր կամքը պարտադրելու համար անոնց :

Փորձը ցոյց տուաւ թէ արեւմուտքը միացեալ ճակատ մը կը կազմէ եւ վճռած է ո՛չ մէկ զիջում կատարել: Ո՛չ մէկ նշանախեց փոխել իր ծրագրէն: Ո՛չ մէկ գնով տեղի տալ սպառնալիքներու առջեւ :

Այս կացութեան հանդէպ , Խրուշչեւ աստիճանաբար մեղմացուց իր պահանջները: Վերջնական խզումէ խուսափելու եւ ժամանակ շահելու համար ստիպուեցաւ տեղի տալ :

Նոյեմբեր 27ի իր ծանուցագրով վեց ամիս պայմանաժամ կուտար դաշնակիցներուն՝ հեռանալու արեւմտեան Պերլինէն, սպառնալով իր կողմէ անջատ հաշտութիւն կնքել արեւելեան Գերմանիոյ հետ: Ու կը պահանջէր որ դաշնակիցները ճանչնան այս վերջինը :

Ազատ աշխարհի անտեղիտալի կեցուածքին առջեւ՝ Մայիս 27ի պայմանաժամին լրանալէն առաջ Կրեմլինի մենատէրը պարտաւորուեցաւ յայտարարել թէ իր ծանուցագիրը «վերջնագիր» մը չէր :

Ու արեւելեան սակարկութեան մեթոտին հետեւելով վեց ամիսը բարձրացուց մէկ տարուան, ու վերջին վայրկեանին՝ մէկուկէս տարուան ...

Երկուստեք փոխանակուած ծանուցագիրները ո՛չ մէկ կերպով փոխեցին կացութիւնը :

Ժընեւի ժողովը ի վերջոյ յանգեցաւ անելի:

Երեք շաբթուան զինադուլը բաւական պիտի ըլլա՞յ ելքի ճամբայ մը գտնելու համար :

Անցեալի փորձը լաւատեսութեան ո՛չ մէկ յոյս կը ներշնչէ դժբախտաբար :

Չորս արտաքին նախարարներու ձախողութիւնը առիթ ընծայեց Խրուշչեւի կրկին հրապարակ դնելու «գերագոյն ժողով»ը, որուն պիտի մասնակցին Նախագահ Այզընհաուըր, Զօրավար Տը Կօլ, Մաքմիլըն եւ Խրուշչեւ՝ ինքը:

Հոն՝ ուր ձախողեցան նախարարները , կը կարծէ թէ պիտի յաջողին Նախագահները:

Զո՛ւր յոյսեր :

Նախարարները ճամբայ պիտի հարթէին «գերագոյն»ին համար, որ պարզապէս պիտի գար նուիրագործելու տրուած որոշումները:

Միջնարարի ընթացքին դիւանագիտական սովորական մեքենան շարժման մէջ պիտի դրուի, համաձայնութեան նուազագոյն եզր մը գտնելու համար :

Պիտի կրնա՞ն դուրս գալ անելէն :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ԵՏՔ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ՝ ՅՈՒԼԻՍ 13էն ԱՌԱՋ

Հէրթըր, Կրոմիքօ, Սելվին Լոյտ եւ Քուվ Տը Միւրվիլ վերադարձան իրենց երկիրները: Իրարմէ բաժնուելէ առաջ, շաբաթ առաւօտ կարճատեւ հանդիպում մը ունեցան որ տեւեց տասը վայրկեան: 58 բառերէ բաղկացած զեկոյցի մը մէջ « նոր բանակցութիւնները անհրաժեշտ » կը նկատուին նախարարներու կողմէ :

Այսօր, երբ չորս նախարարները իրենց տեղեկագիրները կը ներկայացնեն Փարիզի, Լոնտոնի, Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի մէջ, քաղաքական շրջանակները աւելի քան մէկ ամսուան բանակցութեանց հաշուեկշիռը կ'ընեն :

Առաջին առիթով ուշագրաւ է որ Արեւմտեանները մէկ ճակատ կազմած են: Հակառակ որ Անգլիա կարգ մը կէտերու մէջ համաձայն չէ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի հետ՝ սակայն հակահամայնավար ճակատի միասնականութիւնը պահելու մտահոգութեամբ Սելվին Լոյտ ամէն անգամ համակարծիք գտնուեցաւ իր երկու պաշտօնակիցներուն հետ, երբ պաշտօնական յայտարարութեան մը խմբագրութիւնը խնդրոյ առարկայ էր :

Միւս կողմէ, եթէ Պերլինի հարցին համար լուծում մը չգտնուեցաւ, պէտք է ըսել թէ նոր տագնապի մը վտանգը մեղմացաւ, որովհետեւ, Բ. Աշխարհամարտէն ի վեր առաջին անգամն ըլլալով Արտաքին Նախարարներու ժողով մը համեմատաբար լաւ մթնոլորտի մը մէջ տեղի ունեցաւ: Կրոմիքօն Տըլըսի յուղարկաւորութեան դրկելու Մոսկուայի որոշումը մեծապէս նպաստեց կացութեան բարելաւման :

ՀԵՐԹԸՐԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Միջազգային մամուլը գրեթէ միաձայնութեամբ կը շեշտէ Հէրթըրի ճկուն քաղաքականութիւնը

Արդարեւ, առաջին անգամն ըլլալով ան կը մասնակցէր կարեւոր ժողովի մը՝ իբրեւ ամերիկեան պատուիրակութեան ղեկավար : Հէրթըր կարեւոր առաջադրութիւններ ըրաւ Արեւմուտքի անունով եւ միշտ գնահատուեցաւ: Ինք ներկայացուց Արեւմուտքի հաշտութեան ծրագիրը եւ Պերլինի մասին եօթը կէտերէ բաղկացած առաջարկը : Ինք էր որ վճռական շեշտով մը խօսեցաւ Արեւելեան Գերմանիոյ լրտեսական ցանցերուն եւ քարոզչական խմբակներուն դէմ :

Երբ Կրոմիքօ իր ծրագիրը ներկայացուց՝ ժողովին ձախողութիւնը անմիջական կը նկատուէր: Հէրթըր առանձին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան Արտաքին նախարարին հետ, որմէ ետք այս վերջինը յայտարարեց թէ իր ծրագիրը վերջնագիրի բնոյթ չէր կրեր:

Ուաշինկթըն հասնելով, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը ուղղակի Սպիտակ Տուն առաջնորդուեցաւ: Օդակայանին մէջ յայտարարեց թէ «Ժընեւի ժողովը յստակօրէն ցոյց տուաւ Արեւմտեան Պերլինը Արեւելեան Գերմանիոյ սահմաններուն մէջ առնելու եւ Գերմանիան բաժնուած պահելու խորհրդային ծրագիրը »: Արտաքին նախարարը աւելցուց թէ երբ Յուլիս 13ին բանակցութիւնները վերսկսին, Արեւմուտքը, ինչպէս միշտ, պատրաստ պիտի ըլլայ բարեկամեցողութեամբ խորհրդակցելու, բայց պիտի ըլլայ նաեւ նոյնքան վճռական՝ Արեւմտեան Պերլինի ազատութիւնը պահպանելու համար :

Այս բոլորէն յետոյ, Ամերիկայի Արտաքին նոր նախարարը Տըլըսի «արժանաւոր յաջորդը» նկատուեցաւ արեւմտեան գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ :

Մոսկուայի մէջ կը մտածեն թէ ժողովին յետաձգումը ծանրակշիռ երեւոյթ չունի: Համաձայնութիւն մը գոյացնելու յոյսերը ի զօրու են դեռ :

Ժընեւի խորհրդային պատուիրակութեան բանբերը, Իարլամով, յայտարարեց թէ յետաձգումը «ժողովին ձախողութիւնը չի նշանակեր. Նախարարները տակաւին կրնան դրական արդիւնքներու հասնիլ »:

Մոսկուայի թերթերուն տուած բացատրութիւններն ալ նոյն իմաստն ունին :

Իզվեստիա կը գրէ .— Երեք շաբաթէն բանակցութիւնները կը վերսկսին : Արեւմուտքի եւ Խ. Միութեան միջեւ տեսակէտներու մերձեցում մը եղաւ Ժընեւի ժողովին ընթացքին եւ պարզ է այլեւս թէ ներկա՛յիս համաձայնութեան խարիսխ մը կայ »:

Ժընեւէն մեկնելէ առաջ Կրոմիքօ յայտարարած էր արդէն թէ լաւատես է եւ ժողովը պարզապէս ընդհատուած էր, մինչեւ Յուլիս 13:

Այսուհանդերձ, Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ Փարիզ վերադարձին յայտարարեց թէ վեց շաբթուան ընթացքին Ռուսերը միշտ նոյն դիրքի վրայ մնացած էին գերմանական հարցին շուրջ եւ անկարելի էր համաձայնութիւն մը գոյացնել. ժողովին գլխաւոր արդիւնքը այն է, աւելցուց նախարարը, որ դիրքերը աւելի յստակ են :

Մինչ այս մինչ այն, հակառակ երեւոյթին՝ Արեւմտեաններու միջեւ տարակարծութիւնները չեն հարթուած: Կը կարծուի թէ մինչեւ Յուլիս 13 Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի Մեծերու ժողով մը պիտի գումարուի : Նման հանդիպում մը անհրաժեշտ կը նկատէ նաեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետ Ատընաուըր, յայտարարելով որ այդ տարակարծութիւններէն կ'օգտուի Խրուշչեւ :

Արեւմտեաններու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները գլխաւոր երկու հարցերու շուրջ են .

1.— Ֆրանսա կը պահանջէ որ Ատլանտեան Ուխտին մէջ պատասխանատուութիւնները հաւասարութեամբ բաժնուին երեք մեծ դաշնակիցներու միջեւ :

2.— Անգլիա կը փափաքի որ Չորս Մեծերու ժողովը տեղի ունենայ՝ նոյնիսկ Ժընեւի ժողովին ձախողութեան պարագային:

Հիմնական այս երկու հարցերը առատ նիւթ կը հայթայթեն խորհրդային կառավարութեան : Իսկ Ժընեւի բանակցութեանց ընդհատումը լաւագոյն առիթը կը նկատուի՝ որ Այզընհաուըր, Տը Կօլ, Մաքմիլըն եւ, թերեւս, Ատընաուըր հանդիպում մը ունենան:

Այս պարագային, դժուար թէ Զօր. Տը Կօլ կարենայ Ուաշինկթըն երթալ, նկատելով որ կը պատրաստուի Իտալիա (Յունիս 23 – 28) եւ Մատակասկար (Յուլիս 2 – 11) այցելել: Բայց մամուլի իր վերջին ասուլիսի ընթացքին, Նախագահ Այզընհաուըր ըսաւ թէ հաւանաբար ինք երթայ Եւրոպա եւ այցելէ Փարիզ :

Այնպէս որ, եթէ՛ որոշուի արեւմտեան Մեծերու ժողով մը գումարել, յարմարագոյն հաւաքավայրը կը նկատուի՝ Փարիզ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ընկերային տագնապը օրէ օր կը ծանրանայ: Ծովայիններու գործադուլը կը տեւէ 14 օրէ ի վեր եւ աշխատանքի ուրիշ մարզերու մէջ ալ գործադուլը կը սկսի: Բոլոր աշխատաւորներու պահանջը նոյնն է՝ աշխատավարձքի յաւելում :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ տպարանի 200.000 գրաշարները դադրեցուցած են աշխատանքը, գաւառի 1100 թերթերը ստիպուեցան դադրեցնել իրենց հրատարակութիւնը :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պատուիրակութիւնը որ Խ. Միութիւն այցելութեան գացած էր, Պերլին վերադարձաւ: Վարչապետ Կրոթվոլ յայտարարեց .— «Խ. Միութիւն մեր ճամբորդութիւնը փառաւոր ապացոյցը տուաւ մեր երկու ժողովուրդներու խաղաղութեան եւ բարեկամութեան յարաբերութիւններուն»: Կրոթվոլ անդրադարձաւ նաեւ Խրուշչեւի այն յայտարարութեան որուն համաձայն եթէ Ժընեւի ժողովը ձախողի, Խ. Միութիւնը հաշտութեան առանձին դաշնագիր պիտի ստորագրէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ եւ ըսաւ.— « Թոյլ պիտի չտանք որ Ատընաուըր մեզի սարսափի ենթարկէ իր մեքենայութիւններով » :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչապետը Վարշաւա պիտի երթայ Յուլիս 12ին, պաշտօնական այցելութեան: Խրուշչեւ ներկայ պիտի ըլլայ լեհական ազգային տօնի տարեդարձի հանդիսութեանց Յուլիս 22ին:

ՏԱԼԱՅԻ – ԼԱՄԱՆ մամուլը ընդունելով յայտարարեց թէ 65.000 Թիպէթցիներ սպաննուած են Չինացիներուն կողմէ 1956էն ի վեր: Ըսաւ նաեւ որ հինգ միլիոն Չինացիներ հաստատուած են. Թիպէթի արեւմտեան եւ հիւսիս – արեւելեան շրջանները: Տալայի – Լաման Լասա պիտի չվերադառնայ մինչեւ որ իրեն չվերադարձուին 1950էն առաջ իր ունեցած իրաւասութիւնները:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը, կիրակի օր, անդրադառնալով Ժընեւի ժողովի յետաձգման յայտարարեց թէ Ատընաուըրի յաղթանակն է: Մոսկուայի ձայնասփիւռը աւելի լաւատես էր Շաբաթ իրիկուն երբ կ'ըսէր .— «Արեւմտեան Պետութեանց եւ Խ. Միութեան տեսակէտները իրարու մօտեցած են շատ մը հարցերու շուրջ, եւ այս՝ քաջալերական է »:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՕԼ ճամբորդութիւն մը պիտի կատարէ՝ Իտալիա Յունիս 23էն 28 : Հանրապետութեան Նախագահը պիտի այցելէ՝ Միլանօ, Մաճէնթայի եւ Սօլֆերինոյի ռազմադաշտերը, ապա Հռոմ ուր պիտի ընդունուի Նախագահ Կրոնքիի եւ Պապին կողմէ :

ԱՆՊՈՒԱԶԻ մէջ, վարչապետ Տըպրէ կեդրոնական Նամակատունի բացման առթիւ ճառ մը խօսելով ըսաւ .— «Երէկ քաղաքական անձնաւորութիւն մը անցեալ շաբթուան գործադուլներու համար պետութեան պարտադիր աշխատանքի որոշումին ակնարկելով կ'ըսէր թէ երկիրը ֆաշական վարչաձեւի ենթակայ է: Պաշտօնապէս կը յայտարարեմ թէ այդ մեկնութիւնը իրականութեան չի համապատասխաներ: Աւելի ճիշդ է ըսել որ ֆաշիզմը կը ծնի հոն ուր ժողովրդավարութիւնը անիշխանութեան կ'ենթարկուի» :

ՀԵՐՊԸՐԹ ՄՈՌԻՍԸՆ, Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան երէց պարագլուխներէն, յայտարարեց թէ կը քաշուի քաղաքական ասպարէզէն :

ԵԹՈՎՊԻՈՅ կայսրը Հայլէ Սէլասիէ պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Ա. Միացեալ Հանրապետութեան, Չորեքշաբթի օր կը հասնի Գահիրէ :

ՋԻՌՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՏՕՆԻՆ որ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ Կիրակի օր , Խ. Միութիւնը շահեցաւ Ազգերու Բաժակը: Եւրոպայի ախոյենութիւնը շահեցաւ Իտալացի՝ Փիէրօ տ'Ինցէօ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԳՈՅԱՊԱՅՔԱՐԸ

Աւելի քան երեք հազար տարիներու անցեալ մը իր ետին, հայ ժողովուրդը կը շարունակէ ապրիլ, հակառակ ամէն կարգի խոչընդոտներու, անհնարին տառապանքներու, զրկանքներու եւ անհաշիւ թշնամիներու, որոնք արշաւած են իր հայրենիքը, աւերի ու մոխիրի վերածած զայն, շատ անգամ ջարդերով ու տարագրութիւններով կոտորակելով անոր թիւը :

Իրեն ժամանակակից շատ մը ժողովուրդներ, աւելի զօրաւոր. պետական կազմակերպութեամբ, աւելի նպաստաւոր պայմաններով շրջապատուած, թըւապէս աւելի գերակայ քան ինքը, այսօր անհետ հեռացած են պատմութեան թատերաբեմէն, բայց Հայը կը շարունակէ պահել ու պահպանել իր գոյութիւնը :

Ոչ միայն ֆիզիքապէս կ'ապրի ան, այլ ստեղծագործ է ու կը շարունակէ ստեղծագործել, մտաւոր, բարոյական, մշակութային արժէքներ, հարստացնելով համաշխարհային մշակոյթի թանգարանը եւ գրաւելով հոն պատուաբեր տեղ մը, ի շարս այլ ժողովուրդներու :

Ի՞նչ աղէտներ չէ տեսած հայ ժողովուրդը, իր հայրենիքին մէջ ու անկէ դուրս : Ինչքան բռնապետներ չեն արշաւած իր բնագաւառը եւ հուրի ու սուրի մատնած զայն :

Թերթեցէք Հայոց հին ու նոր պատմութիւնը եւ պիտի գաք այն եզրակացութեան թէ, այդքան անիրաւութեանց, թշնամանքի, ատելութեան, ջարդի ու կողոպուտի մթնոլորտի մը մէջ, ուր ապրած է Հայութիւնը, այսօր անոր գոյութիւնը համազօր է ճշմարիտ հրաշքի մը :

Ան ճանչցաւ իր կեանքի ընթացքին պատմութեան մեծագոյն բռնապետութիւնները, պարսիկ, մոնկոլ, թուրք, արաբ, ռուս, իրենց Ցազկերտներով, Շահ Աբասներով, Ճէնկիզ Խաներով, Լէնկթիմուրներով, Ալփասլաններով, Սուլթան Համիտներով, Թալէաթներով ու նաեւ Սթալիններով ... :

Ճանչցաւ եւ տառապանքի բաժակը ցըմպուր քամեց :

Եղաւ, որ կարճ կամ երկար ժամանակի մը համար, կորսնցուց իր պետականութիւնը, հայրենիքը, անկախ կեանքը, կրելով թշնամիին անարգ լուծը՝ չտեսնուած համբերատարութեամբ եւ տոկունութեամբ :

Այդ պայմաններուն մէջ կորսնցուց այն բոլորը՝ որոնք նիւթական էին, հող, հայրենիք, բերդ ու ամրութիւն, բայց աննուաճ մնաց իր հոգիին մէջ ազատ եւ անկախ կեանքի իղձը : Նիւթը պարտուեցաւ, բայց ոգին մնաց անպարտելի, որով կրցաւ շատ անգամ իր պարտութիւնները վերածել յաղթանակի :

Այս ոգիին շնորհիւ էր որ, ընդմիջաբար իրարու յաջորդեցին Հայկազանց, Արշակունեաց, Բագրատունեաց Հարստութիւնները ու երբ կը կարծուէր թէ Անիի կործանումէն յետոյ վերջակէտ դըրուած է հայ ժողովուրդի անկախ պետական կեանքին, այդ անկախութեան անմեռ ոգին, նոր փայլով, ճառագայթեց Տաւրոս լեռներուն վրայ, յանձին Կիլիկեան Հարստութեան, որ ամբողջ երեք հարիւր տարի անընդհատ, ապրեցաւ, պետական, զինուորական ու մշակութային առաջինութիւններով ու փայլով :

Օր մը, ան ալ ինկաւ, թշնամի գերազանց ուժերու արշաւանքներուն առջեւ :

Ամբողջ հինգ դար, Հայութիւնը կրեց թուրք բռնապետութեան անուրը, բայց անկախութեան ոգին մնաց կենդանի հայ սրտերուն մէջ, յաղթական օր մը, 1918 Մայիս 28ին, կրկին երեւալու համար, այս անգամ իր հնօրեայ բնագաւառին՝ Արարատեան դաշտին մէջ :

Նոր աղէտներ իրարու յաջորդեցին, եւ այսօր, Հայութիւնը իր անկախութեան, իր գոյապայքարի ճամբուն վրայ, հասած է հանգրուանի մը՝ որ կարեւոր չափով մը հնարաւորութիւն կուտայ լաւատեսութեամբ նայելու իր ապագային :

Ունինք փոքրիկ, կիսանկախ Հայրենիք մը, որ հակառակ ամէն բանի, կը հանդիսանայ այն դիրքը՝ զոր ամրացնելով նիւթապէս եւ բարոյապէս, կրնայ օր մը մեկնակէտը ըլլալ մեր ազատագրական պայքարին, զայն իր յաղթական վախճանին հասցնելու համար :

Պայքարը զոր կը մղեն հայ ժողովուրդի ազատատենչ բազմութիւնները, դըժբախտաբար արտաքին ճակատէն զատ, ունի նաեւ իր ներքին ճակատը :

Կայ տարր մը մեր մէջ, որ ինչպէս անցեալին, այսօր ալ սարկական հոգեբանութեամբ մը, կը խորշի ճշմարտութենէն եւ իմաստութիւն կը նկատէ սեւին ճերմակ, ճերմակին՝ սեւ ըսելը :

Այս տարուկի հոգեբանութիւնը զգեցած է քաղաքական իմաստութեան զգեստաւորում եւ կը ջանայ մոլորեցնել հայ հանրային կարծիքը, «երկփեղկում» ստեղծել — ինչպէս կը սիրեն որակել վերջերս — հայ կեանքին մէջ, մթագնել հայ մարդուն գիտակցութիւնը, պղտորել անոր սիրտը, այլանդակ սուտերով ու յերիւրանքներով :

Ներքին այս ախտաւոր երեւոյթները, որոնք հետեւանք են շատ անգամ անձնական շահու, փառասիրութեան, համակրանքի ու հակակրանքի, թայֆայական նկատումներու, կը դժուարացնեն հայ ժողովուրդի քաղաքական, ազատագրական պայքարը եւ ջուր կը լեցնեն Հայութեան եւ անոր Դատին թշնամի ուժերու ջաղացքին :

Հայ Դատի յաղթանակին ու հայ ժողովուրդի երջանիկ ապագային համար աշխատող բոլոր մարդոց համար, այս ամէնը սակայն խթան մը պէտք է ըլլան, աւելի նուիրումով, աւելի անձնազոհութեամբ, աւելի իմաստութեամբ շարունակելու համար իրենց գործը :

Կորսնցուցած ենք շատ բան : Բաժան բաժան եղած է մեր Հայրենիքը եւ անոր պատմական թշնամիները, առաջին հերթին Թուրքը, այսօր ալ կը պահեն իրենց հայակեր ախորժակները :

Հաւաքական վտանգին դէմ, անհրաժեշտ է պայքարիլ հաւաքական, միասնական ուժերով, արտաքին թէ ներքին ճակատի վրայ :

Ուրիշ վտանգ մըն է Սփիւռքի համար մասնաւորապէս, ապազգայնացումը, որ ամէն բանէ առաջ կը սպառնայ ոչ թէ մեր ֆիզիքականին, այլ՝ ոգիին իսկ, որուն շնորհիւ միայն յարատեւած է մեր գոյութիւնը :

Հայութիւնը իր երեք հազար տարուան գոյութեան ընթացքին, ապրեցաւ ու կը շարունակէ ապրիլ իր ցեղային ոգիին պահպանումով :

Թշնամիին հարուածը կրցաւ խորտակել շատ բան, բայց անխոցելի եւ անսասան մնաց հայ հոգին :

Ան, ինչպէս երէկ, այսօր ալ կը հանդիսանայ մեր գոյութեան նախապայմանը. պահենք զայն՝ եթէ կ'ուզենք պահել մեր գոյութիւնը եւ ապահովել՝ մեր ազգային իտէալներուն յաղթանակը :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ԷՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԷՆ

(ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ ԳՐԵԹԷ ԻՐԱԿԱՆ)

Սկսած էին ցուրտերը : Քաղաքը շրջապատող Տաւրոս լեռնաշղթային ձիւնազգած լեռները մինչեւ քղանցքները ձիւնով շղարշուած, հարսերու նման կը շուրջպարէին անոր շուրջը՝ սուրացող բուքերուն կշռոյթին գերի :

Ցուրտին ու հովին խելագար ալիքները, ոռնոցներով կը սահմռկեցնէին ամէնէն հաստատուն ու պատսպարուած բնակարաններն անգամ : Օրէ օր, փողոցները կը մերկանային իրենց աշնանանային հրապոյրէն : Թօշնած տերեւներու հոյլերը, բուքերու հոսանքէն քշուած կը բարձրանային վեր, երբեմն սեւաթոյր ագռաւներու տարմերուն մէջ կորսուելու համար ... :

Հակառակ այս ամէնուն, արշալոյսն իսկ, սահմռկած կը սպասէր Աղաւնիին աչաբեկիչ աղաղակին, ազատօրէն բացուելու համար քաղաքին չորս ծագերուն վրայ :

Կիսաբաց դուռներուն բացուածքէն, դրացիները զգուշութեամբ կը նայէին դէպի Ուստա Սարգիսի պատշգամը : Արթուն պահակի պէս Աղաւնին հոն էր, միշտ յարձակումի պատրաստ, մօտեցող անցորդները շուարումի մատնելու :

Առուն՝ իր սառնաշունչ խոխոջը երգելէն, կ'ընթանար կամուրջներուն տակէն, փողոցներու կենդանութիւնը գէթ եռուն պահելու :

Ձմնախառն անձրեւի եղանակը՝ տակաւ կը մթագնէր լեռներու գագաթներն իսկ, կոյտ կոյտ ամպերու անշարժ քողերուն տակ : Դեկտեմբերի ցուրտերը սկսած էին բուքախառն արշաւանքները, ոռնալով՝ ծխնելոյզներէն, դուռներու ու պատուհաններու բացուածքներէն, ներս խուժելու յանկարծական փորձերով ... :

Ձմեռուան սարսուռը կը սողէր օձերու նման զալարուն ամէն կողմէն :

Այսպիսի օր մը, արշալոյսը բացուեցաւ, առանց Աղաւնիին լեղապատառ ու կսկծալից աղաղակին :

Ցանկարծական այս առաջին դադարը, որուտումի նման տարածուեցաւ քաղաքին մինչեւ հեռաւոր անկիւնները : Կ'ըսէին թէ՝ Աղաւնին հիւանդացած է :

Ճիշդ էր տարաձայնութիւնը ... :

Դրացիները կը փութային, բժիշկը կու գար, վրդովիչ ատաղձաններու հասած տաքութեան մէջ տապլտկող խեղճ աղջըկան փրկութիւն մը, բարւոքում մը բերելու նուիրումով, առանց սակայն դէպի բարելաւում՝ որեւէ շօշափելի նշան մը տեսնելու :

Թմբիրի մէջ էր ան ու ոչ մէկ շարժում : Բարձին վրայ քրտինքի կայլակներ ճակատէն վար կ'իյնային, թելը փրթած մանեակի մը մարգարիտի հատիկներուն պէս :

Ցաջորդ գիշերը, աչքերը կիսաբաց, անուժ շարժումներով կը փորձէր միւս կողմը դառնալ : Հազիւ լսելի փսփսուքի մէջ, կիսաւարտ բառեր կը փախչէին իր դրեթէ անշարժ շրթներէն :

Միտքը ալեկոծուած, Ուստա Սարգիս կը յաջողէր երկու բառեր ամբողջացնել, մրմռալով,

— Պարգե՛ւ ... կօշնակը ... :

Պարզ էր եզրակացնել : Իբրեւ յանցաւոր՝ բոունցը գլխին կ'իջեցնէր ժամանակին տեղեակ չըլլալուն համար : Կը ճանչնար հիմա երիտասարդը : Կը յիշէր անոր մանուածապատ քալելու սովորութիւնը դէպի եկեղեցին՝ երբ ինք, այդ պահերուն կը շտապէր աշխատանքին :

Շանթահարուածի պէս սիրտը կը բզըկտուէր ցաւի ճիրաններուն տակ : Գլուխը ափերուն մէջ բռնած կը խորհէր երկար երկար : Որոշումի մը յանգած՝ ճամբայ կ'ելլէր, սղոցը գօտիին մէջ տեղաւորելով եւ ուրագը ձեռքին մէջ, կարծես թէ գործին կ'երթար :

Մաքրիկ Տուտուին դուռը կը զարնէր ջղային հարուածներով : Կէս գիշերուան մօտ էր, Պարգեւ կը բանար դուռը : Զարմացած՝ մութին մէջ տեղաւորել կը ջանար անծանօթ այցելուին դիմագիծերը : Առանց բոպէ մը կորսնցնելու՝ Ուստա Սարգիս կը սկսէր,

— Ես, Աղաւնիին հայրը՝ Ուստա Սարգիսն եմ : Եկած եմ քեզմէ մէկ բան մը միայն խնդրելու : Ժամկոչին հետ կարգադրեցի : Վաղը, դուն՝ ինչպէս անցեալ տարի սովոր էիր, պիտի թրթռացնես կօշնակը, ճիշդ այգարացէն առաջ : Թերեւս աղջկանս ապաքինումին օգտակար ըլլայ, թերեւս ալ, միտքը պայծառացնէ, ինչպէս նաեւ քեզի սպառնացող վտանգի մը՝ դառնայ արգելք ... : Կը խոստանա՞ս ... :

Պարգեւ շուարած՝ կը տատամսի : Աչքերը մութին վարժուած, սոսկումով կը նշմարէ ուրագը ու անոր սուր բերանին փայլունութիւնը : Բաներ մը կը կմկմայ, յետոյ ուժ առած կ'ապահովցնէ Ուստա Սարգիսը՝ ըսելով,

— Այո, կը խոստանամ անպատճառ կատարել բաղձանքդ, այո՛, անպատճառ ... :

Հետեւեալ օրը, այգաբացէն առաջ, յանկարծ կօշնակին կանչը կը բարձրանայ պաղատագին ելեւէջներով : Երբեմն անզօր, երբեմն յուզումնալից, երաժշտութեամբ մը՝ անհուն գորովանքով ու սիրով լի ... :

Աղաւնին, մղձաւանջէ արթնցած հեւքով մը, ու դեռ յապաղկոտ դառն երազի մը յետին յուշերը մտքին մէջ, աչքերը դէպի ծնողքը սեւեռ՝ դէմքը կը ծաղկի անճառելի ժպիտով մը : Կէս մը բարձրացած ու արմունկին յենած, արագ արագ շնչառութեամբ ու ուրախութեամբ յորդած,

– Լսեցի՞ք կօշնակը, Պարգեւս եկաւ, ահա կը զգամ, դրան ետեւ է ... : Պարգեւ ներս եկո՛ւր, եկո՛ւր ... : Հայրիկ, լապտերներ վառէ, պիտի մեկնինք իմ տունս ... չո՛ւտ ... չո՛ւտ, լապտերները ... : Արշալոյսին պէտք է ըլլանք հոն, արշալոյսին ... :

Պարգեւ՝ կը մտնէ ներս դողդոջուն, կը յառաջանայ դէպի անկողինը : Կը կքի, Աղաւնիին ձեռքը՝ ձեռքին մէջ առած, տօչորուն ափերով կը շոյէ : Աղաւնին կը ժպտի իր ամբողջ քաղցրութեամբը ... : Կը հեկեկայ ... : Կը ջանայ քաշել անոր ձեռքը իր սրտին վրայ, գլուխը կը դարձնէ դէպի միւս կողմը, սակայն կը թուլնայ ձեռքը, կ'իյնայ քովընտի, կ'անշարժանանայ ... :

Ան, թերեւս, կ'երթայ իր հօրը խոստացած գեղեցիկ տունը հոն երջանիկ ապրելու համար իր սիրածին հետ, ճամբան նոր արշալոյսի յաւիտենական լոյսերէն ողողուած ... :

Տարօրինակ երեւոյթ, յուղարկաւորութեան օրը, առուին ջուրերը կիսով մը պակսած են : Նոյնքան տարօրինակ լուր, Պարգեւին մարմինը գտնուած է առուին վազքը կասեցնող՝ թումբ մը կազմած, վե՛րը վերը լեռներէն վար խուժող ջուրերն իսկ խռովելով ... :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(7 եւ վերջ)

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ) — Այս տարի եւս, արժանավայել շուքով Մարսիլիա-Հայութիւնը տօնեց Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 41րդ տարեդարձը :

Հայրենանուէր եւ ազատատենչ մեր գաղութը խուռներամ փութացած էր, Յունիս 14ի կիրակին, Բազա տ'Իթալիի ընդարձակ սրահները՝ ոգեկոչելու համազգային մեծ թուականը :

Զոյգ եռագոյնները, սպիտակափառ Մասիսը եւ Հայաստանի պետական զինանշանը կը զարդարէին բեմը :

Օրուան նախագահը՝ Կ. Փօլատեան, բեմ կը բարձրանայ ու իր բացման խօսքին մէջ ի միջի այլոց կ'ըսէ հետեւեալը :

– Երբ կը բարձրանամ այս բեմին վրայ, այս հանդիսաւոր պահուն, կը զգամ որ կը գտնուիմ աշխարհի ամէնէն բարձր լերան գագաթը : Այդ բարձրագոյն չքեղ լեռը Հայոց պատմութիւնը կը կոչուի, ու անոր երկնաճեմ, ձիւնասպիտակ գագաթը՝ Մայիս 28ը :

Գագաթ մըն է, նախ անոր համար որ ան յաղանթակ մըն է, շահուած մեր դարաւոր թշնամիին դէմ, ռազմի դաշտերուն վրայ, ահեղ ճակատամարտներէ ետք : Զայն ապահովող կռիւները տեղական, պատահական կամ մասնակի բնոյթ չունին : 1918ին ամբողջ Հայութիւնը ներկայ էր իր պատմական հայրենիքին մէջ եւ հայ ժողովուրդը իր բոլոր դասակարգերով կռուեցաւ յանուն իր հաւաքական փրկութեան եւ ազատութեան : Ազգային պատերազմ մըն էր մղուածը, առանց որ եւ է օտար միջամտութեան եւ օգնութեան, ու ազգային յաղթանակ մըն էր շահուածը : Ուստի Ազգային տօն է Մայիս 28ը :

Տօնելով Մայիս 28ը, ոչ միայն յարգած կ'ըլլանք յիշատակ մը, մեծ եւ պանծալի, շքեղ եւ վսեմ թուական մը, այլ ու մանաւանդ ցուցուցած կ'ըլլանք մեր բոլոր թշնամիներուն որ յանձին հայ ժողովուրդին կը գտնուին ամէնէն հայրենասէր, ամէնէն գաղափարապաշտ ժողովուրդին դիմաց, որ գիտէ տէր կանգնիլ իր անհերքելի իրաւունքներուն, եւ ազգային ձըգտումներուն եւ իտէալին :

Մեծ վարպետին՝ Աւ. Իսահակեանի Մայիս 28ին նուիրուած «Հայաստանին» քերթուածը, հարազատ շունչով արտասանեց՝ Օր. Է. Կարապետեան :

Սիրուած երգչուհի՝ Օր. Ժ. Փափազեան իր հաճելի ձայնով երգեց սիրուն եւ տոհմիկ երգեր :

Բեմ բարձրացաւ, Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած, օրուան առաջին բանախօսը՝ Շաւարշ Նարդունի, որուն ճառը կարելի է ամփոփել հետեւեալ կերպով :

— Շատ գեղեցիկ է մեր ազգային պատմութեան նախամուտը : Հայկի եւ Բելի պատմութիւնը, այնպէս ինչպէս կը բանայ Մովսէս Խորենացին, այլաբանական եւ համադրական պատկեր մըն է, ուր ի յայտ կուգայ ազատատենչ մեր ժողովուրդին ծառացումը, Հայութեան պատմափիլիսոփայութեամբ իմաստաւորուած, ընդդէմ բռնութեան :

Հարկ չկայ պատճառաբանելու թէ, նոյն ձեւով, 1918ին եւս կրկնուեցաւ նոյն պատերազմը, — ազատ ապրելու նոյն տենչն էր որ բորբոքեցաւ Հայոց սրտերուն մէջ եւ ով որ կը կրէր մեր անունը՝ զինուորագրուեցաւ, ով որ ինքզինք կը համարէր

Հայկի շառաւիղը, Հայկազանց տոհմի արի արանց զարմը՝ զէնք առաւ կռուեցաւ, զոհեր տուաւ, արիւն թափեց, բայց յաղթեց :

Յաղթեց եւ հռչակեց ազատ Հանրապետութիւն Ամենայն Հայոց :

Մարդիկ կան, որոնք կ՚ըսեն թէ Թուրքը տուաւ այդ Հանրապետութիւնը : Կը հարցնեմ ձեզի .— Թուրքը կրնա՞ր չտալ՝ երբ պարտուեցաւ : Թուրքը ամէն բան կուտայ՝ երբ կը պարտուի : Իսկ երբ յաղթէ՝ իր ոջիլն ալ չի տար ձեզի : Մնաց որ Թուրքը չէ, Ռուսը չէ, ով որ ալ ըլլար, սատանան ըլլար՝ Հայաստանը պիտի տար մեզի այդ կռիւներէն ետքը : Պատմութեան մէջ, հրաշքի մը պէս, առաջին անգամն ըլլալով միացած էինք : Մահ կամ ազատութիւն կը պոռային Հայերը միաբերան : Մահ կամ ազատութիւն կը դողանջէին էջմիածնայ տաճարին զանգակները : Մահ կամ ազատութիւն կը պոռային Սուրբ Մեսրոպի գերեզմանէն, Տրդատի թախտէն, «Կամուրջ քանդող» Արաքսի եզերքներէն :

1918 Մայիս 28ին, Դաշնակցական չըկար, Հնչակեան չկար, Ռամկավար կամ Համայնավար չկար, կար միայն Հայը, ամբողջական Հայը, կատարեալ, սուրբ ու սրբազան Հայը, դարերու տառապանքին դիմադրած, բոլոր ժամանակներուն դէմ կուրծք ցցող Հայը : Այդ Հայն էր որ յաղթեց այդ օրը, ու ստեղծեց ճնշլիկ Հայաստան մը, իբրեւ կորիզ, որպէսզի մեծ Հայաստան մը ունենանք ապագային :

Ի՞նչ կը պահանջենք մենք, հանդիսաւոր այս օրին :

Տէր դառնայ մեր ժողովուրդը իր հողերուն՝ այնտեղ մշակելու համար քաղաքակրթութեան իր ծաղիկը առանց պատուաստի » :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին անունով՝ ընկեր Սարհատ Գիրճեան, ֆրանսերէնով, եկաւ մեկին ու յստակ յայտարարել որ իր սերունդը յարգանք եւ պաշտամունք ունի Մայիս 28ի թուականին եւ այդ թուականով խորհրդանշուող ազգային անմեռ գաղափարականութեան հանդէպ : « Մենք — յայտարարեց — չենք կրնար հանդուրժել Խորհրդային մակդիրին, ինչպէս երէկ, չէինք հանդուրժած Թուրք եւ Ռուսահայաստան անուանակոչումներուն : Մեզ համար գոյութիւն կրնայ ունենալ միայն Հայաստան մը, զերծ օտար պատուաստներէ, ու այդ Հայաստանը անհրաժեշտօրէն պէտք է ըլլայ ամբողջական եւ առաջնորդուի ժողովրդավարական սկզբունքներով » :

Ծերակուտական Օր. Իրմա Ռաբուճի, քաղաքապետին կողմէ իր խոր յարգանքը բերաւ հայ ստեղծագործ ժողովուրդին, թուեց այն բոլոր առաքինութիւնները որոնք հայ ժողովուրդինն են եւ սրտագին մաղթեց որ Հայութիւնը իրագործէ իր դարաւոր ազգային իտէալը :

Կենդանի պատկեր մը, միջնարարէն ետք, կը ներկայացնէր Անկախ Հայրենիքի պետական խորհրդարանը, ուր իրենց պատմական ճառերը կ՚արտասանեն՝ Աւ. Սահակեան, Ալ. Խատիսեան, Լեւոն Շանթ եւ Զօր. Սիլիկեան :

Մեր երիտասարդներէն՝ Հրայր Գիրճեան, շատ լաւ մեկնաբանուած ու յաջողութեամբ ջութակի վրայ նուագեց՝ Սպենդիարեանի «Երեւանի էթիւտները» : Ջութակահարին կ՚ընկերանար դաշնակով Օր. Լ. Գազանճեան :

Բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան երկրորդ բանախօսը, նոյնպէս Փարիզէն՝ ընկեր Կ. Մեհեան որ նախ զուգահեռ բրաւ մեր բովանդակ պատմութեան մէջ տեւապէս գիրար հակասող երկու տարրերուն, որոնք երեւան են եկած մասնաւորապէս ծանր շրջաններուն : Բերաւ օրինակներ մեր պատմութենէն եւ յիշեց դէպքեր եւ դէմքեր :

Մասնաւորելով իր խօսքը ներկային, մատնանշեց նոյն տարրերուն հակադիր կեցուածքները : Մեր պատմութեան առաւելապէս դժբախտ բնոյթը վերագրեց ոչ միայն այն իրողութեան, որ մեր երկրի աշխարհագրական դիրքը շատ աննպաստ է եղած եւ մենք տեւապէս ենթակայ ենք եղած յարձակումներու, այլ նաեւ այն տխուր իրողութեան որ մեր մէջ, գրեթէ միշտ, օտարին ենթարկուելու նախասիրութիւնը չեչտուած կերպով ցցած է իր գլուխը եւ ջլատած հաւաքական մեր ուժը :

Խօսելով մասնաւորապէս Մայիս 28ի մասին, զայն նկատեց Հայուն յաղթանակը ոչ միայն դարաւոր թշնամիին այլեւ ինքն իր դարաւոր սորկամտութեան վրայ :

Մայիս 28ը մեզի շնորհեց, չարունակեց Կ. Մեհեան, ոչ միայն իրականացած մաս մը մեր «պատմական» հայրենիքէն, այլեւ հայրենիքի գաղափարը եւ հայրենիք մը կարենալ ունենալու հաւատքը, որ դարեր շարունակ պակսած էր մեր մօտ :

Անկախութեան ձգտումը նկատեց մեր ժողովուրդի հոգեկան ու մտաւոր բարձրութեան չափանիշ մը : Ձգտում մը, որ նիւթի հասարակ մակարդակէն կը բարձրացնէ մեր ժողովուրդը : Անիկա պատուար մըն է ընդդէմ խորհրդայինին, որ կը ձգտի ինքզինք պարտադրել Հայաստանին : Որովհետեւ նաեւ արտահայաստանի մէջ այս վերջինը յարձակման է ենթարկուած : Հայրենիքը միայն հող չէ : Այլեւ պատմութիւն է ան, ոգի, ստեղծագործութիւն, նաեւ պարտութիւն եւ յաղթանակ : Իսկ ժողովուրդները ոտքի կը մնան ոչ թէ նիւթեղէն արտադրութիւններով եւ կամ լոկ մշակոյթով, այլեւ յաղթանակներով : Այս գաղափարը ի՞նչ ունի իրեն հետ,— հայրենիքի գաղափարը, ազգային ոգին, եւ մշակոյթ : Ու նաեւ պատմութեան ազգու թելադրանքը : Սերունդները կ՚արժեցնեն իրենք զիրենք լսելով այդ թելադրանքը եւ հետեւելով անոր : Իսկ լսել զայն եւ հետեւիլ անոր կը նշանակէ լիովին ու ճշգրիտ կերպով ըմբռնել հայութեան գոյութեան իմաստը :

Օր. Է. Կարապետեան՝ դաշնակով եւ մեծ յաջողութեամբ նուագեց Խաչատուրեանի «Թոքքաթա»ն :

Ընկերուհի Ա. Յարութիւնեան, գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց Վահագնածնունդը :

Վերջապէս Նոր Սերունդի Սէն Լուի պարախումբը, ազգային տարազներով, ներկայացուց երեք տոհմիկ պարեր :

Կէս գիշերը անց՝ Կ. Փօլատեան ըրաւ իր փակման խօսքը, նախ հրաւիրեց ներկաները, իրենց ակնարկները սեւեռել, բաժնուելէ առաջ «28 Մայիս, 1918» ոսկեղէն տառերուն, մտածել թէ իւրաքանչիւր տառի եւ թուանշանի տակ տասնեակներով հերոսներ կը նիրհեն, մտածել թէ իւրաքանչիւր տառի վերեւ հայ արծիւներ կը սաւառնին, մտքի մշակներ, հայ մտաւորականութեան ծաղիկը, ու հաղորդուիլ անոնց հոգիներուն հետ :

« Ըսէք, յայտարարեցէք բարձրաձայն թէ դուք անոնց հետ էք, իրական Հայութեան հետ եւ թէ անոնց իտէալը այսօր ալ ձերն է » :

Հանդիսութիւնը շարունակուեցաւ եւրոպական պարով, մինչեւ լոյս :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին կողմէ կազմակերպուած մեր ազգային տօնը՝ Մայիս 28ը, այս տարի եւս գտաւ իր արժանի փայլը, շնորհիւ մեր ժողովուրդի ազգային եւ հանրային բարձր եւ վսեմ զգացումներուն :

ԺԻՐԱՅՐ

ՏՈՄՍԵՐ

ՍՐՏԱՃՄԼԻԿ ԵՐԵՒՈՅԹ

★

Մեռելո՜ց :

Փունջ մը ծաղիկ, բուռ մը խունկ, կըտուց մը արցունք եւ փափուքը աղօթքի մը — ի խորոց սրտի — սիրուած, այլ անվերադարձ մեկնած, անձի մը հողաթումբին առջեւ, այս առտու :

Նուազագոյնը այն յարգանքին, զոր « մնացող»ը կ՚ընծայէ «գացող»ին, տարին մէկ անգամ, երկու անգամ : Ամէն տեղ :

Կը թուի թէ Մեռելոցները, որոնք նշանակուած են օրացոյցներու էջերուն վըրայ — մերը ունի չորս, հինգ Օր, կարծեմ — առիթներ են, որպէսզի ապաւորը քանի մը վայրկեան մօտենայ, մօտիկնայ անոր, որուն միսերը ալ լուծուած են հողին հետ : Հողին ընդերքին մէջ :

Մօտենալ, մօտիկնալ ու «խօսիլ» ոչ թէ երէկուան շնչաւորին, այլ անոր հոգիին հետ : Հոգին, որուն կեանքը վախճան չունի :

Մտէք գերեզմաննոցէ մը ներս, այս առտու : Ու դիտեցէք ձեր չորս դին :

Ահաւասիկ, մայրիկ մը : Ծերուկ : Ձիւն է իջեր իր մազերուն վրայ : Ու կ՚աղօթէ .

— Տէր, լուսերուն մէջ պառկեցնես զաւակս ...

Ու լաց մը, որուն սիրտ չի դիմանար :

Ահաւասիկ, տարիներու բեռան տակ կքած հայրիկ մը, որ ծունկի եկեր է իր սալան հողեհատորին գերեզմանին առջեւ : Չի լար : Արցունքը քարացեր է իր կոպերուն տակ : Այլ մտքէն կը խօսի իր Աստծուն հետ .

— Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ առիր զաւակս ... Մե՞ղք ունէր ... Ես կայի, թող զիս առնէիր տանէիր ու ան մնար՝ թոռներուս քով, հարսիս քով ...

Ահաւասիկ, երիտասարդ հարսը :

Քանի՞ զարուն միասին ապրեցան — ինքըն ու իր փեսան : Երե՞ք, չո՞րս :

Ու, յանկարծ, պայթեցաւ ամպրոպը : Մարդոց յիմարութեան արդիւնք : Թըշնամիին գնդակը եկաւ ու ծակեց սիրտը քաջ երիտասարդին :

— Մեղա՛յ, մեղա՛յ, Աստուած, բայց ինչպէս հրաման տուիր այդ չար գնդակին որ գար ու ...

×

Ամէն մարդ ունի իր «կորուստը», իր մեռելը :

Մէկուն հայրիկը չկայ, միւսին մայրիկը :

Մէկը՝ ալ աղբարիկ չունի, միւսը ալ քոյրիկ չունի :

Մէկուն զաւակները, իրմէ առաջ, ելեր, գացեր են : Ինչո՞ւ : Խելք չի հասնիր :

Մեծ մայրիկը հոս է, թոռնիկը արդէն հողին մէջ : Անբուժելի ախտաւորը, տակաւին, ոտքի վրայ է, քաջառողջ երիտասարդը, ահաւասիկ, պառկեր է սա մարմարին տակ : Ինչո՞ւ : Պատասխան տուողը, տակաւին, ծնած չէ :

×

Շա՛տ, շա՛տ բաներու կարօտ մնացինք՝ իբրեւ ազգ, իբրեւ ժողովուրդ :

Կարօտ՝ Հայրենիքի : Կարօտ՝ Ազատութեան : Կարօտ՝ Արդարութեան : Կարօտ՝ մարդավայել կեանքի :

Բայց, որո՞ւն մտքէն կ՚անցնէր որ օրին մէկն ալ, կարօտ պիտի մնայինք գերեզմաննոցի մը : Ազգային գերեզմաննոցի մը, որուն հողերուն տակ պիտի ամփոփէինք աճիւնները Ապրիլեան նահատակներուն :

Անգլիացին Ֆրանսա անցաւ ու կռուեցաւ : Յաղթանակէն ետք, Ֆրանսացին անոր տուաւ գերեզմաննոց մը, ուր հիմա կը հանգչին Անգլիացի մարտիկները :

Ամերիկացին ինկաւ ճափոնական հողին վրայ : Ու Ճափոնը գերեզմաննոց տուաւ Ամերիկացի ռազմիկին համար ...

Մեզի ի՞նչ տուին : Ոչ իսկ գերեզմաննոց մը : Ու մեր մեռելները ցանուեցան Բարձրաւանդակէն մինչեւ Հարաւի անապատները երկարող ճամբաներուն վրայ՝ անդղերուն, բազէներուն ու բորենիներուն կեր :

Ընտանեկան սուգին չափ, մեր սիրտը կը բզքտէ՝ գերեզմաննոցի մըն ալ արժանի եղած չըլլալու այս սրտաճմլիկ երեւոյթն ալ, Մեռելոցի այս մռայլ օրը :

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

ԺԴ.

Ծաղիկներուն բոյրը, արեւին ջերմութիւնը գլուխը ծանրացուցած էին քիչ մը, բայց կարեւորութիւն չունէր. ծաղիկներուն բոյրը, արեւին ջերմութիւնը իր սիրած տարրերն էին : Անիկա պիտի ուզէր թաթաւել իր անդամները այս հրակէզ շունչին մէջ, պիտի ուզէր պարպել բոլոր բաժակները, եթէ սակայն անոնց մէջը խմելիք բան մը ըլլար :

Ջրաղացին մէջ աշխատանքը դադրեցաւ սովորականէն աւելի քիչ մը կանուխ, ջաղացպան տղաքը կ՚ուզէին գիւղ երթալ տօնելու համար Ս. Յովհաննէսի տօնը :

Պիտի պարէին անոնք, պիտի վառէին թօնօներով կուտրոն, եւ խնճոյթիւններ պիտի ընէին, որքան ուժ ունենային :

Կէրթրուտ հառաչեց : Ո՞վ պիտի կրնար հոն երթալ : Մառթէն կրնար տունը մընալ. բայց Ժանը՞, Ժանը պէտք է երթար բնականաբար :

Եւ, իրաւ, ահա ան՝ դուռին մէջ, որ գլխու նշան մը կ՚ընէր իրեն : Յետոյ, անիկա նետուեցաւ անոր դիմացը գտնուող նստարանի մը վրայ ... Յոգնած էր, շատ տաքութիւն ունէր, սաստկօրէն աշխատած էր :

Քանի մը վայրկեան ետք, ոտքի ելաւ.

— Ես հոս չեմ մնար. հեղձուցիչ տաք մը կ՚ընէ :

— Ո՞ւր կուզես երթալ :

— Դէպի դետ պիտի իջնեմ, կուզա՞ս :

— Այո :

Եւ ձգեց ձեռագործը, անոր թեւը մտնելու համար :

— Այսօր պիտի պարեն, հոն գիւղը, ըսաւ անիկա :

— Կ՚ուզէի՞ր երթալ, փիսիկ .

Ձեռքերը դալարեց հծծելով, աւելի լաւ կերպով արտայայտելու համար իր բաղձանքը :

— « Բայց քանի որ չեմ կրնար, տունը կը մնամ » մրմնջեց անիկա :

— Գայթակղելի չէ՞, վերսկսաւ ան քէն ըրած եղանակով մը, կեանքիս մէջ դեռ չեմ պարած քեզի հետ, եւ այնքան պիտի փափաքէի ... Դուն լաւ կը պարես, շատ լաւ :

— Ինչէ՞ն գիտես .

— Հարցնելու ձեւեր կ՚առնէ, ըսաւ ան, որոշ դժկամակութիւն կեղծելով. յիշէ նշանառութեան այն տօնը, երեք տարի առաջ : Դեռատի աղջիկները քու մասիդ հրաշալի բաներ կը պատմէին. կ՚ըսէին թէ դուն սքանչելի ես, թէ պարելու ատեն լաւ կը բռնես եղեր զանոնք, ոչ շատ թոյլ, ոչ շատ սեղմ, թէ դուն նրբաձիգ սիրուն մանչ մըն ես : Ասիկա ես ինքս ալ տեսայ. բայց ինչ օգուտ ինծի. քու արհամարհական ակնարկները իմ վրայէն կ՚անցնէին, կարծես թէ ես գոյութիւն ունեցած չըլլայի :

— Քանի՞ տարեկան էիր այն ատեն .

Կէրթրուտ վարանեցաւ պահ մը եւ պատասխանեց կէս ձայնով .

— Տասնըչորս ու կէս :

— Օ՛, այն ատեն ... ըսաւ ան խնդալով .

— Բայց ես մեծ էի եւ ... արդէն հասած էի այն տարին, պատասխանեց ան աշխուժօրէն : Դուն պիտի չվիրաւորէիր արժանապատուութիւնդ մէկ - երկու անգամ սրահին շրջանը ընել տալով ինծի :

— Այն ատեն լաւ, կրնանք այդ բանը ընել տասնը հինգ օրէն, նշանառութիւններու տօնին :

— Այո, իրա՞ւ, հարցուց անիկա, աչքերը շողարձակ .

— Մառթէն նշանառութիւններու պետերէն մէկն է, պէտք է որ անպատճառ ներկայ ըլլայ հոն :

Կէրթրուտ ուրախութեան մեծ ճիչ մը արձակեց. յետոյ, յանկարծ, ընդհատելով՝

— Բայց պարահանդէսի կօշիկ չունիմ.

— Շինել կուտաս .

— Ահ, գիւղին կօշկակարին շինածը այնքան ծանր է որ ...

— Այն ատեն, պիտի գրեմ, քեզի զոյգ մը կօշիկ ապսպրելու համար քաղաքէն : Բաւական է որ քու չափդ տաս ինծի :

— Այո, կ՚ուզե՞ս, սիրելիս, իմ բարի Ժանս ...

Եւ յանկարծ, անոր թեւէն բաժնուելով, քանի մը քայլ առաջ ցատկեց եւ պոռաց .

— Բռնէ զիս .

Եւ փախաւ հովի պէս .

Ժան խոյացաւ զայն բռնելու համար, բայց յոգնեցաւ. չէր կրնար բռնել : Անցան սահանքին կամրջակէն եւ շարունակեցին վազել այն անսահման մարգագետնին վրայ, որ կ՚աւարտէր վարը, եղեւնիներու անտառին մէջ : Կէրթրուտ վարպետ խաղ մը ըրաւ, նետի պէս անցաւ Ժանի քովէն եւ դեռ Ժան իր ետեւէն չինկած, գետին այս կողմը անցաւ նորէն : Շնչասպառ բռնեց այն շղթան, որով գետափէն շարժման կարելի էր դնել կամրջակը. իր բոլոր ուժովը քաշեց զայն. փայտի գանդուածը ճռնչելով դարձաւ իր ծխնիին վրայ եւ ցցուեցաւ օդին մէջ, այն վայրկեանին՝ ուր Ժան հասած էր նրբակամուրջին վրայ : Յանկարծակիի եկած, ճիչ մը արձակեց եւ սուլոն փաթթուելով, բուռն ճիգով մը յաջողեցաւ իր վազքը դադրեցնել ճիշդ անդունդին եզերքը :

Հ. ՋՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մէջ պատահած արկած մը, կառախումբի մը եւ օթօպիւսի մը միջեւ պատճառ եղաւ 37 հոգիի մահուան, երեսուն ուրիշներ ալ վիրաւորուեցան :

ԿԻ ՄՈԼԷ Լօրիանի մէջ բանախօսութեան մը ընթացքին . կրկնեց թէ կարելի չէ Ալժերիոյ խնդրին համար զինուորական լուծում մը ակնկալել : Անկարելի է որ մէկ կամ միւս կողմը կարենայ միւսին յաղթել : Միակ մարդը, որ կրնայ ընդունիլ տալ ազատական լուծում մը, Զօր. Տը Կոլն է :

Այրի Տիկին Մարիամ Օսկանեան եւ զաւակը Տիկին Ազատնի Օսկանեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Օսկանեան եւ զաւակը Յակոբ, Պ. Եղիա Օսկանեան, Օր. Եղիսաբէթ Օսկանեան, Այրի Տիկին Արմէնուհի Պէպաչեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Մարկոսեան (Յունաստան), Այրի Տիկին Նազենի Քայիաքեան (Պոլիս), Այրի Տիկ. Ազատնի Օսկանեան (Հայաստան), Այրի Տիկին Արեւալոյս Յովհաննէսեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Օսկանեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Առաքել Պէպաչեան եւ զաւակները, Պ. Պ. Կարապետ, Մարկոս եւ Առաքել Մարկոսեաններ, Տէր եւ Տիկին Նահապետ Մարկոսեան եւ զաւակը (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Իշխանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զատիկ Ստեփանեան եւ զաւակները, Տիկին Տիգրանուհի եւ զաւակը (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Պերճ Քիւրտեան եւ զաւակները (Պոլիս), Պ. Միքայէլ Քայիաքեան (Պոլիս), Պ. Սարգիս Քայիաքեան (Պէյրութ), Տիկին Վարդուհի եւ զաւակը (Յունաստան), Տէր եւ Տիկին Արամ Յովհաննէսեան (Հայաստան), Տէր Եսայի քահանայ Ալթունեան եւ երիցուհին ու զաւակները, Այրի Տիկին Ոսկեհատ Եղեկիէլեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ԵՂԻՇԷ ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ

(Քլիշ գիւղէն, 74 տարեկան)

արկածալի մահը :

Յուղարկաւորութիւնը այս Չորեքշաբթի ժամը 14·30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փարիզ՝ Փէր – Լաշէզի (մուտք՝ Կամպեթա) գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Այսօր Երեքշաբթի ժամը 15·12ին՝

Radio - Monte Carlo

Կ'երգէ՝ ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ :

ՊԱԼԱՔԵԱՆ Ս.Ի ՇԻՐԻՄԻՆ

Ի նպաստ, Պոմոնի Թաղականութեան յանձնուած նուէրներ :—

Բ. ՑԱՆԿ

Լոնտոնէն Տիկ Պէնլեանէ 64·000 ֆր., Փոն Տոպընայի ազգայիններէ 13·500, Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդ 10·000, Պուրկ. Օտտոյի Թաղ. խորհուրդ 10·000, Սէն Ժեռմի Թաղ. խորհուրդ հինգ հազար, Պ. Պ. Սուրէն Ֆէսճեան (Ն. Եորք), Վրոյր. Գրիգորեան, Յարութիւն Քէչեան, Տալաքլիփէեան (հայր) հինգ հազարական, Ամասիոյ Հայր. Միութիւն 5000, Տիկին Հերիքնազ Պէչիտեան հինգ հազար, Արժ. Տ. Հմայեակ քհնյ. երեք հազար, Տիկին Շնորհիկ Շահլամեան, Պ. Յովհ. Հացագործեան, Պ. Պ. Շահպալեան եղբարք երեք հազարական, Տիկին Աթոյեան 2500, Պ. Պ. Խորէն եւ Գ. Այվազեան երեք հազար, Նշան Դարբինեան, Ներսէս Շաքարեան եւ որդիք, Յովհ. Թահթալեան, Տիկին Զապէլ Թաթիկեան, Տիկին Մառի Մաթելա, Տիկին Երիցուհի Հայրապետեան, Տիկին Զարուհի եւ Սարգիս, Տիկին Հայկանուշ Օճագճեան, Տիկին Լուիզ եւ Անժէլ Գալուստեան (Փարիզէն), Պ. Ներսէս Թէրզիպաշեան եւ որդիք, Ոմն, Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւն, Մահմուզեան ընտանիք երկու հազարական ֆրանք : Գումար 175·500 ֆրանք :

(Շար.)

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Դպրոցասէրի խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ :

28 Յունիս, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 3 – 10, վարժարանին օդասուն պարտէզին մէջ,

I, BLD DU NORD, LE RAINCY

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Երգ, պար, մարզանք եւ հաճելի անակընկալներ :

Պիւֆէ մատչելի գիներով,— շիշ քէպապ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Ռէնսի Փավիյօն :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Ֆ. Կապ. Խաչի Օրուան» առթիւ կազմակերպուած տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ : Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Բէրրէի ծանօթ ծառաստանը :

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հայրենակիցները կը հրաւիրուին անխտիր :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

(ԿՐԸՆՈՊԼԸ)

Մրցանակաբաշխութեան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 28ի կիրակին : Անձրեւի պարագային, Յուլիս 5ի Կիրակին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Շաբաթ օր, ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ,88, Րիւ տ'Օպանը, տեղի կ'ունենայ եկեղեցիին Հայերէնի զասընթացքին տարեվերջին դպրոցական հանդէսը, ամբողջ աշակերտութեան երգի, պարի, արտասանութեան, ներկայացումի դերակատարութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեանի : Կանուխէն ապահովել Մուտքի տոմսերը Պ. Զ. Ալեքսանեանէն, 18 Րիւ տ'Էքս :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Ա. Եօթնեղբայրեան հազար ֆր. կը նուիրէ Մոնմորանսիի հանգստեան Տան Այրի Տիկին Թովմասեանի (ծնեալ Սէտէֆեան) մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակց. բացառիկ ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ 25 Ապրիլին, ուր բացարձակ մեծամասնութեամբ ընտրուեցան հինգ նոր անդամներ, որոնք կուգան վերջնականապէս ամբողջացնել վարչական կազմը : Ուրախութեամբ կ'արձանագրենք համեմատաբար երիտասարդներու մուտքը սոյն կազմին մէջ :

Լիայոյս ենք որ անոնք պիտի գան թեթեւցնելու իրենց տարեց ընկերներուն աշխատանքը, եռանդով սատարելու եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ զարկ տալու դըպրոցին աշակերտութեան թիւը աւելցնելու մարզին մէջ :

Սոյն վարչութիւնը իր դիւանը կազմած է հետեւեալ բաժանումով :

Պ. Պ. Զաւէն Յովհաննէսեան Ա. ատենապետ, Ակօ Գաւուքճեան Բ. ատենապետ, Նշան Հայթայեան Ա. ատենադպիր, Ժիրայր Տէտէեան Բ. ատենադպիր, Սիրուն Պարոնեան գանձապետ, Հրաչ Զուլաքեան հաշուակալ, Սարգիս Մկրտիչեան եւ Գալուստ Մինասեան դպրոցի պատասխանատու : Աւետիս Պալթայեան եւ Մեսրոպ Փանոսեան գոյքերու պատասխանատու եւ Պերճ Պէրէքեան :

Ներկայիս ջերմապէս կը խնդրուի Շաւիլի եւ շրջանի ազգայիններէն դիմել միայն Պ. Սիրուն Պարոնեանի 5 Րիւ էրնէսթ Րընան, Շավիլ, հեռ. 926 – 67·91, եկեղեցական բոլոր կարգադրութեանց համար :

ԴԻՒԱՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

ժամը 16ին :

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր :

26, RUE TROYON, SEVRES

TEL OBS 18-28

Վարժարանին մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ Ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալօրէայի առաջին մասը :

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

եւ մասնակցութեամբ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ վարչութեան

Գինեձօն ի պատիւ բանաստեղծ

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Իր երկու վերջին քերթողական հատորներուն՝ «Բագիններուս կրակին դէմ» եւ «Կարմիր Աւետարան» հրատարակութեան առիթով :

Այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին Քառէ սրճարանի վերնայարկը :

Կը նախագահէ՝ Պ. Յ. ՏԷՐ – ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Կը խօսին՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ եւ Կ.ՄԵՀԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Լուսաւորչի դպրոցին աշակերտութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը իր տարեկան դաշտահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Այս Կիրակի Տէսինի Կապիյոնի բացօթեայ սրճարանը, Չրանցքին եզերքը, 23 Էռնէսթ Ռընան փողոցը, առաւօտեան ժամը 10էն իրիկուան ժամը տասը :

Այս դպրոցը որ քսան տարիէ ի վեր հայ մանուկներուն ձրի կ'աւանդէ հայ լեզուն, պատմութիւնը եւ երգը, իր տարեկան ծախքերը զոցելու համար կը կազմակերպէ այդ դաշտահանդէսը :

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք տեղ :

Նոյն օրը, ժամը 10ին Տէսինի մէջ հայածէս պատարագ :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, «Ռէժան»ի վերնայարկը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՍ

Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ՕՐԸ

Սուրբ Մխիթարեան վարժարանին մէջ, Կիրակի 5 Յուլիս, կէսօրէ յետոյ ժամը 15·30էն 22 :

Գեղարուեստական ընտրուած եւ ճոխ բաժինի մը հետ համընթաց, տեղի պիտի ունենան՝ հայերէն արտասանութեան մրցումներ, որոնք երկու դասակարգի բաժնուած են :

Ա. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 10էն 14 տարեկան երկսեռ դեռահասներու :

Բ. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 15էն 18 տարեկան երկսեռ պատանիներու :

Այս հանդիսութեան ընթացքին պիտի ընտրուին փարիզեան շրջանի 1959 տարուան լաւագոյն արտասանողները հինգ քննիչ դատաւորներու որոշմամբ :

Իւրաքանչիւր դասակարգի առաջին հանդիսացողը «լաւագոյն արտասանողի» տիտղոսէն զատ, պիտի ստանայ նաեւ արժէքաւոր պարգեւ մը :

Միութիւնս կը խնդրէ բոլոր Թաղային վարժարաններու տեսուչներէն ինչպէս նաեւ ծնողքներէ, այժմէն իսկ դիմել՝

Տիկին Զ. Փէշտիմալճեանի՝

165, RUE DE JAVEL, PARIS 15', TEL· BLO· 19-60

Թեկնածուներու արձանագրութեան համար :

Մուտքը ազատ է :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳ

Կիրակի, Յունիս 28, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 15·30–ին :

ՆԱՅԻՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավար

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆ

Տոյսերու գին՝ 800, 500 եւ 300 ֆր. :

Դիմել Սորպոնի դրամարկղներուն եւ Հրանտ Սամուէլ, Պարսամեան, Բալուեան գրատուները :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 15·30ին, վարժարանին մէջ :

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ, երգեր, կատակերգութիւն մը, (ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՂԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ) եւ հաճելի անակնկալներ :

Կը հրաւիրուին Իսիի գաղութը եւ ծընողքները :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒՆԻՍ — MERCREDI 24 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8426 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4327

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Ժընեւի խորհրդաժողովին ձախողութիւնը կոչուած է ժամանակ մը եւս երկարաձգելու ցիւրտ պատերազմը, որ սկսաւ այն օրը, երբ տասնեւչորս տարի առաջ լռեցին թնդանօթները ռազմաճակատներուն վրայ :

Պաղ պատերազմը անմիջապէս յաջորդեց տաքին :

Գերմանիա եւ Ճափոն «առանց պայմանի» անձնատուր ըլլալով, միանգամ ընդ միշտ հրաժարեցան իրենց աշխարհակալական ծրագիրներէն :

Սակայն նոր աշխարհակալ մը հրապարակ իջաւ՝ գերազանցելով զանոնք :

Խորհրդային Միութիւնը շատ սուղ վըճարել տուաւ իր մասնակցութիւնը դաշնակիցներու յաղթանակին :

Լաւագոյնս օգտագործեց ներկայացած բացառիկ առիթը՝ իրագործելու համար իր հիմնական ծրագիրը, — համաշխարհային յեղափոխութիւնը :

Բարեմիտ դաշնակիցները դժբախտաբար շատ ուշ հասկցան թէ ծուղակն էին ինկած Եալթայի մէջ :

Նոյնիսկ 1945ի ամառը Փոցտամի մէջ չյաջողեցան սանձ դնել անոր ախորժակներուն, բացի մէկ կէտէ, որմէ տուժողը պիտի ըլլար տարաբախտ հայ ազգը :

Այդ կէտը Կարսի եւ Արտահանի մասին ներկայացուած պահանջն էր, կցուած Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցներուն վրայ ռուսական հակակշիռ ունենալու իրաւունքին :

Այս վերջինին պատճառաւ առաջին պահանջն ալ մերժուեցաւ դաշնակիցներու կողմէ :

Ու Կրեմլին, որ ամէն խնդրի մէջ անհաշտ եւ անզիջող դիրք կը բռնէ՝ ջղայնացնելով դաշնակիցները, Կարսի եւ Արտահանի հարցին մէջ բոլորովին զասպիք եղաւ : Ոչ միայն չպնդեց, այլ Սթալինի մահէն (5 Մարտ 1953) երեք ամիս վերջ, 1953 Մայիս 30ին յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի Հանրապետութեանց պաշտօնապէս հրաժարեցաւ Թուրքիոյ վրայ հողային ամէն պահանջէ :

Բոլշեւիկեան աշխարհակալութիւնը անտեսելով Թուրքիան, որուն վերելքին նուիրապէս աջակցած էր ամբողջ քառորդ դար, իր գործունէութեան համար իբրեւ ասպարէզ ընտրեց նախ արեւելեան Եւրոպան, հետզհետէ ամրապնդելով իր տիրապետութիւնը Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ արեւելեան Գերմանիոյ վըրայ, հասնելով մինչեւ ադրիական ծով (Ալպանիա) :

Յետոյ թաթն երկարեց դէպի Ծայրագոյն Արեւելք, իր ազդեցութեան ենթարկելով հսկայ Չինաստանը : Աջակցեցաւ Հնդկաչինի ապստամբներուն : Վերջապէս Հիւսիսային Քորէայի իր ամրացէն արշաւանք մը կազմակերպեց դէպի հարաւ, յուսալով անպատիժ իրագործել իր աշխարհակալական ծրագիրները :

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը յաջողեցաւ արգիլել բոլշեւիկեան այս նոր փորձը՝ ի գին անհուն զոհողութեանց :

Եւ սակայն Մոսկուայի վարիչները յուսահատիլ չեն գիտեր :

Ծայրագոյն Արեւելքէն վերջ իրենց թափանցումի քաղաքականութիւնը փոխադրեցին դէպի Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելք, արար եւ իսլամ ժողովուրդները սիրաշահելու եւ զանոնք համայնավարական սայլին լծելու յետին մտքով :

Մտքերու մէջ թարմ են տակաւին այս ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքները : Երկիրներ կան, որ տակաւին չեն ձերբազատուած բոլշեւիկեան թափանցումէն :

Դաշնակիցները ամէն տեղ կ'ուզեն թումբ կանգնել Մոսկուայի աշխարհակալութեան առջեւ, միացեալ ճակատով :

Ազատ աշխարհի զօրացումն է միայն, որ կրնայ արգելք հանդիսանալ համաշխարհային նոր պատերազմի մը պայթումին, խաղաղութիւնը դնելով ամուր հիմերու վրայ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԵՐԹԸՐ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻ ՅՈՒԼԻՍ 13Ի ԺՈՂՈՎԻՆ

•

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ՉԷ

—o—

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Հերթըր Նախագահ Այզընհաուըրի հետ տեսնուելէ ետք, երեքշաբթի իրիկուն պիտի խօսէր ամերիկեան հեռատեսիլէն, Ժընեւի ժողովին արդիւնքները բացատրելու համար : Այսուհետեւ, Արտաքին նախարարը իր գրասենեակին մէջ փակուելով պիտի պատրաստէ Յուլիս 13ի ժողովին ներկայացուելիք առաջարկները :

Հերթըրի եւ Այզընհաուըրի տեսակցութիւնը տեւեց մէկ ժամ : Նախարարը յայտնեց թէ բացատրած է Այզընհաուըրրին — «ճիշդ ուր կը գտնուին» փարատելու համար արեւելք — արեւմուտք լարուածութիւնը :

Ուաշինկթընի մէջ Ժընեւի վեց շաբթուան բանակցութիւններու արդիւնքը անակնկալ մը չէ եղած :

— Արդէն պատրանքներ չունէինք, կ'ըսեն ամերիկացի մասնագէտները, աւելցնելով թէ հարկ կա՞ր արդեօք Արտաքին նախարար մը ղրկել Ժընեւ, երբ արդիւնքը յայտնի էր :

Միացեալ Նահանգները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Արեւմուտքի միասնականութեան հարցին : Եթէ Ժընեւի մէջ անոնք տարակարծիք չգտնուեցան՝ պէտք չէ մոռնալ որ որոշ անհամաձայնութիւններ ունին իրարու միջեւ, հետեւաբար՝ Յուլիս 13էն առաջ պէտք է կարգադրութիւն մը ընել, Խրուշչեւի վճռական դիրքը կը վերագրուի ԱտընաուըրԷրհարտ եւ Տը Կոլ — Ատլանտեան Ուխտներքին տագնապներու :

Այս պայմաններու մէջ Արեւմտեան Մեծերու ժողով մը այնքան ալ հաւանական չի թուիր, նկատելով որ ժամանակը կարճ է : Բայց Արտաքին երեք նախարարները կրնան տեսակցութիւն մը ունենալ :

Միւս կողմէ, պէտք չէ մոռնալ որ այս նախատեսութիւնները կրնան փոփոխութեան ենթարկուիլ՝ եթէ Խրուշչեւ նոր որոշում մը տայ : Խորհրդային Վարչապետին «փոփոխամտութիւնը» ծանօթ է բոլորին :

× Մոսկուայի ձայնասփիւռն, անդլերէն հեռասփռումի մը ընթացքին, անդրադառնալով Խ. Միութեան դէմ ուղղուած հիթլերեան յարձակումին, խիստ ազդարարութիւն մը բրաւ «արեւմտեան ռեւանշիստ շրջանակներուն, որոնք պատմութեան տուած դասը անտեսելով՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ ռազմապաշտ եւ յարձակողական նպատակներ սնուցանող ուժերը կը զինեն » :

Ձայնասփիւռը աւելցուց թէ Ատընաուըրի զօրքերուն հիւլէական եւ ջրածին զէնքեր տալով, այս պարոնները լաւ պիտի ընէին եթէ յիշէին՝ որ 1941 Յունիս 22ին (Հիթլերի յարձակումը) յաջորդեց 1945 Մայիս 3ը (Դաշնակիցներու յաղթանակը) :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի առաւօտ ժամը 7.40ին Նախագահ Տը Կոլ, իր կնոջ, ինչպէս նաեւ արտաքին նախարար՝ Քուվ Տը Միւրվիլի եւ բանակներու նախարար՝ Կիյոմայի հետ մեկնեցաւ Օրլիի օդակայանէն :

Ժամը 9ին, Իտալիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքի Միլանոյի օդակայանին մէջ կը դիմաւորէր Ֆրանսայի իր պաշտօնակիցը, մինչ թնդանօթի 101 հարուածներ կ'ողջունէին Զօրավարին ժամանումը :

Օդակայանն ու շրջակայքը դրօշազարդուած էին երկու երկիրներու դրօշակներով : Տը Կոլ եւ Կրոնքի ժամը 10ին գացին Մաճէնթա, ուր յուշարձանին վրայ ծաղկեպսակներ դրին :

Կէսօրուան մօտ վերադարձան Միլանօ, ուր ներկայ եղան զինուորական տողանցքին :

Այցելութեան առաջին օրուան յայտագիրը պիտի վերջանար պաշտօնական հացկերոյթով մը :

Մինչ այդ սակայն երկու Նախագահները Սերպելոնիի պալատին մէջ խօսակցութիւններ պիտի ունենային :

Բացի Ֆրանսան եւ Իտալիան շահագրգռող հարցերէն՝ խօսակցութեանց մաս կը կազմեն նաեւ, —

1.— Երկու երկիրներու դերը՝ Ատլանտեան Ուխտին ու Եւրոպայի Հասարակաց Շուկային մէջ :

2.— Հասարակաց դիրք մը ճշդել՝ Արեւելք - Արեւմուտք տարակարծութեան մէջ :

3.— Մեծերու հաւանական հանդիպումը :

4.— Գործակցութիւն՝ հիւլէական մարզի մէջ եւ մասնաւորապէս հիւլէական ուժ դառնալու հարցը :

Կը կարծուի թէ Տը Կոլ եւ Կրոնքի պիտի խօսին նաեւ Միջերկրականեան Դաշնակցութիւն մը կազմելու հարցին շուրջ : Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս այս խնդիրը սկսաւ հող շահիլ՝ Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ Մարոքի մէջ : Այսուհանդերձ, կարգ մը թերթեր կ'աւելցնեն թէ Միջերկրականեան Դաշնակցութեան մասին պաշտօնական խօսակցութիւններ ըսկսելէ առաջ Զօրավար Տը Կոլ պիտի տեսնուի Զօր. Ֆրանքոյի հետ, ինչ որ կը նշանակէ թէ Միլանոյի խօսակցութիւնները, այս ուղղութեամբ, կարծիքի փոխանակութեանց սահմանէն դուրս չեն կըրնար ելլել :

Օրակարգի վրայ կը գտնուին նաեւ տնտեսական գործակցութեան վերաբերեալ զանազան հարցեր : Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է որ Միլանօն Նախագահին այցելութեան առաջին հանգրուանն է . Լոմպարտիոյ մայրաքաղաքը՝ Իտալիոյ տնտեսական մայրաքաղաքն է :

Արդարեւ, առաջին անգամն է որ Ֆրրանսայի Հանրապետութեան Նախագահ մը Իտալիա կ'երթայ՝ առաջին հանգրուան ունենալով Միլանօն : Զօր. Տը Կոլ Վատիկան երթալով պիտի տեսնուի նաեւ Պապին հետ (Շաբաթ, Յունիս 27) :

Նախագահի Կրոնքիի թելադրանքով, Միլանոյէն Հռոմ ճամբորդութիւնը պիտի կատարուի ոչ թէ օդանաւով այլ երկաթուղիով : Այս փոփոխութիւնը տեղի ունեցաւ որպէսզի երկու նախագահները աւելի լայն ժամանակ ունենան գլուխ-գլուխ խօսակցելու ճամբորդութեան ընթացքին :

Իտալիա մեկնելէ առաջ՝ Նախագահ Տը Կոլ Փարիզի անգլիական դեսպանէն ստացաւ Վարչապետ Մաքմիլընի նամակը : Թէեւ նամակին պարունակութիւնը գաղտնի կը պահուի, Լոնտոնի թէֆարիզի մէջ, բայց կարգ մը շրջանակներու կարծիքը այն է թէ Վարչապետ Մաքմիլըն Լոնտոն կը հրաւիրէ Ֆրանսայի Նախագահը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ մէջ նոր դէպքեր պատահեցան համայնավարներու եւ Պետականներու միջեւ : Երկուշաբթի օր, Պաղտատի մէջ գիւղացի պատուիրակներ որ նախարարութիւն կ'երթային կռուի բռնուեցան համայնավարներու հետ, որոնք առաջին յարձակողներն էին : Բանակը միջամտեց : Եւ ոչ մէկ ծանր վիրաւոր կայ : Համաձայն կարգ մը լրոյցներու Պաղտատի զինուորական կառավարիչին կցորդը՝ գօրավար Թահար Շէյխ ձերբակալուած է : Կ'ըսուի նաեւ թէ Քասըմի հրամանով ձերբակալուած են 10 համայնավարամիտ սպաներ : Լաւատեղեակ շրջանակները կը կարծեն թէ Իրաքի քաղաքական անկայուն վիճակը վտանգաւոր փուլի մը մէջ մտած է :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հաղորդեն թէ հինգ տարի բանտարկութենէն մինչեւ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտութիւններու ենթակայ են այն զինուորականները որոնք կուսակցութիւն մը կը կազմեն կամ որեւէ քաղաքական գործունէութիւն կ'ունենան : Սուրիոյ մէջ հրատարակուած այս հրովարտակը կը շեշտէ .— «Ոեւէ զինուորական որ կ'անդամակցի կուսակցութեան մը, ընկերութեան մը կամ կազմակերպութեան մը, կը մասնակցի քաղաքական ժողովի մը կամ ցոյցի մը, կը հրատարակէ կամ կ'արտասանէ քաղաքական ճառ մը ենթակայ է նոյն պատիժներուն » :

ԻՐԱՔԻ տնտեսական նախարարը Տոքթ. Իպրահիմ Քուպա Պաղտատ վերադարձաւ : Նախարարը որ Լեհաստան եւ Արեւելեան Գերմանիա այցելութեան գացած էր, մամուլի ասուլիս մը տուաւ, որուն ընթացքին յայտարարեց թէ այդ երկու երկիրները որոշած են աւելի մեծ քանակութեամբ քարիւղ գնել Իրաքէն : Տնտեսական համաձայնութիւններ պիտի ստորագրուին, ի մօտոյ :

ՌՈՒՍ Ուղղափառ Եկեղեցին պիտի չմասնակցի տիեզերական ժողովին, որուն գումարումը որոշուած է Պապին կողմէ : Մոսկուայի պատրիարքութիւնը կը խորհի թէ այդ ժողովը «դէպք մըն է որ միայն Հռովմէական Կաթողիկէ Եկեղեցին կը շահագրգռէ » : «Իզվեստիա» այս դիրքաւորումին լուրը կը հրատարակէ իբրեւ տեսակ մը ճշգում իտալական «Իլ Թէմփօ» թերթին հրատարակած լուրին :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ կացութիւնը հանդարտած է եւ Ֆրոնտիսի յաղթական դուրս կուգայ : Յիսուն սպաներ ձերբակալուած են : Կը կարծուի թէ Նախագահը կը խորհի փոփոխութիւններ կատարել դահլիճին մէջ :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ վարչապետը եւ Արտաքին նախարարը յայտարարեցին թէ եթէ արաբական պետութիւնները որոշեն գերագոյն ժողով մը գումարել պաղեստինեան խնդրին համար, Յորդանանի կառավարութիւնը եւ Հիւսէյն թագաւորը կը փափաքին որ Երուսաղէմը ընտրուի իբրեւ ժողովատեղի :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ նահանգին նախկին կառավարիչը Ավրել Հարրիմըն չկրցաւ չինական վիզա ստանալ համայնավար Չինաստան երթալու համար : Հարրիմըն մամուլի ասուլիս մը տուաւ որուն ընթացքին յայտարարեց թէ չինական դեսպանատունը «անյարմար նկատած է իր ճամբորդութիւնը այս միջոցին նկատի առնելով Ամերիկայի եւ ժողովրդական Չինաստանի յարաբերութիւնները» : Հարրիմընի վիզան մերժեց Մոսկուայի չին դեսպանատունը քանի որ նախկին կառավարիչը ներկայիս Խ. Միութեան մայրաքաղաքը կը գտնուի :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Հանրապետութեան Նախագահը Հապիպ Պուրկիպա, ՍալցօՄաճճիօրէ հասաւ (Միլանոյի հարաւը) ուր պիտի մնայ քանի օր :

ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՃԻՒՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԸՆԴՎԶԻ՞Ն...

Ուղղագրական այլանդակութենէն եւ օտար՝ մանաւորապէս ռուսերէն բառերու ներմուծումէն ետք, Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնը ձեռնարկած է երրորդ արշաւանքի մը,— Մեսրոպեան տառերու փոփոխութեան :

Երեւանի մամուլը արդէն իսկ հրատարակած է նմոյշներ, որոնցմէ մէկը պիտի նախընտրուի :

Վրդովեցուցիչ է տեսնել, որ այդ նմոյշներուն մէջ Մայրենիքի տառերուն դիմագիծը տգեղ կերպով այլափոխուած է եւ ստացած՝ ... ռուսական ու վրացական տառերու երեւոյթը :

Այս բռնբարումը կը կատարուի իբրե՛ւ թէ «տեղի խնայողութեան համար»...

Չկայ լեզու մը, որ զերծ ըլլայ ուղղագրական եւ տառերու անպատեհութիւններէ : Մանաւորապէս արեւմտեան լեզուները երկտառ ու նոյնիսկ եռատառ հնչիւններ ունին : Նոյն այդ լեզուներով կը կատարուին հրատարակութիւններ, որոնց բաղդատմամբ ճղճիմ կը մնան Հայպետհրատի տպաքանակները : Ի՞նչ է պատճառը, որ այդ լեզուներու ուղղագրութիւնները եւ տառերը փոփոխման չեն ենթարկուիր, բայց Երեւանի իշխանաւորները կը փորձեն հերթական հարուածներ տալ մեր ուղղագրութեան ու մեր տառերուն :

Աւելցնենք, որ, իրարու տակ նկարուած Մեսրոպեան եւ փոփոխեալ տառերու շարքերուն միջեւ տարբերութիւնը... չորս միլիմեթր է : Թիզով մշակոյթ կամ ազգային — հոգեկան հարստութիւններ չափելու կամ գնահատելու այս արգահատելի մտայնութիւնը, որ, կ'երեւի, նիւթականը հոգեկանէն գերադասելու ... «մատերիալիստական» նախասիրութենէն կուգայ, կը մատնէ հոգեկան թշուառութեան ստորադաս աստիճան մը, մինչեւ ուր չփորձեցին իջնել Ռուսերն իսկ՝ յեղափոխութեան ամէնէն անսանձ ու անպատասխանատու շրջանին :

Լեզուն, անոր ուղղագրութիւնն ու տառերը կալուածներ չեն : Ոչ ալ՝ պետպլանի արտադրութիւններ : Հետեւաբար, ո՛չ ներելի եւ ո՛չ ալ արդարանալի է՝ գետին մէկ ափէն միւսը կամարակա՞պ, թէ սիւնաւոր կամուրջ նետելու, Սեւանի ջուրերը նուազեցնելու, եւ կամ՝ փողոցի մը անունը «ռեւոլիւցիոնէռ»... խիզախութեա՛մբ փոխելու չափ թեթեւ ու անպատասխանատու կերպով վերաբերուիլ անոնց հետ :

Անոնք դարերու ժառանգութիւններ են : Սերունդներ ստեղծագործութիւններ են դիզած անոնց միջոցով : Մեր ժողովուրդը որ գրեթէ ամէն ինչ կորսնցուցած է, եւ որ՝ գոյութեանն իբրեւ կռուան ու խարիսխ՝ միայն մշակոյթն իր ունի, չի կրնար հանդուրժել, երբ կը փորձուի նոյն այդ մշակոյթին անցեալին ու ապագային հիմնական կապը խզել : Որովհետեւ, այս ձեւով, մեզմէ ու մանաւանդ գալիք սերունդներէն կ'անջատուին մեր բոլոր հրատարակութիւնները եւ մեր դարաւոր ձեռագիրներն ու զարդագրերը :

Ի՞նչ իմաստ ունի ամբակուռ մատենադարան կառուցանել՝ բնութեան հարուածներէն զերծ պահելու համար այդ հարստութիւնները, եթէ, միւս կողմէ, զանոնք պիտի դարձնենք անմատչելի ու անճանաչելի՝ մե՛ր իսկ ձեռքով՝ մեր ապագայ սերունդներուն ...

Լեզուն ժողովուրդի մը հատուածներէն մէկին կամ միւսին սեփականութիւնը չէ : Անիկա «լքեալ գոյք» ալ չէ, որ տիրացող իշխանութիւնը զայն յանձնէ ըստ իր նախասիրութեան ու իր քմահաճոյքին : Համազգային սեփականութիւնները համազգային իրաւունքներ կ'ենթադրեն : Երբ Արտահայաստանի ցաւերուն ու կարիքներուն մասին կը խօսուի, Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնը կը ծալէ թեւերը կուրծքին վրայ ու կ'ըսէ — «Ես ամենայն Հայոց կառավարութիւն չեմ» :

Արդ, իրաւական ու բարոյական ո՞ր հիման վրայ նոյն իշխանութիւնը ինքն իրեն թոյլ կուտայ ամենայն Հայոց սեփականութիւն մը աղճատելու եւ այլանդակելու՝ առանց նկատի առնելու տեսակէտը Հայութեան այն հատուածին, որ երկրէն դուրս կը գտնուի : Հայաստանի խորհրդային իշխանութիւնը պարտաւոր է լսել ու իմանալ նաեւ Արտահայաստանի խօսքը : Այս անտեսումին կամ արհամարհանքին, ինչպէս նաեւ՝ կատարուող բռնաբարումին չափ աններելի նկատուելիք մեղսակցութիւն մը ունեցած պիտի ըլլայ Արտահայաստանը, եթէ միահամուռ ու անմիջական թափով մը չծառանայ : Իշխանութեան համակրող թէ հակակրող՝ ամէն մէկ Հայու պարտականութիւնն ու իրաւունքն է անզիջող վճռականութեամբ բողոքել ձեռնարկի մը դէմ, որ կը ձգտի եղծանել համազգային ժառանգութիւն մը : Հարկ է զգացնել ու հասկցնել, վերջապէս, թէ երկհազարամեայ մշակոյթով օժտուած ժողովուրդ մը չի կրնար հոգեպէս այնքան բթիկնալ, որ ինքն իրեն թոյլատրէ նիւթի ու տեղի խնայողութիւնը գերադաս համարել իր հոգեկան հարստութիւններէն :

Մեսրոպեան տառերը շուրջ 16 դարերու իրարայաջորդ սերունդներուն շունչը, ոգին, ճիգն ու արիւնը ունին իրենց հետ : Հայը, իր պատմութեան ամէնէն արհաւրալի շրջաններուն իսկ, նախընտրած է իր արիւնը տալ, բայց չզիջիլ իր բառերն ու տառերը : Ժամանակակից սերունդներուն համար արատ մը պիտի ըլլար նիւթական նսեմ ու ստորնացուցիչ նկատումներու զոհել այն, զոր պահպանած են անցեալի սերունդները՝ իրենց արեան գնով : Արտահայաստանը պարտաւոր է արձագանգն ըլլալ ոչ միայն իր, այլեւ՝ տասնեւվեց դարերու սերունդներու մրմունջին : Ա՛յն աղաղակին, զոր պիտի արձակէ՛ Օշականի Սուրբը եւ որուն աճիւնները պիտի ընդվզի՛ն... : Պիտի արձակեն Խորենացին, Եզնիկը, Կորիւնը եւ Վրհի բազմաթիւ անանուն ու անծանօթ մշակներ, որոնք վանքերու մթին խուցերէն ներս եւ մոմերու տմոյն լոյսերուն տակ, դարե՛ր շարունակ, ցեղին ստեղծագործ հանճարին արգասիքները յանձնած են մագաղաթներուն ու թուղթերուն :

Այդ հարստութիւնները — լեզու եւ տառեր — սեփականութիւնը չեն նաեւ մեր ժողովուրդին միայն կենդանի սերունդներուն : Անոնք զերծ ու վեր են ժամանակէն ու ժամանակակիցներէն : Իսկ այս ճշգրիտ ընորոշումն ու անոր յստակ ըմբռնումը ոչ միայն իրաւունք չեն տար ըստ կամս ձեւափոխելու եւ այլանդակելու զանոնք, այլեւ, ընդհակառակն, կը պարտաւորեցնեն դարերէն փոխանցուածը դարերուն փոխանցել անվթար ու անփոփոխ :

Արտահայաստանը՝ բարձրացնելով իր բողոքն ու պաշտպանելով զանոնք, ապացոյցը տուած պիտի ըլլայ, միանգամայն, իր գիտակցական բարձրութեան :

Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԵՐԿՈՒ ՓԱՅԼՈՒՆ ԱՄԻՍՆԵՐ

Քանի մը օր առաջ հրատարակուեցան Ապրիլի լման, եւ Մայիսի մասնակի վիճակագրութիւնները : Ընդհանուր առմամբ փայլուն, անոնք կը հաստատեն կառավարութեան, անցեալ Դեկտեմբերի վերջը սկսած տնտեսական, ելեւմտական, նոր քաղաքականութեան նախատեսելի յաջողութիւնը :

Աշխատանքի հրապարակին վրայ՝ անգործներու թիւը իջած է շուրջ 42000ի (Մարտին 44·000) : Նոր գործ փնտռողներու եւ գործի առաջարկներու թիւերը գրեթէ հաւասարակշռուած են, մինչդեռ աշխատանքի ժամերու շաբաթական միջինը կէս ժամ բարձրացած է :

Ապրուստի գինը՝ կայուն է : Եղանակն ալ նպաստաւոր ըլլալով, ապրուստի համար չափանիշ առնուած 250 նիւթերու կամ առարկաներու միջին գինը, Մայիսի վերջաւորութեան, 0·60 առ հարիւր իջած է :

Ընկերային ճակատը՝ հանդարտ մինչեւ Ապրիլի վերջը, շարժիլ սկսած է : Սակայն պէտք է ընդունիլ որ հանրային ըսպասարկութիւններու պաշտօնէութեան դժգոհութիւնը – ներքնընթաց, կազ, ելեկտրականութիւն՝ Մայիսին, երկաթուղի՝ Յունիսին — ծնունդ առած է առաւելաբար արհեստագիտական դասաւորումի տարբերութենէն կամ — երկաթուղիի համար — կառավարութեան կողմէ 1957-ին տրուած խոստումներուն ցայսօր մասնակի գործադրութենէն :

Ֆրանքը՝ կը մնայ հաստատուն : Երկար տարիներէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով «սեւ սակարան»ին վրայ տոլար թղթադրամին արժէքը — 486 – 488 — պաշտօնական սակէն վար է (493·70) : Կացութիւնը այն աստիճան նպաստաւոր կը նկատուի որ, ոչ միայն օտար երկիրներ մեկնող Ֆրանսահպատակ զբօսաշրջիկներուն համար վերահաստատուած է՝ տարեկան հարիւր տոլարի փոխարժէք, տաբադրամի յատկացումը, այլեւ լրջօրէն կը մտածուի Ֆրանքի փոխանակելիութիւնը բոլորովին ազատ ձգել : Չորս ամիսներու ընթացքին աւելի քան մէկ միլիառ տոլար Ֆրանսա փոխադրուած է :

Արտաքին առեւտուրի վերաբերեալ վիճակագրութիւնները ապահովաբար յատկանշական են :

Արտածումներու գումարը, Ապրիլ ամսոյն, յանգած է 159 միլիառ Ֆրանքի, 26 առ հարիւր յաւելում բաղդատմամբ անցեալ տարուան գումարին : Երկաթի, պողպատի արտածումները կրկնապատկուած են, ճարտարարուեստի միւս ճիւղերը յառաջացած տասը կամ 15 առ հարիւր :

Ներածումներու արժէքը, Ապրիլին, եղած է 167 միլիառ Ֆրանք : Կարելի է ուրեմն ըսել թէ արտաքին առեւտուրը հաւասարակշռուած է, եթէ նկատի առնուին կարգ մը հաշուական ուրիշ տեսութիւններ ալ :

Տակաւին չենք խօսիր «աներեւոյթ» արտածումներու մասին, այսինքն օտար զբօսաշրջիկներու կողմէ տեղւոյն վրայ գնուած ապրանքներուն, եւ անոնց ըրած ընդհանուր ծախքերուն մասին :

Մայիս ամսուն թուանշանները ա՛լ աւելի խրախուսիչ են :

1945էն յետոյ առաջին անգամն է որ արտածումները կ'անցնին ներածումները· տասը առ հարիւր նպաստաւոր տարբերութիւնով մը : Արդարեւ հակառակ բազմաթիւ տօնական օրերուն Մայիս ամիսը մրցանիշ մը կոտրած է : Արտածումները յանգած են 160, իսկ ներածումները 145 միլիառի :

Ալ աւելի նպաստաւոր է ներածումներու որակը : Ճարտարարուեստին անհրաժեշտ նախանիւթերու ներածումը զգալաբար յաւելում կրած է, ապահովելով անոր կենսունակութիւնը եւ յետագայ արտածումներու կարելիութիւնները :

Սակայն կայ ու կը մնայ գիներու բարձրացման մղձաւանջը :

Ֆրանքին արժեզրկումով է որ Ֆրանսական արտադրութեան գիները կրցին մրցիլ օտար հրապարակներու վրայ եւ վերագրաւել կորսուած շուկաներ : Ներկայ գիներուն կայունութիւնը գլխաւոր անկիւնաքարն է տնտեսական վերելքին :

Այսպէսով կը բացատրուի կառավարութեան ընդդիմութիւնը աշխատավարձերու յաւելումին : Եթէ ընկեր· խլրտումներուն տեղի տալով, պետական իշխանութիւնները ազատ ձգէին աշխատավարձքի անծրագիր յաւելումները, ուղղակի եւ անմիջապէս խնդրոյ առարկայ կը դառնան ամբողջ տնտեսական ծրագիրը եւ 5/6 ամիսներու ընթացքին ձեռք բերուած

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ

ՄԱՐԴԸ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԻՐ ՎԷՊԸ՝

ՏՈՔԹ. ԺԻՎԱԿՕ

Մեր տարօրինակ դարուն յատկանշական երեւոյթներէն մէկը պէտք է նկատել Պորիս Փասթերնաքի պարագան :

Արեւմուտքին անծանօթ, խորհրդային երկիրներուն մէջ շնորհազրկուած, մոռացութեան տրուած՝ այս ռուս հեղինակը, յանկարծ, մէկ օրէն միւսը, տիրացաւ համաշխարհային հռչակի :

Խնդիրը սկսաւ 1957ին, երբ առաջին անգամ իտալերէն լեզուով լոյս տեսաւ Տոքթ. Ժիվակօն : Անմիջապէս թարգմանուեցաւ ուրիշ լեզուներու, անգլերէնի, գերմաներէնի, ֆրանսերէնի :

Վիճաբանութիւնները արդէն ծայր տուած էին, աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը :

Նոպէլեան գրական մրցանակը եկաւ իւղ լեցնել կրակին վրայ :

Արդարեւ, Ստոքհոլմի կաճառին որոշումէն ետքն էր որ, վէճը վերածուեցաւ սուր հակամարտութեան, կատարեալ փոթորիկի մը, երկաթէ վարագոյրի մէկ կողմէն միւսը :

Ինչո՞ւ այս իրարանցումը :

Աշխարհի բոլոր թերթերը, որոնց կարգին նաեւ «Յառաջ», օրը օրին տուին վէճին զանազան փուլերը :

«Տոքթ. Ժիվակօ»ն դարձաւ քաղաքական լուրջ խնդիր մը, տեսակ մը երկրորդ Պերլին, եւ երկու պլոքները սկսան արձակել իրենց հրթիռները, բարեբախտաբար նուազ աւերիչ քան ինչ որ կը խոստանան անոնք մեզի ապագային :

Առ այժմ մէկդի ձգելով խնդրին այս կողմը, մօտենանք մեր նիւթին, Պորիս Փասթերնաք :

Որովհետեւ հարցը որ կը հետաքրքրէ մեզ, ինչպէս նաեւ ընթերցողներու մեծամասնութիւնը, հետեւեալն է .

— Նոպելեան մրցանակի արժանի՞ է թէ ոչ Պորիս Փասթերնաքը : Եւ թէ իրապէս գրական գլուխ գործո՞ց մըն է, Տոքթ. Ժիվակօ»ն :

Կարենալ պատասխանելու համար այս հարցումին, լաւագոյն եւ ամէնէն պարկեշտ միջոցը ուսումնասիրելն է ռուս հեղինակին գրական վաստակը :

Արդ, Պորիս Փասթերնաք բանաստեղծ է ամէնէն առաջ : Եւ մեծ բանաստեղծ : Մինչեւ իր վէպին երեւումը ան ճանչցուած էր իբր այդ : Ինչպէս նաեւ իբրեւ շատ կարող թարգմանիչ : Երկար տարիներէ ի վեր, քաշուած իր Տաչային մէջ, Մոսկուայի մօտերը, Փասթերնաք կը պարապէր միմիայն թարգմանութիւններով : Շնորհազրկուած մըն էր այս, նման Մոլոթովի «դեսպանութեան» չեմ գիտեր որ աննշան խորհրդային հանրապետութեան մօտ :

Եւ այստեղ, իր գործին անցնելէ առաջ, կը խորհիմ թէ աւելորդ չէ խօսիլ մարդուն մասին :

Ուժեղ կազմուածքով, բարձրահասակ, անտաշ բայց շատ արտայայտիչ դէմքով մարդ մըն է Պորիս Փասթերնաք :

Բնաւորութեամբ հանդարտ, իր ըսածին տէր, յամառ նոյնիսկ : Յանդուգն, անվախ :

Ծնած է Մոսկուա, 1890 Փետրուար 10-ին, հրեայ ծնողքէ :

Հայրը, Լէոնիտ Փասթերնաք մեծ արուեստագէտ մըն էր, Մոսկուայի գեղարուեստից վարժարանին նկարչութեան դասախօսը : Պատկերազարդած է Լ. Թոլսթոյի շատ մը վէպերը : Մտերիմներէն եղած է «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն» վէպին անմահ հեղինակին :

Պորիսը զայն ճանչցած է իրենց տան մէջ եւ մինչեւ վերջը սնուցած անոր հանդէպ մեծ հիացում մը :

«Տոքթ. Ժիվակօ»ն ամէնէն աւելի կը մօտենայ «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն» վէպին : Պիտի ըսեմ քիչ յետոյ թէ ինչով կը տարբերին երկու վէպերը :

Պորիսի մայրը նոյնպէս զգայուն արուեստագիտուհի մը եղած է, երաժշտագէտ : Ինքը Պորիսը մեծ ձիրքեր ցոյց տուած է երաժշտութեան մէջ մինչեւ տասնըութ տարեկանը, հոգիով սրտով նուիրուած անոր, մեծ երաժիշտներու հսկողութեան տակ, ինչպէս Սքրեապինը :

1906ին ընտանեօք կը մեկնին Գերմանիա : Պատանի Պորիսը Պերլինի մէջ կը ճանչնայ Մաքսիմ Կորքին, որուն հրատարակած մէկ թերթին կ'աշխատակցէր իր հայրը : Հոն կը մնան ամբողջ մէկ տարի : 1907ին կը վերադառնայ Մոսկուա : 17 տարեկան է : Կը ճանչնայ Ալեքսանդր Պլոքը : Գերմանիոյ մէջ կը ծանօթանայ նաեւ Ռիլքէին :

Յանկարծ կը ձգէ երաժշտութիւնը եւ կը նուիրուի բանաստեղծութեան :

1912ին երկրորդ ճամբորդութիւն մը կ'ընեն Փասթերնաքները դէպի Գերմանիա, Պորիսը կը հետեւի Մարպուրկի հռչակաւոր համալսարանի դասընթացքներուն, ուր կը դասաւանդէին օրուան մեծագոյն փրոֆէսէօրները : Նոր – Քանթեան դպրոցին որրանն էր Մարպուրկի համալսարանը :

1913ին Պորիսը կ'այցելէ նաեւ Իտալիա, Մոսկուա վերադառնալէ առաջ : 1914ին կ'աւարտէ համալսարանական ուսումը, վկայուելով փիլիսոփայութեան եւ լեզուագիտութեան ճիւղէն :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(1 Շար.)

" ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ "

★

Երեսուն տարիներ առաջ, երբ մեր տարագիր բազմութիւնները Մարսէյլ հասած հիմը կը դնէին նոր եւ գեղեցիկ կեանքի մը, երբ գրական եւ հայրենակցական միութիւնները իրենց աւուլխներովը զիրար կը գերազանցէին, երբ մէկ խօսքով, Մարսէյլը իր արուարձաններովը միասին կ'ապրէր բեղուն գործունէութեան շրջան մը, Մարտիրոս Թաշճեան ներշնչուած օրուան շարժումներէն՝ գրեց խանդավառ յօդուած մը ու, «Ձայներ Գաւառէն» խորագրով ղրկեց Յառաջի խմբագրութեան:

Հրատարակելով յօդուածը, Շաւարշ Միսաքեան զայն կարդեց Թղթակից իր թերթին, ուր երկար ատեն ստորագրեց հանդէսներու նկարագրութիւններ, պատկերներ եւ գրական էջեր:

Ահա այդ թուականներէն սկսեալ, Յառաջի «Ձայներ Գաւառէն» սիւնակը դարձաւ սեփականութիւնը գաւառի մեր հայրենակիցներուն: Ըսել պիտի ուզէի թէ հոդ էր, որ կ'արձանագրուէին մեր այդ հարազատներուն ցաւերն ու ուրախութիւնները: Այդ սիւնակէն կը տեղեկանայինք, թէ փոքրիկ ...եան արտասաներ է Ահարոնեանի կամ Զօպանեանի բանաստեղծութիւններէն հատուածներ: Այդ սիւնակին մէջ էր վերջապէս, որ կը պատմուէին կատարուած հանդէսներու նկարագրութիւնները կամ՝ մեզմէ յաւէտ բաժնուողներուն կեանքն ու գործունէութիւնը:

Ինչե՞ր չարձանագրեց այդ սիւնակը:

Գաւառի ամբողջ երեսունը հինգ տարուան կեանքը, պատկերացուած ծանօթ եւ սկսնակ գրիչներով, պիտի մնայ Ֆրանսահայ տարեգրութեանց ամէնէն վաւերական, ամէնէն գեղեցիկ մէկ էջը:

« Ձայներ Գաւառէն » սիւնակը թէեւ հրաշքներ չխոստացաւ, բայց կրցաւ փրկել շատերու կեանքը սպիտակ ջարդէն: Իր խօսքերը այնքան պարզ եւ ջերմ, դարձան սիրելի ամէնուն:

արդիւնքները: Անգամ մը եւս հանդիսատես կ'ըլլանք «աշխատավարձք — ապրուստի գին» անվերջ մրցումին:

Ընկերային հանդարտ մթնոլորտ մը հրամայականն է գիներու կայունութեան: Ինչպէս է այս վերջինը ազգ. տնտեսութեան: Սակայն, ըսել չէ թէ կառավարութիւնը զուրկ է գործաւոր դասակարգի արդար ու ընդունելի պահանջքներու գոհացում տալու միջոցներէ: Արդէն իսկ որոշած է ջնջել ընկերային ապահովագրութեան կողմէ վճարմնեայ երեք հազար ֆրանք վար դնելու կանոնը եւ տասը առհարիւրի յաւելում մը ընտանեկան նպաստներու վրայ: Ուրիշ մասնակի միջոցներ ալ կ'ուսումնասիրուին ներկայիս եւ թերեւս ալ գործադրուին առանց աշնան սպասելու:

Հ. ԹՕՓԱՔԵԱՆ

Առաւօտները երբ Յառաջ դուռս կը զարնէ, ամէն բանէ առաջ կը փնտռեմ ծանօթ սիւնակը ու կը կարդամ յափշտակութեամբ: Ինչո՞ւ: Ըսի արդէն. լսելու գաւառի մեր հարազատներուն ցաւերն ու ուրախութիւնները: Հպարտանալու անոնց ազգային եւ գրական աշխատանքով: Հրճուելու մեծին թէ պզտիկին շրթներուն վրայ ծաղկած մեր մայրենի բարբառով:

Ինծի համար ամէն մէկ խօսք, ամէն մէկ գործ, ամէն մէկ յաջողութիւն որ հայկական է ու կը նպաստէ ազգին շահերուն, սիրելի է եւ գնահատելի:

Դուք չէք կրնար երեւակայել թէ ուրախութիւնս որքան մեծ կ'ըլլայ, երբ կը տեսնեմ կամ՝ կը լսեմ արձանագրուած յաջողութիւն մը, որ ձեւ ու մարմին կ'առնէ Հայու մը ուղեղէն:

Անցեալ ամրան, երբ արձակուրդը քանի մը օրուան համար ինծ ալ ժպտելու պատիւն ըրաւ, առի պայուսակս ու մեկնեցայ գաւառ: Բայց փոխանակ խաղաղ անկիւն մը հանգչելու, այցելեցի եօթը քաղաքներ:

Այդ քաղաքներուն մէջ ուրիշ բան չիս չհետաքրքրեց եթէ ոչ Հայը: Գտայ որոշ չափով հայրենակիցներ, մտայ անոնց նահապետական դռներէն ներս, խօսեցայ եւ, լսեցի իւրաքանչիւրին ուրախութեան ձայնն ու տրտունջը: Ամէնքն ալ ունէին մէկ նշանաբան,— Հայ եւ հայրենիք: Ու սիրտս ուրախացաւ:

Հայաշատ քաղաքի մը մէջն եմ: Իբրեւ անծանօթ, կը մտնեմ սրճարան մը ու կը նստիմ, գիրք մը ձեռքս: Յաճախորդները ամէնքն ալ Հայեր են, որ ժամանակ կը սպաննեն ... Հայորդի մը, հայերէն թերթերու տրցակ մը անութին՝ կը մտնէ ներս եւ, կը սկսի մէկիկ մէկիկ ներկայացնել: Բայց ոչ ոք կը հետաքրքրուի: Այս անգամ կը կենայ անկիւն մը եւ, կ'արտասանէ բարձրաձայն.

— Հայերէն թե՛րթ, հայերէն գի՛րք: Կարդացէք եւ տարածեցէք «ի սէր ազգութեան»:

— Աղբա՛ր, ատե՞նը դտար թերթ ծախելու,— կը պատասխանէ մէկը գինիին բաժակը ձեռքը: Տասը միլիոննոց տուն մը շինեցի, որուն հինգը պարտքով: Մէկ միլիոնի ալ կառք մը ապսպրած եմ, որ պիտի յանձնեն վաղը իրիկուն: Գնա՛, դրամ չմնաց:

Դառնացած՝ կ'ելլեմ դուրս սրճարանէն: Ճամբուն վրայ, հետեւեալ նախադասութիւնը կը կաղմուի մտքիս մէջ,— բարեկամ, ամէն բան կ'անցնի: Տունդ ալ, դրամդ ալ, կառքդ ալ կ'անցնին դուն ալ: Բայց միակ բանը, որ պիտի մնայ, մեր մայրենի լեզուն է: Օգնենք անոր որ ապրի ու ծաղկի:

Ասոր չափ մտահոգիչ գտայ նաեւ մեր զաւակներուն պարագան: Բառին բուն իմաստով օտարացում: Որո՞ւնն է յանցանքը: Միայն ու միայն ծնողքինը: Մեզի համար, աւելի քան երբեք կենսական է համբանքներու վրայ զուրգուրալ: Ամէն մէկ բոյս, ծաղիկ կամ ծառ, որ կը կորսնցնենք մեր պարտէզէն, ահաւոր վընաս մըն է: Ի՞նչ է վերջապէս մեր ուզածը: Կ'ուզե՞նք ապրիլ, կ'ուզե՞նք ունենալ մեր տեղը ազգերու շարքին մէջ, ինչպէս էինք երէկ: Ոչ մէկ կասկած այս մասին: Հետեւաբար կատարենք մեր պարտականութիւնը մեր զաւակներուն հանդէպ: Անոնց ճանչցնենք մեր բարքերը, սովորութիւնները եւ աւանդութիւնները:

Այս սերունդը, մեծցած ըլլալով ըսփիւռքի հարուստ մշակոյթներու ստուերին մէջ, աւելի կը հաւատայ իր տեսածին քան լսածին: Բայց ինչո՞ւ անոր չբացատրել, թէ Հայը, որուն կը պատկանի ինք, նոյնքան հարուստ է իր մշակոյթովն ու քաղաքակրթութեամբը, որքան միւս ազգերը: Ուրեմն ի՞նչն է որ կը պակսի մեզի: Ոչինչ, բացի գործելու միահամուռ կամքէն: Ունի՞նք այդ կամքը: Եթէ այո, այն ատեն բոլոր դժուարութիւնները կը վերցուին, ու մենք դարձեալ կը վերագտնենք մեր արժանի տեղը, — ջահակիր քաղաքակրթութեան:

Անցեալ տարի գաւառէն կը վերադառնայի յուսախաբ: Բայց այս տարի, հետեւելով «Ձայներ Գաւառէն» սիւնակին, կ'ենթադրեմ թէ շատ բան փոխուած է գաւառին մէջ: Իւրաքանչիւր շրջան, մղուած բարի նախանձէ մը, ծափահարելի աշխատանքներ կը կատարէ:

Անշուշտ կարդացիք Մարսէյլի, Նիսի, Լիոնի, Վալանսի, Վիէնի, Տէսինի, Կրընոպլի, Կարտանի թղթակցութիւնները նուիրուած Նոր Սերունդի, Ապրիլեան Եղեռնի, Մայիս 28ի: Բայց ամէնէն յատկանշականը, ազգային անկախութեան տարեդարձն է, ուր խռնուած բազմութեան մը ներկայութեան, երիտասարդ ճառախօսներ բացատրած են մեր պայքարին իմաստը:

Ասոնցմէ դուրս կը մնան տակաւին գանազան շրջաններ, որոնց ձայները չեն հասնիր:

Մարսէյլը իր յառաջապահի դերին հետ՝ կը տեսնուի, որ սկսած է յաւելուածական աշխատանք մը եւս կատարել: Այդ Համազգայինի լսարանն է, որուն ամպիոնէն նոր եւ սիրուած երիտասարդներ, պարբերաբար հանրութեան կը ներկայացնեն մեր գրական եւ գիտական դէմքերը իրենց վաստակներով:

Այս գովելի ձեռնարկը պէտք է վարակէ նաեւ ուրիշ շրջաններ:

Ահաւոր ողբերգութենէն վերջ՝ այսօր, մենք ամուր պէտք է կառչինք մեր ազգապահպանման ազդակներուն: Այս ճամբուն վրայ, որեւէ մէկ թերացում, պիտի նշանակէր ուրանալ մեր փառաւոր անցեալը կամ՝ հեգ մը եւս թաղել մեր նահատակները, որոնք իրենց արեան գինովը մեզի սորվեցուցին ապրիլ իբրեւ ազատ քաղաքացիներ:

Բայց հեռու թերացումը մեզմէ: Հեռու նահանջը զարհուրելի: Հայը որ իր մտքովը, դրչովը եւ սուրովը կուրծք է տուեր դարերուն, դարձեալ պիտի տայ:

Ճամբան, ուրկէ կը քալենք, դժուար է գիտենք: Բայց ի՞նչ բանն է որ դժուար չէ, ու կրնայ սահեցուիլ դիւրութեամբ: « Քարէն հաց հանող» Հայը, դժուարութիւն պէտք չէ ճանչնայ:

Այս պայքարին մէջ, որ ազգային է, անշուշտ պիտի ունենանք նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններ: Ի՛նչ փոյթ սակայն, երբ հարցը կապ ունի մեր մայրենի լեզուին պաշտպանութեան եւ զարգացման հետ: Պէտք է միշտ աշխատիլ, միշտ բարձրանալ, հասնելու համար Աղբիւրը Լոյսին՝ որ գեղեցիկ է եւ անմահ:

ՇԱՏՈՒՐ ՓԻՐՓԻՐԵԱՆ

ԹԵԼԱԴՐԱՆՔ ՄԸ

●

Բաւական է փոքրիկ այցելութիւն մը գաւառի մեր հայրենակիցներուն որպէսզի ուրախացնէ եւ յուզէ միանգամայն մեր սրտերը:

Հոն կը գտնէք հայ ընտանիքներ, որոնք բառին բովանդակ առումով պահած են իրենց աւանդական սովորութիւնները եւ ապրելակերպը: Բոլորն ալ անխտիր մտահոգուած են, իրենց զաւակները հայ պահելու եւ ուծացումի վտանգէն հեռացնելու հարցերով:

Ինչո՞ւ սակայն յուսահատիլ եւ չգիմել կորովի միջոցներու:

Ազգապահպանման լաւագոյն միջոցը Հայ վարժարանն է ուր պետական ծրագրին հետ կը ջամբուի նաեւ ազգային դաստիարակութիւն:

Կան բազմաթիւ ծնողքներ որոնց ամենամեծ բաղձանքն է իրենց աղջիկներուն տալ հայեցի դաստիարակութիւն:

Ընտանիքի դաստիարակութեան սիւնը մայրն է, դաստիարակենք մեր աղջիկները ազգ. ոգիով ապագայ հայ տիպար մայրեր ունենալու համար:

Դպրոցասէր Տիկնանց աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանը օժտուած է բազմաթիւ առաւելութիւններով:

Գեղեցիկ, ընդարձակ, օդասուն շէնք, առողջապահական լաւագոյն պայմաններ, մայրական ջերմ խնամք, անթերի սնունդ, տոհմային մաքուր դաստիարակութիւն, հայերէն լեզու, որքան կարելի է տալ, առաւելագոյնը՝ օտար ափերուն վրայ, այս բոլորին հետ նաեւ նոյնքան բծախնդիր խնամքը պետական ուսման ծրագրի գործադրութեան:

Ծնողքները իրենց աղջիկները յանձնելով Դպրոցասէրի խնամքին որեւէ ձեւով մտահոգուելու պատճառ չեն կրնար ունենալ:

Խղճի կատարեալ հանգստութեամբ կարելի է ըսել որ խնամակալութիւնը դերագոյն ճիգ կը թափէ որպէս զի դպրոցը մատչելի ըլլայ ժողովուրդի լայն խաւերուն:

Տարեկան 160.000 ֆրանքի գումար մը միայն կը պահանջուի: Աւելին է որ դիմենք մեր հայ բարեկեցիկ դասակարգի խղճին, վստահ որ շատեր՝ որոնք կ'ուզեն իրենց գումարները օգտակար ձեւով գործածել եւ թերեւս որոշման մը չեն կրնար յանգիլ:

Ահա սքանչելի պատեհութիւն մը, ազնիւ գործ մը պիտի չըլլա՞ր պաշտպան կանգնիլ փոքրիկ ընդունակ աղջնակի մը 8 – 12 տարեկան՝ վճարել անոր լիաթոշակ կամ կիսաթոշակ ուսման ծախքը, եւ զգալ ազգային գեղեցիկ եւ անհրաժեշտ պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը:

Մի վարանիք՝ կեանքէն բաղդաւորուած ազնիւ հայրենակիցներ, այցելեցէք կամ գրեցէք վարժարանի տեսչութեան ուր պիտի գտնէք ցանկ մը ընդունակ աղջնակներու որոնք բարերարի կը սպասեն ստանալու համար իրենց անհրաժեշտ ուսմանց հետ նաեւ հայկական դաստիարակութիւն:

Մի վարանիք, ողեղրեցէք սաներ, ձեր հայրենիքի, ձեր սիրելիներուն անունով անոնց յիշատակը յաւերժացնելով:

ԵՒԳԻՆԷ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԻ (26)

ԼՈՒԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

ԺԴ.

Կէրթրուտ կասկածոտ եղաւ, շփոթած՝ զայն դիտեց սեւեռուն կերպով, եւ շունչ առնել ջանալով, իր ակնարկը խորասուզեց մութ անդունդին մէջ.

— Զմտածեցի այդ մասին, Ժան, թոթովեց Կէրթրուտ, աչքերով՝ մը որոնք անկէ ներում կը խնդրէին.

Ծիծաղ մը արձակեց: Վայրագ ուրախութիւն մը, որ իրեն մոռցնել տուաւ ամէն վտանգ, տիրապետեց իր անձին:

— Սպասէ, սպասէ, պոռաց ան բազուկները բանալով, ինչ որ ալ ըլլայ պիտի բռնեմ քեզ:

Եւ, խենթ ու յանդուգն ոստումով մը նետուեցաւ այն նեղ գերանին վրայ, որ կամուրջի մը նման կ'անցնէր գետին վըրայէն եւ որուն վերին մասը կը բացկանար երկու շեղ երեսներէ, երդիքի նըման:

— Ժան ... Աստծու սիրուն... Ժան.

Անիկա չի լսեց: Իր ոտքերուն տակ, ջուրերը կը պտուտքէին անդունդին մէջ, անդադար. անիկա կը ջանար հաւասարակշռութիւնը պահել. կը յառաջանար, կը դողար եւ կը տատանէր, երեք քայլ ալ, երկու քայլ ալ, մէկ յանդուգն ոստում մը... ահա անցած էր.

— Է՛, լաւ, վազէ, ըսաւ ան, վայրագ ուրախութեան ճիչ մը արձակելով,

Բայց Կէրթրուտ անշարժ մնաց: Սարսափէն անդամալոյծ, սեւեռուն նայուածքով կը դիտէր զայն: Վազրի ոստումով անոր վրայ խոյացաւ. բռնեց զայն իր թեւերուն մէջ, սեղմեց իրեն, փակեց աչքերը: Եւ դժուար շնչառութեամբ մը գըկեց զայն ու իր այրող եւ պապակած բերանը դրաւ անոր դողդղացող շրթներուն: Կէրթրուտ վշտի մեծ ճիչ մը արձակեց, եւ տենդէն սարսռացող իր մարմինը կը դողար Ժանի թեւերուն մէջ: Այն ատեն Ժան թողուց որ սահելով գետին իյնայ անիկա. վախվխուն ակնարկով բոլորտիքը նայեցաւ: Մէկը տեսած չէ՞ր զինքը.. Ոչ, ոչ ոք... Եւ յետո՞յ ... ի՞նչ կ'ըլլայ որ... Մառթէնի եղբայրը կրնայ համբուրել Մառթէնի կինը, չէ՞ որ օր մը Մառթէնն իսկ պահանջած էր այդ բանը:

Կէրթրուտ բացաւ իր աչքերը, կարծես երազէն արթննար. իր ակնարկը կը խուսափէր Ժանի ակնարկէն:

— Լաւ չէր ըրածդ, Ժան: Կ'արգիլեմ քեզի, եթէ կրկնես ապագային:

Առանց պատասխանելու, Ժան գետին ծռեցաւ առնելու համար այն վարդը որ անոր կուրծքէն ինկած էր:

— Կ'ուզեմ տուն վերադառնալ, ըսաւ ան, ակնարկը շուրջը պտտցնելով, մտահոգ երեւոյթով:

Լռութեան մէջ քով քովի քալեցին պահ մը:

Կէրթրուտ բիբերը սեւեռած էր հեռուն, մինչ Ժան անյագօրէն կը շնչէր գետնէն վեր առած վարդը:

— Լաւ կը հոտի, ըսաւ ան անմեղ եղանակով մը:

— Կէրթրուտ հաւանութեան նշան ըրաւ.

— Կը սիրե՞ս վարդերը, շարունակեց Ժան.

Կէրթրուտ դէպի իրեն դարձուց աչքերը. «կարծես չգիտնայիր ատիկա» ըսել ուզելով.

— Մօտիկ ըրէ, ըսաւ ան, աշխոյժ կերպով, ինչու համար այլեւս ծաղիկ չես դներ իմ բարձիս վրայ.

Կէրթրուտ չպատասխանեց.

— Արդեօք, այլեւս այդ բանին արժանի չե՞մ.

— Ծաղիկ դնել արգիլեց ինծի, թոթովեց Կէրթրուտ.

— Ա, ատիկա ուրիշ խնդիր է, պատասխանեց Ժան, շփոթած.

Խօսակցութիւնը յանկարծ ընդհատուեցաւ:

ԺԵ.

Մառթէն, պատշգամին մէջ Կէրթրուտը ընդունեց գորովագին մեղադրանքներով. անօթի կը մարէր եւ ընթրիքը պատրաստ չէր դեռ: Կէրթրուտ խոհանոց վազեց, իր ձեռքով պատրաստելու կերակուրը:

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Պայծառ Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ճէրանեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Թորոսեան (Տէսին), եւ իրենց զաւակները, Պ. Արամ Միրզոյեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Մուրատչեան (Լիոն), Ժորժ եւ Դաւիթ Մուրատեան (Հիւս. Ամերիկա), Սրբուհի Քիլիսեան եւ Միհրան Յարզուարթեան (Հայաստան), Այրի Տիկին Շնորհիկ Յովակիմեան (Ռոման), սրտի անհուն կսկիծով կը յայտնեն իրենց ամուսնոյն, հօր, սանին, եղբօրորդւոյն եւ ազգականին՝

ՆՇԱՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

ղառնակսկիծ մահը (յանկարծամահ) որ տեղի ունեցաւ կիրակի 21 Յունիսին։

Թաղումը տեղի ունեցաւ Յունիս 23ին, ժամը 16.30ին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթեղբայրեան ենթակոմիտէն խորին կսկիծով կը յայտնէ իր ընկերներէն՝ ՆՇԱՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ ղառնակսկիծ մահը եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Պայծառ Մուրատեանին եւ իր զաւակներուն, ինչպէս նաեւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, տարաբախտ ընկեր Աշոտ Նշանեանի մահուան առթիւ ծաղկեպսակէն մնացած՝ չորս հազար երկու հարիւր ֆրանքի գումարը կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան։

×

Պանեէօ – Բաշանի Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն Մայիս 28ի հանդէսէն՝ 20 հազար ֆրանք։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին կողմէ։

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ։

32 Րիւ տը Թրէվիզ

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տոքթ. Մ. Գարաճեան եւ որդիք՝ Նարպէյ, Նուպար Գարաճեան եղբարք, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գալէմքէրեան (Հալէպ) կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի 28 Յունիս, յաւարտ պատարագի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կնոջ եւ մօր յաւէտ սիրելի՝

ՏԻԿԻՆ ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԳԱՐԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

Այս առթիւ փոխան հոգեճաշի, Փարիզի աղքատախնամին կը նուիրեն 15.000 ֆր.։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

GARDEN - PARTY

Այս Կիրակի, ժամը 16 – 24

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մելքոնեանի

հովասուն պարտէզին լուսաւոր ծառերուն ներքեւ։

41, RUE AVIATEUR-LE BRIX. MARSEILLE

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Հայուհեաց մասնախումբին, տեղական մասնաժողովին եւ երիտասարդութեան կողմէ։

Հովանաւորութեամբ

Պ. Պ. Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ, Մ. ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ եւ Ա. ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ։

Կը նախագահէ Պ. Վ. ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին մասնակցութեամբ՝

Պարարուեստի աստղ՝ Օր. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

Թառիսթ՝ Պ. Մ. ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ

Մարսիլահայ սիրուած արուեստագէտները։

Ութ հոգինոց ընտիր նուագախումբ։

Մատչելի պիւֆէ։

Արժէքաւոր պարգեւներով բախտախաղ։ Ոչ մէկ հանգանակութիւն։

Մուտք 700 փրանք

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Ֆ. Կապ. Խաչի Օրուան» առթիւ կազմակերպուած տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ։ Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը։

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Բէրրէի ծանօթ ծառաստանը։

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին։ Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով։

Հայրենակիցները կը հրաւիրուին անխտիր։

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս Կիրակի Թապուրէի սովորական դաշտին վրայ – Էսթրապլէն։

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՁԷ (Լիոնէն)։

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը եւ սիրողներ։

Առատ կերուխում, մուտքը ազատ է։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յուլիս 5ին, Կիրակի, նոյն վայրը։

Ուշադրութիւն.— Ժամակարգ օթօպիւսի, ժամը 10, 11 եւ 14 տասնըհինգ վայրկեան անցած։ Էսթրէսէնի Թաղէն մեկնում ժամը 12.10 անցած։

Իսկ վերադարձ՝ երեկոյեան ժամը 20.30ին։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

(ԿՐԸՆՈՊԼԸ)

Մրցանակաբաշխութեան դաշտահանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 28ի կիրակին։ Անձրեւի պարագային, Յուլիս 5ի Կիրակին։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Դպրոցասէրի խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ։

28 Յունիս, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 3 – 10, վարժարանին օդասուն պարտէզին մէջ,

I, BLD. DU NORD, LE RAINCY

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Երգ, պար, մարզանք եւ հաճելի անակընկալներ։

Պիւֆէ մատչելի գիներով,— շիշ քէպապ։

Մուտքի գին 250 ֆրանք։

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյօն։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՎ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փարիզէն՝ Ուրբաթ 24 Յուլիս 1959.

Շագենաւ. Իտալիայէն՝ ԱՆԳՈՆԱ, ԻԹԷԱ, ՏԷԼՖ, ՊԻՐԷ – ԱԹԷՆՔ, ՕՏԷՍԱ, ԵԱԼԹԱ, ՍՈՉԻ, ՍՈԽՈՒՄ։

ԱՅՑԵՐ ԵՒ ՔՐՕՍԱՇՐՋՈՒՄ

Երկաթուղի. Սոխումէն Երեւան։

16 ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ.— Երեւանէն Մոսկուա՝ օդանաւ։ Մոսկուայէն Փարիզ՝ երկաթուղի։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Փարիզ՝ Չորեքշաբթի 26 Օգոստոս։

ԳԻՆ — 215.000 — ԳԻՆ

Ֆրանքէն սկսեալ

ԴԻՄԵԼ

TRANSTOURS

49, AVENUE DE L'OPÉRA

TÉL. OPE. 61-15 & 35-18 PARIS-2.

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

ժամը 16ին։

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար։

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր։

26, RUE TROYON, SEVRES

TEL. OBS. 18-28

Վարժարանին մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալօրէայի առաջին մասը։

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

եւ մասնակցութեամբ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ վարչութեան

Գինեձօն ի պատիւ բանաստեղծ

ԱՀԱՐՈՆ ՏԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

Իր երկու վերջին քերթողական հատորներուն՝ «Բագիններուս կրակին դէմ» եւ «Կարմիր Աւետարան» հրատարակութեան առթիւ։

Այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին Քաղէ սրճարանի վերնայարկը։

Կը նախագահէ՝ Պ. Յ. ՏԷՐ – ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Կը խօսի՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Լուսաւորչի դպրոցին աշակերտութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը իր տարեկան դաշտահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Այս Կիրակի Տէսինի Կապիյոնի բացօթեայ սրճարանը, Ջրանցքին եզերքը, 23 Էռնէսթ Ռընանի փողոցը, առաւօտեան ժամը 10էն իրիկուան ժամը տասը։

Այս դպրոցը որ քսան տարիէ ի վեր հայ մանուկներուն ձրի կ'աւանդէ հայ լեզուն, պատմութիւնը եւ երգը, իր տարեկան ծախքերը գոցելու համար կը կազմակերպէ այդ դաշտահանդէսը։

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք տեղ։

Նոյն օրը, ժամը 10ին Տէսինի մէջ հայծէս պատարագ։

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, «Ռէժան»ի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին Յօյնէրու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ օրը Վալանսի մէջ, Յուլիս 26ին։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ

Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ՕՐԸ

Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին մէջ, կիրակի 5 Յուլիս, կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30էն 22։

Գեղարուեստական ընտրուած եւ ճոխ բաժինի մը հետ համընթաց, տեղի պիտի ունենան՝ հայերէն արտասանութեան մրցումներ, որոնք երկու դասակարգի բաժնուած են։

Ա. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 10էն 14 տարեկան երկսեռ դեռահասներու։

Բ. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 15էն 18 տարեկան երկսեռ պատանիներու։

Այս հանդիսաւորութեան ընթացքին պիտի ընտրուին փարիզեան շրջանի 1959 տարուան լաւագոյն արտասանողները հինգ քննիչ դատաւորներու որոշմամբ։

Իւրաքանչիւր դասակարգի առաջին հանդիսացողը «լաւագոյն արտասանողի» տիտղոսէն զատ, պիտի ստանայ նաեւ արժէքաւոր պարգեւ մը։

Միութիւնս կը խնդրէ բոլոր Թաղային վարժարաններու տեսուչներէն ինչպէս նաեւ ծնողքներէ, այժմէն իսկ դիմել՝

Տիկին Զ. Փէշտիմալճեանի՝

165, RUE DE JAVEL, PARIS 15, TEL. BLO. 19-60

Թեկնածուներու արձանագրութեան համար։

Մուտքը ազատ է։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 15.30ին, վարժարանին մէջ։

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ, երգեր, կատակերգութիւն մը, (ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՂԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ) եւ հաճելի անակնկալներ։

Կը հրաւիրուին Իսիի գաղութը եւ ծնողքները։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ — JEUDI 25 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8427 — 35EME ANNÉE — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4328

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕԳՆԵ՛ՆՔ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

Դպրոցական տարեշրջանը փակուած ըլլալով, փարիզեան շրջանի մեր զոյգ վարժարանները այս Կիրակի կուտան իրենց «մրցանակաբաշխութեան հանդէս»ը :

Հանդիսականները առիթ պիտի ունենան տեղեկանալու վերջին ինը ամիսներու ընթացքին կատարուած նուաճումներուն եւ ձեռք բերուած դրական արդիւնքներուն : Ու պիտի ուրախանան՝ լսելով աշակերտներուն հայերէն երգերն ու արտասանութիւնները :

Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը վերելքի մէջ է միշտ, շնորհիւ մասնագէտ ուսուցիչներու ընտիր հոյլի մը, վերին հսկողութեամբ Մխիթարեան հայրերուն, որոնք հոգեւին նուիրուած են կրթական գործին :

Նուիրումը բաւական չէ անշուշտ կանգուն պահելու եւ աւելի բարձր մակարդակի հասցնելու համար այս հիմնարկութիւնը, որուն մեծ դեր վերապահուած է ազգապահպանման մարզին մէջ :

Ֆրանսահայ գաղութը երախտագիտութեան խօսք միայն ունի Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան, որ 31 տարի առաջ Փարիզը օժտեց հայկական երկրորդական վարժարանով մը : Նիւթական մեծ զոհողութիւններով գնեց մարքիզուհի Փոնփատուրի շքեղ դղեակը, Սէնի աջ ափին վրայ, իր ընդարձակ պարտէզով :

Փարիզեան շրջանին մէջ դժուար է գտնել ֆրանսական վարժարան մը, որ ա՛յնքան օժտուած ըլլայ բնութենէն՝ որքան Սեւրի դպրոցը :

Վարժարանը տեղ ունի 105 գիշերօթիկ աշակերտի համար միայն :

Դժբախտաբար չիրականացան նոր շէնքեր կառուցանելու յոյսերը :

Կրթաթոշակի սակը զեղչելու, դպրոցը աւելի բարգաւաճ վիճակի հասցնելու, մանաւանդ կրկնապատիկ թիւով աշակերտներ ընդունելու համար անհրաժեշտ են դասարանի եւ ննջարանի յատուկ նոր շէնքեր :

Վենետիկի վանքին հասոյթները բաւարար չեն իրագործելու համար նման ծրագիր մը :

Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը, որուն դիմում կատարուած էր այս ուղղութեամբ, գոհացած է միայն հինգ աշակերտներ որդեգրելով :

Իսկ Փարիզի Հայութիւնը ո՛չ մէկ լուրջ ճիգ կ՚ընէ իր երկրորդական միակ վարժարանին օգնելու համար :

Ծնողքներու միութիւնն է միայն, որ իր ձեռնարկներով նիւթական սահմանափակ օժանդակութիւն կը բերէ : Իսկ կարգ մը բարեսիրական կազմակերպութիւններ կը հոգան քանի մը աշակերտներու տարեկան կրթաթոշակը :

Ապրուստի տարապայման սղութիւնը ստիպած է վարժարանի տեսչութիւնը կրթաթոշակի համար բարձր սակ մը նշանակել (տարեկան 250.000 ֆր.) :

Ամէն քսակի մատչելի չէ անշուշտ այս գումարը :

Բարեկեցիկները դիւրաւ կրնան վճարել զայն : Սակայն օժտուած, ուշիմ բայց աղքատ աշակերտներ կան, որոնք կը զրկուին հայկական միջնակարգ վարժարան յաճախելէ՝ պարզապէս նիւթական պատճառներով :

Ֆրանսահայը գաղթական չէ այլեւս : Շնորհիւ Հայու բնածին ուշիմութեան եւ յամառ աշխատանքին՝ հազարաւոր հայրենակիցներ նախանձելի դիրքերու հասած են այսօր :

Փոխանակ ուրիշ դպրոցներ փնտռելու, անոնք կրնան իրենց զաւակները ղրկել Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանը, որ լրիւ կը գործադրէ ֆրանս. երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալօրէայի առաջին մասը : Ու աւելի ըլլալով, կը սորվեցնէ հայերէն լեզուն, գրականութիւնն ու պատմութիւնը :

Իսկ անոնք որ զաւակ չունին, կրնան որդեգրել աղքատ կամ որբ խոստմնալից աշակերտ մը, կատարելով ազգասիրական վեհ պարտականութիւն մը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼ ՀՌՈՄ ԳՆԱՑ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Նախագահ Տը Կոլի Միլանօ ժամանումը ողջունուեցաւ թընդանօթի 101 հարուածներով : Իտալիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Կրոնքի, Ֆրանսական դեսպանը եւ բարձրաստիճան այլ անձնաւորութիւնները դիմաւորեցին զինքը օդակայանին մէջ :

Երկու Նախագահները խանդավառ ընդունելութեան արժանացան իտալացի ժողովուրդին կողմէ :

Մաճենթայի մէջ, քաղաքապետին բարեգալուստի խօսքերուն պատասխանելով, Նախագահ Տը Կոլ շնորհակալութիւն յայտնեց եղած ընդունելութեան համար :

Յարգանքի տուրքին արտայայտութիւնը՝ Մաճենթայի յուշարձանին առջեւ, որուն վրայ արձանագրուած է .— Ֆրանսական բանակին, Նափոլէոն Գ.ի եւ Վիքթոր - Էմանուէլ Բ.ի, դաշնակից :

Կարճատեւ արարողութիւն մը տեղի ունեցաւ, որուն ներկայ եղան երկու Նախագահները :

Միլանօ – Մաճենթա ճամբուն վրայ, Նախագահ Տը Կոլ փափաք յայտնած էր խօսակցիլ գիւղապետներու եւ տեղական անձնաւորութեանց հետ : Ֆրանսացի լրագրողներ կը հետեւէին նախագահական շքախումբին : Ամէն կողմ թռուցիկներ կը նետուէին, որոնք «բարիգալուստ կը մաղթեն Ֆրանսացի զէնքի ընկերներուն» : Ամէն կողմ ծաղկազարդուած էր, յաղթական կամարներ բարձրացած էին բազմաթիւ գիւղերու մէջ՝ ֆրանսական եւ իտալական դրօշներով զարդարուած. պաստառներու վրայ կը կարդացուէր. Վիվա Կրոնքի, Վիվա Տը Կոլ : Կեցցէ՛ Կրոնքի, կեցցէ՛ Տը Կոլ :

Երկու Նախագահները ներկայ եղան նաեւ Լոմպարտիոյ անկախութեան հարիւրամեակին առիթով տեղի ունեցող արարողութեան, ուրկէ յետոյ զօրավար Տը Կոլ սրուակ մը արիւն նուէր ստացաւ, ի յիշատակ Ֆրանսացի այն զինուորներուն՝ որոնք 1859ին ինկան Լոմպարտիոյ մէջ :

Խորհրդանշական այս նուէրէն ետք՝ վերադարձ Միլանօ :

Ի պատիւ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին՝ Միլանոյի մէջ տեղի ունեցաւ զինուորական բացառիկ տողանցք մը, որ տեւեց 45 վայրկեան : Ֆրանսացի եւ իտալացի զինուորները միացած կատարեցին այս շքերթը. հրասայլերու, հալածիչ օդանաւերու եւ նուագախումբի աղմուկին կը խառնուէին ժողովուրդին խանդավառ կանչերը :

Հռոմի գրաւումէն ի վեր, 1943, առաջին անգամ ըլլալով Ֆրանսացի զինուորներ կը տողանցէին Իտալիոյ մէջ :

Կէսօրին երկու Նախագահները միասին ճաշեցին Մոնֆորթի պալատին մէջ, ուր Նախագահ Կրոնքի Զօր. Տը Կոլի յանձնեց Հանրապետութեան Արժանեաց մեծ շքանշանը :

Կէսօրէ ետք Տը Կոլ ընդունուեցաւ ֆրանսական գաղութին կողմէ, որմէ յետոյ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

ՔԱՍԸՄ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՀԵՌԱՑՆԷ

Պաղտատէն հասած լուրերու համաձայն, Քասըմ սկսած է իր դիրքը ճշդել և զօրացնել : Առաջին առթիւ ընդդիմանալէ յետոյ «միասնական» շարժումին որ կ՚ուզէր Իրաքը կցել Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան, այս անգամ Քասըմ սկսած է պայքարիլ համայնավարներուն դէմ : Արդէն մերժելով դահլիճին մէջ առնել ձախ հոսանքի պատկանող դէմքեր, վարչապետը ցոյց տուած էր թէ կ՚ուզէ խուսափիլ «խորհրդային արբանեակ» մը դառնալէ : Ըստ Մոսկուայի խոյս թելագրանքովն է որ Զօր. Քասըմ նման որոշումներ կուտայ, արդարեւ անմիջական ձեւով Խ. Միութեան գործին չիգար Իրաքի խորհրդայնացումը :

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը Հալիմ Սաապ Պաղտատ գտնուած է քանի մը օր առաջ երբ գիւղացիները ցոյց մը կ՚ընէին ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան առջեւ, ուր կը բնակի Զօր. Քասըմ :

«Լը Մոնտ»ի թղթակիցը կը գրէ այս առթիւ թէ համայնավար մամուլը կատղած է եւ դէպքերը կը նկարագրէ չափազանցութիւնով : Կ՚ուզէ այնպէս ցոյց տալ թէ քաղաքացիական պատերազմ կայ երկրին մէջ, եւ կը դատապարտէ կառավարութիւնը որ արդէն կը հանդիսանայ բանակին միջամտութեան :

Համայնավար՝ Իթթիհատ Ալ Շաապ թերթը իբրեւ վերնագիր կը դնէ «Աշխարհակալական ոստական հարուածի մը կը նաք սպասել Յուլիս 14ի տարեդարձէն առաջ» :

Իրաքի մէջ կան չորս միլիոն գիւղացիներ որ ժողովրդական ամէնէն կարեւոր շարժումը կը հանդիսանան : Համայնավարներն ու ազգայնականները կ՚ուզեն ձեռք առնել զանոնք :

Երկու ամիս է, կը շարունակէ «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը, համայնավարները ամէն ինչ կ՚ընեն նեղ կացութեան մատնելու համար Զօր. Քասըմը : Կը մերժեն վերջ տալ իրենց գործունէութեան, կ՚ուզեն որ կառավարութիւնը զէնք տայ ժողովրդական ընդդիմադիրներուն, կ՚ուզեն որ պաշտօնանկ ըլլայ Ուաշինկթընի իրաքեան նոր դեսպանը որ վերջերս ամէն ապահովութիւն տուած է Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան Իրաքի չէզոքութեան մասին : Կը դատապարտեն նաեւ Արտաքին նախարարութիւնը որուն կը պակսի՝ «քաղաքական աշխուժութիւնը», կ՚ուզեն անպայման մասնակցիլ կառավարութեան եւ կը հրաժարին այդ իրաւունքէն, պարզապէս պահպանելու համար «Ազգային Միութիւնը» : Կը բողոքեն նաեւ որ կառավարութիւնը ցարդ չէ գնդակահարած բոլոր աւատապետները Ֆատէլ Ճամալիէն մինչեւ Սալամ Արէֆ :

Համայնավարներու եւ Քասըմի միջեւ պայքարը սուր հանգամանք ստացաւ, մանաւանդ այն պատճառով որ Քասըմ ամէն առիթով կը կրկնէ թէ կ՚ուզէ «կուսակցութիւններէն վեր մնալ» :

Իրաքի վերաբերեալ միւս լուրերուն աղբիւրներն են՝ Պէյրութ եւ Գահիրէ : Անշուշտ վերապահութեամբ պէտք է ընդունիլ բոլոր այս լուրերը զոր կարելի չէ եղած ստուգել :

«Արաբներու ձայնը» ձայնասփիւռի կայանը կը հաղորդէ թէ Թահար Էլ Շէյխ ձերբակալուած է, ինչպէս գրած էինք երէկ : Թահար ամէնէն համայնավարամիտ սպան կը նկատուէր, իրաքեան բանակի :

Ձայնասփիւռը կ՚ըսէ նաեւ թէ «լուրջ դէպքերու» պէտք է սպասել Իրաքի մէջ : Գահիրէի մամուլը մանրամասնութիւններ կը հրատարակէ նաեւ բացատրելով թէ ինչպէս Քասըմ առաջքն առած է համայնավար դաւադրութեան մը :

Աւելի զգայացունց լուր մը կը հաղորդէ մամուլի «Միջին – Արեւելք» գործակալութիւնը .— ժողովրդական դատարանի նախագահը՝ Գնդ. Մահտաւի հրաժարած է առարկելով թէ իր արձակած վճիռները չեն գործադրուիր :

Պաղտատի մէջ ոչ մէկ աղբիւր այս լուրերը կը հաստատեն. միակ դէպքը որ կրնայ կարծել տալ թէ բան մը կ՚անցնի կը դառնայ, Քասըմի վերջին յայտարարութիւնն է .— «Նպաստաւոր դէպք մը պիտի պատահի շուտով Իրաքի համար, բայց տակաւին չեմ կրնար յայտնել անոր բնոյթը» :

× Յունիս 23ին, Իրաք բաժնուեցաւ Սթերլինի շրջագիծէն : Որոշումը տրուած էր ամսոյս սկիզբը բայց միայն երէկ յայտարարուեցաւ բրիտանական Գանձատան կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հեռատեսիլէն խօսելով, Արտաքին նախարար Հերթըր ցաւ յայտնեց որ Ժընեւի մէջ զոհացուցիչ յաջողութիւններ չարձանագրուեցան՝ որպէս զի կարելի ըլլայ խօսիլ Մեծերու ժողովի մը գումարման մասին : Նախարարը անգամ մը եւս յիշեցուց Այզընհաուըրի յայտարարութիւնը՝ որ Մեծերու ժողովի մը կը մասնակցի, պայմանաւ որ Ժընեւի մէջ արդիւնքի մը կարելի ըլլայ հասնիլ : Այնուհետեւ Հերթըր բացատրեց Գերմանիոյ վերամիացման եւ Պերլինի հարցերուն մէջ Խ. Միութեան որդեգրած անուղղայ դիրքը, շեշտելով թէ Արեւմուտքը միասնական է եւ զօրաւոր, ինչպէս տեսնուեցաւ վեց շաբթուան բանակցութիւններու ընթացքին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատընաուըրի եւ Տնտեսական նախարար Էրհարտի միջեւ առժամեայ հաշտութիւն մը կնքուեցաւ՝ Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ կուսակցութեան հաւանական անջատման առաջքն առնելու համար : Ատընաուըր եւ Էրհարտ նամակներ փոխանակեցին իրարու հետ, որոնց մէջ կը խօսուի եւրոպական եւ գերմանական հարցերու շուրջ : Այնպէս որ երկու ղեկավարները առ այժմ հաշտուած են, բայց Պոնի քաղաքական շրջանակներու կարծիքը այն է թէ այս հաշտութիւնը վերջնական չէ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը արտաքսեց Թէհրանի խորհրդային դեսպանատան մամուլի կցորդը : Ամբաստանուած է որ հակա – պարսկական թռուցիկներ ցրուած է երկրին մէջ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ֆրանսական դեսպան Ալֆան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ամերիկայի Արտաքին փոխ նախարար Տիլընի հետ, որմէ ետք յայտարարեց թէ խորհրդակցած էին ֆրանսական հողամասին վրայ գտնուող հիւլէական պահեստի զէնքերու գործածութեան շուրջ :

ՍԵԴԱ ՄԱԼԵԱՆ (Ջամալեան – Իսահակեան, թոռը՝ ողբացեալ Արշակ Ջամալեանի) թատերական բեմի վրայ իր մուտքը գործեց երեքշաբթի իրիկուն ֆրանսական հեռատեսիլէն : Սեդա Ջամալեան որ աշակերտած է Թանիա Պալաշովայի եւ Միշէլ Վիթոլդի շատ յաջող էր իր դերին մէջ : Տեղական թերթերը առաջին առթիւ մեծ գովասանքով կը խօսին 18 տարեկան սկսնակ դերասանուհիին մասին, որ հակառակ իր անփորձութեան ցոյց տուաւ թէ փայլուն ապագայ մը կրնայ ունենալ թատերական ասպարէզին մէջ : Տակաւին առիթը կ՚ունենանք խօսելու իր մասին :

ՊՈՐԻՍ ՎԻԱՆ, գրագէտ, երաժիշտ, բեմադիր, զարդանկարիչ, յանկարծամահ եղաւ երեքշաբթի առտու Մարպէօֆ շարժանկարի սրահին մէջ երբ ներկայ կ՚ըլլար իր շարժանկարին ներկայացման : Ժապաւէնին նիւթը քաղուած էր իր վէպէն՝ «Ձեր գերեզմաններուն վրայ պիտի թքնեմ» զոր ստորագրած էր կեղծ անունով՝ Վէրնըն Սըլիվըն : 39 տարեկան էր եւ կը տառապէր սիրտէն :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ՆՈՐ ԵՕԹՆԱՄԵԱԿԻՆ

« Արարատեան դաշտէն մինչեւ Լազուարթ Սեւան» վերնագրին տակ Մոսկուայի պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա»ն ամբողջ էջ մը նուիրեր էր եօթնամեայ ծրագրի Հայաստանի վերաբերեալ հատուածին :

Հեռանկարն աւելի քան վարդագոյն է : 1965ին մեր փոքրիկ հայրենիքը դարձած կ'ըլլայ նոյնքան խտացած արդիւնաբերութեան երկիր, որքան մօտաւորապէս իր տարածութեանն հաւասար այսօրուան Պելժիան կամ Զուիցերիան: Անոր տնտեսութեան մէջ մինչ այդ պիտի ներմուծուի 12 միլիառ րուբլի, գլխապտոյտ պատճառող, վիթխարի դրամագլուխ, որ մէկ միլիառով աւելի է, քան 38 տարիներու ընթացքին ծախսուածը :

Հայաստանի Տնտեսական Խորհուրդը մրցութեան պայմանագիր է կնքած Վրացական, Ատրպէյճանական եւ Տաճիկական Հանրապետութիւններուն հետ, յանձնառու լինելով, եօթնամեակի 1959ի վերաբերեալ մասն աւարտել տարեվերջէն առաջ, տալ 214 միլիոն րուբլիի աւելի արտադրութիւն, կիրառել ոչ պակաս քան 7000 թէքնիք նորահնարներ՝ ապահովելու համար ծախքերու բաժնին մէջ յիսուն միլիոն րուբլիի խնայողութիւն :

Գիւղատնտեսութեան պատասխանատու վարիչներուն համագումարը յանձն է առեր բերքի այն բարձր մակարդակը, որուն պիտի հասնին 1965ին, իրականացնել արդէն այս տարի բամպակամշակութեան մէջ, 1960ին ճակնդեղի, 1961ին ծխախոտի եւ բանջարեղէնի, 1964ին խաղողի արտադրութեան մէջ: Իսկ կաթի, հաւկիթի, միսի եւ բուրդի արտադրութեան եօթնամեայ ծրագիրն ամբողջութեամբ աւարտել 1962 – 1963ին :

Խ. Հայաստանի հարաւային շրջանը — Զանգեզուրը պիտի դառնայ գունաւոր մետաղներու հանքամշակման կեդրոն, լեռնային շրջանները «ընդարձակ քիմիայի» արդիւնաբերութեան, իսկ Երեւան, Լենինական ու Կիրովական՝ նուրբ մեքենաշինութեան :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ

Լեռներու բարձունքին վրայ, գրեթէ յաւիտենական ձիւներու եզերքին ու արագահոս գետերու ակունքներուն մօտ, հիմը դրուեցաւ ամենանոր քաղաքի ; Քաջարանի, հերոսական որբանի: Իրօք միայն հերոսական աշխատանքով կարելի է յաղթել բնութեան դաժանութեան երկնահաս սարերուն վրայ: Օր ու գիշեր այստեղ կը շնդեն քանդող ու բեռցող պողպատեան հսկաները, կը բոցավառեն կտրող ու կռփող ելեկտրական ձեռնամուրճերը — կը կառուցեն հանքագործութեան նոր տիտանները: Բանուորախումբերնէ մէկուն առաջնորդն է փորելու մասնագէտ երիտասարդ Գերասիմ Պետրոսեանը, հանքերու սիրահար՝ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի պատգամաւորը:

Քաջարանի եւ Դաստակերտի պղնձամոլիբդենական գործարանախումբերը (Կոմբինատ) արդէն սկսեր են արտադրել: Անոնց ղեկավարութիւնն այժմ կը պայքարի նոր կառուցումներով հասնիլ ծրագրեալ հզօրութեան: Երրորդ գործարանախումբի հիմը դրուեցաւ աւելի հարաւ, գրեթէ Արաքսի եզերքին՝ Ագարակ աւանին մէջ, ուր հանքապաշարը հսկայական է ու գրեթէ գետնի երեսին: Կարճ ժամանակէն փորող գործաւորները կը սկսին պղինձ հանել բաց երկնքի տակ, ապա բետոնածածկ ճանապարհներով: Հանածոները կ'երթան նախապատրաստական գործարաններն ու այնտեղէն դէպի Ալլահվերտիի պղնձա – քիմիական կոմբինատը, որն այժմ հիմնովին կը վերակառուցուի ու կ'ընդարձակուի :

Մեծ փոփոխութիւններու կ'ենթարկուի նաեւ Քանաքեռի ալիւմինիումի գործարանը: Շուտով նա կը հարստանայ ելեկտրաձուլող ու մետաղաթերթ հանող բաժիններով: Հանրապետութեան մեքենաշէն արդիւնաբերութիւնը կը պարենաւորուի այսուհետեւ տեղական ալիւմինով :

Գունաւոր մետաղներու այժմեան արտադրական քանակին հասնելու համար Հայաստանին պէտք է եղած հարիւր տարի, իսկ յառաջիկայ եօթնամեակին այդ քանակը — պղնձի, արճիճի, թէ ցինկի— կը հնգապատկուի: Ուրեմն երկրի հնագոյն հանքագործութիւնը կ'աշխուժանայ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ս. Ս. Հանրապետութեան հիւսիսը — Իջեւանի մէջ սկսուած են կարեւոր աշխատանքներ, այդտեղէն պիտի անցնի Ազրբէյջանեան բնական կազի փոխադրական գիծը, ընդարձակ ճակատի վրայ առաջ կը տարուի Ղարադաղ – Աղստաֆա-Երեւան մագիստրալի շինութիւնը: 1960-ին Երեւանն օժտուած կը լինի բնական կազով : Վերջինիս աժանութիւնը հրամայողական կը դարձնէ նոր ուժ արտադրող կայաններու հիմնումը : 1962ին առաջին եւ 1964ին երկրորդ՝ կազի ջերմութեամբ արտադրող ելեկտրակայանները շահագործման կը յանձնուին : Շնորհիւ մայրաքաղաքի հարաւային կլիմային, անոնց ամբողջ սարքաւորումը կը տեղաւորուի բաց երկնքի տակ, առանց մեծածախս շէնքերու: Եօթնամեակի ծրագրին մէջ նախատեսուած է նաեւ երկու ջրա – ելեկտրակայաններու կառուցումը: Աթարբէկեանի եւ Երեւանի մէջ, կ'ամբողջանայ Սեւան – Հրազդան ջրվէժահոսանքի (կասկադ) օգտագործման մեծ ծրագիրը : Այնուհետեւ ելեկտրաարտադրիչ այլ աղբիւրների օգտագործումը հնարաւորութիւն կուտայ խնայողաբար վարուիլ Սեւանայ լճի ջրապաշարի հետ: Աշխարհի բարձր լճերից ամէնէն ընդարձակը, Հանրապետութեան ծաղկումին իր տուրքը տալէ վերջ, կը պահպանուի կարելիին չափ բնական վիճակի մէջ:

Գործի պիտի լծուի աժան ելեկտրուժի ուրիշ աղբիւր մը — փրփրահոս Որոտանը: Շուտով պատմական Տաթեւի մօտ պատնէշ կը բարձրանայ անոր դէմ եւ ծընունդ կ'առնէ 150 հազար քիլովաթ ելեկտրականութիւն արտադրող կայանը, որ կը լինի թիւ առաջինը Որոտան գետի ութ կայաններէն:

1960ին կ'աւարտին Հայաստանն Ազրբէյջանին միացնող բարձրավոլտ ելեկտրագծի աշխատանքները: Այդպիսով կ'ամբողջանայ Անդրկովկասի ելեկտրացանցը, որն ապագայում կը կցուի ամբողջ Խ. Միութեան միացեալ բարձրավոլտ ցանցին :

Տայաստանի Ս. Ս. Հանրապետութիւնն այժմ մէկուկէս անգամ աւելի ելեկտրուժ կը գործածէ, քան նախայեղափոխական ամէն ողջ Ռուսաստանը: Եօթնամեակին կը վերջանան բոլոր կոլխոզներու եւ սովխոզներու ելեկտրանացումը եւ Խ. Հայաստանը կը դառնայ ամբողջովին ելեկտրականութեամբ սպասարկուած հանրապետութիւն :

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏ

Խ. Հայաստանի քիմիական առջինեկը, Կիրովականի Կոմբինատն է, ուր այժմ արտադրութեան դրութիւնը ամբողջովին մեքենայացուած է: Հսկայ ու բարդ մեքենաները, գրեթէ առանց աշխատաւորի միջամտութեան, ծնունդ կուտան բազմաթիւ արհեստական նիւթերու, մինչեւ անգամ ալմաստներու: Աւարտելու վրայ է նոր բաժանմունքը —- պլաստիկ մասսի, օրգանական լաքի եւ խէժի: Նոր հորիզոններ կը բացուին եօթնամեակին նաեւ Երեւանի սինթետիկ գործարանին առջեւ : Կ'ընդարձակուի նոր շէնքերով ու կը շատնան արտադրութեան տեսակները, որոնց մէջ նշանաւոր է վինիֆլեկսը: Վերջինիս կիրարկումը ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերուն եւ մասնաւորապէս ելեկտրաարդիւնաբերութեան մէջ հնարաւորութիւն կուտայ զգալի խնայողութիւն ընել մետաղի եւ ձգախէժի :

Խ. Հայաստանը շնորհիւ երկու տիտան հրաբուխներու, Արարատի եւ Արագածի՝ առատօրէն ծածկուած է քարով: Դարերի ընթացքին քարը եղած է հայ մարդու թշնամին. մեր քիմիագէտներուն շնորհիւ այժմ անիկա կը դառնայ թանկագին բարեկամ :

Ախտայի մօտ կը գտնուի քարի տեսակ մը, որն արտաքուստ ոչ մէկ տարբերութիւն ունի երկրի ուրիշ վայրերուն մէջ եղածներէն: Բայց քիմիագէտները գտած են զայն եւ անոր տուած պատուաւոր անուն —- նեֆելինեան սիենիտ: Քանակն անսպառ է: Անոր տարրալուծումէն ու զուգորդումներէն կը ստացուին բազմաթիւ նիւթեր,— ալիւմինիում ամէնէն ընտիր տեսակի կրաշաղախ (սիման), բիւրեղ (ապակենիւթ) եւ այլ յայտնի կամ մինչ այժմ անյայտ տարրեր, որոնց մէկուն «Երեւանիտ» անունն են տուեր :

Ախտայի մէջ պիտի կառուցուի այս նըպատակով բազմաճիւղ գործարանախումբ մը, որուն շուրջը կը փռուի գրեթէ ամբողջովին նորակառոյց նոյնանուն քաղաքը՝ մինչեւ քառասուն հազար բնակչութեամբ :

Հայկական ուրիշ քար մը գունաւոր տուֆը —- յատուկ ուշադրութեան առարկայ է եօթնամեայ ծրագրին մէջ: Իբրեւ հրաշալի շինանիւթ, անիկա պիտի լայնօրէն օգտագործուի ու այնպիսի քանակութեամբ արտադրուի, որ բաւէ Երեւանի չափ քանի մը քաղաքներ շինելու :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ "ԱՂՕԹԱՐԱՆ"Ը

(ՊԷՅՐՈՒԹ, 1957 Թ.)

Այս խորագիրն ունի այն փոքրիկ հատորը, որ 1957 թուականին լոյս է ընծայել « Համազգային » մատենաշարը: Հատորի հեղինակը՝ Համաստեղ, արեւմտահայ արձակի ականաւոր ներկայացուցիչներից մէկն է, որն ուղիղ գծով կարողացաւ շարունակել մեր լաւագոյն գիւղագիրների՝ Թլկատինցու եւ Զարդարեանի գրական լաւագոյն աւանդութիւնները՝ համեմատաբար աւելի արդիական տարազով :

Քսանական թուականներից սկսեալ նրա հրատարակած հատորները («Գիւղը» 1924 թ., «Անձրեւը» 1929 թ., «Սպիտակ ձիաւորը» 1952 թ.) և «Քաջն Նազար և 13 պատմուածքներ» 1955 թ.) արժանացան սփիւռքահայ գրասէրների ջերմ ու խանդավառ ընդունելութեան: Արեւմտահայ գրաքննադատութիւնը իրաւամբ իրժամանակին Համաստեղի մէջ ողջունեց մի այնպիսի գրողի, որ սեղմ եւ պատկերաւոր լեզուով, գիպուկ, իւրայատուկ մանրամասնելով տալիս էր ոչ միայն արեւմտահայ գիւղի հարազատ պատկերը, այլեւ գիւղի մարդկանց հոգեբանութիւնը, գիւղական կենցաղի արժէքն ու խորհուրդը :

Արդարեւ, որպէս գիւղագիր Համաստեղը ոչ թէ սոսկ բաւարարուեց գիւղական բարքն ու կենցաղը նկարագրելով, այլ նաեւ գիւղական միջավայրից վերցրած գեղեցիկ պատկերներով, հերոսների ու նրանց կեանքի պատկերումով խիկապէս համամարդկային հարցեր կարողացաւ առաջ քաշել եւ մարդկային հոգեբանութեան մասին ընդհանրացումներ անել :

Բնանկարի մեծ վարպետ է Համաստեղը : Գիւղագիր արուեստագէտի նուրբ խառնուածքով օժտուած մի այնպիսի գրող է նա, որն ամենայն համոզչականութեամբ կարողանում է արտայայտել այն հոգեհարազատութիւնը, որ կայ գիւղացի մարդկանց եւ բնութեան միջեւ: Նրա լաւագոյն պատմուածքներից «Տափան Մարգարը », «Երնէկ էն օրերուն» «Զալօն », « Միջօն» պատկանում են արեւմտահայ արձակի խոշոր նուաճումների թւին եւ միշտ էլ մեծ սիրով պիտի կարդացուեն մեր տոհմիկ կեանքի գեղեցկութիւններին սիրահար հայ ընթերցասէր հասարակու –

ՊՕՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ

ՄԱՐԴԸ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԻՐ ՎԷՊԸ՝

ՏՈՔԹ. ԺԻՎԱԿՕ

Առաջին ընդհանուր պատերազմը կը ծագի արդէն : Պօրիս զերծ կը մնայ զինուորական ծառայութենէ :

Մէկ ոտքը աւելի կարճ էր քան միւսը, պատանեկան արկածի մը հետեւանք :

Պօրիս Փասթերնաք 1908էն մինչեւ 1914 եռանդուն կերպով մասնակցած է ռուս գրական շարժումներուն, առանց սակայն ամբողջովին նուիրուելու մէկուն կամ միւսին: Անկաժէ չէ եղած երբեք: Ռուս գրականութեան համար մեծ շրջան մըն է Ա. Համաշխարհային պատերազմը նախորդող այս տարիները: Խորհրդապաշտ, ապագայապաշտ, պատկերապաշտ դպրոցները, առանձինն խումբերու բաժնուած կատարեալ պատերազմ մըն է որ կը մղէին իրարու դէմ: Մայաքովսքի, Եսենին, Խլեպնիկով, պարագլուխներն էին, այդ խմբակցութիւններուն :

Փասթերնաք ամէնէն աւելի յարած է Մայաքովսքիին, չբաժնելով սակայն անոր բոլոր տեսակէտները: Վերապահ դիրք մը կը պահէ բոլորին հանդէպ : Չի սիրեր ծայրայեղութիւնները: Իւրաքանչիւրէն կ'առնէ, ինչ որ որ կարեւոր է, համաձայն իր ըմբռնումներուն: Թուլամորթ, տեսակէտ չունեցող մէկը չէ սակայն : Ընդհակառակն: Գիտէ պաշտպանել ինքզինքը: Ու յաճախ յանդուգն կերպով, կիրքով: 1910ին, դասախօսութիւն մը կուտար հետեւեալ նիւթին վրայ «խորհրդապաշտութիւն եւ անմահութիւն» : Լուր կը բերեն թէ մեռած է Լ. Թոլսթոյ: Կը ձգէ ակումբը եւ հօրը հետ կը փութայ Աս – թարփովօ, իր պաշտած հեղինակին մօտ:

Հետաքրքրական է Թոլսթոյի մասին իր կարծիքը : Գրական իր ըմբռնումն է որ կը պարզէ Փասթերնաք, Թոլսթոյի նուիրած իր տողերուն ընդմէջէն :

Ահաւասիկ այդ տողերը ·

« Թոլսթոյի առաջին յատկութիւնը իր ինքնատպութիւնն էր, չնմանելով ոչ ոքի: Իր ամբողջ կեանքին ընթացքին եւ ամէն վայրկեան՝ ան ունեցաւ կարողութիւնը տեսնելու իրերը իրենց եզակի եւ վերջնական մասնայատկութեան մէջ, մանակի պահու մը, իրենց խորքին եւ մանրամասնութեան մէջ, ինչպէս մենք հազուադէպօրէն կը տեսնենք զանոնք մեր մանկութեան ընթացքին կամ երջանկութեան մը գագաթին :

Իմացական մեծ յաղթանակի մը գագաթէն դիտուած՝ ամէն ինչ կը վերանորոգուի այսպէս հիմնովին: Եւ այսպէս տեսնելու համար, հարկ է որ մեր աչքը առաջնորդուած ըլլայ մեծ կիրքէ մը: Միայն ան կը լուսաւորէ առարկան իր բոցով եւ զայն կը մեծցնէ մեր տեսողութեան դիմաց»:

Այս մտածումները յատկանշանական են Փասթերնաքի գրիչին տակ: Երբ պարզենք նաեւ անոր տեսակէտները՝ արուեստին եւ մասնաւորապէս բանաստեղծութեան մասին, աւելի յստակ պիտի գծուի պատկերը մարդու մը, որ լման նկարագիր մը ունի, անզիջող իր տեսակէտներուն մէջ: Ասով կը բացատրուի թէ՛ իր շնորհազրկումը եւ թէ Տոքթ. Ժիվակոյի առթիւ յարուցուած բուռն խաչակրութիւնը, իր բնակած երկրին մէջ :

ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Պօրիս Փասթերնաքի քերթողական ստեղծագործութիւնը կը տարածուի 1914էն մինչեւ մեր օրերը: Ահաւասիկ անոր ցանկը :

Երկուորեակ մը ամպերում մէջ (1914),
Ցանկապատերէն անդին (1917),
Իմ քոյրս՝ կեանքը (1922),
Թեմաներ եւ փոփոխակներ (1923),
1905 տարին (1925),
Տեղակալ Շմիթ (1925),
Երկրորդ Ծնունդ (1931),
Առաւօտեան գնացքներում մէջ (1943),
Նոր քերթուածներ (1956),
Պատրաստութեան մէջ՝
Երբ լոյս ըլլայ :

Պօրիս Փասթերնաք գրած է նաեւ արձակ գործեր ·—

Ինքնակենսագրութիւն մը, Անցագիր անունով հատոր մը, պատմուածքներ եւ վերջապէս՝

Տոքթ. Ժիվակօն :

Իր գործերէն կարեւորները թարգմանուած են ֆրանսերէնի անցեալ տարուան ընթացքին միայն, Տոքթ. Ժիվակոյի յառաջ բերած ընդհանուր հետաքրքրութենէն յետոյ :

Ընդհանրապէս նոյնն է եւրոպական միւս ազգերուն համար ալ:

Տոքթ. Ժիվակօն ճանչցուց բանաստեղծ Փասթերնաքը աշխարհին :

1930ի թուականներուն Նարդունին հետաքրքրուած է Փասթերնաքով եւ «Յառաջ»ի մէջ թարգմանած նաեւ քերթուած մը: 1945ին, Թուլոնի մէջ հրատարակուած հատորի մը մէջ, ֆրանսերէն, ուրիշ հայ մը՝ Կապրիէլ Յարութ, ուսումնասիրած եւ թարգմանած է Փասթերնաքը, «Եօթը ռուս յեղափոխական քերթողներ» խորագրին տակ :

Մինչեւ անցեալ տարի, թէ արեւմուտքի եւ թէ խորհրդային Ռուսաստանի մէջ հրատարակուած ռուս արդի գրականութեան նուիրուած հատորներուն մէջ մեծ տեղ չէ տրուած Փասթերնաքի :

1920ական թուականներուն, Չարենց շատ խանդավառուած էր Փասթերնաքով եւ յաճախ կը խօսի անոր մասին :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(2 Շար.)

թեան կողմից :

Նրա վերջին գործը՝ «Աղօթարան»ը, արտայայտութիւնն է նոր մտահոգութիւնների, որոնք նոր էջեր են եւ Համաստեղի ստեղծագործութիւնների, եւ ընդհանրապէս հայ արդի գրականութեան մէջ: Իր այս գործով գիւղագիր Համաստեղը հանդէս է գալիս որպէս արձակագիր բանաստեղծ՝ իր հոգին լցնող նորանոր մտահոգութիւններն ու յոյզերը մեզ ներկայացնելու նպատակադրումով: «Աղօթարան»ը 22 գլուխներից բաղկացած աղօթքների մի շարք է, որոնք կարդացւում են հետաքրքրութեամբ, հաճոյքով եւ երբեմն էլ յուզումով: Ահա մի քանի սքանչելի տողեր ·

« Տէր, Քու շունչովն է, որ կը բորբոքին իմ երազները, եւ անոնց բոցերուն մէջն Քու ձայնը կը լսեմ» (էջ 11):

« Ես մաքուր պիտի պահեմ այդ տաճարը: Պիտի վառեմ կանթեղներն ու ջահերը: Խնկամանին խունկն անպակաս պիտի ընեմ, Տէր, որ հըլլայ, հըլլայ օր մը հեռանաս ու լքես զիս «էջ 6):

« Առաջին անգամ խաղաղութեան մէջ լսեցին Քու ձայնը» (էջ 21):

« Վայ ինձ, որ նուագարան ունեցայ եւ հկրցի երգեր յօրինել անոր լարերուն վրայ: Վայ ինձ, Տէր, որ վիշտ ունեցայ, սակայն արցունք չգտայ: Վայ ինձ, որ յաճախ անցար իմ քովէն, ու ես չճանչցայ Քեզ, Տէր » (էջ 22):

« Իմ գոյութեան մէջ է, Տէր, որ կ'ամբողջանայ Քու կերպարանքը ու իմ հաւատքին մէջ՝ Քու յաւիտենականութիւնը ···» (էջ 88):

Սակայն, աչքի առաջ ունենալով ամբողջ գործը, պէտք է հարց տալ, թէ արդեօք հեղինակին յաջողուե՞լ է աղօթել այնպէս, ինչպէս պիտի աղօթէր իր հոգու զգացողութեամբ համագոյքը ընկալող, սրտով մտածող մարդը: Մեր կարծիքով՝ Համաստեղի աղօթքները, բացի մի քանիսից, ընդունուած իմաստով աղօթքներ չեն, այլ ուրիշ մտահոգութիւնների արտայայտութիւն, որոնք իրենց արծարծած մտքերով եւ զգացումներով զուրկ չեն անշուշտ շահեկանութիւնից եւ վկայում են հեղինակի հոգեկան աճի եւ ընդարձակման մասին:

Դժուար է որոշակի եւ յստակ դարձնել այն անտեսանելի ուժը, մտատիպարը, այն գերկատարեալ էակը, որին ուղղուած են հեղինակի աղօթքները: Ո՞րն է Համաստեղի ներշնչման աղբիւրը արդեօք քրիստոնէական Աստուա՞ծը: Երբեմն կարծես այո· Համաստեղի իմացական եւ բարոյական մտահոգութիւնները համընկնում են քրիստոնէական վարդապետութեան եւ մարդասիրական բարոյականի հետ· երբեմն կարծես ոչ· ժխտւում է Աստուծոյ գոյութիւնն անգամ: Համաստեղը Աստուծոյ գոյութիւնը պայմանաւորում է իր իսկ մարմնական գոյութեամբ, այլ խօսքով՝ Աստուած նրա «մարմնին եւ զգայարանքներուն» տենդի արտացոլումն է:

ԺԷ· գլխում կարդում ենք· «Եթէ քեզ կը փառաբանենք, Տէր, կը փառաբանենք մեր զգայարանքները, որ այնքան իմաստուն են Քեզ զգալու, Քեզ տեսնելու, Քեզ լսելու եւ իրականութեան մը պէս Քեզ շօշափելու մեր մարդկային ու մահկանացու կերպարանքին մէջ »:

Անորոշ եւ հակասական է Աստուծոյ գոյութեան կերպարը եւ գոյութիւնն իսկ: Մեր կարծիքով այս է պատճառը, որ Համաստեղի աղօթքները դէպի երկինք չեն բարձրանում, չեն տալիս մեզ հոգեկան այն խորունկ խռովքը եւ սարսուռը, որ յատուկ է ճշմարիտ աղօթքին: Իսկ զուտ գրական տեսակէտից, նոյն պատճառով «Աղօթարան»ին պակասում է ներքին մթնոլորտը, ամէն ինչ միաձուլող, ամէն ինչ նոյն ապրումին մէջ միաւորող ուժը, որով պայմանաւորւում է բանաստեղծական ամէն ստեղծագործութիւն:

Աղօթքները, թէ իբրեւ մտածում եւ ապրում, թէ իբրեւ բանաստեղծական յօրինուածք, արտայայտութեան կերպ, անհաւասար են եւ իրար հետ ոչ միշտ ներդաշնակ:

« Աղօթարան»ի մէջ ծիծաղում են գոյներ եւ լոյսեր Աստուածաշնչից, Նարեկից, պանթէիստ Արեւելքից, Թարինդրանաթ Տագորից: Կան պատկերներ, որոնք յիշեցնում են Մեծարենցին, Վարուժանին եւ ուրիշներին:

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ» ԱՄՍԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ)— Օգտուելով ծանօթ գրագէտներ՝ Շաւարշ Նարդունիի եւ Կարօ Մեհեանի ներկայութենէն, տեղւոյս Համազգայինը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր հանրային դատաստանին ներկայացնել՝ Լեւոն Շանթի ծանօթ թատերգութիւններէն «ԻՆԿԱԾ ԲԵՐԴԻ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ»:

Դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ ամսոյս 15ին, Ֆրանսական համալսարանի ամֆիթատրոնին մէջ, ի ներկայութեան հոծ հասարակութեան:

Նախագահութիւնը ստանձնած էր՝ Շ· Նարդունի, որ իր բացման խօսքին մէջ դիտել տուաւ թէ ընդհանրապէս Հայոց ու առհասարակ Կիլիկիոյ շրջանի պատմութիւնը, հարկ եղած քննական ոգիով չէ ուսումնասիրուած ու կան էջեր որոնք դեռ մութ կը մնան: Մեր խորահմուտ պատմագէտներէն՝ Ն· Ադոնցի ծանօթութիւնները՝ Կիլիկիոյ շրջանի Հայոց պատմութեան մասին, եղա ծեն սահմանափակ: Օրինակ, Ադոնց Կիլիկիոյ Հայութիւնը, Լըվանդէն կ'անուանէ, մինչ ապացուցուած իրողութիւն է որ Կիլիկեան Հայաստան էր, իր հայահոծ բազմութեամբ, մեր Թուականէն շատ առաջ: Գոյութիւն ունեցած են մանր — մունր իշխանութիւններ, զուրկ անշուշտ ազգային եւ պետական ըմբռնումներէ:

Զանոնք կարելի է անուանել բերդատէր իշխաններ, ու այդ ժամանակաշրջանը, բերդատիրական:

Այդ իշխաններէն՝ քաղաքական իրենց լայն ծրագիրներով անուանի եղած են, Քիլարտոս եւ ուրիշ մը՝ Գող Վասիլ, որուն կեանքին հետ կապ ունի մեր օրուան նիւթը:

Դատարանի քարտուղարը՝ Քէօսէյեան, սեղմ եւ անաչառ, ներկայացուց՝ ամբաստանեալը՝ իշխանուհի Աննան:

Գեսունի իշխանը գրաւած է իր ամուսնոյն ստացուածքը, սպաննած զայն, ու առաջնորդուած քաղաքական հեռանկարներէ սպաննած նաեւ, իր երկու անչափահաս զաւակները:

Վրէժով բորբոքած, իշխանուհին, անոնց միջոցներու մէջ խտրութիւն չնելու կը փորձէ ու կը յաջողի փոխադարձել ոճիրը, սպաննել տալով, իր կարգին, իրենց հօր ձեռքով, Գեսունի իշխանին երկու չափահաս զաւակները՝ Սեպուհ եւ Ատոմ:

Դէպքը տեղի կ'ունենայ 12րդ դարուն, Կիլիկիոյ մէջ:

Ամբաստանողն էր՝ Կ· Մեհեան:

— Երեք էակներ կը մարմնացնէ ամբաստանեալը— Նախ ամուսինը՝ իշխանի մը, յետոյ մայրը՝ երկու զաւակներու, ապա կինը՝ որ կը սիրէ:

Եթէ գործուած ոճիրին մօտենանք, բացառաբար նկատի ունենալով տառապած մայր մը՝ կրնանք առնուազն ցաւակցիլ իրեն, անշուշտ՝ առանց արդարացնելու՝ արարքը:

Սակայն, խստապահանջ պիտի ըլլանք, նախ՝ որովհետեւ, գործուած ոճիրները յղացողը իշխանուհի մըն է, ապա, որովհետեւ, ան միջոցներու մէջ խտրութիւն չէ դրած, եւ ելած դուրս, բարոյական շրջագծէն:

Գիտէր անշուշտ, ի յառաջագունէ, որ յանձին Գեսունի իշխանին, իր դէմ կը գտնուի էակ մը՝ որ նոյնիսկ զուրկ է հայրական եւ ծնողական զգացումներէ: Գիտէր անշուշտ, որ իշխանին միակ նպատակը, ուրիշներուն ստացուածքները խլելու եւ ուրիշներուն ստացուածքները աւերելու եւ քանդելուն մէջ կը կայանար: Այդ ի՞նչ չահ, եւ որո՞ւ հաշուին ծառայեցին իշխանուհիին ծրագրած եւ ի գործ դրած դաւադրութիւններն ու ոճիրները, ծանօթ անունք զոհերուն:

Առաջինը՝ Սեպուհ, աւագը իշխանին երկու զաւակներուն, նկարագրով բարեհամբոյր, գոյղն մեղսակցութիւնն իսկ չէ ունեցած իր հօր գործած ոճիրներուն, այլեւ եղած անոր դէմ:

Երկրորդը՝ Ատոմ, կրտսեր եղբայրը, արի յանդուգն ու կռուասէր, որ սակայն կը հրապուրուի իշխանուհի Աննայով եւ բացառաբար թելադրուած իր սէրէն՝ կ'ուզէ ստեղծել ընտանեկան նոր յարկ մը, հեռու իր տունէն:

Այսպէս կը հասնինք եղբայրսպանութեան: Եղբայրներէն ոչ մէկը արժանի էր այդ դժխեմ ճակատագրին, մանաւանդ որ իշխանուհին, հասնելու համար իր նպատակին, գործած է, բարոյապէս անթոյլատրելի արարքներ՝ դարձած է հոմանուհի եւ իշխանին եւ իր զաւակներուն, միաժամանակ եւ միասնաբար:

Ոչ մէկ խօսք, եթէ սպաննած ըլլար միայն եւ բացառաբար Գեսունի իշխանը, եւ կամ սարքէր դաւադրութիւններ ի խնդիր քաղաքական բարձր եւ հեռատես նպատակներու:

Յիշենք նաեւ որ իր մասին գրական կարծիք չունի, ինք իշխանուհին, ու աւելին, կը խոստովանի որ իր գերագոյն նպատակը եղած է՝ վրէժխնդրութիւն:

Իշխանուհի Աննան եղած է վատ, գործած է անթոյլատրելի ոճիրներ, ուստի արժանի է խիստ պատիժի:

Պաշտպան փաստաբան՝ Կ· Փօլատեան:

— Խօսիլ, փորձելով դատապարտել կին մը, որ նախ եւ առաջ մայր էր, դժբախտացած մայր մը, ու նաեւ նկատի չունենալ արտաքին այն պատճառները որոնք մղեցին զինք գործել զոյգ ոճիրները՝ պիտի ըլլար անդարմանելի սխալ մը ու պիտի գայինք թիւր եզրակացութեանց:

Կին մը կը դադրի կին ըլլալէ, այն օրէն որ կը դառնայ մայր ·

Արդ՝ այս քնքոյշ, իր կեանքին վրայ սեւ արատ չունեցող էակն է որ Գեսունի իշխանին գործած սեւ ոճիրէն, հոգեպէս գլեստուեցաւ ու ինչ որ գործեց, լոկ փոխադարձութիւն էր հանդէպ մէկու մը՝ որ քանդած էր իր երազներու բոյնը՝ ընտանեկան յարկը:

Կ'ամբաստանուի, իբր թէ գտնուած ըլլայ անբարոյական արարքներու մէջ: Հարկ կա՞յ յիշեցնել, թէ բերդի գրաւման օրն իսկ, բուռն կերպով, նոյնիսկ զինու ուժով դիմադրած է, վաւաշոտ Գեսունի իշխանին:

Կայ անշուշտ մեղաւոր մը, ոճրագործ մը, որ արժանի է մեր խիստ դատաստանին, խօսքս Գեսունի իշխանի մասին է, ան պէտք է բազմած ըլլար, ներկայիս, մեղապարտի աթոռին վրայ եւ ոչ իշխանուհին:

Իշխանուհին զոհ մըն է, զոհը՝ մայրական զգացումին: Եղած է վրիժառու, սակայն վրէժը դրդուած էր միայն եւ բացառաբար իր վիրաւորուած եւ դժբախտացած մօր զգացումներէն: Անոր ծարաւ սրտէն:

Իր արարքով, իշխանուհի Աննան, կու գայ փաստել, թէ անհամեմատ գերագոյն զոհողութիւններու կարող է դիմել մայր մը, նոյնիսկ արհամարհելով բարոյական որոշ ըմբռնումներ, երբ խնդիրը կը դառնայ իր ընտանեկան բոյնին եւ մասնաւորաբար, զաւակներուն շուրջ:

Մօր մը գերագոյն անձնազոհութեան լաւագոյն օրինակը կու գայ տալ մեզ՝ իշխանուհին: Անպարտ արձակելով զինք, անպարտ արձակած պիտի ըլլանք նախ եւ առաջ տառապած մայր մը:

Երդուեալ դատաւորները, կազմուած զանազան կարծիքի տէր 19 անձնաւորութիւններէ, քառորդ ժամուան խորհրդակցութենէ վերջ, արձակեց իր վճիռը:

Ութ հոգի անպարտ արձակեցին՝ իշխանուհին:

Տասնըմէկ հոգի կը դատապարտէին:

Գրական օգտակար երեկոյ մը՝ որ կու գայ անտարակոյս աւելցնել փայլը Համազգայինի գրական երեկոներուն:

ԼՐԱՏՈՒ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսագիր Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, կրօնական, կրթական գրական եւ բանասիրական: Թիւ հինգ, Մայիս, ԻԸ· տարի, 1959, Անթիլիաս (Լիբանան):

ՍՏԵՓԱՆ ԲԱԲԼԵԱՆ, վաթսունամեայ գեղարուեստական գործունէութեան առթիւ (Հրատարակութիւն յոբելենական յանձնախումբի) Հրատարակութիւն Խաչեան Սանուց Միութիւն Թիւ 5: Պոլիս 1958:

ԵՐԶԱՆԻԿ (տարեցոյց), 30րդ տարի, երեսնամեակի բացառիկ հատոր 1959, կազմեց Բաղարատ Թեւեան, Պոլիս:

ՄԻՆՉԵՒ ԺԱՄԸ ՀԻՆԳ, գրեց Գուտցի Պ· Միքայէլեան, Պէյրութ, 1959, Տպարան Սեւան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ԼՌԱԾ ԶՐԱՂԱՑԸ

ԺԵ·

Ծաշեցին լուռ ու մունջ: Երկու երիտասարդները իրենց աչքերը վեր չէին առներ կերակուրի ամաններէն:

Հեղձուցիչ, անհանդուրժելի տաք մը ծանրօրէն կը ճնշէր երկրին վրայ: Կիզիչ հով մը փոշիի պզտիկ ամպեր կը հանէր· չորլի կապտորակ քօղեր կ'իջնէին գետին, դանդաղ ընթացքով:

Ժան զլուխը կոթնցուց պատշգամի ապակիներուն, բայց անոնք տաք էին· կարծես ամբողջ օրը հնոցի մէջ դրուած ըլլային:

Ցանկարծ, Կէրթրուտ ոտքի ելաւ ·

— Ո՞ւր կ'ուզես երթալ, հարցուց Մառթէն ·

— Պարտէզ, պատասխանեց անիկա ·

Վայրկեան մը ետք, իր ոտքերուն ձայնը լսուեցաւ այն սանդուխին վրայ որ դէպի ձեղնայարկ կը տանէր:

Երբ, վերադարձաւ վարանոտ կերպով, ակնարկ մը ձգեց Ժանի վրայ, յետոյ, Նորէն նստաւ իր տեղը աչքերը խոնարհած·

Գիւղէն կը հասնէին ուրախութեան ճիչեր, ծափահարութեան աղմուկներ, որոնց կը խառնուէին Ջութակի սուր խաղերը եւ ֆօնթրը — պասի ծանր հնչիւնները:

— Պիտի երթայի՞ք, հէ՞, տղաքներ:

Բան մը չպատասխանեցին, եւ Մառթէն անոնց լռութիւնը իբր հաւանութիւն նկատեց·

—- Լաւ, եկէք ·

Ոտքի ելաւ Կէրթրուտ, յօրանջեց նեղացած երեւոյթով մը եւ վարանքով Ժանի նայեցաւ, յետոյ լսաւ գլուխը թօթուելով ·

—- Ես չեմ գար·

— Այ ղինչ ըսել է, պոռաց Մառթէն, սրտաբեկ: Երբէ՞ն ի վեր հակառակ ես պարին: Դուք դեռ քէն էք իրարու հետ, ապահովաբար ··· հէ՞ ·

Ժան թեթեւ մը խնդաց եւ Կէրթրուտ գլուխը անդին դարձուց: Ցանկարծ, ոտքի ելաւ, գիշեր բարի ըսաւ եւ անյայտացաւ:

Պահ մը ետք երկու եղբայրները բաժնուեցան իրարմէ:

Ժան դանդաղօրէն բարձրացաւ սանդուխէն եւ բացաւ իր սենեակին դուռը· ծաղիկի զինովցնող հոտ մը կը ծածանէր օդին մէջ: Խորունկ մը շնչեց և գոհունակութեան հառաչ մը արձակեց: Ասոր համար է, ուրեմն որ այնքան ուշ պարտէզը գացած էր անիկա:

Իր բարձին քով վարդի եւ յասմիկի խոշոր փունջ մը կար: Նետուեցաւ իր անկողնին վրայ, կարծես կ'ուզէր թաղուիլ ծաղիկներու այս դէզին մէջ: Վայրկեան մը, խաղաղօրէն, երազանքի անձնատուր եղաւ, բայց իր չնչառութիւնը հետզհետէ տաժանագին դարձաւ, իր մըտածումները մթագնեցան: Ամէն մէկ բաբախումին, ալաքի մը պէս թափանցող ցաւ մը կ'անցնէ՛ր իր քունքերէն· իրեն կը թուէր թէ պիտի խեղդուէր այս բուրմունքներու սաստկութենէն:

Հաւաքելով իր բոլոր ուժերը, շտկուեցաւ եւ բացաւ պատուհանի փեղկերէն մէկը: Բայց հոն ալ, ոչ հանգիստ գտաւ, ոչ ալ զովութիւն Բուրմունքի ճշմարիտ ալիք մը բարձրացաւ պարտէզէն մինչեւ իրեն, այրող շունչ մը դէմքին զարկաւ եւ զաղջ անձրեւի մը կաթիլներ փայփայեցին իր երեսները: Մերթ ընդ մերթ, գիւղին մէջ այրող կուտրոնի տակառները աղօտ լոյսեր, կ'արձակէին մութ զոլորշիի գանգուածներու մէջէն, որոնք հորիզոնը կը քօղարկէին:

Ժան ակնարկը վար սեւեռեց: Սպասեց, սիրտը կը բաբախէր կուրծքին մէջ: Իր բաղձանքը ամենակարող կը թուէր իրեն, բանի պիտի բանար վարի պատուհանը եւ ···

Հ· ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար·)

այցելութիւն մը տուաւ Իտալիոյ անկախութեան Հարիւրամեակին առիթով կազմակերպուած ցուցահանդէսին :

Առաջին օրը վերջացաւ Միլանոյի քաղաքապետին տուած հացկերոյթով եւ Սքալա այցելութեամբ, որ հեռասփռուեցաւ : Այս առիթով ուշադրաւ է այն պարագան, որ Օփերայի երգչախումբը «Մարսէյեզ»ը երգեց :

Չորեքշաբթի օր երկու Նախագահները պացին Սոլֆերինօ, ուրկէ Հռոմ պիտի անցնէին, իրիկուան մօտ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ժանին Թաշճեան, Հէքիմեան, Տէօքմէճեան, Պարսամեան, Թաշճեան, Մանձոնի, Թէրզեան, Մազման-եան, Ալիտեան, Ղեւոնդեան, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի Համազգայինը, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ողբացեալ՝

ՇԱՒԱՐՇ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ :

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

×

Տոքթ. Մ. Գարաճեան եւ որդիք՝ Նարպէյ, Նուպար Գարաճեան եղբարք, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գալէմքէրեան (Հալէպ) կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի 28 Յունիս, յաւարտ պատարագի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կենոջ եւ մօր յաւէտ սիրելի՝

ՏԻԿԻՆ ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԳԱՐԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ օրը Վալանսի մէջ, Յուլիս 26ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ Հերոսներու օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապոյտ Խաչի տարեկան դաշտահանդէսը այս Կիրակի Սէն Նիզէի ճամբուն վրայ, Պորըկատի ղեւակի պաղ ջուրին մօտ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, դպրոցի աշակերտութեան կողմէ :

Մրցանակաբաշխութիւն յաջողակ աշակերտներուն :

Բարձրախօս՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն սալեր :

Ծոխ պիւֆէ զովացուցիչ ըմպելիներով :

Օթօքարի մեկնումի ժամերը. —

Ժամը 8.30ին Շրմէն տը լա Փլէն, ժամը 8.45 դպրոցին առջեւ, ժամը 9ին Փլաս Վէրտէօն, ժամը 9.15ին Սինեմա Փաքսին առջեւ :

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳ

Կիրակի, Յունիս 28, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 15.30-ին :

ՆԱՅԻՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավար
ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԳԷԿԵԱՆ

Ցայտագիր՝ ֆրանսերէն եւ հայերէն երգեր, մեներգներ, թաւջութակ, դաշնակ :

Տոմսերու գին՝ 800, 500 եւ 300 փր. :

Դիմել Սորպոնի դռնապաններուն եւ Հրանտ Սամուէլ, Պարսամեան, Բալուեան գրատուները :

Դուռները կը բացուին ժամը ճիշդ 15ին :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Փարիզի Ահարոնեան խումբին կողմէ :

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

Ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ :
32 Րիւ տը Թրէվիզ

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Ֆ. Կապ. Խաչի Օրուան» առթիւ կազմակերպուած տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ : Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Բէրըէի ծանօթ ծառաստանը :

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին : Ծոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հայրենակիցները կը հրաւիրուին անխտիր :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս Կիրակի Թապուրէի սովորական դաշտին վրայ – Էսթրապլէն :

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐՋԷ (Լիոնէն) :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ եւ սիրողներ :

Առատ կերուխում, մուտքը ազատ է :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յուլիս 5ին, Կիրակի, նոյն վայրը :

Ուշադրութիւն.— Ժամակարգ օթօպիւսի, ժամը 10, 11 եւ 14 տասնըհինգ վայրկեան անցած : Էսթրէսէնի թաղէն մեկնում ժամը 12.10 անցած :

Իսկ վերադարձ՝ երեկոյեան ժամը 20.30ին :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Դպրոցասէրի խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ :

28 Յունիս, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 3 – 10, վարժարանին օդասուն պարտէզին մէջ,

1, BLD DU NORD, LE RAINCY

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Երգ, պար, մարզանք եւ հաճելի անակընկալներ :

Պիւֆէ մատչելի գիներով,— շիշ քէպապ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյօն :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 15.30ին, վարժարանին մէջ :

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ, երգեր, կատակերգութիւն մը, (ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՂԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ) եւ հաճելի անակնկալներ :

Կը հրաւիրուին Իսիի գաղութը եւ ծնողքները :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Շաբաթ օր, ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88, Րիւ տ'Օպանը, տեղի կ'ունենայ եկեղեցիին հայերէնի դասընթացքին տարեվերջին դպրոցական հանդէսը, ամբողջ աշակերտութեան երգի, պարի, արտասանութեան, ներկայացումի դերակատարութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեանի : Կանուխէն ապահովել Մուտքի տոմսերը Պ. Զ. Ալեքսանեանէն, 18 Րիւ տ'Էքս :

×

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր – բարերար Ասպետ Վահան Խօրասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին : Մարսէյլի հայ գաղութը կը հրաւիրուի իր յարգանքը մատուցանել մեծանուն բարերարին :

× Հայաստանէն Ս. Շատանեան կը փնտռէ եղբայրը Զաքարիա, ծնած Պանտրմա, որդի Նազարէթ եւ Հայկանոյշի : Դիմել եկեղեցին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

Ժամը 16ին :

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 ուսումնական տարեշրջանի համար :

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր :

26, RUE TROYON, SEVRES
TEL. OBS 18-28

Վարժարանին մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալօրէայի առաջին մասը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲ

Ս. ՂԱԶԱՐ, ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 8 :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31 :

Ճամբորդներու թիւը սահմանափակ է : Արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 5 :

Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ
7, Rue de la Grange Batelière, Paris-9e Tél. PRO. 56-31

Պ. ԹԱՐՈՆ
58, Bd. Serrurier, Paris 19e - métro Pré-St-Gervais

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ
11 Ave. Bérauger, Arnouville-les-Gonesses (S. et O.)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային վարժարանի : Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ նախաձեռնութեամբ՝ դպրոցին կրթ. մարմնին :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը ներկայացուին .—

1.— ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ թատերգութիւնը :

2.— ՈԳԻՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԷՆ պատկերը :

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրազոշի եւ մասնակցութեամբ դպրոցին ամբողջ աշակերտութեան :

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու Տէսինահայութիւնը անխտիր :

Մուտքը ազատ է :

ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ Միութիւնը կը հաղորդէ որ հարիւր հազար ֆրանք նուիրած է իրր փոխարժէք Սէն Ռաֆայէլի Հայկական ծերանոցի մէջ չորս անկողիննոց սրահի մը կահաւորման համար : Այդ սրահը պիտի կոչուի «Սամաթիայի սրահ» :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, «Ռէժան»ի վերնայարկը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20.30-ին Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, 4 Րիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Օրակարգ՝ զեկուցում Շրջ. ժողովի :

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուվար տ'Աթէն : Պար տը Կլուպի սրահը : Օրակարգ, Յուլիս 12 դաշտահանդէսի պատրաստութիւն : Ընթացիկ հարցեր :

GARDEN - PARTY

Այս Կիրակի, ժամը 16 – 24

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մելքոնեանի հովասուն պարտէզին լուսաւառ ծառերուն ներքեւ :

41, RUE AVIATEUR-LE BRIX MARSEILLE

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Հայուհեաց մասնախումբին, տեղական մասնաժողովին եւ երիտասարդութեան կողմէ :

Հովանաւորութեամբ

Պ. Պ. Ա. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ, Մ. ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ եւ Ա. ՉՐԲԱՇԵԱՆԻ :

Կը նախագահէ Պ. Վ. ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին մասնակցութեամբ՝

Պարարուեստի աստղ՝ Օր. Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

Թառիսթ՝ Պ. Մ. ԱՁՆԱՒՈՒՐԻ

Մարսիլահայ սիրուած արուեստագէտներու :

Ութ հոգինոց ընտիր նուագախումբ :

Մատչելի պիւֆէ :

Արժէքաւոր պարգեւներով բախտաւորում : Ոչ մէկ հանգանակութիւն :

Մուտք 700 ֆրանք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՅՈՒՆԻՍ

VENDREDI 26 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8428 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4329

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄԱՅՐԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵ՛ՆՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութեան աղջկանց վարժարանն եւս այս Կիրակի կը փակէ իր դպրոցական տարեշրջանը՝ դաշտահանդէսով մը, կազմակերպուած խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ:

Բախտաւոր են Փարիզի Հայերը, որ իրենց տրամադրութեան տակ ունին զոյգ վարժարաններ, անոնց շնորհիւ հայեցի դաստիարակութիւն տալու համար իրենց մանչ թէ աղջիկ զաւակներուն:

Երկու դպրոցներն ալ հիմնուած են դուրսէն Ֆրանսա եկած ուժերով: Առանց Վենետիկի Մխիթարեանց եւ Պոլսոյ Դպրոցասէր Տիկնանց նախաձեռնութեան՝ այսօր փարիզեան շրջանին մէջ մենք չէինք ունենար զանոնք:

Տարագրի մեր ներկայ կեանքին մէջ Սեւրն ու Ռէնսին փոքրիկ ովասիներ են: Պէտք է գուրգուրանք անոնց վրայ, որպէսզի անոնք ո՛չ միայն չցամքին, այլ եւ աճին ու բարգաւաճին:

Ուրիշներ մեծ զոհողութիւններ ընելով Փարիզահայերուն տուած են կազմ ու պատրաստ երկու դպրոցներ: Մեզի կը մնայ կանգուն պահել կրթական այդ հաստատութիւնները, որոնք բարերար դեր կը կատարեն նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան եւ ազգապահպանման մարզին մէջ:

Շատ աւելի կարեւոր դեր մըն է վերապահուած աղջկանց վարժարանին: Հոն է որ կը պատրաստուին տիպար Հայուհիներ՝ իբրեւ ապագայ մայրեր:

Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեան ութսունամեակն է այս տարի, հիմնուած ըլլալով 1879ին Պոլսոյ մէջ:

Մեծ ծառայութիւն է մատուցած ազգին Դպրոցասիրաց վարժարանը անցեալին՝ հարիւրաւոր անձնուէր ուսուցչուհիներ հայթայթելով Պոլսոյ ու գաւառի հայկական դպրոցներուն:

Մեծ փոթորիկը արմատախիլ ըրաւ նաեւ Պոլսոյ վարժարանը, որ 1923ին իր հազար որբուհիներով փոխադրուեցաւ Սելանիկ, անկէ Մարսէյլ, հուսկ ուրեմն վերջնապէս հաստատուելու համար Ռէնսի:

Դիւրին չէր Փարիզի պէս քաղաքի մը մէջ բազմածախս դպրոց մը պահել՝ առանց հաստատուն եւ ապահով եկամուտներու:

Դպրոցի տեսչուհին պարտաւորուեցաւ երկու անգամ դիմել արտասահմանի Հայերու նիւթական աջակցութեան, 1936ին Իրաք եւ Պարսկաստան, 1938ին Ամերիկա:

Դպրոցի շէնքը գնած էր Տիգրան Խան Քէլէկեան եւ կեդրոնական ջեռուցման ծախքերը հոգացած Պ. Արմենակ Համբարձումեան: Զոյգ հանգանակութեանց գումարը՝ շուրջ 15.000 տոլար՝ յատկացուեցաւ շէնքի հիմնական նորոգութեան:

Դպրոցի վերակազմութեան թուականէն՝ 1948էն մինչեւ այսօր, 11 տարիներու ընթացքին վարժարանն ունեցած է 631 գիշերօթիկ աշակերտուհիներ, միջին հաշուով տարեկան 57 հոգի: Տիկնանց որբախնամ ընկերութիւնը տասը, իսկ Բարեգործականը 13 աշակերտուհիներ կը պահէ: Տարեկան կրթաթոշակն է 160.000 ֆրանք:

1957ին վարժարանը կրթական նախարարութեան կողմէ վաւերացուած է իբրեւ լիսէ եւ կը կիրարկէ ֆրանս. ծրագիրը: Տասը տարուան մէջ 23 սանուհիներ յաջողած են պրըվէի եւ 40՝ սէրթիֆիքայի քննութեանց մէջ:

Շատ քիչ աշակերտուհիներ միայն ուզած ըլլալով շարունակել իրենց ուսումը մինչեւ պաքալորէա, ցարդ կարելի չէ եղած պրըվէէն վեր դասարաններ բանալ: Փափաքողները կը ղրկուին լիսէ Շաւըրմաներ՝ միշտ գիշերօթիկ մնալով եւ հայերէնի դասերը շարունակելով Դպրոցասէրի մէջ:

Օգնե՛նք Դպրոցասէրին, որպէսզի ունենանք տիպար հայ մայրեր:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԵԼՎԻՆ ԼՈՅՏԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Սելվին Լոյտ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ Խորհրդարանին մէջ, անդրադառնալով Ժընեւի ժողովին եւ միջազգային հրատապ հարցերու:

Յայտարարելէ ետք թէ սպիտակ գիրք մը պիտի հրատարակուի՝ ուր պիտի գըտուին բոլոր հակառաջարկները, անգլիացի նախարարը յոյս յայտնեց որ Յուլիս 13ի ժողովը ապարդիւն պիտի չանցնի եւ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել Մեծերու ժողովին շուրջ:

Ընդդիմադիրներու կողմէ՝ Պեւան հարցուց թէ արդեօք չորս նախարարները Մեծերու ժողովի մասին որեւէ բանաձեւ մը սեղան դրա՞ծ են: Լոյտ պատասխանելով ըսաւ թէ Ժընեւի աննշան յաջողութիւնները թոյլ չէին տուած որ լուրջ խօսակցութիւններ տեղի ունենան:

Այնուհետեւ Արտաքին Նախարարը խօսեցաւ կողմերու միջեւ գոյութիւն ունեցող անհամաձայնութեանց մասին, բայց չպատասխանեց Պեւանի երկրորդ հարցումին: Աշխատաւորական պարագլուխը կ'ուզէր գիտնալ թէ Արեւմտեաններըինչո՞ւ թոյլ չեն տար Փանքովի կառավարութեան՝ Պոնի ներկայացուցիչներուն հաւասար թիւով յանձնախումբ մը ունենալ համագերմանական խառն կոմիտէին մէջ:

Սելվին Լոյտ թէեւ ուղղակի պատասխան մը չտուաւ, բայց հետեւեալ ձեւով արտայայտուած էր Պերլինի մասին.— Դաշնակիցները բարոյական պատասխանատուութիւն ունին երկու միլիոն Գերմանացիներու նկատմամբ եւ պէտք է ապահովեն ԱրեւմտեանՊերլինի ազատ հաղորդակցութիւնը՝ Արեւմտեան Գերմանիոյ հետ. բրիտանական կառավարութիւնը Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ զինուորական խարիսխ կամ քարոզչական — լրտեսական ցանցեր պահելու տրամադրութիւն չունի:

Միւս կողմէ, հիւլէական զինաթափութեան հարցը լրջօրէն կը հետաքրքրէ աշխատաւորական կուսակցութիւնը:

Ինչպէս ծանօթ է, Աշխատաւորականները տարիներէ ի վեր կը պայքարին հիւլէական — ջրածին զէնքերու պատրաստութեան դէմ: Բայց վերջերս այս խնդրին շուրջ վերջնական դիրքորոշում մը եղաւ եւ Պեւանի համաձայնութեամբ կէցքըլ յայտարարեց.— Եթէ աշխատաւորական կառավարութիւն մը կազմուի՝ ջրածին փորձերուն վերջ պիտի դրուի:

Պարզ է, թէ այդ պարագային Ատլանտեան Ուխտը պիտի լուծուի: Աշխատաւորականները կը մտածեն կազմել «ոչ հիւլէական խմբակցութիւն» մը, Միացեալ Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը գլուխ-գլխի ձգելով, իբրեւ «հիւլէական ակումբ»ի անդամներ:

Այս առիթով կը յիշուի նաեւ որ Անգլիա հիւլէական շրջագիծին մէջ մտած էր 1948ին, Էթլիի աշխատաւորական կառավարութեան որոշումով:

Աւելին կայ սակայն: Ձախ աշխատաւորականները կը պահանջեն որ ապագայ աշխատաւորական կառավարութիւնը չարժի պայմաններու համաձայն: Արդարեւ, Անգլիացիներու 61 առ հարիւրին կարծիքը այն է, որ Մեծն Բրիտանիա պէտք է շարունակէ հիւլէական իր զէնքերուն արտադրութիւնը՝ այնքան ատեն որ Միացեալ Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը չեն դադրեցուցած իրենց փորձերը:

Այս բոլորին արդիւնքը այն եղաւ, որ Անգլիա առանձին պէտք չէ դադրեցնէ իր փորձերը:

Հիւլէական միւս երկու ուժերը պէտք է ընդունին զինաթափութիւնը, այլապէս՝ Անգլիոյ մէջ նոյնիսկ աշխատաւորական կառավարութիւն մը պիտի շարունակէ հիւլէական փորձերը:

Օրէ Օրին

«ԴՈՒՔ ՀՈՒՄ ԷՔ...»

— Կ'ուզես բարկացիր, կ'ուզես մի՛ բարկանար, ըսելիքս ըսեմ, որպէսզի չճաթիմ....

— Ըսէ՛ տեսնեմ...

— Դուք, Դաշնակցականներդ, ձեր աղէկ կողմերը ունիք, բայց ձեր գէշ կողմերն ալ ունիք...

— Կրնայ ըլլալ...

— Կրնայ ըլլա՞լս ինչ է, ատանկ է... Լուրջ չէք, ծանր չէք, դիւանագէտ չէք..

— Այդ մասին, հետդ, ուրիշ անգամ խօսած ենք... Նորէն չսկսիս... Մտիկ չեմ կրնար ընել:

— Կ'ընես, կ'ընես... Նստէ որ ըսեմ.. Եղբայր, դուք ինչո՞ւ սա միւսներուն պէս ճամպալութիւն չէք ըներ՝ յանուն մեր ազգին շահերուն... Անոնց լրագիրներն ալ կը կարդամ, ձեր լրագիրներն ալ կը կարդամ... Յետոյ, իրարու հետ կը բաղդատեմ... Եղբայր, ատ մարդիկը դիւանագիտութեան մէջ շա՜տ յառաջ գացեր են... Դուք քանի մը փուռ հաց ուտելու էք՝ անոնց ետեւէն հասնելու համար...

— Փաստեր ունի՞ս...

— Ուզածի՜դ չափ... Շատ գէշ, շատ յիմար սովորութիւն մը ունիք — գոյներնիդ երեւան կը հանէք... Ձեր հրատարակած լրագիրներուն առջի մէկ տողէն յայտնի է որ Մոսկովին դէմ էք...

— Ներողութի՛ւն, մենք Մոսկով ազգին դէմ չենք, Բոլշեւիկ Մոսկովին դէմ ենք:

— Թող բաժնիդ պէս ըլլայ... Բայց, եղբայր, ի՞նչ պէտք ունիք Աստծուն օրը, ատիկա մեր ազգին եւ միւս ազգերուն հասկցնելու... Քիչ մը վրայէն անցէք... Աշխարհի բոլոր ճշմարտութիւնները դո՞ւք պիտի ըսէք... Զբարկանաս, զիտեմ, քիչ մը շատ յառաջ կ'երթամ կոր..

— Ուզածիդ չափ յառաջ գնա՛, մեր քիթէն արիւն չես կրնար բերել տալ... Բայց սա փաստերդ իմանամ...

— Եղբայր պատուական, ինչո՞ւ համար երբ Խրուշչեւը բերնէն էկէլ — պակաս բաներ կը փախցնէ, կ'ելլէք թռուանս տատիկին չափ մեծ գիրերով թերթին ճակատը կը դնէք անոր բառերը...

— Հապա ի՞նչ ընէինք...

— Աղէկ որ հարցուցիր — դաս առէք ձեր դրացիէն եւ անոր Կարմիր աղբարիկներէն... Նայէ՛, մարդիկը Խրուշչեւի կամ միջազգային համայնավարութեան անճպաստ լուրի մը հանդիպեցա՞ն, այդ լուրը կը դնեն աչքէ հեռու տեղ մը... Եւ ձեզի պէս ալ շալլաբանութիւն չեն ըներ — երկու, երեք տողով լուրը կուտան կ'անցնին... Ուրիշ բաներ ալ աչքիս զարկած են... Օրինակ, մեծ Ռուս մը կծիկը կը դնէ եւ այս կողմերը կուգայ.. Դուք, նորէն, այդ լուրը պարտապանաց տառերով կուտաք, անոնք ճանճի տոտիկ գիրերով,... Ամերիկեան, ֆրանսական թերթերէն կը հաւաքէք — ուրտեղէ՜ն ալ աչքերնուդ կը զարնեն — անանկ լուրեր, որոնցմէ յայտնի կ'ըլլայ որ կացութիւնը շատ ալ աղէկ չէ Ռուսաստանի մէջ ուտելիք չկայ, աս չկայ, ան չկայ... Անո՞նք ինչ կ'ընեն — ատանկ լուրեր չեն տար... Ուրիշ օրինակ — ամերիկեան կառավարութիւնը փաստաթուղթերով կը հաստատէ թէ սա պաղ պատերազմ բուածը, ամէնէն առաջ, Սթալինը սկսեր է... Դուք կ'ելլէք մանրամասնօրէն կը հրատարակէք անոնք բսես, չորս ու կէս տող կը յատկացնեն այդ լուրին, Խրուշչեւի ջիղերը ոտքի չհանելու համար... Զերկընցնեմ — անոնք դիւանագէտ են, դուք չէք: Անոնք ճամպալ են, դուք չէք... Անոնք երկու չուանի վրայ կը խաղան, դուք ունիք, չունի՛ք մէկ հատ չուան ունիք... Անոնք, պէտք եղած ատեն հիւսիս, հարաւ, արեւելք կամ արեւմուտք կը դառնան, դուք ձեր դիրքէն մազաչափ չէք շեղիր... Անոնք Բոլշեւիկը չեն կատղեցներ, դուք կը կատղեցնէք: Անոնք...

— Եզրակացութի՞ւնդ...

— Քանի՞ անգամ պիտի ըսեմ — անոնք եփած են դիւանագիտութիւն կոչուած արհեստին մէջ, դուք հում էք... Անոնք եփա՜ծ հաւկիթ են, դուք՝ հում հաւկիթ:

— Բարեկամ հում հաւկիթէն, օր մը ձագ մը դուրս կուգայ... Եփածէ՞ն ինչ դուրս կուգայ...

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հանրապետութեան Նախագահ Տը Կոլ Սոլֆերինօ այցելելէ ետք, Նախագահ Կրոնքիի հետ գնաց Հռոմ, ուր հասաւ կէս գիշերին: Երկու Նախագահները շոգեկառքին մէջ ութ ժամ գլուխ — գլխի խորհրդակցութիւն մը ունեցան երկու երկիրները եւ ընդհանրապէս Եւրոպան շահագրգռող հրատապ հարցերու շուրջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէն ժողով մը գումարեց: Առաջին ժողովն է ԻԱ. համագումարէն ի վեր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Համայնավար կուսակցութեան ԺԵ. համագումարը բացուեցաւ անցի օր Իվրիի մէջ: Երեսուն քոյր կուսակցութեանց պատուիրակութիւններ կը մասնակցին ժողովին: Մորիս Թորէզ իր տեղեկագրին մէջ կոչ ըրաւ միասնաբար գործելու:

ՄՈՒՍՈՒԼԻ մէջ (Իրաք) ազգայնականներու եւ Համայնավարներու միջեւ բախում մը տեղի ունեցած է անցի օր. երեք Համայնավարներ սպաննուած են: Այս առիթով Մուսուլի հրամանատար Զօր. Աբրուտ 20 այլ սպաներու հետ իր հրաժարականը տուած է Վարչապետ Քասըմի՝ «բողոքելու համար բանակին մէջ կատարուող համայնավար միջամտութեան դէմ»: Քասըմ մերժած է ընդունիլ այդ հրաժարականը եւ հրահանգած է որ պատրաստուի համայնավար սպաներու ցանկը: Երիտասարդ Համայնավարներու կազմակերպութիւնը բողոքած է կառավարութեան այս քաղաքականութեան դէմ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ Թունուզէն եկած խումբ մը ըմբոստներ բախում ունեցան բանակին հետ: Հրացանաձգութիւնները ութ ժամ անդադար շարունակուեցան. ըմբոստները զինուած էին ինքնաշարժ զէնքերով: Օդուժը միջամտեց եւ կռիւը վերջացաւ ըմբոստներու ջախջախումով: 40 ապստամբներ սպաննուեցան եւ ուրիշ մը գերի ինկաւ: Մեծ քանակութեամբ զինամթերք գրաւուեցաւ: Վեց զինուորներ սպաննուած եւ 15 ուրիշներ վիրաւորուած են:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Վարչապետ Քարամէ յայտարարեց թէ Ֆրանսայի եւ Լիբանանի միջեւ դրամական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ. այս ձեւով ֆրանսական դրամին կապուած լիբանանեան ինչքերը կատարելապէս կ'ապահովուին՝ ֆրանքի արժեզրկման դէմ:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Ռուպէնսի նշանաւոր «Մոգերու պաշտամունքը» ծախուեցաւ 770.000 տոլարի: Առաջին անգամ ըլլալով պաստառ մը կը ծախուի այսքան սուղ գինով:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

ՆՈՐ ԵՕԹՆԱՄԵԱԿԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՄԵՔԵՆԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի ելեկտրական մեքենաներու գործարանը յայտնի է երկրի սահմաններէն դուրս։ Մեծ է պահանջը, որ դրոշմը (մարք) կրող ժենէրատորներու, տրանսֆորմատորների եւ թեթեւ ելեկտրարտադրիչների։ Եօթնամեակին գործարանի ընդարձակումը պիտի հասնի այնպիսի ծաւալի, որ, օրինակ, անոր արտադրած տրանսֆորմատորները կարողանան ընդունիլ ու բաշխել աւելի ելեկտրոյժ, քան կարող է արտադրել Վոլգայի Լենինի ջրելեկտրակայանը, որ աշխարհի մեծագոյնն է։

Հայաստանի մէջ կը հիմնուին նոր գործարաններ շարժանիւներու (մոտոր) եւ ելեկտրասարքաւորումներ։

Շատ աւելի զօրաւոր պիտի դառնայ նաեւ Երեւանի ելեկտրաթելի եւ ճըրագներու գործարանը։

Գիւղական վայրերու ելեկտրականացումը օր առաջ ամբողջացնելու համար հայ ճարտարագէտները լծուած են աշխատանքի՝ հնարելու նուազաւոյժ ինքնագործ ելեկտրակայաններ։

Մեքենաշինութեան միւս ճիւղերն եւս կը հասցուին բարձր մակարդակի։ Լուսաւան գիւղին մէջ, որ քանի մը տարիէն կը դառնայ քաղաք, արդէն կը բարձրանան վիթխարի շէնքերը մետաղահատ եւ տաշող դազգեահներուն ու անոնց անհրաժեշտ մասնիկներն արտադրող գործարաններուն, որոնց արտադրութիւնը քանի մը տարիէն եօթնապատիկ կ՚աւելնայ։

Ելեկտրամեքենաները, դազգեահները, կոմպրեսորները եւ այլք ինչքան ալ կատարեալ ըլլան, չեն կարող ցանկալի արդիւնքը տալ՝ առանց վարող, ստուգող եւ ուղղութիւն տուող ինքնագործ բադիոթեքնիկ եւ այլ տեսակի սարքաւորումների։ Արագ կը զարգանայ Հայաստանի մէջ մեքենաշինութեան այս նոր ճիւղը։ Եօթնամեակին անիկա պիտի ընդարձակուի 9 անգամ։

Երեւանի գիտահետազօտական ճեմարանը, գլխաւորութեամբ նշանաւոր թըւագէտ և Ակադեմիայի ամէնէն երիտասարդ անդամ Ս. Մերգելեանի, կը հնարէ նոր եւ ինքնայատուկ ելեկտրոն մեքենաներ, որոնք պիտի օգտագործուին արդիւնաբերութեան մէջ՝ աշխատանքն ինքնագործ դարձնելու համար։ Նոյն նպատակին պիտի ծառայեն նաեւ Սեւանի եւ Կիրովականի մէջ կառուցուող «Աւտոմատիկ» գործարանները։

Խ. ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի եօթնամեայ ծրագրով նախատեսուած «Մեծ քիմիայի» արագ զարգացումը լայն հորիզոններ կը բանայ հանրութեան կարիքը բաւարարող ապրանքներու արտադրութեան համար։ Միայն Կիրովականի արհեստական մետաքսի գործարանը կուտայ քանի մը անգամ աւելի մանուածք, քան երկրի հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստը ներկայիս։ Կեանքի կը կոչուին նաեւ նոր ձեռնարկներ՝ ապակեթելի, բիւրեղի, հայելիի եւայլն։

Հայաստանի զորգերը Պրիւքսէլի միջազգային ցուցահանդէսին մէջ գնահատուեցան ոսկի շքանշանով։ 18 նոր արհեստանոցներ կը հիմնուին ընդարձակելու զորգահիւսումը, որմէ արտադրութիւնը կ՚աւելնայ վեց անգամ։ Իջեւանի մէջ կը կառուցուի գործարաններու խումբ՝ մեքենահիւս զորգերու համար։

Ինչ կը վերաբերի սննդանիւթերուն, կը նախատեսուի անոնց արտադրութիւնը մօտաւորապէս կրկնապատկել։ Իսկ պահածոներու, քաղցրեղէնի, չոր մրգերու եւ պանիրին — աւելցնել քանի մը անգամ։

Ծրագիրը կը նախատեսէ Հայաստանի սննդարդիւնաբերութիւնն օժտել 50 նոր ձեռնարկներով։ 11 նոր գործարաններ գինիի եւ գոնեակի կ՚աւելնան անոնց վրայ։ Զգալիօրէն կ՚ընդարձակուի «Հանքաւան», «Արզնի» եւ «Ջերմուկ» բուժիչ ջուրերու վաճառումը։

ՀՈՂԻ ՆՈՐՈԳՈՒՄ

Հայաստանի գիւղատնտեսութիւնն աւելի եւ աւելի պիտի մասնագիտանայ։ Զարկ պիտի տրուի անասնապահութեան, խաղողի, պտուղներու, ծխախոտի եւ այլ թէքնիկ բոյսերու մշակման։ Բայց գիւղի աշխատաւորը հարկադրուած է դժուարին պայքար մղել ընդդէմ բնական դժուարութիւններու, արդիւնք հանրապետութեան հողամասի հրաբխային ու լեռնային կազմաւորման։ Ահա թէ ինչու յառաջիկայ եօթնամեակին մեծ ճիգ պիտի թափուի մշակելի դարձնել խոպան տարածութիւններ։ Ջուր հասցնել անջրդի հողերու։ Արդէն կը փորուի Հրազդանի ձախ ափէն Գեղամայ լեռներուն ստորոտով, դէպի հարաւ անցնող Կոտայքի ջրանցքը, աջ ափէն սկիզբ կ՚առնէ Արզնի–Շամիրամեան ջրանցքը. վերջինս, քանի մը տասնեակ քիլոմեթր մխրճուելով կիսանապատ լեռնադաշտի մէջ, կը հասնի Թալինի ջրացանցին։ Այս երեք ջրանցքները կ՚աւարտին 1962ին եւ կը յագեցնեն երեսուն հազար հեկտար երաշտ հողի ծարաւը։ Բազմաթիւ գիւղացիներ լեռներէն կը փոխադրուին այստեղ եւ հազարաւոր մեքենաներ կը դրուին անոնց տրամադրութեան տակ։

Եօթնամեակին կը տնկուին 44 հազար հեկտար նոր այգիներ — խաղողի եւ պըտուղներու, — այսինքն այնքան, որքան այժմ կայ Հայաստանի մէջ։

Որթատունկը, յատուկ միայն Արարատեան դաշտին, կը բարձրանայ սարահարթերուն վրայ. եւ 1965ին, երբ այսօրուան տունկերը կը սկսին պտուղ տալ, խաղողի եւ մրգի արտադրութիւնը կը կրկնապատկուի եւ կը հասնի 3,2 միլիոն կենդինարի։

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ''ԱՂՕԹԱՐԱՆ''Ը

(ՊԷՅՐՈՒԹ, 1957 Թ.)

—o—

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աղօթքների մէջ շօշափուած են ընդհանրապէս կենսական մեծ նշանակութիւն ունեցող շատ հարցեր, արտայայտուած են հոգու բարձրագոյն վիճակներ, ճիշդ մտքեր, սակայն այդ վիճակները չունեն ներշնչող ուժ, որովհետեւ բացակայում է այն տարերքը, որն այդ բոլորը պիտի կենդանացնէր, վերածէր միաձոյլ յոյզի եւ ապրումի։ Ամէն ինչ մտքով է միայն ընկալուած, պարուրուած բանականութեան թաղանթով։ Հեղինակը աւելի նկարագրում է, վերլուծում եւ թարգմանում իր խոհերը, քան հրճւում, յուզուում, տառապում։

Ինչո՞վ է պայմանաւորուած մեր ամենավաւերական, միստիկ բանաստեղծի՝ աղօթասաց Նարեկացու աղօթքների հըմայքն ու վարակիչ ներգործութիւնը. նըրանով, որ Նարեկացին զգում է Ամենակատարեալի անհասանելի իրական գոյութիւնը եւ զգալով անկատարութիւնը իր անձի ու ողբերգութիւնն իր կեանքի, ալեկոծւում է սարսափազդու տեսիլքներով եւ մի վերջին յոյսով խենթացած՝ ուզում է մօտենալ ու խօսել Աստուծոյ հետ երգելով, արտասուելով, այրուելով սուրբ ապրումների բոցերի մէջ։

Համաստեղը շատ հանգիստ է, գրեթէ տառապանք չունի. ընդհակառակն, նա Աստուծուն զգում իր «մարմնին բջիջներուն եւ զգայարանքներուն մէջ», նա իր «մարմնէն եւ զգայարանքներէն դուրս» չի ուզում «փնտռել իր Աստուածը»։ Չկայ հեռաւորութիւն, չկայ բարձրութիւն իր եւ Աստուծոյ միջեւ։

Այնուամենայնիւ, հակառակ մեր բոլոր նկատողութիւններին, կարելի՞ է արդեօք եզրակացնել, որ «Աղօթարան»ը հեղինակի ստեղծագործութիւնների մէջ ձախողուած գործ է։ Ի հարկէ՝ ոչ։ Ինչպէս յօդուածի սկզբում նշեցինք, «Աղօթարան»ում կան զգայուն եւ գեղեցիկ էջեր, որոնք վկայում են հեղինակի հասուն, նուրբ ճաշակի, հոգեկան աճի եւ ընկալչական կարողութիւնների ընդարձակման մասին։ Բարձրարուեստ ընթերցումների ազդեցութեան, ինչպէս նաեւ, ինչո՞ւ չէ, իր անձնական փորձառութեան շնորհիւ, Համաստեղը հասել է մի այնպիսի հոգեկան զարգացման աստիճանի, որ նրան հաղորդակից է դարձնում բարձրագոյն ճշմարտութիւնների եւ գեղեցկութիւնների։

Արուեստագէտ Համաստեղի յատկութիւնները այս գործում նոյնպէս զգացնել են տալիս իրենց։ Վերացական, անշօշափելի, նուրբ ու խուսափուկ վիճակներն ու մտքերը Համաստեղը գիտէ թանձրացնել ու մատչելի ընծայել՝ բնութիւնից, կեանքից վերցրած գեղեցիկ, ցայտուն պատկերներով եւ դիպուկ համեմատութիւններով։ Աղօթքները գրուած են ընտիր արեւմտահայ չափական արձակով, որի մէջ զգացւում է բանաստեղծական նուրբ ճաշակ։ Լեզուն մշակուած է, ողորկ, անսեթեւեթ եւ իր պարզութեան մէջ գեղեցիկ։ Պատկերաւորութիւնը նրա լեզուի առաջին յատկանիշն է։ Ամէն էջի մէջ հանդիպում ենք բազմաթիւ գեղեցիկ, բնորոշ մակդիրների, փոխաբերութիւնների եւ այլ պատկերաւոր արտայայտութիւնների, ինչպէս, օրինակ՝ «կենարար արցունք», «մարմնեղէն ծպիտ», «գունաւոր երազներ» եւ այլն, որոնք միշտ հըրապուրիչ են իրենց թարմութեամբ, ինքնատիպ եւ մեզ ընտանի զգայնութեամբ ու գրեթէ միշտ համապատասխան արտայայտած գաղափարին ու զգացման։ Կան նաեւ վրիպումներ, անարտայայտիչ ձեւեր ու բառակապակցութիւններ. այսպէս՝ «ծաղիկներու եւ մեղուներու իմացական խռովքը», «մարմարի իմացականութիւն», «ծաղիկները կը ժպտէին իմացական ժպիտով»եւայլն։

Ուշագրաւ է այս գործի մէջ նոյնպէս Համաստեղի ոճը, որը զուսպ է, պայծառ, կարճաբան եւ յիշեցնում է աստուածաշնչական ոճի պարզութիւնը։

Մենք սիրով ենք ողջունում սփիւռքահայ լաւագոյն գրագէտներից Համաստեղի «Աղօթարան»ի հրատարակութիւնը եւ նրա վաւերական տաղանդից սպասում

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԱՐԶ

Հայաստանի Գիտութեանց կաճառը պիտի օժտուի 12 նոր հետազօտական ճեմարաններով — լեռնային ելեկտրոտեքնիկի, բադիոբիոլոժիի, բիոքիմիայի, հնագիտութեան, արեւելագիտութեան եւայլն։ Մեծ զարկ կը ստանայ հանրային կրթութիւնը. 14 անգամ պիտի բազմանայ գիշերօթիկ դպրոցներու թիւը։ Ամէն մէկ գիւղի մէջ պիտի հիմնուի մշակոյթի օջախ՝ գրադարանով եւ շարժանկարի սարքաւորումով։ Բացուելիք ժողովրդական համալսարաններուն մէջ աշխատաւորներն իրենց ազատ ժամերուն կը ստանան գրական, գեղարուեստական ու երաժշտական ուսում։

Կը կառուցուի «Հայ Ֆիլմի» նոր արուեստանոց. երկրորդ հանրային գրադարան՝ երեք միլիոն հատորի համար, նուիրուած Միասնիկեանի։

Գրքի տուն, Սունդուկեան տրամայի նոր թատրոն։

Հայաստանի մայրաքաղքն աւելի կը գեղեցկանայ։ Բնակիչներուն կէսը կը ստանայ նոր բնակարան։ Կեդրոնը կը կապուի բարձրադիր թաղերու հետ պողպատալար օդային հաղորդակցութեամբ։ 1960ին Երեւանի հետ միասին գազ կը ստանան նաեւ Իջեւան, Սեւան, Ախտա, Կիրովական եւ Լենինական քաղաքները։ Դա զգալիօրէն կը բարելաւէ բնակչութեան ապրուստի պայմանները, ջինջ ու թափանցիկ կը լինի Հայաստանի քաղաքներուն օդը, աւելի զուարթ ու լուսաւոր կը փայլի հարաւային արեւը մեր հայրենիքի վրայ։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ

ՄԱՐԴԸ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԻՐ ՎԷՊԸ՝

ՏՈՔԹ. ԺԻՎԱԿՕ

Իսկ տասը տարի յետոյ կը ժխտէ զայն։ Չեմ գիտեր թէ Հայաստանի մէջ թարգմանուած է Փասթերնաքը։

×

Ի՞նչ արժէք կը ներկայացնէ Փասթերնաքը, իբրեւ բանաստեղծ։

Քանի մը ամիս առաջ, Տոքթ. Ժիվակոյի հեղինակը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրած է Ուրուկուէյեան գրական հանդէսի մը տնօրէնուհիին, իր բանաստեղծութեան մասին.

«Քերթուածներս, կ՚ըսէ Փասթերնաք, պարապ բաներ են։ Ես այն զգացումն ունիմ թէ մեր աչքերուն առջեւ, բոլորովին նոր ժամանակաշրջան մը ծնելու վրայ է, եւ թէ ան պիտի յեղաշրջուի շարունակ, հակառակ մեզի։

«Այդ ժամանակաշրջանը նոր է պարտաւորութեանց տեսակէտով, զորս մենք պիտի դիմագրաւենք։ Նոր՝ մարդկային արտէն եւ արժանապատուութենէն իր պահանջքներովը։ Այդ ժամանակը կը յառաջանայ լռութեան մէջ, եւ հաւանաբար պաշտօնապէս երբեք չծանուցուի։

«Իրարու հետ ոչ մէկ կապ ունեցող եւ մասնակի նկարագիր մը կրող իմ քերթուածներս շատ ջնջին միջոցներ են՝ խորհրդածելու այդքան լայնածաւալ, դժուարին եւ նոր խնդիրներու վրայ։ Մի միայն արձակն ու փիլիսոփայութիւնն են, որ թոյլ կուտան փորձ մը կատարելու այդ ուղղութեամբ։ Այս պատճառով ալ, ինչ որ յաջողած եմ ընել լաւագոյն՝ կեանքիս մէջ, մինչեւ այսօր, այս վէպն է, Տոքթ. Ժիվակօն... են.»։

Հակառակ այս յայտարարութեան, փորձենք ուսումնասիրել բանաստեղծ Փասթերնաքը, ամփոփ կերպով։ Ոչ միայն անոր համար որ հետաքրքրական է այս աշխատանքը, աւելի լաւ հասկնալու համար վիպագիրը, այլ որովհետեւ արժէքաւոր բանաստեղծ մըն է Փասթերնաք։ Յետոյ, շատ ալ հաւատք պէտք չէ ընծայել մանաւանդ երկու տեսակ մարդոց երդումին.., գինովին եւ բանաստեղծին։

Պորիս Փասթերնաք բանաստեղծը չունի Ալեքսանդր Պլոքի փայլկնային թռիչքը, Մայաքովսքիի բնածին զօրութենականութիւնը, կանգ չէ առած Խլեպնիքովի, Եսսէնինի լեզուական, երաժշտական խաղերուն վրայ։

Ամէնէն օժտուածներէն է սակայն։

Ցամենայն դէպս ամէնէն հաւասարակշռուածն ու դասականը, արեւմտեան իմաստով։

Ունի խոր եւ լայնածաւալ եւրոպական կրթութիւն։ Կէօթէ, Շիլլէր, Շէյքսփիր գաղտնիք չունին իրեն համար։ Կարդացած է եւ կը սիրէ Սէնթ Էքզիւպէրին, Գլոտէլը, Ռընէ Շարը, Սէն–Ժոն Փէրսը, նորագոյններէն։ Ծանօթ է Վէրլէնին, Պոտլէրին, զոր տեղ տեղ կը յիշեցնէ։

Իր քերթուածները նուիրուած են սիրոյ, կեանքին ու մահուան, ուր մեծ տեղ կը գրաւէ բնութիւնը։

Փասթերնաքի հիմնական տեսակէտն է թէ մարդը գործօն մէկ մասն է տիեզերքին, շարունակական յարաբերութեան մէջ իր շուրջը տեղի ունեցող երեւոյթներուն, թէ իւրաքանչիւր տեսարան հոգեկան պահ մըն է։ Ֆրանսացի քննադատ մը քով քովի դրած է Լըքոնթ տը Լիլի նշանաւոր «Միջօրէ»ն եւ Փասթերնաքի նոյն նիւթին նուիրուած մէկ քերթուածը եւ ցոյց կուտայ այն հիմնական տարբերութիւնը որ կայ Պառնասեան դպրոցին եւ Փասթերնաքի միջեւ։ Մինչ առաջինը զուտ նկարագրական է, պերճ բայց չոր ու ցամաք, ռուս բանաստեղծին քերթուածը կը շնչէ, կը բաբախէ։ Մարդը միշտ ներկայ Փասթերնաքի մօտ, իր մտածումներով, իր խոր յուզումներով, որոնք, եթէ ճիչեր չեն ինչպէս վիպապաշտներուն մօտ, հաղորդութիւն մըն է միշտ, տիեզերքին եւ մարդուն միջեւ։ Ասով, արդիական է Փասթերնաքի քերթուածը, ուր մտածումն ու զգացումը կ՚ընդելուզուին գեղեցկօրէն, հարկ եղած չափերով միայն, թոյլ չտալով մէկուն ճչալ, միւսին՝ փիլիսոփայել։

Ուրիշ հիմնական միտք մը կ՚իշխէ Փասթերնաքի ստեղծագործական աշխատանքներուն վրայ։ Ռուս քերթողին համար, բանաստեղծութիւնը եղակի եւ հազուագիւտ վիճակ մըն է։

Բանաստեղծը բանաստեղծ չէ ամէն ժամ, ամէն օր։ Բանաստեղծական պահեր կան կեանքին մէջ։ Քերթողը պէտք է օգտուի այդ բացառիկ առիթներէն։

Բանաստեղծութեան մէջ իր սիրած եւ կիրարկած ձեւը այլաբանութիւնն է (ալլէկոռի)։ Պատկերը ամէն ինչ է քերթուածին մէջ։

Ահա թէ ինչպէս կը բանաձեւէ այս բոլորը, այնքան գեղեցկօրէն.

«Զգացումին ուղիղ ճամբան այլաբանական է եւ ոչինչ կրնայ զայն փոխարինել»։

Ուրիշ տեղ մը կ՚ըսէ.

«Մարդը համր է, պատկերն է որ կը խօսի։ Որովհետեւ շատ որոշ է թէ միմիայն պատկերն է որ կրնայ քայլ պահել բնութեան հետ»։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(3 Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՊԱՆԹԷՕ-ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

●

Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը տեղի ունեցաւ Քաշանի քաղաքապետարանի սրահը, Կիրակի Յունիս 14ին, նախաձեռնութեամբ «Արծիւ» ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Նախագահ ընկեր Ա. Իսահակեան հանդէսը բանալով բացատրեց օրուան իմաստը, թէ ինչո՞ւ կը տօնենք Մայիս 28ը:

Յիշեց անցեալի մեր լուսաշող դէմքերը եւ փառաբանեց անոնց կատարած մեծ դերը ի խնդիր հայ ժողովուրդի ազատութեան :

Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց ընկեր Արարատ Մարգարեան:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր :

Արտասանեցին Օրիորդներ Շաքէ Յովհաննէսեան եւ Խանչէրեան, ինչպէս նաեւ Վ. Թորոսեան: Երգեցին Նահապետեան քոյրերը եւ Պ. Գալուստեան:

Տեղւոյս Նոր Սերունդի պարախումբը պարեց հայկական պարեր, դաշնակով կ'ընկերանար Տիկին Թորոսեան : Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու :

Պաշտօնական մասէն յետոյ ժողովուրդը բոլորուած սեղաններու շուրջ սկսաւ խնջոյքը, որ տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, մէջ ընդ մէջ կը նուագէր Թարխտ Գարեգին:

Ներկաները բաժնուեցան սրահէն հայրենի յիշատակներ տանելով իրենց հետ :

ՕՆՆԻԿ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

●

Ինչպէս հայաշատ բոլոր գաղութներուն մէջ՝ Հայաստանի Հանրապետութեան 41րդ տարեդարձը մեծ շուքով տօնուած է նաեւ Աթէնքի մէջ, Յունիս 7ին, ծովածաւալ բազմութեան մը ներկայութեան : Աւելի քան 1500 հոգի լեցուած է «Քենտրիքոն» ընդարձակ թատերասրահը :

Նախագահած է ընկեր Դանիէլ Դանիէլեան, իր բացման խօսքին մէջ շեշտելով թէ ազատ աշխարհի հայութիւնը կը տօնէ պատմական այս թուականը՝ բացի Թուրքիայէն. «զայն չեն տօներ նաեւ կարդ մը հայանուն տրկամիտ մա՛րդիկ»:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր ընկեր Յակոբ Իսկէնտէրեան, որ յատկապէս հրաւիրուած էր Իտալիայէն: Երիտասարդ ընկերը մօտ յիսուն վայրկեան խանդավառ ճառ մը խօսած է, անդրադառնալով արդի հայ պատմութեան եւ շեշտելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը՝ մանաւորապէս մայիսեան հրաշքին մէջ: Յ. Իսկէնտէրեան իր խօսքը վերջացուցած է այն հաւատքով՝ «որ Մայիս 28ի հանդիսութիւնը պիտի տօնենք Երեւանի հրապարակին վրայ եւ հայ ժողովուրդը, փոխանակ օտար կուռքերու, իր յարգանքը պիտի մատուցանէ հայկական ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած իր հարազատներուն »:

Ընկեր Վարուժան Գնունի կարդացած է յունարէն ուղերձ մը :

Գեղարուեստական բաժնին մէջ «Համազգային»ի երգչախումբը, Յ. Փափազեանի ղեկավարութեամբ երգած է հելլէն եւ ազգային երգեր: Ներկայացուած է խորհրդապատկեր մը՝ Հայկ Նահապետէն մինչեւ Մայիս 28: Եղած են երգեր եւ արտասանութիւններ:

ենք յետագայ նոր ստեղծագործութիւններ՝ նոր ներշնչումներով եւ նոր տեսիլքներով, արդասաւորուած մեր վերածնուած Մայր Երկրի ու մեր հարազատ ժողովրդի կենդանութեան աղբիւրներից:

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ» ԱՄՍԱԳՐԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

★

ՏԷՍԻՆ, (Յատուկ) .— Շաբաթ իրիկուն, (20 Յունիս) Տէսինի հայ գաղութն ալ, թէեւ քիչ մը ուշ, տօնեց Հայաստանի անկախութեան 41րդ տարեդարձը, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, Ֆ. Կ. Խաչին, Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան եւ դպրոցին կրթ. մարմնին :

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի խումբին « Յառաջ Նահատակ»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս :

Օրուան նախագահը, այս տողերը գրողը, համառօտ պատմականը ըրաւ ազատութեան եւ անկախութեան համար դարերու ընթացքին հայութեան մղած աննկուն պայքարին, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել յիշատակը անկախութեան համար իրենց կեանքը նուիրած հերոսներուն :

Գեղարուեստական բաժինը դժբախտաբար շատ կարճ էր: Յաջող արտասանութիւններ ըրին, դպրոցին աշակերտուհիներէն Թագուհի Սալլապաշեան, Տիրուհի Պարտագճեան, Նուարդ Գալուստեան, եւ Ժընըվիէվ Պարտագճեան : Նաեւ պատանի Գէորգ Պառաւեան :

Իսկ Օր. Անժէլ Կարապետեան ձայնի քնքոյշ խաղերով մեներգեց «Քելէ քելէ»ն: Բոլորն ալ գնահատուեցան ծափերով:

Նոր Սերունդի խումբը դարձեալ երգեց « Ջան իմ երկիր»ը :

Բանախօսն էր ընկեր Աշոտ Իսահակեան, որ գեղեցիկ օրինակներով նախ հաստատեց թէ մարդիկ ըլլան թէ ազգերը գաղափարներով է որ կը սնանին ու կ'ապրին: Հայը, որ այնքան տառապանքներ կրած է, կրցած է շնորհիւ իր տոկունութեան, ու հաւատքին դարերու անջրպետը կտրել ու անցնիլ :

Ապա, ընկերը ծանրացաւ Մայիս 28ի շուրջ հակառակորդներու ըրած անիմաստ վերագրումներուն վրայ, որոնք նախատինք են անկախութեան համար ինկած հերոսներուն յիշատակին: Բարեբախտաբար Հայաստանի ներկայ վարիչները հետզհետէ սկսած են ճանչնալ անկախութեան համար մղուած կռիւներուն պատմական ճշմարտութիւնն ու արժէքը :

Այս առթիւ ընկերը կարդաց հատուած մը Հայպետհրատի կողմէ վերջերս հրատարակուած գրքէ մը, ուր յիշուած են Մայիսեան դէպքերը, անշուշտ խեղաթիւրուած :

Ընկեր Իսահակեան յոյս ներշնչեց թէ վաղ թէ ուշ պիտի իրականանան Հայուն ազգային իղձերը :

Երեկոյթը փակուեցաւ անգամ մըն ալ մեզ ներշնչելով նոր հաւատք ու յոյս :

Գ. Պ.

×

Հ. Մ. Ը. Մ. ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

★

ՎԻԷՆ, (Յատուկ) .— Անձրեւոտ օրերէն վերջ, մէկէն արեւափայլ Կիրակի մը եղաւ մեզի համար Յունիս 14ը :

Հ. Մ. Ը. Մ.ական երկու քոյր Միութեանց հանդիպումը, համեմուած գեղեցիկ դաշտահանդէսով մը, անկեղծ զգացումներու ջերմագին արտանայտութիւններու փոխանակութիւն մը եղաւ. ինչ որ, դժբախտաբար, այս օրերուն, այնքան հազուագիւտ դարձած է :

Առաւօտեան ժամը 9էն առաջ, իրարանցում մը կայ, անսովոր՝ Վիէնի հայաբնակ թաղերուն մէջ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի բաերկամներ, վարչական անդամներ եւ մարզիկներ, անհամբեր կը սպասեն «օթոքառին»:

Եւ ահա, հսկայ հանրակառքը, խմբակներ հաւաքելով կը յառաջանայ մինչեւ վերջին կայանը՝ ուրկէ կը սուրայ դէպի Փոնթէվէքի բարձունքը եւ անկէ շիտակ դէպի Կրընոպլը :

Գեղեցիկ, հանգստաւէտ ճամբաներ, մշակուած դաշտեր, գիւղեր, քաղաքներ, անտառներ, պարտէզներ եւ պուրակներ իրարու կը յաջորդեն շատ բնական կերպով. կը սահին, կ'անցնին արագ, մինչեւ որ ընդոստ կը ցցուի մեր առջեւ Սպիտակ լեռան հսկայ եւ լայնածաւալ զանգուածը, իսկ ստորոտը Կրընոպլը քաղաքը, մեծաշէն եւ փարթամ :

Ժամը 11 է արդէն, կիրակնօրեայ մեծ շուկայէն կ'անցնինք եւ կ'ուղղուինք դէպի Ֆօնթէն, եւ անկէ կը սկսինք մագլցիլ, բարձրանալ օձապտոյտ, աւելի վեր՝ դէպի «Պօրըկար»:

Եւ ահա մեր հանգրուանը, Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան դաշտահանդէսի հովասուն վայրը, պատմական դղեակի մը հողամաս :

Բարձրախօսը կը թնդայ. հայկական սիրուն եղանակներ կ'արձագանգեն: Թանկագին եւ յարգելի բարեկամներ կը մօտենան. բարեգալուստի եւ ողջագուրումի ինչ յուզիչ պահեր :

Հայկական ճոխ սեղանները — դետնի վրայ, կանաչ խոտերուն մէջ, հիանալի պատկեր մը կը ներկայացնեն :

Եւ հազիւ լրացած. ըստ յայտագրին՝ երկու քոյր Միութեանց մարզիկները, Ֆօնթէնի մարզադաշտին վրայ, իրենց բարեկամական մրցումը կը կատարեն : Օդը տաք է, կիզիչ արեւը, չեշտակի իր ճառագայթները կ'արձակէ փոշոտ դաշտին վրայ: Ներկաները առանց կողմնակալ պոռչտուքներու, կը ծափահարեն եւ բարեկամական թելադրանքներով կը քաջալերեն տղաքը, որոնք Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին եւ շունչին ներքեւ շատ գեղեցիկ եւ ներդաշնակ խաղարկութիւն մը կը ցուցադրեն :

Անշուշտ յաղթական մը անհրաժեշտ է. եւ այդ յաղթականը հանդիսացաւ Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը :

Ոտնագնդակի այս եղբայրական հանդիպումէն վերջ, դաշտահանդէսի պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ շատ կոկիկ եւ համեստ գեղարուեստական միջոցներով:

Տիկին Ա. Կիւմիւշեանի ղեկավարութեամբ երգչախումբը երգեց «Հայ Արիներու» քայլերգը եւ ուրիշ գեղջուկ երգ մը: Յաջորդաբար՝ մեներգեց Օր. Թ. Ղարիպեան եւ արտասանեց Օր. Էլիզ Մուրատեան: Եղան պարեր, եւ երկու « ֆանթէզիներ» եղբ. Կ. Զարգարեանի կողմէ (Վիէնէն):

Իսկ օրուան նախագահի եւ բանախօսի պատիւը ինկած էր տողերս գրողին :

Բանախօսութեան ամբողջութիւնը նուիրուած էր յատկապէս երիտասարդութեան եւ անոր հայապահպանման դժուարին գործին .— ինչպէս նաեւ տարեց սերունդի անվհատ աշխատանքին:

Եւ այս խանդավառ, հայրենաբաղձ մթնոլորտին մէջ, ներկաները օրինակելի փութկոտութեամբ մասնակցեցան կարճատեւ հանգանակութեան մը, որուն արդիւնքը եղաւ 31000 Ֆր։ Ծափահարելի և յուսադրիչ երեւոյթ. երբ ուրիշներ, տարբեր հովերէ տարուած կ'ուզեն անտեսել Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի չորեքամեայ գոյութիւնը եւ անոր անշեղ, հաստատամիտ ազգային ուղղութիւնը :

Մայրամուտը մօտ է. գրեթէ իրիկուն կ'ըլլայ. նորէն ճոխ սեղանները կը պարզուին. ամէն կողմէ կը լսուին խինդ ու ծիծաղ. երգ ու կանչ :

Եւ ահա, ճիշդ ատենին, հեղինակաւոր ազդը բարձրախօսէն կը տրուի մեկնումի: Վիէնցիք դժկամակութեամբ կը բաժնուին Կրընոպլի իրենց հիւրասէր բարեկամներէն եւ մարզիկ եղբայրներէն:

Նորէն սիրոյ եւ յարգանքի ջերմ արտայայտութիւններ, հրաժեշտի եւ ձեռքի յուզիչ սեղմումներ, ինչպէս նաեւ համբոյրներ :

Մեր հանրակառքը, արդէն պատրաստ, անզգալաբար կը շարժի, հետզհետէ կ'արագանայ, կ'իջնէ դէպի վար, դէպի Կրընոպլը, եւ անկէ դէպի Վիէն, ուր կը հասնինք ժամը 9ին:

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար յիշատակելի օր մը:

Կ. Տ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

ԺԵ.

Մօփի ըրէք, ծխնիներու թեթեւ ճռընչիւն մը... յետոյ փեղկերէն մէկը կը բացուի, եւ, յանդուգն կերպով դուրս հակած, փաթթուած իր արձակուած մազերուն մէջ, որոնք կը թռչկոտին, Կէրթրուտի դէմքը դէպի իրեն կը ցցուի, մունջ եւ կրքոտ :

Երկվայրկեան մը ... եւ ահա կ'աներեւութանայ :

Պէտք է ճչէ՞ ուրախութենէն թէ պէտք է լայ ... ինքն ալ չէր գիտեր :

Այժմ կրնար հեշտալի թմբիրի մը անձնատուր ըլլալ. ինչ ազդեցութիւն պիտի ունենային իր վրայ բուրմունքները .

Հանեց հագուստները եւ անկողին մըտաւ. բայց, նախ քան քնանալու տրամադրուիլը, անգամ մըն ալ չոկուեցաւ, դողդղացող ձեռքով մը առաւ ծաղկամանը եւ դէմքը մխրճեց ծաղիկներուն մէջ :

Ինչ նմանութիւն այն առաջին իրիկուան հետ, եւ սակայն ինչ տարբերութիւն: Այն ատեն խաղաղ եւ ուրախ, իսկ այժմ ...

Յիշատակ մը արթնցաւ յանկարծ որ սառեցուց իր դէմքը . իր մատները աւելի ուժգնութեամբ սեղմեցին ամանը. մօփի ըրաւ, մօփի ըրաւ.... Իրեն թուեցաւ որ այնքան անկեղծ այն ծիծաղը, որուն երաժշտութիւնը անցեալին մէջ մինչեւ իրեն հասած էր տախտակամածին մէջէն, նորէն պիտի հնչէ:

Մօփի ըրաւ աւելցող անձկութեամբ, մինչեւ որ գլուխը լեցուեցաւ բզզիւնով մը որ կ'որոտար, որ կը պայթէր սուր ծիծաղի մը պէս ... Ատելութեան եւ նախանձի ահռելի զգացում մը բարձրացաւ իր մէջ յանկարծ: Կատաղի ծիծաղով մը հեռուն նետեց ծաղկամանը, որ ջախջախուեցաւ սենեակին մէջտեղ :

Յաջորդ առաւօտ, Ժան ամօթով լեցուած էր: Այս բոլորը դէշ երազ մը թըւեցաւ իրեն: Հաւաքեց ծաղկամանին բեկորները, իրարու պատշաճեցուց, եւ որոշեց որ երթայ բան մը գնէ զանոնք իրար փակցնելու համար: Ի զուր մտածեց. այդ մասին, չի կրցաւ յստակ տեսնել այն զգացումը, որ իրեն գործել տուաւ այդ անմիտ արարքը: Ինչ որ գիտէր, այն էր թէ, ստոր եւ պժգալի զգացում մըն էր :

Աւելի քան երբեք սրտագին կերպով սեղմեց իր եղբօր ձեռքը եւ անոր նայեցաւ իր լուռ աչքերուն խորէն, կարծես թէ ծանր սխալ մը գործած էր, որուն համար ներում կը խնդրէր :

Կէրթրուտ այն զունատութիւնն ունէր զոր կուտայ անքուն գիշեր մը: Իր ակնարկը կը խուսափէր Ժանի ակնարկէն եւ սուրճի գաւաթը, զոր անոր կուտար, շարժելէն կը հնչէր իր դողդղացող ձեռքին մէջ :

Աւելի աղէկ բան մը չկրնալով գտնել, սկսաւ խօսիլ պարահանդէսի կօշիկներու մասին, չօշափելու համար միեւնոյն ատեն Մառթէնի դիտաւորութիւնները: Մառթէն ոչ մէկ առարկութիւն ըրաւ. պէտք է որ Կէրթրուտ իսկոյն չափ առնել տար, եւ, որովհետեւ անիկա կը մերժէր կօշիկը հանել Ժանի ներկայութեան, Մառթէն «ծեքծեքուհի» կոչեց զայն :

Կէրթրուտ նեղացաւ, սկսաւ լալ եւ դուրս ելաւ: Երեկոյին, վերբերեցաւ շըփոթ եւ իր չափին հետ. Ժան կրնար իր նամակը ղրկել :

Բայց կոտրած ծաղկամանին յիշատակը ծանրօրէն կը ճնշէր իր սրտին վրայ, եւ, երբ առանձին մնաց Կէրթրուտի հետ, դժնդակօրէն խոստովանեցաւ .

— Մօփի ըրէ, ճախաւերութիւն մը ըրի .

— Ի՞նչ .

– Կոտրեցի ծաղկամանը .

— Ա՜.... ճախաւերութի՞ւն է ատիկա.

— Ի՞նչ կ'ուզէիր որ ըլլար..

— Կը մտածէի թէ դիտմամբ ըրած էիր, պատասխանեց անիկա, խիստ անտարբեր երեւոյթով մը :

Ժան չպատասխանեց եւ Կէրթրուտ մեղմօրէն շարժեց գլուխը կարծես ըսել ուզէր, «շատ իրաւունք ունէի ուրեմն»:

ԺԶ.

Օրեր անցան: Ժանի եւ Կէրթրուտի միջեւ յարաբերութիւնները աւելի պաղ էին քան առաջ: Իրարմէ չէին խուսափեր, նոյն իսկ կը խօսակցէին իրարու հետ, բայց չէին կրնար վերագտնել երբեմնի անկեղծ եւ ազատ մտերմութեան ուրախ շեշտը :

« Անիկա դէչ մտքով առաւ համբոյրդ», ըսաւ ինքնիրեն Ժան, առանց սակայն անդրադառնալու թէ ինքն ալ փոխուած էր:

— Ի՞նչ ունիք, տղաք, ըսաւ Մառթէն իրիկուն մը, յանդիմանելով : Կոկորդնիդ ժանգոտեցա՞ւ, որ այլ եւս երբեք չէք երգեր :

Երկուքն ալ, վայրկեան մը լուռ մնացին. յետոյ Կէրթրուտ, կէս մը Ժանի դարձած .

— Կ'ուզե՞ս .

Անիկա հաւանութեան նշան ըրաւ, բայց որովհետեւ աչքերը իր վրայ չէր դարձուցած, կարծեց թէ չէր պատասխաներ : Կէրթրուտ Մառթէնի դառնալով, ըսաւ.

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Վերժին Քէչիչեան իր ամուսնոյն Գաբրիէլ Քէչիչեանի յիշատակին, փոխան հոգեհանգիստի, հազար ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր Վարդանեան եւ Գալայճեան ընտանիքները, Սիրուն Բալուճեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն Ալֆորվիլի հայ դպրոցին երկու հազար ֆր., Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին երկու հազար, Կարմիր Խաչի մասնաճիւղին երկու հազար, եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման երկու հազար :

(Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու գումարները ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները, Տիկին Ի. Փափազեանէ քսան հազար ֆրանք, Տիկին Սարայտարեանէ հինգ հազար, Պ. Յ. Եաղուպեանէ երեք հազար, Պ. Յ. Տիւյմէճեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Կարապետեանէ հազար ֆր. :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Մուչեղ Պետրոսեանէ տասը հազար ֆր. իր վերջին պարահանդէսին առթիւ, ձեռամբ Տիկին Գ. Փափազեանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ժանին Թաշճեան, Հէքիմեան, Տէօքմէճեան, Պարսամեան, Թաշճեան, Մանձոնի, Թէրզեան, Մազմանեան, Ապիտեան, Ղեւոնդեան, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի Համազգայինը, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, ողբացեալ՝

ՇԱՒԱՐՇ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցիին մէջ, 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ :

Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

×

Տոքթ. Մ. Գարաճեան եւ որդիք՝ Նարպէյ, Նուպար Գարաճեան եղբարք, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Գալէմքէրեան (Հալէպ) կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի 28 Յունիս, յաւարտ պատարագի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, իրենց կենոջ եւ մօր յաւէտ սիրելի՝

ՏԻԿԻՆ ԿԱՏԱՐԻՆԷ ԳԱՐԱՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՊԱԼԱՔԵԱՆ Ս. Ի. ՇԻՐԻՄԻՆ

ի նպաստ, Պոմոնի Թաղականութեան յանձնուած նուէրներ .—

Տիկիններ Հրաչեան, Կիւլեանէ Գասպարեան, Կուարէթ Յովնանեան, Փնջոյեան, Գույումճեան, Պ. Կէչուտեան, Հայ գինուոր մը, Տիկիններ՝ Վերժին Զալըղեան, Վարագեան, Մաքրուհի Կորկոտեան, Քէհեաեան, Փանոսեան, Լուսնթագ Արսլանեան, Վիքթոր Մինասեան, Մէլէմէջեան, Ինճէ Թէրզեան, Անոյշ Գասգասեան, Պ. Պ. Յովհ. Յակոբեան, Պօղոս Օհանեան, Ղազար Տէրտէրեան, Յ. Նիկողոսեան, Բիւզանդ Վարդերեսեան, Մեսրոպ Գազազեան, Մինասեան, Յար. Գարաքէհեաեան, Տալաւեան, Կիւլէսէրեան, Հապօջեան, Մկրտիչ Բաթրիչեան, Գէորգ Քիւրտօղլուեան, Գրիգոր Տօռոմեան, Վռամ Գրիգորեան, Յակոբ Գէտիրեան, Մինաս Երամեան, Յովհ. Յակոբեան (կրկին), Մանուկ Մարկոսեան, Յարութիւն Ղազարեան, Երուանդ Մէհթէրեան, Արամ Քիթապճեան, Թորոս Աբրահամեան, Տիկիններ Անիձա Գուրպանեան, Սիրանոյշ Վարեէմէզեան, Եւա Սասունցի, Արաքսի Ալթունեան, Ովսաննա Փանոսեան, Խաչէճեան, Աղնիւ Ղազարեան, Մառի Մէհըլէմէճեան, Կալիոբի Մարգուանեան, Սաթենիկ Տէր Ղուկասեան, Արամ Հիւսեան, Յակոբ Մկրեան հազարական ֆրանք :

(Շար.)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ օրը Վալանսի մէջ, Յուլիս 26ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ Հերոսներու օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբոնդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին կողմէ :

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ :

32 Րիւ տը Թրէվիզ

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Եղանակի լաւագոյն դաշտահանդէսը Մէօտոնի Պաղ Աղբիւրին մօտ, Յուլիս 5ին, կազմակերպուած միասնաբար Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէի եւ Պէլվիլի Ռոստոմ խումբի կողմէ :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

«Ֆ. Կապ. Խաչի Օրուան» առթիւ կազմակերպուած տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ : Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբոնդը :

Այս Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Բէրբէի ծանօթ ծառաստանը :

Օրուան պատշաճ գեղարուեստական բաժին : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Հայրենակիցները կը հրաւիրուին անխտիր :

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս Կիրակի Թապուրէի սովորական դաշտին վրայ – Էսթրապլէն :

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն) :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբոնդը եւ սիրողներ :

Առատ կերուխում, մուտքը ազատ է :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յուլիս 5ին ; Կիրակի, նոյն վայրը :

Ուշադրութիւն.— Ժամակարգ օթօպիւսի, ժամը 10, 11 եւ 14 տասնըհինգ վայրկեան անցած : Էսթրէսէնի թաղէն մեկնում ժամը 12.10 անցած :

Իսկ վերադարձ՝ երեկոյեան ժամը 20.30ին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապոյտ Խաչի տարեկան դաշտահանդէսը այս Կիրակի Սէն Նիզէի ճամբուն վրայ, Պօրըկատի գիւղակի պաղ ջուրին մօտ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, դպրոցի աշակերտութեան կողմէ :

Մրցանակաբաշխութիւն յաջողակ աշակերտներուն :

Բարձրախօս՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն սալեր :

Ճոխ պիւֆէ զովացուցիչ ըմպելիներով :

Օթօքառի մեկնումի ժամերը .—

Ժամը 8.30ին Շըմէն տը լա Փլէն, ժամը 8.45 դպրոցին առջեւ, ժամը 9ին Փլաս Վէրտէօն, ժամը 9.15ին Սինեմա Փաքսին առջեւ :

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային վարժարանի : Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ նախաձեռնութեամբ՝ դպրոցին կրթ. մարմնին :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը ներկայացուին .—

1.— ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ թատերգութիւնը :

2.— ՈԳԻՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ պատկերը : Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագոշի եւ մասնակցութեամբ դպրոցին ամբողջ աշակերտութեան :

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու Տէսինահայութիւնը անխտիր :

Մուտքը ազատ է :

ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին :

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5

Ամբողջ օրը : Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

ժամը 16ին :

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Դպրոցասէրի խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ :

28 Յունիս, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 3 – 10, վարժարանին օդասուն պարտէզին մէջ,

I, BLD DU NORD, LE RAINCY

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Երգ, պար, մարզանք եւ հաճելի անակնկալներ :

Կը նուագէ ՎԱՐԴԵՎԱՆԵԱՆ խումբը :

Պիւֆէ մատչելի գիներով,— շիշ քէպապ :

Մուտքի գին 250 ֆրանք :

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյօն :

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳ

Կիրակի, Յունիս 28, Սորպոնի Ռիշըլիէօ ամփիթատրոնին մէջ, ժամը 15.30ին :

ՆԱՅԻՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավար

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆ

Յայտագիր՝ ֆրանսերէն եւ հայերէն երգեր, մեներգներ, թաւջութակ, դաշնակ :

Տոմսերու գին՝ 800, 500 եւ 300 ֆր. :

Դիմել Սորպոնի գանձապաններուն եւ Հրանտ Սամուէլ, Պարսամեան, Բալուեան գրատուները :

Դուռները կը բացուին ժամը ճիշդ 15ին :

GARDEN - PARTY

Այս Կիրակի, ժամը 16 – 24

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մելքոնեանի հովասուն պարտէզին լուսավառ ծառերուն ներքեւ :

41, RUE AVIATEUR - LE BRIX. MARSEILLE

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Հայուհեաց մասնախումբին, տեղական մասնաժողովին եւ երիտասարդութեան կողմէ :

Հովանաւորութեամբ

Պ. Պ. Ա. ԹԷՐՋԻՊԱՇԵԱՆԻ, Մ. ՃԻԷՐՃԵԱՆԻ եւ Ա. ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ :

Կը նախագահէ Պ. Վ. ՍԱՀԱԹՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին մասնակցութեամբ՝

Պարարուեստի աստղ՝ Օր. Ա. ՓՕՅԱՃԵԱՆԻ

Թառխաթ՝ Պ. Մ. ԱՋՆԱՒՈՒՐԻ

Մարսիլահայ սիրուած արուեստագէտներու :

Ութ հոգինոց ընտիր նուագախումբ :

Մատչելի պիւֆէ :

Արժէքաւոր պարգեւներով բախտաւորում : Ոչ մէկ հանգանակութիւն :

Մուտք 700 ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Շաբաթ օր, ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի մէջ, 88, Րիւ տ'Օպանեը, տեղի կ'ունենայ եկեղեցիին հայերէնի դասընթացքին տարեվերջին դպրոցական հանդէսը, ամբողջ աշակերտութեան երգի, պարի, արտասանութեան, ներկայացումի դերակատարութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեանի : Կանուխէն ապահովել Մուտքի տոմսերը Պ. Զ. Ալեքսանեանէն, 18 Րիւ տ'Էքս :

×

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս Կիրակի մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի եկեղեցիին հիմնադիր – բարերար Ասպետ Վահան Խօրասանճեանի եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին : Մարսէյլի հայ գաղութը կը հրաւիրուի իր յարգանքը մատուցանել մեծանուն բարերարին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համաճարտարապետի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 12 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը, Տէսինի Պ. Նազարի սրճարանին պարտէզին մէջ :

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

★

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Րաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը, այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, «Ռէժան»ի վերնայարկը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին Յոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, 4 Րիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Օրակարգ՝ զեկուցում Շրջ. ժողովի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐՊ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվար տ'Աթէն : Պար տը Կլուպի սրահը : Օրակարգ, Յուլիս 12 դաշտահանդէսի պատրաստութիւն : Ընթացիկ հարցեր :

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս Կիրակի ժամը 15.30ին, վարժարանին մէջ :

Աշակերտութեան կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, տրամախօսութիւններ, երգեր, կատակերգութիւն մը, (ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՂԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆԸ) եւ հաճելի անակնկալներ :

Կը հրաւիրուին Իսիի գաղութը եւ ծնողքները :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Լուսաւորչի դպրոցին աշակերտութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Տէսինի Հայութիւնը իր տարեկան դաշտահանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ Այս Կիրակի Տէսինի Կապիյոնի բացօթեայ սրճարանը, Ջրանցքին եզերքը, 23 Էռնէսթ Ռընան փողոցը, առաւօտեան ժամը 10էն իրիկուան ժամը տասը :

Այս դպրոցը որ քսան տարիէ ի վեր հայ մանուկներուն ձրի կ'աւանդէ հայ լեզուն, պատմութիւնը եւ երգը, իր տարեկան ծախքերը գոցելու համար կը կազմակերպէ այդ դաշտահանդէսը :

Անձրեւի պարագային պատսպարուելիք տեղ :

Նոյն օրը, ժամը 10ին Տէսինի մէջ հայածէս պատարագ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 27 ՅՈՒՆԻՍ — SAMEDI 27 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8429 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4330

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔ

Շատ բան գրուած է մայր երկրի եւ Սփիւռքի փոխ – յարաբերութեանց մասին :

Տարիներով «երկաթեայ վարագոյր» մը բաժնած էր Հայութեան երկու հատուածները :

Բաժանումը նիւթական չէր միայն, այլ նաեւ հոգեկան :

Բոլշեւիկեան վարչաձեւը ամբողջէն փակած էր Հայաստանի դուռները ո՛չ միայն ներս մտնողներուն, այլ դուրս ելլողներուն առջեւ :

Չորս – հինգ տարին անգամ մը «աւետաբեր պատնէշ»ներ կուգային արտասահման, որոշ առաքելութեամբ :

Անոնց ժամանումը առիթ կ՚ընծայէր «յառաջդիմական» տարրերուն՝ «երկփեղկում» առաջ բերելու գաղթահայութեան տարբեր հոսանքներուն միջեւ :

Հ. Օ. Կ.ը, որուն կազմութեան նախաձեռնարկ էր եղած Ֆրանսայի մէջ յայտնի դաշնակցական գործիչ Տոքթ. Արմենակ Բարսեղեան, ի վերջոյ շեղեցաւ իր բուն նպատակէն : Ու փոխանակ դառնալու Հայրենիքի Օգնութեան Կոմիտէ, ինչպէս ծրագրած էին հիմնադիրները, իր գործունէութեան գլխաւոր նպատակ դարձուց Դաշնակցութեան դէմ պայքարը :

Բարեսիրական այդ կազմակերպութիւնը լծուեցաւ քաղաքական աշխատանքի : Բան – գործ ըրաւ խանգարել մեր ազգային տօները, մասնաւորապէս Ապրիլեան Սգատօնն ու «Մայիս 28»ը, որոնց դէմ Թուրքիոյ հրատարակեց ամէն տարի, հաճելի ըլլալու համար Խորհրդային Միութեան, որ բարեկամ էր Թուրքիոյ :

Այդ խանգարումներուն զոհ գացին երկու երիտասարդներ, մէկը Լիոնի մէջ՝ 1926 Մայիս 2ին՝ Աւետիս Ահարոնեանի բանախօսութեան ատեն, միւսը Կրընոպլի մէջ 1933ին՝ «Փետրուար 18»ի տօնակատարութեան ընթացքին :

Երկրորդ դէպքէն ետք Հ. Օ. Կ.ի Կեդր. վարչութիւնը խիստ ազդարարութիւն ստացաւ ու վերջ գտան խանգարումները :

Ներքին երկպառակութիւններ ի վերջոյ ընդմիշտ թաղեցին Հ. Օ. Կ.ը որ տխուր յիշատակներ միայն ձգած էր : Անիկա չէր կրցած դառնալ կենդանի կապ մը՝ հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ :

Նոյն բախտին արժանացաւ հանգուցեալ «Ազգային Ճակատ»ը, որ պահ մը կը յաւակնէր վարել գաղթահայութեան ճակատագիրը՝ ազատագրութեան յաջորդող խանդավառ օրերուն :

1945 Յունիսին Գէորգ Զ. Կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ Էջմիածին գացող պատգամաւորները յուսադրիչ լուրեր կը բերէին, Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման մասին :

Փարիզի խորհրդային դեսպանատունը խորհրդաւոր մարդոց միջոցաւ կը թելադրէր հանրագրութիւն կատարել՝ պահանջելու համար գործադրութիւնը Սեւրի դաշնագրին, որուն դէմ ամբողջ քառորդ դար պայքար էին մղած՝ հակադաշնակցական բոլոր տարրերը :

Այդ յոյսերն ալ ի դերեւ ելան :

Վիշինսկի, Խորհրդային Միութեան առաջին պատուիրակը, 1947 Հոկտեմբեր 24ին Միացեալ Ազգերու Ժողովին առջեւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կը պատկանին եւ եկած է ժամանակը, որ այդ երկու նահանգները վերադարձուին իրենց բուն տիրոջ :

Մոսկուայի ներկայացուցիչն էր, որ մահացու հարուածը տուաւ բոլոր տեսակի «ազգ. ճակատ»ներուն, «Ազգային Խորհուրդ»ներուն եւ «Թրքահայ Դատի պաշտպան յանձնախումբ»երուն :

Մայր հայրենիքի եւ սփիւռքի միջեւ կրկին խրամատ մը բացուեցաւ :

Այս անգամ Երեւանի մէջ կեանքի կոչուեցաւ «Արտասահմանի հետ Մշակութային կապի յանձնախումբ» մը, որ յօդուածներ ղրկեց սփիւռքի «յառաջդիմական» թերթերուն :

Եւ սակայն կապը Հայաստանի եւ գաղութներու միջեւ կարելի չեղաւ սերտացնել :

Ինչո՞ւ : ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԵՑՑԷ՛ ՀՌՈՄ, ԿԵՑՑԷ՛ ԻՏԱԼԻԱ

Կ՚ԸՍԷ ՏԸ ԿՈԼ

★

Պաշտօնական այցելութեան Երրորդ օրը՝ Հռոմ : Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին մեծադիր լուսանկարները կը զարդարեն «յաւիտենական քաղաք»ին բոլոր ցուցափեղկերը : Զօր. Տը Կոլ խանդավառութեամբ կը դիմաւորուի Իտալացի ժողովուրդին կողմէ :

Հռոմի մէջ, Նախագահ Տը Կոլ առաջին այցելութիւնը տուաւ Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին, եւ ծաղկեպսակ մը դրաւ :

Երկրորդ այցելութիւնը՝ Մոնթէ Մարիօ, Հռոմի եօթը բլուրներէն մէկը, ուր կը հանգչին 1943 – 45ի իտալական պատերազմին մէջ ինկած Ֆրանսացի զինուորներու աճիւնները : Անոնք Ֆրանսացի եւ մահմետական 2.245 զինուորներն են, որոնք դաշնակիցներու կողքին մասնակցեցան Նափոլիի, Սիեննայի, Էլպայի, Կարիկլիանոյի եւ Վոլթիւրնոյի արիւնալի կռիւներուն, եւ ինկան զէնք ի ձեռին :

Զօրավարը յուզուած էր այդ զինուորներու գերեզմաններուն առջեւ : Յարգանքի իր տուրքը մատուցանելէ ետք անոնց՝ որոնք «լաւագոյնները եղան», Նախագահը գնաց Քիրինալի Պալատը, ուր մօտ մէկ ժամ խորհրդակցեցաւ Նախագահ Կրոնքիի հետ :

Մտերիմ ճաշէ մը յետոյ, Նախագահ Տը Կոլ ուղղուեցաւ դէպի Քափիթոլի հրապարակը, ուր հազարաւոր Իտալացիներ հաւաքուած կը գոռային. «Էվիվա Տը Կոլ» :

Այստեղ, առաջին անգամ ըլլալով Զօր. Տը Կոլ խօսեցաւ Հռոմի ժողովուրդին. ուշագրաւ էր ճառը՝ մասնաւորապէս գրական իր կուռ բովանդակութեամբ .— Ինչպէ՞ս պիտի կարենայի արտայայտել այն՝ ինչ որ կը զգամ... Անգամ մը եւս Հռոմ գաս մը կուտայ մեզի. ան կ՚ըսէ «ես եղայ ամէն բան եւ այդ բոլորը ոչինչ են», բայց՝ ես եղայ ամէն բան եւ հիմա կեանքը ի՛մս է : Քաղաքը կը վկայէ նաեւ համաշխարհային այն գործը՝ որուն մայրը եղաւ ինք :

Նախագահը իր խօսքը վերջացուց, յայտարարելով .— Ո՛չ մէկ տեղ՝ որքան Հռոմի մէջ, կրնամ յայտարարել թէ Ֆրանսա, հաւատարիմ նոյն գաղափարին, կը գտնուի Իտալիոյ կողքին, իբրեւ բարեկամ եւ դաշնակից. կեցցէ Հռոմ, կեցցէ Իտալիա :

Այնուհետեւ, Հռոմի քաղաքապետ Չիոչեթի Զօր. Տը Կոլի նուիրեց պղնձէ արձանիկ մը՝ որ կը ներկայացնէ էգ գայլը՝ Ռոմիւլիւսն ու Ռէմիւսը դիեցուցած պահուն : Իսկ Տիկին Տը Կոլ ստացաւ Հռոմի նուիրուած գեղեցիկ ալպոմ մը :

Իրիկուան՝ մեծ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Քիրինալի պալատին մէջ, բարձրաստիճան անձնաւորութեանց ներկայութեան :

Մինչ այս մինչ այն, իտալական Խորհրդարանին մէջ համայնավար պարագլուխ Թոլեաթի ծանր յարձակումներ գործեց Նախագահ Տը Կոլի վրայ, բայց Արտաքին Նախարար Փելլա պատասխանելով իր յարգանքը յայտնեց «Ֆրանսացի ազնուական ժողովուրդին», աւելցնելով թէ համայնավար պարագլուխը քաղաքավարութեան տարրական պայմաններն անգամ յարգել չի գիտեր :

ԾԵՐԱԿՈՅՏԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

★

Ծերակոյտի մէջ փոթորկոտ նիստ մը գումարուեցաւ՝ Մայր Երկրի եւ Ալժերիոյ դրամական միութեան հարցին շուրջ : Առաջին խօսողն էր ընկերվարական Շամփէքս, որ շեշտեց թէ երկրին ապագան կախում ունի ելմտական այս հարցերէն : Տիւշէ հարց տուաւ .— Կը համարձակի՞ք ժխտել Հանրապետութեան Նախագահին այն հաստատումը, որ ժողովրդավարութիւնը գոյութիւն ունի ներկայիս Ալժերիոյ մէջ :

Վարչապետ Տըպրէ միջամտեց, շեշտելով թէ ինչ մեծ կարեւորութիւն ունին Ալժերիոյ ընտրութիւնները. անոնք որ կը հակաճառեն այս իրողութեան՝ «կ՚անգիտանան այն վտանգը որ ընտրողները աչքի առջեւ ունին երբ քուէատուփ կը դիմեն : Անկողմնակալ մարդիկը հաստատեցին այդ ընտրութեանց օրինաւորութիւնը. սակայն, աննախընթաց երեւոյթ մըն է իսլամ պատմութեան մէջ» :

Ընկերվարական Շամփէքս բողոքեց, դժգոհութիւններու տեղի տալով :

Երկու մահմետականներէ ետք խօսք առաւ Տէֆէո : Ընկերվար. ծերակուտականը անդրադարձաւ նաեւ «Լա Կանկրէն» գրքին գրուման. այդ գրքին մէջ ալժերիացիները կը պատմէին թէ չարչարանքներու ենթարկուած են ոստիկանութեան կողմէ :

Վարչապետ Տըպրէ .— Այդ գիրքը կեղծ փաստաթուղթերով կազմուած է, համայնավարներու կողմէ :

Խօսք առին նաեւ Միթրան, Տիւշէ եւ Տիւքլօ :

Ընկերվարականները բարեփոխութիւն մը առաջարկեցին Ալժերիոյ եւ Մայր Երկրի դրամական միութեան ծրագրին մէջ, բայց 91ի դէմ 158 ձայնով մերժուեցան : Այնուհետեւ ծրագիրը քուէարկուեցաւ 67ի դէմ 155 ձայնով եւ 34 ձեռնպահութեամբ :

Երկրորդ ծրագիր մը՝ գարձեալ ելմտական, քուէարկուեցաւ 65ի դէմ 153 ձայնով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔԻ համայնավար թերթը՝ «Իթթիհատ էլ Շաապ» կը գրէ թէ բոլոր համայնավար ղեկավարները կը ձերբակալուին երկրին մէջ : Թերթը կը բողոքէ ձեռք առնուած այն միջոցներուն համար որոնք դէմ են «Ազգային Միութեան» : Առաջին անգամն է որ համայնավար թերթ մը, Իրաքի մէջ, արձագանգ կը հանդիսանայ հակահամայնավար պաշտօնական քաղաքականութեան մը : Յատկանշական է դիտել թէ Պաղտատի ձայնասփիւռը ամբողջ օրը Քասըմի մէկ ճառը կը ձայնասփռէ, կանոնաւոր ձեւով ուր վարչապետը կը կրկնէ .— «Բանակը կուսակցութիւններէն վեր կը գտնուի» :

ԳԱՀԻՐԷԻ լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն Ա. Միացեալ Հանրապետութիւնը որոշած է ընդունիլ խորհրդային նոր ծրագիրը Ասուանի ամբարտակին համար : Խորհրդային մասնագէտները կարգ մը փոփոխութիւններ առաջարկած էին :

ԺԱՆ ԱԼԼԱՐԻ, ընդհանուր տնօրէն ֆրանսական Ֆրանս Փրէս գործակալութեան քաղաքական եւ դիւանագիտական բաժնին, մեռաւ, իր կնոջը հետ, օդանաւային արկածի մը մէջ :

ՀԱՐՐԻՄԸՆ որ միշտ Մոսկուա կը գտնուի, մամուլին յայտարարեց թէ համոզուած է որ ներկայ կացութիւնը նուազ լարուած է քան առաջ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարարը նոր յուշագիր մը յանձնեց Մոսկուայի արեւմտեան երեք դեսպաններուն, ինչպէս նաեւ Իտալիոյ, Թուրքիոյ եւ Պալքանեան երկիրները ներկայացնող դիւանագիտական մարմիններուն : Խ. Միութիւնը կը հաղորդէ այդ յուշագրով թէ յայտարարութիւն մը պիտի ընէ ապահէ-լէյացուած շրջանի մը ստեղծման մասին Պալքաններու եւ Ադրիականի մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը առաջարկեց իր դաշնակիցներուն որ Ատլանտեան Ուխտը Արտաքին Նախարարներու ժողով մը գումարէ, Յուլիս 13ի Ժընեւի համագումարէն առաջ : Լոնտոնի կառավարութիւնը համաձայն չէ սակայն նման ժողովի մը գումարման : Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը անհրաժեշտ չի գտներ նոր համախմբում մը Ժընեւէն առաջ :

ՄԱՔՄԻԼԸՆ յայտարարեց թէ Ժընեւի ժողովը ժխտական արդիւնք չէ տուած :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ներքին նախարարը՝ Րէյմոն Էտտէ հրաժարեցաւ : Նախարարը յայտարարեց մամուլին թէ ինչպէս Հանրապետութեան Նախագահը խնդրած է իրմէ, կառավարութեան մէջ պիտի մնայ պաշտպանելու համար հրովարտակները եւ օրէնքները խորհրդարանին առջեւ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կացութիւնը բարելաւուած չէ հակառակ ներքին նախարար Վիթոլոյի յայտարարութեան թէ ամէն ինչ իր բնականոն ընթացքին մէջ մտած է :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՐԼԻՆԻ քաղաքապետ Պրանտ անգամ մը եւս քննադատեց Պերլինի հարցը առանձին ուսումնասիրելու եւ լուծելու առաջարկը (խորհրդային) : Քաղաքապետը ծանր յարձակումներ գործեց Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի վրայ, շեշտելով թէ ան առաջարկ կը ներկայացնէ «վերջնագրի» մը ձեւով. Պրանտ դէմ է Արեւմտեան ուժերը պակսեցնելու գաղափարին : Նախկին մայրաքաղաքի քաղաքապետը մտահոգուած է նաեւ ուրիշ հարցով մը .— Ժընեւի համաձայնութիւններու ընթացքին նկատի պէտք է առնուի այն պարագան՝ որ Արեւմտեան Գերմանիա եւ Արեւմտեան Պերլին նոյն դրամը պէտք է ունենան, ինչպէս նաեւ ենթակայ՝ նոյն Արդարադատութեան :

ՊԱՂՏԱՏԻ ձայնասփիւռէն խօսելով, Իրաքի Զինուորական Ատեանի Նախագահ գնդապետ Ֆասիլ Ապպաս էլ Մահտաուի յայտարարեց թէ իրաքեան բանակը զինուած է ամէնէն արդիական, մասնաւորապէս՝ հիւլէական զէնքերով, ռատարով եւ Միկ օդանաւերով : Գնդապետը աւելցուց թէ բանակը ունի նաեւ գաղտնի զէնքեր, որոնք ստացած է «աշխարհակալութեան չղթաներու խորտակումէն ի վեր» :

ՎԵՀԱՓԱՌ ԶԱՐԵՀ Ա. ՊՔԷՐՔԷԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Յունիս 20ին, առաւօտեան ժամը 10ին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհ. Կաթողիկոս Զարեհ Ա., ընկերակցութեամբ Գերշ. Տաճատ, Արտակ եւ Հրանդ Ս. Եպիսկոպոսներու, այցելեց Պքէրքէ, բարիգալուստ մաղթելու Մարոնի Պատրիարք Փոլ Մէուշիի :

Վեհ. Հայրապետն ու Պատրիարքը ողջագուրուեցան եւ ունեցան շատ սիրալիր տեսակցութիւն մը :

Անցեալ Կիրակի, Գերշ. Մէուշիի ժամանումին, օդակայան դիմաւորելու գացած էր, Գերշ. Տ. Արտակ Ս. Եպիսկ., որ յանուն Վեհ. Կաթողիկոսին բարիգալուստ մաղթեց Պատրիարքին :

Միւս կողմէ, նոյն օրը, Պքէրքէ երթալու ճամբուն վրայ, Պատրիարքը, երբ Պուրճ – Համուտի գլխաւոր պողոտայէն կ՚անցնէր, ջերմ եւ սրտագին ընդունելութեան մը արժանացաւ Անդր – Նահրի Հայութեան կողմէ, որ այս առթիւ, յաղթական կամար մը բարձրացուցած էր : Պատրիարքը, որուն կ՚ընկերակցէր Հանրապետութեան Նախագահի ներկայացուցիչ՝ Արտաքին նախարար Պ. Հիւսէյն Ուէյնի, կանգ առաւ եւ պատասխանեց ժողովուրդի սրտագին մաղթանքներուն, ողջագուրուելով Պուրճ – Համուտի քաղաքապետ Հայր Պօղոս Արխի հետ :

ՅՈՒՇԵՐ Վ. ՇԱՀՊԱԶԻՆ

(ՊԱՆՔ ՕԹՕՄԱՆԻ ԳՐԱՒՄԱՆ ԻՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, ԱՊԱ՝ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ՊՈԼՍԷՆ)

★

Վարդան Շահպազի անձնական վկայութիւններէն՝ Պանք Օթոմանի գրաւման մասին՝ կ'արտագրենք քանի մը հատուածներ միայն, *իր իսկ լեզուով*, առանց որեւէ փոփոխութիւն կատարելու, ուղղագրութեան թէ շարահիւսութեան մէջ:

Ահա՛ թէ ինչպէս կը ներկայացնէ մեր ողբացեալ հայդուկը՝ իր մասնակցութեան պարագան:

« Երբ Հասայ Պոլիս, 1890ին, մեր գիւղացիներէն շատեր կային այնտեղ: Հոն նաեւ իմ ամենամտերիմ ընկերս՝ Սարգիս Զօփուրեանը, որ ինձմէ աւելի կանուխ եկած ըլլալով Պոլիս, ծանօթացեր էր Ազգասէրներու *հետ: Անցաւ բաւական ատեն, անիկա օր մը իմ մօտ գալով ըսաւ թէ կ'ուզէ զիս մէկու... մը ծանօթացնել: Կիրակի օր մ'էր, երբ միասին գացինք Սամաթիա տուն մը: Տանտէրը մեզ առաջնորդեց սենեակ մը, ու քիչ յետոյ ներս մտաւ պեխերը սրած գեղեցիկ մարդ մը, Զարմայրը: Բաւական քարոզ մտիկ ընելէ յետոյ, «մնաս բարով»ով մը մեկնեցաւ:*

« Անցաւ երկար ատեն: Օր մ'ալ, 1896ին Զարմայր կանչեց զիս եւ ըսաւ թէ՝ կազմակերպութիւնը եթէ մարդու պէտք ունենայ, կ'երթա՞ս:

— Կ'երթամ, պատասխանեցի:

— Լաւ մտածէ յետոյ չզղջաս, յարեց անիկա:

— Ո՛չ, աւելցուցի ես:

— Քանի՞ ընկեր կրնաս բերել հետդ, աւելցուց Զարմայր:

— Այդ մասին ոեւէ խօսք չեմ կրնար տալ, ըսի:

« Զարմայր ինձ մէկ շաբաթ ժամանակ տուաւ: Ես տեսնուեցայ ընկերներուս հետ. բայց ինձ որոշ բան չէր ըսուած գործի բնոյթի մասին, միայն գիտէինք թէ յեղափոխական նպատակի մը ծառայելու է որ կը կոչուինք: Ով որ ինքզինքը պիտի տրամադրէր, պատրաստ պիտի ըլլար կանչուած ժամանակը ներկայանալու:

« Պատրաստակամութիւն յայտնեցին երեք հոգի, Յակոբ Խողիկեան, Սարգիս Եղիկեան եւ Առաքել Գղերեան: Կիրակի օր Զարմայրը կրկին եկաւ. իրեն յայտնեցի չորս հոգու պատրաստ ըլլալը: Օր մ'ալ եկաւ ըսելու թէ Սեւ Աշոտը պիտի գայ զիս տեսնելու: Աշոտը եկաւ: Խրատական մ'ալ ան կարդաց, յետոյ ժամադրուեցանք Գուլէի տակը սրճարան մը: Ըսի որ տեղեկութիւն տայ մեր ընելիքի մասին: — Ես ձեզ պիտի առաջնորդեմ ըսաւ, ուր որ երթամ ինծի կը հետեւիք: Ժամադրութեան գացի: Յետոյ այդ տեղի նեղ փողոցներէն մէկուն մէջ ինծի յանձնեց ծրար մը:

— Այս զէնքերը կը բաժնես տղաներուն եւ վաղը կուգաք Պանք Օթօմանի մօտ այսինչ սրճարանը, յանձնարարեց ինձ՝ ու բաժնուեցանք:

« Հինգ ատրճանակներ էին 200ական փամփուշտներով: Բաժնեցի զանոնք տղոց »:

Ահա, նաեւ, դէպքէն ետք Պոլսէն իր մեկնումը՝ կարգ մը ընկերներու հետ:

« Հեռու ենք այլեւս Սթամպոլէն: Հրաչը եւ Գարօն տակաւ մօտիկութիւն կը ստեղծեն նաւապետին հետ եւ մեր դիրքը նաւուն պաշտօնէութեան առջեւ կը բարւոքի, աւելի ազատ կը զգանք ինքզինքնիս:

« Կը հասնինք Փիրէ: Մենէ շատերը գլխարկ ժաքէթ չունին, ուստի քաղքէն կը հայթայթենք: Գիշեր մըն ալ արդէն մեր նաւը կը խարսխէ Մարսէյլի առջեւ: Քարափը լեցուած են Հայեր: Նշաններ կ'ընեն ու կը կանչեն մեզ, կը սպասեն որ դուրս ելլենք: Ճամբորդները բոլորն ալ կը մեկնին, միայն մենք ենք որ կը մնանք դեռ: Քիչ վերջ մենք ալ նաւակ կը նստինք քաղաքացիական տարազով ոստիկանական պաշտօնեաներու հետ ու դուրս կ'ելլենի: Կը փոխադրուինք Թըրամվէյ, անկէ ալ կանգ կ'առնենք բարձր պարիսպներով շէնքի մը մեծ դրան առջեւ:

« Բանտարկուած ենք: Տասնեւութը օր կը մնանք այնտեղ: Մենէ մէկ մասը կը փոխադրեն շէնքին վերի յարկը: Օր մ'ալ Գարօն ու Հրաչը կը յայտնեն, թէ որոշուած է որ իրենք երթան Ժընեւ, իսկ մնացեալներս՝ Ամերիկա: Յաջորդ օրը Գարօն ու Հրաչը մեկնեցան:

« Մնացածներս 15 հոգի էինք եւ մենէ ոչ ոք Ֆրանսերէն գիտէր: Մեզի յայտնեցին, թէ շուտով պիտի մեկնինք, ըստ ոպեցին որ հագուստ գնենք մեզ համար, կառավարութեան մօտ մեզի յատկացուած դրամ կար, զգեստի փոխարժէքը վար դրին, նաեւ տոմսակի գիներն ալ կէս արժէքով հաշուելով մնացած գումարը մեզի յանձնեցին:

« Յայտնի եղաւ որ նաւը պիտի մեկնի Հարաւային Ամերիկա: Այսպէս 28 օրէն հասանք Պուէնոս – Այրէս: Նաւը խարսխեց, մենք ալ դուրս ելանք ճամբորդներու հետ եւ պատի մը տակ նստանք շուարած:

« Կառապան մը մօտեցաւ մեզի, չը հասկցանք բայց պարզ էր, որ մեզ կ'ուզէր ոեւէ պանդոկ կամ քաղաքին կեդրոնը տանիլ: Հայկական վէճը ծայր տուաւ. մենէ մաս մը կառք նստաւ, միւսները հակառակ ուղղութեամբ իրենց ճամբան շարունակեցին ոտքով: Կառքը շուկայի մը փողոցին մէջ կանգ առաւ: Կառապանը դրամ կը պահանջէր: Դեռ չէինք վճարած՝ երբ մարդ մը մօտեցաւ մեզ եւ Թուրքերէն լեզուով բարեւեց: Կարծէք լոյս աշխարհ տեսանք, վերջապէս մեր լեզուէն հասկցող մը կար: Վճարեցինք կառքին հաշիւը: Մարդը առաջնորդեց մեզ իր խանութը: Լրագիրներէն իմացած էր թէ մենք Պուէնոս – Այրէս պիտի գանք եւ ուզած էր մեզ դիմաւորել, բայց մեր նաւը ուշացած ըլլալով չէր կրցած որոշել նաւին ժամանած ճիշդ թուականը՝ մեզ քարափին վրայ դիմաւորելու համար:

« Անծանօթ այդ մարդը մեզ առաջնորդեց ճաշարան մը եւ լաւ մը կերակրեց: Հանդիպեցանք մեր միւս ընկերներուն, վճարեց անոնց կառքին դրամն ալ եւ յետոյ բոլորս մէկ տարաւ Արաբի մը պանդոկ ճաշարանը: Ճաշարանապետին ներկայացուց մեզ, ըսելով որ, ասոնք այստեղ 15 օր իմ հաշուիս պիտի ճաշեն ու գիշերեն: Այս կարգադրութենէն յետոյ, մէկ երկու շաբաթուայ ընթացքին բոլորիս ալ գործ ճարեց, արհեստաւորները տեղաւորելով արհեստանոցներու մէջ, իսկ ոեւէ արհեստ չունեցողներուն ալ իր սեփական խանութէն մանր մունր ապրանքներ տալով ծախելու: Երբ 15 օրը լրացաւ, վճարեց պանդոկին ու ճաշարանին ծախքերը եւ մեզ փոխադրեց Արաբներու թաղը, այնտեղ վարձելով մեզի սենեակ մը:

« Այս մարդը նախախնամութեան մէկ աչքը եղաւ մեզի համար, եւ ըրաւ այն բոլորը, ինչ որ մարդկօրէն հնարաւոր էր, մեզ օգնելու համար:

« Այս անծանօթը Թուրքիայէն եկած հաստատուած Սուրիացի քրիստոնեայ Արաբ մ'էր ...

« Մեր նոր թաղին մէջ ծանօթացանք նաեւ երկու Հայերու, մին Խարբերդցի՝ որ ծխախոտի գործ կ'ընէր, իսկ միւսը Մշեցի՝ որ գետը մաքրող նաւու մը մէջ մեքենագործ էր:

« Օր մը երբ տուն դարձայ, մեր ընկերները ըսին թէ՝ Լոնտոն գացող նաւ մը կայ, որ աշխատաւորներ կ'ուզէ եւ երկուական ոսկի ալ ամսական կը վճարէ: Նոյն լուրը հաղորդեց նաեւ մեր արաբ բարեկամը:

«Որոշեցինք երթալ: Ամբողջ յիսուն օր մնացեր էինք Պուէնոս – Այրէս: Այս նաւը որ արջառ կը փոխադրէր, 40 օրէն մեզ հասցուց Լոնտոն:

Նաւը երբ քարափին մօտեցաւ, պաշտօնական համազգեստով մէկը եկաւ ու մեզ պահանջեց: Մտածեցինք թէ բանտերնիս բուրը է. երեւի նորէն պիտի բանտարկեն մեզի: Անգլերէն չգիտնալով չէինք կրնար ոեւէ լուսաբանութիւն տալ: Մեր ընկերներէն Դաւիթը քիչ մը անգլերէն գիտէր, որով կարելի եղաւ հասկցնել թէ նաւէն առնելիք ունինք, մարդը մեզ առաջնորդեց նաւային ընկերութեան գրասենեակը եւ մեր պահանջքը գանձեցինք:

« Բաւական երկար քալելէ յետոյ մտանք շէնքի մը նկուղներէն ներս:

Շէնքը մեզի յիշեցուց Մարսիլիոյ Ֆըրանսական բանտը: Մտանք սենեակ մը, ուր տեսանք որ բազմաթիւ մարդիկ խըճողուած են այնտեղ: Հայեր էին: Զարմացանք թէ ի՞նչ կը փնտռեն այդքան Հայեր՝ Լոնտոնի մէջ: Քիչ յետոյ իրողութիւնը պարզուեցաւ: Փախստականներ էին: Կը խօսէին բարձրաձայն, կը հայհոյէին անոնց, որ Պանքան կռիւեր էին ու պատճառ եղեր կոտորածի ու դաղթի: Այս տխուր լուրը առաջին անգամ լսելով շատ գէշ տպաւորուեցանք:

« Այդ երեկոյ քնեցինք նոյն շէնքին մէջ, սեւ ներկուած, դագաղի նման փայտէ մահճակալներու մէջ:

« Առաւօտուն ելանք, թէյերնիս խմեցինք ու անհամբեր կը սպասէինք՝ երբ մէկը ներս մտաւ ու «Պանքայի տղաքը» հարցուց:

« Մենք ենք ըսինք: Բոլորը զարմացան:

« Նորեկը յայտարարեց, թէ յատկապէս մեզ համար է եկած Փարիզէն, եւ թէ ինք կը կոչուի Տօքթ. Զարիֆեան: Խնդրեցինք որ, ոեւէ կերպով հաստատէ, թէ յատկապէս մեզ համար է եկած: Յայտնեց, թէ այդ մասին ոեւէ փաստաթուղթ չունի, բայց կրնայ ցոյց տալ Հրաչի նամակը:

« Տեսանք գրութիւնը, իսկապէս Հրաչին գիրն էր: Առաւ մեր անունները, ցուցակագրեց մեր կարիքները եւ մեր մօտ գտնուած դրամը առայժմ բաւարար սեպելով մեկնեցաւ, յայտնելով թէ յետոյ դրամ պիտի ուղարկէ: Իսկապէս անցաւ քիչ ժամանակ ու մեզի գումար մը ուղարկեցին:

« Ամբողջ երեք ամիս մնացինք Լոնտոն: « Փրկութեան Բանակ»ի կազմակերպութիւնը շաբաթ եւ կիրակի օրերը մեզ կը ցուցադրէր հրապարակային ժողովներու մէջ, կը խօսէր մարդկութեան թշուառութեան մասին ու դրամ կը հաւաքէր: Նոյնպէս կիրակի օրերը նուագով կը պտտցնէին մեզի, ու իրենց գործին փրոփականտը կ'ընէին:

« Ժողովուրդը մեծ բազմութեամբ կուգար ու կը դիտէր մեզ, իբր մարդկային թշուառութեան կենդանի վկաները:

« Լոնտոն երեք ամիս մնալէ յետոյ, ամբողջ Հայ փախստականները ղրկեցին Ամերիկա եւ Յունաստան:

« Մենք ուզեցինք երթալ Պուլկարիա, բայց մերժեցին ու յայտնեցին, թէ Ամերիկա պէտք է երթանք: Մենք յամառեցանք մեր Ամերիկա չերթալու որոշումին վրայ, ու նամակով խնդիրը տեղեկացուցինք Տօքթ. Զարիֆեանին, որ յաջողեցաւ մաս առ մաս ուղարկել մեզ Պուլկարիա, ուրկէ ժամանակի ընթացքին ամէն մարդ ընտրեց իր ճամբան:

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱ

Խ. Միութեան վարիչը Ալպանիայէն անցաւ Սքանտինաւիա, Ափրիկայէն Պալթիկ ծով. մինչ Ժընեւի հանդիպումը վերջացանին կը մերձենար:

Գրեցինք արդէն, թէ Ռուսիա երկու դարէ ի վեր ելք կը փնտռէ բաց ծովերու վրայ, հետեւելով կայսրութեան հիմնադրին անվաւեր կտակին, որուն բովանդակութիւնը սակայն կը բացատրէ ռուս երկդարեան քաղաքականութիւնը:

Քարլ Մարքս, որուն անունը կը յեղյեղուի մինչ համայնավար երկրին մէջ, հակասլաւ մը, համագերման մըն էր: Բրիտանական թանգարանին մէջ գտած էր փաստաթուղթեր եւ պարսաւագրեր, որոնք ռուս վտանգը կը նախատեսէին եւ անգլիական ռուսասէր քաղաքականութիւնը կը քննադատէին:

Մարքս հրատարակեց Յայտնութիւններ *անունով գրքոյկ մը, ցոյց տալու համար Անգլիոյ պատասխանատուութիւնը Ռուսիոյ զօրացման մէջ, ինչ որ վտանգ մըն էր բովանդակ Եւրոպայի համար: Անկէ զատ հրատարակած էր բազմաթիւ յօդուածներ անգլիացի դիւանագէտ Ըրքըհերթի ազդեցութեան տակ:*

Մարքս 1850էն ի վեր կը մատնանշէր ռուս վտանգը՝ Եւրոպայի: Յօդուածներու հրատարակութեան հարիւրամեակին առիթով, երկու ամերիկացի գիտուններ Պլեքթոք եւ Հօգլից հրատարակեցին 21 յօդուածներու հաւաքածոն՝ «Ռուս սպառնալիքը Եւրոպայի» (1952)*: Մարքս կը գրէ, թէ Ռուսիա Պոլսոյ տիրանալով,* Ալպանիան իւրացնելով պիտի գրաւէ Ադրիականի կեդրոնը, պիտի սեղմէ Աւստրեւհունգարիան, այն ատեն Ռուսիոյ բնական սահմանը պիտի երկարի Տանցիկէն, կամ թերեւս Շթեթթինէն Թրիեստէ: Այն ատեն պիտի կազմուի համասլաւ իմաստասէրներու երազած սլաւ կայսրութիւնը:

Մարքս համակիր չէր օսմ. կայսրութեան ալ որովհետեւ « զառամած եւ փտած » էր, բայց Թուրք խնդիրը կը լուծուէր միայն եւրոպական յեղափոխու –

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ

ՄԱՐԴԸ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԻՐ ՎԷՊԸ՝

ՏՕՔԹ. ԺԻՎԱԿՕ

Պատկերը բնական արդիւնքն է մարդկային կեանքին կարճութեան եւ այն հսկայ աշխատանքին, զոր ան կ'ուզէ գլուխ հանել: Երկու եզրերու այս անհաշտութիւնն է որ կը ստիպէ մարդը ամէն ինչ տեսնել արծիւի պարփակող նայուածքով*, արտայայտելու կարճ փայլակներով, իր ամիջական ըմբռնումը:*

Այս է բանաստեղծութեան իսկութիւնը: (Այս է իրաւ բանաստեղծութիւնը, պիտի ըսէր Օշական):

Նկարչութեամբ սնած բանաստեղծ, Փասթերնաք կ'արտայայտէ նոյն այս միտքը, մեր նկարիչներուն օրինակով.

« Ռամպրանտի մը, Միքէլ Անճէլոյի մը, Թիճիանոյի մը վրձինին մրրիկը կանխամտածուած չէ երբեք: Այն անկշտում քաղցը, որ կը մղէ զանոնք նկարելու տիեզերքը ժամանակ չի ձգեր իրենց ուրիշ ձեւով շարժելու:

Տպաւորութիւն, արտայայտութիւն*, անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող այս հարստութիւնը, որ կը լեցնէ մարդուն կեանքը, կը յորդեցնէ զայն:*

Ահաւասիկ ուրիշ մտածում մըն ալ, որ կը չօշափէ նոյն խնդիրը.

« Բնազդը, որուն օգնութեամբ, ինչպէս ծիծեռնակը, կը կառուցանենք աշխարհը — հսկայ բոյն մը, հողի եւ երկնքի խառնուրդ, մահուան ու կեանքի —, եւ այս, երկու ժամանակով, այն որ տրամադրելի է, եւ այն որ կը պակսի մեզի:

Հասկցայ թէ անոր տեւականութիւնը կը պարտինք շղթային օղակներուն ուժին, այն ուժին, որ կայ օղակներէն իւրաքանչիւրին մէջ: Անոնցմէ ամէն մէկուն պատկերացումին եւ թափանցկութեան մէջ »:

Պզտիկ քերթուած մը այստեղ թարգմանենք, ցոյց տալու համար թէ որքան մեծ տեղ կը գրաւեն հոն այլաբանական պատկերներն ու գոյները.

ԹԱՐՄ ՆԵՐԿ

«Թա՛րմ ներկը զգո՛յշ, չհպիլ···»
Հոգի՛ս, ուշադրութիւն չըրիր դուն,
Ու ահա, յիշողութիւնս լեցուն՝
Իր սրունքներուն արատներով, իր այտերուն,
Թեւերուն, իր շրթներուն, աչքերուն:

Իմ բոլոր ուրախութիւններէս աւելի,
Իմ բոլոր դժբախտութիւններէս աւելի,
Կը սիրէի քեզ, դո՛ւն, որ կ'ընես
Ցերեկուան դեղին լոյսը
Աւելի ներմակ քան սպիտակադեղը:
Ու կ'երդնում քեզի, բարեկամուհիս,
Ո՛վ իմ մշուշս,
Որ անգամ մը գէթ ան պիտ' դառնայ,
Աւելի ներմակ քան զառանցանքը,
Լուսամփոփը քան,
Աւելի սպիտակ քան
Ճերմակ վիրակապ մը՝ ճակտի մը վրան:

Ահա եւ ուրիշ մը: Նոյն լոյսի խաղերն են, գոյներուն բոլոր նրբերանգները, այլաբանական ամէնէն անսպասելի պատկերներով:

ԳԱՐՈՒՆԸ

Տեսէ՛ք, գարունն է: Փողոցէն կուգամ,
Ուր բարտին կեցած է զարմացած,
Ուր հեռականն կը վախնայ,
Ուր տունը կը վախնայ, որ չըլլա՛յ թէ
փլի,
Ուր օդը կապոյտ է,
Լաթի ծրարի մը նման՝
Մէկու մը, որ հիւանդանոցէն կ'ելլէ:

Ուր երեկոն դատարկ է,
Ընդմիջուած պատմութեան մը պէս,
Անհետեւանք ձգուած աստղին կողմէ,
Ապշահար՝ հազար ու հազար
Կապոյտ նայուածքներու դիմաց,
Անթափանցելի, անարտայայտ:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(4 Շար.)

թեամբ ։ Կը կարծէր թէ Պալքաններու մէջ Թուրքիոյ ժառանգորդ պիտի ըլլան Հարաւ սլաւները ։ Կը նախատեսէր, որ Անգլիա պիտի նպաստէր սլաւ, անկախ կայսրութեան մը կազմութեան՝ Եւրոպայի մահմետական պետութեան աւերակներուն վրայ՝ ցարին հակառակորդներուն հետ միանալով ։

Պետրոս Մեծ կ՚աշխատէր Անգլիոյ բարեկամութիւնն ապահովել, Անգլիա կը վարանէր ։ Փոլթաւայի յաղթութիւնը, 8 Յուլիս 1709ին, փոխեց կացութիւնը ։ Անգլիոյ ներկայացուցիչը ողջունեց Պետրոսը կայսր տիտղոսով՝ երբ յաղթականօրէն Մոսկուա վերադարձաւ ։

Լեհաստանի, Հանովրի, Փրուսիոյ, Դանիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ կը կնքուի դաշինք մը՝ 1715ին, շուէտական կայսրութեան բաժանումին համար ։ Այս բաժանումը պիտի կազմէ Լեհաստանի բաժանումին նախաբանը, միջազգային քաղաքականութեան նոր դարաշրջանը ։ Լեհաստանի Օգոստոս երկրորդ թագաւորն ալ դաւադիրներուն մէջ գտնուեցաւ, առանց անդրադառնալու, որ կարգը իր երկրին պիտի գար ։ Շուէտի դժբախտ թագաւորը Կարոլոս աքսորավայրէն պատգամ մը ուղարկելով Օգոստոսի եւ ցարին, 28 Յունուար 1711ին, նախատեսած էր Լեհաստանի ճակատագիրը ։

Անգլիա հետեւեցաւ դաշնակիցներուն, թէեւ 1700ին կնքուած պաշտպանողական դաշինքով կապուած էր Շուէտի ։

1715ին դաշնակիցները խլեցին Շուէտի գերմանական նահանգները ։ Անգլիական նաւատորմը միացաւ դանիական նաւատորմին ։ Ցարը խոստացած էր 30·000 Մոսկովներ · 15·000 միայն տրամադրեց, ինչ որ կ՚անդամալուծէր ռազմական ծրագիրը · սպառնալիք մըն էր Դանիոյ ապահովութեան, քանի որ ռուս բանակին մեծ մասը կը մնար Քոփենհակ՝ ռուս նաւատորմին հետ ։ Դանիոյ թագաւորը հրաւիրեց ցարը՝ բանակը քաշել սանիական հողէն ։ Պետրոս ստիպուեցաւ տեղի տալ եւ վերադառնալ Ռուսիա ։ Պետրոս կը խաբէր Դանիոյ թագաւորը առանձին բանակցելով Շուէտի հետ ։

1717ին հրատարակուած «Սճանտինաւեան Տագնապը» գործին հեղինակը կը նախատեսէր որ «Ցարը կը ներկայացնէ վտանգ մը՝ ոչ միայն իր դրացիներուն համար, այլ նաեւ՝ ամբողջ Եւրոպայի ։ Շուէտի դէմ պատերազմ յայտարարեց առանց պատճառի ։ Ցարին պայքարը բողոքական պետութեանց դէմ է ։ Ցարը գիտէ, թէ իմաստութիւնը կը կայանայ պարագաներու համաձայն գործելուն մէջ եւ ոչ թէ արարողութեանց համար կանգ առնելուն ։ Իմաստութիւն է պարագաներուն հետ վազել ։ Եթէ ցարը գրաւէ Շուէտը, Անգլիոյ դրացի պիտի ըլլայ եւ վտանգաւոր դրացի մը ։ Մինչդեռ մենք կուսակցական սադրանքներով կը զբաղինք, Ռուսիոյ միապետը երկիրը կը կազմակերպէ, Պալթիկի վրայ կը հաստատուի, Շուէտի կը սպառնայ ։ Մեր պարտականութիւնն է ամէն օժանդակութիւն տալ Շուէտի, որպէսզի կարող ըլլայ պաշտպանելու իր անկախութիւնը »։

Մարքս կը քննադատէ Անգլիոյ ռուսասէր քաղաքականութիւնը, ցոյց տալով միանգամայն անգլիական առեւտուրին կրած վնասները ։ Երբ Ռուսիա հաստատուեցաւ Պալթիկի վրայ, անգլիական առեւտուրը՝ Ռուսիոյ հետ նուազեցաւ 5347 սթերլինով ։ 1760ին Անգլիոյ արտածումը դէպի Ռուսիա 39761 սթերլինի կը հասնէր, Ռուսիայէն ներածումը 536-504 սթերլին, նոյն տարին արտաքին առեւտուրը կը հասնէր 26·361·760 սթերլինի ։ Կէս դար յետոյ Ռուսիոյ հետ առեւտուրը աւելցած էր միայն 265·841 սթերլինի խեղճ գումարով մը ։ «Ոչ Պետրոսի ժամանակակից, ոչ ալ անգլիական յաջորդ սերունդը չահեցան Ռուսերու Պալթիկի վրայ հաստատուելով »։ Սթենհոփ կը գրէր Թաունշէնդի 16 Հոկտեմբեր 1716ին · « Որոշ է, որ եթէ ցարը երեք տարի ալ աշխատի, Պալթիկ ծովու բացարձակ տէրը պիտի ըլլայ »։

Շուէտի դէմ եւ Ռուսիոյ համակիր էին « Ռուս Առեւտրական Ընկերութեան » մարդիկը, որոնք երեսփոխանական ժողովին դիմելով, կը յայտնէին թէ աւելի դիւրին էր առեւտրական շահաբեր յարաբերութիւններ ունենալ Ռուսիոյ կայսեր նահանգներուն հետ՝ քան Շուէտի, որ տէրն է Պալթիկ ծովուն ։ Ռուսիոյ հետ առեւտուր ընող վաճառականներուն ազդեցութիւնը տեսնուեցաւ 1765ին ալ ։

Մարքս կը յիշէ Զօր · Միխրոպլաւքիի գործը, ուր կը քննադատուի Անգլիան՝ Կարսը Ռուսին ձգելուն համար ։

« Մոսկուայի իշխանները խորագիտութեամբ ձերբազատուեցան թաթար լուծէն, միեւնոյն մեթոտները գործածեցին ուրիշ ազգեր ստրկացնելու համար, ցարերը միեւնոյն միջոցներով կը ձգտին աշխարհի տիրապետութեան հասնիլ » ։ Մարքս կը յիշէ գերման պատմաբան Ֆալմերէյրը որ գրած է Մերձ · Արեւելքի եւ Պալքաններու պատմութիւնները, որուն համաձայն ռուս ստուերը գոյութիւն ունէր արդէն իններորդ դարուն ։

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(1 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

ՄԵՂՐԻ

•

Կիրճերու խճուղիներէն անցնող անծանօթը ակամայ կը մտածէ · ա

— Մարդիկ ինչո՞ւ հարթավայրերը ձգած՝ այս ապառաժին վրայ հիմնած են իրենց բնակավայրը ։

Իրօք, ահռելի քարաժայռի մը նմանող լեռը ծանր տպաւորութիւն կը ձգէ ուղեւորին վրայ ։

Բուսականութենէ եւ գեղեցկութենէ զուրկ այս քարքարոտ սարին միւս կողմը հրապուրիչ բան չի կրնար ըլլալ ։

Բաւական է սակայն որ անցորդը հասնի սարագլուխ եւ իր աչքերուն առջեւ կը բացուի տարբեր աշխարհ մը, հիասքանչ տեսարանով ։ Անընդհատ կիրճ, կանաչախիտ այգիներ, փարթամ բուսականութիւն, արծաթափայլ գետակ եւ անոր ափերուն բարձրացող բազմայարկ շէնքեր, գործարաններ, առանձին տուներ ։ Մեր Հանրապետութեան հեռաւոր շրջաններէն մէկն է ան՝ Մեղրի ։

Պարզ երկնքի կապոյտին վրայ գծագրուող սլացիկ բարտիները հեռուէն նըշմարելի կը դարձնեն, որ Մեղրի կը գտնուի այգիներու մէջ, իսկ հոն տանող ճամբան փնտռելու պէտք չկայ · նռնենիի, թզենիի, սերկեւիլենիի ճամբեզրերու շարքերը անծանօթին կ՚ուղեկցին մինչեւ քաղաք ։ Այցելուի ուշադրութիւնը կը գրաւեն նախ գործարանային թաղամասի վարդագոյն շէնքերը ։ Հոն՝ ամէն ինչ նոր է ։ Հինը յիշեցնողը միայն շրջապատի քարաժայռերուն կանգուն մնացած ամրոցներն են, որոնք կառուցուած են 1700ական թուականներուն՝ օտար հորդաներու դէմ պաշտպանուելու համար ։

Ժամանակ մը ամայի այս վայրին մըշտնջենական լռութիւնը կը խանգարէր Ջրաղացպանի տխուր երգը, կամ լեռնեբէն դէպի ձոր իջնելու առեն՝ որսորդի գնդակէն տապալած եղնիկի յուսահատ կանչը ։ Բայց ան շատ առաջ էր ... անցան տարիներ եւ երբեմնի ամայի այդ վայրերուն մէջ շինուեցաւ պահածոներու գործարան ։ Կարճ ժամանակի ընթացքին անոր արտադրութիւնները յայտնի դարձան ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ արտասահմանի մէջ ։

Մեղրիի պահածոներու գործարանը տարեկան կը պատրաստէ երեք միլիոն 700 հազար տուփ ։

Ընդամէնը չորս տարուան պատմութիւն ունի գինիի գործարանը, որ տարեկան կ՚արտադրէ հարիւր հազար տեքալիտր «Արեւիկ» եւ «Մեղրաձոր» տեսակի գինիներ, որոնք հռչակաւոր են իրենց բարձր որակով ։

Վերջին տարիներու ընթացքին այս շըրջանին մէջ կառուցուած են նաեւ բազմաթիւ բնակարաններ՝ զանազան ձեռնարկութեան մասնագէտներուն համար ։

Նոր շինուած է Այգեստան թաղամասը, շրջապատուած խաղողի եւ պտղատու այգիներով ։ Աւելի քան 250 ընտանիքներ կառուցած են իրենց երկյարկանի բնակարանները ։ Նորաբնակ տուներու բակերը կը զարդարեն արդէն նռնենին, թզենին եւ այլ ծառեր, իսկ պատշգամներէն կը տեսնուին կիտրոնի մշտադալար ծառերը ։

« Հին Մեղրի» կը կոչուի աւանի թաղամասերէն մէկը ։ Բայց նորը զգալի է նաեւ այստեղ, նորը՝ կանաչապատ տարածութիւնն է Հին Մեղրիին մէջ ։ Երբեմնի չոր թաղամասը կանաչազարդելու համար շինուած է ջրհան կայան մը, որ առատօրէն ջուր կը մատակարարէ պարտէզներուն, որոնք կը գեղեցկացնեն եւ կ՚երիտասարդացնեն հին թաղամասը ։

Բնակարաններու շինութեանց զուգահեռ, աւանին մէջ կը կառուցուին նաեւ դպրոց, տպարան, շարժանկարի սրահ եւն. ։ Մեղրիի մէջ կան վեց գրադարան, մշակոյթի տուն, չորս ակումբ, բուժարան եւն. ։ Աւանի իւրաքանչիւր վեց բնակիչներէն մէկը բարձրագոյն կրթութիւն ունի ։

Ա. Դ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԺԸՆԵՒ, (Յառաջ) — 14 Յունիս, կիրակի օր Ժընեւի եւ շրջակայքի հայ գաղութը կազմակերպած էր ընտանեկան խնջոյք մը, քաղքէն տասը քիլոմեթր հեռու գեղածիծաղ եւ օդասուն վայրի մը մէջ ։ Ներկայ էին հարիւրէ աւելի հայրենակիցներ, հետերնին բերած իրենց կերակուրները, զորս հայու աւանդական հիւրասիրութեամբ կը տրամադրէին ամէնուն ։

Գաղութը շատ լաւ կազմակերպուած ընկերակցութիւն մը ունի ։ Նախագահն է Պ. Շ. Փիլիպպոսեան, որ ջանք չի խնայեր բարոյական եւ նիւթական օգնութիւն հասցնելու կարօտ հայրենակիցներուն ։ Նմանապէս Պ. Պ. Կ. Փափազեան՝ փոխնախագահ եւ Ս. Գանթար՝ գանձապահ, անխոնջ աշխատողներ են գաղութին համար ։

Պ. Պալեան երգեց հայրենի մելանոյշ երգեր ։

Ցայտնութիւն մը եղաւ փոքրիկն Աւետեան՝ Պէյրութի Մխիթարեան վարժարանէն, որ ինքնաբերաբար ցատկեց նստարանի մը վրայ եւ արտասանեց առնականօրէն Մուշեղ Իշխանէն եւ Զարենցէն · հոգի կուտար իր արտասանութեան մէկ նախադասութեան, վառեց հայրենիքի սէրը ամէնուն սրտերուն մէջ ։ Շատ մը հայրենակիցներ խանդավառ եւ թրջուած աչքերով համբուրեցին այս հայորդին ։

Փափաքելի էր, որ յաճախ տեղի ունենային նման հաւաքոյթներ, որոնց ներկայ ըլլային աւելի թիւով երիտասարդներ եւ ուսանողներ, վառ պահելու համար ազգային զգացումը ։ Հ.

×

Ճ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, Ճ. Մարտիկեան վերջերս մասնակցած էր Միացեալ Նահանգներու պօյ սկաուտներու ղեկավարներու համագումարին ։ Այս առիթով Համազգային Գործադիր Խորհուրդը Մարտիկեանը պատուած է կազմակերպութեան ամէնէն բարձր արծաթէ շքանշանով ։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ԼՌԱԾ ԶՐԱՂԱՑԸ

ԺԶ.

— Կը տեսնես, որ չուզեր ․

— Ես, չե՞մ ուզեր, պոռաց միւսը խնդալով ․

— Այն ատեն, ինչո՞ւ համար անմիջապէս չես ըսեր, պատասխանեց Անիկա, ջանալով միանալ անոր հետ, իր զուարթ չեշտովը ․

Աթոռ վրայ, Կէրթրուտ առաւ այն դիրքը, զոր սովոր էր առնել երգելու համար․ ձեռքերը խաչաձեւեց ծունկերուն վրայ, եւ աչքերը սեւեռեց հեռուն, աղաւնոցի ուղղութեամբ ․

—Ի՞նչ պիտի երգենք, հարցուց Անիկա․

— « Ասա՛ղ, ինչպէ՞ս կարելի էր »... երգը, առաջարկեց Ժան ․

Կէրթրուտ գլուխը երերցուց ․

— Սիրոյ մասին խօսող ոչ մէկ երգ, ըսաւ ան, քիչ մը չոր կերպով... մինչ այնքան ապուշ է որ ...

Ժան ապշած ակնարկ մը ձգեց անոր վրայ ։ Վայրկեան մը խորհրդածելէ ետք, որսի եղանակ մը սկսաւ ։ Ժան ուժգնօրէն սկսաւ իր բաժինը, եւ իրենց երկու ձայները ձուլուեցան մէկի մէջ, ինչպէս երկու ալիքներ ծովուն մէջ ։ Այս ներդաշնակութենէն զարմացած, իրարու նայեցան անոնք․ դեռ երբեք այսքան գեղեցիկ չէին երգած ։

Բայց շուտով աւարտեցին ․ մենք Գերմաններս չունինք շատ ժողովրդական երգեր որ միեւնոյն ատեն սիրոյ երգեր չըլլային․

Վերջապէս Կէրթրուտ վճռեց ․

Գեղեցիկ վարդենի,
Ծաղկած այնքան յորդ,
Երբ սէրըս կը տեսնեմ ...

Սկսաւ ան տեսակ մը ուրախութեան ճիչով ։

Ժան ժպտելով անոր նայեցաւ, եւ Կէրթրուտ կարմրելով, գլուխն անդին դարձուց ։ Ինքզինք մատնած էր ։

Անոնց ձայները ողեւորուեցան արտակարգ կեանքով մը, կը թուէր թէ իրենց սրտերու զարկերը չափ կուտային իրենց շեշտերուն ։ Անոնք կ՚ուռէին եւ կը բարձրանային, որպէս թէ իրենց արիւնին ալիքէն քշուած ըլլային․ յետոյ կ՚իջնային՝ կարծես ցամքած ըլլար կեանքի աղբիւրը իրենց մէջ, ներքին եւ խոր վշտով մը․

Եւ քանի որ չըսուիր ամէն բան,
Եւ քանի որ սէրն է անսահման,
Դուն կրնաս հարցնել աչքերուս
Թէ որքան սիրելի՛ ես սրտիս ։

Ինչո՞ւ յանկարծ իրենց ակնարկները զիրար կտրեցին, ինչու կը դողդղան երկուքն ալ, որպէս թէ ելեկտրական բախում մը ցնցէր իրենց անդամները ։

Ջանցնիր ժամ մը գիշերուան մէջ,
Որ սիրտըս իմ չը զարթնու
Եւ քու վրայ չը մտածէ ․
Չը մտածէ, որ դուն հազար անգամ
սիրտըդ ինծի ես տուած ...

Կիրքի ինչ զինովութիւն իրենց տենդոտ շեշտին մէջ, ինչպէս զիրար կը փնտռէին իրենց ձայները․ կը թուէր թէ կ՚ուզէին գրկել զիրար ․

Եզերքն հեղեղին, ուռիները կը կախուին,
Հովիտներուն մէջ ձիւնը կը փռուի,
Ո՜վ իմ սիրեցեալս, հարկ է բաժնուինք,
Նըռուի կ՚երթամ ես, մահուան դէմ պիտ՝
երթամ
Բաժանումը, սիրելի՛ս, շա՜տ է անողոք ։

Անոնց ձայները կը կորսուէին սարսռացող մրմունջի մը մէջ ։ Ալ պարզ է․ բաղձանքն ու յոյսը, բաժանումի տխրութիւնները եւ մահուան վիշտը, այս բոլորը կը մտնուէին այն հնչիւններուն մէջ որոնք կը թռչէին իրենց շրթունքներէն ․

Կէրթրուտի դէմքը կը պրկուէր կարծես արցունքը զսպելու համար․ բայց իր աչքերը կը փայլէին, եւ յանկարծ, սա մելամաղձոտ երգը, երգը ոսկեզօծ տունին՝ որ կը կանգնի հոն «վերը լերան վրայ »։

Վարն՝ այս հովտին մէջը ահա,
Ջուրն անիւ մը կը դարձնէ
Որ միայն սէրը կ՚աղայ
Ամբողջ գիշերն ու ցորեկ ․
Եւ անիւը ջաղացքին կոտրած է ...

Ժան սարսռաց եւ իր ձայնը դողդղաց երբ ինքն ալ սկսաւ երգել ։ Աւարտեցին առաջին տունը եւ սկսան երկրորդը ։

Եւ ահա... ճիչ մը... անկում մը... Կէրթրուտ կքեցաւ նստարանին առջեւ, եւ, ճակատը միջնորմին յենած, հեծկլտաց անյուսօրէն ։

Երկու եղբայրները ոտքի ցատկեցին ․ Մաթէն երկու ձեռքերուն մէջ առաւ անոր գլուխը եւ անյայտ բառեր կակազեց, ընդհատ եւ չփոթ, բայց աւելի բուռն կերպով հեծկլտաց ։

Եւ ինքը, վշտացած, ոտքը գետինը զարկաւ, դարձաւ դէպի Ժանը որ մահատիպ դէմք մը ունէր․

Անիկա պոռաց ․

— Ի՞նչ ունի․

Հ. ԶՈՒՏԵՐՄԱՆ

(Շար.)

Պ. Էմիլ Ժագլար, Պ. Պետրոս Շմաւոնեան, Գայիչեան, Լիւսիէն Ժագլար, Շմաւոնեան, Քէպապճեան, Ժագլար եւ Թիւլօ ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, զաւկին, քրոջ, հարսին, թոռան եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԷՄԻԼ ԺԱԳԼԱՐԻ

(Ծնեալ Մարի Շմաւոնեան, 27 տարեկան) ղառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 20ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, ժամը 16ին:

Հաւաքուիլ բնակարանը՝ 13 Րիւ տը լ'Ընտիւսթրի, Փարիզ 13:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապոյտ Խաչի տարեկան դաշտահանդէսը այս Կիրակի Սէն Նիզէի ճամբուն վրայ, Պօրըկատի դղեակի պաղ ջուրին մօտ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Մրցանակաբաշխութիւն յաջողակ աշակերտներուն:

Բարձրախօս՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն սալեր:

Ձոխ պիւֆէ զովացուցիչ ըմպելիներով:

Օթօքարի մեկնումի ժամերը.— ժամը 8·30ին Շըմէն տը լա Փլէն, ժամը 8·45 դպրոցին առջեւ, ժամը 9ին Փլաս Վէրտէօն, ժամը 9·15ին Սինեմա Փաքսին առջեւ:

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ յաջորդ կիրակի:

ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
LE PECQ

3, AVENUE GRANCHAMP

ՆՈՐԱԲԱՑ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ԾԱՌԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒԼԻՍ 5

Առաւօտուն, ժամը 10·30ին, բացօթեայ Վարդավառի Ս. Պատարագ կը մատուցանէ Գերպ. Ամատունի:

●

Կէսօրուան ճաշ, պիւֆէ, «շիշ քէպապ» եւ գեղարուեստական բաժին:

Սեղանները կանխաւ ապահովել՝ Ընկերակցութեան հասցէով՝

10 BIS, RUE THOUIN, PARIS - 5ᵉ

TÉL. ODE. 02-12

Երթուղարձի ամէնէն յարմար միջոցը, Փոռ տը Նէօյիէն առնել թիւ 258 հանրակառքը եւ իջնել Լը Փէք - էրմիթաժ կայարանը:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ

Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ՕՐԸ

Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին մէջ, Կիրակի 5 Յուլիս, կէսօրէ յետոյ ժամը 15·30էն 22:

Գեղարուեստական ընտրուած եւ ճոխ բաժինի մը հետ համընթաց, տեղի պիտի ունենան՝ հայերէն արտասանութեան մրցումներ, որոնք երկու դասակարգի բաժնուած են:

Ա. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 10էն 14 տարեկան երկսեռ դեռահասներու:

Բ. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 15էն 18 տարեկան երկսեռ պատանիներու:

Այս հանդիսաւորութեան ընթացքին պիտի ընտրուին փարիզեան շրջանի 1959 տարուան լաւագոյն արտասանողները հինգ քննիչ դատաւորներու որոշմամբ:

Իւրաքանչիւր դասակարգի առաջին հանդիսացողը «լաւագոյն արտասանողի» տիտղոսէն զատ, պիտի ստանայ նաեւ արժէքաւոր պարգեւ մը:

Միութիւնս կը խնդրէ բոլոր թաղային վարժարաններու տեսուչներէն ինչպէս նաեւ ծնողքներէ, այժմէն իսկ դիմել՝

Տիկին Զ. Փէշտիմալճեանի՝

165, RUE DE JAVEL, PARIS 15ᵉ, TEL. BLO. 19-60

Թեկնածուներու արձանագրութեան համար:

Մուտքը ազատ է:

Օր. ՆՈՒԱՐԴ ՓԷՀԼԻՎԱՆԵԱՆ
Պ. ԿՂՄԷՍ (ԺՕԺՕ) ՏԷՐ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Նշանուած

20 Յունիս, 1959, Իսի լէ Մուլինօ

Կնքահայրութեամբ՝ Պ. Անտրէ Մանիցեանի:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ա. խումբը կը մեկնի 2 Յուլիս, Հինգշաբթի գիշեր: Կառ տը Լիոն գտնուիլ ժամը ճիշդ 22ին, դուրսի կողմը Փլաս տը լ'Օռլօժ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեւրունդի Փարիզի Ահարոնեան խումբին կողմէ:

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

Ժամը 16էն 23, Ազգ. Տան մէջ:

32 Րիւ տը Թրէվիզ

Ընկերական ջերմ մթնոլորտ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին կողմէ:

Այս Կիրակի Թապուրէի սովորական դաշտին վրայ - Էսթրապլէն:

Կը խօսի ընկ. Մ. ՄԻՐԶԷ (Լիոնէն):

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը եւ սիրողներ:

Առատ կերուխում, մուտքը ազատ է:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի Յուլիս 5ին, Կիրակի, նոյն վայրը:

Ուշադրութիւն.— Ժամակարգ օթօպիւսի, ժամը 10, 11 եւ 14 տասնըհինգ վայրկեան անցած: Էսթրէսէնի թաղէն մեկնում ժամը 12·10 անցած:

Իսկ վերադարձ՝ երեկոյեան ժամը 20·30ին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դպրոցական ամավերջի հանդէսը 4 Յուլիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 20·30ին, ճոխ յայտագիրով:

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար աշակերտութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՇՈԳԵՆԱՒՈՎ

ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵԿՆՈՒՄ.— Փարիզէն՝ Ուրբաթ 24 Յուլիս 1959.

Շագենաւ. Իտալիայէն՝ ԱՆԳՈՆԱ, ԻԹԷԱ, ՏԷԼՖ, ԲԻՐԷ - ԱԹԷՆՔ, ՕՏԷՍԱ, ԵԱԼԹԱ, ՍՈՉԻ, ՍՈԽՈՒՄ:

ԱՅՑԵՐ ԵՒ ԶԲՕՍԱՇՐՋՈՒՄ

Երկաթուղի. Սուխումէն Երեւան:

16 ՕՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ.— Երեւանէն Մոսկուա՝ օդանաւ: Մոսկուայէն Փարիզ՝ երկաթուղի:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.— Փարիզ՝ Չորեքշաբթի 26 Օգոստոս:

ԳԻՆ — 215.000 — ԳԻՆ

Ֆրանքէն սկսեալ

ԴԻՄԵԼ

TRANSTOURS

49, AVENUE DE L'OPÉRA

TÉL. OPE. 61-15 & 35-18 PARIS-2ᵉ

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

EXPERTISE GRATUITE

Ծախելու համար ձեր փավիյօնը, վիլլան, յարկաբաժինը կամ խանութը:

J. TORANIAN

18, AVENUE DE L'OPÉRA

OPE 73-21 OPE 19-45

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ց. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգային վարժարանի: Հովանաւորութեամբ՝ Ց. Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ նախաձեռնութեամբ՝ դպրոցին կրթ. մարմնին:

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը ներկայացուին.—

1.— ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ թատերգութիւնը:

2.— ՈԳԻՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԷՆ պատկերը:

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագոշի եւ մասնակցութեամբ դպրոցին ամբողջ աշակերտութեան:

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու Տէսինահայութիւնը անխտիր:

Մուտքը ազատ է:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Տարեվերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը՝

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 28

ժամը 16ին:

Կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Դպրոցասէրի խնամակալութեան եւ ծնողքներու կողմէ:

28 Յունիս, Կիրակի, կէսօրէ յետոյ ժամը 3 - 10, վարժարանին օդասուն պարտէզին մէջ,

1, BLD. DU NORD, LE RAINCY

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Երգ, պար, մարզանք եւ հաճելի անակընկալներ:

Կը նուագէ ՎԱՐԴԵՎԱՆԵԱՆ խումբը:

Պիւֆէ մատչելի գիներով,— շիշ քէպապ:

Մուտքի գին 250 ֆրանք:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑ. ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 146 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Րէնսի Փավիյօն:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

★

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը, այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, 4 Րիւ Քոմփան, Փլաս տէ Ֆէթ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇԱԽԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Օրակարգ՝ զեկուցում Շրջ. ժողովի:

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՑԻՑՔ

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, 7 Պուլվար տ'Աթէն: Պար տը Կլոպի սրահը: Օրակարգ, Յուլիս 12 դաշտահանդէսի պատրաստութիւն: Ընթացիկ հարցեր:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ

20, RUE JEMMAPES

Պաշտամունք՝ այս Կիրակի, Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին, Մարսէյլ, Ռիւ Ժէմար, ժամը 10·45ին: Պիտի քարոզէ՝ Վեր. Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

ՀԱՐՍԱՆԻՔ

ԽՆՋՈՅՔ **Château du Bois** ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ

ՊԱՐ — ԽԱՂ

PAR ENTRAINS-SUR-NOHAIN (NIÈVRE)

ՓԱՐԻԶԷՆ 200 ՔԻԼՈՄԵԹՐ ՓԱՐԻԶԷՆ

Auberge "Les Castors" et Annexe

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ԺԱԳ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

35 ՏԱՐՈՒԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

Բացում 1 Յուլիս 1959

Բաց է ամբողջ տարին

ՏԵՂԱԿԱՆ - ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ - ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԱՇԵՐ

ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

PENSION, DEMI-PENSION ET LOCATION MEUBLÉE

ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ — ՁԿՆՈՐՍՈՒԹԻՒՆ

Հաղորդակցութեան բազմաթիւ միջոցներ

R. N. 6 & 7 - CHEMIN DE FER - CARS

GARAGE - ESSENCE - PARKING

Մանրամասնութեանց համար գրել Տնօրէնին

BAL — JEUX

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական - հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31 21

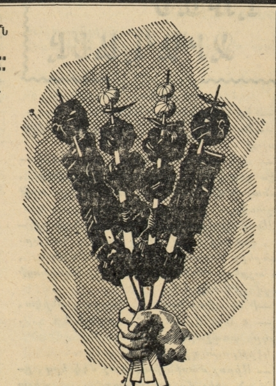
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք : Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՅՈՒՆԻՍ — DIMANCHE 28 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8430 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4331

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԵՆ ՍԻՐԱՇԱՀԻԼ

Ինչո՞ւ կարելի չեղաւ սերտ կապ հաստատել Հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ :

Բազմաթիւ պատճառներու կարգին յիշենք ամէնէն կարեւորներէն մէկը, — ուղղագրութեան ցաւոտ խնդիրը :

Չէր բաւեր որ ունէինք երկու բարբառ, — արեւելահայերէնն ու արեւմտահայերէնը՝ իրարու լեզու լաւ չկարենալ հասկնալու համար, բոլշեւիկեան իշխանութիւնը Հայաստանի ժողովուրդին պարտադրեց նոր ուղղագրութիւնը :

Հինը քանդելու, անցեալի յիշատակները անհետացնելու եւ «յեղափոխական» գործ կատարելու իրենց մոլուցքին մէջ Երեւանի նորելուկ իշխանաւորները կացինի հարուածը տուին Մեսրոպեան ոսկեղինիկ լեզուին եւ Մանուկ Աբեղեանի հեղինակութիւնը իբր վահան գործածելով աղճատեցին իր 1500 տարուան փառաւոր անցեալով պանծացող մեր մեծաքանչը :

4 Մարտ 1922ի «դեկրետ»ը բոլշեւիկեան ուղղագրութիւնը հաստատելով, անանցանելի խրամատ մը բացաւ Հայաստանի եւ սփիւռքի Հայութեան միջեւ :

Նիւթական դուռները փակուած էին արդէն : Հոգեկան դուռներն ալ փակուեցան : Կապը բոլորովին թուլցաւ հայութեան երկու հատուածներուն միջեւ :

Երկրի մտաւորականները անզօր կատաղութեամբ լռելեայն համակերպեցան բռնակալ իշխանութեան անմիտ ու աղաւնիս կարգադրութեան :

Իսկ արտասահմանի գրողներն ու հրապարակագիրները — նոյնիսկ Թունդ «Հայաստանասէր»ները միահամուռ ընդվզեցան այս վանդալականութեան դէմ :

Նոր ուղղագրութիւնը կատարեալ բաբելոնեան աշտարակի վերածեց Հայերէնը : Օրինակ, հանրածանօթ Երուանդ Օտեանը դարձաւ մի ոմն անծանօթ Յերվանդ Ոտյան *:*

Արտասահմանի Հայութեան բողոքները ո՛չ մէկ արժէք ունեցան : Երեւանի կառավարութիւնը շարունակեց կիրարկել այդ բարբարոս ուղղագրութիւնը :

Ի վերջոյ, օրին մէկը — շուրջ քառասուն տարի առաջ — բարեհաճեցաւ որոշ սրբագրութիւններ մտցնել չարափոխուած ուղղագրութեան մէջ :

Յերեվանը *դարձաւ* Երեվան *(ե՞րբ պիտի դառնայ Երեւան),* Եջմիածինը՝ *էջմիածին,* որաթերթը՝ *օրաթերթ,* վորովհետեվը՝ *որովհետեւ :*

Սակայն տակաւին բազմաթիւ բարբարոսութիւններ պահուած են խորհրդային հայերէնին մէջ եւ յոյս ալ չկայ որ մօտ ատենէն սրբագրուին անոնք, վերադառնալով մեր աւանդական ու գիտական մաքուր ուղղագրութեան :

Երկու մեծ հայագէտներ, Հրաչեայ Աճառեան եւ Ստեփան Մալխասեանց յանդգնութիւնն ունեցան գլուխ չծռելու բոլշեւիկեան իշխանութեան : Եւ արտօնուեցան մեր դասական, ճշմարիտ ուղղագրութեամբ հրատարակելու՝ առաջինը իր Հայերէն Արմատական Բառարանը*, 7 հատոր (1932 — 1935) եւ երկրորդը՝* Հայերէն Բացատրական Բառարանը*, 4 հատոր (1943 — 45) :*

« Բառարանը մնայուն յատկութիւն ունեցող գրուածք է եւ սահմանուած է երկար տարիներ ու ամէնուրեք գործածուելու. ուրեմն նա պէտք է ունենայ նաեւ մնայուն եւ ամէնքին մատչելի ուղղագրութիւն, որ ընդհանուր է թէ գրաբարում եւ թէ աշխարհաբարում » *կը գրէ Մալխասեանց իր Բառարանի «Առաջաբան»ին մէջ : Ու կ'աւելցնէ .*

« Կարո՞ղ էր արդեօք բառարանը գրել հանդուգն, վորպես *եւն., երբ այդ բառերը 1500 տարի շարունակ գրուել են « յանդուգն », «որպէս» եւն. :*

Մալխասեանց բառարանին մնայուն *արժէք ըլլալը չեշտելով, բաւել կ'ուզէ թէ անիկա* ժամանակաւոր *չէ քաղաքական վարչաձեւերուն նման :*

Եթէ կ'ուզեն սիրաշահիլ սփիւռքը, թո՛ղ վերահաստատեն հին ուղղագրութիւնը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒԻՏԱԼԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ կէսօրէ ետք Տը Կոլ – Կրոնքի խօսակցութիւնները վերջացան : Իտալիոյ կողմէ, Նախագահ Կրոնքիի հետ բանակցութիւններուն կը մասնակցէին Վարչապետ Սեննի, Արտաքին նախարար Փելա, Փարիզի իտալական դեսպան Վիթեթի եւ Կրացի : Ֆրանսայի կողմէ՝ Քուվ Տը Միւրվիլ, Տը Բուրտել եւ Փալեւսքի :

Խմբագրուեցաւ զեկոյց մը, որ չաբաթ առտու պիտի հրապարակուէր, բայց Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին ի պատիւ տրուած հացկերոյթի մը ընթացքին խօսք առնելով, Զօր. Տը Կոլ հաստատեց երկու երկիրներու որդեգրած քաղաքականութեան գլխաւոր գիծերը՝ որոնց մասին կը խօսուէր արդէն :

Շեշտելէ ետք թէ Ֆրանսա եւ Իտալիա իրարու կապուած են պատմութեամբ եւ մշակոյթով, Ֆրանսայի Նախագահը աւելցուց .— Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ կապերը կը սերտանան՝ դիւանագիտական յարաբերութիւններով, Հասարակաց Շուկայով, զինուորական դաշնակցութեամբ :

Ինչպէս ծանօթ է, վերջին չաբաթներու ընթացքին շատ խօսուեցաւ Միջերկրականեան երկիրներու մասին : Հանրապետութեան Նախագահը այս ուղղութեամբ հետեւեալը ըսաւ .— Միջերկրականի մէջ լատին երկիրներու ներկայութիւնը անփոխարինելի է : Գործունէութիւն ցոյց պէտք է տալ : Երկու երկիրներու տնտեսական բարգաւաճումը արդէն կախում ունի Հիւս. Ափրիկէի մէջ գտնուած քարիւղէն :

Վերջապէս, եզրակացուց Տը Կոլ, Ֆրանսա եւ Իտալիա յառաջապահ պէտք է ըլլան՝ թերաճ երկիրներու օգնելու համար :

Այս առիթով մամուլին ուշադրութիւնը գրաւած է այն պարագան թէ երկու երկիրներու կամ միջերկրականեան դաշնակցութեան մը մասին խօսք չկայ Նախագահին յայտարարութեանց մէջ, թէեւ անհաւանական չէ որ պաշտօնական զեկոյցին մէջ նման հարց մը գոյութիւն ունենայ :

Ցամենայն դէպս, եթէ «Միջերկրականեան Դաշնակցութիւն» արտայայտութիւն չկայ՝ գաղափարը միշտ գոյութիւն ունի եւ բազմաթիւ առիթներով խօսուեցաւ այդ մասին :

Հռոմ այցելութեան իր երկրորդ օրը՝ Նախագահ Տը Կոլ յատկացուցած էր Ֆրանսացիներուն : Առտուան ժամը 9ին գնաց Լիւսէ Շաթոպրիան, ուր խանդավառ ընդունելութեան մը արժանացաւ ուսանողներու կողմէ եւ կարճ ճառ մը խօսեցաւ, անգամ մը եւս շեշտելով թէ «Իտալացի եւ Ֆրանսացի մեծ ժողովուրդները եղած են միասին ապրելու, գործակցելու եւ իբրեւ դաշնակից ապրելու համար» :

Նոյն օրը Հռոմի Ֆրանսական դեսպանատան մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ ի պատիւ Նախագահ Կրոնքիի :

Շաբաթ եւ Կիրակի, Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը Վատիկանի հիւրն է : Բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենար Յովհաննէս ԻԳ. Պապին հետ : Կիրակի օր ներկայ պիտի ըլլար նաեւ եկեղեցական արարողութեանց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ նախկին կառավարիչ Հարիմըն, որ վեց չաբաթէ ի վեր Խ. Միութիւն կը գտնուէր, առջի օր Փարիզ հասաւ, ուր չորս օր պիտի մնայ՝ տեսակցութիւններ ունենալով «Ֆրանսացի քաղաքական իր բարեկամներուն հետ, որոնց կապուած է սերտօրէն» : Հարիմըն այնուհետեւ պիտի երթայ Գերմանիա եւ Անգլիա՝ Միացեալ Նահանգներ վերադառնալէ առաջ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ փոխ վարչապետ Ֆրոլ Կոզլով, որուն աստղը սկսած է փայլիլ Կրեմլինի մէջ եւ արդէն կը կոչուի « Պ. Խրուշչեւ Թիւ 2 », այսօր՝ Կիրակի, կը հասնի Նիւ Եորք, ուր բացումը պիտի կատարէ խորհրդային ցուցահանդէսին : Ամերիկեան ոստիկանութիւնը յատուկ միջոցներ ձեռք առած է՝ Կոզլովի այցելութեան համար :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐԼԻՆԻ քաղաքապետ Պրանտի հրաւէրով Ամերիկայի Արտաքին նախարար Հերթըր մօտ ատենէն Գերմանիա պիտի երթայ :

ՕԴԱՆԱՒԻ շատ ծանր արկած մը պատահած է Միլանոյի վերեւ, պատճառ դառնալով 68 հոգիի մահուան : Օդանաւը ամերիկեան Թի – Տըլբեու – էյ *ընկերութեան* Սիւփեռ – Քօնսթելասիոն *մը. որ Աթէնքէն Շիքակօ կ'երթար Միլանոյի Մալփէնսա օդակայանէն ճամբայ ելած էր դէպի Փարիզ, փոթորիկի մը բռնուեցաւ եւ կայծակնահար եղաւ, երկուքի բաժնուելով բոցերու մէջ ինկաւ ագարակի մը վրայ :*

ՊԱՂՏԱՏԷՆ հասած լուրերը կը հաստատեն որ համայնավարներու դէմ շարժումը կը ծաւալի երկրին մէջ : 23 բարձրաստիճան սպաներ ներկայիս բանտարկուած են : Պաղտատ գտնուող դէտեր կը յայտնեն նաեւ թէ «Ազգային Ճակատը» որ կազմուած էր ազգայնական հին կուսակցութենէն (Իսթիքլալ), ընկերվարական ժողովրդավար կուսակցութենէն, քիւրտ եւ համայնավար կուսակցութիւններէն միայն յիշատակ մըն է այլեւս : Քասըմ այժմ հսկողութեան տակ առած ոչ թէ համայնավարները այլ գանդուածային 13 շարժումները որոնք համայնավարներու գաղափարները կ'արտայայտեն :

Միւս կողմէ Դամասկոսի Ալ Ճամահիր *թերթը կը գրէ թէ Պաղտատի մէջ ձերբակալութիւնները օրէ օր նոր թափ մը կը ստանան համայնավար շրջանակներու մէջ : Նոյն աղբիւրին համաձայն Զինուորական վարժարանին 160 աշակերտները որ ձերբակալուած էին համայնավարներու կողմէ ազատ արձակուեցան եւ Քասըմ ներողութիւն խնդրեց անոնց արգելափակման համար : Վերջապէս սուրիական թերթը կը գրէ թէ Պաղտատի ձայնասփիւռը Քասըմի մէկ յայտարարութիւնը կը հաղորդէ որուն համաձայն ներում շնորհուած է բոլոր անոնց որոնք Յուլիս 14ի յեղափոխութեան վաղորդայնին հեռացած են երկրէն եւ արտօնած անոնց՝ որ մինչեւ Յուլիսի վերջ Իրաք վերադառնան :*

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան համագումարը կը շարունակուի : Կարդացուած տեղագրերէն յայտնի կ'ըլլայ որ կուսակցութիւնը «կը ծերանայ» : Արդարեւ 25 տարեկանէն վար անդամներու աւելի քան կէսը հեռացած է շարքերէն :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ մէջ, Անգլիոյ Թագուհին եւ Նախագահ Այզընհաուըր բացումը կատարեցին Սէն – Լօռանի Ջրանցքին : Միացեալ Նահանգներու Նախագահը ֆրանսերէն ճառ մը խօսեցաւ, իսկ Թագուհին կէս – ֆրանսերէն, կէս – անգլերէն ճառով մը յայտարարեց թէ Քանատան եւ Ամերիկան մեծ յաղթանակ մը կը տօնեն այսօր :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԷՆ

Գերաշնորհ Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան ստացած է էջմիածնէն հետեւեալ հաղորդագրութիւնը :

12 Յունիս, 1959

Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի աւագ վեբակառուցման, ինչպէս եւ Հռիփսիմէի վանքի վերանորոգման առիթով Հայաստանի Գիտութիւնների Ակադեմիայի կողմից Ս. Սեղանի տակ եւ Ս. Հռիփսիմէի վանքում կատարուող պեղումները ներկայիս լրիւ աւարտած են :

Սոյն թուի Յունիսի 10ին Մայր Աթոռում հրաւիրուած հնագէտների եւ ճարտարապետների Յանձնաժողովը տեղում քննելով պեղման արդիւնքները, այլեւ պեղման աշխատանքները ղեկավարող ճարտարապետ Ալ. Սահինեանի զեկուցումը. լրացուցիչ կերպով հաստատեց .

1.— Ե. դարում Վահան Մամիկոնեանի կողմից կառուցուած Աւագ Սեղանի կենդրոնում յայտնաբերուեց թոնրաձեւ մի կրակարան, մէջը մոխիր, յատկանշական է, որ Ե. դարի Վէմ քարը դրուած է եղել ուղիղ կրակարանի վրայ, որպիսի հանգամանք, հաւանաբար, հանդիսացել է հեթանոսական պաշտամունքի նկատմամբ քրիստոնէական կրօնի յաղթանակի խորհրդանշումը :

Պեղումների արդիւնքների յետագայ առաւել հանգամանօրէն մշակման ընթացքում կը պարզուի, թէ երբ է կառուցուել յիշեալ կրակարանը – քրիստոնէութիւնը Հայաստանում պետական կրօն հռչակուելուց առաջ, թէ Ե. դարի կէսերին, պարսկական կրօնը բռնի կերպով Հայաստանում մտցնելու փորձերի ժամանակ :

Վեհափառ Հայրապետի բարեհաճ համաձայնութեամբ որոշուեց կրակարանը, Ե. դարի Ս. Սեղանի ամբողջ կառուցուածքի հետ միասին, պահպանել ընդհանուր դիտման համար, իբրեւ պատմական յուշարձան :

2.— Ս. Հռիփսիմէի տաճարի նորոգման առթիւ Գիտութիւնների Ակադեմիայի կողմից տաճարի ներսում կատարուած մասնակի պեղումները պարզեցին հետեւեալը .

Ա) Կոմիտաս Կաթողիկոսի կողմից 613 թ. կառուցուած տաճարի գմբէթակիր որմնամոյթերից երեքի տակ յայտնաբերուեցին առաւել հնագոյն շէնքի դարդաքանդակուած քիւի բեկորները (130 80 32 սմ.) որոնք հար եւ նման են Գառնիի հեթանոսական տաճարի (Ա. դար) համանման մանրամասների մշակմանը եւ, անկասկած, պատկանել են հեթանոսական հելլենիստական շրջանում ստեղծուած մի խոշորագոյն, հաւանաբար պաշտամունքային, շէնքի, որը գտնուելիս է եղել Ս. Հռիփսիմէի տաճարի շրջապատում :

Այսպիսով Ս. Հռիփսիմէի տաճարում յայտնաբերուած այդ քարերը, Գառնի ամրոցի ճարտարապետական նշանաւոր յուշարձաններից յետոյ, Հայաստանի Հելլենիստական շրջանի ճարտարապետութեան մի նոր օճախի գոյութեան իրեղէն վկայութիւններն են :

Բ) Տաճարի այժմեան յատակից 40 սմ. ցած յայտնաբերուեց շէնքի սկզբնական յատակը :

Գ) Յայտնաբերուեց Ս. Հռիփսիմէի կոյսի դամբարանի սկզբնական մուտքի քարաշէն աստիճանը, որ դամբարանի հետ մէկտեղ, ամենայն հաւանականութեամբ հանդիսանում է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ժամանակաշրջանի 301թ. գործ :

Վեհափառ Հայրապետի բարեհաճ համաձայնութեամբ, որոշուեց ինչպէս հեթանոսական շրջանի ճարտարապետական բեկորները, այնպէս էլ Ս. Հռիփսիմէի կոյսի դամբարանի սկզբնական մուտքի աստիճանը առնել ապակերպատ յատուկ յարմարանքի տակ :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԱՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԱԶԴԱԿՆԵՐՈՒՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

(«ԵՐՋԱՆԻԿ» ՏԱՐԵԳՐՔԻՆ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՏՈՐԸ)

★

Ինչ որ ալ ըլլայ մեր վերաբերումը իր բովանդակութեան մասին, կարենալ երեսուն տարի անընդհատ շարունակել այսպիսի հրատարակութիւն մը, արժանիք մըն է, զոր քիչերն ունեցեր են: Երբ նկատի ունենանք մանաւանդ պոլսահայ իրականութիւնը եւ հրատարակչական գործերու դժուար եւ անմխիթար վիճակը: Այդ յարատեւութիւնը կը պարտինք ամէնէն առաջ խմբագիր Բագարատ Թեւեանին, Պոլսահայ եւ արտասահմանի աշխատակիցներուն:

Վերջին հատորը 1959 երեսնամեակի «բացառիկ» հատոր մըն է, բայց նախընթաց տարիներուն յաճախ լոյս տեսած են աւելի խնամուած եւ լեցուն բովանդակութեամբ: Այս վերջին հատորին մէջ ալ բազմաթիւ են հին ու մանաւանդ նոր աշխատակիցները, սակայն ծանրութիւն տուող անուն մը եւ ստեղծագործութիւն մը կը պակսին:

Պոլսահայ համայնքին մտաւորական, մշակութային, կրթական եւ եկեղեցական դիմագիծը ամէն անգամ հաւատարմօրէն ցոլացած կը գտնենք «Երջանիկ»ներուն մէջ: Այդ բաժինը կը ներկայացնէ պոլսահայ համայնքի հարազատ պատմութիւնը:

Եւ ինչպէս ամէն տարեգիրք, «Երջանիկ»ն ալ մտահոգուած է գրական եւ գեղարուեստական կեանքով նաեւ, կարելիութեան սահմաններուն մէջ:

Այս տարուան հատորը պոլսահայ իրականութեան քանի մը տագնապներուն արձագանգը կը բերէ դժբախտաբար:

Առաջին տագնապ: Հայերէն գիրքի տագնապն է: 1958 տարուան ընթացքին «Երջանիկ»էն զատ, Պոլսոյ մէջ երկու գիրք միայն լոյս տեսած են, խմբագրին վկայութեանը համաձայն: Մէկը Ստեփան Բաբելեանի վաթսունամեակին առթիւ լոյս տեսած գեղարուեստական հատորն է: Միւսը՝ Վարդան Կոմիկեանի «Բարի եկար սէր» տիտղոսուած պատմուածքներու հատորը, որ հեղինակին ունեցած եւ մինչեւ հիմա երեւան բերած գրական վաստակին մէկ մասն է միայն եւ աղօտ մէկ արձագանգը կը բերէ մեզի: Այնպէս որ արդար դատութեամբ ըսուած խօսք մըն է. «Հայերէն նոր գիրքերուն հրատարակութեան իւրաքանչիւր ձեռնարկ, այս օրերուն, իւղի կաթիլ մը կ'աւելցնէ Իսթանպուլահայ գրականութեան ներկայ պլպլան կանթեղին մէջ»: Այդ պլպլան կանթեղը կրնայ բոլորովին մարիլ, քանի որ ներկայիս, ինչպէս կը հաւաստեն, պոլսահայ գրականութիւնը կը տառապի նաեւ ձեռնհաս, արդար եւ անանձնական գրական քննադատի մը չգոյութենէն:

Երկրորդ տագնապին անցնելէ առաջ, գիտել պէտք տանք որ Էսաեան Սանուց Միութիւնը հրատարակած է շարքի մը չորրորդ հատորը, Յ. Մնձուրիի «Կապոյտ Լոյս» անունով պատմուածքներու հատորը 1958 տարուան ընթացքին: Մոռացո՞ւմ մըն էարդեօք թէ կամաւոր անտեսում մը: Հակառակ անոր որ «Ստացուած գիրքեր եւ թերթեր» (էջ 47) բաժնին մէջ կը յիշէ Յ. Մնձուրիի «Կապոյտ Լոյսը»: Հեղինակը Իսթանպուլահայ նոր գրողներուն չի պատկանիր: Քառասուն տարիէ ի վեր կը շարունակէ ան «վաղուան գրականութեան» աւանդութիւնները եւ ծանօթ է իր գաւառաբոյր ոճով, բառամթերքով եւ ժողովրդական տիպարներու շարքով:

Երկրորդ տագնապ: 1955էն ի վեր աչհագանգ կը հնչեցնեն, բանախօսութիւններու կը հրաւիրեն տնօրէններ, ուսուցիչներ եւ հետաքրքիր բազմութիւն մը, բացատրելու համար «ժամանակադանգ» դասագիրքերու վիճակը: Ցաւով կը խոստովանին որ յիսուն տարիներէ ի վեր նոր դասագիրք լոյս տեսած չէ եւ հիներուն նոր տպագրութիւններն են որ կը գործածուին: Ամէն տարի կ'անդրադառնան այս տագնապին, բայց արմատական ոչինչ ըրած են: Եւ հիմա որ պետութիւնը Հայերէնի դասաւանդութեան նոր ծրագիր մը պատրաստած է պոլսահայ վարժարաններուն համար, ազգային մարմինները եւ մասնաւոր Յանձնախումբ մը ըսկսած են մտածել այդ մասին, խոստանալով դպրոցական յառաջիկայ տարեշրջանին նախակրթարանի տարբական երկու դասարաններուն համար գոնէ նոր դասագրքեր պատրաստել:

Երրորդ տագնապ: Դասագրքի տագնապին զուգընթաց՝ հայերէն տպարաններու տագնապն է որ հետզհետէ զգալի կը դառնայ: 2 – 3 հայերէն տպարաններ միայն գոյութիւն ունին ներկայիս Պոլսոյ մէջ, իսկ հայ գրաշարներու թիւը հազիւ տասնի կը հասնի: Ներկայ ընթացքով հայերէն գրաշարութեան ասպարէզը պատմութեան պիտի անցնի եւ ոչ օրաթերթ, ոչ տարեգիրք եւ ոչ մէկ գիրք լոյս պիտի տեսնէ, գրաշարի չգոյութեան հետեւանքով: Եւ խորհիլ որ Պոլիսը դարերէ ի վեր կեդրոնը եղած է հայ տպագրութեան արուեստին եւ ուր հազարաւոր գիրքեր լոյս տեսած են: Իսկ վերջին հարիւր տարուան ընթացքին արեւմտահայ գրականութեան, բանասիրութեան, պատմութեան եւ լրագրութեան ալ կեդրոնն եղած է:

Այսպէս ուրեմն Իսթանպուլի Հայութիւնն ալ հետզհետէ չնչացող այս տագնապներով հայկական իր դիմագիծը վտանգուած կը զգայ: Արդէն տասնեակ մը տարիներէ ի վեր ոչ ազգային պատմութիւնը եւ ոչ ալ մայրենի լեզուի ուսուցումը անհրաժեշտ կարեւորութեամբ նըկատի կ'առնուին:

×

«Երջանիկ»ին մէջ ուշադրութիւնս գրաւեց «Նոր եւ նորանուէր գրողներ» խորագիրը: Նորը հասկնալի է, բայց նորանուէրը՝ բացատրութեան կը կարօտի: Հին գրողներու կողքին, նորերը կը հասնին, եւ մեծ մասով բոլորն ալ «բանաստեղծներ»: Հետաքրքրութեամբ հետեւեցայ այդ «նորանուէր» քերթողներուն, տեսնելու համար թէ «պլպլան կանթեղին» մէջ իրապէս կաթիլ մը իւղ լեցնող կա՞յ: Հակառակ ամէն բարեացակամութեան, պէտք է խոստովանիլ որ ոչ մէկ նորութիւն կը բերեն հայ բանաստեղծական արուեստին եւ բովանդակութեան: Բոլորն ալ օգտուած են խմբագրին թոյլտուութենէն, անկիւն մը գրաւելու համար տարեգրքին մէջ:

Աշխարհի ամէն կողմերէն ո՜րքա՜ն ալ շատ են մեր քերթողները, Պէյրութէն, Ֆրէզնոյէն, Թեհրանէն, Քէնիայէն, Պասրայէն, Թրիպոլիէն: «Նորանուէր»ները Պոլսէն են մասնաւորաբար:

Քանի մը նմոյշներ: Վարդերես Գարակէօզեան «Բանաստեղծի մը օրը» խորագրով քերթուած մը ունի. տուն մը աչհաւասիկ..

Նախ ձախ ձեռքդ դիր սրտիդ վրայ
Անմահական զարդասեղ մը գողնալու չափ
սիրատենչ
Յետոյ աջդ երկարէ
Ողջ աշխարհը գրելու չափ ջերմագին
Մի վախնար ես ալ կ'օգնեմ
Շէն մնաք պայծառ մնաք :

Հասկնալի է որ կէտադրութիւն չկայ: Ջահրատէն, «Գանկ» խորագրով :

Տափակ ոսկորներ կ'առնէ քով քովի կը
կարէ
Գանկեր կը շինէ
Խօսէ կ'ըսէ կը խօսին
Լռէ կ'ըսէ կը լռեն
Խորհէ կ'ըսէ կը խորհին
Խօսէ կ'ըսէ կը խօսին
Լռէ կ'ըսէ չեն լռեր
Ազատութիւն կը պոռան

Իբրեւ վերջին նմոյշ, «Դարձող անիւներ» վերնագրով, Նազարէթ Պալեանէ.

Անիւները կը դառնան
Առանց կենալու
Արագ – արագ իրարու ետեւէ
Իրարու մէջ —
Չեն կենար երբեք
Կը վազեն անդադար
Կը դառնան անիւները
Արագ, շատ արագ ...
Ես ալ անիւ մը անիւներուն մէջ —
Կորսուած
Կը դառնամ անիւներուն հետ
Եւ գլուխս կը դառնայ :

Այս սանձարձակութիւնը արուեստի մէջ, բանաստեղծութեան ալ տագնապը կը մատնանշէ: Երիտասարդութիւն մը, որ կը գտնուի արեւելքի եւ արեւմուտքի ազդեցութեան տակ, առանց հակակշռի, առանց տրամաբանութեան:

Նորերու եւ նորանուէրներու այս անպատասխանատու փորձերուն քով, բարեբախտաբար արտասահմանէն ուրիշ աշխատակիցներ ալ կան, որոնք արձակով կամ քերթուածով քիչ մը ներդաշնակութիւն կը բերեն տարեգրքի էջերուն :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԳԻՒՂԻ ՄԸ ՄԷՋ

—o—

Գանեը եւ իր նկարիչները ...

Ատոր պատճառը Ռընուառն է: Տարիներ ապրած է այս գիւղին մէջ, եւ հոս ալ մեռած է: Իր տունը եւ աշխատանոցը միշտ կան, ձիթենիներու պզտիկ անտառի մը մէջ: Ինծի այնպէս կուգայ թէ աշխարհի բնակչութեան մէկ մեծ մասը նըկարիչներէ կազմուած է, երբ կը տեսնեմ Գանեի ամէն մէկ փողոցին անկիւնը ամէն ցեղէ նկարիչներ, աթոռակը եւ պաստառը հաստատած, կը ջանան նկարել Գանեը գիւղին միջնադարեան հնութիւնը, յաճախ ամէն մէկը իր անտաղանդութեան չափովը: Այլեւս կ'անցնիմ առանց նայելու, գիտնալով խորապէս, որ ես նկարիչ չեմ, եւ ատիկա կը համարիմ, այս ախտաւոր մթնոլորտին մէջ, մեծ առանձնաշնորհ մը, եւ լաւ ճաշակի կարեւոր նշան մը ...

×

Երբ գիշեր կ'ըլլայ, սիկարէթ մը կը վառեմ եւ կ'ելլեմ դուրս: Լաւ ընկեր մըն է սիկարէթը, մատներուս ծայրերը կը ջերմացնէ իր պզտիկ կրակովը, մութին մէջ լոյս մը կը դնէ, ու իր բարձրացող եւ տարածուող ծուխովը կը տարածէ, յաճախ, ճակատիս ետեւ կուտակուող յամառ մտածումները...

Գանեը գիւղին փողոցները ամայի են գիշերները. նկարիչները հրաշքով անհետացած են ...

Գանեը կը նմանի, գիշերը, ֆանթասթիք ցնցոտիներ հագած վիթխարի կիներու խոշոր դումարումի մը:

Գիշերները Գանեը գիւղը իմս է: Իր ցցուած զարերուն վրաներէն կ'ելլեմ ու կ'իջնեմ, նեղ ու մութ փողոցներուն մէջ: Չորս կողմս սեւ ու լուռ տուներ: Վրաս, աստեղազարդ երկինքը փրովանսի: Երբեմըն խոշոր լուսին մը, որ յանկարծ կ'երեւայ փլած ծխնելոյզի մը քովէն ...

Սիկարէթիս ծուխին կը հետեւիմ ու կը քալեմ աննպատակ:

Ծամբաները կատուներու կը հանդիպիմ: Գանեի կատուներուն վրան, ծաղրող բան մը կայ: Կարծես օրն ի բուն տեսած երազատես նկարիչներուն վրայ կը խնդան գիշերները, երբ հաւաքուած փողոցներուն անկիւնները, իրենց պոչը գետին զարնելով, իրարու կը նային, խօսելու պէս ...

Եւ կը հանդիպիմ, նաեւ, խոշոր շուներու: Երբ անոնց քովէն կ'անցնիմ, կը կարծեմ գիւղին ամէնէն ջոջ բնակիչներուն հանդիպիլ, այնքան որ մարդկային են անոնք:

Կամ կը քալեն, ճակատները վեր, դէպ ի որոշ եւ աններող նպատակ մը: Եւ կամ պառկած են փողոցներուն քարերուն վըրայ, մարդկային հծծիւն մը իրենց ոսկորներուն մէջ:

Շունը կ'ամփոփէ, պարզացած ձեւով մը, ինչ որ ամէնէն շատ տառապագին կերպով մարդկային է, — ծնիլ, անօթենալ, ըղձալ, կապուիլ, անիրաւուիլ, եւ մեռնիլ...

Շուները իրենց խօսքի պակասով, եւ ոռնալու կարողութեամբ, աշխարհին վըրայ կը ներկայացնեն կեանքը ու մահը, պարզ ու անողոք: Անոնք, աշխարհի խղճին, անբարբառ եւ ոռնացող ներկայացուցիչներն են:

Գանեի գիշերուան մութ փողոցներուն մէջ, չեմ սիրեր հանդիպիլ շուներու: Անոնց սեւեռող եւ պրպտող աչքերուն առջեւ, կը նետեմ սիկարէթս, եւ շրջանը կ'ընեմ խիղճիս ...

Եւ ապրիլը նուազ ծանր կուգայ ինծի միայն այն ատեն, երբ մարդկային եւ աններող շուները կ'անհետին, եւ կը տեսնեմ պզտիկ կատուներ, հեշտասէր եւ ճակատագրապաշտ, որ կը քնանան, իշխանուհիներու պէս հանդիստ, երկու քարի մէջտեղ, լուսինի արծաթ շողի մը մէջ ...

×

Այս իրիկուան, Գանեի ծխեռնակները, ճիշդ Սկիւտարի ծխեռնակներուն ձայները կը հանեն, եւ անոնց թռիչքով կը քերեն Ֆրանսական հողը :

Սկիւտար ալ, երբ իրիկուն կ'ըլլար գարունին, ծխեռնակներուն իրարանցումը մեծ կ'ըլլար, եւ խումբով կ'ելլէին ու կ'իջնէին բլուրներուն վրայ, ու պարտէզ–

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ

ՄԱՐԴԸ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԻՐ ՎԷՊԸ՝

ՏՈՔԹ. ԺԻՎԱԿՕ

Այս երկու փոքրիկ քերթուածներէն անգամ կարելի է գաղափար մը կազմել Փասթերնաքի ինքնատպութեան, արդիականութեան, նայուածքի եւ արտայայտութեան թարմութեան մասին:

Ցատկութիւններ, զորս պիտի գտնենք իր արձակին մէջ ալ, Տոքթ. Ժիվակոյին:

Այստեղ կ'արտագրեմ նաեւ Պ. Պ. Ֆըրունճեանի մէկ շատ յաջող թարգմանութիւնը, լոյս տեսած արդէն «Յառաջ»ի մէջ, ուր Փասթերնաք կ'երեւայ տարբեր լոյսի մը տակ :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Դուն ամէ՛ն բան էիր ճակատագրիս մէջ.
Յետոյ եկան՝ պատերազմ, քայքայում
եւ վէրքեր,
Եւ երկա՛ր, երկա՛ր ատեն ո՛չ մէկ լուր
քեզմէ,
Անհետացած մնացիր դուն :

Եւ հիմա, շա՛տ ու շատ տարիներ ետք,
Կը խռովէ զիս քու ձայնդ կրկին,
Մթութեան մէջ կարդացի ես կտակդ,
Ու արթնցայ՝ ինչպէս մէկը թմբիրէն:
Դէպի մարդիկ կ'ուզեմ երթալ. ամբոխին,
Դէպի խուճապն իրենց, դէպի այգերգ,
Եւ օդին մէջ թոցնել տա՛լ ամէնքը՝
Տաշեղի պէս: Եւ ծունգի բերել ամէնքը:

Անո՛նց համար եւ անո՛նց տեղ կը զգամ
ես,
Կարծես իրենց մորթին տակ ես ըլլայի :
Ես կը հալիմ ես ինքս ալ ձիւնի պէս :
Կը նմանիմ յօնքը կիտող առտուան :

Ինծի հետ են բոլոր մարդիկն անանուն
Ծեր, տղա՛ք, խուսափողնե՛ր կծկր–
տուն:
Ահ անոնք ամէնքը յաղթեցին ինծի,
Եւ ասոր մէջ, է լոկ՝ իմ յաղթանակս :

Բնական է, պէտք է աչքի առաջ ունենալ Փասթերնաքի քերթողական լման գործը, լիակատար գաղափար մը կազմելու համար անոր մասին:

Հակառակ իր բարձրաձայն յայտարարութիւններուն, ամէնէն առաջ բանաստեղծ է Փասթերնաք եւ մեծ բանաստեղծ:

Բանաստեղծութիւնը իրեն համար «Պարապ վախտի խաղալիք» չէ եւ չէ եղած, ինչպէս կ'ուզէ մեզի հաւատացնել ան:

Ան որ քառասուն եւ չորս տարիներէ ի վեր տասնեակ հատորներով քերթուածներ գրած է, եւ դեռ կը շարունակէ գըրել, ան որ տարիներ առաջ գրած է թէ՝ «երբ բանաստեղծին յատկացուած տեղը պարապ չէ, այդ տեղը վտանգաւոր է» չի կրնար մեզ համոզել այսօր (չենք գիտեր ինչ ստիպումներու ենթակայ) թէ «իր քերթուածները պարապ բաներ են»:

Հաւանաբար ճշմարտութիւնը այն է թէ Փասթերնաք երկար տարիներէ ի վեր չի կրնար գրել այն քերթուածները, զորս պիտի ուզէր գրել :

Հաւանաբար մեծ տրամ մը կայ ծածկուած այս տխուր յայտարարութիւններու ետին: Տրամը իրական բանաստեղծի մը, որ ստիպուած է իր կեանքը շահիլ թարգմանութիւններով:

Ողբերգութիւնը Մայաքովսքիներուն ու Զարենցներուն եւ այնքան ուրիշներուն ողբերգութիւնը :

Այդ ամփոփուած է Ֆրանսացի գրողի մը հետեւեալ յուզիչ տողերուն մէջ :

Հանրի Լըֆէվր կը բացագանչէ, իր ձայնը ուղղած դէպի արեւելք.

«Ընկերներ, եթէ դէնք քաշէք սոխակներուն վրայ, ձեր ամրան գիշերներուն համար, ալ երգ պիտի չըլլայ ...»:

Բանաստեղծ Փասթերնաքը ձգելէ առաջ, ճշդենք կէտ մըն ալ:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(5 Շար.)

ԿԵՂԾԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Հայ մատենագրութեան պատմութեան մէջ երկար ատեն շփոթուած էր Յովհաննէս Պլուզը Յովհաննէս Ծործորեցիի հետ՝ իբրեւ մէկ անձ: Վերջերս, թէ արտասահմանի մէջ եւ թէ Հայաստանի մէջ միաժամանակ, ուսումնասիրողները հաստատեցին թէ Յովհաննէս Պլուզ եւ Յովհաննէս Ծործորեցի երկու տարբեր անձեր են:

Մինչ Հայաստանի մէջ Ա. Սրապեան, արտասահմանի մէջ Յ. Քիւրտեան, առանձին ուսումնասիրութիւններով կը հաստատէին թէ Պլուզ եւ Ծործորեցի, երկուքն ալ Յովհաննէս Երզնկացի նոյն անուան տակ երկու տարբեր մատենագէտներ են, անդին Արամ Երեմեան կը ջանայ հաստատել, *կեղծելով*... հին յիշատակարան մը, թէ Պլուզը Ծործորեցին է:

*Բազմավէպ*ի մէջ, Յ. Քիւրտեան խօսելով իր պրպտումներուն մասին՝ զորս կատարած է այս նիւթին շուրջ տարիներ առաջ, կը ներկայացնէ նաեւ Սրապեանի աշխատութիւնը, եւ յաւելուածական ծանօթութիւններ տալէ ետք՝ կ'անդրադառնայ Արամ Երամեանի կեղծարարութեան.

Պլուզ եւ Ծործորեցի պատուոյ մականուններ են այս երկու մեծ մատենագիր Երզնկացի Յովհաննէսներուն:

Պլուզ կոչուած է Յովհաննէս Երզնկացին իր կարճահասակ *ըլլալուն համար, ինչպէս որ կ'ընդունի նաեւ Ղազար Ջահկեցի: Բոլորովին սխալ է* կապոյտ«*կապուտաչուի) Թարգմանել* պլուզը: 1451*ին կը յիշուի* պլուզ դուռ *մը որ անտարակոյս փոքր կամ ցած ըլլալուն համար այդպէս է կոչուած* (Սիսուան, էջ 544): *Երզնկացիները մինչեւ մեր օրերը* պզտիկին *կ'ըսեն* պլզտիկ:

Իսկ Յովհաննէս Երզնկացին (միւսը) Ծործորեցի կոչուած է երկար ատեն Արտազու Ս. Թադէի վանքը ի Ծործոր գործած ըլլալուն համար, թէեւ կամախեցի, եկեղեաց գաւառէն ինչ որ ծորակին պատճառաւ, Ծործորեցի կոչուած կը նըկատէ:

Ծործորեցին միշտ մասնաւոր խնամքով մը կարծես կը շեշտէ իր տարբերիլը իրմէ երէց Յովհաննէս Երզնկացի Պլուզէն: Ան միշտ իր մասին կը յիշէ նախ Երզնկացի ըլլալը եւ յետոյ Ծործորեցի կոչուիլը:

Ծործորեցի ծնած է Երզնկայի մերձ Պարկանց գիւղը, մինչ Պլուզ ծնած է դարձեալ Երզնկայի մերձ Արկայ գիւղը: Ծործորեցի եղբօրորդին է Կիրակոս Երզնկացիի (որ ծնած է Երզնկայի մերձ Ագրակ գիւղը), եւ կ'երեւի թէ նախնական ուսումն ալ անոր քով ստացած եւ անոր հետ ճամբորդած եւ աշխատակցած է:

Պայքար*ի մէջ, երբ թէ Պլուզի եւ Ծործորեցիի նոյն անձը ըլլալուն համար, կարդացի ողբալի եթէ ոչ զաւեշտական գրութիւն մը (Արամ Երեմեան), ուր իբր ապացոյց կը տրուէր հետեւեալ յիշատակարանը .—*

«Արդ, գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի սուրբ եւ ի փառաւորեալ աստուածակոխ քաղաքս Երուսաղէմ ... ի Թուականութեանս Հայոց ՊՁԱ (1432), *ձեռամբ յոգնամեղ եւ ապիկար գրչի Մինաս սուտ անուն քահանայի, ի ստոյգ եւ յընտիր աւրինակէ, որ էր գրեալ ձեռամբ բազմարուեստ գրչի Յովհաննէս Ծործորեցի սպասաւոր բանի երզնկեցի, որ մականուն Պլուզ կոչեցեալ»:*

Ասիկա կեղծիք *մըն է, շինուած* Խաչիկ*եանի ԺԵ. դարու Յիշատակարաններու հաւաքածոյին Ա. հատորին էջ* 423*էն, եւ յարակից ուրիշ յիշատակարաններու զանազան մասերէն:*

Յովհաննէս Երզնկացի երբեք ինքզինքը լոկ Ծործորեցի չէ կոչած, այլ միշտ կը յիշէ ինքզինքը իբր «Յովհաննէս Եզնկացի եւ այժմ կոչիմ Ծործորեցի» կամ «զՅովհաննէս ծանօթ բանի եւ տեղեաւ Երզնկայի, իսկ այժմ Ծործորեցի» (տես նաեւ «Յոհաննէս Ծործորեցի սպասաւոր բանի երզնկեցի»... ինչպէս որ կեղծուած *յիշատակարանը անկարելի կերպով ունի): Այս երզնկացի վարդապետը կոչուած է երբեմն «Յոհաննէս վարդ. Ծործորեցի»,* ուրիշներէ եւ ոչ իրմէ:

Ո՛չ ալ Յովհաննէս Ծործորեցի սովորական *Աւետարան գրող գրիչ մըն էր, այլ իրապէս գրչապետ մը, հեղինակ Եսայի Նչեցու համար գրուած Աստուածաշունչներուն: Բոլորովին անհեթեթ է խորհիլ որ Յովհ. Ծործորեցի երբեք ինքզինքը յիշելու համար գործածէր Ծործորեցի, Երզնկեցի եւ Պլուզ: Ասիկա միայն կատարուած կրնայ ըլլալ կեղծարարէ մը որ կ'ուզէ (կարծես իր խորունկ տգիտութիւնը ապացուցանելու համար) Ծործորեցիին եւ Պլուզին անկարելի նոյնութիւնը.. նոյնացնել: Աւաղելի՜ խեղճութիւն:*

Յիշատակարանի այս կեղծարարութիւնը *կատարուած է մէկու մը կողմէ, որ դժբախտաբար չի ալ կրնար իր տգիտութիւնը պարտկել Ա. Թորոսեան եւ ուրիշ կեղծանուններու տակ:*

Այս պարոնը նախապէս ալ կեղծած է ուրիշ յիշատակարաններ, *օրինակ՝ Նոր Ջուղայեցի Մինաս վարդապետին մասին: Ուրիշ անգամ մը հաշուած էր գոյութիւն ունեցող որմանկարային յիշատակարաններ:*

Դժբախտաբար մեր իրականութեան մէջ կը յայտնուին երբեմն բանագողութիւններ: Սակայն յիշատակարան կեղծել, յիշատակարան խարդախել անորակելի գործ մըն է, որուն հեղինակը չեմ գիտեր ի՛նչպէս ներկայացնել, թէեւ տարիներ առաջ մեզմէ իսկ խայտառակուած:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

ներուն մէջ:

Ինչքան հեռու եմ ամէն բանէ եւ ամէն տեղէ այս հին գիւղին մէջ...

Կ'ըսեն թէ հայ նկարիչ մը կուգայ հոս ամառները: Դեռ չէ եկած: Երբ գայ, սակայն երեւի իրարմէ պիտի վախնանք, եւ պիտի փախչինք...

Հոս, ամէնէն իմաստունները, Հայերուն մասին մէկ բան գիտեն, — թէ Նոյի Տապանը Արարատ լերան վրայ եկած է: Ատիկա արդէն, Ջրհեղեղի ընդհանուր պատմութեան առիթով կը յիշեն... Բայց ինչ որ աւելի շօշափելի է, ան է որ, Գանեի պալատին մէջ փափիէ տ'Արմէնի *կը ծախուի...*

Իրաւ ալ ճիշդ այսպէս էին, Սկիւտարի ծիծեռնակները, երբ Արեւելեան կապոյտ իրիկունը կ'իջնէր ամէն կողմ: Գարունի տաք մը կ'ըլլար, եւ մեր ընտանեկան ընթրիքին սեղանը լուսաւորող հինաւուրց լամբարը, բաց պատուհաններէն ներս կը հրաւիրէր, փափուկ թեւերով, լոյսը սիրող թիթեռնիկներ:

Հայերէն կը խօսէինք, հայ բաներու մասին: Կարծես Սկիւտարի ծիծեռնակները եւ թիթեռնիկներն ալ հայ էին, եւ Սկիւտարի բանաստեղծներուն մաս կը կազմէին...

ՄԱՆՈՒԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԸ

Անցեալ տարի Ազգերու Թատրոնի ներկայացումներուն մասնակցած էին նաեւ Մոսկուայի Պետական Թատրոնի դերասանները, ներկայացնելով Չեխովի ծանօթ գործը՝ «Բալաստան»ը:

Այդ ներկայացումը անցեալ տարի, թէ իր նիւթին ծանր տարողութեամբ եւ թէ դերասաններուն մտածուած ու խորաթափանց խաղով արժանացած էր փարիզեան թատերասէր հասարակութեան ջերմ գնահատանքին եւ նոյնիսկ դասուած էր իբրեւ Ազգերու Թատրոնի ելոյթներուն լաւագոյններէն մին:

Այս տարի, դարձեալ ռուսական թատերախումբ մը, այս անգամ Լենինկրատի Փուշկին Թատրոնի դերասանախումբը, ներկայացուց Վսեվոլոտ Վիշնեւսկիի մէկ երկը՝ «Լաւատես Ողբերգութիւնը»:

Այս թատերակին նիւթը մասնաւոր գաղափարի մը գովքը հիւսող դրուածք մըն է. փիէս ա թէզ *մը, նուիրուած* 1917*ի ռուսական յեղափոխութեան:*

Պալթիկ ծովու ռուսական նաւատորմին նաւաստիները ըմբոստացած են: Սկսած է ռուսական յեղափոխութիւնը:

Մօքերը ծայրայեղօրէն գրգռուած ըլլալով, ժողովուրդը կ'ապրի արիւնի եւ արհաւիրքի օրեր: Ծերունի կին մը, կը ներկայանայ ռուսական յածանաւի մը հրամանատարին ու կը յայտնէ թէ նաւուն նաւաստիներէն մին գողցած է իր դրամապանակը: Հրամանատարը կը կանչէ բոլոր նաւաստիները եւ զանոնք ներկայացնելով կնոջ, կը պահանջէ որ այս վերջինը մատնացոյց ընէ գողը: Եւ ծերունին այդ նաւաստիներէն մէկուն մէջ կը ճանչնայ զինք կողոպտողը: Հրամանատարին արձակած մէկ հրամանով, իսկոյն գողը պարկի մը մէջ զետեղելով եւ այդ պարկին բերանը ամուր կապելով, կը նետեն ծովը: Եւ խղճահարելով կնոջ դժբախտ վիճակին, հրամանատարը կը նախաձեռնէ հանգանակութեան մը եւ քանի մը ռուբլի կը յանձնէ կնոջ: Այս վերջինը իր ստացած օգնութիւնը դրպանը դնելու միջոցին, յանկարծ կը գտնէ իր դրամապանակը որ խրուած էր իր գոգնոցին մէկ խոր անկիւնը: Կը սահմռկի հրամանատարը, նոյնպէս եւ նաւաստիները, կ'անդրադառնան որ առանց լուրջ քննութեան մը, առանց դատավարութեան, մահուան դողն էին ուղարկած անմեղ մը: Պէտք էր քաւել այդ մեղքը: Եւ կը դիմեն վճռական որոշումի մը: Այս անգամ ծերունի կինը կը թխմեն նոյնանման պարկի մը մէջ եւ բերանը պինդ կապելով կը նետեն ծովը...

Այս տեսարանը գործին նուազ ողբերգական մէկ տեսարանն է: «Լաւատես Ողբերգութեան» մէջ տակաւին կան աւելի սահմռկեցուցիչ տեսարաններ: Հրացանաձգութիւն, զանգուածային սպանութիւններ, գնդացիրի տեղատարափ, դաշունահարութիւններ եւ... հերոսական դուպարներ:

Մասնաւոր գաղափարի մը քարոզչութեան ծառայող այս թատերակին հեղինակը, սակայն, զայն կառուցած է գեղարուեստական բարձր ճաշակով մը:

Ահուսարսափի, գեհենական տեսարաններու ընթացքին, հանդիսատեսը ականատես կ'ըլլայ թատերական արուեստի մը գործադրութեան, որ յաճախ կը հասնի բարձրագոյն գագաթներու: Եւ ասիկա, շնորհիւ Լենինկրատի Փուշկին Թատրոնի դերասաններուն, որոնք թրծուած են Ստանիսլաւսկիի դպրոցին իրապաշտ շունչով:

Բազմամարդ այս թատերախաղին բոլոր դերասաններն ալ, գրեթէ առանց բացառութեան, կը կազմեն հոյակապ ամբողջութիւն մը: Այնուամենայնիւ կարելի է այդ ամբողջութենէն անջատել երրորդութիւն մը՝ Օլկա Լապզաք, Ալեքսեյ Եան եւ Իկոր Կորպաչեւ, որոնք իրենց մանրայատուկ խաղով աչքի կը զարնեն:

Ռուս մեծանուն դերասանուհի եւ բեմադիր Տիկին Նաթալիա Ռաշեւսքայա, որ մեծ համբաւ ունի բովանդակ խորհրդային Միութեան մէջ, համաձայնած է ընկերանալ այս թատերախումբին, ստանձնելով գրեթէ անխօս ու աննշան դեր մը: Տիկնոջ նպատակը եղած է զոհել իր արուեստը մայրական սիրոյ, վասն զի աղջիկ մը ունի Փարիզի մէջ զոր թողած է տասը տարեկան հասակին եւ միայն այս միջոցով պիտի կարենար ողջագուրել իր զաւակը: Տասը տարեկան այդ աղջնակը այսօր եղած է զաւակներու եւ թոռներու տէր կին մը, որոնք բոլորն ալ ներկայ եղած են «Լաւատես Ողբերգութեան» բեմադրութեան եւ ծափահարած են խելայեղօրէն իրենց մայրն ու մեծ մայրիկը..

Եւ այս տեսարանը «Լաւատես Ողբերգութեան» ամէնէն «լաւատես» մէկ կողմը հանդիսացած է...

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

ԺԶ.

Այն ատեն Կէրթրուտ բազուկները անոր վզին փաթթեց, մինչեւ անոր հասակը բարձրացաւ եւ արցունքով ողողուն դէմքը ծածկեց անոր ուսին վրայ, կարծես պաշտպանութիւն փնտռելու համար հոն: Մառթէն մեղմօրէն փայփայեց անոր անկարգ մազերը եւ ջանաց հանդարտեցնել զայն. բայց անիկա չէր գիտեր մխիթարել, խեղճ Մառթէնը, եւ իւրաքանչիւր խօսք որ կը մրմնջէր կէս ձայնով խեղդուած, հայհոյանքի մը կը նմանէր:

Կէրթրուտ գլուխը վերստին սաղարթին վրայ ձգեց, իր շրթունքները կը շարժէին եւ կրկին շարունակել ուզելով իր երգը, մրմնջեց դեռ կէս մը խեղդուկ հեկեկանքներով.

Ա... նիւը ջաղացքին... կոտրած է...

— *Ոչ սիրելիս, անիկա չէ կոտրած, ըսաւ Մառթէն որուն աչքերը արցունքով լեցուեցան, անիկա չի պիտի կոտրի... ոչ ձեռինը: Անիկա պիտի շարունակէ դառնալ, որքան ատեն որ պիտի ապրինք:*

Կէրթրուտ բուռն կերպով ցնցեց գլուխը, եւ կարծես տեսիլքի մը առջեւ փակեց աչքերը:

— *Բայց ուրկէ՞ նման գաղափար մը ունենար, շարունակեց Մառթէն: Արդեօք ամէն բան լաւագոյն չէ՞ եղած քան կը կարծէինք: Միթէ Ժան ալ մեզի հետ չէ՞ նաեւ: Ամէնքս ալ ողջ եւ երջանիկ չե՞նք ապրիր ... առաւօտէն մինչեւ իրիկուն աշխատանքի մէջ: Եւ ուրկէ՞ պիտի գար դժբախտութիւնը եւ ինչո՞ւ պիտի գար. Եւ... եւ ... միթէ ամէն բան աղէկ չէրթա՞ր նաեւ քու ընտանիքիդ համար: Միթէ չե՞նք հսկեր որ քու հայրդ ալ լայնօրէն իր ապրուստը ունենայ ... եւ ...*

Մառթէն հառաչեց եւ սրբեց իր ճակատը ծածկող քրտինքը: Այլեւս ոչինչ կը գտնէր ըսելու, եւ, դառնալով Ժանի, որ կռնակ դարձուցած, գլուխը կռթնցուցած դրան՝ կեցած էր պատշգամի մուտքին մէջ:

— *Ինչո՞ւ համար այսքան տխուր երգեր կ'երգէք, ըսաւ անոր խիստ շեշտով մը: Ես իսկ կը զգայի որ ամբողջովին ... չգիտեմ ինչպէս, երբ սկսաք, եւ անիկա.. անիկա կին մըն է ...*

Կէրթրուտ ցնցեց գլուխը կարծես ըսելու համար.

«Մի յանդիմաներ ...» Յետոյ ոտքի ելաւ, առանց աչքերը վեր առնելու, հազիւ լսելի ձայնով «գիշեր բարի» ըսաւ եւ տունէն ներս մտաւ.

Մառթէն անոր հետեւեցաւ:

Ժան, գլուխը թեւերուն մէջ պահած, սկսաւ մտածել: Կը տեսնէր դեռ Կէրթրուտը իր առջեւ կանգնած, պսպղուն աչքերով, յետոյ յանկարծ ; կարծես կայծակնահար, անոր կքումը: Եւ այն ատեն մեղադրեց ինքզինք որ աւելի շուտ չէր ցատկած անոր իյնալը արգիլելու համար.,

Յանկարծ, գանկին մէջ շողաց շարաշուք եւ արիւնալի լոյս մը: Հասկցաւ հիմա թէ ինչ անցաւ Ս. Յովհաննէսի տօնին նախընթաց իրիկունը, ինչու համար ծաղկամանը գետին նետած էր եւ շարժում մը ըրաւ, — կարծես երկրորդ անգամ ուզէր զայն խորտակել...

Վայրկեան մը, դժոխային չարչարանքի վայրկեան մը միայն տեւեց. յետոյ այս լոյսը մարեցաւ մէկէն եւ գիշերը շրջապատեց զինքը, մութ եւ անձկալից գիշեր մը: Ձեռքը ճակատին տարաւ, կարծես կ'ուզէր նորէն վառել այդ լոյսը, բայց ամէն բան մութ կը մնար. մութ եւ խորհրդաւոր մնաց իրեն համար ինչ որ զգացած էր:

Իրեն թուեցաւ թէ պիտի պոռար, գիշերուան պիտի յանձնէր այն անբացատրելի անձկութիւնը որուն մէջ կը գալարուէր: Ծունկի վրայ ինկաւ, ճիշդ այն տեղ, ուր Կէրթրուտն էր ինկած, եւ, ճակատը յենած նստարանի անկիւնին՝ մեղմօրէն հեծեծեց:

Յանկարծ դուռ մը շառաչեց տան մէջ: Եղբօր քայլերը հնչեցին գաւիթին մէջ: Ոտքի ցատկեց, յետոյ նստաւ:

Մառթէնի դիմաստուերը երեւցաւ պատշգամին վրայ, մութին մէջ:

— *Եղբայր, եղբայր, պոռաց Ժան, երբ անիկա կը յառաջանար:*

— *Հոդ ես դու, պզտիկ — եւ ինքզինք ձգեց նստարանին վրայ աղմկարար հառաչանքով: — Լաւ, աւելի լաւ է այսպէս. լալէն յոգնած քնացաւ, այժմ կը հանգչի, շատ խաղաղ կերպով, եւ իր շնչառութիւնն իսկ հանդարտ ու խոր է:*

Վայրկեան մըն ալ մնացի իր անկողնին մօտ զինքը դիտելու համար: Բոլորովին շուարած եմ: Մինչեւ այժմ յստակ կերպով կը տեսնէի իր մանկական հոգին, ինչպէս հայելի մը... Եւ, ահաւասիկ, յանկարծ... Ի՞նչ կրնայ ըլլալ: Զուր մտածեցի, որեւէ հետք չեմ կրնար գտնել... Անիկա տխրեցաւ վերջը, որ ոչ մէկ... ոչ մէկ յոյս ունէր ընդմիշտ:

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին առժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է գրաւոր դիմեն վարչութեան: Փոխելի թուականէն գոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը :

Այս պայմանները չլրացնող դիմումներուն դոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ըստեղծել :

Մեր հատագնորդ ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 ֆր.:

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաւատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մարսէյլէն ընկեր Սահակ Աւետեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պոմոնի Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կարապետեանէ հազար ֆրանք Պ. Մկրտիչ Յարութիւնեանի թաղման առթիւ, Պ. Յակոբ Վարդանեանէ հինգ հարիւր ֆրանք ողբացեալ Օննիկ Կարապետեանի տխուր մահուան առիթով :

Նոյնպէս Պ. Շաւարշ Թաշճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արամ Թէքըլիպաշեանէ, Պ. Նշան Դուրբինեանէ եւ Պ. Տէր Ղուկասեանէ հազարական ֆր:

Աղատ Աղարեանի մահուան առթիւ Պ. Նշան Դուրբինեանէ հազար ֆրանք եւ Պ. Գարեգին Աղարեանէ նոյնպէս հազար ֆր. իր մօր մահուան առիթով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նուարդ Բապուճեան, զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՍԻՐՈՒՆ ԲԱՊՈՒՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ալֆորվիլէն Պ. Սիրուն Բապուճեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կը նուիրեն .—

Արշակ Մարգարեան հինգ հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Նատարեան երկու հազար, բարեկամներէ հաւաքուած հինգ հազար ֆրանք :

Աշոտ Նշանեանի մահուան առթիւ Արաքսի Թէնէքճեան հինգ հարիւր ֆր.:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կրընոպլի Կապ. Խաչը, Պ. Նշան Մուրատեանի մահուան տխուր առիթով, կը յայտնէ իր ցաւակցութիւնները ընկերուհի Պ. Մուրատեանի եւ իր զաւակներուն, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Յ. Օնպաշեան սրահին :

×

Նոյն տխուր առիթով եւ նոյն նպատակին՝ փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկ. Ուզուրլեան կը նուիրեն հինգ հարիւր ֆր: Տիկին Օնպաշեան 2000 ֆրանք :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

"ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ"Ի ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Լսարանին հերթական հաւաքոյթը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Դասախօս Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ :

Նիւթը՝ Գրագիտուհի Ազաւնիի Շիրակ վէպը, (տպուած Երեւան, 1954ին):

Մուտքը ազատ է :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի :

Կիրակի ամբողջ օրը, 5 Յուլիս

Bar «Charles» Bourdonnière

Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը խօսի Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, Կապոյտ Խաչի աշակերտներու կողմէ:

Կ'արտասանէ Օր. Սեդա Թիւթիւնեան, կ'երգէ Պ. Կասեան :

Պիտի ներկայացուին

ԱՐՏԱՇԷՍԲ. ԵՒ ՍԱԹԵՆԻԿ

ԵՒ ՁԱՒԵՇՏ ՄԸ

Հայկական եւ եւրոպական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ եւ համեղ շիշ քէպապ մատչելի գիներով :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շափիթրէն առնել Պուրտոնիէր Լա Ֆէմ տանող օթօքարը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՍ

Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ՕՐԸ

Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին մէջ, Կիրակի 5 Յուլիս, կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30էն 22 :

Գեղարուեստական ընտրուած եւ ճոխ բաժինի մը հետ համընթաց, տեղի պիտի ունենան՝ հայերէն արտասանութեան մրցումներ, որոնք երկու դասակարգի բաժնուած են :

Ա. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 10էն 14 տարեկան երկսեռ դեռահասներու :

Բ. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 15էն 18 տարեկան երկսեռ պատանիներու :

Այս հանդիսութեան ընթացքին պիտի ընտրուին փարիզեան շրջանի 1959 տարուան լաւագոյն արտասանողները հինգ քննիչ դատաւորներու որոշմամբ :

Իւրաքանչիւր դասակարգի առաջին հանդիսացողը «լաւագոյն արտասանողի» տիտղոսէն զատ, պիտի ստանայ նաեւ արժէքաւոր պարգեւ մը :

Միութիւնս կը խնդրէ բոլոր թաղային վարժարաններու տեսուչներէն ինչպէս նաեւ ծնողքներէ, այժմէն իսկ դիմել՝

Տիկին Զ. Փէշտիմալճեանի՝

165, RUE DE JAVEL, PARIS 15, TEL. BLO. 19-60

թեկնածուներու արձանագրութեան համար :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱԼԱՔԵԱՆ Ս.Ի ՇԻՐԻՄԻՆ

ի նպաստ, Պոմոնի Թաղականութեան յանձնուած նուէրներ .—

Տիկիններ՝ Բարունակեան 700, Սօֆի Ոսկեան 600, Աննա Վարպետեան, Տէմիրճեան, Նաճարեան, Ա. Սվաճեան, Հերմինէ Միսքճեան, Մարինոս Սարգիսեան, Հնազանդ Փափազեան, Վարդուհի Ն. Դուրբինեան, Փարաւոնեան, Պ. Սուրէն Քիւփէլեան հինգ հարիւրական ֆր.: Տիկիններ Սրբուհի Մաղաքեան 200, Չէօթէկեան հարիւր, Մարգուանլեան հարիւր, Ոմն հարիւր :

(Շար.)

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ա. խումբը կը մեկնի 2 Յուլիս, Հինգշաբթի գիշեր: Կառ. մը Լիոն գտնուիլ ժամը ճիշդ 22ին, դուրսի կողմը Փլաս տը լ'Օըլօժ :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դպրոցական ամավերջի հանդէսը 4 Յուլիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 20.30ին, ճոխ յայտագիրով:

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար աշակերտութիւնը :

Մուտքը ազատ է :

ԵՂԱՆԱԿԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

★

Նախաձեռնութեամբ Համա–Զարսան–ճագի Հայր. Միութեան, վերակազմութեան 10րդ տարելիցին առթիւ :

5 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը, Ռէսթօրան տէ Կրոթ Մոնար, Թրուա Լիւք գիւղատուն, ղալարազարդ պարտէզին մէջ:

Կը նախագահէ Մ. ԹԱՄՃԵԱՆ :

Կը խօսի Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ :

Առաւօտուն Պոլսի մրգում, պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել :

Գեղարուեստական խնամուած ու ճոխ բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ, հայկական, եւրոպական պար :

Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան Շէ Մարէն, Ռութ տէ գ'Օլիվ :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

★

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ օրը Վալանսի մէջ, Յուլիս 26ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ Հերոսներու օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին :

×

Համաճարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան դաշտահանդէսը 12 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը, Տէսին Պ. Նազարի սրճարանին պարտէզին մէջ:

Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ :

ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐՔԸ

Ամէնուն ծանօթ է որ Տարօնի Պատմութեան գիրքը Կարօ Սասունիի խմբագրութեամբ եւ Տարօն–Տուրուբերանի Ամերիկայի Կեդրոն. վարչութեան ծախքով լոյս տեսաւ 1956ին, Պէյրութ «Սեւան» տպարանէն:

Ֆրանսա ալրողներուս համար բաժին ինկած էր հարիւր օրինակ՝ անմիջապէս սպառած : Մարսէյլէն եւ ուրիշներէն պահանջներ եւ բողոքներ լսեցինք: Հարկադրուեցանք խնդրել Կեդր. վարչութենէն որ մեզ յատկացնէ մաս մը եւս, եւ դոհացում ստացանք: Այժմ տրամադրելի ունինք սակաւաթիւ օրինակներ: Բայց մաքսատուրքի բերմամբ հարկադրուած ենք զանձել 750 ֆրանք աւելի: Դիմել Լ. Տօնիկեանին, 52 Րիւ Կիւսթավ–Քուրպէ, Պանեէօ (Սէն):

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 — Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր.-վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆԻՍ — MARDI 30 JUIN 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8431 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4332

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ՏԱՐԻ

Համաշխարհային առաջին պատերազմը իր գործած բազմաթիւ աւերներու կարգին ստեղծած էր նաեւ «գաղթականական խնդիր» մը :

Միջազգային գիւանագիտութիւնը տարիներով զբաղեցաւ այս ցաւոտ հարցով եւ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ի վերջոյ Ժընեւի մէջ կեանքի կոչեց «Գաղթականներու մարդասիրութիւն» (Բարձր - Կոմիսարութիւն) մը՝ նախագահութեամբ տիեզերահռչակ մարդասէր Ֆ. Նանսէնի :

Այն ատեն «գաղթական» ըսելով կը հասկցուէին միայն Հայերն ու Ռուսերը, զոհ Թրքական բռնակալութեան եւ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան : Կային նաեւ սակաւաթիւ Կովկասցիներ, — Վրացի, Ատրպէջանցի — եւ Ուկրայնացիներ :

Տարիներու ընթացքին Սպանիացի, Լեհ ու Չեխ «գաղթական»ներ երեւան եկան՝ Հայերուն պէս դառնալով «Նանսէնեան հպատակ» :

Բոլորովին չէր վերջացած դեռ հիներուն տեղաւորումը, երբ երկրորդ աշխարհամարտը՝ իր խոր տակնուվրայութիւններով նոր գաղթականներ նետեց Միջազգային հրապարակին վրայ :

Կարմիր դրախտէն փախած հազարաւոր ընտանիքներ եւ զինուորներ կազմեցին նոր դասակարգ մը՝ Տիփիլէյտտ Փըրսընզ (Տի-Փի, տեղափոխուած անձեր), մեծ մասամբ համախմբուած Գերմանիոյ մէջ :

Ասոնց շարքին կային նաեւ քանի մը 1000 Հայեր, որոնք Ամերիկա փոխադրուեցան Հայկական Անցա կազմակերպութեան ջանքերով եւ Մ. Նահանգներու կառավարութեան օժանդակութեամբ :

Զանազան ազգութեանց պատկանող տասնեակ հազարաւոր գաղթականներ, — որոնց շարքին մեծ թիւով Հրեաներ — տեղաւորուած են արդէն Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկայի մէջ :

Եւ սակայն տակաւին ներկայիս Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Իտալիոյ եւ Յունաստանի գաղթակայաններուն մէջ կ՚ապրին շուրջ քառասուն հազար հոգի, նպաստ ստանալով միջազգային սնտուկէն :

1956ի աշնան ապստամբութեան օրերուն Աւստրիա ապաստանող Հունգարացիներէն չորս հազար հոգի տուն - տեղ չունին դեռ :

Չինաստանի համայնավար վարչաձեւէն չհանդուրժելով փախչող մէկ միլիոն Չինացիներ Հոնկ Քոնկի մէջ թշուառութեան մատնուած են :

Մարոքի եւ Թունուզի մէջ 185.000 գաղթականներ կան :

Իսկ 900.000 պաղեստինցի Արաբներ 1948էն ի վեր կ՚ապրին իրենց հայրենի տուներէն հեռու՝ գաղթակայաններու մէջ, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հովանաւորութեան տակ :

ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը անցեալ Դեկտեմբերին որոշեց կազմակերպել գաղթականաց համաշխարհային տարի մը, որ պիտի տեւէ 1959 Յուլիս 1էն մինչեւ 1960 Յուլիս մէկ եւ որուն պիտի մասնակցին աւելի քան երեսուն երկիրներ :

Պապը, Այզընհաուըր, Էլիզապէթ Թագուհին եւ ուրիշներ կոչ պիտի ուղղեն ամբողջ աշխարհին՝ որպէսզի նիւթապէս օժանդակեն գաղթականներու տեղաւորման գործին :

Ֆրանսական Յանձնախումբը, որուն նախագահն է Վէնսան Օրիոլ, ծրագրած է 500 միլիոնէն մինչեւ մէկ միլիառ ֆր. հանգանակել :

Շուրջ 40.000 գաղթականներ պիտի տեղաւորուին Ֆրանսայի մէջ, որ միշտ առաջին դիրքն է գրաւած՝ իբրեւ հիւրընկալ երկիր :

Հայերը ուրիշ բոլոր ազգերէ աւելի կը գնահատեն ներկայ ձեռնարկը, որ կոչուած է սրբելու հազարաւոր հայրենազուրկ մարդոց արցունքը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, Շաբաթ օր Զօր. Տը Կոլ Նախագահ Կրոնքիէ կը բաժնուէր, Վատիկան երթալու համար: Երկու օր Վատիկանի հիւրը եղաւ՝ կարեւոր խօսակցութիւններ ունենալով: Նախագահ Տը Կոլ եւ Յովհաննէս ԻԳ. մասնաւորապէս խորհրդակցեցան քաղաքական հարցերու շուրջ. Ժընեւի Արտաքին նախարարներու ժողովն ու Թերաճ երկիրներու ըլլալիք օգնութիւնը օրակարգի գլխաւոր հարցերն էին :

Շաբաթ առաւօտ, Հանրապետութեան Նախագահը Վատիկանի մէջ ողջունուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով, զոր նուագախումբը սկսաւ հնչեցնել՝ երբ նախագահական հեծախումբը ժամանեց :

25 վայրկեան Պապն ու նախագահը գլուխ - գլխի խօսակցութիւն մը ունեցան, որմէ ետք սրահ մտան Տիկին Տը Կոլ եւ Արտաքին նախարար Քուվ Տը Միւրվիլ :

Շատ խօսուեցաւ Զօր. Տը Կոլի այս այցելութեան մասին : Ոմանք նոյնիսկ ըսին թէ փրօթօգօլը չի թոյլատրեր, մինչդեռ Հռոմի, Վատիկանի եւ Փարիզի միջեւ յատուկ համաձայնութիւն մը կը ճշդէ որ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահ մը չի կրնար այցելութիւն տալ Իտալիոյ Հանրապետութեան Նախագահին առանց այցելելու նաեւ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ պետին : Ուրիշ յատկանշական կէտ մը, Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը կրնայ Վատիկան երթալ միայն ֆրանսական հողամասէ, այդ պատճառով Նախագահ Տը Կոլ Հռոմէն գնաց Վատիկանի ֆրանսական դեսպանատունը (Վիլլա Պօնափառթ) որ ֆրանսական հող կը նկատուի եւ անկէ մեկնեցաւ Ս. Պետրոս :

Պաշտօնական այցելութեան ընթացքին Յովհաննէս ԻԳ. ֆրանսերէն ճառով մը շեշտեց թէ ինչ որ Ֆրանսա է մասնաւոր արձագանգ մը գտնէ իր սրտին մէջ : Յովհաննէս ԻԳ.- որ Փարիզի նախկին պապական նուիրակն է երկար տարիներ ծանօթացած է Ֆրանսա, որուն մօտէն կապուած է :Զօր. Տը Կոլ պատասխանելով Պապին ճառին ըսաւ .— «Յանուն Ֆրանսայի մեր յարգանքները կը ներկայացնենք ձեզի եւ մեր դժուարին պաշտօնին մէջ կը խնդրենք ձեր աջակցութիւնը : Այս է որ կ՚ուզէի ըսել, նոյն ժամանակ առողջութեան ջերմ մաղթանքներ ընելով Ս. Քահանայապետին մեր կաթողիկէ եկեղեցւոյ փառքին եւ բարգաւաճման համար» :

Վատիկանը այցելելէ ետք, Կիրակի օր, Զօր. Տը Կոլ այցելեց Հռոմի Մայր եկեղեցին, Սէն - Ժան - Տը Լաթրան, ուր, համաձայն հին աւանդութեան մը, շնորհուած՝ Ֆրանսայի թագաւորներուն՝ կանոնիկոսի պաշտօն կատարեց: Ապա, ներկայ եղաւ ֆրանսական եկեղեցւոյ (Սէն - Լուի տէ Ֆրանսէ) պատարագին ուր ճաշի հիւրը եղաւ միաբանութեան :

Անմիջապէս յետոյ, Նախագահ Տը Կոլ մեկնեցաւ դէպի օդակայան եւ Կիրակի իրիկուն հասաւ Փարիզ :

Օդանաւէն իսկ, Զօր. Տը Կոլ երկու հեռագիրներ ղրկեց՝ մէկը Պապին, միւսը Նախագահ Կրոնքիի, որոնց մէջ Տը Կոլ կը յայտնէր իր գոհունակութիւնը :

Առաջին առթիւ մեծ արդիւնք մը կարելի չէ սպասել այս ճամբորդութենէն: Եթէ երկու երկիրներու եղբայրական ըզգացումները սերտացան, ոչ մէկ ձեւով սակայն միջերկրականեան համաձայնութեան մը խօսք չէ եղած, ինչպէս շեշտեց Արտաքին նախարար Փելլա, այլ փափաք մը՝ զօրացնելու համար Վեցերու Եւրոպան :

ԿՐՈՄԻՔՕՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԱՍԻՆ

★

«ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐԸ ՉԱՐԱՓՈԽԵՑԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ»

Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ օտար լրագրողներուն յանձնեց 15 էջերէ բաղկացած յայտարարութիւն մը՝ Ժընեւի ժողովին մասին:

Շեշտելէ ետք թէ միշտ արդիւնքի մը կարելի է սպասել Ժընեւի ժողովէն, Կրոմիքօ կ՚աւելցնէ թէ իր կառավարութիւնը կը բաժնէ Սելվին Լոյտի կարծիքները : Խորհրդային նախարարը հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ վեց շաբթուան բանակցութիւնները.— « Թէեւ ժողովին առաջին մասը ժողովուրդներու սպասած արդիւնքը չտուաւ, բայց կարծիքի փոխանակութիւնները օգտակար եղան եւ դիրքերը ճշդուեցան: Տարակարծութիւնները յստակօրէն ի յայտ եկան եւ երկու կողմերու միջեւ մերձեցում մը ընելու համար փորձեր կատարուեցան »:

Ուշագրաւ է նաեւ Կրոմիքօյի այն յայտարարութիւնը, որուն համաձայն բանակցութիւններու ընդհատումը նախատեսուած էր Արեւմտեաններու կողմէ, որոնք «պատճառ մը կը փնտռէին խօսակցութիւնները յետաձգելու համար »:

Այնուհետեւ, Կրոմիքօ կը բացատրէ իր առաջարկները՝ յայտնելով թէ Խ. Միութիւնը Արեւմտեաններու իրաւունքները ջնջելու նպատակ չունի՝ Արեւմտեան Պերլինի մէջ. անհիմն կը գտնէ նաեւ Հերթըրի այն բացատրութիւնը՝ թէ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը մտածէ Փանքովի կապել Արեւմտեան Պերլինը :

Եթէ այդպիսի ծրագիր մը ըլլար՝ հարցը միասին քննելու առաջարկ մը ընելու կարիք չկար կ՚ըսէ Կրոմիքօ, աւելցնելով.— Պիտի չառաջարկէինք նաեւ որ Պերլինի հարցը միասին քննենք՝ եթէ Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիաները համագերմանական կոմիտէի մը մէջ համաձայնութեան մը չյանգէին :

Խորհրդային նախարարը այս բացատրութիւնները կը վերագրէ ամերիկեան պաղ պատերազմի քաղաքականութեան՝ որ կ՚ուզէ հանրային կարծիքը սիրաշահել.— Արեւմտեան Պերլինի մասին համաձայնութեան կարելի չէ ոչ մէկ... — Արեւմտեան Պերլինի մասին հաստակայ որոշում մը տալու համար՝ պէտք է նկատի առնել այն կացութիւնը, որ ներկայիս գոյութիւն ունի Պերլինի եւ Գերմանիոյ մէջ: Արեւմտեան Պերլինի գրաւման վիճակը յաւիտենական չի կրնար ըլլալ :

Կրոմիքօ կ՚աւելցնէ նաեւ, որ եթէ պայմանաժամ մը չճշդուի՝ դժուար թէ կարելի ըլլայ լուրջ խօսակցութիւններ ունենալ եւ համաձայնութեան մը յանգիլ : Նախարարը կը բացատրէ թէ իր առաջարկները «չարափոխուած» են Արեւմտեաններու կողմէ, որովհետեւ անոնք կ՚ուզեն պահել Պերլինը՝ գրաւման վիճակի մէջ:

× Վերջերս Եւրոպայի Հակահիւլէական Դաշնակցութիւնը նամակներ ղրկած էր ամերիկեան, անգլիական եւ խորհրդային կառավարութիւններուն՝ պահանջելով որ Ջրածին փորձերը արգիլուին : Պատասխանելով այս նամակին՝ Խրուշչեւ կը գրէ .— «Ինչպէս միշտ՝ անմիջապէս եւ առանց երկընտրանքի, մենք պատրաստ ենք ստորագրելու հիւլէական եւ ջրածին ամէն տեսակի զէնքերու արգիլման համաձայնագիրը: Այսօր, ինչպէս երէկ, այդ համաձայնութիւնը կախում ունի Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ բռնելիք դիրքէն »:

Այզընհաուըր եւ Մաքմիլըն տակաւին չեն պատասխանած Եւրոպայի Հակահիւլէական Դաշնակցութեան նամակին :

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՅՐԵՐԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

(Սեփական թղթակցութիւն ՅԱՌԱՋի)

ՄԻԼԱՆՕ, 25 Յունիս .— Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահ Շ. Տը Կոլի Իտալիա այցելութեան առթիւ, Միլանոյի քաղաքապետարանին հրաւէրով, ամսոյս 23ի առաւօտ քաղաքս հասան Ս. Ղազարու դարաւոր Միաբանութեան ընդհ. Աբբայ Գերապայծառ Հ. Սրապիոն Վրդ. Ուլուհոճեան եւ ընդհ. քարտուղար Հ. Եղիա Վրդ. Փէշիկեան, մեծ հիւրին ի պատիւ սարքուած զինուորական տողանցքին (Քորսոյ Սէմփիոնէի վրայ), ներկայ գտնուելու համար, ինչպէս յետ միջօրէի հիւրամեծարութեան :

Վեր. Հայրերը, տեղւոյս հոգեւոր հօր եւ մի քանի ազգայիններու ընկերակցութեամբ՝ այցելեցին մեր նորակերտ եկեղեցին :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ, Պէն Կուրիոն նեղ դրութեան մատնուած է: Արդարեւ երբ գերմանական Տէր Շփիկըլ թերթը երեւան հանեց որ դաշնակցային Գերմանիան զէնք գնած է Իսրայէլէն, Թէլ - Ավիւի ազգայնական ընդդիմադրութեան պաշտօնաթերթը՝ «Հեռութ» մեծ աղմուկ բարձրացուց եւ բուռն յօդուած մը հրատարակեց որուն խորագիրն է՝ «Իսրայէլեան զէնքեր հրեայ ժողովուրդին մարդասպաններուն»: Պէն Կուրիոն տեսակցութիւն մը տալով «Տավառ» թերթին կը շեշտէ թէ զգացումը տարբեր բան է եւ իսրայէլեան ճարտարարուեստի պահանջները՝ տարբեր: Վարչապետը սպառնաց որ եթէ խորհրդարանը իր կողքին չմնայ այս հարցին մէջ, պիտի հրաժարի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութեան համագումարը վերջացաւ Կիրակի օր: Ինչպէս ամէն անգամ, կուսակցութիւնը նոր կոչ մը ըրաւ Ֆրանսայի ժողովուրդին ուղղելի միանալ, որովհետեւ «Հանրապետութիւնը շղթայուած է, խորհրդարանը՝ զրկուած իր իրաւունքներէն ազգը չի ներկայացներ: Գործադուլի իրաւունքը եւ մամուլի ազատութիւնը բռնաբարուած են: Դպրոցին եւ պետութեան աշխարհականութիւնը ծաղրուած է բացէ ի բաց »: Քաղաքական Բիւրօն եւ Կեդրոնական Կոմիտէն վերընտրուած են գրեթէ նոյնութեամբ :

ԿՈԶԼՈՎ Նիւ - Եորք հասաւ Կիրակի օր Թուփօլեվ 114 օդանաւով որ Մոսկուայէն Նիւ - Եորք 11 ժամ դրաւ: Խորհրդային փոխ - վարչապետը այսօր երեքշաբթի բացումը պիտի կատարէ Նիւ Եորքի խորհրդային ցուցահանդէսին:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը յանձնեց Պոնի կառավարութեան՝ որ որոշած է Արեւմտեան Գերմանիոյ Հանրապետութեան Նախագահի ընտրութիւնը կատարել Պերլինի մէջ: Խորհրդային այս միջամտութիւնը սակայն ոչ մէկ ազդեցութիւն կը գործէ Պոնի կառավարութեան որոշման վրայ, ընդհակառակն, դիւանագիտական շրջանակները կը յայտարարեն թէ այս ձեւով Մոսկուա կը գրգռէ «ջիղերու պատերազմը» :

ՀԱՒԱՅԵԱՆՆԵՐՈՒ մէջ հանրաքուէ մը եղաւ Շաբաթ օր եւ ժողովուրդը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ փափաք յայտնեց որ Հաւայեանները Ամերիկայի 50րդ նահանգը ըլլան: Յուլիս 28ին տեղի պիտի ունենան առաջին ընտրութիւնները՝ ծերակուտական մը եւ երկու ներկայացուցիչներ ղրկելու համար Միացեալ Նահանգներու Խորհրդարանը :

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ մամուլի դաշնակցութեան նախագահին հարցումին պատասխանելով Նասր վճռապէս յայտարարեց թէ Իսրայէլեան նաւերը Սուէզի ջրանցքէն պիտի չանցնին :

ԱՐՁԱԿԻ ՎԱՐՊԵՏԸ

Ա. ԲԱԿՈՒՆՑԻ ԾՆՆԴԵԱՆ

60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ճշմարիտ արուեստագէտին Չարենցը իրաւամբ համեմատել է խիզախ ճանապարհորդի հետ, որի ուղին ձգւում է դժուարանց առապարներով, միշտ առաջ եւ դէպի վեր, դէպի արուեստի շողշողուն գագաթները:

Խօսքի այդպիսի արուեստագէտ էր նաեւ բանաստեղծի գրչակից ընկերն ու մտերիմ բարեկամը, տաղանդաւոր արձակագիր Ակսել Բակունցը:

Բակունցի ստեղծագործական կեանքը թէեւ եղաւ կարճատեւ, բայց այն լի էր գեղարուեստական խիզախումներով ու խոյացումներով. շուրջ մէկ տասնամեակի ընթացքում նա ստեղծեց այնպիսի արժէքներ, որոնք նշանակալից ներդրում են հայ գրականութեան մէջ եւ որոնցով նա դարձաւ այդ գրականութեան ճանաչուած ու սիրուած վարպետներից մէկը:

Գրական ասպարէզ իջնելով քսանական թուականների կէսերին, երբ մեզանում ոմանք գրողներ, միալար հնչեցնում էին «Երկաթէ երգեր» եւ կամ մշակում վերացական նիւթեր, Բակունցը չկորցրեց ճշմարիտ արուեստի ուղին: Նա հեռու մնաց այդ մոլորութիւններից եւ, առաջնորդուելով կենսական փաստերը գեղարուեստօրէն ընդհանրացնելու իրապաշտ սկզբունքով, սուզուեց ժողովրդական կեանքի խորքերը յափշտակուեց պարզ հոգիների բանաստեղծութիւնով: Աշխատաւոր մարդն իր կենցաղով ու տքնութեամբ, հայրենի երկիրն իր անցեալով ու ներկայով, յեղափոխութեէնէն յետոյ կեանքում տեղի ունեցած փոփոխութիւնները դարձան նրա երկերի բովանդակութիւնը: Այդ իմաստով միանգամայն բնորոշ են Բակունցի առաջին թղթակցութիւնները, որոնք «գաւառական նամականի» ընդհանուր խորագրով լոյս տեսան 1924 թ. «Մարտակոչ» թերթի էջերում: Իւրերի բերումով նա այն ժամանակ շրջագայում էր հայրենի բնաշխարհում որպէս գիւղատնտես, մօտիկից դիտում եւ ուսումնասիրում կեանքը, յաճախ հիւրընկալւում հողի աշխատաւորների մօտ եւ անմիջականօրէն հաղորդակից լինում նրանց ապրումներին, խօսք ու զրոյցին: Ընթերցողին հասցնել իր տեսածն ու լսածը. այս էր նրա նպատակը, երբ հրապարակեց իր առաջին ակնարկները, որոնց շուտով յաջորդեցին պատմուածքները:

Յատկանշական է, որ հէնց սկզբից Բակունցի նախասիրած սեռը դարձաւ խտացած եւ կենտրոնացած բովանդակութեամբ իրապաշտ կարճ պատմուածքը՝ յագեցած հոգեբանական վերլուծութիւններով ու սեղմ նկարագրութիւններով: Դա բխում էր ոչ միայն նրա խառնուածքից, այլեւ այն նիւթից ու միջավայրից, որ ուսումնասիրել էր նա: Կեանքի պատկերներ, առանձին իրադարձութիւններ, տարբեր հոգեվիճակներ, երբեմն կենցաղային սովորական պահեր. ահա այն յենքը, որի վրայ հիւսուած են ակսելեան մանրանկարները: Դրանց միջոցով նա հարազատօրէն վերակենդանացրեց մինչ այդ գրեթէ անծանօթ մի ուրոյն աշխարհ, ուր մարդիկ ապրում են մի տեսակ բնական կեանքով եւ իւրովի ընկալում շրջապատը:

Ո՞րն է այդ աշխարհը. հեղինակի ծննդավայրը՝ հայրենի Զանգեզուրն իր խստաշունչ բնանկարով ու ժրաջան մարդկանցով, վարք ու բարքով, խաւարի ու յետամնացութեան մէջ խարխափող նահապետական հայ գիւղը, որտեղ անց է կացրել նա իր մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը, ճաշակել սեփականատիրական կեանքի դառնութիւնը եւ կուտակել կենսական տպաւորութիւններ: Կենսապատմական այդ տուեալները, որոնք յետագայում հարստացան նոր դիտողութիւններով ու լուսաւորուեցին մարդու բարձր գիտակցութեամբ, արգասաւորեցին Բակունցի ստեղծագործական միտքը եւ պարգեւեցին նրան չխամրող ներկեր իր տեսածն ու լսածը գեղարուեստօրէն համադրելու համար:

Դրա լաւագոյն ապացոյցն է նրա պատմուածքների անդրանիկ ժողովածուն («Մթնաձոր»), որով հեղինակը միանգամից նուաճեց ընթերցողի սէրը եւ հռչակուեց որպէս առաջնակարգ արձակագիր: Եւ այդ ոչ միայն այն պատճառով, որ նա օժտուած էր ճշմարիտ ձիրքով, ունէր խոհերի ու ապրումների իր ոլորտը եւ գրականութիւն էր գալիս կեանքից, այլ եւ իր պատմելաձեւով, նիւթի մատուցման եղանակով: Նա բերեց գեղարուեստական ընկալման ու պատկերման նոր ձեւ, նոր ոճ, որը թէեւ իր ակունքներն ունէր մեր դասական գրականութեան մէջ, բայց եւ նոր էր ու ինքնայատուկ եւ արտայայտում էր մեր դարաշրջանի շունչը, նոր մարդու գեղարուեստական մտածողութիւնը:

Բակունցի պատմուածքների գլխաւոր աղբիւրը հայ գիւղն էր իր անցեալով ու ներկայով, ժողովրդական կեանքի երէկն ու այսօրը: Առօրեայ դէմքերի ու դէպքերի գեղարուեստական տիպականացման ճանապարհով նավերարտադրել է մեր գիւղի կեանքը, քարքարոտ ու արեւախանձ հողի հետ կռուող, քարից հաց քամող աշխատաւոր մարդկանց խառնուածքն ու հոգեբանութիւնը, նրանց ապրած ողբերգութիւնը սեփականատիրական հասարակարգի պայմաններում: Նրա նկարագրած գիւղում ապրող մարդիկ՝ տղամարդ թէ կին, մեծ թէ փոքր քարշ են տալիս ողորմելի գոյութիւն: Անասելի ծանր է նրանց կեցութիւնը, յետամնաց ու դաժան միջավայրը, որին զոհ են դառնում ազնիւ հոգիները՝ որսորդ Ալին, նախրապան Պետին եւ չատ ուրիշներ: Հեղինակը խոր կարեկցանքով, երբեմն ներքին կսկիծով է նկարագրում իր սիրած այդ մարդկանց հոգեկան ու ֆիզիքական տանջանքները, նրանց անձնական ու հասարակական վիշտը, որ արդիւնք էր ընկերային անարդար պայմանների:

Հայ գիւղի եւ գիւղացիութեան անցեալը պատկերող իր պատմուածքներում Բակունցը միաժամանակ բացայայտել է ժողովրդի ծոցից ելած մարդկանց կենսասիրութիւնն ու տոկունութիւնը, ապրելու եւ ստեղծագործելու բուռն ձգտումը, նրանց հոգու վեհութիւնն ու բանաստեղծութիւնը: Միայն ժողովրդասէր ու ճշմարտախօս գրողը կարող էր ստեղծել այնպիսի հոյակապ դիւցազներգական կերպար, ինչպիսին էր Արթին Պապը («Նամակ Ռուսաց թագաւորին»), որն իր մէջ մարմնաւորում է մարդկային հոգու ազնուութիւնն ու վեհութիւնը, նրա մարդկայնութիւնն ու համբերատարութիւնը: Չնայած իր ապրած ցաւերին, խաբուած ծերունին չի կորցնում իր հաւատը եւ, ինչպէս յատուկ է ժողովրդական խառնուածքին, դեռ փայփայում է արդարութեան հասնելու յոյսը: Նոյն այդ ազօտ յոյսի ցոլքերին է ապաւինել նաեւ Մուքել ամին («Սպիտակ ձին»), որը, տրտնջալով առաջին համաշխարհային պատերազմի ծանր հարուածների տակ տնքացող աշխատաւոր գիւղացիութեան դառն վիճակից, բարեմաղթում է. «բարի լոյս բացուի մեզ վրայ եւ մեզ նման չարքաշ մշակների վրայ ... բարով տեսնենք մեր զաւակների ազատութիւնը սրի բերանից: Ողջութիւն լինի եւ արդար լինութիւն ...»:

Ազատութիւն, արդարութիւն, խաղաղ աշխատանք եւ լիութիւն. ահա ժողովրդի բազմափորձ կեանքի երազանքը, որ տարբեր ձեւերով ու երանգներով մարմնաւորել է Բակունցը իր քանդակած կերպարների մէջ: Նրանցից ոմանք անցողակի, իսկ ոմանք գործօն կերպով պաշտպանւում են շրջապատի աղտեղութիւններից եւ երազում են մի այլ լուսաւոր կեանք, որին հասնելու ուղիները, սակայն, իրենցից դեռ քչերը գիտեն: Եւ եթէ Արթին Պապի սերնդին պատկանող մարդիկ իրենց վիճակից դժգոհ միայն տրտնջում էին եւ փափաքում այդպիսի կեանք, ապա այդ տրտունջը նրանց որդիների մօտ փոխւում է ատելութեան եւ վճռական մարտի մղում տիրող անարդարութիւնների դէմ: Ցիշենք Վանդունց Բադին, Բրուտի տղան, Սեւ Ցեղերի սերմնացանը եւ էլի ուրիշ գործեր, որոնց մէջ հեղինակը համոզիչ կերպով բացայայտել է հասունացող յեղափոխական ուժերի աղդեցութեամբ աշխատաւոր գիւղացիութեան մտայնութեան մէջ կատարուող խոր բեկումը: Ըստ որում ինչպէս միշտ, այս դէպքում եւս նա խուսափել է ընկերաբանական նախադասութիւններից եւ հաւատարիմ մնացել ճշմարտութեանը: Նրան զբաղեցրել է ոչ այնքան այդ շրջադարձի արտաքին, փաստական կողմը, որքան նրա ներքին իմաստը, ընկերային հոգեբանական այդ բարդոյթը, որի ընթացքում ծնւում են նոր կեանքի համար իսկական մարտնչողները: Այդպիսիք են Հարուդը, Անդոն, Սեթը, որոնցով պատկերուած են զանգուածների յեղափոխական գիտակցութեան աճն ու հասունացումը, նրանց պայքարը ժողովրդի ազատագրութեան համար:

Որպէս իրապաշտ արուեստագէտ Բակունց չի անտեսել եւ մանաւանդ չի շրջանցել կեանքի հակասութիւնները, այլ համարձակօրէն ներթափանցել է նրա խորքերը եւ բացայայտել հնի ու նորի բուռն պայքարը մարդկանց գիտակցութեան եւ հոգեբանութեան մէջ:

Մեծ է Բակունցի ստեղծագործութեան ճանաչողական ու գեղարուեստական նշանակութիւնը: Արձակը նա հարստացրել է ակնարկի, պատմուածքի, երգիծական վիպակի այնպիսի դասական նմուշներով, որոնցից շատերն ունեն ստուարահատոր երկի բովանդակութիւն: Խտացումն ու նկարագրական կենդանութիւնը դրանց մէջ հասնում են զարմանալի վարպետութեան:

Իր ստեղծագործական կեանքի յետագայ շրջանում Բակունցը մեծապէս ընդլայնեց իր տեսադաշտը եւ ձեռնամուխ եղաւ համեմատաբար ծաւալուն կտաւների, որոնցից յայտնի են «Կարմրաքար» եւ «Արովեան» անաւարտ վէպերը: Մեզ հասած էջերը վկայում են, թէ որքան էին աճել նրա ստեղծագործական կարողութիւնները եւ ինչպիսի խիզախ մտայղացումներ է ունեցել նա իր գրական գործունէութեան վերջին տարիներին: Դրանց մէջ առաւել բարձր աստիճանի են հասնել նրա ստեղծագործական խառնուածքի բնորոշ գծերը՝ պարզութիւնն ու անմիջականութիւնը, իմաստը ու քնարականութեան հիւսուածքը, հակիրճութիւն ու հոգեթափանցութիւն, մտապաշարի հարստութիւն ու առողջ կենսազգացողութիւն: Ու թէեւ նրան չվիճակուեց աւարտել իր սկսած այդ լայնակտաւ երկերը, բայց եւ այնպէս դրանց հատուածները որոշակիօրէն ցոյց են տալիս հեղինակի ստեղծագործական անկանգ վերելքը, նրա նորարար սլացքը:

Պահանջկոտութիւն գրական աշխատանքում եւ յարգանք դէպի ընթերցողը, նուիրուածութիւն ժողովրդին, սերտ կապ իր ապրած ժամանակի հետ եւ յարաթափ մղում դէպի կատարելութիւն. ահա թէ ինչով է բնութագրւում Բակունցի դիմանկարը կեանքում եւ գրականութեան մէջ: Իր շողշողուն տաղանդի, զօրեղ մտքի եւ ստեղծագործական վարպետութեան շնորհիւ նա խոր հետք է թողել հայ արձակի պատմութեան մէջ, եւ նրա փայլն ու հեռազդեցութիւնը հետզհետէ աւելի ու աւելի խոր է գիտակցւում:

ԳՐ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

«Ս. Հայաստան» օրաթերթ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ՄԸ՝ ՅԱՌԱՋԴԻՄԵԼ

★

(Փինէի ճառը)

Ազգ. ժողովին առջեւ, Յունիս 23ին, Ելմտական նախարար Պ. Անթուան Փինէի խօսած ճառը կրնանք ուղեցիծը նկատել Ֆրանսայի ելմտական – տնտեսական քաղաքականութեան:

ԳԻՆՏՃԷԻ գործադրութիւնը, ըսած է Պ. Փինէ, կ՚ընթանայ գոհացուցիչ կերպով: Երկար տարիներէ ի վեր, բացառաբար, այսինքն նախատեսուած սահմաններուն մէջ՝ յաջորդ տարուան 1960ի պիւտճէին նախագիծը արդէն պատրաստութեան մէջ է: Պիտի նմանի այս տարուանին, նոյն բացով՝ վեց հարիւր միլիառ ֆրանք եւ հարկատուներուն նոր զոհողութիւններ պիտի չպարտադրուին:

ԳԻՆԵՐՈՒ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ արուեստական չէ: Զայն պիտի պաշտպանենք խըստապահանջ կարգապահութեամբ, որովհետեւ անկէ կախում ունի մեր տնտեսութեան վճռական յաջողութիւնը:

ԵԼԵՒՄՈՒՏՔ.— Ֆրանսայի պարտքը՝ օտար երկիրներու, շուրջ երեք միլիառ տոլարի ժառանգ մը՝ որ ստացանք մեր նախորդներէն: Որքան ալ փայլուն ըլլան վեց ամիսներէ ի վեր ձեռք ձգուած արդիւնքները՝ ոսկիի զանձին յաւելման եւ տարադրամներու (տըվիզ) պահեստի (1 միլիառ տոլարէ աւելի) մարզին մէջ՝ բոտխպուած ենք աչալուրջ հսկել այս խիստ կարեւոր կէտին վրայ: Յառաջդիմել, յա–

ՊՈՐԻՍ ՓԱՍԹԵՐՆԱՔ

ՄԱՐԴԸ, ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԻՐ ՎԷՊԸ՝

ՏՈՔԹ. ԺԻՎԱԿՕ

Եթէ ան գրած չըլլար Տոքթ. Ժիվակօ, Սթոքհոլմի քննիչ յանձնախումբը Նոպէլեան մրցանակը պիտի ուզէ՞ր տալ բանաստեղծ Փասթերնաքին:

Չենք կարծեր: Քանի որ նոյն այդ քննիչ յանձնախումբը կը հասկցնէ մեզի թէ իր մրցանակը կու տայ մասնաւորապէս Տոքթ. Ժիվակոյի հեղինակին:

Միւս կողմէ գիտենք թէ Նոպէլեան մրցանակը չի տրուիր միակ գործի մը համար, այլ գրողի մը, իր ամբողջական գործը նկատի առած:

Նոյնպէս գիտենք թէ այդ քննիչ յանձնախումբը գրողի մը մէջէն կը պատուէ միշտ ազգի մը գրականութիւնը: Կը պատուէ Ֆրանսան, Անգլիան, Ամերիկան, սպանական լեզուով գրուած գրականութիւնը եւայլն:

Արդ, եթէ կարգը արդի ռուս գրականութեանն էր, դարձեալ պէտք էր, ըստ մեզի, մրցանակը տալ բանաստեղծ Փասթերնաքին: Ոչ միայն անոր համար որ եղածներուն մէջ լաւագոյնն էր ան, այլ նաեւ ու մանաւանդ, Փասթերնաքի գործը ամէնէն աւելի կը համապատասխանէր Նոպէլեան մրցանակի ոգիին:

«ՏՈՔԹ. ԺԻՎԱԿՕ»Ն

Վէպին սկիզբները, Փասթերնաք հետեւեալ տեղեկութիւնները կու տայ իր հերոսին՝ Տոքթ. Ժիվակոյի մասին.

«Եուրան (Տոքթ. Ժիվակօ) գիտէր մտածել եւ գրել: Երկրորդական վարժարանէն սկսեալ ան կ՚երազէր արդէն արձակ գործի մը մասին, «կենսագրութիւններ»ու գրքի մը, ուր կրնային տեղ գտնել մտածումներ, գաղտնօրէն զետեղուած պայթուցիկներու նման. ու նաեւ պատկերներ, որոնք ամէնէն աւելի ազդած էին իր վրայ: Բայց դեռ շատ երիտասարդ էր, այդ գիրքը գրելու համար, ուստի կը գոհանար ոտանաւորներով, նկարիչի մը պէս, որ իր ժամանակը կ՚անցընէ ուրուագծեր (էթիւտ) ընելով, ապագայ մեծ պաստառի մը ի խնդիր»:

Փասթերնաքի վէպը շատ ճիշդ բնորոշուած է այս քանի մը տողերուն մէջ: Ուշագրութիւն ընենք մասնաւորապէս գործածուած հետեւեալ բառերուն — պայթուցիկ, ուրուագիծ, մեծ պաստառ:

«Տոքթ. Ժիվակօ» ընդարձակ վէպը, երիտասարդ ուսանողին, երազած այդ մեծ պաստառն է ահա՛: Ցիսուն տարուան իր քրոնիկները, այսինքն՝ իր քերթուածները, իր վէպին մէջն են: Ատեւ՝ այդ ապրուած յիսուն տարուան ժամանակագրութիւնը, մանրամասօրէն: Դիտուած բանաստեղծի մը կողմէ, առանց կիրքի, առանց ատելութեան, նկարագրելով ամէն դէմք ու դէպք, ըստ իր տեսածին, ըստ իր ըմբռնումին: Տալով այդ հսկայ մարդկութիւնը, արուեստագէտի բծախնդրութեամբ, սիրով, յաճախ խանդաղատանքով: Միշտ նախընտրելով եւ վեր հանելով մարդկայինը իւրաքանչիւր անձի մէջ: Նկարագրելով նաեւ այդ հսկայ երկիրը, որ կը փռուի Եւրոպայի դռներէն մինչեւ Սիպերիոյ սառնամանիքները, նկարագրելով մեծ ու զգայուն նկարիչի մը վրձինով:

Տոքթ. Ժիվակոյի մասին՝ ամէնէն բուռն վիճաբանութեանց ընթացքին, Փասթերնաք կը յայտարարէր անվախօրէն — «Ամէն սերունդի մէջ պէտք է գտնուի անմեղ մը, որ ըսէ ճշմարտութիւնը, ըստ իր տեսածին, ըստ իր գիտցածին»:

Ահա այդ ճշմարտութիւնն է զոր կ՚ըսէ Փասթերնաք իր վէպին մէջ: Ռուս յեղափոխութեան մասին մինչեւ այսօր գրուած ամէնէն մարդկային վաւերագիրը այս վէպն է:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(6 Շար.)

լատել՝ այս է մեր կարգախօսը, բոլոր ճակատներու վրայ: Ձերբազատուիլ օտարի օժանդակութենէն, որպէսզի մեր տնտեսական ու ընկերային կացութեան բարելաւումը ըլլայ հաստատ եւ տեւական :

Սակայն յառաջդիմութիւնը միշտ հոմանիշ չէ գնելու կարողութեան բարձրացման՝ որ յառաջդիմութեան միջոց մը չէ, այլ անոր նպատակը, արդարացումը եւ արդիւնքը :

Մեր արդիւնաբերութեան ներկայ գոյավիճակին մէջ գնորդներու բոլոր պահանջներուն միանուագ բարձրացումը գիներու սղութենէն դուրս ուրիշ արդիւնք չի կրնար յանգիլ: Անոր հետեւանքը պիտի ըլլայ՝ առեւտուրի անհաւասարակշռութիւն եւ տարադրամի (տըվիզ) սպառում, որմէ ետք արտածումները վերջնականապէս պիտի դադրին, պատճառ դառնալով աշխատաւորներու թշուառութեան :

ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Նախ՝ աշխատավարձքը կապել արդիւնաբերութեան, ոչ սակայն մի միայն որոշ հաստատութեան մը կամ ճիւղի մը մէջ. այլեւ ընդհանուրին, քանի որ ճիւղեր կան, որոնց յառաջդիմութիւնը չափազանց դանդաղ է :

Հաւասարակշռութեան անհաճոյ, անտանելի խախտումներէ խուսափելու միակ միջոցը կը նկատեմ՝ արդիւնաբերութեան բարգաւաճման հասոյթին մեծագոյն մասը յատկացնել ժողովուրդին, գիներու աստիճանական նուազումով :

Իրական հողի վրայ աշխատավարձքերու կաշկանդում չկայ. կառավարութիւնը երբեք չէ մտածած այդպիսի միջոցի մը դիմել: Սակայն իրական տուեալներէ դուրս գոյութիւն ունին տնտեսական հրամայականներ, թուաբանական օրէնքներ: Մենք վստահութիւն ունինք բանուոր դասակարգի լրջութեան եւ բարձր հասկացողութեան վրայ :

Դէպի ապրուստի լաւագոյն չափանիշը՝ միակ ուղին այն է զոր որդեգրած են թղթադրամի առատութենէ (էնֆլասիոն) խուսափող երկիրները. այսինքն՝ աշխատավարձքերու յաւելումը արդիւնաբերութեան յառաջդիմութեան չափանիշէն աստիճան մը վար դասել :

Աշխատավարձքերու ընդհ. բարձրացման հարց գոյութիւն չի կրնար ունենալ: Կարելի է միայն մասնակի, բազմակողմանի եւ աստիճանական յաւելումներ ընել, որոնք թղթադրամի առատութեան ցնորքէն հալիւ սթափողներու համար անշուշտ համեստ ու ճղճիմ պիտի երեւան: Սակայն անոնց բուն արժէքը շուտով երեւան կուգայ գիներու կայունութեան մէջ :

Բաց աստի, տնտեսական ընդհ. վերելքի մը միջոցները կը մնան՝ Ա) Դրամագլուխներու հայթայթումը (էնվէսթիսըման), Բ) Արտածումներու յառաջդիմութիւնը Գ) Առեւտրական կազմաւորումը:

Առաջինը՝ պետութեան ուղղակի միջամտութիւնն է որ պիտի պահենք առաջին գծի վրայ. շուտով պիտի դիւրացնենք նաեւ անհատական ձեռնարկներու անհրաժեշտ դրամագլուխներու հայթայթումը՝ վարկերու պայմանները վերամշակելով :

Երկրորդը՝ արտածումներու յառաջդիմութիւնը, տնտեսական ընդհ. վերելքին պատճառն ու արդիւնքն է միաժամանակ: Անոնց բարձր նիշերուն կը պարտինք, առանց մեր պահեստի գանձին դիմելու, մեր ճարտարարուեստին անհրաժեշտ նախանիւթերու ներածման կարելիութիւնը: Պիտի շարունակենք նաեւ մեր ջանքերը՝ Հասարակաց Շուկայի բարւոք իրականացման համար: Բանալով մեր սահմանագլուխները օտար արտադրութեանց առջեւ, օտար շուկաները կը բանանք մեր արտադրութեան առջեւ :

Երրորդ՝ պիտի ձեռնարկենք մեր արտադրութեան եւ վաճառման միջոցներու բարեփոխման : Ներկայիս անոնք նախապատմական վիճակի մը մէջ են — Պ. Փինէ գործածած է՝ անագրօնիք եւ մալթիզիէն ածականները—.

Այս բարեփոխութիւնը պէտք է դադրի դպրոցական «նիւթ» մը ըլլալէ եւ իրականութիւն դառնայ :

×

Շաբաթ մը առաջ գրի առնուած եւ Յառաջի Յունիս 24ի թիւով մեր տուած տեսութիւնը չի տարբերիր Պ. Փինէի յայտարարութենէն :

Մինչեւ «Սեպտեմբեր – Հոկտեմբերի ընկերային ժամադրութիւնը», — այսպէս կը կոչուին ամէն տարի արձակուրդէ վերադարձին աշխատաւորներու ներկայացուցած պահանջքները, — կը յուսացուի որ իշխանութիւնները վերջնական ձեւ մը դնեն «մասնակի», «աստիճանական» յաւելումներու որոշումները՝ որպէսզի փարատի ընկերային վնասակար խլրտումներու հաւանականութիւնը, եւ աւելի քան երբեք նոր թափով ողջունուի արդիւնաբերութեան վերամուտը :

Հ. Թ.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

●

Մէկ դար առաջ, 24 Յունիս 1859ին, Սոլֆերինոյի արիւնալի ճակատամարտի դաշտին վրայ, մարդու մը հոգիին մէջ կը ծնէր մեր ժամանակներու ամէնէն ազնիւ ու ամէնէն մեծահոգի գաղափարը .— Կարմիր Խաչը :

Ահա այս մարդուն, Հանրի Տիւնանի բոլորած գործին հարիւրամեակը տօնելու համար, մեծ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցաւ անցեալ շաբթու Փլեյէլի սրահին մէջ, նախագահութեամբ Ֆրանսայի Առողջապահական նախարար Պ. Շէնոյի :

Ակադեմական Պ. Ֆրանսուա – Փոնսէ, որ միեւնոյն ժամանակ նախագահն է Ֆրանսական Կարմիր Խաչի կազմակերպութեան, ոգեկոչած է յիշատակը Զուիցերիացի խոնարհ, առանց ազնուապետական որեւէ կոչում կրող քաղաքացիին, որ իր սքանչելի գործով այսօր տիրացած է անմահ համբաւի մը:

Արդարեւ, Հանրի Տիւնան այդ թուականներուն Ալժերիոյ մէջ հողագործական ձեռնարկի մը հիմը դնելու համար, կ'ուզէր դիմել Ֆրանսայի կայսեր՝ Նափոլէոն Գ.ին, անոր աջակցութիւնը խնդրելու համար: Կայսրը, սակայն, կը գտնուէր իր բանակներուն գլուխը, որոնք կը կռուէին Աւստրիոյ դէմ :

Տիւնան կը մեկնի ճակատամարտի վայրը, ականատես կ'ըլլայ այն ահաւոր սպանդին որ պիտի կոչուէր յետագային Սոլֆերինոյի ճակատամարտ :

Այդ ճակատամարտին մէջ ինկած էին 40.000 հոգի: Անմիջապէս որ թնդանօթաձգութիւններն ու հրացանաձգութիւնները կը դադրին, Տիւնան կը շրջագայի արիւնի ու դիակներու դաշտին վրայ, ուր կը տեսնէ անճանաչելի դարձած դէմքեր, կտրուած թեւեր ու ոտքեր, արիւնի համատարած լիճ մը, վիրաւորներ՝ որոնք թախանձագին կը խնդրէին որ կամ զիրենք խնամէին եւ կամ գերագոյն հարուածով մը վերջ տային իրենց կեանքին:

Ու բոլորովին այլափոխուած, Տիւնան կը մեկնի այդ գեհենէն :

Լոյս մը կը ծագի իր հոգիին ու մտքին մէջ :

Քանի որ, կը խորհի մեծահոգի Զուիցերիացին, անկարելի է կասեցնել մարդոց պատերազմասէր զազրելի ախորժակը, գոնէ պէտք է այնպէս մը ընել, որ այդ աւերին վնասները դարմանուին կարելի եղած չափով :

Եւ իր այս ծրագիրը իրագործելու համար, Տիւնան կը վատնէ իր ուժերուն առաւելագոյնը: Կը շրջի երկրէ երկիր, կը քարոզէ ամէն ուրեք, կը պատրաստէ համաձայնագիր մը, որուն ստորագրողները յանձն պէտք է առնեն յարգել պատերազմի վիրաւորներու դրութիւնը որ եւ է պատերազմի ընթացքին :

Երկար ու տաժանելի ջանքերէ ետք, Տիւնան կը յաջողի վերջապէս 22Օգոստոս 1864ին, տասներկու պետութիւններու կողմէ ստորագրել տալ իր համաձայնագիրը, Ժընեւի մէջ :

1910ին, Տիւնան յետին թշուառութեան մէջ կը մահանայ, անկելանոցի մը մէկ անկիւնը ...

Եւ սակայն, յաւիտենականութիւնը արդար կ'ըլլայ իր յիշատակին հանդէպ :

Այն շարժումը որուն նախակարապետը եղած էր ինք, այսօր հսկայական համեմատութիւններ է ստացած :

82 զանազան ազգային կազմակերպութիւններ այսօր կը հաշուեն 130 միլիոն անդամներ, որոնք կ'աշխատին Կարմիր Խաչի վսեմ գործին համար, իսկ Ֆրանսական Կարմիր Խաչը կը հաշուէ 1.200.000 անդամներ :

Պ. Ֆրանսուա – Փոնսէ իր ճառը վերջացուցած է հետեւեալ խիստ յատկանշական խօսքերով .—

« ... Դէմ յանդիման գտնուելով բազմաթիւ նորանոր գիւտերու, որոնք կախուած են սպառնագին մարդկութեան գլխուն վրայ, եւ որոնք օրըստօրէ կը դառնան աւելի քան քանդիչ, Կարմիր Խաչի գոյութիւնը եւ յառաջդիմութիւնը լաւագոյն յոյսի աստղն է մարդկութեան ապագային նկատմամբ ...» :

ՆՈՐԱՅԱՅՏ ԴԻՄԱՆԿԱՐ ՄԸ

★

Խ. Միութեան Մշակոյթի նախարարութեան գեղարուեստական կեդրոնական արհեստանոցը ընդունած է Թանգարանային «անպէտք » ցուցանիւթերու հաւաքածոյ մը, որուն մէջ ուշադրութիւն գրաւած է հին, բոլորովին խամրած գեղանկարչական գործ մը :

Դիմանկարը, ակադեմական Գրաբարի ղեկավարութեամբ մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան առարկայ եղած է քիմիական տարրալուծարանի մը մէջ :

Երկարատեւ հետազօտութիւններէ ետք պարզուած է, թէ աս հոլանտացի աշխարհահռչակ նկարիչ Ռամպրանթի ըսկզբնական գործերէն մէկն է: Ռամպրանթ զայն նկարած է 1629ին, երբ 23 տարեկան էր :

Հռչակաւոր նկարիչին վաղահաս հանճարը ցոլացնող այս գործը անուանուած է « Սպիտակահեր ծերունիի դիմանկարը» :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

★

50.000 ՏՈԼԱՐԻ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄ ՄԸ Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան խնամակալ վարչութիւնը ուրախութեամբ կը յայտարարէ թէ Հիմնադիրին կտակի տրամադրութեան համաձայն, ինչպէս նաեւ ստացուած նոր տեղեկագիրներու եւ նախահաշիւներու լոյսին տակ, յիսուն հազար տոլարի յաւելուածական փոխանցում մը եղած է, Յունիս ամսու սկիզբը, Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Մայր Տաճարին՝ Ս. Էջմիածնայ վերանորոգման եւ բարեզարդման համար : Մայիս եւ Սեպտեմբեր 1958ին, 80 հազար եւ յիսուն հազար տոլարի նախկին փոխանցումներով միատեղ, մինչեւ թուականս կատարուած փոխանցումներու ընդհանուր գումարը կը հասնի 180.000 տոլարի :

Յաւելուածական փոխանցումներ, կախեալ նմանօրինակ տեղեկագիրներու եւ նախահաշիւներու ստացումին, հետզհետէ պիտի կատարուին :

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Լիզպոնա, 15 Յունիս 1959

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ԼՌԱԾ ՋՐԱՂԱՑԸ

ԺԶ.

Այո, թերեւս ասիկա կրնար ըլլալ: Սակայն ես ինծի պահած եմ միշտ իմ բուն փափաքս, չէի ուզեր զայն վշտացնել, որովհետեւ անիկա չէր կրնար: Եւ եթէ մտածենք այդ մասին, անիկա դեռ տղայ է, եւ շատ հեռու անհրաժեշտ հասունութենէ՝ մօր պարտականութիւններ կատարելու համար: Այո, պէտք է համբերել :

Եւ այսպէս անիկա թեթեւցուց իր հոգին այն գաղտնի վիշտէն որ կը չարչարէր զինք: Ժան լուռ կը մնար: Այնքան լեցուած էր սիրտը, այնքան լեցուած : Կ'ուզէր իր խանդաղատանքը յայտնել իր եղբօրը, չէր գիտեր ինչպէս : Կ'ուզէր նաեւ ազատել իր սեփական չարչարանքէն, եւ, բռնելով Մառթէնի ձեռքը, ըսաւ իր սրտին խորէն .

— Օ, այո, ամէն բան լաւ պիտի ըլլայ, ամէն բան պիտի կարգադրուի .

— Անշուշտ, ինչու չէ, կակազեց միւսը, շփոթած .

Ցնցեց գլուխը, աչքերը սեւեռեց իր առջեւ, եւ մտահոգ ճակատով եւ բռնազբօսիկ երեւոյթով մը .

— Գնա քնացիր, Ժան: Խորտակուած անիւը գլուխդ կը չարչրկէ ...

ԺԷ.

Յաջորդ առաւօտ, Կրէթրուտ անկողնին մէջ մնաց հիւանդ : Ոչ ոք կ'ուզէր տեսնել, եւ նոյնիսկ Մառթէնը, որքան կարելի է քիչ: Ժան անգործ կը քաշկռտուէր : Նախաճաշի ժամերը կ'անցնէին տժգոյն եւ լուռ : Հետզհետէ աւելի կը թանձրանային ստուերները Ֆէլշհամէրի ջրաղացին շուրջ :

Բայց արեգակը անգամ մըն ալ երեւցաւ :Չորրորդ օրը, Կէրթրուտ գրեթէ առողջացաւ : Ժան կրնար անոր սենեակը մտնել եւ խօսակցիլ հետը:

Ժան՝ գտաւ զայն պատուհանը նստած, ճերմակ շրջազգեստ մը ծունկերուն վրայ: Տժգոյն էր եւ յոգնած. բայց իր դիմագիծերը լուսաւորուած էին այն խաղաղ մելամաղձութեամբ որ յատուկ է ապաքինողներուն :

Ձեռքը Ժանի երկարեց ժպտելով .

— Ինչպէ՞ս ես, ըսաւ Ժան մեղմ ձայնով.

— Լաւ, ինչպէս կը տեսնես պատասխանեց անիկա, ցոյց տալով ճերմակ շրջազգեստը. արդէն պարահանդէսի մասին կը մտածեմ :

— Ինչ պարահանդէս, հարցուց Ժան զարմանքով .

— Որքան կարճ է յիշողութիւնդ, ըսաւ ան, ուզելով զուարճանալ: Յառաջիկայ կիրակի նշանտուներու տօնն է:

— Այո, ճիշդ է :

— Այլ եւս չե՞ս ուրախանար ուրեմն ինծի հետ պարելու գաղափարէն :

— Անշուշտ .

— Շատ, ըսէ, շա՞տ .

– Շատ .

Մանկունակ ժպիտ մը, անհուն ժպիտ մը լուսաւորեց իր գունատ եւ ընկճուած դէմքը: Ծմռթկեց ժանեակները եւ շղարշի ծալքերը, գոհ էր որ ձեռքին մէջն ունէր այս ճերմակ եւ թեթեւ հիւսուածքը:

Իր ֆիզիքական սպառումը կարծես իրեն վերադարձուցած էր մանկական իր նախկին միամտութիւնը, երբ իմացաւ թէ պատրաստ էին պարահանդէսի իր կօշիկները, յայտնապէս ամբողջովին դարձաւ այն կուսական եւ անփոյթ էակը, որ, դեռ շատ ժամանակ չըներ, ձեռք կը մեկնէր Ժանի, միամիտ մտերմութեամբ մը բարի գալուստ մաղթելու համար անոր:

Ժան նստաւ անոր դիմաց, եւ իր մատներուն միջեւ սահեցնելով մէկտեղ պարահանդէսի շրջազգեստի կերպասը, ներողամիտ ժպիտով մը մտիկ ըրաւ Կէրթրուտի շաղակրատութիւնը :

Եւ ինչ որ պատմելիք կը գտնէր անոր, լի էր արեւով եւ ապրելու ուրախութիւնը կ'արտաշնչէր : Այս շրջազգեստը, զոր իր ձեռքը կը բռնէր, իր ամուսնական շրջազգեստն էր. ինքը անձամբ կտրած եւ զարդարած էր զայն, որովհետեւ գիտէր ձեւել այնպէս՝ ինչպէս ոչ ոք ...

Անիկա ուզած էր մետաքսեայ շրջազգեստ մը հագնիլ, ինչպէս վայել էր հարուստ Ֆէլշհամէրի նշանածին, բայց չէր կրցած հաւաքել անհրաժեշտ գումարը. իսկ հաւանիլ որ իր նշանածը ընծայէր իրեն հարսանեկան շրջազգեստը, իր հպարտութիւնը չէր հանդուրժած ատոր : Այսօր, անիկա գրեթէ կը ցաւէր որ կը քակէր կարերը... Որքան ծրագիրներ եւ որքան երազներ, այսպէս ըսուած, անոր վրայ չէր կարած ան իր ասեղով, բայց ի՞նչ ընել, շատ գիրցած էր իր ամուսնութենէն ի վեր :

Յետոյ խօսակցութիւնը կ'անցնի նշանտուներու տօնին շուրջ, որ մօտալուտ էր, կը շօշափէ գիւղին մէջ կատարուած նոր ծանօթացումները, եւ պահ մը կը մոլորի մինչեւ քաղաք եւ կօշկակարի խանութը, բայց շարունակ Կէրթրուտ զայն կը տանի դէպի իր նշանածութեան ժամանակը եւ կը յամենայ այս գերերջանիկ թուականին զգացումներուն եւ դէպքերուն վրայ :

Հ. ԶՈՒՏԷՐՄԱՆ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հաղորդէ թէ այս Կիրակի, հոգեհանգիստ – պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ այն բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք ինկան ազգին ու հաւատքի համար: Նահատակներու յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ, Աղքատախնամի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր գումարէն՝ հետեւեալ բացառիկ օգնութիւնները կատարուած են, մինչեւ Մայիսի վերջը:

Փարիզ. *օգնութիւն ստացած են ութ հոգի, որոնցմէ երեքը՝* 15.000 *ֆրանք իւրաքանչիւրը, երկուքը՝* 8000*ական ֆր. եւ միւս երեքը՝* 12.000, 10.000, 9.681 *ֆրանք ամէն մէկը:*

Ֆրէքիօն՝ *մէկ հոգի*, 5000 *ֆր.:*

Անիէռ՝ *մէկ հոգի*, 5000 *ֆրանք:*

Սէն – Սաքիւռնէն – լէ գ'Ավինիոն՝ *մէկ հոգի*, 12.000 *ֆրանք:*

Լա Սիոթա՝ *մէկ հոգի*, 7240 *ֆրանք:*

Նկատի առնուած են ուրեմն 12 պարագայ, կատարուած օգնութիւններուն ընդհանուր գումարն է՝ 121.921 ֆրանք:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ ՔԱՌԱՍՈՒՆ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ Վարդավառի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառասնայն Ս. Պատարագ, այս կիրակի, ժամը 10ին, ղեկավարութեամբ Պ. ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտ, Վարդավառի տօնին առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը Տէր եւ Տիկին Միքայէլեանէ շնորհակալութեամբ ստացած է երեք հազար ֆրանք, ողբ. Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Պապանեանի մահուան առիթով, փոխան ծաղկեպսակի:

ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

LE PECQ

3, AVENUE GRANCHAMP

ՆՈՐԱԲԱՑ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ԾԱՌԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ՝ ՅՈՒԼԻՍ 5

Առաւօտուն, ժամը 10.30ին, բացօթեայ Վարդավառի Ս. Պատարագ կը մատուցանէ Գերպ. Ամատունի:

●

Կէսօրուան ճաշ, պուֆէ, «շիշ քէպապ» եւ գեղարուեստական բաժին:

Սեղանները կանխաւ ապահովել՝ Ընկերակցութեան հասցէով՝

10 BIS, RUE THOUIN, PARIS - 5

TÉL. ODE. 02-12

Երթեւեկի ամէնէն յարմար միջոցը, Փօն տը Նէօյիէն *առնել թիւ 258 հանրակառքը եւ իջնել* Լը Փէք – էրմիթաժ *կայարանը:*

ԴՊՐՈՑ. ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1959 – 1960*ի դպրոցական տարեշրջանի արձանագրութիւնները սկսած են: Ամէն անոնք որ կը փափաքին իրենց զաւակները արձանագրել, պէտք է փութան այժմէն իսկ դիմել Հաստատութեան Տնօրէնութեան:*

Դպրոցաւէրը կը հետեւի պետական լիսէներու պաշտօնական ծրագրին, աշակերտուհիները կը պատրաստէ պրէվէի եւ պաքալորէայի քննութիւններուն, տալով նաեւ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան եւ կրօնի ծանօթութիւններով:

Դիմել՝ 1 Պուլվ- տիւ Նօր, Լը Րէնսի:

Հեռաձայն՝ Լը Րէնսի 172:

„ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ"Ի ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ

Լսարանին հերթական հաւաքոյթը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ:

Դասախօս ՏԻԿ. ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ:

Նիւթը՝ Գրագիտուհի Աղաւնիի Շիրակ վէպը, (*տպուած Երեւան*, 1954*ին*):

Մուտքը ազատ է:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԵՂԱՆԱԿԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի:

Կիրակի ամբողջ օրը, 5 Յուլիս

Bar «Charles» Bourdonnière

Ծառաշուք եւ օդասուն ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Կը խօսի Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, Կապոյտ Խաչի աշակերտներու կողմէ:

Կ'արտասանէ Օր. Սեդա Թիւքէլեան,

Կ'երգէ Պ. Կասեան:

Պիտի ներկայացուին

ԱՐՏԱՇԷՍ Բ. ԵՒ ՍԱԹԵՆԻԿ

ԵՒ ՁԱՒԵՇՏ ՄԸ

Հայկական եւ եւրոպական պարեր:

Ճոխ պուֆէ եւ համեղ շիշ քէպապ *մատչելի գիներով:*

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Հանդիսավայր երթալու համար Շաթիլթրէն առնել Պուրտոնիէր Լա Ֆէվ տանող օթօքարը եւ իջնել վերջաւորութեան, ճիշդ հանդիսավայրին առջեւ:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ՄՈՒՐԱՏ

Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ՕՐԸ

Սեւրի Մխիթարեան վարժարանին մէջ, Կիրակի 5 Յուլիս, կէսօրէ յետոյ ժամը 15.30*էն 22:*

Գեղարուեստական ընտրուած եւ ճոխ բաժինի մը հետ համընթաց, տեղի պիտի ունենան՝ Հայերէն արտասանութեան մրցումներ, որոնք երկու դասակարգի բաժնուած են:

Ա. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 10*էն* 14 *տարեկան երկսեռ դեռահասներու:*

Բ. ԲԱԺԻՆ.— Վերապահուած 15*էն* 18 *տարեկան երկսեռ պատանիներու:*

Այս հանդիսաւորութեան ընթացքին պիտի ընտրուին փարիզեան շրջանի 1959 *տարուան լաւագոյն արտասանողները հինգ քննիչ դատաւորներու որոշմամբ:*

Իւրաքանչիւր դասակարգի առաջին հանդիսացողը «լաւագոյն արտասանողի» *տիտղոսէն զատ, պիտի ստանայ նաեւ արժէքաւոր պարգեւ մը:*

Միութիւնս կը խնդրէ բոլոր Թաղային վարժարաններու տեսուչներէն ինչպէս նաեւ ծնողքներէ, այժմէն իսկ դիմել՝

Տիկին Զ. Փէշտիմալճեանի՝

165, RUE DE JAVEL, PARIS 15, TEL. BLO. 19-60

Թեկնածուներու արձանագրութեան համար:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐ - ՎԵՆԵՏԻԿ

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲ

Ս. ՂԱԶԱՐ, ՎԵՆԵՏԻԿ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

ՄԵԿՆՈՒՄ՝ Օգոստոս 8:

ՎԵՐԱԴԱՐՁ՝ Օգոստոս 31:

Ճամբորդներու թիւը սահմանափակ է:

Արձանագրուիլ մինչեւ Յուլիս 5:

Պ. ՉՊՈՒՔՃԵԱՆ

7, Rue de la Grange Batelière, Paris - 9. Tél. PRO. 56-31

Պ. ԹԱՐՈՆ

58, Bd. Serrurier, Paris 19. - métro Pré-St-Gervais

Յ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ

11, Ave. Béranger, Arnouville-les-Genesses (S. et O.)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի եւ Տէսինի Համախսարբերդցիական Միութեան:

Այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9*էն մինչեւ երեկոյ* 9–10: *Տէսին Կապիոնի (Շէ Կապիյօն) գեղեցիկ եւ զովասուն պարտէզին մէջ:*

Առատ կեր ու խում:

Զուարճացուցիչ բռնպեյինքեր:

Նշանաւոր «Զիկ խըյմա», *ինչպէս նաեւ* «շիշ քէպապ»:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԵԿՆՈՂ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ

Մեր բաժանորդները որ կը փափաքին աժամապէս, նոր հասցէի մը ստանալ թերթը պէտք է գրաւոր դիմեն վարչութեան: Փոխելէ թուականէն գոնէ երկու օր առաջ, պէտք է տան ԻՐԵՆՑ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ, վճարեն հարիւր ֆրանք փոփոխութեան համար եւ նորոգած ըլլան իրենց ընթացիկ բաժանորդագրութիւնը:

Այս պայմանները չլրացնող դիմումներուն գոհացում պիտի չտրուի. նոյնպէս՝ նկատի պիտի չառնուին միայն հեռաձայնով կատարուած հաղորդումները, որոնք կրնան անունի եւ հասցէի սխալներ ստեղծել:

Մեր հատագնորդ ընթերցողներուն համար, արձակուրդի բացառիկ միամսեայ բաժանորդագրութեան գինն է 600 Ֆր.:

×

Անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր հաւատարիմ բաժանորդներէն որ փութան կատարել իրենց վճարումները, դիւրացնելու համար վարչութեան գործը:

Շնորհակալութիւն այն բոլոր բաժանորդներուն որոնք իրենց կանխիկ եւ պարտաճանաչ վճարումներով կ'օժանդակեն թերթին կանոնաւոր հրատարակութեան:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԱՆԱԿԻ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԴԱՇՏԱՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Համա – Զարսանճագի Հայր. Միութեան, վերակազմութեան 10րդ տարելիցին առթիւ:

5 *Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը,* Ռէաքօրան տէ Կրոթ Մոնար, Թրուա Լիւք *զովասուն, դալարազարդ պարտէզին մէջ:*

Կը նախագահէ Մ. ԹԱՄՃԵԱՆ:

Կը խօսի Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Առաւօտուն Պոլի մրցում, պուլ ունեցողներէն կը խնդրուի միասին բերել:

Գեղարուեստական խնամուած ու ճոխ բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, անակնկալներ, հայկական, եւրոպական պար:

Ճոխ պուֆէ, չամփուրով խորոված:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Առնել 7 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել վերջաւորութեան Շէ Մարէն, Ռութ տէ զ'Օլիվ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Արձանագրութիւնները բացուած են 1959 – 1960 *ուսումնական տարեշրջանի համար:*

Իրենց զաւակները արձանագրել փափաքող ծնողքները փութան դիմել տեսչութեան, գրաւոր կամ հեռախօսով, ամէն օր:

26, RUE TROYON, SEVRES

TEL. OBS 18-28

Վարժարանին մէջ լրիւ կ'աւանդուին ազգային գիտութիւնները եւ Ֆրանսական երկրորդական ուսմանց ամբողջական ծրագիրը, մինչեւ Պաքալորէայի առաջին մասը:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կեդր. Կրթ. Յանձնաժողովի հովանաւորութեան տակ բացուած Ալֆորվիլի դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին:

Գերաշնորհ Տէր ՍԵՐՈՎԲԷ Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի հովանաւորութեան տակ, Ալֆորվիլի Վոլքէռ Սալ տէ Ֆէթի *մէջ, դպրոցի աշակերտութիւնը պիտի երգէ, արտասանէ ուսուցիչներու ղեկավարութեան տակ:*

Տեղւոյն քաղաքապետը Պ. ՊԼԷՕԶ ներկայ պիտի ըլլայ հանդէսին:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի, 7 Յուլիս, ժամը 20.30ին, Սինեմա «Լէ Վարիէթէ»ի մէջ, 37, Րիւ տը լ'Արպրը (Լա Քանըպիէր):

Հայկական զոյնաւոր երկու ժապաւէններ: Հայկական երաժշտութիւն: Կ'երգէ Իրիս Պիւլպիւլեան:

Դասախօսութիւն՝ Պ. Ժեռար Սըքեֆա – նեաֆոյի *կողմէ,*

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

★

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան Ենթակոմիտէի ժողովը, այս Ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ օրը Վալանսի մէջ, Յուլիս 26ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ Հերոսներու օրը կը տօնուի Յուլիս 21ին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ: Նիւթ՝ «Մանկավարժական խորհրդածութիւններ»: *Կը խնդրուի ըլլալ ճշդապահ:*

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ա. խումբը կը մեկնի 2 Յուլիս, Հինգշաբթի գիշեր: Կառ. տը Լիոն գտնուիլ ժամը ճիշդ 22ին, դուրսի կողմը Փլաս տը լ'Օալժ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի Օդափոխութեան կայանի մանուկներու Ա. խումբը կը մեկնի Ուրբաթ, Յուլիս 3, ժամը 14ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Քղիի Հայր. Միութեան:

Այս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Պ. Հայկազի ագարակը, Սէն – Լու Կրանփէնի մէջ (Նախկին Եօթնեղբայրեան):

Ամերիկայէն նոր ժամանած միութեան պատգամաւորը պիտի զեկուցէ 30 Մայիս 1959ին Սէնթ Լուիզի մէջ գումարուած Քղեցիներու Պատգմ. ժողովի մասին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Արեւելեան նուագ Թոքգոմ եւ որդի, *Բարձրախօս ԱԼԳԱԶ:*

Հայկական եւ եւրոպական պարերով, շիշ քէպապով *եւ զովացուցիչ խմիչքներով:*

Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դպրոցական ամավերջի հանդէսը 4 Յուլիս, Շաբաթ գիշեր ժամը 20.30ին, ճոխ յայտագիրով:

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ գտնուիլ քաջալերելու համար աշակերտութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՕԹՕՔԱՐՈՎ ԿԻՐԱԿԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ

Կազմակերպուած Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Օժանդակ Տիկնանց Միութեան կողմէ: Առաւօտուն, այցելութիւն Փիէրֆոնի *դղեակը կէսօրին Քոմփինեի անտառի մէջ էթան Սէն Փիէրի եզերքը տեղի կ'ունենայ դաշտահանդէսը:*

Օթօքարները կը մեկնին առաւօտուն ժամը ութին, Պ. Ն. Նիկողոսեանին խանութին առջեւէն 121 Ավընիւ Հանրիպարպիւս, *Առնուվիլ՝*

Երթ ու դարձի ծախք 800 ֆրանք, արձանագրուելու համար դիմել Պ. Ն. Նիկողոսեանին՝ հեռ. 446 ա Կոնէս:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »